51772|B

FRANCISCI TORTI
THERAPEUTICE
SPECIALIS

55350

FRANCISCI TORTI
MUTINENSIS,

Sereniſs. RAYNALDI I. Mut. Reg. Mirand. &c. Ducis, Medici, & in Patrio Lyceo Pr. Med. Profeſſoris,

THERAPEUTICE SPECIALIS

Ad Febres quaſdam Pernicioſas, inopinatò, ac repentè lethales, una verò CHINA CHINA, *peculiari Methodo miniſtrata, ſanabiles.*

AUCTA

Curationum Hiſtoriis, Quæſtionibus, ac Animadverſionibus practicis, aliiſque plurimis, variam hujuſmodi Febrium habitudinem, Intermittentium quoquè omnium, quin & Continuarum naturam, & *CHINÆ CHINÆ* præſtantiam, actionemque, reſpicientibus,

NEC NON

Uſum, & abuſum illius in ſingulis Febrium, aliorumque plurium Morborum, præſertim recurrentium, ſpeciebus.

IN GRATIAM

Juniorum præcipuè, & Candidatorum Artis.

MUTINÆ MDCCXII.

Typis Bartholomæi Soliani Impreſs. Duc. *Superiorum Permiſſu.*

D. Luigi Lungarandi

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

SERENISSIMO,
ET EXCELSO PRINCIPI,

RAYNALDO
PRIMO,

MUTINÆ, REGII, MIRANDULÆ &c.

DUCI,

DOMINO SUO CLEMENTISSIMO,

Franciſcus Tortus Felicitatem.

QUandoquidem ea Famulatus mei auſpicatiſſimi ſors eſt, ea clementiſſimi ani-

mi Tui lenitas, ea comitas Majeſtatis, Dux Serenissime, ut planè aſſidua nolis exigere a me Aulici cultus officia, quemadmodum, & Magnitudinem Tuam, & obſequium meum cæteroqui deceret, ſed liberaliter annuis, ut, iiſdem remiſſiùs præſtitis, tum Exedræ publicæ, tum quotidianæ Praxeos exequar munia, otium propterea, quodcumque eſt mihi (ſi quodpiam eſt) nonniſi donum gratuitum dixerim, a largitate, ac munificentiâ Tua mihi conceſſum. Hoc ipſum verò,

quod uni Clementiæ Tuæ acceptum refero, beneficium, me ſuadet intimè, ut quidquid ab exantlatis laboribus in publicam utilitatem ſubſecivis horis valui colligere, curiſque meis ſurripere, illud omne Serenissimæ Celsitudini Tuæ, quæ mihi *fecit hæc otia*, ſacratum velim. Una hæc potiſſima ratio alacrem cunctanti animum addit, quò fidentiùs ſpecie debiti, & in teſſeram reverentiæ, tenue hoc Opus Excelſo Tuo illuſtratum Nomine, Tuo quoquè voveam patrocinio. Ni-

miæ nihilominus audaciæ fortaſſe quiſpiam inſimulare me poterit, qui, vel materiæ humilitatem, vel levitatem munuſculi, ſeveriore ſupercilio reſpiciat. Verùm is mirari deſinet, meique auſus animoſitatem redarguere, cùm noverit, rudem hunc incultæ Palladis fœtum, nativis alioqui latibulis, quò comptior nonnihil fieret, diutiùs deſtinatum, ex ipſius Serenissimæ Tuæ Celsitudinis nutu (quo nil glorioſius mihi) in lucem prodire, nec propterea ſibi quærendam aliunde

tutelam, niſi unde juſſus eſt palam vivere, ſeque ſpectandum præbere. Sed & inſuper ipſius dignitatem materiæ, Remedii nempe, cujus uſum ſcriptis hiſce peculiariter promovendum ſuſcepi, id unum tueri potis eſt, quòd illud a longo jam tempore cœperit per Aulas, perque ora Magnatum circumferri, eorumque identidem ſanatione inſigniri, imò quòd de eodem ipſam SERENISSIMAM CELSITUDINEM TUAM in colloquiis humanioribus verba facientem, & curationibus meis, præter

com-

communem aliquando expectationem, ejus ope feliciter geſtis, pro innatâ benignitate plaudentem, ipſe non ſemel rubore perfuſus audierim. Tenuitatem verò muneris, Operis videlicet æquè parum culti, ac parum compti, id forſan poterit Magnanimitati TUÆ acceptam reddere, quòd in eodem arduum de ſervandâ, nec raròò, nec ſorte ancipiti, pereuntis Hominis vitâ negotium agatur, abſolvaturque: quâ equidem in re graviſſimâ, cum plurimum ponderis habeat quid-

quid probabile, nil levitatis poteſt habere quod certum. Tanta autem me nunquam teneret fiducia, ut Excelſo Nomini Tuo auderem quicquam vovere, aut Orbi ſpondere, quod verum centies conſtanti experientiâ non antea comperiſſem. Maxima idcirco me ſpes ſolatur, ſuadetque, fore, ut benigno, quo aſſoles, vultu digneris excipere, quod Tuarum in primis, necnon aliarum quoquè Gentium proſpicit incolumitati, ut qui Politico non minùs Regimini, quàm Pietatis, & Re-

ligionis cultui inceſſanter addictus, bonas Artes beneficâ in dies humanitate amplexaris, foves, ac protegis. Tu namque, Inclyte Princeps, ille idem jugiter es, qui, dudum depulſis hoſtibus, & ſubtractis alieno jugo Subditis Urbibus, atque Provinciis, mox rebus Belli, Paciſque ſatis compoſitis, refectis, quas ipſe expugnaveras, Arcibus, revocatis ad ſuos alveos, & intrà novos aggeres vi coercitis deviis Fluminibus, Annonâ propriis ſumptibus pluries inſtauratâ, ampliatoque

tandem novi Ducatus acceſſione Dominio, Populorum felicitatem æquè, ac propriæ Magnitudinis incrementum, & Gloriam, indefeſsâ noctu, & interdiu vigilantiâ, ſemper exquiris. Sic CELSITUDINEM TUAM SERENISSIMAM ad majora diutiſſimè ſoſpitet Deus, & continuatâ Regni, ac Nepotum propagatione, mea, & communia amantiſſimorum Subditorum vota ultro fortunet.

Mutinæ Pridie Nonas Auguſti MDCCXII.

Obſe-

OBſecutus Reverendiſs. P. M. Hermetis Hyacinthi Vicecomitis, Mutin. Inquiſitoris, Mandato, legi Librum, cui titulus; *Franciſci Torti Mutinenſis, Sereniſs. Raynaldi I. Mut. Reg. Mirand. &c. Ducis, Medici, & in Patrio Lyceo Pr. Med. Profeſſoris, Therapeutice Specialis &c.* Nil autem poſt diligens examen in eo ſanæ Religioni, vel bonis moribus adverſum reperi; verùm potiùs exactam argumenti utiliſſimi tractationem, quæ ſubſidio præſentiſſimo poſitis in Vitæ diſcrimine eſſe valeat, & obſcuris Quæſtionibus de Febrium cauſis, & natura, ac de Peruviani Corticis actione, doctè, æquè ac modeſtè ſatis faciat. Ideò Opus digniſſimum cenſeo, quod in omnium utilitatem edatur. Ita &c.

Ex Monaſterio Sancti Petri Mutinæ
die 30. Maji 1710.

D. Benedictus Bacchinius Abbas
Ss. Salvatoris, & Cyrini.

Attenta Atteſtatione Reverendiſs. P. Abbatis Bacchini &c.

Imprimatur

F. Hermes Hyacinthus Vicecomes Inquiſitor Mutinæ &c.

Vidit

Carolus Barberius Conſ. de Mandato &c.

LECTO-

LECTORI BENEVOLO.

QUiſquis hujuſce Tractatus molem cum præmiſſa illius Synopſi, potioremve Tituli partem cum adnexis comparas additamentis, vereor, ne luſu in oppoſitum verſo, Horatianum illud obtrudas,

——Amphora cœpit
Inſtitui, currente rota cur Urceus exit?

Mihi namque Urceus, quem cœperam inſtituere, currente rota excrevit in Amphoram; nec tantùm fortuitò quidem, ſed & conſultò: ut indè ſcilicet commodiùs imbui poſſent, quibus præcipuè, ac ferme unicè ſcribo, Artis Medicæ Candidati. Neque enim, ut fatear, reſectam hanc a ſuo Toto adhuc indigeſto, & informi, univerſalioris Therapeutices Partem, Pyretologica ſimplicioris ordinis immixta ſupellectile, connexaque Hiſtoriarum congerie (utinam non ſupra modum) pinguefactam, ſtyloque humili, ac plano, in morem ſcholaſticum exaratam, auſim exponere niſi Tyronibus. Stetiſſem autem promiſſis, illamque ante biennium circiter edidiſſem, prout exigere videbatur, quæ anno 1709. *præceſſit, ejuſdem Synopſis, in Italicis non modò, verùm & in Trevoltienſibus, ac Lipſienſibus Ephemeridibus ſubinde evulgata, ni Typographi mora, Operis jamdudum inchoati comple-*

ple-

plementum, interpoſita non ſemel plurium, ac plurium menſium interſtitione, in hanc uſque diem protraxiſſet: quo ſanè temporis tractu, quantum veritatis, a crebriore experimento petitæ, in dies acceſſit eidem Operi, tantundem novitatis demptum videtur.

Ideam hujuſmodi condendi Tractatus indidit quondam menti meæ, præter publicam utilitatem fidenter præſumptam, monitum quoquè Sapientiſſimi Baconi, 4. de Augm. Scient. Cap. 2. dicentis, Plurimum referre, ſi Medici aliqui *(loquebatur ille quidem de aliis a me)* opus aliquod conficiant de Medicinis probatis, & experimentalibus ad morbos particulares; *cenſebat enim Vir Magnus, Therapeuticen hanc particularem, & deſiderari adhuc in Arte Medica, & ipſi Arti fore perutilem: quandoquidem, ajebat ille*, Medici hujuſce ætatis particulares Medicinas, quæ ad curationem morborum proprietate quadam ſpectant, aut non bene norunt, aut non religiosè obſervant, experientiæ ſcilicet non ſatis tribuentes, judicio plus nimis. *Cum itaque noſtris quoquè temporibus, quibus ſanè plurimus eſt, cum luxus in opinando, tum cultus in ſcribendo, aliquis tamen, ſi fas eſt dicere, ſit rerum practicarum neglectus, intantum, ut earum tractandarum ratio in quamdam veluti deſuetudinem abire cœperit, ipſe, declinatis plerumque abditioris Doctrinæ Theoreticæ, ac penitioris Eruditionis receſſibus, poſthabitoque ſimul omni, qui materiam minimè deceret, ver-*

borum

horum fuco, hanc Medicinæ partem quadantenus, & pro modo virium, illuſtrandam, ac promovendam ſuſcepi, ſelectaque ad id dogmatica, vulgari, & fuſa, quæ Tyrones erudire valeat, ſcribendi forma, malui utilitate elegantiam, quàm elegantia utilitatem ſupplere. Quòd ſi quid incomptum moroſis Cenſoribus carpendum occurrat, omnem rudioris culturæ notam æquo animo feram, ubi ex hujus, etſi minimè perpoliti, Tractatus evulgatione vel unum tantùm hominem, cæteroqui periturum, aliquando ſervatum ſciam, qui plurimos jam pereuntes, vixque alia, quàm quæ hìc proſtat, Methodo ſanabiles, favente Deo, ſervatos novi: id, quod ſuo loco fideliter deſcriptæ, luculenter patefacient Hiſtoriæ.

Impulit quoquè animum meum ad hanc ipſam minùs tritam Methodum aperiendam (quam pro ſumma Operis reputo, & quæ circa ſpecialem Peruviani Corticis oblationem in Pernicioſis quibuſdam Febribus verſatur) firma credulitas, me rem prolaturum, ut pleriſque non ante obviam, ita ſcitu neceſſariam, Reique idcirco publicæ non parum proficuam. Quamvis enim ea Collegis quoquè meis, ſaltem nonnullis, quibus pluries, vel in conſultationibus propoſui, vel in colloquiis communicavi, vel in praxi oculis ſubjeci, nota ſit, & uſu jam capta; cum tamen illorum non paucos etiamnum lateat, imò forſitan ſit quibuſdam, alio ſenſu præoccupatis, minùs accepta, quibuſdam aliis, haud ſatis appoſitè utentibus, ſuſpe-

ſta, illam ideo publici juris facere libenter decrevi, ut ſic Concivibus ſaltem meis, ſi non Alienigenis, proſim: eo ſcilicet animi candore, eaque boni exitus ſecuritate pandens, quæ ſum centies, ac centies expertus, ut nullus ſanè hinc mihi ſit metus ſubeundi notam fœdiſſimam, quam ſui ævi Medicis Plinius inuſſit, eos nempe famam novitate aliqua aucupantes, animas ſtatim noſtras negotiari.

Sed quoniam ægrè poterat Methodus hæc, pro varia caſuum exigentia, ſecundùm circumſtantias omnes congruenter tradi, niſi Febrium, ea mediante curandarum, graphica præmittebatur deſcriptio, hoc ideo quoquè penſum pro virili parte abſolvendum ſuſcepi. Qua tamen in re, ſi Pernicioſarum Intermittentium deſcriptionem reſpiciamus, eum unus eminuerit Ludovicus Mercatus, *Practicus ſui ævi Celeberrimus: ſi verò reſpiciamus earum curationem, ope Chinæ Chinæ inſtitutam, excelluerit* Richardus Morton, *Profeſſor Londinenſis Experientiſſimus, Primi proinde Auctoris* Tractatulum *integrum, Secundi verò ſingulare quoddam* Caput, *ab eorum ſcriptis excerpta, ac recuſa, & Scholiis quibuſdam meis interpoſitis explanata, huic ipſi Tractatui libuit inſerere: mox, utroque lumine prævio, propriam quoquè earumdem Febrium, ad peculiares ſpecies redactarum, deſcriptionem aggredi, ſimulque curationem, media China China abſolvendam, tradere: ac tandem Methodum ipſam ſpecialem exponere, ſtrenuum iſtud Fe-*

brifu-

brifugum aptè , ac utiliter in iiſdem adminiſtrandi.

Pariter , cum non deſint adhuc meticuloſi quidam, vel præjudiciis imbuti (pauci ſint licèt) quibus, generaliter loquendo , ſuſpectus redditur uſus Chinæ Chinæ vel in ipſis benignis , diuturniſque Intermittentibus , non abs re cenſui, medicaminis ipſius innocentiam , operandi modum , & proportionem illius cum Febrium quarumlibet Intermittentium Cauſis, tam ſecundùm Veterum , quàm ſecundùm Recentiorum principia conſideratis , examinare , illiuſque , in iiſdem benignioribus Intermittentibus tempeſtivè exhibendi , tum cautiones opportunas , tum formulas vulgatiores præmittere , priuſquam peculiarem illius uſum in Perniciofis , non modò Intermittentibus , ſed & Subcontinuis, deſcribere aggrederer.

Denique , cum nimia ſit ex adverſo apud alios ejuſdem medicaminis æſtimatio , tantaque interdum, ut illud cæteris quoquè indiſcriminatim Febrium generibus, plurimiſque aliis Morbis, præſertim periodicè recurrentibus, inſigniter proficuum cenſeant : propterea bis quoquè , in proprio ſenſu nimiùm abundantibus , poſt ſtatutam in Perniciofis Methodum , occurrendum cenſui. Quamobrem, quaſi Corollarii loco , ſingulas ſeorſim Febrium cujuſcumque generis ſpecies , alioſque inſuper , ſed compendioſiùs , morbos libuit perpendere , & quibus China China rationabiliter conveniat, vel non conveniat , prælucente ſimul experientia, decernere: ne ſcilicet Tyronibus erudien-

dis ulla deſit circa remedii hujus rectam adminiſtrationem notitia.

Febrifugum equidem iſtud, quantum ex ſe, vulgatiſſimum eſt, uſitatiſſimum, ſimpliciſſimum, & in prima inventione ſua merè Empiricum, Arboris nempe cujuſdam Indicæ, Gannaperide *nuncupatæ,* Liber, *ſeu* Cortex, *quem* Chinam Chinam *dicimus; ejus tamen* peculiarem *in* peculiaribus *Caſuum planè deploratorum* Circumſtantiis *adminiſtrationem, neque ſimpliciter Empiricam cenſeo, neque vulgarem, ſed ſelectiora inter Artis præſidia reponendam, quam ſcilicet ratio quondam dictavit, ſuaſit analogiſmus, & conſtans experientia feliciter confirmavit; atque ita quidem, ut vi illius intrà paucas horas datum ſit, Ægrotantes non paucos ab Orci faucibus facilè eripere, & priſtinæ, dictum factum, incolumitati reſtituere.*

Glorioſiore forſitan, quàm par ſit, vocabulo uti videar, Methodum iſtam identidem Meam *appellans; ſed haud indecenter hoc me mihi tribuiſſe crediderim, probè gnarus, me, præeunte nemine, illam in recenſitis* Caſibus, *ac* Circumſtantiis *propria tantùm obſervatione, ac experientia comperiſſe, eamque non ſemel, favente Deo, vel minùs credulis ſuſpiciendam præſtitiſſe. Hinc, veritate rei palàm cogente, factum eſt, ut ipſe, qui cæteroqui remediis plurimis communiter receptis (quibus nihilominus utor) ſæpe non multum tribuere conſuevi, uſu tamen iſtius*

certo

certo Loco, Modo, & Tempore *adhibiti*, *plurimos conſtanter credam abſolutè ſervatos*, *mortique imminenti ſubtractos*, *per curationem ſcilicet huic uni remedio ſic adminiſtrato*, *non verò ſoli Naturæ*, *aut prægreſſis auxiliis*, *ut in morbis tardioris motus*, & *lentioris periculi frequenter aſſolet*, *adſcribendam*.

Quid in hujuſmodi caſibus extra Civitatem noſtram agatur, *præcisè non novi*. *In finitimis certè Urbibus*, *iis etiam*, *quibus plurimi uſus eſt China China*, *Methodum hanc exerceri*, *ſaltem ut eam fama circumferat*, *etſi quæſierim*, *non audio*: *an quiſquam privatim teneat*, *ignoro*. *Cum longinquioribus haud ſatis intercedit commercii*, *ut probè exploratum hoc habeam*. *Non me quidem latet*, *Scripta quamplurima eruditiſſima circa actionem*, *uſumque Peruviani Corticis*, & *a remotis*, & *a propinquis Provinciis*, *ac Urbibus* (*inter quas* & *noſtra*) *etiam dum hæc ſcriberem*, *imò poſt editam Synopſim Tractatus mei*, *in lucem prodiiſſe*: *ut ſileam*, *ante paucos quoquè dies me ſubaudiſſe*, *hujuſce ordinis quidpiam fuiſſe recenter editum a Tranſalpino quodam Viro Celebri*; *cujus tamen rei nullam uſque adhuc*, *ſive in Exteris*, *ſive in Noſtratibus Diariis*, *mentionem reperi*. *Hæ autem Illuſtrium Virorum Lucubrationes omnes*, *vel earum plurimæ*, *ſaltem quas mihi videre contigit*, *in id præcipuè collineant*, *ut Corticem ipſum*, & *vulgatiores illum exhibendi formulas ad omne indiſcriminatim Febrium genus*, *præter Intermittentes*,

abſque peculiari Specierum earumdem, vel Methodi in illis uſurpandæ delectu, ampliare conentur. Pro omnibus ſtet Febrifugi Anglici ante annos 30. circiter promulgatio in Gallia, cujus remedii uſus hodie ibidem eſt ferè promiſcuus in quibuſvis Febribus, & cujus tota vis in uno Cortice Peruviano, larva quondam impoſita nunc ſpoliato, planè conſiſtit. Sed, ut verum fatear, plura, quæ de ipſo a pluribus prædicantur circa Febrium Continuarum Continentium, Acutarum, Inflammatoriarum, & Malignarum a primordiis, aliorumque inſuper Morborum longè diſparatorum, curationem, niſi magna cum limitatione intelligantur, partim apertè falſa in uſu practico, partim dubia admodum deprehendi. Et propterea, ut ſupra monui, ne quis error obrepat in hac non levi materia, ad complementum Tractatus, ſingulas etiam aliarum Febrium ſpecies (præter Pernicioſas pro ſcopo primario conſtitutas) placuit examinare, & quibus utilis ſit, quibuſque fruſtraneus Cortex, innuere.

Quod autem Scriptores Febribus quoquè Malignis Remedium iſtud genericè, *nec proinde ſemper cum utilitate, accommodantes, minimè loquantur, aut poſſint intelligi de Febribus illis Malignis, de quibus impræſentiarum ego, vel exinde conſtare videtur, quòd illorum Methodus lenta nimiùm, enervis, ac languida, vel per ſolam Corticis percolatam infuſionem, vel per illius quidem ſubſtantiam, ſed non ſatis larga doſi, nec ſatis apta diſtributione oblatam,*

par

par non ſit, teſte experientia, extinguendis illicò, *pro-ut ſæpe neceſſitas exigit, hujuſcemodi Febribus: adeòque, vel de his verè locuti non ſunt, vel adæquatam curationem earum non omninò calluerunt, vel, ſi calluere, haud ſatis perſpicuè docuerunt.*

Unus, quòd ſciam, rem prope attigit, meque, inſcium licèt, quodque nondum promulgatum erat ſciendi incapacem, in hac materia præivit, citatus Morton, *nunquam ſatis laudatus. Hujus Auctoris Scripta, quorum non pauca eſt cum meis circa hoc ſymboleitas, licèt ante duodecim circiter annos ad manus meas pervenerint, non priùs tamen, quàm ante triennium attentè pervolvi, eo nimirum Tractatu, ubi Methodum videtur indicare, a mea non longè diſſimilem. Neque alio nomine Pyretologiam Illius percurrere ſum aggreſſus, niſi ut, priuſquam hæc, quæ tunc ſcriptitabam, publicæ luci exponerem, omnes, quotquot poſſem, hac de re Scriptores, conſulerem. Cum autem Viri iſtius Accuratiſſimi Opera (ſaltem, quæ apud me extant) impreſſa fuerint Genevæ anno 1696., ego autem Methodum meam in Febribus Pernicioſis anno 1695. plurima cum notione exercuerim, nullus, apud nos ſaltem, ſuſpicioni locus eſſe poteſt, quòd Actorum meorum regulam a* Mortono *(quamvis id mihi non indecorum foret) vel ab ullo alio Scriptorum deſumpſerim. Sed quorſum hæc? Neque enim gloriolam inventionis hujuſce, quantulacumque illa ſit, aucupor apud univerſam Rempubli-*

cam Medicam, eique ſponte nuncium remitto, quam fortè aſſequi datum foret apud Noſtrates. Tantùm mihimetipſi gratulor, quòd cogitatis, aut inventis meis, Viri Famigeratiſſimi auctoritas robur adjungat, & gratulor eidem, quòd illius inventa, & cogitata, nimiùm fortè hucuſque neglecta, mea (qualiſcumque ego ſim) fidelis experientia confirmet.

Hanc ergo Febres hujuſmodi Pernicioſas curandi Methodum (ſive mea tantùm dicatur, ſive alteri cuipiam communis) hanc, inquam, Tyrones doceo, eoſque omnes, qui doceri apti ſunt: Infulatis verò Profeſſoribus per tranſennam indigito, paratus ego cæteroqui doceri ab omnibus. Id unum interim ſtat, quòd, omni, & quolibet, ſive Mortoni, ſive aliorum Scriptorum præeunte lumine, qualecumque illud ſit, adhuc in tenebris non exigua pars Medicorum verſatur; quodque magis dolendum, propemodum inermis viſitur, pro repellendo, cùm maximè oporteret, præcipiti hujuſmodi Febrium Pernicioſarum periculo: & egomet video paſſim, nimiùmque video, dum Ægrotantes Methodo mox declaranda curati (ignoſcas mihi, Lector, de me ipſo aliquid prædicanti, *ajebat* Tullius) *alacres ſurgunt, video, inquam, alios, iiſdem planè correptos morbis, ſed eodem remedio, eademve Methodo deſtitutos, pretioſiore licèt, aut etiam ſæviore medicamentorum apparatu inſtructos, inevitabili Fato ſuccumbere. Sanè iſtiuſmodi comparatio haud minimo mihi incitamento fuit, ut hunc facilè Tracta-*

tum

tum ederem ſeorſum a reliqua, rudi quidem, atque confuſa, cæterorum, quos condere tunc meditabar, nunc abs me ſeponere cogor, materia: præcipuè cùm plura in dies de hoc Remedio, modò nimis humilia, & reſtricta; modò nimis elata, & expanſa, ad modulum ſcilicet Scribentium Ideæ, impetuſve illorum ingenii, minimè verò ad normam ſolidæ praxeos conſtituta, non ſinè veritatis, & publicæ utilitatis detrimento, videam promulgari.

An ipſe pro voto ſcopum attigerim, & an meus hic labor omnibus acceptus futurus ſit, adhuc ignoro; hoc ipſum tamen, quod ignoro, juvat ſperare. Etenim, ſi penes Medicam Rempublicam non malè meruit Talbotius, *tumultuariam, ut ſic dicam, licèt non prorſus inutilem, Methodum exhibendi Peruvianum Corticem, callida quadam, ac mercenaria olim liberalitate, tradens: cur mihi, longè utilioris, ut reor, magiſque ingenuæ Methodi Oblatori gratuito, gratia quædam non erit ineunda? Id verò ſi apud omnes non liceat aſſequi, liceat ſaltem apud Te, Lector Amice, quem à cæteris fortè ſegregat comitas major. Tu ergo, quem præ aliis mihi benevolum ſpondeo, pro tua erga bonarum Artium Cultores, Promotoreſve facilitate, hoſce conatus meos, qualeſcumque, fore ut humaniter excipias, confido, ſi non alio titulo, ſaltem, ne ulteriora molienti (ſi quando manum, quam plura interim retrahunt, Operi rurſus admovere datum ſit) quam indidiſti fidentiam, eripias. Vale.*

ELEN-

ELENCHUS
Librorum, & Capitum.

LIBER PRIMUS

Præſtantiam, ac vim Peruviani Corticis adversùs Febres Intermittentes, & earum Cauſas, illius pariter tutelam, uſumque methodicum in iiſdem Intermittentibus, ſaltem vulgatioribus, aliaq; hujuſcemodi comprehendens.

CAPUT PRIMUM. *Hiſtoria primùm invecti apud Mutinenſes Chinæ Chinæ uſus. Innocuum illa, præſtanſque Febrifugum. Recurſus Febrium, poſt eam parciùs aſſumptam contingens, ex adverſo perperam allegatus. Pro uſu illius, præter Experientiam, & Rationem, Auctoritas multiplex.* Pag. 1.

CAP. II. *Antipathia, quâ nonnulli in Peruviani Corticis uſum feruntur, illumque proſcribunt. Ratio relapſui in Febres tempeſtivè occurrendi.* 19.

CAP. III. *Princeps oppoſitio in Chinæ Chinæ uſum, ex carentiâ ſenſibilis evacuationis poſt eandem aſſumptam petita, diluitur: Experimenta quædam, tentata ad explorandam illius vim Febrifugam, exponuntur.* 33.

CAP. IV. *Ad placita Humoriſtarum, & Galenicorum accommodata evacuationum prædictarum ſenſibilium carentia.* 58.

CAP V. *Neotericorum placitis perpenſis circa Febrium Intermittentium Cauſas, decernitur, ab aſſumptâ Chinâ Chinâ nullam ſenſibilem evacuationem fieri debere.* 73.

CA-

CAP. VI. *Theoremata ex diverſarum Opinionum examine, aliaque Cogitata circa Intermittentium originem. Indè uſus Chinæ Chinæ ſtabilitur, abſque ullâ neceſſitate inſignis evacuationis.* 83.

CAP. VII. *Uſus methodicus Chinæ Chinæ in vulgaribus Intermittentibus diuturnioribus, variæque illam præſcribendi formulæ.* 115.

CAP. VIII. *Diligentior inveſtigatio, an liceat in principio quoquè earumdem Vulgarium Intermittentium Chinam Chinam exhibere.* 131.

CAP. IX. *An Chinæ Chinæ oblationem præcedere debeat Purgatio, aut Venæ ſectio.* 149.

CAP. X. *Doctrina præcedens de Cortice, modò propinando, & modò non, in principiis Intermittentium, variis confirmatur Curationum Hiſtoriis.* 160.

LIBER SECUNDUS

Febrium Perniciosarum Intermittentium (ſaltem ab ortu) deſcriptionem, & curationem continens, ex aliorum Auctorum obſervatione, additis Scholiis, materiam hanc magis illuſtrantibus.

CAPUT PRIMUM. *Malignus mos, & prava in univerſum Febrium hujuſmodi Pernicioſarum Natura indicatur. Accurati circa hanc materiam Auctores perpauci. Vis Peruviani Corticis adversùs eas eximia.* 189.

CAP. II. *De Tertianâ Perniciosâ, ex* LUDOVICO MERCATO, *Scholiis aliquot inſuper adjectis.* 195.

CAP. III. *Prima Tertianæ Pernicioſæ differentia, ex eodem* MERCATO, *additis, ut ſupra, Scholiis.* 203.

CAP. IV. *De Tertianâ Perniciosâ ob tenuis humoris putredinem, ex* LUDOVICO MERCATO, *cum iiſdem pariter Scholiis.* 213.

CA-

CAP. V. *De Tertianâ Perniciosâ ex pravâ humorum naturâ, ex eodem* MERCATO, *cum Scholiis, ut ſupra.* 223.
CAP. VI. *De Tertianâ Perniciosâ ex miſcellâ craſſorum humorum cum ſeroſis, & tenuibus, ex* LUDOVICO MERCATO, *adjunctis itidem Scholiis.* 229.
CAP. VII. *De Perniciosâ Tertianâ ob aliquod accidens, quod ſuccreſcit, ex eodem* MERCATO, *cum iiſdem Scholiis.* 239.
CAP. VIII. *Prava rurſus Pernicioſarum Febrium Intermittentium natura innuitur, ex deſcriptione* RICHARDI MORTON, *adjunctis pariter ad claritatem fuſioribus Scholiis.* 245.

LIBER TERTIUS

Continens Febrium omnium Pernicioſarum, tum planè Intermittentium, tum etiam Subcontinuarum deſcriptionem ex propriâ obſervatione, illarumque Curationem, mediâ peculiari Methodo Chinam Chinam in iiſdem adminiſtrandi.

CAPUT PRIMUM. *Febrium omnium Pernicioſarum Periodicarum Natura, Differentiæ, Diagnoſis, atque Prognoſis, ſingillatim exponuntur.* 271.
CAP. II. *Periodicarum Febrium pernicioſus character generaliter expenditur in ſuâ Causâ. Varia illarum pravitas, & actio diverſa in triplicem noſtri Corporis regionem. Earumdem Chinâ Chinâ curandarum Idea quædam practica generalis.* 295.
CAP. III. *Methodus exhibendi validè, atque feliciter Peruvianum Corticem, adversùs ſingulas recenſitas Febrium Pernicioſarum ſpecies, etiam in caſibus ferme deploratis.* 318.
CAP. IV. *Dilucidatur Methodus expoſita, examinatur, & defenditur a malè feriatorum dicteriis. Porrò circumſtantiæ, in quibus ea locum habet, & in quibus non, indicantur.* 343.

CAP. V. *Evitare Cenſuram Vulgi difficile, ſi aliquando Æger hac Methodo curatus occumbat. Recenſentur ideo fideliter Caſus omnes lethales, in quibus culpatus eſt inſons Cortex, etſi non oblatus, ut & ii, in quibus verè oblatus non profuit, iique inſimul, in quibus, nec profuit, nec poterat prodeſſe.* 365.

CAP. VI. *Hiſtoria peculiaris, quæ primam occaſionem inventioni Methodi traditæ auſpicatiſſimè præbuit.* 384.

LIBER QUARTUS

Curationes inſignes quamplurimas exhibens omnium ſpecierum Febrium Pernicioſarum, aliàs recenſitarum, Methodo jam deſcriptâ abſolutas, unà cum gravi circa hanc materiam Praxeos Problemate.

CAPUT PRIMUM. *Hiſtoriæ inſignes Intermittentium Pernicioſarum, in primam præcipuè Corporis Regionem ſævientium, noſtrâ methodo jugulatarum. Harum ſpecies ſunt*, Primò *Cholerica*, & *Dyſenterica*, Secundò *Subcruenta*, & *Atrabilaris*, Tertiò *Cardiaca*. 399.

CAP. II. *Hiſtoriæ mirabiles Pernicioſarum Periodicarum agentium lethaliter in ſecundam præſertim Corporis Regionem, curatarum eadem Methodo. Harum differentiæ ſunt*, Primò *Diaphoretica*, Secundò *Syncopalis*, Tertiò *Algida*, Quartò *Subcontinua Malignans*. 424.

CAP. III. *Hiſtoriæ memorabiles Intermittentium Pernicioſarum, agentium ferociter in tertiam primariò corporis regionem, eodem quoquè ritu ſanatarum. Harum ſpecies* unica *eſt Lethargica*. 472.

CAP. IV. *Aliæ inſignes Hiſtoriæ, ab Amicis communicatæ, variarum ſpecierum Febrium Pernicioſarum, curatarum ope Chinæ Chinæ, noſtrâ Methodo adminiſtratæ:* 501.

CAP. V. *Utrum, quando Pernicioſæ ſecundi Ordinis, ſive*

octa-

octavæ Speciei, nempe Subcontinuæ malignantes, continuitatem eſſentialem, & acutam affectant citiſſimè, hoc eſt, in ipſo ſtatim principio, expediat illicò, aut liceat, Corticem adminiſtrare, Febriſque curſum intercipere. Id, etſi probabiliter ſæpe liceat, non tamen indiſcriminatim videtur ſemper licere. 525.

CAP. VI. *Exempla nonnulla felicia citæ oblationis Chinæ Chinæ in principio Periodicarum Pernicioſarum, greſſu celerrimo ad Continuas eſſentialiter, atque Malignas vergentium. Ea tamen nonniſi cautam circa hoc, circumſpectamque fiduciam prudenti Medico videntur præbere.* 562.

LIBER QUINTUS

Febrium omnium Continuarum, necnon aliorum quorumdam Morborum, præſertim recurrentium, examen continens, docenſque, in quibuſnam earum, eorumve poſſit eſſe proficuus Cortex: item, quænam illius utilitas ad Prægnantium, ac Puerperarum Febres, & quæ vis ejuſdem in Clyſteribus, ac Epicarpiis adhibiti.

CAPUT PRIMUM. *Generalis præmittitur Febrium diviſio, materiæ, de quâ agitur, congruenter aptabilis.* 577.

CAP. II. *Peruvianus Cortex inutiliter exhibetur in Febribus Continuis Continentibus, ſeu non Remittentibus, tam ſimplicibus (ut vocant) quàm Putridis, atque his quidem, tum Symptomaticis, tum Eſſentialibus, tum Solitariis, tum Comitatis, ſive Malignæ fuerint, ſive Acutæ ſimpliciter. Mortoni Praxis in hoc caſtigatior detegitur, ac vulgò ſit credita; non tamen planè recipitur.* 591.

CAP. III. *Explicatur adhuc Mortonus: mox ſtatuitur, Chinam Chinam utilem eſſe in Febribus Continuis per ſubingreſſum*

greſſum Paroxyſmorum, Subintrantibus appellatis; non ita in ſimpliciter Remittentibus, quarum peculiaris natura deſcribitur. In Remittentibus autem periodicè, ſive Proportionatis, quæ generali Continuarum nomine ſolent donari, diſtinguitur. Diſſenſus & hìc aliquis a Praxi Mortoni. 607.

CAP. IV. *Allata nuperrimè diſtinctio de Cortice in quibuſdam Proportionatis utili, & in quibuſdam inutili, illuſtratur quò ad hanc poſtremam partem (de primâ enim jam ſatis aliàs) nonnullis exemplis.* 627.

CAP. V. *Proficuus aſſeritur Peruvianus Cortex,* primò *ad Febres Complicatas vulgatiores, puta, Hemitritæos &c.,* ſecundò *ad Lentas, præſertim Puerorum, Hecticas abuſivè dictas. Confirmatur exemplis poſtrema hæc aſſertio. Demum ad Febres ſingulas indigitandas, quibus utilis eſt China China, & quibus non, univerſalis earum Categoria, & varia inſimul metamorphoſis, Corticem modò admittens, & modò reſpuens, iconicè exprimitur, ac explicatur.* 641.

CAP. ULTIMUM. *Enodantur nonnulla Quæſita variis titulis comprehenſa circa uſum etiam ulteriorem Peruviani Corticis: Et* Primò *Quæritur, an ille conveniat aliis Morbis, præſertim periodicis, præter Febres; nec niſi cunctanter creditur, ſpectatis exemplis.* 667.

Quæritur Secundò, *An, ubi Cortex verè indicatur, liceat ratione Subjecti illum adminiſtrare citra periculum Mulieribus Gravidis, Puerperis, Abortum paſſis, aut Menſtruas purgationes actu patientibus: & incunctanter aſſeritur, experientiâ duce.* 691.

Quæritur Ultimò, *An Cortex Peruvianus per clyſteres injectus, aut carpis appoſitus, quicquam curationi Febrium conferre valeat. Primus modus, utut imbecillus, non planè rejicitur. Secundus nil prope præbet fiduciæ, languidâ illinc, hinc inani reſpondente experientiâ.* 698.

Multa in Modo *rei*, & Circumſtantiis *ejus nova ſunt*, *quæ in* Genere *ipſo nova non ſunt : qui autem ad obſervandum adjiciet animum, ei etiam in rebus, quæ vulgares videntur, multa obſervatu digna occurrent.*

Baconus Lib. 4. de Augm. Scientiar. & ſpeciatim Medicinæ Cap. 2.

THERAPEUTICES SPECIALIS

LIBER PRIMUS

Præſtantiam, ac vim Peruviani Corticis adversùs Febres Intermittentes, & earum Cauſas, illius pariter tutelam, uſumque methodicum in iiſdem Intermittentibus, ſaltem vulgatioribus, aliaq; hujuſcemodi comprehendens.

CAPUT PRIMUM.

Hiſtoria primùm invecti apud Mutinenſes Chinæ Chinæ uſus. Innocuum illa, præſtanſq; Febrifugum. Recurſus Febrium poſt eam parciùs aſſumptam contingens, ex-adverſo perperam allegatus. Pro uſu illius, præter Experientiam, & Rationem, Auctoritas multiplex.

QUam ſum pollicitus in Synopſi jampridem editâ, promulgare tandem aggredior peculiarem Methodum, ante non paucos quidem annos mihi perſpectam, exhibendi Peruvianum Corticem, vulgo *China China*, vel *China Chinæ*, aliis Gallico more *Quinquina*, ſeu *KinKina* appellatum, pro curandis *Malignis* quibuſdam Febribus, ſubdolis æquè ac exitialibus, adversùs quas, poſtquam etiam hominis vitam in extremum diſcrimen adduxerint, eximiis illum pollere viribus, nondum animadverſum fuerat apud Noſtrates. Priuſquam tamen fidem

meam liberem, operæ pretium me facturum puto, ſi ad ſternendam mihi planiorem viam, nonnulla communiorem Febrifugi hujus uſum in *Benignis* tantùm, & diuturnis Intermittentibus reſpicientia præmittam. Licet autem hæc, & plura iſtiuſmodi, quæ toto ferme hoc primo Libro perſequi lubet, ſupervacanea fortè cuipiam videri poſſint, ea tamen, ſi probè ſpectentur, ad intentum facere, atque ad innuendam congruam, ut decet, completamque egregii hujuſce medicaminis adminiſtrationem non parum conducere, poterit, ut reor, haud difficulter dignoſci. Etenim, vindicato ab oppoſitionibus fieri ſolitis tam ſalubri remedio, nec non inquiſitâ proportione, quam poteſt habere cum Febrium expugnandarum cauſis multifariam conſideratis, ſenſim ducemur ad tutam, & rationalem Methodum eodem utendi in iiſdem Intermittentibus, ſaltem *benignioribus* (quod gradum faciet ad Methodum quoque, quam pro *Malignarum* curatione ſpopondi, ſuo loco pandendam) & ad ſeligendas e vulgatioribus utiliores ipſum præſcribendi formulas, dignoſcendamq; inſimul opportunitatem tempeſtivæ oblationis illius.

Non tamen ideo hìc eſt in animo hiſtoriam ſive originis, ſive inventionis, ſive translationis Chinæ Chinæ in Europam a primordio repetere, neque ineffabilem illius virtutem febrifugam, ac operandi modum, ſicut nec abditas Febrium Intermittentium cauſas, per eandem depreſsas, ex profeſso, atque intimiùs ad unguem uſque rimari. Primum namque jam ſatis, ſuperque præſtitere quamplurimi: poſteriora duo cum omnes hactenus incaſsum tentarint, non minùs inaniter & ipſe tentarem. Sat fuerit ſuo loco, ubi nodus iſte planè intactus relinqui non poterit, tenuia quædam abſtruſæ utriuſque rei ſpecimina, ſive generaliores quaſdam conſidera-

ſidera-

ſiderationes tantùm non oſcitanter proferre. Impræſentiarum verò liceat hiſtoriam omnem Chinæ Chinæ ab ingreſsu, atque progreſſu illius intra Urbem dumtaxat noſtram, pro exercitâ a me in rebus Medicis praxi, obiter auſpicari, ne vel a notione intra ſpatium temporis valde modicum acquiſitâ, vel a parciore, quam par ſit, ſucceſſuum numero animadverſiones meas ſumpſiſſe credar.

Ex quo innotuit Europæ Cortex Peruvianus (cujus Planta integra prope *Loxam*, ſeu *Lojam* humili proceritate abundè ſuccreſcens, ab Incolis *Gannaperide*, ſeu *Guananepide*, *Chinanepide*, vel *Guananegide* dicitur) ex quo inquam *Liber* iſtius Arboris innotuit Europæis regionibus, Hiſpaniæ videlicet primùm, mox Italiæ, operâ quidem, & pietate Eminentiſſimi Card. de Lugo, aliorumq; Patrum Inclytæ Societatis Jeſu, de utroque Orbe plurimis certè nominibus, ſed inſuper ob hoc ipſum de noſtro optimè meritæ, ſtatim excellentia novi Febrifugi, certo, ac multiplici apud Exteros experimento comprobata, ſedulitatem allexit Præſtantiſſimi Viri *Antonii Fraſſoni*, Præceptoris quondam mei dilectiſſimi, ut illud pro bono publico, & pro breviori, certiorique Ægrorum curatione in uſum deduceret. Et ſanè recenſendus ille inter primos Corticis receptores, cujus rei teſtimonium exhibet Clariſſimus *Sebaſtianus Badus* in diſertiſſimo Libro, cui titulus, *Anaſtaſis Corticis Peruviæ*, ubi Epiſtolam *Fraſſoni* ipſius inſerit ſibi inſcriptam ſub anno 1656., in quâ idem *Fraſſonus* refert, ſe ante annos aliquot de Cortice felix periculum feciſſe in pluribus, ac ſignatè in ſplendido Viro D. Comite Alexandro Eminentiſſimi Card. Facheneti fratre. Cum ergo circa annum 1649. translatum fuerit e Regione *Quitenſi* in Heſperiam Remedium, nemo neget, quin inter primos, qui illud admiſerint, verè ſit connumerandus *Fraſſonus*.

Cœpit ille uti Chinâ Chinâ (quam etiam *Gentianam Indicam* , *Antiquartium Peruvianum* , *Pulverem Comitiſſæ*, *Pulverem Card. de Lugo*, *vel Jeſuiticum pulverem* vocitarunt nonnulli) poſt adminiſtrata præſidia univerſalia , & particularia , in Quartanis ultro provectis , quò tempore tum Ægri , tum Medici tædio affecti ad remedia quælibet Empirica, atque etiam anilia ſolent confugere. Cumque illi curationes ex voto ſuccederent , ad Tertianas quoque Spurias, ut ajunt, tum ſimplices, tum duplices , benignas tamen , ſeu ſaltem non perniciales, nec non ad alias quaſcumq; Febres Intermittentes (diuturniores ſcilicet) curandas, pari ſucceſſu tranſitum fecit, fretus auctoritate *Badi* ante memorati, aliorumque ævi ſui Illuſtrium Medicorum , quorum teſtimoniis quamplurimis, iiſque graviſſimis, *Badus* ipſe Opus ſuum pro tutelâ Peruviani Corticis roboravit. Reluctabantur interim, &, quoad vixit idem *Fraſſonus*, ſemper obſtrepuere omnes ferè Civitatis Medici , adeò ut ad evitandum ſeverum eorumdem tribunal , profugus , & exul Cortex non auſus fuerit in Pharmacopœas introire, ſed quaſi clam intra Clauſtra quarumdam Monialium fuerit coactus ſeſe recipere , unde poſtea illum petebat Vir Solertiſſimus, ut Ægris ſibi commiſſis ſubminiſtraret.

Dabat autem adultis initio Paroxyſmi , quemadmodum tunc ſolenne erat, ex præſcripto Romanæ Schedulæ , drachmas duas Corticis in ſubtiliſſimum pulverem redacti, doſim verò exiliorem natu minoribus , habitâ ætatis ratione , ſive deinde in formâ hauſtus , ut plurimum quidem in Vino , modò tenuiore , modò generoſiore, ad uncias quinque, plus minùs, factâ, vel etiam omiſsâ præviâ infuſione (quod perinde eſt) ſive in formâ boli , ſive alio conſimili artis ritu , ſuperepoto pariter Vini momento . Hac methodo a primo adventu

Cor-

Corticis, ut dictum eſt, in Italiam, uſque ad annum 1677. (quo tempore ad Praxim ſub Ipſo addiſcendam me contuli) Febres omnes Intermittentes longiuſculas ſupprimebat, iiſdemque non rarò, ut mos eſt, redivivis, repetito ſemel, aut bis Febrifugo, finem imponebat. Quod millies, ac millies ſine ullo unquam ſiniſtro eventu ſibi contigiſſe, mihi pluries aſſeruit Vir ille fide digniſſimus, ac omni exceptione major: Et egomet poſtmodum, teſtis de viſu, id ipſum illi perpetuò accidiſſe deprehendi uſque ad annum 1680. (nec enim quiſpiam, niſi planè vitilitigator, adverſetur ob ſingularem caſum, de quo infra cap. x. hiſt. XIII.) quo nempe anno diem ſuum obiit, lacrymabili ſane jacturâ, Vir Experientiſſimus, ac de Urbe noſtrâ admodum benemeritus, qui vel moriens & in hoc profuit, quòd eo extincto, extinctæ cum eodem, vel ſaltem ſopitæ fuerint Noſtratium ferè omnium, qui tunc aderant, Medicorum in Corticem inimicitiæ; plures enim ex iis Chinæ Chinæ antea oſores, ac hoſtes, eâdem paulò poſt, ſemotis cavillationibus, uti cœperunt. Quæ ſors nonnullis quoque aliis peculiaribus obtigit, poſt ejus obitum, *Fraſſoni* remediis, dum viveret, improbatis; ea namque communibus ſenſim ſuffragiis fuere ſubinde adeò recepta, ut ipſo etiamnum *Fraſſoni* nomine inſignita circumferantur. Atque hiſce incidenter occurrentibus liceat amantiſſimi *Præceptoris* Manibus parentaſſe.

Ab eo autem tempore cœpit adeò clareſcere in dies hujuſce fama Febrifugi, ut jam noſtro ævo nil notius ſit in Medicinâ, nil certius, quàm Febres Intermittentes Chinâ Chinâ depelli. Communis iſte mos eſt omnibus fermè Europæ Nationibus, quod innumera undique ſcripta luculenter teſtantur. Hinc eſt, quod ex tam liberali illius impendio detur anſa pravis hominibus,

 ini-

iniquum de corio humano lucrum facientibus, eandem adulterandi, de quo paſſim jure merito (quandoquidem verum ſit) conqueruntur Auctores, ut proinde alicubi in publicis Noſocomiis in locum genuini Corticis jam prope deficientis, ſuffectus fuerit pulvis ex Nucibus, aut ex Corticibus Cupreſſi, & Malorum aureorum dulcium, item ex radicibus arboris Perſicæ, Fraxini, Gentianæ, & hujuſmodi, referente præ aliis Eruditiſſimo *Luca Tozzi*: quibus remediis ter exhibitis, ait quandoque tolli Febres, quæ cæteroqui, unicâ tantùm oblatione, Cortici Peruviano ſemper cedere conſueverunt.

Enimvero ſuccedanea quævis, ſive naturalia illa ſint, ſive artificialia, nimiùm diſtant viribus ab hoc Cortice, ut qui inter omnia hucuſque nota, Febrifugum præſtantiſſimum eſt, ac ſummè Innocens. Præſtans equidem præ omnibus, quia præ omnibus infallibiliter, & celerrimè Febres omnes Intermittentes abigit, dummodo nulla partis alicujus ſolidæ læſio organica ſit morbi fomes. Inde fit, ut propinatis ſemel cuilibet Quartanario, aut Tertianario drachmis duabus Corticis, more maximè vulgari, in principio, vel declinatione Febrilis Acceſſus, poſſit Medicus abſque ullâ hæſitatione ſpondere, ultimum fore paroxyſmum illum, nec rediturum alterum. Quid citiùs? quid certiùs? Veritatem hujus aſſerti, ſi quis, cui notum non ſit, quod notum eſt omnibus, habeat ſuſpectam, provoco ad experimentum; nec alium Teſtem, aut Judicem volo, niſi qui contra hucuſque ſenſerit. Ad me quod attinet, teſtari poſſum de experientiâ triginta ſaltem annorum, quo temporis tractu ſemel tantùm, vel bis, quòd memor ſim, in caſu Febris Quartanæ (abſque ullo tamen Ægri detrimento) expectationem meam fefellit Cortex, ſiquidem ille genuinus fuerit, quod nihilominus credere non recuſo.

Sed

Sed quid tum? Quandoque per accidens materiam combuſtibilem non comburit ignis: numquid propterea non erit idoneus ad comburendam, cum millies combuſſerit? Quòd verò innocuus, & inſons ille ſit, experientia pariter mihi ſatis demonſtraſſe videtur. Quidquid enim aliis contigerit, cum non tenear de facto alieno, loquor de proprio, teſtorque coram Deo, & hominibus (quod & plures teſtantur de ſuis Ægrotis graviſſimi Scriptores) nullum unquam ex meis Ægrotantibus periiſſe, quòd ſciam, ob uſum Corticis, neque in morbum graviorem, ſed in leviorem ferè ſemper, etiam cum reciderit, incidiſſe, idque pariter mecum perpetuò animadverterunt quotquot ſub me Praxim Medicam exercuere, & propriâ dein experientiâ ſejunctim noverunt. Quod de Cortice tam fidenter aſſero, haud ita facilè proferre poſſem de ullo alio Medicamento uſitatiore, præſertim in lineâ Solventium, quorum tamen tanta eſſe ſolet apud Oſores Corticis æſtimatio.

Si qua nihilominus alicunde quærenda ſit, ac opponenda Cortici criminatio, ea petenda eſt a *Recidivis* (utor hoc vocabulo ad ſenſum Artis, aliiſque utar in progreſſu minùs excultis) poſt fugatas ab eodem Febres identidem recurrentibus. Neque hìc ego inficias ibo, ut inficiantur quamplurimi, omnem culpam in errata convaleſcentium, nec ſemper immeritò, refundentes, quin ultro fatebor, exhibito ſemel, ac unicâ tantùm doſi, Peruviano Cortice, Febrem ſæpe ſæpius redire. Niſi hoc unum obſtaret, Arborem Vitæ in Chinâ Chinâ ſuperſtitem divinâ Clementiâ crediderim. Adhuc tamen interim fidenter reſpondeo (plura circa hoc alibi prolaturus) primò, quòd non ſemper recidunt Ægri ab aſſumpto Cortice, ut experientiâ conſtat, ſi præſertim rite, ac per repetitas juſto ordine vices exhibeatur. Se-

cundò, quòd ex oppoſito ſæpiſſime recidunt ter, quater, & quinquies, etſi Corticem nunquam aſſumpſerint, ſed aliâ methodo medicâ fuerint curati, unde poſſet contra talem methodum retorqueri eadem cenſura. Sed revera ſolutis etiam ſponte, nullius omnino remedii interventu, ſed ſolius Naturæ ope, quandoque Febribus, in eaſdem denuo, citra ullius culpam, relabuntur Ægri. Quid tunc dicendum? Loquamur ingenuè. Recidunt Ægri ſumpto, & non ſumpto Cortice, frequenter Autumno, quâ tempeſtate contumaciores ſunt Febres. Recidunt rarò ſumpto, & non ſumpto Cortice, tempore Veris, & in principio Æſtatis, quibus tempeſtatibus quælibet methodus felix eſt, cum Febres tunc temporis etiam ſuo Marte citò ſolvantur. *Non igitur Medicamentum* (inquit egregiè *Mortonus* hæc omnia complexus in reſponſione ſuâ ad objectionem a Recidivis petitam) *ſed Febris indoles in culpâ eſt, ſi a perenni humorum fonte enutriatur, nec non ab aere, aut alio accidente externo. Sive enim naturâ, ſive arte quâvis ſanetur, ad revireſcentiam valde proclivis eſt. Multâ enim experientiâ fretus* (perpendantur quæſo verba hæc digna conſideratione Practicorum, imò & eorum aſſenſu) *fidenter affirmare audeo, Febrem a Corticis uſu fugatam, & demum recidivantem, licet quâcumque aliâ methodo, vel Febrifugo, vel viribus naturæ ſubacta fuiſſet, nihilo ſeciùs redituram fuiſſe.* Neque minùs nervosè ſimilia protulerat ante Mortonum *Reſtaurandus* in Præfatione Tractatus ſui, cui titulus -- *Hippocrates De uſu Chinæ Chinæ* -- *Quid enim iniquius* (inquit ille) *quàm a Chinâ Chinâ extorquere, ut nequaquam ab eâ aſſumptâ revertantur Febres? Numne ſæpe ſæpius animadvertitur illarum reditus, poſtquam fuerint curatæ, ab aſſumptis cathartícis, aliiſque remediis? Præterea, an China China tenetur prohibere, ne qui reduce fruitur valetudine, errata in diætâ*

com-

committat, ne cauſæ externæ, & animi pathemata Febrim exulem revocent? &c. Nonne quid ſimile accidere videmus ab efficaciâ Solſtitii hyberni, ſi quando eo tempore Febris aliqua remiſit: namque unus, vel alter paroxyſmus in Vere redivivus eſt, ni priùs revocata fuerit, præſertim per cathartica? Sed interim in medium prodeat remedium pari efficaciâ Febres profligans, quâ China China. Nullum certè ſuppetit. Dico tertiò, quòd quando contingit ab aſſumpto Febrifugo recidiva, non ſemper accidit vitio ipſius Febrifugi, fermentum febrile imbecilliter, aut imperfectè ſubigentis, ſed ſæpe etiam, ſi non ſemper, culpâ convaleſcentium ſibi nimis fidentium. Quartò, quòd quoties recidunt, etſi Febris nonnunquam de ſimplici poſſit fieri duplex, ſemper debilior, ac debilior illa eſt: idque ferè perpetuum obſervavi, ut idcirco raro vocetur Medicus pro tali curandâ recidivâ, adeò levis illa eſt, & ſponte evaneſcens. Quintò denique, quòd per repetitam, & opportunam Corticis oblationem poteſt eadem recidiva non modò ſemper curari cùm venerit, ſed, quòd magis eſt (dummodo congruum id cenſeatur) etiam priuſquam adveniat, penitus, ut in progreſſu videbimus, præcaveri. Propterea cum ſit utplurimum in poteſtate noſtrâ malum iſtud pro libito avertere, ferè nonniſi volentes afficere poteſt hujuſmodi objectio.

Solutâ, ut reor, hiſce reſponſionibus potiore difficultate, cui & alibi validè occurram, non eſt cur hìc inutiliter tempus teram in refellendo, quod Nebulones quidam ſcurriliter blaterant ad territandum popellum, nempe quòd Corticem potantes, intra annum, vel, quod magis ridiculum eſt, intra ſeptem annos moriantur, ſopito videlicet, & poſtea ferociùs recrudeſcente eodem, vel alio pejore morbo: item quòd China Chinæ pinguibus obſit, & tantùm graciles ſanet, aliaque hujuſ-

hujuſmodi prorſus exſibilanda. Nam præterquamquod nullus Medicus, quòd ſciam, quibuslibet adhibitis in Curatione remediis, cuiquam per annum, multoq; minùs per ſeptennium, ſanationem ratam facit (quaſi teneatur ad tempus de manutenendâ Ægri ſalute, ut Faber Murarius de conſiſtentiâ Domus conſtructæ) facillimum inſuper eſt, experientiâ ipsâ impoſtores iſtos mendacii convincere. Plures etenim (quos ob digniorem cauſam aliàs ſum relaturus) ac præterea plus centum alios, & pingues, & macilentos, per Corticem curatos a decem, & quindecim retro annis, hucuſque tamen incolumes, poſſem adducere: quin memetipſum, qui anno 1696. epotis uno hauſtu ſex drachmis illius, a morte imminente illico evaſi, & etiamnum vivo, & etiamnum ſcribo. Aſt hanc Zizaniam nullius ponderis ab ullo, qui Medici nomen mereatur, ſatam, vix adducor, ut credam.

Sed præter experientiam, quæ ſola ſufficit ad oſtendendum Corticis uſum prorſus innocuum, id ipſum etiam, vel nudâ ratione ſpectatâ, evincitur ex eo, quòd nullam verè, quâ poſſit nocere, vim in ſe contineat Cortex, ſive de primis illius, ut ajunt, qualitatibus, ſive de ſecundis, ſive etiam de occultis ſit ſermo. *Calidus* enim ex. gr. & *ſiccus* eſt? Calidiora ſunt, atque ſicciora Zinziber, Piper, Semen Sinapi, Mithridatium, Theriaca &c. *Amarus* eſt? Amariora ſunt Abſynthium, Ruta, Gentiana, Chamedrys, Fumaria, Centaurium minus &c. *Stipticus* nonnihil eſt? Stipticiora ſunt Nucum putamina, Nuces Cupreſſus, Verbena, Aurantiorum Cortices &c., quæ ſunt uſitatiora, nec prorſus contemnenda Febrifuga, intercedente tamen inter illa, & Corticem hoc uno diſcrimine, quòd illa, etſi utplurimum calidiora, ac proinde magis ſuſpecta, Febrim vix

un-

unquam tollant, & Cortex ſemper. Quo ad occultas verò facultates, nullam in eo reperire datum eſt, niſi antifebrilem. Neque enim ullam *Narcoſim* præſefert, cum nullum ſoporem, quin potiùs vigilantiam, & mentis alacritatem, etiam copiosè aſſumptus, inducat; unde, ſecundùm plurimos, Opii conſortium facilè admittit, quod ſecus fieri deberet, ſi Cortex ipſe eâdem polleret narcoticâ facultate, quâ Opium; rationabilis quippe ſubeſſet de nimio ſopore incutiendo ſuſpicio. Inſuper ſi China China (ut clarè demonſtrabimus in hiſtoriis) ſoporoſas Febres, atque *Lethargicas* momento temporis ſolvit, & cum illis ſubmovet ſoporem adjunctum, ſatis patenter conſtat illam vi potiùs pollere contrariâ, tantum abeſt, ut Cauſam Febrilem hypnotico veluti vinculo obſtringat, præſertim ad tot hebdomadas, quot ſunt induciæ inter morbum, & recidivam, quotieſcumque iſta contingat, cum, ne per horam quidem, nodum hujuſmodi narcoticum injiciat ſpiritibus. Quòd ſi dicatur illam exercere narcoſim, & quidem diuturniorem, adversùs ſolum Fermentum febrile, iſta, ut patet, dici nequit vera narcoſis, ſed potiùs abſorptio, illaqueatio, aut retuſio fermenti, vel quid his analogum, in quo facilè conveniemus, quippe in re ſemper innocuâ. Ad hæc, nullas Cortex intra viſcera, vel intra fluida excitat turbas, nullum cit vomitum, ſeceſſum nullum (quod illi perperam vitio vertitur) non ſudores prolicit per vim expreſſos, non urinas immodicas, non ullam aliam ſenſibilem, ſaltem utplurimum, promovet evacuationem, quarum tamen aliquam ſi quando (quod haud infrequenter accidit) habeat adjunctam, placida illa eſt, modica, Ægro facilis, ac ſaluberrima. Uno verbo, China China citra omnem moleſtiam, excepto deglutitionis incommodo, materiam febrilem, quæcumque

que illa ſit, undecumque procedat, quocumque tendat, aut ubicumque moretur, materiam inquam febrilem directè petit, corripit, intercipit, aut ſubigit, eodemque temporis momento celebrem illam, ut ajunt, humorum coctionem, diu, ſæpe tamen fruſtra, quæſitam, & a plurimis pro dextero uſu cujuſcumque Febrifugi requiri creditam, quotieſcumque non præextiterit, ipſa facit, vel ſaltem ut fiat efficit, correcto fermento Febrili, vel ſublato illius affluxu, quæ concoctio ſtatim in Urinis alterâ ipsâ die ab illius aſſumptione manifeſtatur, eſtque phænomenon perpetuum, ſicuti ſummâ dignum obſervatione, ita & facillimè obſervabile; Ut propterea in hac re, quæ non de *conjecturâ*, ſed de *facto* eſt, & cuilibet obviâ, diutiùs immorari non liceat.

Quòd ſi quiſpiam de arcanâ iſtâ Corticis facultate, de quâ tamen plura in progreſſu, adhuc ulteriora quærat, ut eâ fidentiùs utatur, is quærat potiùs ab expertis, quid illa præſtare conſueverit, quemadmodum de Febrifugis, ſive Alexipyretis hujuſmodi faciendum monet Doctiſſimus *Mercurialis* -- *De præſidiis* (inquit) *operantibus arcanâ qualitate minimè loquendum eſt; ſiquidem, ut ſcribit Galenus, medicamenta hæc cum ſolâ experientiâ ſint inventa, cogimur fidem iis adhibere, qui longâ, & debitâ experientiâ teſtantur ſe ſe ipſa cum fructu uſurpaſſe*. Quid autem dicant, qui millies uſurparunt, jam proximè diſquirendum. Sex idcirco in medium prodeant univerſalem totius Reipublicæ Medicæ approbationem ſecum trahentes Teſtes eximii, experti, ac omni exceptione majores, videlicet laudatus *Badus*, *Reſtaurandus*, *Monginot*, *D'Acquin*, *Sydenham*, & *Morton*, qui omnes præ cæteris mihi dehinc in hac materiâ ſemper erunt Anteſignani.

Badus Corticis innocentiam teſtatus -- *Sanctè* (inquit) *id juro coram Deo meo; Nec niſi aliunde damna reſciſcam*, *pro-*

profectò ego neſcio quid unquam, uſpiamve attulerit detrimenti: Scio imò ſemper egregiam operam navaſſe, & reportatis trophæis inclytum, & manubiis admirandum fuiſſe, & glorioſum. Hæc ille non minùs ingenuè, quàm cum ibidem fatetur Corticem *ter, quaterve illum feſelliſſe, in quibuſdam ſcilicet Tertianariis, quibus tamen copulati alii morbi, Gallicis potiſſimùm, & Tabidis*, quod eſt extra activitatem illius. Auctoritas unius *Badi* fœcunda eſt inſuper plurimis Celeberrimorum Virorum teſtimoniis ab eodem adductis, quos inter eminet Doctiſſimus *Conygius*, ſive *Honoratus Fabri*. Hic Auctor, paulò poſt primum Corticis adventum in Europam, peculiari Libro ſuo teſtatus eſt, *Romæ*, ubi moram trahebat, *intra annum aliquot hominum millia pulverem Peruvianum adhibuiſſe, & non modò innoxium, ſed ſaluberrimum quoque fuiſſe probatum*. Noſtris temporibus, eadem Orbis jam penè univerſi aſſertio eſt.

Reſtaurandus poſt plurima enucleata Peruviani Corticis præclara facinora -- *Id verò* (inquit) *addidero, me nunquam hoc remedium citra ſucceſſum exhibuiſſe, hoc eſt ejus ope ſemper curatas fuiſſe Febres: ac maximam partem me ad ejus uſum confugiſſe in illarum pertinaciâ, aut cum ſymptomata verenda comitarentur*. Clariùs verò ipſam ſecuritatem remedii antecedenter teſtatus -- *Ad illud auxilium* (dixerat) *citra ullum periculi metum confugiendum eſt, nec permittendum, ut vivi comburantur Ægri, ac diſcerpantur.*

Primarius pariter Regis Chriſtianiſſimi Medicus Cl. *D'Acquin* de remedio Anglico, cujus baſis China China eſt, ſic ſcriptum reliquit -- *Nulli unquam remedio potiori jure ſpecifici remedii nomen, quàm prædicto adſcriptum eſt; nec enim hactenus ullum nobis innotuit, quod Febres pari celeritate, & ſecuritate profligaverit. Revera Quinquina,*

quæ

quæ illius eſt baſis &c. Et inferiùs ad oſtendendam innocuam operationem remedii -- *Locus non eſt* (ſubdit) *ut credam ab illius uſu imminere diſcrimen aliquod: œconomiæ naturali nullam vim infert, cum, non ſecus, ac cætera remedia amara temperata, nihil noxium corpori humano inurere valeat.*

Monginotius quoque de præſtantiâ Corticis verba faciens, remedium hoc talis eſſe indolis aſſeverat, ut -- *Nullum hactenus* (ſunt ejus verba) *præſtantius fuerit a naturâ productum*; ac de eodem in aliis quoque morbis, in quibus nondum uſurpatum eſt, periculum eſſe faciendum incunctanter inſinuat -- *Quandoquidem* (ait) *extra omnem damni aleam uſurpari poteſt medicamentum qualitatis noxiæ omnino expers.*

Sydenham autem hæc habet de Cortice -- *Verè affirmare poſſum, non obſtante tam vulgi, quàm perpaucorum e doctis præjudicio, me nihil mali Ægris accidiſſe ab ejus uſu vidiſſe unquam, vel cum ratione ſuſpicari potuiſſe.* Paulò verò poſt -- *Et profectò, ſi tam effectorum durationem, quàm Corticis hujus innocentiam, exploratam haberem, principem illi locum inter omnia, quotquot ſunt remedia, deferre nullus dubitarem, cum non tantùm in hoc morbo inſignium eſſe virium deprehendatur, ſed & in Uteri, & Ventriculi etiam affectibus: Tantum abeſt, ut de ejus inſalubritate meritò quis conqueratur.* Addamus & acrem hujuſce Magni Viri querelam in *Diſſertatione Epiſtolari* ad *Cole*, petentem eos præcipuè (ſi qui tunc fuerint in eâ regione) qui Cortice pro ſe, & domeſticis ſuis utebantur, & interim eos pigebat (quod & per extenſum confirmat *Mortonus* teſtis de auditu) eos, inquam, pigebat idem remedium aliis Ægrotantibus præſcribere, quin & ipſum Corticem ibidem innoteſcere. Quam querimoniam prodit his verbis Vir iſte Clariſſimus -- *Quamvis verò in Febrium Intermit-*

ten-

tentium curatione egregia præſtet, ne dicam miracula, dictus Cortex, atque eodem tum ipſi nos libenter utamur, tum Uxoribus, Liberiſque uſurpandum imperemus, quoties res poſtulet (en teſtimonium innocentiæ remedii) *ſunt tamen quibus haud minùs jam diſplicet, quòd tam certò, ſubitòque morbos expugnet, quàm olim diſplicebat, quòd non niſi nuper his terrarum oris innotuerat.*

Mortonus denique -- *Me quod attinet* (inquit) *ego fidenter dico, idque poſtquam jam ad* 25. *annos quotidiano uſu ejus vires explorando expertus ſum, me nunquam noviſſe aliquid mali ab uſu Corticis cuiquam eveniſſe, præter ſurditatem aliqualem* (quod tamen ego, hiſce noſtris in regionibus ſaltem, non ſum expertus) *quam ſponte illico a morbo evicto, vel pulveris omiſſione ceſſare ſemper obſervavi. Me hujus remedii nunquam pœnituit, nunquam aliquem Cachecticum, Tabidum, aut quocumque alio morbo affectum, multò minus quaſi toxico interfectum novi. Atque ter tantùm* (ut olim innui) *optato eventu, in Febre Intermittente ope ejus ſanandâ, deſtitutus ſum.* Alibi quoque hæc eadem nervoſiùs repetit his verbis -- *Ego ſanè, qui jam ad quatuor luſtra, & quod excurrit, hoc Polychreſtum remedium fere quotidie præſcripſi, vix aliquid incommodi Ægrotantibus ortum inde obſervavi (quidquid clamosè, atque falsò oggerant malè feriati quidam, atque Ignorantes) quin etiam non niſi ter, uti ſincero animo priùs aſſerui, in Febribus Intermittentibus ſpem meam fruſtratus eſt. Utinam idem dicere licuiſſet de quoquam alio, quantumvis celebri remedio, in cæteris humani Corporis affectibus debellandis decantato.* Quibus aſſertionibus nondum contentus, ſed univerſali inſuper approbatione munitus, in hæc alibi tandem prorumpit -- *Suffragio jam Profeſſorum penè univerſali in cenſum medicaminum ſalubrium, & maximè efficacium adoptatus eſt Cortex. Nec de ſuo jure apud Doctos, & probos Viros decedet ante* con-

conſummationem ſeculorum, ut ut ex aſtutiâ, malitiâ, temeritate, aut ignorantiâ non deſinant aliqui hucuſque obſtrepere, & oggannire.

Demonſtratâ jam ſatis ſecundùm experientiam, rationem, & auctoritatem, præſtantiâ Peruvianæ Corticis, nocendi neſciæ, ſupereſſet adhuc ex mente citati *Mercurialis* hanc ipſam experientiam ulterioribus, præter adducta, grauiſſimorum Auctorum Chinâ Chinâ utentium Teſtimoniis confirmare. Sed cum ex unâ parte pluſquam quinquaginta Illuſtrium Medicorum atteſtationes, ut dictum eſt, circa hoc olim protulerit *Badus*, quibus modò univerſa ſubſcribit Reſpublica Medica, ſive Italiam reſpicias, ſive Galliam, ſive Angliam, ſive Germaniam, ſive Hiſpaniam, ſive aliam quamvis (ut verbo tandem dicam) Mundi, ſaltem politioris, Regionem: ex aliâ verò parte, cum ego Tractatum hunc, animadverſiones tantummodò meas, præſertim practicas, continentem, quovis tum philologico, tum affectatæ auctoritatis ornatu deſtitutum, ut & toto ſemper margine lævigatum velim, ideo ab enumeratione Scriptorum Chinam Chinam totis ulnis amplexantium (quorum ſeries numeroſa latè ultra plurium exiſtimationem extenderetur) lubens abſtineo, eoſdem doctis Viris ſatis ſuperque notos jam ſciens, aliis verò, ſi velint, inventu faciles. Non enim apud *Garamantas*, & *Indos* hujuſmodi notitiam quærere eſt opus, quandoquidem nullus ab inventione Remedii fuit hucuſque, qui de Febribus ſcribens, ſiluerit de Cortice. Sed & eandem notitiam, ſi non integram, ſaltem luculentam, atque præcipuam colligere quiſque poterit ex Notis Clariſſimi *Nigriſoli* Profeſſoris Ferrarienſis in editione per eundem repetitâ Opuſculorum *De Blegny*, *Monginot*, *Reſtaurandi*, & *Sponii*, ex Zodiaco *Medico-Gallico* excerptorum, & ab eo in

unum

unum congeſtorum in Libro, cui titulus -- *Febris Chinâ Chinæ expugnata* -- ubi, præter non vulgarem ipſius eruditionem, ſolidam inſuper praxim in uſu talis remedii, & obſervationes ſummè veras, ac utiles, meiſque (experientiâ utrinque teſte) omnino conſonas, deprehendere eſt: ut propterea Virum iſtum inter Saniores, & magis expertos hujuſce Remedii Patronos jure merito lubeat referre.

Id unum monitos velim Oſores Corticis, ut priuſquam eundem damnent, quid de ipſo ſcriptum ſit, quid ab expertis aſſertum, legere non recuſent: neque enim æqui Judicis munere fungi poteſt, qui antequam judicium ferat, integram Rei cauſam, aut defenſionem renuit audire. Huic, quæſo, quem facilè pro Tribunali ſedentes exercere queunt, ne parcant labori, ut labori crurum non parcunt ad ſupervacuè palpandos Ægros, quorum equidem plurimis acceptior eſt ſanatione minùs ſerviliter præſtitâ, officioſa jugulatio.

Liberum hunc loquendi modum, quem in decurſu quoque identidem offendet Lector, & a quo cæteroqui cavere mihi religio eſt, ne quis mihi vitio planè vertat, is attendat velim, procedere hoc ipſum, non ex dicacitate, aut malitiâ, ſed ex ipſius neceſſitate materiæ, ad Apologeticam nonnihil vergentis; quippe crimen iſtud (ſi vera hæc pandere crimen reputatur) familiare eſt Auctoribus omnibus, quotquot ſunt, qui de hoc Remedio ſcripſerunt experti, & non tantummodo per conjecturas, aut ex aliorum relatu: ii namque, ut obvium eſt cernere, temperare nequeunt a laudibus, neque a tutelâ fervidiore tanti medicaminis, ſicut nec ab amarâ, & acri querelâ, neminem tamen ſpecialiter impetente, quòd ei tot futiles objectiones, tot ſomnia, totque figmenta frequenter opponantur: ſignum evidens,

quòd hujuſmodi Scriptores referentes ex intimâ conſcientiâ, quæ vera ſunt, & experta ſibi, ſine querimoniâ, & indignatione quadam ferre nequeunt vanas, & apertè falſas hujuſmodi Hominum inexpertorum, fallacique ideâ præoccupatorum cavillationes, dato etiam quòd nonnulli Corticis Patroni, in illius uſu minùs temperantes, abundent aliquo exceſſu credulitatis, orto nihilominus ex admirabili, & innocuâ, quam pluries deprehenderunt, illius virtute.

Ob eandem Cauſam, veniam aliquam me aſſequuturum facilè credam, etſi trita nimis interdum inculcem circa uſum hujuſce Remedii, quæ cæteroqui puderet efferre in doctorum conſpectu, quorum oculis vulgaria quædam fortaſſe vileſcent: ſed qui luſtrabit Hiſtorias meas, in iiſque, non modò inexpertorum incredulitatem, & tergiverſantium diffidentiam, ſed & identidem Adverſantium animoſitatem, mucidarumque rationum, ac doctrinarum oppoſitionem animadvertet, parcet inſimul impugnationi minùs conquiſitæ, triviali, & Minervæ Repugnantium accomodatæ. Quo pacto enim, quæſo, dabitur mihi uſum validum, & liberalem Chinæ Chinæ, in Febribus quibuſdam exitialibus, ſuadere iis, qui vel in benignis illam abdicant, atque proſcribunt, ex indelebili inanium principiorum præventione, niſi illis, datâ etiam eorumdem rancidorum principiorum poſitione (quæ refellere nimis tædioſum foret, ac tandem inutile) oſtendam innocentiam Remedii junctam infallibilitati felicis eventus?

Sunt namque & hodie (pudet fere hoc in propatulo ponere, licet ita ſentientes nec pudeat, nec pigeat palam profiteri) ſunt, inquam, vel apud nos, qui contra totius Orbis experientiam, atq; conſenſum, damnant Peruvianum Corticem, æquè ac ſi Arſenicum foret, aut Subli-

ma-

matum ; neque uſque adhuc ſibi ſuadère poſſunt, illum Febres Intermittentes fugare, vel id innoxiè ſaltem præſtare, neque norunt (etſi plura norint altioris indaginis) quâ doſi præcisè ad ipſas abigendas vulgò uſurpetur : adeò ſcilicet exoſum illis eſt nomen Corticis, & gravis ipſa cogitatio de eodem; creſcitque in dies illorum averſatio eâ proportione, quâ creſcit ex præclaris operibus fama Remedii. Quod autem in hâc Regione contingit, Viris cæteroqui doctiſſimis, eruditiſſimis, & ingenuis Profeſſoribus abunde refertâ , puto rationabiliter contingere poſſe & in aliis. Liceat itaq; minùs doctos ad modulum captus eorum erudire, ſalvâ integrâ Eruditorum exiſtimatione: etenim (ut aliàs ſum proteſtatus) Tyronibus ſcribo, iiſque tantùm, qui Tyronibus æquiparari merentur, non maturis, doctiſque Profeſſoribus, quibus peculiarem tantummodo Chinæ Chinæ adminiſtrationem in arduis quibuſdam Caſibus, meamque ſimul experientiam in hiſtoriis expreſſam, fidenter exhibeo, ut eam fugaci ſaltem, humanoq; intuitu, donare non dedignentur. Cætera, ſi lubet, ad luſum percurrant, & jocum.

CAPUT II.

Antipathia, quâ nonnulli in Peruviani Corticis uſum feruntur, illumque proſcribunt. Ratio relapſui in febres tempeſtivè occurrendi.

SUnt igitur hodie nonnulli (perpauci licet) qui reluctantibus inſimul, experimento, ratione, atque Orbe toto, adhuc malè ſentiunt de Cortice, &, quod turpius eſt, crimen iſtud tangit præcipuè nos Italos, cum tamen ab Italis Scriptoribus omnem ferme, quam nactus eſt, famam, intra totius

Europæ confinia, primùm traxerit Cortex, ut proinde ſtupidus exclamet Auctor quidam Anonymus (*Helvetius* creditur) in Libello gallicè conſcripto, cui titulus -- *Les admirables Qualitez du KinKina* -- nobiſque exprobret, quòd in Italiâ, unde antiquiorem, melioremque deduxit China China nominis ſui propagationem, ibi pauciores, quàm alibi, inveniat patronos, cum in Galliâ, ubi ſeriùs apparuit, tantam exiſtimationem, etiam propter Italorum teſtimonia, ſit aſſecuta. Illius ideo verba huc referre non piget -- *C'eſt une choſe aſſez ſurprenante, que le KinKina, qui fait aujourd'huy tant de bruit en France, par la gueriſon d'un nombre infini de perſonnes, auſquelles il a rendu la ſanté, trouve ſi peu de partiſans en Italie, où il commença à paroître, il y a aprês de quarante ans, ſous le nom de la poudre du Cardinal de Lugo Eſpagnol, & qu'on n'y peut encore croire qu'il ſoit un remede ſpecifique pour toutes ſortes de fiévres*. Quæ quidem querela juſtiſſima eſt, dummodo plurimùm reſtringatur, neque credulitatem noſtram extenſam velit ad omnes æqualiter Febrium, etiam Continuarum, ſpecies, in quam exceptionem alibi conſentire videtur idem Auctor; quandoquidem, Febres Intermittentes (& quæcumque, ſubdo ego, ab initio tales fuere, necdum omnino a ſuâ naturâ deſciverunt) eſſe verum objectum actionis Peruvianæ Corticis, aſſeverat, dum inquit -- *Les plus admirables effets de ce Fébrifuge paroiſſent dans toutes les fiévres intermittentes, qui en ſont le veritable objet*. Quòd verò etiam in iſtis perpetuò ablegetur a quibuſdam idem remedium, ſanè, ſi non in Fatum quoddam, non in aliud, quàm in ingenitam quandam eorum antipathiam poteſt refundi; Sed & hanc ipſam ſatis mirari nequeo, quoties hæc, quæ cogitanti occurrunt ſæpius, mecum ipſe revolvo.

A primâ Medicinæ origine ad hæc uſque tempora, maxi-

maxima fuit Medicorum ſolicitudo, longo ſeculorum tractu inceſſanter exculta, ut Febrifugum aliquod invenirent, ad ſiſtendos Febrium Intermittentium Paroxyſmos. Nil intentatum reliquit illorum ſolertia, triplex regnum Naturæ, Animale ſcilicet, Vegetabile, ac Minerale, ſuſque deque volventium, ut vel aliquid naturale ad hoc aptum detegerent, vel artis adminiculo redderent tale. Uſque eò devenit Artis tentamen audax, ut ad Dracones, ut vocant, mitigatos, hoc eſt ad ipſa venena præparata, & nonnihil retuſa, experiunda confugerit. Hinc Antimoninm, & Mercurius (quæ, ut notum eſt, nocentiora ſæpius ſunt præparata, quam cruda) Arſenicum ipſum, Vitriolum, Scammonium, Colocynthis, & hujuſce farinæ ſexcenta alia, paulò ante acceſſionem exhibita, crebrò in uſu fuere. Ex his, & ſimilibus fabrefacta ſunt Febrifuga *Riverii*, *Muſcoſchii*, & *De Clos*, Hercules *Bovii*, Arcanum duplicatum *Mynſichti*, pulvis *Algorethi*, *Cornacchini*, & id genus alia, nomen veri Febrifugi nequaquam merentia, quorum omnium valde periculoſorum, ut & aliorum mitioris ordinis, ſed planè inutilium, ſi vellem Catalogum texere, Tractatus iſte in amplum volumen excreſceret.

De prioribus ergo tantùm, ſcilicet de energeticis loquendo, ſi ea bis, ter, vel quater fuiſſent exhibita, fama erat, quod periodus febrilis tandem inhibebatur. Interim vomitus immanes, enormes ſeceſſus, tormina, cruciatus, anxietates Ægrum torquebant, quandoque non ſine vitæ diſcrimine, &, quod pejus eſt, ſæpe ſæpius (dato, quòd nonnunquam res ex voto ceſſerit) Febris pari paſſu, ſi non etiam pejore, progrediebatur, cum inſigni interim virium jacturâ, & vitalis œconomiæ detrimento. Proponebantur nihilominus, atque ultro propinabantur, etſi ſpem pluries fefellerint, conſtanter, & abſque ullâ

trepidatione, aliis Ægrotantibus, quibus poſtmodum ſi febris de more inexpugnata proceſſiſſet, ſat erat dixiſſe, eos ſaltem a pravis humoribus eſſe purgatos (veriùs dictum foret melioribus deſtitutos) quos niſi Febrifugum illud adeò ſtrenuè, licet cum aliquo incommodo, evacuaſſet, maligna, lethaliſque illis Ægritudo imminebat. Sed tandem a Medicis ſanioribus, ac ingenuis, imò vel ab Ægrotantibus ipſis cognitâ proprio ſumptu fallaciâ, ab hujuſmodi remediis feriari cœperunt.

Cum verò hanc ipſam auxiliorum penuriam malè ferrent utrique, Clinici verò eandem ſupplere pro virili contenderent, idcircò, incaſſum licet, *In varias abjere vias*, quas inter peculiari mentione digna videtur Methodus propinandi paucis ante acceſſiones horis medicamentum conflatum ex diaphoreticis calidioribus, ſudore inſimul externis adminiculis provocato, mox offerendi horâ paroxyſmi Catharticum, miſturâ quadam ſpirituosâ, & diaphoreticâ ſolutum, vi quorum remediorum, in medio Febris impetu, omnes illæ oppoſitæ ſimul coinciderent operationes, ut nimirum Æger jam algens ſudare, & e lecto ſurgere ad alvum deponendam cogeretur; ſicque Paroxyſmi progreſſus confunderetur, atque interturbaretur. Cujus animoſæ methodi, quæ paucos habuit ſequaces, auctor fuit Celeberrimus Practicus Londinenſis, *Thomas Sydenham* ad curandas Tertianas Intermittentes, priuſquam in iiſdem vires Corticis, quas in Quartanâ tantùm noverat, experiretur. Perſpectâ namque paulò poſt integrâ illius virtute, de eodem tam bene ſenſit, ut purgationibus, cæteriſq; evacuationibus planè poſthabitis, nullum aliud remedium illi æquiparandum duxerit, quo ad tutum uſum, ac effectus promptitudinem, ut nuper vidimus.

Irreparabili itaque deprehenſo utilium Febrifugo-

rum,

rum, vel Methodi cujuſpiam certæ, tutæq; defectu, factum eſt, ut magna pars Medicorum, arti conſuetæ, pluſquam par ſit, fortaſſe fidentium, Quartanas Febres, & Tertianas diuturniores, crebris, ac uſualibus purgationibus, ſanguinis miſſionibus pluries repetitis, julapiis, juſculis, pulveribus ad nihilum, niſi ad Ægri nauſeam, tædiumq; facientibus, pertinaci uſu curare tentaverit: quibus demum nil proficientibus, ad ſimplicia vegetabilia, Febrifuga reputata, ut Centaurium minus, Camedrym, Gentianam &c., item ad alia Specifica, ſic dicta, carpis appoſita, vel digitis alligata, ad Amuleta de collo ſuſpenſa, tandemque ad puerilia, & planè ridicula confugere cogebatur. Quòd ſi beneficio temporis in horum remediorum adminiſtratione inaniter conſumpti, ſponte naturæ non convaleſcebat Æger, ad aeris, tempeſtatis, vel regionis mutationem relegabatur. Altera verò pars Medicorum magis ſincera, & Arti fidens tantummodo quantum decet, vel Febres contumaciores nullo pacto attingebat, vel adminiſtratis potioribus remediis, & tentatis rationabilioribus, præſcriptoque congruo victus regimine, eaſdem aliquantulum enervatas ſoli demum naturæ curandas, præmiſſo tantùm ingenuo de diuturnitate prognoſtico, relinquebat.

Affulſit interea beneficum lumen cæcutientibus, detecto Peruviano Cortice, in quo vis illa Febrifuga, tot diu quæſita laboribus, eminenter emicuit. Sed (mirum dictu) reperitur ex voto Remedium omnis omninò pravitatis expers, Febres momento temporis fugans, nullos in Corpore tumultus excitans, nullam penitus moleſtiam pariens, ac ſi nihil ſumpſiſſet Æger, & ſtatim repertum rejicitur, imò cæteris jamdudum rejectis, noxiis, ac inutilibus, quaſi deterius foret, poſtponitur. Numquid fortè illud audax quidam Chymiater ex An-

timonio, vel ex Mercurio ſublimatis eleganti periculo fabrefecit? Minimè gentium. Non alium Opificem habuit China China, quam Deum, & a ſolo Deo omnem, quam nacta eſt, febrifugam virtutem recepit. Anne ergo Deus illâ utitur in humanum genus ſpecie juvaminis in ultionem Peccatorum? Cur illi tantam vim indidit, ut eâ demum deluderemur, ut eâ nos perderet? Abſit hæc a nobis ingrati animi blaſphemia. Si reliquis Plantis, & earum cuilibet injunxit Creator virtutem ſuam, quâ poſtmodum a nobis detectâ, ſi ſalubris appareat, fidenter utimur, quare virtute Corticis febrifugâ eidem impreſsâ, & a nobis evidenter detectâ, pari fiduciâ non erit utendum? Aſt quid dixi, Medicos fidenter uti conſuetos, herbis, & rebus, quarum virtutem perſpectam habeant? Quin iis utuntur utplurimum in fide Parentum, de quarum naturâ, & viribus, nullam, niſi confuſam, incertamque habent notitiam. Illis tantummodò, velut egregiis utuntur, quia ſemper utuntur inutiliter; Cortice verò, cujus virtus perſpicua eſt, & incomparabilis, quandoquidem cum fructu adhibetur, uti piaculum eſt.

Viguit perpetuò (liceat paululum digredi, & feriò ridere, ſiquidem quandoque

—— ridentem dicere verum
Quis vetat?) ——

viguit, inquam, perpetuò immortalis, & cavilloſa garrulitas inter Medicos, præſertim antiquiores, acriter diſputantes, an res quam plurimæ refrigerent, an calefaciant. Vetus Theorema eſt, Acida omnia refrigerare, Amara calefacere. Dubitatur tamen, an Acetum, aut Spiritus Vitrioli in lineâ Acidorum refrigeret, & an Cichorium, in lineâ licet Amarorum, ullo pacto calefaciat. Recentior modò diſſenſus eſt inter Neotericos, an voluptuoſæ

quæ-

quædam nuper in Orbem noſtrum, mox & in uſum Medicum, invectæ Potiones, quicquam ſanitati, generaliter loquendo, conferant, an detrahant, ut potus Chocolatæ, Thè, Coffee, ſimiliave.

Pocula, ab Odriſio multum laudata Tyranno.

Laudant promiſcuè inter Medicos ii, quorum palato nova hæc, & exotica arrident: improbant, qui iiſdem minimè oblectantur, *Juris* antiqui ſequaces. Laudo Ego, quia ſaltem ſorbillantibus antea Vini ſpiritum, potiones hujuſmodi in illius locum ſuffectæ, graviùs delinquendi anſam præcidunt. Pariter diviſa ſunt vota, an Camphora, ut ſemen extinguere credita, frigefaciat intensè, an, ut facillimè inflammabilis, impenſe calefaciat. Idem pari contentione quæri ſolet de Opio, de Viperâ, ac de mille aliis rebus maximi ponderis in praxi, quarum ſcilicet uſus præpoſterus inſigniter poteſt obeſſe, ut oblatio v.gr. Purgantium in principio, aut fine morborum, præſertim acutorum, nunquam ſatis damnata, ſed nondum ſatis ab uſu ſepoſita, & hujuſmodi. Medicus ergo quilibet, pro captu ingenii ſui, prædictis omnibus utitur, unus quidem ad calefaciendum, alter verò ad refrigerandum &c. Sed veritas una eſt; Cichorium, Acetum, Spiritus Vitrioli, Camphora, Opium, Vipera, vel refrigerant, vel non refrigerant. Alter de duobus Medicis infallibiliter errat, Æger verò pœnas luit.

Delirant Reges, plectuntur Achivi.

Neuter tamen culpatur, etiamſi error, qui in alterutro eſt certus, ſit in materiâ quandoque gravi, ut in Opio ſtupefaciente (neque enim ſemper in ſolo calore, vel frigore, vel in ſolo Cichorio, aut Aceto conſiſtit, quod parum referret) neuter, inquam, culpatur, quia in materiâ incertâ, ſuâ quiſque ductus ratione, & ſuâ fultus auctoritate, conſcius licet de oppoſitâ opinione, & de erran-

errandi probabilitate, operatur. Culpabitur fortè tamquam de crimine, ſi Chinam Chinæ offerat, quia virtus illius certiſſima eſt, & indubia, nec poteſt controverti, an febrem tollat, nec ne. Dixi, errorem ſæpe contingere in materiâ gravi, quia ſæpe in materiâ gravi graviſſimæ ſunt controverſiæ, & nihilominus lubricæ determinationes. Quænam, quæſo, non vigent Quæſtiones circa generalem uſum *Phlebotomiæ*, quæ a pluribus doctis Medicis, noſtri etiam ſeculi, fere perpetuò ablegatur? Quænam non leguntur diſſidia circa uſum illius particularem in Variolis, Morbillis, Peticulis, & hujuſmodi? Quænam lites non ſunt, ut nuper ajebam, circa uſum *Purgantium* in Acutis, & in illorum principiis? Hoc non obſtante, quotidie præſcribitur fidenter utrumque, aut alterutrum, cum ſcientiâ contrariæ ſententiæ (quæ, ſi vera foret, proh quantum noxia foret noſtra præſcriptio!) licet pro alterutrâ parte, quantumvis probabiliore, nulla conſtans ſtet, aut indubia experientia, ut in uſu Corticis certò febrifugi, & nihilominus adhuc pro ſuſpecto habiti.

Procedamus ulteriùs. Non modò in rebus incertis hallucinantur aliquot ſaltem Medici, ſed ultro errant (donetur veritati hæc libertas, parum fortaſſe cauta, quippe nimis ingenua) errant, inquam, etiam ſcienter, ſi modò velint animadvertere, ſe nonnullis uti rebus, quibus vel invalidam, vel nullam ineſſe virtutem, pro aſſequendo fine, in quem uſurpantur, mille antea experimentis (quidquid in contrarium ſcripſerint vafri quidam, vel nimium creduli) luce clarius deprehenderunt. An graviter peccent, ſive ob imperitiam id fiat, ſive ob ſocordiam, palatum ſimul, & crumenam Ægrorum, quandoque pauperum, malè multando, videant Theologi. Ego ſanè remedium, quod pro me ipſo non uſurpa-

parem, alteri nunquam præſcribam. Non hìc præcisè loquor de tot Confectionibus Cardiacis, de tot pretioſis Medicamentis inutilibus, quibus abutuntur nonnulli, fortaſſe Corticem improbantes, ac talia Medicamenta inertia Cortici activo perperam, & fruſtraneâ impensâ ſubſtituentes, quos proinde incurrere in Legem *Repetundarum* autumat *Badus*. Neque ſermo mihi eſt de celeberrimo Lapide Bezoartico a Medicis potiùs Ægrorum ſudores fruſtra expectantibus, quam ab Ægris ipſis ſudores eliciente, cujus nihilominus (etſi ſpem millies fruſtraverit) tam creber, tamque inanis eſt uſus, abſque eo quòd, illo etiam nil operante, quidquam metuant, qui præſcripſerint; ſed de abuſu loquor magis vulgari, minùs forſan notato, & maximè univerſali.

Atque, ut cum aſſumptâ hactenus comparatione procedam, nonne illi iidem Medici, quibus tantum eſt curæ, ne tractu temporis noceat Cortex, quem cæteroqui vident ſtatim prodeſſe, præbent pro curandâ v. gr. Scabie, poſt repetitas ſupervacaneas purgationes, & phlebotomias, tantum ſucci Cichorii crudi, quantum vix Uter caperet, tantum Seri lactis, quantum vix Labrum, tantum pulveris ex teſtaceis, quantum vix admitteret Bulga, licet poſt longam experientiam certò didicerint, hujuſmodi remediis vix unquam Scabiem ſanari, quam cæteroqui ſanant Viperata intus, & Sulphur extus, tempore idoneo, & cum regimine adhibita? Neque tamen, ex tam copiosâ ſucci illius ingurgitatione, ullam metuunt cruditatem in ſtomacho (cum ex adverſo illud idem Cichorium in Acetariis, Oleo, Sale, & modico Aceto correctum, ac conditum, a paſtibus religioſè proſcribant) neque ullam a tantâ ſeri aceſcibilis, aut corruptibilis illuvie læſionem, ullamve a tot pulveribus terreis, cruſtâ quadam Ventriculum, ac inteſtina obducenti-

centibus, obſtructionem reformidant (cum tamen ſciant terrea hujuſmodi comeſta Chloroſim, & malum habitum inducere) licet de non curandâ intrà annum hiſce remediis Scabie, moralem habeant certitudinem. Non eſt tamen, quòd planè improbem enarrata remedia, quibus, defectu meliorum, utor & ipſe, moderamine tamen, atque fiduciâ viribus eorum ſatis perſpectis correſpondente; ſed dico, ridiculum eſſe, quòd illis tam fidenter utamur, Chinâ Chinâ verò tam trepidanter, cum illinc irritus utplurimum, hinc fauſtus ſemper ſuccedat eventus.

Dicam ampliùs. Nedum remediis, quorum virtus incerta eſt, & iis, de quibus certum eſt, quod non ſanant, utuntur Medici, Corticem tanto horrore metuentes, ſed & inſuper aliis, quorum noxa præſens certiſſima eſt, incertiſſimum verò futurum levamen. Exemplo ſint Cucurbitulæ, remedium pro Ruſticis, ac Bajulis ob aſſuetudinem, & Veſſicantia pro Cappuccinis ob Crucem, quemadmodum dicere conſueverat, cum viveret, noſtræ nunquam memoriæ moriturus *Malpighius*: quorum Epiſpaſticorum acrimonia dolorifica ex Cantharidibus, Euphorbio &c. præter partes externas, ad internas uſque, dyſuriâ teſte, progreditur; & tamen de illorum juvamine res adeò controverſa eſt, ut ab innumeris Auctoribus, tum Antiquis, tum Recentioribus, velut abſolutè, ac perpetuò noxia damnentur. Hæc, inquam, quæ Sanis febrem inducere apta ſunt, Febricitantibus graviter decumbentibus affiguntur ab iis identidem Medicis (quos tamen non ob id ſemper damno) qui leviter Febricitantibus renuunt præſcribere Corticem, cujus juvamen præſens certum eſt, incommodum verò, quod ex Febrium ſuppreſſione ominantur, ſomniatum, & ab expertis millies nunquam deprehenſum.

Hujuſmodi equidem terriculamenta imaginaria circa

uſum

uſum Corticis, facilè condonarim *Chifletio*, *Plempio*, *Serponto*, *Magneno*, *Paravicino*, *Caſato &c.* ſicuti nimiam fortè circumſpectionem ſuam cenſeo condonandam *Jo: Forti*, ſuam, ut ut leviſſimam, cunctationem *Villiſio*, ſuam cautelam *Malpighio*, omnemque tandem trepidationem aliis quibuſcumque Magnis Viris, qui vel tempore tantùm primi adventus, & naſcentis uſus hujuſce Febrifugi floruerunt, vel ſaltem nondum plenam experimentorum illius notionem habuere. Æquum enim tunc erat novitatem remedii examinare, diſcutere, ac de inuſitato eventu, fauſto licet, nonnihil dubitare: nec ipſe quidem tunc egiſſem aliter, donec prima paucorum experimenta longior tandem uſus comprobaſſet. At poſtquam diuturnâ, & crebrâ Medentum experientiâ, votoque unanimi recepta eſt, ceu utilis, ac innocens illius operatio, nec conſenſu minùs univerſali rejecta eſt Scholarum Humoriſtarum doctrina, cui præcipuè innitebantur quotquot inventa fuere contra Corticem Machinamenta, nullus profectò ampliùs trepidationi, aut hæſitantiæ locus poteſt ſupereſſe, niſi larvata ſub ſpecie panici timoris lateat pervicacia.

Atque his poſitis equidem fateor, me intelligere non poſſe, cur China Chinæ improbetur, niſi fortè eo ſolùm nomine improbetur, quòd proſit; reliqua verò approbentur, eo quòd non proſint. Memet explico. Adeò aſſueti ſunt Medici remediis, quorum Virtus creditur potiùs, atque ſupponitur, quàm dignoſcitur, ut de hoc, cujus virtutem in omni ſexu, ætate, temperamento, ac climate ſenſibiliter tangunt, præ admiratione metuant (quaſi foret aliquid in Naturâ præſtigioſum) ne quid mali, vel doli ſubſit. Revera qui Chinam Chinæ pro fugandis Febribus Intermittentibus reſpuunt, utuntur conſtanter, etſi ſemper fruſtra, Abſynthio, Centaurio,

Camæ-

Camædrio, Gentianâ, Fraxini Cortice, & hujuſmodi; quærentes ſanationem a plantis, quæ nequeunt illam præſtare, & ab eâ, quæ præſtare valet, nanciſci nolentes. At Bone Deus! Cortex Fraxini pro Febrifugo proponitur ab Antiquis, a quibus Peruvianus Cortex proponi nequibat, utpote nondum notus. Cortex Peruvianus, detectus poſtmodum, proponitur a Neotericis. Uterque eſt *Liber* Arboris a Deo datæ; Uterque dicitur Febres fugare, & quidem uterque ſine ullâ ſenſibili evacuatione. Cortex tamen Fraxini, dum exhibetur, ſemper, aut ferè ſemper, exhibetur incaſſum; Cortex verò Peruvianus nunquam, aut ferè nunquam. Quid? Ille laudatur adhuc, & uſurpatur; Iſte damnatur adhuc, atque rejicitur. Quænam quæſo cæcitas eſt iſthæc? Forſitan ſi in Fraxini Cortice parem Medentes virtuti noſtri Corticis reperirent virtutem, illam pariter haberent ſuſpectam, adeòque fallant eos remedia neceſſe eſt, ut illis adhibeant fidem.

Si verò Chinæ Chinæ eandem denegent, quia illius aſſumptio, Febre depulsâ, relinquat homines in recidivam pronos, præter ea, quæ ſuperiùs dixi, addo fidenter, quòd etiam ſi ſoli Chinæ Chinæ imputare velimus recidivas, quæ a tot aliis occaſionibus pendere poſſunt, & frequenter pendent, adhuc tamen non poſſet eadem culpari, niſi ob imperfectam Morbi judicationem, nequaquam verò ob noxam; Quod equidem incommodum, quâcumque aliâ etiam Methodo ſanentur Ægri, ſæpiſſime ſolet contingere, imò etiamſi ſanentur ſponte, nulloque remedio prorſus adhibito. Duplici autem modo poſſumus his recidivis occurrere, ut aliàs tetigi, ſcilicet vel eas ocyſſimè iterum curando, quoties redierint (quemadmodum in omnibus aliis Recidivis independenter a Cortice contingentibus conamur facere) vel eaſdem

in

in totum, ſi velimus, præcavendo, quorum tamen neutrum tam facilè vulgari medendi Methodo valeamus aſſequi. Appoſui conditionem -- *Si velimus* -- tam levis enim eſt ſæpe ſæpius acceſſionum recurſus, ut nonnunquam expediat febrilis fermenti reliquias ipſi efferveſcentiæ Febrili duobus, vel tribus acceſſibus diſſipandas relinquere, quo demum non rite ſuccedente, ad artis miniſterium fas eſt denuo confugere.

Pro curandâ itaque Febre iterum recurrente, quemadmodum Cortice non utentibus mos eſt iterum, atque iterum eaſdem phlebotomias, & purgationes, eoſdem Syrupos, & pulveres, cum quibus morbus antea fuerat imperfectè judicatus, repetere, cum eventus etiam diuturnioris incertitudine, cur non poterit eâdem de causâ, præmiſsâ etiam, quotieſcumque redierit febris, ſi cui lubeat, aliquâ ventris expiatione, iterum, atque iterum repeti oblatio Corticis, uſque ad perfectam judicationem, cum certitudine, & promptitudine eventus? Sanè in pluribus Morbis, ut Dyſenteriâ, Colicâ, Nephritide, aliiſque doloribus præſcribuntur remedia Narcotica, eaque identidem repetuntur, ad impetrandas tantùm inducias, cum certitudine recrudeſcentiæ fortioris, causâque morbi non modò ſuperſtite, ſed & ſæpius ob id ipſum contumaciore redditâ; Cur ergo tutiùs non poterit adhiberi Cortex in eundem, vel potiorem finem, eodem jure, quo cum diſcrimine in aliis morbis uſurpantur Narcotica?

Pro inhibendo autem etiam penitùs, priuſquam ingruat, Febris recurſu, in promptu eſt modus, iſque tutiſſimus, facillimus, atque utplurimum certus, repetendo ſcilicet, Febre ſtatim fugatâ, & per plures poſtmodum dies continuando, imò, poſt aliquod temporis intervallum, iterum ad aliquot dies renovando lentum

uſum

uſum ejuſdem Corticis, ſive mavis Extracti illius, juxta præparationem, quam *Charas* inſtituit, per quam ſpoliato (ſi Auctori ſit adhibenda fides) partibus inutilibus, & febrifugarum activitatem remorantibus, aut infringentibus, remedio, adeò efficax illud redditur, ut, eo congruenter aſſumpto, omnis omnino recidivæ tollatur occaſio; quâ de re idem, ſi placet, conſulatur Auctor. Poteſtne leviore incommodo, minore impendio redimi hoc infortunium? Qui Cortice non utuntur in Febribus, nonne præſcribunt Syrupos ad Septimanas, & Menſes, ut ſenſim per viam alterationis, ut ajunt, Morbum expugnent? Nonne paſſim in Febre quâvis periodicâ lentiore, Apozematis per Epicraſim purgantibus per hebdomadas pariter Ægrum fatigant, & ſæpius incaſſum? Nonne in aliis caſibus extra febres uſurpant decocta aliorum Lignorum, & Corticum, eademque protrahunt ad quadraginta, & ſexaginta dies, imò illa quotannis repetunt, ut in curatione Luis Venereæ, poſt plures prophylaxes iterum, atque iterum facilè reviviſcentis? Cur ergo Cortex Peruvianus, qui tam ſtrenuum Alterans, tamve ſpecificum Abſorbens eſt, ut quàm citò febrile Fermentum componat, ac tandem domet, non debebit, aut poterit, pro totali Febris eradicatione, ad aliquot dies, ut alia omnia alterantia, repetitis vicibus uſurpari? Sanè *judicio noſtro* (inquit egregiè *Baconus*) *opinio fuerit magis blanda, quam vera, ſi quis exiſtimet, Medicamentum aliquod tam potens, aut felix fieri poſſe, ut uſus ejus ſimplex curationi alicui grandiori ſufficiat*, ſubditque paulò poſt. *Quæ in naturâ eximiè poſſunt, ac pollent, ſunt, Ordo, Proſecutio, Series, & Viciſſitudo artificioſa.* Quâ igitur ratione Cortex debebit ſanare perpetuò, dum ſemel tantùm offertur? Anne cætera febrifuga vegetabilia offeruntur ſemel? Offeratur ut reliqua, & ſanabit longè certiùs, ac

reli-

reliqua. Numquid illi ſoli onus incumbit, unâ, vel alterâ oblatione tollendi febres, & inhibendi recidivas, cum aliis remediis conceſſum ſit per menſes Ægrum torquere, angere, & expectationem deludere? Diſcant ergo priùs Corticem exhibere qui damnant; rite experiantur, & damnent.

CAPUT III.

Princeps oppoſitio in Chinæ Chinæ uſum, ex carentiâ ſenſibilis evacuationis poſt eandem aſſumptam petita, diluitur: Experimenta quædam tentata ad explorandam illius vim Febrifugam exponuntur.

UNa ſupereſt tollenda difficultas plurimi habita, & obtrudi ſolita contra uſum Peruvianæ Corticis, in cujus objectionis examine pauliſper immorari neceſſe eſt. Id autem duplici ratione, quia nempe hujuſmodi objectio multa, & varia ſimul complectitur, & quia omnia, quæ ex illius ſolutione reſultant, ac facere poſſunt pro uſu innocuo Chinæ Chinæ, generaliter loquendo, multò magis facere poterunt pro eodem, loquendo particulariter, nempe in caſibus, in quibus nullum aliud Aſylum ſuppetit, quod eſt intentum meum, in cujus gratiam cuncta, quæ dicta ſunt, & plura, quæ mox dicentur, placet præmittere.

Opponitur itaque, quòd ab aſſumpto Cortice nulla ſequatur ſenſibilis evacuatio, adeòque cauſa Febris, illiuſve fermentum figatur, & intus detineatur pro recidivâ, vel alio pejore morbo indè imminente.

Vulgatiſſima hæc oppoſitio gratìs ſupponens ab uſu Chinæ Chinæ intus coercitas jugulatarum Intermitten-

tium Cauſas, æquè gratìs ſupponit, eas pro curatione ſemper indicare evacuationem, non verò ſolam abſorptionem, aut correctionem ſui. Fundatur inſuper illa in abſonâ ſatis illatione, quandoquidem ab incertiſſimis Febrium Cauſis (de quibus nil certius habemus, quàm quòd ſunt incertæ) ad impugnandam certiſſimam Corticis operationem procedit: oppoſitis enim planè greſſibus eſt incedendum, ab infallibili videlicet, ac uniformi ejuſdem actione, in varias Febrium ſpecies ſinè manifeſtis evacuationibus exercitâ, ad rimandam occultam, & molis ſæpius inconſpicuæ, earumdem cauſam, ſemper æqualiter expugnatam; ne ſcilicet ab ignoto ad confundendum notum, ſed ut a noto ad detegendum ignotum ordinatâ methodo convertamur. Hanc methodum philoſophandi, in hac individualiter re, diſcere nos non pudeat a Celeberrimo *Jo: Alphonſo Borello*, Matheſeos Profeſſore, qui de Febris, & de fermenti, ſeu Cauſæ febrilis extinctione verba faciens, & ab hoc opere ſenſibiliores evacuationes excludens, ſuum aſſertum ex actione Peruviani Corticis confirmat his verbis -- *Hinc deduci poſſe videtur, quòd Febres nunquam, aut rarò curari queunt ob copioſas humorum purgationes, & ejectiones, cum fermentum febrile exiguæ molis eſſe ſoleat; quod evincitur ex curatione Febrium cum rigore advenientium a Cortice febrifugâ, ab Indiâ nuper advectâ, quæ abſque ullâ ejectione, aut per alvum, aut per ſudores, vel per urinas, Febrem tollit.*

Non tamen univerſaliter certum eſt quod *Borellus* primis hujuſce remedii temporibus facilè conceſſit, & quod nimiùm ſupponitur ab Opponentibus, nempe quòd nulla unquam poſt epotam Chinam Chinæ ſequatur evacuatio ſenſibilis, cum nonnunquam aliquæ per ſudores, per urinas, & per ſeceſſum obſerventur, ut indicabo in hiſtoriis, inſignes evacuationes, licèt (quod inge-

nuè

nuè fateor) utplurimum non ſuccedant. Sed ſi non ſuccedunt inſignes, nonne adſunt evacuationes conſuetæ, poſt debellatas per Corticem Febres inſigniter mutatæ, quæ poſſunt ſufficere? Nonne alvi fæces ſunt manifeſtâ Corticis tincturâ infectæ? Nonne Urina ſemper copioſior aliquantiſper redditur, croceo utplurimum, vel alio quovis morboſo colore in citrinum converſo, & craſsâ, vel tenui conſiſtentiâ in mediocrem, cum ſignis coctionis, ſtatim mutatâ? Numquid ſub iſtis ſolis evacuationibus, etſi conſuetis, latere non poterit Fermentum febrile, vel portio ſaltem illius activior a Cortice abſorpta, vel quomodolibet ſecreta, ac inde cum reliquis quotidie excernibilibus more ſolito foras detruſa? De evacuatione, ſeu diſſipatione inſenſili, quæ haud improbabiliter cum Cl. *D'Aquin*, & aliis poſſet in medium afferri, ne verbum quidem hìc facio, ne videar latibula quærere, ac diverticula. Iſtam tamen non adeſſe, vix ullus impugnator probare poſſet.

Sed demus, quòd uti ſæpe non adeſt ſenſibilis copioſa, ita nunquam adſit ulla, vel ſenſibilis, vel inſenſibilis evacuatio. Demus inſuper, quòd Cauſa Febrium debilitata tantummodo, non debellata intus remaneat, ſitque veluti portio fermenti reſtitans quaſi ſopita, ut iterum reviviſcat. Quid tum? Anne ſemina Peponum aſſervata gignent Cucurbitas? Sic & ſemina Tertianæ, vel Quartanæ reſidua, ſi per incuriam, dimiſſo curationis progreſſu, ſibi ſinantur, ad ſummum Tertianam iterum, vel Quartanam reproducent. Neque enim, ſi res examinetur, quicquam deterius ſuccedere conſueviſſe demonſtrant ipſæ, quæ nonnunquam ſubſequi ſolent, Recidivæ conſimiles, ut ut Hydropes, Cachexias, Apoplexias, & mille alia infortunia, poſt ſeculum adventura, indè præſagiant, reclamante licèt quotidianâ experientiâ, nonnulli Vaniloqui.

 Va-

Vaniloquos appello hujuſmodi Homines, qui hæc, & ſimilia effutiunt de Cortice, tamquam de re ab intrinſeco noxiâ, nec niſi pravos effectus, poſtquam febriles paroxyſmos inhibuit, producere aptâ. Non tamen ideo planè negaverim, ex illius quoque (non ſecus ac ex cujuſvis alterius ſelecti medicaminis, cibive ipſius) incongruâ, aut intempeſtivâ oblatione, inopportunâque indè ſecutâ febrium ſuppreſſione, ſuboriri forſitan nonnunquam poſſe quidpiam incommodi, ut Cap. 8. & 10. hujuſce Libri, & Cap. 5. Lib. 4. ſeriò perpendemus. Neque enim ſemper hoc remedio, quantumvis egregio, indiſcriminatim, & abſque methodo, ſeu cæcâ quadam libidine Febres illico quomodolibet ſupprimendi, quovis earum tempore, & in quavis circumſtantiâ forſitan uti licet: ſed tantummodo ad certas leges, & regulas toto hoc Tractatu in hunc finem deſcriptas, extra quas, ſi illud prorſus empiricè præſcriptum, videlicet præter tempus, & ordinem ſibi debitum, optato, & bono careat ſucceſſu, id illi minimè vitio vertendum, ſed inconſultæ, aut intempeſtivæ oblationi, ut ſuis locis peculiariter adnotabimus.

Cæterùm, ut redeamus in viam, per hoc etiam quòd depulsâ tempore idoneo per uſum Corticis febre, aliquod forſan illius ſemen intus remaneat, nil aliud tandem probatur, etſi totum, quod opponitur, concedatur, niſi quòd, vel ante oblationem Corticis debeat priùs Corpus exactè purgari, quod fidentibus purgationi permittitur, vel ad ſummum, quòd a Cortice ſemel tantùm exhibito, nec ſatis priùs purgato corpore, immineat ejuſdem morbi recidiva, quod nequaquam negatur. Hæc ipſa verò quàm levis in tali caſu regulariter eſſe ſoleat, & ſuâ radice mitior, quàm citò iterum curari valeat, impetratis interim languenti robori indu-

ciis,

ciis, quàm facilè denique poſſit etiam penitùs præcaveri, & portio reliqua Fermenti febrilis, ſeu cauſæ morbificæ radicitus averruncari, jam ſatis, ut reor, præcedenti Capite demonſtravimus.

Quoniam verò de Cauſâ iſtâ Febrium Intermittentium eliminandâ tanta eſt anxietas, liceat de eâdem, quæcumque illa ſit (de quo fuſiùs infra) generaliter quærere, an ſermo ſit de cauſâ, ut ajunt, Conjunctâ, quæ ſcilicet paroxyſmum præſentem actu producit, an de Antecedente, quæ futuros eſt productura, &, vel ſecundùm paucos univerſæ maſſæ ſanguineæ intimè confuſa eſt, vel ſecundùm plures alicubi latet in Corpore, veluti in ſuâ Fodinâ, ut ſtatis periodis affundatur ſanguini, illumque in motum effervеſcentiæ febrilis ad tempus cieat, ut ab eo poſtmodum mediâ tali effervеſcentiâ illum deſpumante ſegregetur, & hac ipsâ arte foras per conſequens eliminetur. Si itaque de causâ Conjunctâ protrudendâ ſit ſermo, cum acceſſio quælibet ſit particularis judicatio, cui regulariter ſponte naturæ ſubſequitur particularis aliqua, ſive inſenſilis, ſive ſenſilis evacuatio, aut criſis, per ſudores utplurimum, vel per urinas (unde paroxyſmus actualiter ſolvitur) non eſt cur a Chinâ Chinâ id optemus, quod jam nobis Natura ipſa fermentationis, aut ebullitionis miniſterio ſponte largitur. Si verò loquamur de causâ Antecedente, cum iſta, ut verbo Antiquorum utar, nec ſit, nec poſſit eſſe in ſuo Foco concocta (ſive dicatur minùs probabiliter in ſanguine diſperſa, illique citra tumultum confuſa, ſive probabiliùs in alio loco diſtincto congeſta, concluſa, nec adhuc excarcerationi, aut excretioni matura) cum, inquam, non ſit concocta intra quamcumque, ut ajunt, Mineram, nec queat concoqui, uſquequo non ſubjacet fermentationi ſanguinis: item cum non lædat, niſi qua-

tenus cum illo ebullit, aut effervefcit, nec, niſi quatenus ebullit, aut effervefcit, queat ſegregari, hinc eſt, quòd nulla utilis exigi poſſit citra fermentationem, aut effervefcentiam febrilem ejuſdem evacuatio.

Porro ea ipſa medicamenta arte parata, evacuantia per ſeceſſum, per vomitum, aut etiam per ſudores, quæ, perperam licet, Febrifugi nomine ſolent audire, paulò ante paroxyſmum exhibita, ſi plus expellant, quàm ſit pro illo paroxyſmo congeſtum, atque excretioni jam ſponte diſpoſitum, tantum abeſt, ut proſint, quin potiùs abſolutè noceant, & morbum augeant (ſintque hodie idcirco fere obſoleta) agitando videlicet, confundendo, irritando, ac perturbando quod quieſcens adhuc, & inconſpicuum, ut verbo *Hippocratis* utar, nondum lædebat. Id ipſum, quod a medicamentis materiæ incoctæ vim inferentibus dictum eſt fieri, quotidie pariter obſervamus (quæ nobis eſt regula infallibilis a Naturâ conſtituta, ne crudos adhuc ſuccos exagitemus) in ſpontaneis illis excretionibus, quæ per vomitum, & per ſeceſſum in Acceſſionum principio, & per ſudorem, vel per urinam in fine, copiâ nonnihil exuberante contingunt. Ab illis namque profuſis evacuationibus, non modò in principio, ſed in ipſo etiam paroxyſmorum fine ſubortis, nonniſi longos morbos, aut difficulter ſolubiles, omnes, quotquot ſunt, Practici experientiâ ducti ominantur.

Cum ergo qui Febres Intermittentes curare aggreditur, nil aliud poſſit intendere, niſi ſubmòvere paroxyſmos, & ad coctionem (verbo iterum uſitato ſit venia) cauſam perducere: & cum poſtremum iſtud per viam evacuationis, ut notum eſt, nequeat obtineri, reliquum eſt tantummodo, ut, ſublatis per Chinam Chinæ acceſſionibus, ipſa demum antecedens cauſa, quæcumque ſit,

ad

ad inteſtinam ſecretionem, & inde ſecuturam ſpontaneam excretionem paulatim diſponatur, per viam alterationis, in ipsâ quoque minerâ, ut ajunt, vel foco ſuo, ne lædat, cum ſanguini advenerit; quod ab eâdem Chinâ Chinâ diutiùs uſurpatâ haud infirmè præſtari, dummodo congrua ſervetur proportio inter vim, aut copiam peccantis materiæ, & remedii doſim, cuilibet in hac palæſtrâ vel mediocriter exercitato quotidie fit obvium.

Si ergo Febrifugum, ſive Alexipyretum iſtud de genere alterantium eſt, vel, ſi mavis, medicamentorum agentium, ut ajebant Antiqui, a totâ ſubſtantiâ, & ex ſpecificâ proprietate, cur ab eo quærimus evacuationem, quam a nullo alio quærimus, aut quærere poſſumus Alterante, a nullo alio Specifico, a nullo denique alio ſimplici Febrifugo etiam imperfectiùs agente? Quid, quæſo, evacuant celeberrima illa Febrifuga unanimi tot ſeculorum conſenſu ex claſſe vegetabilium petita, & aliàs memorata, Centaurium nempe, Imperatoria, Camædrys, Pentaphyllus, Gentiana &c. quid earundem Plantarum ſales, quid Theriaca ante acceſſiones exhibita, quid cor Leporis comeſtum, quid Animalcula de collo ſuſpenſa, quid tot alia carpis appoſita, a quibus nihilominus citra ullam evacuationem ſubita paroxyſmorum faſcinatio, fruſtra licet, ſperatur? Cur igitur uni Cortici Peruvianæ imputatur febrilium Acceſſionum ſuppreſſio cum nullâ ſenſibili evacuatione conjuncta, quando cætera quoque Febrifuga non modò ſolventia non ſunt, aut ullo pacto ſenſibiliter vacuantia, ſed maximâ etiam ex parte adſtrictoria, & ſtiptica, ut vidimus?

Minùs inveriſimiliter forſitan nonnulli, cenſentes cum *Frider. Hoffmanno* fieri a Chinâ Chinâ præcipitationem quandam Materiæ febrilis, objiciunt poſtea carentiam ſucceſſivæ evacuationis illius: qui equidem operan-

di modus, ſcilicet per præcipitationem, ab ipſis Antiquis fuit tributus Febrifugis quoquè ſuis ſpecificis, inter quæ numerabatur *Pulvis è Cochlearum teſtis* a *Crollio* deſcriptus, *è Conchis Margaritiferis*, *ſeu matre perlarum calcinatâ*, *ex oculis Cancrorum &c.* Quæ Medicamenta *præcipitatione quâdam vim illam effervеſcendi*, *& paroxyſmum excitandi ab humoribus tollere poſſe* (*ut Cereviſiæ aceſcenti cretâ injectâ adimitur aciditas*) vel ipſe explicare conatus eſt verbis modò relatis, ſuo tempore, *Daniel Sennertus*, quem nec latuit *effervеſcentia Acidi*, *& Alchali*, nec *Fermenti Febrilis* nomenclatura.

Sed neque iſta fortaſſe præcipitatio (quæ phyſicè explicata, ut abſorptioni ſuccedanea, contemnenda non eſt) neque, inquam, ipſa inducit neceſſitatem inſignis, atque conſpicuæ evacuationis. Etenim, ſi hujuſmodi præcipitatio ſupponatur fieri intra Sanguinem, ea non poterit attingere materiam antecedentem, quæ probabiliter nondum ſanguini confuſa eſt, nec cum eo efferveſcit, ſed ſolummodo illam portiunculam, quæ eidem pro uno tantùm paroxyſmo eſt mixta, ſiquidem partitis tantùm vicibus cenſenda eſt fieri hæc qualiſcumque affuſio novi fermenti; & ſic non alia requiritur evacuatio, præter illam ordinariam, quam Acceſſio quælibet, dum ſolvitur, ſecum ferre ſolet, & quæ revera contingit. Si verò talis præcipitatio, ad hoc ut tollere poſſit materiam plurium paroxyſmorum, qui per Chinam Chinæ inhibentur, ſupponatur contingere in ipsâ (ut vocant) Minerâ, ſeu Foco extra Sanguinem, quatenus materia Febrilis ibidem veluti congeſta, ob immediatum remedii illuc pertingentis contactum, cum eodem remedio efferveſcat, indè uniatur, ac poſtmodum præcipitetur, quandocumque etiam hoc fieret, quod non abſolutè negatur, id ipſum abſque aliâ tunc factâ ſenſibili evacuatione, ſaltem

ſupra

ſupra conſuetas (intra quas, ut vidimus, latere poteſt hoſtis depulſus) id ipſum, inquam, planè ſufficeret. Neque enim quidquam ampliùs ab Arte, vel a Naturâ extorquemus per viam alterationis, atque coctionis in ſuccis febriliter efferveſcentibus (imò & in non efferveſcentibus, ut in Acido Venereo per uſitatas decoctiones abſorptò, & ſucceſſivè præcipitato) dum defæcationem eorum promovemus, mediâ ſecretione particularum ſubſidentium, & præcipitatarum, quæ reſpectu totius fluidi ſunt molis admodum exiguæ, illarum poſtea excretionem ſeriùs nonnihil, ſed tutiùs a Naturâ expectantes, quàm Arte tentantes, ſæpe ſæpius quò Natura ipſa vergat incerti. Quod idem prorſus faciendum eſt, curatis per Chinam Chinæ Febribus, ne materia Febrilis (ſi ita etiam lubeat) præcipitata, nec adhuc excreta, intempeſtivè iterum commota exaltetur potiùs, quàm educatur, ut luculenter teſtatur experientia.

Multò minùs (ut & hoc obiter tangam) aſſentiri poſſum cenſentibus, quòd eadem China China Febrilem cauſam, in totâ ſuâ latitudine ſumptam, præcisè figendo, ſuccos nempe efferveſcentes unà cum Fermento febrili, ipſumque ſimul cruorem conſtipando, vel ex oppoſito eoſdem nimiùm ſtrictos, aut ad ſtagnandum diſpoſitos præcisè rarefaciendo, vel dilatando, ſuum munus abſolvat, in quo nobiſcum quoquè ſentit *Villiſius* clarè inquiens -- *Annotetur, quòd hoc remedium, non quemadmodum vulgaria febrifuga ſanguinem figendo, aut etiam fundendo, acceſſiones febriles ſiſtit.* Nam, præterquamquod non eſt cur China China dicatur cauſam Febris potiùs figere, quàm ſolvere cum *Conygio*, vel eandem retundendo tantùm, aut aliter ſubigendo, enervare, ac tandem devincere, malè inſuper infertur ex eo, quòd illa Fermentum febrile abſorbeat, aut præcipitet, & hoc

nomi-

nomine, ſi ſic lubeat, etiam figat (quod in hoc ſenſu eſt totum id, quod exquiritur ab arte) malè, inquam, infertur, quòd alios etiam figat, aut vitiosè conſtipet humores, ipſumque cruorem, qui ejuſdem extranei fermenti accidentale, & inſons ſubjectum eſt. Novi etenim per experientiam, quòd, ſi uni Febricitanti pulſus ſit magnus, & plurimùm elatus, ac efferueſcentia febrilis æqualiter expanſa, cum vaporoſo undique calore, alteri verò ſit parvus, atque omninò depreſſus in ipſo etiam febris vigore, quæ proinde ſepultam habeat efferueſcentiam, & calorem abſconditum, utrique nihilominus propinata China China pulſum in naturalem mediocritatem, fugatâ æqualiter febre, illico reſtituit, illi quidem arteriam nimis elatam veluti deprimendo, ac fluidum contentum conſtipando, iſti verò illam nimis depreſſam elevando, contentumque Cruorem veluti rarefaciendo: ut ſileam, quòd illa tam Febres (uti videbimus ſuo loco) quæ ſunt de genere Colliquativo, quàm quæ ſunt de genere Coagulativo, indiſcriminatim ſanat. Qui duo effectus oppoſiti nequeunt directè præſtari ab unâ, & eâdem Chinâ Chinâ uniformiter agente, niſi quatenus illa abſorbendo Cauſam febrilem, quæ pro diversâ fluidorum diſpoſitione modò unum, modò alterum effectum producit, eoſdem pariter, licet oppoſitos, indirectè, & alternatim producit effectus.

Hinc eſt, quòd illa nihil intra corpus noſtrum ſenſibiliter innovando, præter expulſionem febris, ejuſque ſymptomatum, ſicuti nullas ſenſibiles excitare ſolet, ita nec ullas ſoleat cohibere evacuationes *criticas* inchoatas, ſive per ſeceſſum illæ ſint, ſive per ſudores, ſive per aliam quamlibet viam: ſupprimat verò *ſymptomaticas* tantùm, & a Febribus demum ſublatis antea pendentes, ſupprimatque præcisè per hoc, quòd Febrem illarum

rum

rum productricem deleat, non quia illas vi quadam adſtrictoriâ cohibeat. Ob id Gravidis non modò, ſed & Puerperis, vel Menſtruas purgationes patientibus tutò exhibetur, neque tamen Menſtrua, vel Lochia naturaliter fluentia ſiſtit, aut nimiùm promovet, ut videbimus in hiſtoriis -- *Quo pacto ergo* (inquit *Mortonus*) *pharmacum, quod in* Puerperio *ſalubriter miniſtratur inter* Obſtruentia *numerari poteſt? Veteres iſti Philoſophaſtri, qui Ætiologiam omnium morborum ex humoribus, & manifeſtis qualitatibus petendam eſſe duxerunt, ubi ſine aliquâ evacuatione ſenſibili, febriles fermentationes illicò a juſta doſi* Corticis *exhibitâ, ſopitas viderunt, inde experientiâ reclamante, & rei ipſius naturâ, neſcio quam omnipotentem* Conſtringendi, *&* Obſtruendi *facultatem Pharmaco huic ineſſe commenti ſunt. At ſanè* Cortex *febriles fermentationes neque facultate obſtruente, neq; deobſtruente ſiſtit, verùm vi ſuâ* Alexipharmacâ, *quâ eximiè præpollet. Quocirca non eſt, quòd quiſquam hiſce terriculamentis, inſomniis, & deliramentis Philoſophicis ab uſu Polychreſti hujus Pharmaci terreatur.*

Quoniam verò hæc ſuſpicio, aut opinio, quòd China China ſuum munus cohibendi febres exerceat per hoc, quod figat illarum cauſam, admodum communis eſt in ore Medicorum quorumdam, non ſecus ac in ore Vulgi, ut propterea hinc recidivas graviores, & mille mala ominentur, lubet idcirco opinionem iſtam nonnihil examinare, & (ſemotis etiam plurium Auctorum tali ſententiæ ex diametro oppoſitorum validis rationibus, quas referre ſuperſedeo) illam blandiuſculè excipere in bono ſenſu, non in eo videlicet, in quo intelligitur ab opponentibus, ſed in eo, in quo congruenter poteſt intelligi, & in quo veroſimiliter puto eam eſſe veram, & admittendam, utpote effectus Chinæ Chinæ ſatis naturaliter explicantem.

Recol-

Recolligendo itaque hìc, quæ ſparſim dicta, & dicenda ſunt, extra dubium eſt, Chinam Chinam non agere in fluida, ut ea in univerſum figat, neque hoc ab ullo aſſeri poſſe; ſed ad ſummum, quòd figat Cauſam febrilem fluida ipſa perturbantem, & efferueſcere tacientem. Non figi ſanguinem, alioſque ſuccos utiles, oſtendit perfectio actionum naturalium, vitalium, ac animalium ſtatim a febre depulsâ ope Corticis Oſtendit idem, ut modò dicebam, criticarum evacuationum cujuſcumque generis inchoatarum continuatus progreſſus a Chinâ Chinâ aſſumptâ, pulſus ſolutus, ac liber, cum priùs depreſſus eſſet, atque concluſus, evaneſcentia fixationum ipſarum, ſeu tumorum Lienis, aut Hepatis a febribus productorum, & mille alia, quæ circulationem perfectam, & inculpatam fluiditatem ſuccorum evidenter patefaciunt, non modò conſervatam aſſumpto Cortice, ſi antecedenter adfuit, verùm & reſtitutam, ſi defuit.

Ad ſolam itaque Cauſam, ſeu materiam febrilem, humores noſtros, ante mixtionem talis materiæ cæteroqui bene ſe habentes, agitantem, perturbantem, & efferueſcere facientem, tota contrahitur decantata fixatio. Sed ecquis certò novit materiam illam, quæ Fermenti febrilis nomen ſortitur, non eſſe aliquid in ſanguine, vel alio quolibet ſucco nimis exaltatum, aut a vinculo mixtionis ſolutum, quod figi idcirco debeat, ac deprimi? Hoc ſanè a probabilitate non multùm abludit. Verùm, quoniam ignotâ naturâ talis fermenti, nequit circa hoc quidquam præcisè determinari, fas ſit pro nunc indeterminatè tantùm, ſed ſimul valde veroſimiliter ſic ratiocinari.

Hæc Cauſa febrilis nobis incognita, ubicumque deliteſcat, & quantacunque ſit, non erit, ſaltem utplurimum, molis, aut quantitatis inſignis, imò, ſepoſitis jam, atque

atque exſibilatis humoribus imaginariis Antiquorum, fas eſt credere cum Doctiſſimo *Borello*, quòd ſit ſuccus, vel humor quidam molis ſæpius exiguæ, quem fortaſſe cochlear unum caperet, per intervalla ſanguini affuſus, illumque in motum febrilem concitare aptus. Qui enim quandoque exeunt copiosè per vomitum, aut per ſeceſſum, humores, præſertim in Tertianarum principio, non ſunt veræ febrium Cauſæ, illis enim exeuntibus febris vel ſolveretur, vel ſaltem miteſceret, cum tamen contra potiùs augeatur, ac exacerbetur; ſed ſunt effectus Cauſæ febrilis, molis, ut ajebam, exiguæ, utut tumultum illum, & immaturas excretiones inducentis. Certè quicumque perfectè ſanus, & bonis humoribus ſcatens comedat ova piſcis Barbi, vel Fungos noxios, vel Emeticum vehemens, aut Catharticum, paulò poſt copioſiſſimos per vomitum, & per ſeceſſum effundet humores. An propterea exigua non fuit moles Cauſæ ſuſcitantis tantam evacuationem humorum minimè peccantium, ſed a violentâ irritatione expreſſorum, & ab aſſumpto tantùm pravo cibo, vel pharmaco corruptorum? Ad vitiandam magnam molem fluidi ſani, ſufficit immixta exigua moles fluidi vitioſi. Una Vini mucidi, acidi, aut inclinantis pinta potis eſt inficere, aut corrumpere dolium integrum Vini meraci. Portiuncula ſpiritus Vitrioli injecta in phialam olei Therebintinæ totum liquorem efferveſcere facit. Cur & totum ſanguinem non poterit inficere, ac in efferveſcentiam ciere immixtus illi paucus liquor febrilis?

Hoc rationabiliter poſito, ſupponamus hujuſmodi ſuccum febrilem (quem præ activitate magnâ in parvitate molis nomine Fermenti donarunt Auctores) a Chinâ Chinâ verè defigi, ſed ſimul examinemus quo pacto verè defigi poſſit. Non profectò per veram narcoſim, ut

vidi-

vidimus, ut patet experientiâ, & ut patere cuique poteſt ratione. Non ergo aliâ viâ, niſi per modum illaqueationis, & vinculi, ſeu per coalitum, & coaptationem particularum Fermenti cum particulis Febrifugi, hoc eſt per ingreſſum illarum intra poros iſtius, eo pacto, quo Acida Alchalinorum poroſitates ſubeunt, ut *Lemeryo* placet: uno verbo, per abſorptionem fermenti factam a Cortice illud *combibente*, *abſorbente*, atque hoc pacto a reliquis humoribus, quos inquinabat, vel inquinaturus erat, *ſeparante*, & in hoc tantummodo ſenſu, ſi loqui ſic lubeat, *figente*.

Sed hoc eſt unicè quod quæritur a Medico, hæc eſt intentio primaria, quam adimplere ſtudemus cæteris omnibus Febrifugis ſpecificis in curatione Febrium Intermittentium, omnibus Alexipharmacis in curatione Malignarum, omnibus Antidotis in correctione Venenorum, omnibus Chalybeatis in refermentatione ſuccorum ſtagnantium, omnibus Antivenereis, Antiepilepticis, & Antiſcorbuticis in medelâ talium affectionum, omnibus denique generaliter Alchalicis in abſorptione quorumvis Acidorum. Iſtiuſmodi ergo fixatio, ſeu potiùs ſeparatio, & ſpecifica caſtigatio febrilis fermenti, tantum abeſt, ut prava ſit, quin potiùs ſit omne id, quod ab Arte poteſt exquiri, ut notum eſt, pro curatione ipſarum Febrium. Et ſicuti in Morbis antedictis non ſumus ſoliciti de ſucceſſivâ evacuatione Cauſæ peccantis abſorptæ, moliſque pariter perexiguæ, ſed illam committimus Naturæ, eandem Cauſam ſic abſorptam, vel perfectè ſubigenti, vel per conſuetas utplurimum excretiones, ſive ſenſibiliter, ſive inſenſibiliter evacuanti, ita pariter non eſt cur major ſit in caſu depulſarum febrium noſtra ſolicitudo, maximè cum quotidie videamus febres graviſſimas, & periculoſiſſimas ſponte, ſinè ullâ ſenſibili evacuatione,

per

per viam coctionis, ut ajunt, ab ipsâ Naturâ integrè, ac perfectè ſanatas.

Et ſicuti etiam quandoque contingit in prædictis Morbis, ut tractu temporis illorum Cauſa, etſi antecedenter abſorpta, per accidens reviviſcat, vel quòd vitio Viſcerum, aut fluidorum univerſali iterum regeneretur, ſicque Chloroſis, Scorbutus, Lues Celtica, & hujuſmodi ſæpius repullulaſcant, quo fit, ut eodem Chalybe, Cochleariâ, Guajaco &c. rursus curentur, abſq; eo, quòd iſtis medicamentis imputetur vitium de *fixatâ*, *nec evacuatâ* Causâ illorum productrice, deque indè ſecuturis recidivis, aliiſve morbis deterioribus: ita etiamſi fermentum febrile ſemel abſorptum aliquando reviviſcat, ac veluti a Cortice illaqueante iterum diſſocietur, ac ſejungatur, vitio vel naturæ diutiùs illud ſoventis, nec promptè ſubigentis, aut expellentis, vel alimentorum fermenteſcibilium ingeſtorum; vel aeris, vel tempeſtatis &c. quæ omnia illud rurſus exaltare valent (ut ope ſolius aeris vim emeticam iterum reſumit Stibium diaphoreticum) aut ſi vitio Viſcerum, fluidorumque univerſali idem fermentum denuo reproducatur, non propterea culpandus eſt Cortex de *fixatâ*, ac veluti in Viſceribus ſequeſtrò poſitâ, ſine ullâ retuſione, Causâ febrili, vel de eâdem inſimul *non evacuatâ*, vel de cruore *conſtipato* pariter, atque *fixato*, ut perperam intelligunt, blaterantque nonnulli opponentes. Atque hic, meo judicio, eſt probabilior modus agendi Peruvianæ Corticis, ſeu generalior, ac craſſior, congruentior tamen, illius explicatio. Non enim ſuppetit animus perſcrutandi penitiùs modum planè admirabilem, quo præcisè Febrifugum iſtud agit in fluida, vel in reconditas Febrium Intermittentium Cauſas, cum me imparem agnoſcam intimæ explicationi ſenſibiliori, qualem noſtri ſeculi eruditio,

ditio, & ſolida ejuſdem, non verbalis, philoſophandi conſuetudo exigeret.

Haud inficior, me aliquando tentaſſe experimentum aliquod, vi cujus poſſem Chinæ Chinæ actionem in varia fluida a longe ſaltem ſubolfacere, ſed incaſſum; neque enim quicquam ſupra id, quod retuli, licuit deducere. Dicam tamen quod contigit. Illam ſuperinjeci diverſis liquoribus, modò ſejunctis, modò conjunctis, puta ſuccis Limonum, ac Aurantiorum, Aceto, Aquæ, tum dulci, tum ſalſæ, Oleo, Bili bovinæ, Lymphæ caninæ; Urinæ humanæ, Salivæ &c. Parum autem, ac fere nihil alterari ab immixto Cortice talium liquorum ſapores dignovere, qui guſtaverunt, niſi quantum adjuncta illius amarities, atque ſtypticitas ferebat, perinde ac quodlibet aliud Amarum, & ſtypticum, minimè tamen febrifugum, iiſdem confuſum, tuliſſet. Pariter ſapor Corticis, poſtquam liquores illos abſorpſit, iterum exſiccati, non magis alteratus eſt, quàm par fuerit, habito ad liquorum abſorptorum ſapores adjunctos reſpectu; quod cuilibet ſimiliter Amaro, & ſtyptico non febrifugo illis immixto contigiſſet.

Sed quia non ſatis actum videbatur, explorando quid ageret Cortex immixtus fluidis Brutorum Animalium, quæ Febribus Intermittentibus non videntur obnoxia, ut Homines (fortaſſe ob maximam victus illorum diverſitatem, quæ maximam quoque diverſitatem ſuccorum procul dubio producit) placuit ideo eandem Corticis commixtionem inſtituere cum aliquot ſuccis humanis, præter jam dictos, & præcipuè cum Sanguine, ac Bile. Quo ad primum, videlicet Sanguinem, nihil animadverſione dignum datum fuit intueri, neque verum id reperire, quod ab aliquibus traditur, Chinam Chinam nempe ſanguini recenter educto commixtam,

illius

illius coagulationem impedire. Haud diffiteor, quòd diviſo intrà quatuor vitrea vaſa *ſani* hominis ſanguine per unam phlebotomiam extracto, tardiuſculè concrevit portio, cui Cortex Peruvianus inerat, quàm duæ portiones, quibus ille non inerat: Sed hoc ipſum procedere a ruptione fibrarum factâ per agitationem ſanguinis, requiſitam ad commixtionem illius cum Cortice, nec non ab ipsâ pulvereâ materiâ (idem enim præſtitiſſet alius quivis pulvis injectus) quæ fibrarum earumdem diſtractionem, propter ſui intermixtionem producit, me ſatis certum reddidit idem phænomenon, quod in aliâ portione ſanguinis æquè obſervavi, in quâ videlicet Mali arboris corticem pulveratum immiſeram, quæque tardiùs etiam concrevit, & concreta flaccidior apparuit, ac portio, quæ Chinam Chinam admiſerat. Ob id etiam tenaciùs adhærebant parietibus Vaſorum portiones ſanguinis impermixti, quàm portiones utroque pulvere ſcatentes.

Quò ad ſecundum verò, nempe quò ad Bilem humanam, idem quodammodo mihi ſum viſus obſervaſſe, ac in bubulâ, hoc uno excepto, quòd abſorptio bilis humanæ Cyſticæ, nequaquam morboſæ, inſtituta per infuſionem Corticis, & deſcenſus iſtius intrà eam, longè lentior, & obſervatu difficilior apparuit, ac intrà bubulam, quia longè craſſior, opacior, ac denſior eſt bilis humana cyſtica (ſaltem quæ fuit ad manus, & quam aliàs etiam licuit inſpicere) quàm bubula pariter cyſtica. Quod igitur obſervabilius mihi viſum eſt in Cortice reſpectivè ad bilem bovinam (humanâ pro nunc ſepoſitâ) & reſpectu habito ad alios liquores eâdem bile tenuiores, fuit modus, quo inæqualiter diverſos liquores iſtos abſorbebat ipſe Cortex in pulverem redactus. Cum enim ille acida omnia, item aquam, & dulcem, & ſalitam,

D uri-

urinam &c. ægrè admodum abſorberet, bilem tamen celeriter combibebat, adeò ut in reliquis illis liquoribus bile minùs craſſis, minùſque ponderoſis (ſiquidem bilis eadem illis immixta ſubſidebat) pulvis Chinæ Chinæ, ut mos eſt, diu innataret, cum in bile craſſiore, atque graviore mergeretur, ac fundum peteret, celeritate non multum abſimili (licet non tantâ) ac ſubſidebat in oleo omnibus illis fluidis longè leviore. Eadem verò China China impoſita bili cum aceto mixtæ, imò etiam mixtæ cum aceto ſimul & ſalivâ (quæ duo fluida a bile ſejuncta ægrè combibebantur a Cortice) viſa eſt celeriùs adhuc, vel ſaltem æqualiter mixturam illam abſorbere, ac ſolitariam bilem. Sed iſtæ qualeſcumque obſervatiunculæ vix aliquid effatu dignum ſuggerunt, pro explicatione etiam remotâ, operationis admirandæ Peruviani Corticis in Febrium Cauſas, tum quia idem ſpectaculum modo parum abſimili, licet non planè eodem, obſervabatur in corticibus pulveratis aliarum plurium Arborum, & Fruticum, aquæ, aceto &c. diu innatantibus, in bile verò celeriter ſubſidentibus (levi tantùm inter illorum, & Chinæ Chinæ deſcenſum intercedente diſcrimine) tum quia parum refert obſervare quid China China operetur intra bilem qualemcumque, cum nos lateat quinam ſit, vel eſſe poſſit ad cauſam Intermittentium conſtituendam bilis concurſus. Interim tentamen meum, etſi irritum, fas ſit curioſioribus retuliſſe.

Si quid autem ex his licet arguere, illud eſt fortaſſis, quòd China China (& ad illius normam aliarum proportionaliter Arborum cortices) intrà ſuas poroſitates faciliùs admittat minimas humoris bilioſi particulas, illaſque promptiùs combibat, & abſorbeat, quàm particulas minimas aquæ, aceti &c. quod conſtare videtur ex faciliori illius intrà bilem ponderoſiorem, atque craſſiorem

ſiorem deſcenſu, quàm intrà aquam minùs ponderoſam bile, minùſque craſſam. Suppono etenim, ſeu potiùs ex re ipsâ deduco, nudam Corticis, ut & aliorum lignorum materiam, ſemotis omnibus intercluſis poroſitatibus, eſſe ſpecificè graviorem tum aquâ, tum bile ſuis adhuc poris, ſi quos habet, ſcatente, omnemque intrà eadem fluida innatandi vim, quam ſuâpte naturâ habent omnia ferè ligna (quæ proinde ſpecificam gravitatem, talium fluidorum gravitate minorem, datâ ſcilicet paritate molis, habere dicuntur) procedere ex multitudine, atque amplitudine eorumdem pororum intrà ipſa ligna copioſiſſimè latitantium, ſive hujuſmodi poros vacuos dicamus, ſive aere, aliâve ſubtiliore materiâ repletos, quod parum refert: adeòque quò laxior eſt lignorum compages, illa eò faciliùs emergunt, difficiliùs verò, quò ſtrictiorem habent texturam, ut in Ilice, aliiſque lignis denſioribus obſervare eſt, ſi mergantur, fundum petentibus. Hoc ſuppoſito, dicendum eſt, quòd Chinæ Chinæ pulvis poroſus impoſitus tum bili, tum aquæ, in utroque liquore ideo ſenſim mergatur, & fundum petat, inquantum intrà illius poroſitates tantum bilis, & tantum aquæ ſubintrat (præſtante id potiſſimùm circumambientis aeris preſſione) quantum ſufficit ad tollendam levitatem, non quidem abſolutam, quam nulla obtinent corpora, ſed reſpectivam, quam ſcilicet nudis ejuſdem Chinæ Chinæ particulis adjungebant interſperſa ſpatiola, ſive inania, ſive aere tantùm referta, aliâve quâvis materiâ leviore, tum bile, tum aquâ ſubingredientibus. Et licet gravitas adjuncta particularum ſubintrantium non ſit major gravitate ſpecificâ ſuorum liquorum, quibus impoſita eſt China China, ſed æqualis: cum tamen ſit major gravitate materiæ intrà Corticis poros præexiſtentis, & ab iiſdem excluſæ,

adeòque juncta nudæ Corticis materiæ (quæ aquâ, & bile gravior eſt) componat novam gravitatem, mole nequaquam adauctâ, majorem ſpecificâ gravitate ſubjectorum fluidorum, hinc eſt, quòd in utroque liquore China China deſcendit, atque ſubmergitur, ut in aquâ mergitur Navis per ingreſſum ipſius aquæ intrà cavitatem illius. Cum itaque faciliùs, atque celeriùs id fiat in bile, licèt graviore, ac fiat in aquâ, licèt minùs gravi, concludendum eſt omnino, quòd faciliùs, & citiùs abſorbeatur a Cortice bilis, quàm aqua, adeòque quòd pori Corticis habeant figuram magis diſpoſitam, & aptam ad ſuſcipiendas minimas bilis, quàm aquæ particulas.

Quænam verò individualiter ſit iſta proportio, quam habent particulæ bilem conſtituentes, magis ac habeant particulæ componentes aquam, acetum &c. cum poris Peruviano Cortici inexiſtentibus, arduum eſt definire, ignotâ nobis genuinâ talium particularum, ut & pororum hujuſmodi particulas admittentium, figurâ. Præſcindendo tamen ab hac ſpecificâ determinatione, videtur iſta major facilitas poſſe refundi in illam, quam bilis (præſertim bubula, in quâ experimentum clariùs emicuit) manifeſtè præſefert unguinoſæ oleoſitatis ſpeciem, quæ analogam quodammodo Bilis, & Olei ſtructuram videtur indicare, licèt Olei, & Bilis tam diverſum ſit pondus, ut olim mihi hæc, & ſimilia curioſè inquirenti, non injucundum ſpectaculum licuerit obſervare. Immiſſis intra vitreum tubum æquis circiter portionibus primò Bilis humanæ craſſioris, denſioris, fuſcoque, ut dictum eſt, colore præditæ: ſecundò Bilis bovinæ longè minùs craſſæ, minùſque fuſcæ: tertiò Aquæ: quartò tandem Olei, omnes illi liquores ſedem ſibi a primordio, ordineque antedicto aſſignatam retinuere. Concuſſo poſtmodum, & moto ſuſque, deque Tubo, ac proinde

de confuſis omnibus, quilibet liquor paulatim ſuam ſedem ſponte repetiit, ibique ſubſtitit, humanâ ſcilicet bile immediatè ſupra Tubi fundum, bile bubulâ ſupra humanam, Aquâ ſupra bilem bubulam, & Oleo ſupra Aquam locum tenente. Cum ergo, ut ſupra retuli, fere æquè facilè mergatur Cortex intra Bilem longè graviorem Oleo, ac mergatur intra Oleum ipſum: mergatur verò difficillimè intra Aquam, Oleo quidem graviorem, ſed leviorem Bile, ſatis patet id præcisè non pendere a majori, vel minori gravitate illorum fluidorum comparativè ad gravitatem Corticis, ſed a faciliori, vel difficiliori ingreſſu particularum cujuſcumque fluidi intrà poros illius, unde facilius redditur augmentum ponderis ejuſdem Corticis, ac proinde etiam facilior illius ſubmerſio in Bile graviore, quàm in Aquâ minùs gravi. Itaque, cum ſubmerſio hujuſmodi fere æquè facilis ſit in Bile, ac in Oleo, Bilis autem, & Olei plurimùm analoga ſit ſtructura, licet utriuſque fluidi plurimùm diverſa ſit gravitas, hinc eſt, quòd Bilis poteſt habere majorem proportionem cum poris Corticis, ut eos ſubintret, ac habeat Aqua, & conſequenter hujuſmodi proportio poteſt haud irrationabiliter refundi in quaſi oleagineam Bilis ſtructuram poris Corticis fere æquè facilè aptabilem, ac ſit iiſdem aptabilis ſtructura Olei.

Hanc Bilis, & Olei ſimilitudinem in ſtructurâ plurimi ſuadent effectus utrimque ſimiles. Sic licèt fatear cum *Gliſſonio*, Bilem non minùs quàm Aquam extinguere ignem, neque flammam facilè concipere, æquè tamen certò expertus aſſero cum *Ettmullero*, & aliis, eam, ſi vehementiori igne urgeatur, abſumptâ aqueâ humiditate, plurimum unguinis exhibere, inflammabilis olei adinſtar. Pariter ab Oleo, & a Bile alvus redditur lubrica, & ab utroque liquore ſolvuntur colores. Deni-

que ſicuti gutta olei ſupra pannum v. gr. laneum decidua, illum ſtatim pervadit, ita gutta bilis eundem penetrat, ſed paulò ſegniùs, gutta verò aquæ hæret globuli ad inſtar in ejuſdem panni ſuperficie, nec illum pervadit; unde quod levius eſt in hoc caſu citiùs penetrat, penetrat paululùm tardiuſculè quod gravius, nullo pacto penetrat quod medio modo ſe habet inter utrumque in genere gravitatis. Non ergo varia præcisè liquorum gravitas, ſed varia partium illos componentium figura, variaque illarum in caſu noſtro cum poris Chinæ Chinæ proportio faciliorem, vel difficiliorem reddit illorum abſorptionem, & conſequenter ſubmerſionem ejuſdem Chinæ Chinæ, quæ proinde fere æque facilè mergitur in bile, etſi graviore, ac mergatur in oleo leviore, minimè verò facilè in Aquâ, Aceto &c. licèt liquores iſti ſint ut graviores oleo, ita bile leviores. Symboleitas autem nonnullarum partium bilis cum oleo ſicuti fortaſſe ſufficit ad hoc, ut bilis admixta Aceto, Salivæ &c. reddat liquores illos, utpote ſibi arctè implicatos, faciliùs aptabiles poris Corticis, cum cæteroqui ſejuncti a bile ægrè admittantur ab eodem: ita ex adverſo non ſufficit ad tribuendam bili nec levitatem, nec promptam inflammabilitatem olei, propter conſortium aliarum partium conjunctarum, & illam integrantium, puta terreſtrium, aquearum &c. quæ id tandem efficiunt, ut bilis, quantumvis quò ad apparentiam plurimùm, & quò ad ſubſtantiam non parum oleaginea, nullatenus tamen ſit Oleum, ſed Bilis.

Quod de bile, & oleo conſtat per experientiam, poteſt fortaſſe per conjecturam credi de Fermento febrili, ſive ad illud conſtituendum bilis concurrat, ſive aliud fluidum oleoſæ forſitan naturæ particeps. Poteſt enim contingere, quòd tale fermentum æquè facilè, & fortè

faciliùs

faciliùs abſorbeatur a Cortice, ſaltem quò ad particulas magis noxias, & febrilis tumultus reas, ac ab eo abſorbetur ipſa bilis, effætâ poſtmodum, ac enerui remanente ejuſdem fermenti ſic retuſi portione ſuperſtite: ſicuti contra poteſt minùs feliciter exerceri talis actio in idem febrile fermentum ab aliis Corticibus, atque pulveribus Febres infirmiùs pellentibus, quemadmodum illi iidem pulveres bilem ipſam, oleumque nonnihil diverſimodè abſorbent, ac illam abſorbeat Cortex noſter, etſi in illâ non longè abſimiliter ſubmergantur, atq; præcipitentur. Ratio autem tam inſignis diverſitatis inter actionem Peruviani Corticis, & actionem aliorum Corticum, nòn admodum inſigni diverſitate bilem ipſam abſorbentium, videtur aliquo modo elici poſſe ex ipsâ partium Chinam Chinam componentium analyſi, & notabili ejuſdem ab aliis Corticibus diverſitate: ſiquidem (admiſſo quod aſſerunt Artifices fide digni) China China, præter alias peculiares ſuæ texturæ prærogativas, habet hanc inſuper, ut quadruplum circiter Salis contineat, exhibeatq; comparativè ad aliarum Arborum Cortices. In quâ fortaſſis etiam Salis copiâ, ſimul ac peculiari configuratione, ea poteſt eminenter contineri Virtus febrifuga, quæ in aliis Corticibus minori Salis, etiam debilioris, quantitate præditis, infirmior eſt, ad hoc, ut febrile fermentum ab iiſdem ſalibus retundi poſſit, atque dulceſcere.

Et hac occaſione nequeo planè ſubſcribere doctiſſimo *Fabri* ex inclyta Societate Jeſu Viro Celeberrimo, qui ſub nomine *Antymi Conygii* Chinam Chinam propugnaturus, inquit, illam componi ex minimis talem determinatam figuram habentibus, quæ poroſitates Fermenti febrilis per vim, & cunei adinſtar pervadens, ac ipſum triturans (non abſimili ritu, ac ferrum ſolvit Aqua Stygia) reddit illud, & impotens ut lædat, & diſpoſitum

ut excernatur. Potiùs enim ob rationes dictas crediderim, fluidas fermenti particulas ingredi (ſaltem ſenſibiliùs) poros Corticis, ſicque a Cortice abſorptas illaqueari, & infringi, quàm particulas Corticis ingredi poros fermenti, eâ præſertim vi, quæ valeat illius texturam nervosè ſolvere, licèt ingreſſum etiam reciprocum particularum Corticis in poroſitates fermenti nequaquam rejiciam, cum non minùs a Cortice, quò ad maximam licèt ſui partem præcipitato, ſaporem aliquem mutuentur fluida, ac humectationem pariter, & ſaporem a fluidis Cortex infuſus. Utcumque, ſive abſorptum dicatur, ſive diſtractum febrile fermentum, facile poſtea eſt intelligere, quomodo, ſi opus ſit, poſſit illud foras protrudi: id ſiquidem nullo negotio fieri poterit, ut aliàs diximus, per ordinarias Naturæ vias, per alvum ſcilicet, per urinam, per ſudorem, aut per inſenſilem tranſpirationem, non quidem criticâ, copiosâ, & repentinâ ſemper evacuatione (id enim paucula ſæpe illius moles non exigit) ſed modicâ, & ſenſim, ſub velamine ſcilicet conſuetarum excretionum, non quantitate notabiliter adauctâ, ſed qualitate tantùm mutatâ, licet vix dignoſcibili, mox prodeuntium.

Et in hoc ſolo ſenſu concedere non renuo, aliquam quandoque exigi poſſe, & probabiliter etiam ſæpe contingere, cauſæ morbificæ evacuationem ab aſſumpto Cortice; hanc ipſam tamen abſolutè neceſſariam eſſe, non æquè concederem. Poſſe enim, per ſolam variationem texturæ partium, liquores plurimos a ſuâ Craſi deſciſcere, & per novam earumdem partium coaptationem, in priſtinum reſtitui, abſque eo quòd ab illis quicquam dematur, aut ſenſibiliter ſeparetur, ſatis oſtendunt Vina æſtate morbida facta, & fugientia, autumno verò nonnunquam ſponte redeuntia, idemque confirmat Uri-

Urina a ſolo frigore corruptionem patiens, per calorem verò iterum clareſcens, ac reſtituta, & alia id genus, mutatâ ſcilicet in iis ſolâ particularum componentium texturâ, & ſitu. Quod idem, datâ proportione, ſucco, aut humori febrili, per contactum intimum Chinæ Chinæ, poſſe quandoque accidere, citra ullam omnino illius evacuationem, non eſt cur abſolutè negemus.

Huic opinioni non parum videtur favere *Borellus* aliàs citatus, qui pro Febrium curatione ſolam ſalium fermenti febrilis retuſionem, edulcationem, & contemperationem requirit, mediante commixtione ſalium diverſæ naturæ, qualia ſunt, quæ in Chinâ Chinâ deliteſcunt. *Potiùs igitur* (inquit) *eo quòd ſalium ſeparatio ab humoribus, & expulſio, fruſtra ſperatur* (& hìc notetur inſperata ſalium morboſorum extractio, & eductio) *prædicti ſales contemperari, & dulcorari poſſunt, vel admiſcendo fluida Menſtrua appropriata, vel adhibendo Salia contraria, ut experimur in Aquâ forti, quæ acredine ſalinâ Vitrioli, & Aluminis componitur adeò validâ, ut poſſit argentum corrodere, & diſſolvere in Athomos minutiſſimas. Huic verò Aquæ forti ſi addantur Sales ammoniaci multò magis acres, quàm ſint Vitriolum, & Alumen, nedum vim majorem corrodendi non acquirit, ſed e contra eam vim, quam habebat, amittit; adeò enim retunditur, & debilitatur, ut nequeat ampliùs argentum corrodere. Similiter miſtura Salis nitri, & Sulphuris accenſibilis eſt, & addito Sale ammoniaco, accendi nequit. Alibi poſtea Sal prunellæ ex eiſdem Nitro, & Sulphure combuſtis compoſitum, inflammationes tollit, & fuſionem ſuccorum coagulatorum promovet. Sal quoque, & pulvis Cornu Cervi, & Cancrorum, acredinem acidiſſimam retundunt, & tollunt: & ipſum acetum diſtillatum plumbo affuſum, dulcedinem Saccharo ſimilem acquirit. Ex his ergo, & ex aliis exemplis, quæ adduci poſſunt, conſtat acredinem ſalinam fer-*

fermenti febrilis retundi, dulcificari, & deſtrui omnino poſſe ab aliis Salibus admiſtis contrariæ naturæ. Sed jam ſatis conceſſimus hiſce minutulis diſquiſitionibus, ex quibus nihilominus obvium eſt conjicere non modò quàm difficilis, & dubia ſit explicatio ulterior modi individualis (de genericis enim notionibus quilibet nòvit loqui) quo Alexipyretum iſtud agat in cauſam febrilem: verùm etiam quàm parum conſiſtens ſit Eorum opinio, qui ut a Cortice reportatam de Febribus credant victoriam, opima evacuationum ſpolia oſtentanda requirunt.

CAPUT IV.

Ad placita Humoriſtarum, & Galenicorum accommodata evacuationum prædictarum ſenſibilium carentia.

REſtitante adhuc intrà caligines mirabili agendi modo Peruvianæ Corticis, iterum monuiſſe non erit inutile, quòd, quemadmodum nulla, ut vidimus, poteſt adduci congrua explicatio actionis illius, niſi dilucida habeatur cognitio Cauſarum Febres Intermittentes materialiter, ac efficienter producentium, ita ſinè eâdem dilucidâ cognitione, nulla contra illam poteſt adduci nervoſa oppoſitio. Cum verò omnes, quotquot circa Intermittentium naturam, & cauſas circumferuntur, hypotheſes (ſi candidè velimus fateri) nondum ſcopum attigerint, quælibet objectio proinde contra certam operationem Corticis perpetuò laborat ſuppoſitione quapiam fundatâ ſupra hypotheſim aliquam ſaltem incertam, imò probabiliter falſam. Sic difficultas, quæ tanti fit de carentiâ evacuationis poſt aſſumptum Corticem, ſupponit, quòd cauſa Febrium ſit aliquid, quod debeat abſolutè ſen-

ſenſibiliter eliminari, non ſolummodo temperari, aut retundi, non aliquid ſtagnans, quod tantùm egeat moveri, non aliquid fixum, quod expetat exaltari, non quicquam exaltatum, quod exigat deprimi, non quid intempeſtivè influens, quod debeat inhiberi, non quid obſtructum, quod indicet reſerari &c. quæ tamen omnes, & ſimiles hypotheſes, nullius ſenſibilis evacuationis neceſſitatem inferentes, ſuâ nequaquam carent probabilitate. Sanè Cauſas aliorum plurium Morborum periodicè recurrentium, ut Aſthmatis, Arthritidis, Epilepſiæ, & hujuſmodi, præmiſſis (ut loqui conſuetum eſt) univerſalibus, non evacuatione ſemper ſenſibili, ſed alterantibus, temperantibus, edulcantibus, decoctis exſiccantibus &c. radicitus extirpare, pro viribus artis, conamur, penſum poſtea evacuationis materiæ diſpoſitæ uni Naturæ liquentes.

Exemplo ſit inter vulgaria, ſed maximè proficua medicamenta, Aqua Stibiata *Pomponacii*, ex Antimonio crudo, lapide Pumice, Salſa parillâ, & Viſco Querno infuſis, atque decoctis confecta, quæ ad morbos innumeros, eoſque graviſſimos, tum venereos, tum alterius analogæ, contumaciſque naturæ curandos, quàm feliciſſimè ſolet uſurpari. Nonne illa, licet quandoque notabiles excretiones habeat adjunctas, ſæpius tamen abſque ullâ inſigni evacuatione, imò fæcibus, & urinis, aquæ epotæ quò ad quantitatem vix correſpondentibus, humorem Iſchiadicum v. gr. abſumit, ulcera ſanat, ſcabiem puſtuloſam emendat, cachexiam tollit &c. refloreſcente quàm citò vivido faciei colore, & matureſcente ſimul fructu optimæ renutritionis? Et tamen ſæpius, ut dixi, vel nil excernitur, vel, ſi quid excernitur, id fit non rarò per modicam ſucci alicujus, pravâ qualitate peccantis, quantitatem, qui ſub conſuetis evacuationibus,

bus, quò ad apparentiam vix immutatis, deliteſcens, cum reliquâ excrementorum turbâ indiſcriminatim foras abigitur.

Nollem itaque ſuſpicari, allatam objectionem adhuc inniti mucidæ ſuppoſitioni a Scholis jamdudum exſibilatæ, ac exploſæ, de celebri quaternario Humorum, tum alibilium, ut vocabant, tum excrementitiorum numero, quibus putreſcentibus attribuebantur Febrium Cauſæ, Bilioſum ſcilicet humorem Tertianæ aſſignando, Pituitoſum Quotidianæ, Melancholicum Quartanæ &c. quod figmentum anteactis ſeculis vix condonandum. Sat ſit eos humores admittere, quos cernimus, & quibus humectamur, non quos per metaphyſicas abſtractiones imaginabantur Antiqui. Sunt autem iſti, Chylus, Sanguis ipſe, & ab eo ſecreti liquores, iique, ſive in uſus digniores reſervati, ſive ut inutiles foras protruſi, ſive poſt longa itinera in eundem reduces, quorum generum diverſorum ſunt Latex nerveus, ſeu mavis ſpirituum animalium continuatum ſyntagma, Serum ipſius ſanguinis, Lympha eundem Cruorem duplici flumine perluens, Pinguedo, cæterique peculiares ſucci, ut Pancreaticus, Salivaris, Stomachicus, Bilioſus, aliique complures, tum a Conglobatis, tum a Conglomeratis Glandulis prodeuntes, quorum Catalogus hujus loci non eſt, & quorum nihilominus compoſitio, ac integralis conſtructio ab innumeris Salibus pendet, ex quorum variâ combinatione, tum ſaporis alteratio, tum motus eorum inordinatio, tum denique actionum, & naturalis æconomiæ læſio paulatim emergit. In his ergo humoribus alteratis, & in vitiatâ illorum craſi, ſeu mavis ſtructurâ, compage, & motu quærendæ ſunt Febrium Cauſæ, non in fictitiis, & imaginariis.

Talia quidem commenta etiamnum amplectentes, abſit,

abſit, ut aggrediar refellere; Nam, præterquamquod hodie ſinè ſtomacho nequit audiri hujuſmodi controverſia, illud præterea certum eſt, quòd prorſus incaſſum hanc Provinciam adornandam ſuſciperem. Neque enim ſperare *fas* eſſet, quòd, hujuſce Tractatus vel lectioni vacare vellent, vel rudi admonitione reſipiſcere, qui tot graviſſimorum Scriptorum Opera, ex quibus propriæ hallucinationis medelam addiſcerent, vel legere neglexerunt, vel iiſdem præoccupato jam animo inſpectis, nondum reſipuere. Sanè iſtos omnia per conſequens Artis Medicæ recentiora incrementa, quantumvis certa, quantumvis utilia, cæco quodam, ac irrationabili inſtinctu reſpuentes haud leviter peccare crediderim, ut qui plurimos Antiquorum errores craſſos, atque palpabiles, quibus nonnunquam curationes morborum innixæ ſunt, adhuc retinent, adhuc ſectantur: cum tamen ubique proſtent apud Neotericos tot Experimenta, & Dogmata inconcuſſa, ex quibus hujuſmodi errorum correctio, ſaniorque proinde medendi methodus, a verioribus *Hippocratis* præſertim, imò & ipſius *Galeni* placitis nequaquam aliena, ſtatim emergeret. Scrutetur Medicus neceſſe eſt, & examinet quidquid, ſaltem cum plauſu, & cum aliquâ non contemnendæ novitatis famâ, ſcriptum eſt hinc illinc, facitque ad majus complementum Artis, quod Priſci Medicinæ Patres integrè præſtare non potuerunt, licet innumera æternùm venerabilia præſtiterint, plura fortaſſe daturi, quàm ii, a quibus nihilominus corriguntur, ſi diutiùs vixiſſent. Si quid autem certum, ac evidens, ſive ex Antiquis, ſive ex Recentioribus noverit quiſpiam depromere, id alacriter ſeligat; ſi quid verò in alterutris, vel in utriſque rationi, aut experientiæ minùs conſonum repererit, id totum animosè reſpuat; priùs tamen expendat, ac trutinet, antequam judi-

judicet. Niſi hoc pacto ſe gerat Medicus, vereor, ne ſibi, ac conſcientiæ ſuæ inexcuſabili defectu deſit; neque enim id peragit, quod ab eo ſtrictè conſuevit exigere quiſquis ſe illi committit, ut nempe rectè pro viribus penſitet quidquid bonæ valetudini conſervandæ, vel reſtituendæ conducit. Talis autem omiſſio, ut patet, eſt de re admodum gravi, tum ratione ſubjecti, tum ratione rei ipſius, cum, ex vi talis omiſſionis, Medicus quandoque terat iter, oculo ipſo judice, omnino fallax, a quo tamen, ſi quæ ſcriptis undique tradita ſunt, probè calleret, procul dubio deflecteret. Sed hæc Tyronibus tantùm. Jam verò claudamus hos rivos,

—— *ſat prata biberunt.*

Quandocumque igitur veteri Doctrinæ de Humoribus ſuperſtructa ſit objectio Corticem culpans de ſenſibilis evacuationis defectu in Febrium expulſione, licèt hoc nomine audienda non ſit, lubet tamen, datâ etiam tali hypotheſi, reſpondere, quòd Febrium, ut & aliorum plurium Morborum ſolutio dupliciter, ut ajunt ipſi Humoriſtæ, ſolet contingere, ſcilicet, vel per *Criſim*, cui de more adjuncta eſt aliqua evidens evacuatio, vel per *Pepaſmum*, per quem abſque ullâ evacuatione ſolvitur Morbus. Atque poſtremus iſte modus eſt admodum frequens, & conſiſtit ſecundùm *Galenum* in quâdam, vel *maturatione*, *vel deductione in mediocrem temperiem*, quam idem Galenus *Coctionem* vocat, ſeu *Pepſim*, eamque docet, ut modò dicebam, *in ſolâ ſuccorum alteratione* conſiſtere. Hujuſce doctrinæ ſemina priùs jecit in lib. *de Affect.* Magnus *Hippocrates*, eamque inſuper remediis antifebrilibus, nil evacuantibus, adaptavit, dicens -- *Ea vim habere in his Febribus* (loquitur de Tertianis, ac de Quartanis) *ut pota corpus conſervent in conſuetâ caliditate, ac frigiditate, & neque præter naturam calefiat, neque frigefiat.*

geſiat. Quid obſtat ergo, quò minùs dicatur China Chinæ iſtam ſuccorum moderationem, iſtam deductionem in mediocrem temperiem, iſtam corporis in conſuetâ caliditate, ac frigiditate, quam diebus a paroxyſmo vacuis ſortitur, conſervationem inducere, ſeu mavis illam bilem, vel melancholiam, in quibus putreſcentibus cauſa Febrium ſomniatur, a putredine vindicare?

Fortè obſtat celeritas illa, quâ momento temporis jugulatur Febris, cum cæteroqui *Pepaſmus* lentiorem conſueſcat habere progreſſum? At cur vitio vertere volumus Peruvianæ Cortici ipſam celeritatem, & energiam operandi, humoreſque tumultuantes citò compeſcendi, quam in omnibus aliis ſpecificis adeò quærimus, & commendamus? Denique, ſi nimia illi virtus obeſt, in promptu eſt remedium. Cortex ſanat æquè, ſi lubeat, illicò, ac per longiuſculas moras. Una doſis Paroxyſmos ſiſtit, & pluries paulatim repetita eoſdem præcavet: eadem verò diminutè ab initio, ac ſenſim exhibita, diutiùs nonnihil humorum coctionem, & morbi ſolutionem protrahit. Sic qui metuit Torrenti e directo aggerem opponere, eodem obliquè, ac ſenſim oppoſito impetum illius infringit, ut curſum paulatim deflectat. En ergo, quo pacto per Chinam Chinæ lentam humorum alterationem, præparationem, ac *Pepſim* aſſequi poſſumus. Huc fortè reſpiciens acerrimus Humoriſta, & ipſius Circulationis Sanguinis injurius oſor *Reſtaurandus*, etſi *bilem* a reliquis humoribus *ſecretam* pro Febrium Cauſâ conetur ſtatuminare, attamen loco evacuationis (quam experientiâ ductus, ut mox videbimus, maximè improbat, Chinam Chinam ideo impurgatis Ægris præſcribens) loco, inquam, evacuationis, id potiùs a Peruviano Cortice quærit, & aſſequi ſemper gloriatur, nempe, ut *talis humor*, ex vi remedii, *maſſam iterum ſubeat*,

leat, quâ ſeceſſum fecerat, unde temperetur, ac nutritioni aptus evadat, non ſecus ac Aqua Deſerti (ſunt illius verba) *in Marâ dulcis facta fuit a ligno, quod Moyſes injecit ex mandato Dei, ad alendos Iſraelitas*. Hæc Auctor ille de Chinâ Chinæ experientiſſimus, qui idcirco illius uſum *Hippocratis* doctrinæ ſummè conſonum demonſtrare contendit Tractatu peculiari in hunc finem edito.

Hanc ipſam ſuccorum attemperationem, abſque ſenſibili evacuatione, multò magis admittit, atque tuetur in Chinâ Chinâ *Monginotius*, qui, licèt immunis a præjudiciis Humoriſtarum, datâ nihilominus eorum ſuppoſitione, ait -- *Sæpe fieri, ut pauca ſubſit materia evacuanda, id quod illi ſupponunt, ac deferventc humorum æſtu, maximam illorum partem contemperari, & ad idoneum ſtatum a naturâ deduci, quæ in rectum uſum remedium adaptavit*, -- affertque in confirmationem exempla eorum, qui *paroxyſmos experti vehementiſſimos, nullis uſi remediis, nullâque manifeſtâ naturali, aut artificiali humorum excluſione, febre tamen ſubitò defunguntur, nullo inde ſecuto verendo ſymptomate*. Cui proinde textui appoſitas haſce notas ſubdit Cl. *Nigriſolus* in lib. alias citato. *Nonne pepaſmo mitificantur humores? Nonne, juxta D. Præceptoris eſſata, libro de Veteri Medicina, concentratione, & permixtione meliora, ac mitiora omnia fiunt in Homine? Cur etiam Acidum febrile ſuperſtes in ſanguine mitificari ſimiliter, ac dulcificari concentratione non poterit?* Idem quoque dixerat Cl. *D' Aquin*, qui dans pariter per modum conceſſionis, aliquid reſtitare in corpore, & vaſis, poſt depulſas ope Corticis febres, ſubjunxit. *At verò, etſi reliquiæ quædam in corpore deliteſcerent, illæ hujus* (nempe Corticis) *ope temperantur, ac Naturæ gratiam recipiunt, vel ſaltem per reiteratas, & continuas digeſtiones concoquuntur, maturantur, & diſcutiuntur*.

Quòd

Quòd ſi nihilominus tali temperationi, ſive coctioni ſuccedentem quis optet evacuationem, is ſciat, eam non poſſe cum fructu, quantùm novi, per artem tentari, ſed neceſſe eſſe, quòd illam moliatur, atque perficiat Natura. Quorſum enim vergendum eſt, ut cauſa morbifica expellatur? An per vomitum, vel per ſeceſſum? At, ſi Fermentum febrile ſæpe ſæpius emeticum eſt, atque catharticum, ut experientia teſtatur, & ob id ipſum contumacius: item, ſi fugatis per Corticem Febribus, quodlibet Catharticum, vel Leniens, utut leve, febrem revocat, quo jure ſperanda eſt expulſio cauſæ morbificæ a medicamentis eidem Cauſæ analogis, & morbum eundem priùs depulſum certo certius revocantibus? Deinde, ſi humor peculiaris, qui Febres Intermittentes gignere creditur, ſtabularetur intrà cavitates Inteſtinorum immediatè, aut Stomachi, quaſi iiſdem vel innatans, vel adhærens, unde purus, & impermixtus, citra opus ſecretionis, poſſet educi, atque inſuper a tali ſuppoſitione non multùm abluderet experientia, in tali profectò caſu aliquis rationabilior, primo aſpectu, Purgantibus, vel Emeticis locus eſſe poſſet: quemadmodum iiſdem, ſaltem levioribus, locus eſt, illiſque identidem utimur ad educendum noxium, venenatumve cibum ingeſtum, priuſquam ille Lactearum valvulas prætergrediatur. Sed jam clarè dignoſcimus rem aliter ſe habere, hoc eſt, vel Fermentum febrile in talibus cavitatibus verè non eſſe, vel ſaltem ab iis per hujuſmodi medicamenta, & tentamina de more nequaquam educi: conſtat enim experientiâ, neque a Naturâ per repetitas vomitiones, aut alvi dejectiones, in paroxyſmis Febrium ſæpiſſimè contingentes, neque ab Arte cuncta hæc provocante, Febrium cauſam vel tantillum ſubmoveri; quinimò ſæpe ſæpius fortiorem, & contuma-

E ciorem

ciorem reddi. Cum itaque probabiliter hinc deducamus, vel idem Fermentum longè altiores radices habere, ſaltem quò ad ſcaturiginem ſuam, licèt adhuc occultam, vel illud alteratione potiùs, atque attemperatione ſolâ demulcendum eſſe, quàm irritâ expulſione tentandum, non eſt ideo, cur hujuſmodi fidamus evacuationibus, eaſve a Chinâ Chinâ, per ſolam alterationem febrifugâ, pertinaciter velimus exquirere.

Dicant ingenuè, ſi velint, ipſimet, qui opponunt, quot Quartanas, quot Tertianas *Autumnales* (de *Vernis* enim non loquor, qualibet Methodo, etiam minùs rectâ, ſicut multò meliùs ſi ſibi relinquantur, citò ſolubilibus) per repetitas purgationes ſanaverint; vel, ſi renuant ipſi fateri, dicant tot Scriptores, a crebro Catharticorum uſu ſpirituum diſſolutionem, ſuccorum perturbationem, ac viſcerum enervationem, loco ſanationis ſuccedere clamitantes. Inter hos unus audiatur iterum *Monginotius*, qui Purgantium effectus cum effectibus Chinæ Chinæ conferens, hæc habet -- *Ab his* (loquitur de Purgantibus) *atteri vires, robur Ventriculi, aliarumque partium infringi, concoctiones imperfectè obiri, hinc perennem pravorum humorum generationem* (inquit generationem, non extirpationem) *ſubſequi, experientiâ patet. Quamobrem febres ab illis potiùs ſæpenumero foventur, quam abolentur, cùm ex oppoſito, ſi in uſum ducatur hoc remedium* (videlicet Cortex) *ſæpe uno ictu declinantur accidentia ab aliorum uſu plerumque metuenda*. Super quo textu dignæ ſunt, ut per extenſum luſtrentur ſolidæ, doctæque animadverſiones citati *Nigriſoli*.

An ergo per urinam tandem, vel per ſudorem ſolicitanda erit humoris peccantis expulſio? At per iſtas vias ſoli humores, qui ſunt in ſanguine, atque in coctione ſubacti, ſolent excerni. Quo pacto ergo materia ante-

tece-

tecedens (conjuncta enim quolibet paroxyſmo ſubigitur, & expellitur) quæ vel ſanguini citra ullam ſecretionem confuſa eſt, vel probabiliùs eidem nondum immixta, ſed adhuc extra illum degens in loco particulari, poterit per glandulas renales, vel per cutaneas evacuari? Sed fruſtra eſt, quòd diutiùs de poſtremis hiſce excretionibus verba faciam, pro quibus obtinendis, quandocumque etiam poſſent prodeſſe, Ars eſt remediorum inops, & effectuum incerta. Tota fiducia, jam ſcio, repoſita eſt in Catharticis, quæ tamen, quantùm obſervare licuit, vix aliud unquam Ægrotantibus præſtare novi, quàm quod illis præſtaret Fungorum noxiorum eſus. An & iſtos pro Intermittentium medelâ, loco Peruvianæ Corticis, malimus præſcribere? Claudamus hoc Caput textibus duorum, vel trium Auctorum ſatiappoſitis, quos, etſi prolixiores, contra quod propoſueram, non piget tranſcribere.

Nemo miretur (inquit *Morton* de Intermittentibus verba faciens) *veteres Medicos futilem, atque inanem operam navaſſe huic morbo debellando: Senſibus enim magis quàm par eſt confiſi, humores in receptaculis neſcio quibus ſtagnantes fomitem morbi fuiſſe ſomniarunt, indeque toto cœlo errantes, utramque curationis paginam longo apparatu medicaminum* Deobſtruentium, & Evacuantium *impleverunt, idque methodicè, licèt abſque certâ aliquâ indicatione, a naturâ rei ipſius deſumptâ, ſed in propriis ipſorum Muſæis excogitatâ. Cumque morbificum hunc fomitem penitùs eradicari impoſſibile crederent, abſque ſenſibili humorum evacuatione, copiâ medicaminum* Incidentium *humores præparabant, ut Remediis evacuantibus magis obſequentes fierent. At hos ipſos Medicos appello, noverint ne unquam, niſi fortuitò, hac methodo, utut diutiùs protractâ, quemquam perfectè ſanatum? Me quod attinet, ego ſimplicem* Tertianam, *eamque admodum benignam,*

gnam , & legitimam inde non rarò in Hemitritæam , *vel* Quartanam *mutatam eſſe , cum* Hydropiſi , *aliiſque duris ſymptomatis ſociatam obſervâſe memini, Naturâ hiſce Venæ ſectionibus, & purgationibus incaſſum laceſſitâ. Hujus malæ, & infelicis praxeos (quæ per multa ſecula cum magno Ægrotantium incommodo inter noſtræ Artis profeſſores invaluit) πρῶτον ψεῦδος eſt falſa Ætiologia: Non enim, niſi ex accidenti, ut in* Plethorâ, Cachexiâ *inſigni &c. (de quibus poſthac dicetur) ulla omninò evacuatio indicatur; Verùm utplurimum iſtæ evacuationes, Naturam inaniter laceſſendo, veræ curationi multùm officiunt, ſaltem copiam Antidoti* (videlicet Chinæ Chinæ) *admodum ingratæ multò majorem neceſſariò requiri faciunt.* Hæc Ille philoſophicâ libertate, nimiâne, an nimiùm veridicâ?

Neq; ab eodem diſſentit Experientiſſimus *Sydenham*, qui, licèt poſt ſolutas (& quidem ſinè ope Corticis) Autumnales, & diuturnas Intermittentes, aliquam purgationem admittat per epicraſim inſtitutam, *morbo tamen* (quod palam inculcat) *penitùs depulſo, eo nimirum tempore, quo,* ut ait, *non tantùm paroxyſmi perceptibiles, ſed etiam alteratio iſta, qualis qualis ea fuerit, quæ diebus illis, in quos Paroxyſmus incidere debuerat, perſentiſcitur, omnino evanuerit, atque unus inſuper menſis fuerit elapſus:* eandem tamen purgationem, durante vel inſenſibiliter febrium motu, prorſus abdicat. Eâ ſiquidem tunc temporis inſtitutâ -- *Id tantùm*, inquit, *lucri a purgatione fecerimus, ut morbus contumacior evadat*, ſubditque. *Quotidiana id nos docent eorum exempla, qui in morbi παρακμῇ, ut Theoriæ iſti morem gerant, quæ in tollendis obſtructionibus, & evacuando humore melancholico* (loquitur enim præcipuè de Quartanâ) *qui mali fons, & origo vulgò habetur, curationis ſpem omnem ponit, repetitis purgationibus miſerè plectuntur; quibus ſanè quicquid id demum eſt humorum, quod*

a cor-

a corpore divellitur, atque eliminatur, compertiſſimum eſt nobis, Febrem altiores exinde radices agere, & pertinaciùs ſtationem ſuam tueri, quàm ſi non fuerit proritata. Quapropter religio mihi eſt Catharticum propinare &c. additque tandem, quòd, etſi poſt elapſos a fine morbi duos, vel tres menſes, potionem aliquam identidem *ex lenitivis vulgaribus* conſueſcat præſcribere, ſingulis tamen vicibus hauſtulum aliquem paregoricum horâ ſomni aſſumendum, finitâ jam medicamenti operatione, ſucceſſivè porrigit, *ut nempe*, inquit, *Paroxyſmo ſe de novo ingerendi* (etiam poſt tale ſpatium temporis) *anſam præſcindamus; quam aliter fortè arriperet ex occaſione tumultus, atque orgaſmi, quos vel mitiſſima excitant Cathartica.*

Idipſum confirmat aliàs citatus *Reſtaurandus* Monſpelienſis Univerſitatis Profeſſor, qui, licèt, uti Galenicorum principis imbutus, Cauſam Febrilem reponat, ut diximus, in *bile* a reliquis humoribus *ſecretâ*, & intrà venas *accenſâ*, adeòque licèt in ipſius peccantis, & ſecretæ bilis purgationem videatur eſſe debere propenſius, nihilominus ſolâ ductus obſervatione experimentali candidè inquit -- *Experientiâ quotidianâ conſtat, ſi Febris Intermittens deſinat, nullâ prægreſsâ purgatione (id quod ſæpenumero contingit, præſertim in Febribus tertianis) convaleſcenti autem Catharticum datum fuerit, eâdem die febrem reſurgere.* Quia verò locum aliquem ipſi nonnunquam purgationi reſervare vellet, en, dum aliquod quærit latibulum, quo ſe condat, en, inquam, quomodo ineluctabili convictus experientiâ, eidem purgationi ipſam rurſus anteponat omiſſionem purgationis hoc alio textu -- *Nec tamen purgationem improbaverim, ſi modò ejus indicans, Cacochymia, adfuerit, ac Febris character nullus omnino ſuperſit* (obſerventur, quæſo, hæ conditiones). *Porro id ut ſecuriùs ſuccedat, concedendum eſt aliquod temporis ſpatium præterire,*

imò die uno, vel altero ante uſum Cathartici, & die ſubſequente, utile eſt infuſionem Chinæ Chinæ aſſumpſiſſe in aquâ frigidâ factam, quod niſi factum fuerit, poſtliminio redit febris: quarè ſatiùs ſit abſtinuiſſe, quàm periculo Ægrum expoſuiſſe: ſatis fuerint phlebotomia, enemata refrigerantia, & proba diæta, quæ illis præferenda. Videant ergo, qui tantùm fidunt Solventibus in Febrium curatione, quid teſtentur ab experientiâ coacti Auctores ipſi, a purgatione minùs alieni, in ipsâ Febrium Intermittentium (ex quibus illatio fiat à fortiori de eo, quod dicendum eſt in Acutis) diuturniorum medelâ. Quâ igitur ratione accuſatur Cortex, Intermittentes hujuſmodi fugans, eo quòd non pollet purganti, aut aliâ inſigniter evacuante virtute, cui Febrium earumdem poſſit adſcribi ſanatio?

Revera quo pacto ſanitas Hominis febricitantis, ſanguinemque proinde (quæcumque hujuſce rei ſit cauſa) immodicè tumultuantem habentis, poterit obtineri ab ullo remedio vim purgandi, majoreſque idcirco tumultus excitandi poſſidente? Mucet jam, fœtetque in Scholis commentitius putreſcentium humorum, & in Latrinas ablegandorum, Quatuorviratus, cujus auctoritate jam penitùs collabeſcente, corruit pariter, quæ illi famulabatur, Purgatio. Satis norunt omnes, Cathartica, etiam *Minorativa* dicta, imò & quæ *Lenientia* vulgo appellantur, omnia ſecundùm magis, & minùs acria eſſe, & irritantia, mediamque quodammodo rationem habere inter Alimentum, & Venenum, pluſque accedere ad iſtius, quàm ad illius naturam, & propterea id, quod ab illis expellitur, de more excerni per expreſſionem violentam, & immaturam ſuccorum ſæpius utilium, fere ac ſi veneficum poculum quis, ſive ſanus, ſive febricitans aſſumpſiſſet, unde noxa plurima, levamen nullum poteſt emergere. Norunt pariter pharmaca iſta *corrupti-*

va ingeſta, ſecundùm aliquam ſaltem portionem ſui, neceſſariò Lacteas ingredi, & maſſam ſanguineam ſubire, cum illis non minùs, ac aliis eſculentis pateat indeſinenter hujuſmodi aditus. Quinam autem indè tumultus, quænam confuſio, & agitatio ſanguinis, nemo non videt. Neque enim imaginaria illa ſympatica attractio, quæ ipſi hodie denegatur Magneti, poteſt ampliùs ſuſtineri, præſertim cum tormina, teneſmi, convulſiones, & alia hujuſmodi, quæ difficilem non raro purgationem comitantur, manifeſtè ſuadeant oppoſitum. Norunt tandem, quòd ad utiles, *conferentes*, & *facilè tolerabiles* inſtituendas evacuationes, neceſſaria eſt prævia inteſtina ſecretio, maturitas, atque concoctio. Harum nullam (ſiquidem differant inter ſe) nullum poteſt efficere, niſi ea præextiterit, ſolvens medicamentum. Si præextiterit, nullo negotio, vel levi adjuta clyſmatis uſu, quæ ſecretionem fecit, faciet & expulſionem Natura. Uſus in contrarium ſiquis fuit, præſertim verò in *Acutis*, ut abuſus delendus, & abolendus.

Non hæc ſanè docuit, niſi per vim trahatur ad id, quod verè non docuit, Magnus *Hippocrates*, imò, auſim dicere, nec *Galenus* ipſe, qui, licèt Aphoriſmum primæ Sectionis *Hippocratis* vigeſimum quartum exponens, purgationem quodammodo admittat in Acutorum principiis (in ſolo tamen caſu *materiæ turgentis*) dum verba nihilominus tanti Præceptoris perpendit, videlicet * *In Acutis paſſionibus raro, & in principiis medicinis purgantibus uti, & hoc cum præmeditatione faciendum* * -- *Per hæc verba*, inquit, *quantùm hujuſcemodi vereatur purgationes, manifeſtat Hippocrates*. *Neque enim* (ſubdit idem Galenus) *minimum periculum eſt in Morbo acuto uti purgante medicamento, cum omnia id genus medicamenta ſint potentiâ calida, Febris verò, quatenus febris eſt, & ſui ratione, non calefacientibus,*

atque exſiccantibus, ſed potiùs contrariis, hoc eſt humectantibus, & refrigerantibus egeat. Non igitur ob igneam febris caliditatem, purgationem adhibemus (hanc enim ſcimus ſui ratione nocituram) ſed propter humores illam efficientes. Quare majorem oportet ex noxiorum humorum evacuatione fieri utilitatem, quàm id, quòd neceſſariò conſequitur ex purgantibus medicamentis, detrimentum. Ut autem iſta ſubſequi poſſit utilitas major, quàm noxa, tot, tantaſque ſubjungit *Galenus* cautiones, ut fere impoſſibilis ſit caſus, in quo liceat, juxta hujuſmodi regulas, inſtituere Purgationem. Cum itaque *detrimentum*, & *periculum* ex Purgatione in Febribus, tamquam duo mala certa, fateatur *Galenus*, ſtetque etiam in Febribus non Acutis (quæ tamen facilè in Acutas migrare poſſunt, ac ſolent) firma ea ratio, præter tot alias longè potiores, quòd Purgantia omnia, ut calida, Febri cuilibet, ut calidæ, & igneæ, malè congruant: & cum ex aliâ parte ceſſet noſtro hoc ſeculo ratiocinatio oppoſita de humoribus putreſcentibus evacuandis, ut ceſſavere tot alia non minùs erronea, non aliud ſupereſt dicendum, niſi, quòd mens *Hippocratis*, & ipſius *Galeni* (qui ſuis quoque temporibus Purgationem vix trepidanter admittebant, in conſpectu majoris, quod falsò imaginabantur, mali) niſi, inquam, quòd mens eorum ſit, quoties malum illud, quod timetur, timeri non debeat, toties ab omni purgatione, in Febribus quoque non Acutis, eſſe abſtinendum, vel ſaltem eâ, quotieſcumque aliunde indicetur, nonniſi ſummâ cautione, atque circumſpectione nobis utendum.

CAPUT

CAPUT V.

Neotericorum placitis perpenſis circa Febrium Intermittentium Cauſas, decernitur, ab aſſumptâ Chinâ Chinâ nullam ſenſibilem evacuationem fieri debere.

QUemadmodum, ut nuperrimè vidimus, nulla, ſecundùm principia Humoriſtarum, expectanda eſt, vel expetenda inſignis evacuatio poſt Corticem exhibitum, ad hoc, ut per eum Febres credantur cum ratione ſublatæ, ita nec ulla talis exigi debet ad normam aliarnm Theſium, ſaltem magis famigeratarum, quæ circa Febrium Intermittentium cauſam, & earum geneſim pluris æſtimantur in Recentiorum Scholis. Has ideo quoque ſententias, ſaltem præcipuas, curſim recenſere operæ pretium eſt, ut ad modulum earumdem Corticis actionem ſucceſſivè metiamur.

Primò igitur, ſi cum *Villiſio* hujuſmodi cauſa refundatur in diatheſim, vel acrem, vel acidam Sanguinis, ſuccum nutritium, ſeu Chymum non rite ſubigentis, ſed in materiam periodicè (citiùs, quidem, aut tardiùs) fermenteſcibilem convertentis, ſat erit, quòd China Chinæ abſque ullâ excretione talem diatheſim emendet, cruoremque in nativam *craſim*, quaſi dulcorando, reducat, ſive (ut eidem Auctori placet) in novam quamdam fermentationem compellat.

Si ſecundò cum *Sylvio* Succus Pancreaticus, ob moram in ductibus Pancreatis lateralibus obſtructis nimiùm aceſcens, obice demum perforato, intrà tenue Inteſtinum, vitiosè cum bile illuc confluente efferveſcat, cruorique per viam Chyli periodicè inſtillatus, paroxyſmos Febri-

Febriles producat, ſufficiet, quòd China China, poſthabitis evacuationibus, eidem ſucco Pancreatico nimiam adimat aciditatem, vel motum ei naturalem reddat, viſcidam forſitan pituitam in ductibus Pancreatis lateralibus incidendo, ad hoc, ut idem ſuccus liberè fluens, ac blandè cum bile efferveſcens, blandam quoque, & naturalem in ſanguine foveat fermentationem.

Si denique cum *Borello* Intermittentium cauſa ex nervoſo potiùs, quam ex arterioſo genere petita, reponatur in glandulis obſtructis ad apices nervorum appenſis, unde ſucco nerveo, a materia aliquâ viſcidâ ibidem detento, aciditas, vel alia quævis acrimonia accedat, vi cujus idem fermenteſcens, Cerebro priùs, mox & fibris Cordis motricibus irritationem communicet, & excandeſcentiam febrilem ſucceſſivè producat, illud a Cortice præſtandum erit tantummodo, quod Auctor ipſe pro curatione Febrium expoſcit, nempe quòd reſerentur Glandulæ, attenuatâ craſsâ materiâ obſtruente, & temperetur, ſeu diluatur fermentum, ut a Naturâ ipsâ, vel per ſudores, vel per inſenſilem, ut idem innuit, tranſpirationem, penitùs diſſipetur.

Tres iſtæ ſunt potiores circa hanc materiam Sententiæ, quarum prima cauſam Febris agnoſcit intrà ipſum Sanguinem, altera extra illum in ſuccis aliquot eidem refundendis, tertia denique in latice nervoſo ab eodem diſſito. Sed præter illas, ſunt aliæ complures, quæ iiſdem, veluti Matribus, videntur ſubordinari, & quarum, utpote nonnihil diverſarum, aliqua obiter habenda eſt ratio, ut illis quoque operationem Corticis ordinariam demonſtremus congruere.

Sic opinioni *Borelli*, ut ordine inverſo ſuas unicuique conſentaneas referamus, affines ſunt Hypotheſes *Mundii*, & *Cole*, Febrium Intermittentium cauſas in nervoſo

voſo pariter Syſtemate, diversâ licèt nonnihil viâ, quærentium; ſed actum agere pergam, ſi hujuſmodi placitis accomodare coner actionem Corticis, citra ullam evacuationem Febres fugantis, cum ipſe *Cole* peculiari Capite -- *De Corticis Peruviani, circa Febres Intermittentes ſiſtendas, facultate*, hanc quoque circumſtantiam minutim examinando, rem totam planè confecerit, imò ab ipsâ evacuationum ſenſibilium carentiâ hypotheſim ſuam confirmare ſategerit, ut ideo ſupervacaneum ſit hìc idem repetere

Sylvianæ autem hypotheſi, cujus exemplar retroactis ſeculis, velut in nube, delineare viſus eſt Perſpicaciſſimus inter Humoriſtas *Fernelius*, cum in Meſenterio, Pancreate, reliquiſque imi ventris viſceribus, eorumque peculiari ſucco Intermittentium Focum agnoverit, quodammodo divinando, utpote veris Anatomes luminibus deſtitutus (nondum enim ductum Pancreatis *Virſungus* detexerat, ſicut nec Lacteas inferiores *Aſellius*, multòque minùs Thoracicam *Pecquetus*, laticemve Lymphaticum *Rudbechius*, *Bartholinus*, aut alius quiſpiam) Sylvianæ inquam hypotheſi, cui ſubſcribit *Graaf*, & alii, conſonant, imò & eandem ampliando, magis illuſtrant opiniones *Nigriſoli*, & *Tozzi*, quorum primus in glandulis omnibus ſuccos ſuos ſanguini, ſive mediatè, ſive immediatè ſuggerentibus, Febrium Intermittentium Mineram reponit: Alter verò in ſuccis pariter omnibus, ad tenuia inteſtina confluentibus, iiſque vitiatis, ac incongruè miſtis, quin & in aliis fluidis, qui a glandulis lumbaribus, ac meſentericis prodeunt, & chylo, atq; allabenti lymphæ commiſcentur, tandemque concludit Febrium fermenta, non modò ab his, quæ dictæ ſunt, partibus, ſed ab innumeris penè aliis ſuggeri poſſe. Hujuſmodi autem ſententiis quàm bene quadret operatio Corticis, ſinè

nè evacuatione contingens, vel exinde patet, quòd idem *Nigriſolus* uſque contendat, per actionem remedii febrile fermentum, abſque eo quòd per vim illud extrahere tentemus, tum in ipſo ſanguine, quatenus jam eidem acceſſerit, tum in ſuo ipſo Foco, extra, vel ultra ſanguinem, extingui, ſive nempe fermentum illud in Ventriculo, & Inteſtinis, ſive in Glandulis remotioribus hoſpitetur.

Hypotheſi verò Villiſianæ, quæ plures habuit plaudentes, quam aſſeclas, haud parum conformis videtur opinio *Sydenhamii*, qui totam ponit in ſanguine, ſeu in illius particulis non probè aſſimilatis, Febrium Intermittentium, ut & Continuarum, cauſam, licèt non mutuatis a Chymo recenti, ſed ab ipsâ Minerâ ſanguineâ pro novâ acceſſione ſuppetiis. Eidem quoque quadantenus videtur accedere ea, quam protulit *Jones*, quatenus & ipſe, ſi non puri Sanguinis dyſcraſiam, ſaltem particularum aliquot intrà ipſum degentium, & ægre cum ipſo circulantium pravam habitudinem, nec non improportionem Chymi, partiumve illius crudiorum, nec bene ſubactarum, ſed aceſcentium, & cum ſulphureis Sanguinis tumultuantium, pro causâ Intermittentium accuſat: mutuato tamen ex aliâ parte modulo ſuæ opinionis ab Antiquis, eandem cauſam in Corporis habitu collocantibus, quatenus & ille ſupradictum febrile Fermentum in eodem Corporis habitu, ſive in arteriarum extremitatibus hærere, atque aceſcere ſtatuit, illincque poſtea partibus ſenſilibus primam vellicationem inferre, ut dein febrilem commotionem Sanguini imprimat univerſo. Ad eandem Villiſianam propiùs adhuc accedit opinio *Sponii*, qui ex improportionatâ itidem Chyli cum Sanguine miſturâ, & fermentatione, Febrium cauſam deducit, licèt radicem talis improportionis non in ipſo

San-

Sanguine collocet, ut *Villis*, ſed in Chylo, propter aciditatem eidem impreſſam a ſucco Glandularum tunicæ Pannoſæ Ventriculi, atque Inteſtinorum, nec non a latice Salivari, & Pancreatico (circa quod cum Sylvio coincidit) intrà quas Glandulas primariam Fermento febrili ſedem aſſignat. In quibus ſanè Sententiis, pro Febrium curatione, nil aliud a Chinâ Chinæ expetendum erit, niſi, ſi de primâ ſit ſermo, ut, ſemotis evacuationibus, vel ſanguini univerſo robur addat, unde faciliùs particulas minùs aſſimilatas poſſit ille ſubigere, vel ut eaſdem haud ſatis ſubactas, ad talem recipiendam actionem, ſive coctionem diſponat. Si verò ſermo ſit de ſecundâ, ſat erit, ſi Chyloſim juvet, ac particulas ejuſdem Chyli crudiores, & ad motum ſegniores, quæ in extremis hærent, atque aceſcunt arteriis, ab acore contracto vindicet, & pari cum aliis velocitate circulationi reſtituat. Si denique ſermo ſit de tertiâ opinione, ſufficiet, quòd China Chinæ eandem Chyli aciditatem retundat, vel impediat, correcto Glandularum Ventriculi, & Inteſtinorum fermento, ob nimium pariter acorem peccante. Quæ omnia ſinè ſenſibili evacuatione obtineri facilè poſſunt, ut fuſiùs videre eſt apud eoſdem Auctores, Peruviani Corticis etiam Patronos.

A vitiatâ pariter digeſtione (ſive id fiat culpâ aſſumptorum, ſive Fermenti digeſtivi) remotiorem Intermittentium cauſam in Stomacho fabricari putat *Ettmullerus*, qui poſtea ſenſim in Sylvianam Sententiam deſcendere non refragatur, licèt nec eam voto ſatisfacientem exiſtimet, ut qui ordinatos Febrium recurſus inexplicabiles cenſet, illorumque rationem ſe prorſus neſcire, ingenuâ, & magno Viro dignâ, confeſſione fatetur. Si ergo prima tantùm ex allatis Cauſa ſpectetur, ſuas in curatione Febrium partes ſatis abſolvet China Chinæ, ſi abſ-

ſi abſque ullâ evacuatione digeſtionem ſimpliciter corrigat, & fermentum ipſum Stomachi digeſtivum reſtauret. Quòd ſi ſpectentur cauſæ magis propinquæ ad mentem Sylvii, de his jam ſupra facta eſt mentio, quantum opus eſt, & difficultas ſublata.

Huic ſententiæ affinis eſt alia, quam tradit *Mongi-notius*, Fermentum febrile acidum adſtruens, a pravo Chylo, vel alimentis aſſumptis ſuppeditatum: ex quâ ſuppoſitione poſtea deducit, Chinam Chinæ directè pravum ejuſmodi fermentum in Febribus alterare, alienam illi naturam imprimere, illudve deſtruere, & in nihilum redigere, ac etiam inſenſibiliter, ſi non ſenſibiliter, e corpore eliminare.

Ita quoque *D'Acquin*, aliud acidum febrile ſtatuens in ſanguineis particulis, ab ipſis acquiſitum in Venâ Portæ, intrà quam, velut intrà amnem, lentiùs excurrant, in ſolo ſale fixo Chinæ Chinæ verum ejuſmodi acidi correctivum agnoſcit, nullâ poſtmodum indè quæſitâ ſenſibili evacuatione: quam quoque multò minùs in ſuo Syſtemate exigit *Blegnyus*, quippe qui autumat, Peruvianum Corticem ſtypticitate, & adſtrictione ſuâ, ſanguini juſtam particularum cohæſionem, quâdam veluti conſtipatione, redintegrare.

Sed & ex præcipuis ſaltem hactenus allatis opinionibus, earumque veluti combinatione, ac commixtione, ſuam peculiarem condidit Cl. *Sacchus*, fermenti Febrilis radices conſtituens in obſtructione tali Viſcerum imi Ventris, factâ ab humore viſcido, & lento, quæ valeat Sanguini per obſtructam partem tranſitum ad tempus impedire, donec, ſuperato obice a niſu ipſius cruoris, propter ſui occluſionem efferveſcentis, idem viciſſim recurrat, & ſuperetur impedimentum. Et in hoc quoque caſu totum Corticis Peruviani penſum erit, vel craſ-

craſſum illum humorem vaſa obſtruentem, & impulſui ſanguinis validiori cedere ſolitum, immediatè attenuare, atque diſſolvere, vel ipſi cruori tantam volatilitatem, & penetrationem injungere, quanta par eſt ad pertere-brandum, ſuperandum, vel omnino tollendum illud ob-ſtaculum.

Sententiam quodammodo huic oppoſitam viſus eſt priùs protuliſſe *Barbette*, inquantum, non in alicubi præpeditâ, ut *Sacchus*, ſed in auctâ per omnes Corporis partes ſanguinis circulatione, Febrium eſſentiam generaliter conſtituit. Sed ex aliâ parte, cum Intermittentium cauſam fundet in pravâ Chyli crudioris, Bilis, & Succi Pancreatici miſturâ, & indè ortâ ejuſdem bilis regurgitatione per Cavam ad Cor, patet, eum non longè diſtare a *Sylvii* placitis, adeòque ſat eſſe, ſi China Chinæ tollat improportionem, quam ii ſucci inter ſe habent, ut dictum eſt: quapropter neque in iſtâ, ſicut neque in ſuperiore ſententiâ, ullâ evacuatione eſt opus ad amovendam cauſam febris.

Multò minùs eâdem eſt opus in ſententiâ *Dolæi* (quamvis perperam, & experientiâ reclamante, Chinæ Chinæ, quam adeò commendat, Solventia medicamenta quandoque commiſceat) non, inquam, opus eſt evacuationibus in ſententiâ *Dolæi*; licèt enim in quâcumque parte Corporis ſolidâ, etiam in digito, Febrium Intermittentium fomitem exiſtere poſſe contendat, ordinariâ tamen lege, ab obſtructione ductuum Chyliferorum, & ſtagnatione ipſius Chyli, eaſdem Intermittentes oriri decernit. Quo caſu in promptu eſt dicere, Chinam Chinæ in expugnatione Febrium, abſque eo, quòd quidquam ſenſibiliter excernatur, ductuum Chyliferorum obſtructiones ſimpliciter aperire, & eidem Chylo, ne in poſterum ſtagnet, occaſionem tollere.

Omnium

Omnium denique expeditiſſimam, & operationi Corticis facillimè adaptabilem hypotheſim prodidit Experientiſſimus *Morton*, Vir longè felicior in uſu remedii, quàm in explicandâ illius actione, vel abditâ Febrium expugnatarum causâ. Putat hic (præeuntibus quodammodo *Bado*, *Protoſpatario*, & *Joſeph Donzello*) Chinam Chinæ eſſe veram Antidotum, adeòque ſinè ullâ ſenſibili evacuatione Fermentum febrile corrigere, ſeu mavis extinguere: quo nomine ſpecioſo occultam verè, ac admirandam illius virtutem deſignare contendit. Ab Antidoto, de quo nequit reddi ratio præter experientiam, progreditur ad ſtatuendum, febrile Fermentum eſſe verum ſui generis Venenum, ſeu, ut inquit, *Deleterium quid in Spirituum Syſtemate deliteſcens, quod fermenti adinſtar eos adoriens, atque œſtro primùm exagitans, deinde humoribus, ſecundo quaſi momento, varias mutationes, atque qualitates morboſas, nobis ſenſibiles impertit*. Quâ explicatione, obſcuriore adhuc re ipsâ explicatâ, vix ulla pariter poteſt reddi ratio eſſentiæ ipſarum Febrium, vel periodorum, vel cauſarum earumdem. Subjectum autem talis Veneni, ut dictum eſt, ſolos Spiritus eſſe aſſeverat, & hanc ipſam aſſertionem lætatur in uno *Protoſpatario* ſe reperiſſe, quin & in eandem ſententiam conatur alicubi *Badum* trahere, eo quòd nomine Antidoti utentem videat, licèt planè adverſantem in re videre potuerit, quin & aſſerta *Protoſpatarii* ſic opinantis expreſsè refellentem. Revera tamen in hac parte *Protoſpatarium* ipſum *Campanella* præceſſit, Cauſam videlicet cujuſcumque Febris primam, & antecedentem eſſe quærendam, non in humoribus, inquiens, ſed in ſpiritibus accendentibus, & agitantibus humores.

Quòd verò iidem ſpiritus miaſmate quopiam venefico inficiantur in Febribus Intermittentibus, etiam *benignis*

nignis, ſingularis, quòd ſciam, eſt opinio *Mortoni*, atq; , ſi lubeat, etiam *Protoſpatarii* (ſiquidem Iſte nomen *miaſmatis* pro vero Veneno, & non pro quacumque ſpirituum, minimè quidem vitalium, ſed Mixto cuilibet nullatenus etiam viventi, inexiſtentium excandeſcentiâ, morboſam maſſæ ſanguineæ fermentationem ſuſcitare aptâ, uſurparit, quemadmodum, ex dicto ipſius *Protoſpatarii*, *Donzellus* explicat) ni velimus Illis adjungere eundem quoque *Joſephum Donzellum*, *Protoſpatario* quodammodo ſubſcribentem, nec non etiam *Talbotium*, qui, referente *Anonymo* quodam aliàs citato, dicere conſueverat, Corticem Peruvianum operari adversùs Febrem, ut Antidota adversùs Venena — *Ayant reconnu*, ſunt illius verba, *par les experiences innombrables*, *qu' il avoit faites en Angleterre*, *& en France*, *qu' il operoit*, videlicet China China, *ſur les Fiévres ainſi que ſont les Antidotes contre les Venins*, *lorſqu' ils ſont donnez à temps*: quod quidem verum eſt, quò ad effectum clarum in ſe, ſed obſcurum in causâ, & productionis modo. *Mortonus* tamen, dato quòd obſcuriùs, aut infirmiùs (ut & alii eundem prægreſſi) Febrium cauſam expoſuerit, ſatis tamen viriliter ſupra eos utiliſſimam illarum curationem, per uſum animoſiorem, atque methodicum Peruviani Corticis, indigitavit, ut ſuo loco videbimus. Pro nunc ex iſtâ Hypotheſi, non ſecus ac ex cæteris omnibus hucuſque recenſitis, ſufficiat colligere cum illius Auctoribus, nullam requiri pro Fermenti, aut Miaſmatis, ut vocant, febrilis extinctione evacuationem, quemadmodum in omnium Antidotorum, & communium Alexipharmacorum uſu, pro edomando malignarum Febrium veneno, ſicut & in adminiſtratione reliquorum Febrifugorum vegetabilium, quæ dicuntur ſpecifica, pro eodem vincendo Intermittentium fermento, qualecumque illud ſit, quotidie ſuccedit.

F Nec

Nec aliter quidem poteſt evenire; nec aliter quoque poteſt Medicus ſe gerere in praxi. Etenim, ſi ulli unquam Specifico Febrifugo locus eſt (loquor de quovis communiter recepto) ſemper adversùs eum militare poterit ratio, quòd Cauſam Febris non evacuet, ſed intus detineat. Licèt enim plures præmiſsæ fuerint purgationes, aliæve evacuationes artificialiter inſtitutæ: quando tamen poſt eas omnes Febris perſeverat, itaut pro ſui depulſione aliquo Specifico indigeat, ſemper ſtat, quòd Cauſa Febris perſeverantis perſeveret & ipſa, & conſequenter, quòd a Specifico illo nil evacuante non expellatur, ſed intus detineatur. Si ergo aliquando non tenet hujuſmodi ratio, quando ſcilicet alia præſcribuntur ſpecifica, ſive id dicatur non officere, eò quia ſufficienter jam purgatus ſit Patiens (cum tamen haud ita purgatus ſit, quin adhuc febricitet, causâ videlicet Febris nondum eductâ) ſive ob aliam quamvis emendicatam excuſationem, quare ſub iiſdem excuſationibus eadem ratio ſeponi non poterit, ut citra culpam Peruvianum Specificum efficaciſſimum poſſit exhiberi, quemadmodum alia citra culpam quotidie exhibentur imbecilliora, & inania ſæpe Specifica? Satiùs ergo ſit, evacuationes nil proficientes dimittere, utpote parum congruentes cum experientiâ, & minimè cum allatis opinionibus Celebriorum in hac materiâ Scriptorum, ad quos omnes Lectorem remitto, Pyretologicæ fuſioris eorum Doctrinæ cupidum, ut ſcilicet a Theoreticâ hujuſce Capitis materiâ, ubi præſertim hucuſque nonniſi Relatorem egi, me citiùs expediam.

CAPUT

CAPUT VI.

Theoremata ex diverſarum Opinionum examine, aliaq; Cogitata circa Intermittentium originem. Indè uſus Chinæ Chinæ ſtabilitur, abſque ullâ neceſſitate inſignis evacuationis.

EX collatione Opinionum hactenus allatarum (idem dicendum de ſimilibus, quæ poſſent afferri) quarum unicuique aliqua, plùs minùs, ineſt veritatis portiuncula, licèt earum nulla rem integrè complectatur, crediderim, erui poſſe Generalia quædam Aſſerta ſat probabilia, quæ Peruviani Corticis uſui plurimùm conferre, illiuſque actioni apprimè reſpondere videntur. Hæc autem, ſpectatis phænomenis, quæ Febres omnes Intermittentes, & ſingulas earum ſpecies, a principio ad finem comitari ſolent, ſunt, quæ ſequuntur.

Primò, quemadmodum Febrium Continuarum Continentium radix ſtationem ſuam agere videtur in ſanguine potiùs, quàm in quolibet alio fluido, ita Fermentum Intermittentium conſideratum, ac ſumptum (ut ſcholaſticè loquar) in ſuo eſſe completo, ut proximè aptum ad excitandam Febrem, non verò reſpectu habito ad remotam materiam illius, videtur pariter eſſe aliquid, quod ſanguini potiùs, vel accedat, vel inſit, quàm alteri ſucco; v. gr. Nerveo, quandoquidem talis ſuccus (bonâ veniâ Opinantium aliter) eſt potiùs terminus, *ad quem* quandoque progreditur prava Febrium diſpoſitio, quàm terminus, *a quo* proximè ſoleant, ut reor, ipſæmet exordium capere.

Secundò, quemadmodum in Continuis memorata radix in ſanguine pullulat ab intrinſeco, ſeu ab ipſius

particulis conſtitutivis, ſed incongruis, olimque ſub alterius amici laticis larvâ, puta chyli, lymphæ, aeris &c. introductis, ac poſt diutinam tantùm moram fermenteſcibilibus: ita in Intermittentibus fermentum illud ſanguini probabiliter advenit immediatè ab extrinſeco, velut aliquid extraneum, quod ſtatim lædit, per totum nempe tempus, tam Exhorreſcentiæ, quàm Efferveſcentiæ febrilis, donec per tempus deſpumationis ſubigatur, ac ſecernatur.

Tertiò, ſicuti in illis, videlicet Continuis, materia febrilis ſenſim, ac ſenſim, lentâque aggregatione, congeritur in ſanguine (cum quo ſecundùm minima integraliter coit, circulaturque, etſi ſegniùs) illique tam arctè miſcetur, ut, non ſecutâ, per conſuetas cribrorum naturalium filtrationes, debitâ ejuſdem materiæ ſecretione, tandem, ob illius heterogeneitatem haud diutiùs ſociabilem, ſuſcitetur febrilis efferveſcentia, quâ mediante, ſenſim pariter, lentoque progreſſu, eadem materia ab ipſo ſanguine ſubigatur, & intrà tempus deſpumationi neceſſarium ſecernatur: ita ex oppoſito in iſtis, videlicet Intermittentibus, Fermentum febrile videtur eſſe aliquid, quod alicubi aggeſtum, affatim potiùs, ſucceſſivi torrentis adinſtar, ſanguini adveniat, illique quolibet paroxyſmo, per commixtionem minùs intimam, veluti confundatur, quàm quòd paulatim tempore intermiſſionis aliunde ſtillans, ibidem ad turgentiam colligatur viciſſim, & viciſſim pariter diſſipetur. Adeòque principium paroxyſmi potiùs haberi crediderim *ab extra*, in actu primi ingreſſus materiæ febrilis in ſanguinem, quàm *ab intrà*, in actu turgeſcentiæ ejuſdem materiæ, ſenſim antecedenter aggeſtæ, etſi ab extrinſeco, ut dictum eſt, pariter procedentis.

Quartò, cum in ſanguinem latex nullus conſpicuus

ſoleat

ſoleat introduci, qui non deferatur per viam Ductuum Lacteorum, vel Lymphaticorum, ſeſe tandem mutuo concurſu exonerantium in Subclaviam, non per alia Vaſa, niſi per iſta poſſumus, ratione aliquâ præeunte, aſſerere, quòd Fermentum febrile devehatur in ipſum ſanguinem, & conſequenter, quòd, vel intrà aliqua ex iſtis Vaſis, Glanduliſve, quas ipſa Vaſa pervadunt, congeratur, ibidemque ad tempus ſtagnet, & ad tempus ab iiſdem excarceretur, vel quòd cum illis (etſi extra ſitum) aliquo ſaltem modo communicet, ut per intervalla poſſit in eadem inſinuari. Etenim (ne vel hoc intactum relinquam) introductionem lentam, rariuſculam, & indeterminatam rei cujuſpiam exoticæ in torrentem ſanguineum, derivatæ ab interſtitiis, ſi ſint, extremarum arteriarum, atque venarum, & ab iiſdem venis potiùs, quàm a lymphaticis cum ſanguine refluo abſorptæ, de nihilo eſſe ferme crediderim, quantùm ſit pro aſſignandâ planâ, ut requiritur, ac regulari fermenti febres Intermittentes gignentis ſemitâ, & ſcaturigine, ac pro celeri explicandâ, ut opus eſt, illius irruptione, etſi hac fortè viâ Pus v. gr. Ulceris alicujus abſorptum, & ſanguini affuſum, accidentalis, ac vagæ cujuſpiam febris cauſam eſſe poſſe, minimè inficier. Semotâ ergo poſtremâ hac Fermenti febrilis in ſanguinem refluum, Venis mediantibus, introductione, remanet, quòd illud per Vaſa tantùm Lactea, vel Lymphatica, uno ex duobus recenſitis modis, introducatur, nempe, vel quia intrà eadem Vaſa, Glandulaſque interpoſitas ſtabuletur, vel quia cum illis, etſi extra eadem poſitum, aliquo modo communicet.

Si itaque fermentum iſtud ſe habeat primo modo, ſitque ſitum *ad intrà*, nullus aptior locus collectioni illius, etiam temporaneæ, neque magis obſtructionum fa-

cilè ſolubilium, & renovabilium capax intrà totum tractum Lymphaticorum, & Lacteorum reperitur, quàm Glandulæ in Meſenterio ſitæ, ubi Chyli, & Lymphæ fit inæqualis concurſus, & mutua commixtio. Neque ullum foret Theatrum magis accommodatum ad explicandam ſcenam ſymptomatum, non modò horroris, rigoris, & frigoris, ſed & reliquorum omnium, quæ, in Tertianis præſertim, exercetur in Regione Gaſtricâ, Epigaſtricâ, Hypogaſtricâ, Lumbari, atque Dorſali: ſi nempe concluſum in Meſentericis Glandulis idem Fermentum, primò vim faciens, ut ſuâ acrimoniâ, ſuoque niſu viam ſibi paret, poſtmodum ſic furens, excluſum, & per propinqua loca, Canalemque tandem Thoracicum excurrens, ac ſucceſſivè in ſanguinem repens, conſideretur.

Si verò ſit ſitum *ad extra*, ita ut cum iiſdem Vaſis communicet, eademque ſtato tempore ſubeat, non alibi poſſumus Fodinam, ſeu Focum illius conſtituere, niſi in locis, unde repleri incipiunt, oſculiſque ſuis hiant eadem Lactea, vel Lymphatica. Et ſic, vel reſpectu priorum, ab Inteſtinis exordium ducentium, dicendum erit, coacervari in Ventriculo, & Inteſtinis ipſis, vel in illa ſaltem confluere Fermentum febrile, ſive immediatè ab eorum Glandulis ſtillans, ſive mediatè a propinquis partibus, puta Pancreate, aut Folliculo fellis ſubminiſtratum: vel reſpectu poſteriorum, credendum erit, ipſum latitare in partibus omnibus, artubus extremis, atque viſceribus, unde oriuntur lymphatica. Atque in utroque caſu eadem æquè facilè, ac ſuperiùs diximus, explicarentur ſymptomata. Si enim loquamur de primo, cum parum diſtent a Meſenterio Inteſtina, idem idcirco, quin imò magis extenſum, in tali ſuppoſitione, eſſet iter Fermenti febrilis per Lacteas, tum primi, tum ſecundi

ordinis. Si verò loquamur de ſecundo caſu, faciliùs adhuc explicarentur horror, rigor, ac frigus Intermittentium, per confluxum fermenti ab omnibus, extremiſque partibus, & glandulis conglobatis univerſi corporis: reliqua autem ſymptomata fere æque facilè, quatenus tandem eoſdem Ductus Chylolymphicos, ſeu Lacteas ſecundi ordinis, Receptaculum nempe Lumbare, Lacteamque Thoracicam pari paſſu (maximâ ſaltem ex parte) ſubiret idem fermentum. Sola periodus, ſeu viciſſitudinaria iſta concluſio, & excluſio, intromiſſio, & extromiſſio; generatio, & extinctio Fermenti febrilis nodum maximum præſefert, ac difficulter ſolubilem.

Quintò, licèt ex omnibus locis in antecedenti Theoremate recenſitis, & conſideratis ut talibus, ut in iis probabiliter deliteſcere poſſit Fermentum febrile, nullus a me determinatè approbetur, nec ullus pariter determinatè excludatur, dico tamen, durum nonnihil videri, quòd materia febrilis, vel in Inteſtinis, tamquam in ſuâ ſede, cumuletur, vel per ipſa in Lacteas primi ordinis excurrat, in acceſſionum principio, per modum laticis tranſeuntis, ſive a Pancreate, ſive a Veſſicâ felleâ, ſive ab aliâ quavis, ſi qua eſt, parte, peculiariter cum Inteſtinis communicante, ſuppeditati.

Hanc dubitationem ſuggerit crebra experientia, quâ videmus, nunquam, aut fere nunquam, ut alibi dictum eſt, ſive diſtante, ſive inſtante, ſive invadente Febrium Intermittentium paroxyſmo, materiam febrilem egredi, vel educi per copioſas, & repetitas vomitiones, ac dejectiones, ſive a Naturâ, ſive ab Arte inſtitutas: quod ſecùs ſemper, aut fere ſemper fieri deberet, ſi talis materia in cavitatibus Inteſtinorum intermiſſionis tempore cumularetur, ibidemque pacificè otiaretur (quod pariter ardvum intellectu, nempe quòd ibi ſubſi-

deat quovis tempore, nec irritet, ſurſumve, aut deorſum exeat, niſi fingamus in Inteſtino cæco v. gr. recondi) vel ſi in eadem Inteſtina, inſtante acceſſione, per Ductum Pancreaticum, aut Choledocum antecedenter obſtructos, mox reſeratos, irrumperet ſuccus febrilis. Et hæc ratio, non a fallacibus ſpeculationibus, ſed ab experimento petita, una eſt ex fortioribus, propter quas, etiam in hiſce febribus, tam religioſè abſtineo a purgantibus, & emeticis: quæ tamen, fateor, ſi in ullis unquam febribus poſſunt convenire, in Intermittentibus potiſſimùm, nudâ quadam, & ſuperficiali ſpectatâ ratione, convenire videntur; illiſque ſicuti olim in gratiam talis indicationis inaniter ſum uſus, & blandioribus etiamnum (raro licèt, & cautiùs, aliiſque ſolùm motus indicationibus) utor, ita ſemper uterer, niſi oppoſitum mea, & aliena infelicior me docuiſſet experientia.

Sed & alterum experimentum dat anſam huic dubitationi, nempe quòd intrà cavitates Inteſtinorum, nec ſtabuletur, nec fortè percurrat ab aliis procedens partibus Fermentum febrile, cæteroqui per Lacteas ſecundi ſaltem ordinis, & per Lymphaticas, in cruorem delatum. Iſtud autem petitum eſt ab uſu Peruviani Corticis, qui, quocumque modo agat, & Fermentum febrile corrigat, illud profectò meliùs, & faciliùs corrigeret quatuor, aut quinque horis ante febrilem acceſſum exhibitus (quo tempore corriperet omni ſuâ vi idem fermentum, proximè ingreſſurum in Lacteas) quàm aliis temporibus a paroxyſmo diſtantibus, quod tamen ſecus contingit: conſtat enim experientiâ, Chinam Chinam exigere pro ſuâ operatione tempus utplurimum horarum vigintiquatuor, ante adventum paroxyſmi inhibendi. Cum ergo China China, etiam validè adminiſtrata, neque inſtante, neque invadente, bene verò diſtante,

ut ſupra, paroxyſmo, ſuam exerat operationem, neque agat in materiam futuræ acceſſionis, niſi poſt horas longè plures, ac exigat correctio rei exiſtentis in cavitatibus Ventriculi, aut Inteſtinorum, ſignum eſt, ab illâ non corripi eandem materiam intrà Inteſtina, ſed ab eâ quæri in locis penitioribus, hoc eſt ſaltem intrà Ductus Chyliferos ſecundi generis, vel altiùs; & conſequenter, quòd in illis potiùs, vel alibi, quàm in cavitatibus Ventriculi, & Inteſtinorum lateat Fermentum febrile.

Hac in re ſi paritate aliquâ uti liceat, ſubit obſervare, quòd ſi in Ventriculo, & Inteſtinis, ſive ad modicum, ſive ad breve aliquod tempus moraretur ſuccus febrilis benignarum Intermittentium (de malignis enim alibi) vitioſus quidem, ſed non venenatus, adeòque ſolùm quadantenus, & cum detractione, ſuſcitaturus turbas, quas ſuſcitare ſolet Chylus aliquis veneno extrinſecùs propinato infectus, idem quadantenus in Curatione illi accidere deberet, quod iſti. Sicuti itaque Venenum aſſumptum, quamdiu eſt intrà cavitatem Ventriculi, & Inteſtinorum (niſi ſit ſummè deleterium) obſequitur utplurimum vomitoriis, etiam mitioribus, & oleoſis, ſicuti & mollioribus laxantibus alvum, eoque ſic educto, ſtatim ſolvitur omnis moleſtia, ſecus verò, ſi ultra primarum Lactearum valvulas ſit intruſum, adeòque irrevocabile: ita Fermentum febrile benignarum Intermittentium, pravum quidem, ſed non venenoſum, quamdiu in illis cavitatibus degeret, & non ultra (quod profectò, inſtante ſaltem acceſſione, infallibiliter certum foret, ob imminentem ingreſſum in Lacteas) deberet obſequi Emeticis, atque Catharticis, ſive mitioribus, ſive fortioribus, & extrahi e corpore, & ſic imminens ſaltem Acceſſus inhiberi. Pariter, ſicuti Venenum propinatum longè feliciùs, ac citiùs corrigitur a ſuâ ſpecificâ Antidoto

ſtatim

ſtatim ab epoto Veneno, vel paulò ante ipſum epotum, aſſumptâ, quamdiu ſcilicet eadem Antidotus immediato contactu intrà Ventriculum, & Inteſtina, poteſt illud infringere, quàm ſi in penitiores Chyli vias idem ſeſe inſinuarit: ita materia febrilis imminentis paroxyſmi, noxia ſaltem, ni venenata, longè fortiùs, ac meliùs corrigi deberet a ſpecifico Febrifugo Peruviano, ſi iſtud exhiberetur tempore illo, quo in dictis jam cavitatibus eadem materia eſt integrè cumulata, & Lacteas ingreſſura, adeòque parata ad ſuſcipiendam immediato contactu illius actionem, quàm ſi alio tempore propinaretur, dum eadem materia in Pancreatico, vel Choledoco ductu, adhuc obſtructis, intimè reconderetur, & fortè in ipſis Pancreatis, aut Hepatis glandulis, tamquam in ſuâ ſcaturigine, eſſet quærenda. Et tamen, ut diximus, aliter evenit, meliùſque inhibetur quò magis diſtat, quàm quò propinquior eſt parxoyſmus.

Non eſt tamen ideo, quòd excludam Ventriculum, Inteſtina, & Lacteas primi ordinis ab omni ſuſpicione, quòd præbeant, vel ſedem, vel ſemitam materiæ febrili in ſanguinem deferendæ, quia nempe neque per purgationes, neque per vomitiones, aut ſpontaneas, aut artificiales illa educatur: cum me non lateat, etiam venena in Ventriculo exiſtentia, neque per vomitum ab iiſdem excitatum, neque per ſolventia, aut emetica propinata *ſemper* extrahi, aut impediri, ne migrent in lacteas; imò ab iiſdem, ſi fortiora ſint, & acrioris naturæ, ipſum Venenum acui, & deterius reddi. Quare potiùs ex hoc deducitur, quòd febrilis quoque materia, etiam in primis latitans viis (cum ex ſe ipsâ ſæpe emetica, atque cathartica ſit, etiam cùm benigna eſt) tantùm abeſt, ut ab emeticis, & catharticis educatur, quin potiùs, tamquam a ſimilibus, ad nocendum addiuvetur: &, ſiquidem

dem per eas vias ſit educenda, potiùs tentandnm id ſit blandioribus remediis, ut oleo amygdalarum, ſero lactis, & hujuſmodi, quàm irritantibus, ut in venenorum eductione facere conſueſcimus: potiùs, inquam, infertur hoc, quàm quòd ullo pacto ibi non lateat talis materia.

Sed adhuc poſito abſolutè, quòd eadem ibi hoſpitetur, ſive per modum permanentis, ſive per modum tranſeuntis, imò poſito, quòd illa, mediis ſolventibus, aut vomitoriis, educi non modò poſſit, ſed & revera educatur, datoque per conſequens, quòd materia illa, quæ in exordio acceſſionis per vomitum exit, quæque, ſolutâ acceſſione, poſtridie per catharticum educitur, non ſit aliquid diverſum a materiâ febrili, per vim expreſſum, & a quolibet ſano homine, cui emeticum, vel catharticum (ſæpius cum damno) propinetur, facilè educibile, ſed ſit ipſa materia febrilis, acceſſionem proximam productura: cum tamen eandem acceſſionem verè non tollat, aut remoretur, quin potiùs intendat, ac augeat, ſignum eſt ſaltem, quòd loco materiæ eductæ, nova jugiter ex perenni aliquo fonte ſuccreſcit (ut demonſtrat irrita quævis, etiam epicratica, purgatio) nova pariter gignens incommoda. Quamobrem his ſtantibus, cuique non præoccupato ſat obviis, inferendum videtur, ſuccum febrilem, etiamſi in Ventriculo, & Inteſtinis ſedem teneat, nec poſſe radicitùs a remotiore aliquâ ſcaturigine ſuâ, Inteſtinalem ipſam mineram inſtaurante, nec debere, etiamſi poſſet, educi. Eſt enim ille probabiliter ſuccus quidam naturalis, ſuumque circulum, & peculiariter, & cum univerſaliore ſanguinis circulo, junctis invicem fluminibus, agens, qui tantùm per accidens a ſuâ craſi deſciſcit, & deſciſcit totus (ſive acida, ſive alîus generis ſit illius dyſcraſia, & ſive ex intrinſecorum principiorum vitio, ſive ex heterogenea-

rum,

rum, & alienigenarum particularum intimâ commixtione illa procedat) adeòque, non evacuari, non agitari, non exaſperari; ſed leniri, corrigi, & alterari tantùm indiget, ſive per viam abſorptionis, ſive alio quolibet attemperationis modo, ut ſtrenuè a Chinâ Chinâ fieri videmus, quotieſcumque conſtans eſt illius uſus, nec maximè refractaria (quod in quibuslibet morbis nonnunquam contingit) totius ſucci peccantis, viſcerumque illum perperam elaborantium, dyſcraſia. Poſito itaque (ut redeamus in viam) non repugnare abſolutè, quòd fermentum febrile in ipſo quoque Ventriculo, & Inteſtinis ſtabuletur: omnes propterea, quotquot ſunt, primas vias comprehendemus inter loca, quæ probabiliter ſedem, aut ſemitam præbent eidem fermento febrili, in ſanguinem ingreſſuro. Interim conjecturas, quæ favent illius ingreſſui per lymphaticas, & per lacteas ſecundi potiùs, quàm primi generis, retuliſſe non pœnitet.

Sextò, cum intrà Vaſa Chylifera, Chylolymphica (quo nomine Lacteas ſecundi ordinis donare lubet) atque Lymphatica, & intrà Glandulas iiſdem Vaſis interpoſitas, atque utriſque communicationem præbentes, non alii latices admittantur, quàm Lympha, & Chylus (forſan & adeps) dein cum Chylo conjuncti, quin & ab eodem disjuncti, Succus Bilioſus, Pancreaticus, Salivaris, & quotquot a Glandulis Inteſtinalibus, quas *Peyerianas* vocitant, proficiſcuntur: in iſtis porrò ſuccis, vel omnibus, vel quibuſdam, præternaturaliter alteratis, aceſcentibus, ſtagnantibus, fermenteſcentibus, aut alio quovis pacto vitiatis, periodicè autem, ac regulariter (typo ſcilicet variis febribus correſpondente) influentibus, proxima Intermittentium materia videtur probabiliter debere conſtitui. Quòd ſi verum foret, quod ſupra ſuſpicati ſumus, nempe fermentum febrile, ne per modum

qui-

quidem tranſeuntis, perluere cavitates Inteſtinorum, atque Ventriculi, in tali caſu vix ullus locus eſſet imputandi cauſam febris aliis ſuccis, quàm Chylo, & Lymphæ, iiſque intrà penitiora tantùm vaſa vitiatis. Alios nihilominus ſuccos modò recenſitos plurimùm conferre ad vitiandum ipſum Chylum, & Lympham, & conſequenter ad acuendum ipſum febrile fermentum, quin & ad multiplicanda, atque inſigniter intendenda febrilia ſymptomata, ultro crediderim.

Cum verò ſucci fermentum conſtituentes, quicumque ſint, non videantur poſſe ad tempus inhiberi, ne influant in ſanguinem, niſi per interpoſitam obſtructionem, neque in libertatem priſtinam pluries vindicari, niſi per ejuſdem obſtructionis temporaneam ſublationem, aut apertionem; hinc eſt, quòd vitium peculiare iſtorum fluidorum, & præ reliquis aliis magis certum, videatur eſſe *Stagnatio* eorumdem, eaque *temporanea*, eſto quòd poſtrema hæc qualitas, aut conditio adjuncta, quæ regularem ipſius ſtagnationis periodum includit, difficillimè ſit explicabilis.

Septimò denique, ex ſententiis omnibus diverſorum Auctorum, Capite antecedente relatis, deducitur quidem, veluti corrollarium quoddam, Mineram Intermittentium, ſeu congeſtionem febrilis fermenti, latere in aliquâ ex tribus hiſce Regionibus, nempe vel *citra* ſanguinem, vel *intrà* ſanguinem, vel *ultra* ſanguinem; ſed ex Propoſitionibus a nobis hucuſque præmiſſis, potiùs videtur, in alterâ ex duabus tantùm regionibus enumeratis, eandem Fodinam eſſe conſtituendam, videlicet, vel *citra* ſanguinem, vel *ultra* ſanguinem, non autem *in ipſo* ſanguine; licèt poſtremum iſtud, ut minùs veriſimile tantùm, nequaquam verò ut abſolutè falſum, hìc excludatur.

Ex

Ex unâ itaque parte, vel intrà totum tractum Vaſorum Lacteorum, & Chylo-lymphaticorum in ſanguinem tendentium, ſed alìcubi fortè obſtructorum, ſive in loco aliquo prope Lactearum oſcula conſito, & cum iiſdem communicante, hujuſmodi Minera ſtatuenda erit: vel, ex aliâ parte, in puris Lymphaticis, ab arterioſo, quin & nervoſo probabiliter genere jam inebriatis, atque in ipſum denuò ſanguinem refluis, ſive in eorum remotâ ſcaturigine, glanduliſve longè diſſitis, erit quærenda. Si tamen poſtremum iſtud ſeligatur, id ſaltem oportet admittere, quòd, etſi a principio tam longinquo derivetur febrilis materia, maximâ nihilominus ex parte, in memorata jam Chylolymphica influat, citra ſanguinem poſita, ut, iiſdem mediis, in ipſum tandem ſanguinem aſportetur, in quem cæteroqui minore dumtaxat ex parte, a membris ſuperioribus immediatè poteſt influere. Ultra hos limites progredi non audeo: licèt me non lateat, quantùm ad rectum uſum Peruviani Corticis, & ad definiendam litem inſtituendarum, vel omittendarum evacuationum, pro Febrium Intermittentium curatione, conferre poſſit ultima inquiſitio Cauſarum, febres hujuſmodi producentium. Imò fateor, me quondam hac de cauſâ, præviis iiſdem Theorematis, quæ ſupra expoſui, altiorem hujuſce rei tentaſſe indaginem, Icario tamen auſu, nec forte multùm abſimili. Utcumque, incertos, aereoſque, ut ſic dicam, mentis volatus, in medio demum itinere collabeſcentes, qualitercumque referre non piget.

Illuſit itaque mihi aliquando phantaſma quoddam, quo, mecum ipſe conſiderans, ab ulcere, vel abſceſſu glandularum Meſenterii Febres lentas, & continuas fieri, quæ priùs, glandulis iiſdem tumentibus tantùm, & obſtructis, intermittentes fuere: item animadvertens, quòd tuberculo in pede ſuborto, & tumefactâ ſubinde glan-

glandula in Inguine, diaria febris exorirur, quæ, dubio procul, periodica fieret, ſi periodicè recurreret ejuſdem glandulæ tumor: ad conſimilia poſtmodum conficienda ratiocinia, circa Febrium Intermittentium Cauſas, per analogiſmum quemdam, tranſitum feci, hæc, quæ mox ſubdam, commentus. Si aliqua viſcida, & glutinoſa materia, ex ipſis Chyli, & Lymphæ particulis crudioribus, & improportionatis genita, intrà loculos earumdem glandularum Meſenterii ita *laxè* condenſaretur, ut illac tranſitum omnem, vel fere omnem, tum Chylo, tum Lymphæ impediret quidem ad tempus aliquod, ſed tamen, accedente majore fluidorum momento, liberiorem progreſſum eiſdem concederet, non ita, ut ab illis fluidis penitùs ablueretur (id namque non ſineret illius viſciditas, niſi repetito pluries eodem opere) ſed ita, ut ſimpliciter perforaretur, tranſitum ſcilicet pleniori torrenti concedens, eundemque negans exiliori rivulo, aut ſtillicidio: ſi, inquam, poſitio hujuſmodi, quam in Pancreate olim *Sylvius* adſtruxit, ad glandulas aliquas Meſenterii inſigniores poſſet transferri, profectò longè facilior, & clarior foret hìc, quam ibi, tum ſymptomatum omnium, etiam infrequentiorum, tum ipſorum etiam Circuituum explicandorum ratio.

Enimverò quòd glandulæ omnes, quæ Chylum a vaſis ſuis *deferentibus*, ideſt a Lacteis primi generis, & Lympham a ſolitariis Lymphaticis recipiunt, ut liquorem utrumque ſimul miſtum, quin & in iis adauctum, per Lacteas ſecundi generis, ſeu per vaſa Chylolymphica *efferentia*, ultro promoveant ad Receptaculum commune, & indè ad Canalem Thoracicum, facilè poſſint infarciri, & obſtrui quadam veluti mucoſitate, glutine, aut pulte, inficiabitur nemo, qui utriuſque laticis inæqualitatem, tum abſolutam, tum reſpectivam, animadvertat.

vertat. Chylus ſiquidem ex diverſis, & diſparatis eduliis confectus, & ex pluribus ſuccis Inteſtinalibus, illum integrantibus, coagmentatus, lentorem facilè contrahit, atque craſſitiem, quæ illum intrà ſua vaſa, & ſucceſſivè intrà glandulas Meſentericas ſtagnantem poteſt efficere: Lympha verò, mille ob cauſas, vel craſſior, vel acidior reddita, non modò eundem effectum producere potis eſt, ſed & a Chylo productum augere, adjungendo ſcilicet eidem Chylo concretionem ulteriorem, eo pacto, quo ulteriorem craſſitiem aptus eſt adjungere Lymphæ idemmet Chylus: unde, non modò ſibi ſuccus quilibet, ſed & alter alteri, motum intrà glandulæ loculos valet præpedire, viſciditatemque, ac ſtagnationem mutuam, ubi ſimul coeunt, impertiri. Adde tandem, ab ipſis ſuccis, Bilioſo, Pancreatico (fortaſſis etiam Adipoſo) & glandularum Inteſtinalium, ſolitariè quoquè aliquando influentibus per Chyli vias, eandem, ſi aliquo peccent lentore, aliâve ad ſimul concreſcendum diſpoſitione, in glandulis Meſentericis obſtructionem poſſe produci.

Quòd verò hujuſmodi obſtructioni, aut infarctui aliquæ peculiariter ex illis Glandulis, & quidem officio inſigniores, ac notatu dignæ, ſint magis obnoxiæ reliquis, magiſque diſpoſitæ, ſive ob intimæ ſtructuræ compoſitionem, ſive ob aptitudinem ſitus, ſive ob exercitii majorem, vel minorem uſum, ſive ob ſuccorum affluentium copiam pleniorem, aut parciorem, ſive aliam quamvis ob cauſam, facilè concedet, qui obſervarit, Strumas frequentiùs oriri in Collo, quam in Inguine, Obſtructiones in glandulis Lienis potiùs, quàm Hepatis, Inflammationem Pleuræ faciliorem eſſe, quam Peritonæi, Paraplegiam ſæpius in ſiniſtrâ, quam in dexterâ Corporis parte contingere, & ſimilia, quorum ratio mechanica non eſt hujus loci.

Quòd

Quòd denique Æſtate potiùs, & Autumno, quàm aliis temporibus, ut facilis eſt Febrium Intermittentium generatio, ita facilis ſit hujuſmodi Glandularum infarctus, & obſtructio, ſuadent coctiones ſtomachi imbecilliores, ob enervata univerſaliter fermenta Chylificationis, & diſpoſitio ſuccorum aceſcibilium, quales ſunt Chylus, & Lympha, ad ulteriorem acorem contrahendum, ut illum facilè per eas tempeſtates contrahunt Vina. Adde & hìc concurſum aliorum ſuccorum Inteſtinalium, aptiorum tunc temporis (etiam ratione ambientis externi, in nativâ temperie inæqualiter excedentis) ad augendam in iiſdem Glandulis Chyli, & Lymphæ improportionem, unde & facilior in utroque latice ad vitioſas ibidem fermentationes excitandas, & ſucceſſivas præcipitationes, hinc & ad obſtructiones gignendas, diſpoſitio.

Pro glutinoſæ autem obſtructionis hujuſmodi *alternâ* recluſione, atque occluſione, obvium eſt animadvertere, idipſum ſæpiuſculè (irregulariter licèt) obſervari in Ictero ab obſtructis bilariis ductibus procedente, ubi ſcilicet concluſæ bili aliquis nonnunquam reſeratur aditus, atque iterum clauditur, perforatâ videlicet quandoque obſtructione ab ejuſdem bilis impulſu, eâdemque obſtructione iterum coaleſcente, quod fæces modò flavæ, modò cinereæ, colorque faciei, & oculorum, modò minùs, modò magis citrinus, ſatis patefaciunt. Periodicæ verò, ut ſic dicam, occluſionis, & recluſionis ipſius lymphæ a ſuis Vaſis, & Glandulis, ſpecimen aliquod nobis exhibent nonnulli Coryzâ, vel Rheumate laborantes, qui e naribus affatim, & e pectore inſignem Lymphæ copiam emungunt, vel expuunt, quaſi illam intrà capſulam aliquam coacervatam haberent, idque ſtatis horis, puta matutinis, aut veſpertinis: ut ſileam ſimilia fieri con-

ſtanti ritu, non modò in vaſis, & glandulis infarctis, ſed & in amplis quoque cavitatibus. Sic, etſi in plurimis inæqualis admodum ſit modus, quantitas, & hora aſſumendi alimenti, tamen in iiſdem regularis admodum eſt hora alvum deponendi, ſive quotidie, ſive alternis diebus, item hora eſuriendi, ſitiendi, mingendi &c. intantum, ut & dormientes ob idipſum expergiſcantur, licèt idipſum non exigat ulla neceſſitas, ſed quædam potiùs Naturæ conſuetudo, ad certas tamen, quamvis occultas, Mechanices leges exercita. Sic pariter menſtruam Mulierum excretionem integro Lunæ ſpatio, quaſi alicubi congeſtam, parum gnari ſuſpicimus; eandem verò (quod magis eſt) quolibet menſe per os inſtitutam, & apud alios legimus, & in duabus Fœminis ipſe vidi, quarum altera Phthyſi tandem confecta obiit. Admodùm ergo mirum fortè non erit in caſu noſtro, quòd aperiatur, & viciſſim claudatur mollior, recenſque obſtructio Glandulæ meſentericæ, Ductuſve chylolymphici, quando hoc idem, vel ſimile phænomenon, in aliis caſibus obſervamus; ſicut nec adeò mirum erit, quòd hoc ad regulam quandam fiat, quotieſcumque hujuſce regulæ mechanicum artificium, vel mechanici artificii probabilitas aliqua conſtare poſſit, ut infra.

His præmiſſis, ponamus, dicebam tunc (modò verò dico, fingamus) aliquam ex memoratis Glandulis meſentericis inſignioribus ita infarctam eſſe viſcido illo, quod diximus, glutine, ut omnem, vel fere omnem, Chylo, & Lymphæ illac fluentibus ultra ſe Ciſternam versùs, progreſſum inhibeat. In hoc caſu totum Vas Lacteum (ſive autem unum ſit, ſive multiplex, parum refert) quod ab Inteſtinis ad glandulam protrahitur, Chylo ſtagnante replebitur; pariterque Lymphaticum *inferens* integrum, quod in eandem inſeritur, ab exor-

tu ſuo

tu ſuo uſque ad eundem terminum, lymphâ ſuâ ſimiliter ſtagnante, utpote exitum non inveniente, ſenſim repleri neceſſe erit.

Cum autem Chylus iſte ſic ſtagnans aſſidvè non urgeatur ab alio Chylo, quippe inæqualiter, & per interruptas vices influente, & cùm influit habente alios ductus patentes, per quos nullo negotio poteſt inſinuari, nullum idcirco patitur conatum (excepto eo levi, quem poteſt recipere a compreſſione Viſcerum propinquorum, & a Valvulis, tunc tamen feriantibus, Vaſis obſtructi) nullum, inquam, patitur conatum, vi cujus poſſit ultro promoveri ad ſuperandum obicem in glandulâ exiſtentem. Neceſſe eſt ergo, totam vim ad hoc opus requiſitam, exerceri ab humore lymphatico, tum fluidiore, tum valentiùs, atque velociùs, ratione validioris impellentis, tum etiam perennè influente. Hoc facilè intelligetur, ſi conſideremus, quòd Vas hujuſmodi lymphaticum, ut ſupra obturatum, naturaliter quidem ſemper irrigatur liquore ſuo, ſed non ita, ut patiatur repletionem, aut diſtenſionem notabilem, qualem patietur, ſi per injectam ligaturam ſtranguletur, aut obſtruatur. Itaque, ſi Vas iſtud tale quidpiam quodammodo patiatur intrà glandulam (quantùm ſit pro intercipiendo illius liquore) quale patitur ab injecto extrinſecùs vinculo, neceſſe erit, quòd paulatim totum Vas, ſcilicet interſtitium omne, quod intercipitur a primo illius exortu, uſque ad inſertionem in glandulam, lymphâ indeſinenter influente diſtendatur, uſque ad turgentiam inſignem ejuſdem Vaſis, ſeu uſquequo capax illud eſt diſtenſionis: cum rivuli, ſi qui ſint, per anaſtomoſim, vel aliter cum eodem Vaſe communicantes, non poſſint ſupplere omnem defectum, cauſâ obſtructionis illius reſultantem. Et quoniam, repleto Vaſe, ceſſat quidem in-

troductio liquoris in illud, ſed non ceſſat, quin potiùs augetur circa primam illius originem conatus primi impellentis (arteriarum videlicet, ac, ſi lubeat, etiam nervorum, illò ſeſe exonerantium) aſſiduam lymphæ ſecretionem, & introductionem in idem lymphaticum molientis, adeòque ſecretam antecedenter, & in ipſo præexiſtentem lympham urgentis, ac indeſinenter prementis, accedente etiam aliquali valvularum officio, & circumſitorum muſculorum motu: hinc eſt, quòd multiplicato per repetitas vices hujuſmodi potentiarum niſu, brevi cedat mucoſum obſtaculum in glandulâ renteſcens adhuc, nec ſatis ſolidum, tranſitumque idcirco prementi, atque acrimoniâ quoquè ſuâ perterebranti liquori concedat, uſquequo durat illius impetus, atque vis perforans, & non ultra.

Cum itaque regularis, & continua ſit ſecretio lymphæ, ab arteriis (dicamus & nervis) fieri ſolita, item determinata, plùs minùs, quantitas liquoris ſecerni ſoliti, & determinata pariter capacitas Vaſis liquorem excipientis, ſequitur per conſequens, quotieſcumque fiat, renoveturque hujuſmodi ſumma diſtenſio, determinatum quoquè, & fere æquale ſemper eſſe debere tempus, quod requiritur, tum ad ſummè diſtendendum, replendumque ipſum Vas, tum etiam ad ſuperandam reſiſtentiam obſtaculi extrema illius infarcientis: ſumendo hoc tempus determinatum in aliquâ latitudine, prout ſcilicet magis, vel minùs viſcida eſt materia obſtruens, & conſequenter prout citiùs, aut celeriùs communicatur extremo liquori glandulam intimè attingenti vis, atque preſſio in primâ Vaſis origine indeſinenter exercita, ubi videlicet impeditam, ob incapacitatem Vaſis, incaſſum moliuntur arteriæ lymphæ ſecretionem, conamine ſemper fortiore, quò diutiùs repetito, & fruſtra tentato.

Iſtud

Iſtud autem tempus determinatum intercedens a puncto tranſitus inhibiti ipſius lymphæ, uſque ad tempus ſummæ repletionis, ſeu ad tempus ſuperati obicis, quod idem eſt ac dicere totum tempus morboſæ collectionis lymphæ, fermentum febrile principaliter conſtituentis, uſque ad tempus excluſionis illius e tali minerâ, longius, aut brevius eſſe debebit, prout major, vel minor erit capacitas ipſius Vaſis, ſpectato diametro, & longitudine illius, & prout magis, vel minùs reſiſtens erit viſcida materia Glandulæ impacta, quæ liquorem in extremo Vaſe remorabitur.

Poteſt autem contingere, quòd inter plurimas Glandulas, quæ huic vitio peculiariter ſunt obnoxiæ, aliquæ (& quidem numeroſiores) appendantur tali lymphatico, pro cujus extremâ plenitudine, & ſucceſſivâ contenti liquoris excarceratione mechanicè, ut ſupra, faciendâ, requiratur ſpatium temporis 48. circiter horis circumſcriptum, aliæ verò (minùs quidem frequentes) Vas aliud poſſideant, ſive longiùs protenſum, remotiùſque derivatum, ſive recipiens parcius lymphæ ſecretæ ſtillicidium in ſuo principio, cui ideo pro eodem opere, ſummæ videlicet repletionis, &, quod magis eſt, ſucceſſivæ recluſionis, ob majorem primi impellentis diſtantiam, vel ob illius minorem niſum fortè difficilioris, neceſſarium ſit intervallum horarum circiter 72. & aliæ denique ſint (nec ipſæ quidem numero plurimæ) quarum Vas ad idem opus non exigat plus quàm horas 24. Et ſic periodus Tertianæ febris cæteris frequentioris, Quartanæ minùs frequentis, & Quotidianæ pariter rarioris, poterit haud difficulter intelligi. Quòd ſi duæ Glandulæ ſuſtinentes obſtructionem horarum 48. ſeorſim ſucceſſivè obſtruantur, ita ut una hodie, altera cras idem vitium capiat, Tertiana duplex, duplicem ha-

bens Focum, emerget. Si duæ, aut tres Glandulæ ex iis, quæ ſuſtinent ſuum, ut ſic dicam, infarctum ad horas 72. diverſis ſucceſſivè diebus infarctum ſimilem ſuſcipiant, Quartana duplex, aut triplex orietur; & hâc proportione fient Hemitritæi, aliæque Febres Complicatæ. Non tamen abſolutè negaverim, pro variâ glutinis obſtruentis viſciditate, & conſiſtentiâ, itemque pro variâ humoris gluten ipſum perterebrantis acie, diverſas Febrium Intermittentium ſpecies ab unâ forſan, & eâdem inſigniore Glandulâ obſtructâ poſſe pendere, ſicut & varias forſan ejuſdem ſpeciei, aut generis, Febrium differentias.

Hæc Idea, qualiſcumque ſit, primam Febris generationem complectens, circuitum pariter illius ob oculos ponet, ſi perpendamus, quòd ſuperato per vim, ut ſupra diximus, obice, extremum Vaſis intrà Glandulam obturante, liquor quidem excarceratus per viam recenter apertam facilè dilabitur, nec ſinit iterum gluten illud coaleſcere, quouſque durat illius impetus, quin potiùs ipſi Chylo, intrà Lacteum ſimiliter occluſum ſtagnanti, aditum reſerat per eandem Glandulam, ut eum ſecum rapiat, & per Chylolymphicos *efferentes* Ductus, cum eodem ad Ciſternam properet, & dein in ſanguinem delabatur: attamen, cum brevis, & temporaneus ſit hujuſmodi torrentis, etiam lentioris, affluxus, neceſſe eſt, quòd conniventibus denuo iiſdem Vaſis, Lacteo videlicet, atque Lymphatico, idem mucus, tum ipſi Glandulæ, tum Vaſis lymphatici antecedenter obſtructi oris extremis adhærens, ad novam concretionem diſponatur, ceſſante, ut dictum eſt, impetu illum perforante ſolùm, non abluente, vel abſtergente, & ſuccedente, loco torrentis lymphatici jam jam exhauſti, lento tantùm, ac enervi lymphæ recenter ſecretæ ſtillicidio,

dio, novam perforati antea glutinis concretionem nequaquam impedire, aut ſuperare valente. Et quoniam idem vitium nativum, vel craſſitiei, vel acoris in lymphâ, a primitivis ſuis cauſis adhuc fovetur, ſicut fovetur in Chylo (præſertim tempore morbi) eadem ac antea prava diſpoſitio, multòque magis in fermentis, & ſuccis ipſum Chylum actuantibus, & ex parte integrantibus: hinc eſt, quòd conceſſo per vim tranſitu liquori urgenti, & perforanti, paulò poſt idem facilè recurrat impedimentum, & vitium, remanente ſcilicet in parte obſtructâ portione adhuc maximâ Cauſæ conjunctæ, integroque etiamnum ſuperſtite in fluidis Cauſæ antecedentis vigore. Cum itaque ſtato tempore, ut ſupra, eandem fieri collectionem, & ſucceſſivam effuſionem febrilis Fermenti neceſſe ſit, ſtato quoquè tempore renovari opus erit febrilem Circuitum. Hujuſce rei rude quoddam ſpecimen in Ictericis, in Rheumate affectis &c. paſſim obſervari, jam ſupra notavimus.

Quo pacto verò lympha aliquo modo jam peccans, poſtmodum diu detenta, item Chylus tot ſuccis fermenteſcibilibus (quales ſunt in primis Bilis, & ſuccus Pancreatis) imbutus, diutius ſtagnans (quantulacumq; ſit illius portio) adeòque, dum ſtagnat, ferme corruptus, poſſint, dum Chylolymphica pervadunt, Receptaculum commune, & Canalem Thoracicum, incommoda omnia producere, quæ Febrem incipientem comitari ſolent, qualia ſunt Horror, Rigor, Frigus, Dolor dorſi, & lumborum, Vomitus bilioſi, alvi Fluxus &c. quilibet ex ſe facilè poteſt conjicere.

In ſanguinem verò, ſuâpte etiam fortaſſe naturâ tunc malè conſtitutum, delata hæc omnia, quomodo in eo efferveſcentiam febrilem excitare valeant, tandiu duraturam, quandiu ſuccus febrilis ſubigatur, & rediga-

tur ad Naturæ leges, extraneis jam ſalibus ſpoliatus, per diaphoreſim, diureſim, aut aliâ quavis viâ excernibilibus, optimè novit quilibet ex pauxillâ puris portione, ab ulceribus etiam externis in ſanguinem abſorptâ, Febres, quandam quoquè periodi ſpeciem habentes, identidem ſuſcitari obſervarit. Sed de his adhuc aliquid Capite octavo.

Hæc, & alia plurima, Sylvianam quodammodo hypotheſim a Pancreaticis ad Meſentericas Glandulas tranſferentia, menti quondam meæ obverſabantur, quibus modò, cum nimiam compoſitionem ſapere, nec ſatis ſimplicitati Naturæ, etiam errantis, reſpondere videantur, nequaquam acquieſco; ſed illa, ut manca tantùm, & imperfecta profero. Sat ſit eadem adumbraſſe, ut, ſi rudem aliquam, ac indigeſtam veritatis ſpeciem, in illis quiſpiam reperiat, ulteriori culturâ ad meliorem frugem reducat.

Poſſet equidem fortaſſis adhuc ambigere nonnemo, ut aliàs tetigi, an Febrile Intermittentium Fermentum ſit quid *exoticum*, a partibus, vel quibuſdam, vel omnibus proficiſcens, & *a Venis* cum ſanguine refluo potiùs, quàm a *lymphaticis* abſorptum, atque ad corporis interiora delatum: quod, licèt ægrè crediderim, aliquo tamen pacto congrueret cum iis, quæ dixi, & mox dicturus ſum de probabili quoquè illius ſede in aliis Glandulis, etiam circa corporis ambitum, & viſcera conſitis, cum diſcrepantiâ tantùm circa vias, per quas inde tranſferatur in ſanguinem. Poſſet quoquè ſuſpicari quiſpiam alius, an Fermentum hujuſmodi ſit ſuccus quidam peculiaris nobis adhuc *ignotus*, qui, vel per ſemitas ordinarias Chyli, & lymphæ *per vim, ac præter naturam* intrudatur, vel per *occultas*, & *nondum patentes* (quandoquidem ſunt, ut reor, in corpore noſtro ſucci adhuc

ignoti,

ignoti, & ignotæ viæ) ut exinde pariter deferatur in ſanguinem. Sed hoc eſſet explicare ignotum per ignotius. Quamobrem, ſepoſitis iis, quæ nondum patent, ſi revera illius natura, & exiſtentia *in ſuccis, & locis notis* ſit quærenda, præter ea, quæ ſupra retulimus, non planè quoquè diſpliceret materiam febrilem (cujus germanam indolem deſignare arduum quàm maximè ſemper erit) ab univerſo corporis ambitu in centrum ejuſdem per vaſa lymphatica derivare, hoc eſt a Glandulis conglobatis, ſive omnibus, ſive ſaltem aliquibus, univerſi corporis, & viſcerum illius, unde prima lymphaticorum origo: ut per hujuſmodi ſemitas, ab eâdem corporis, & viſcerum periphæriâ, in ipſum ſanguinem, quaſi in centrum, ſimultaneo quopiam, & periodico confluxu (difficulter tamen explicabili) adduceretur, immediatè quidem reſpectivè ad lymphatica ſuperiora, mediatè verò per Ductus omnes Chylolymphicos, reſpectivè ad inferiora, & media. Sic ſaltem congrua haberi poſſet explicatio illarum Febrium mitioris indolis, quæ cum rigore, & frigore, ſine ullo alio inteſtino tumultu ſolent invadere, & univerſali demum ſudore facilè ſolvi. Sed, ſi cui non ſatisfaceret pro explicandis Symptomatis Tertianarum, in infimo Ventre maximè obſervabilibus, ea, quæ poſſet adduci, irritatio facta a fermento febrili in Ciſternâ Chyli, aliiſque Lacteis ſecundi ordinis, is ad ſalvandos enormes vomitus, motumque Ventriculi inverſum, & Inteſtinorum antiperiſtalticum explanandum, a Lacteis primi ordinis, & a ſuccis omnibus inteſtinalibus illac fluentibus, præſertim verò a bilioſo, adjumentum quærat.

Si verò de explicandis perſpicuè hujuſmodi ſymptomatis, in primâ paroxyſmorum invaſione fere perpetuis, & circa infimi Ventris confinia valde conſpicuis, ſit

ſit minùs ſolicitus, influxum ſucci febrilis in ſanguinem, quem nos acervatim fieri poſuimus, ipſe paulatim factum (cæteroqui non improbabiliter) ſtatuat, ſuccumque ipſum febrilem a quavis affectâ corporis glandulâ, modò hac, modò illâ, modò unâ, modò pluribus, cum Auctoribus non paucis derivet, ſtillicidio quidem aſſiduo, ſed cruoris excandeſcentiam periodicam, noxiæque materiæ ſenſim congeſtæ expulſivam non inferente, niſi donec ſuccus peccans fuerit intrà cruorem ipſum ad turgentiam collectus. Quod quidem pro diverſitate loci, ſeu Glandulæ ſuppeditantis, & pro variâ liquoris, pari poſtmodum proportione in ſanguinem influentis, quantitate, modò per breviora, modò per longiora, ſemper tamen ab invicem æquidiſtantia, temporis intervalla, repetitis ſubinde vicibus, poſſe contingere, haud arduum erit intellectu.

Pro reddendâ autem ratione, ſaltem aliquâ, ſymptomatum in infimo præſertim Ventre, lociſque propinquis, invadente paroxyſmo, apparentium, poterit is fortaſſe dicere, ſanguinem, tunc præter naturam fermenteſcere incipientem, in primo illo conatu ita turgeſcere intrà ſua vaſa, ut valeat obſiſtere novo ſucco febrili, ſive per Lacteam thoracicam, ſive per ſolitaria lymphatica perennè affluenti, prohibendo ſcilicet, ne tunc temporis ſuccus iſte recenter adveniens ſuperare poſſit obſtantem valvulam, ad oſtium Canalis thoracici, in Subclaviam tendentis, appoſitam, vel aliam quamcumque excipiendo lymphaticorum tributo deſtinatam, atque ab eodem fermenteſcente, & contranitente cruore compreſſam. Sic Padus tumens, furens, & ad latera premens, nec Gabelli, nec Scultennæ conſuetum facilè admittit vectigal, ſed illud repercutit. Sicuti autem minora illa flumina intrà aggeres ſuos repulſa, & detenta,

pluri-

plurimas in circumſitis locis excitant turbas, ita & ſuccus febrilis ſic repercuſſus, & intrà occluſum Canalem Thoracicum, Chylique Lacunam, vel intrà quævis ſolitaria lymphatica per vim coercitus, cum neque ultro, propter inhibitum illius progreſſum, ut ſupra diximus, neque retrò, propter inferiorem portionem ſurſum urgentem, & propter obſtaculum valvularum regreſſum prohibentium, viam ſibi parare queat, interimque a ſtagnatione ſuâ ulteriorem acrimoniam adipiſcatur, potis erit ſuſcitare in præcordiis, ſtomacho, & alibi, angores, vomitus, irritationes, aliaque incommoda, quæ in iiſdem locis tunc temporis obſervantur. Enimvero tumultus non longè minores, imò illis non parum analogos, ob eandem fortaſſe rationem, nonnunquam excitare ibidem ſolet ſimplex Chylus, ſi quando ex cibo paulò ante Acceſſionem exhibito, contingat intempeſtiva protruſio illius in Sanguinem, fermenteſcere, ut ſupra, atque tumeſcere incipientem, ipſique propterea Chylo, quò minùs liberè poſſit ingredi, aditum præcludentem. In universâ hac rerum ſerie, atque congerie, Veteribus ipſis, cæteroqui caligantibus, non prorsùs ignotâ, tota ratio Intermittentium poſita videtur; & hanc perſequi fortaſſe non foret inutile, ſi omnium humorum peculiarem motum, ſtatumque tempus Circuitus particularis eorumdem diſtinctiùs noſceremus: inde namque explicandæ quoquè periodi modus forſitan aliquis plauſibilior eluceſceret. Sed hic eſt Scopulus, ad quem infeliciter allidunt omnium Opinantium Naves, in hoc Mari vela facientium.

Retentâ itaque pro nunc hypotheſi probabiliore, & univerſaliore, ſcilicet, quòd humor febrilem efferveſcentiam periodicè inducens, ſit ſuccus aliquis per accidens tantùm vitiatus, &, vel præviâ ſtagnatione, per intervalla

tervalla *ſtatim* ſanguini affuſus, vel congeſtione *paulatim* aliunde ſuppeditatâ, per intervalla pariter in eodem turgeſcens, qui propterea ſuam ſedem, aut ſemitam habeat, vel citra ipſum ſanguinem, hoc eſt circa pylorum, inteſtina, & lacteas utriuſque generis (ut omnia primæ regionis loca indiſcriminatim comprehendamus) vel ultra eundem ſanguinem, hoc eſt in Glandulis, Vaſiſque lymphaticis, haud difficile erit conjicere, quomodo China China poſſit (quod eſt intentum noſtrum) materiam febrilem, vel alterare, ac emendare in ipſo ſuo Foco, vel intercipere, atque corripere in medio itinere, priuſquam in ſanguinem deferatur, nullâ ſenſibili, præter conſuetas, factâ illius evacuatione.

In primo ſiquidem caſu, cum China China diutiùs immoretur intrà cavitates Ventriculi, & Inteſtinorum (quod ſegnior ramentorum illius excretio, & fæcum tinctura ſatis patefacit) item, cum ductibus omnibus Chyliferis ſecundùm minimas ſui particulas adhæreat, eoſque lentiùs pervadat, poterit nullo negotio febrilem laticem ibidem conditum infringere, combibere, retundere, & ad naturalem craſim reducere, vias ipſas, Glandulaſque Chylolymphicas abſtergere, ac reſerare, aliaque hujuſmodi diuturno uſu præſtare, quæ materiam, & occaſionem febrilem, nec non *ipſius* quandoque *occaſionis initium*, ut verbo *Hippocratis* utar, ſine ullâ excretione admodum ſenſibiliter adauctâ, valeant ſubmovere.

In ſecundo verò caſu, ubi Fermentum febrile ſupponatur radicari ultra ſanguinem, videlicet in glanduloſo, lymphaticoque Syſtemate, cum iſtud e ſuâ, ut ajunt, Minerâ dupliciter poſſit in ſanguinem influere, nempe, vel mediatè (& quidem magis abundè) per Chyli vias ſecundarias, vel immediatè (& parciùs) per ipſa lymphatica, ſtatim in eundem ſanguinem ſe exoneran-

tia, dupliciter quoquè poterit ſuſcipere extra ipſum ſanguinem actionem Corticis, & ab eo debitam alterationem recipere, uno nempe loco intrà Receptaculum chyli, cæteroſque illius ductus lymphæ communes, in ſanguinem tendentes, in quibus idoneam pariter, ut in primo caſu, poteſt recipere a Cortice alterationem: &, ſiquidem Minera ipſa remotior non planê attingatur, correctâ tamen aſſiduè, per continuationem remedii, novâ fermenti illuc affluentis portione, a glandulis etiam longinquis ſubminiſtratâ, ipſa demum corrigi poteſt, aut exhauriri remota ſcaturigo. Altero verò loco correctionem ſuam poteſt a Cortice ſortiri febrile fermentum ultra ſanguinem ſtabulans, videlicet in ipſis glandulis, viſcerum, & corporis ambitum, aliumve quemvis locum occupantibus, unde lymphaticorum origo, vel propagatio: quandoquidem ad extremam hujuſmodi glanduloſam provinciam poteſt pertingere ipſa tenuior ſubſtantia, tinctura, & actio Corticis, mediantibus arteriis in glandulas deſinentibus, quæ arteriæ ipſum forſitan febrile fermentum (non excluſo, ſi cui lubeat, nervorum miniſterio) iiſdem glandulis antea ſubminiſtrarunt. Facilè namque concipere poſſumus, non modò, quòd materia lymphatica in ſanguine (majore ſaltem ex parte) reſidens, quæ febrilis quoquè fermenti glandulis imprimendi materia futura eſt, per Corticem alteretur, atque demulceatur: verùm etiam poſſumus intelligere (quod mihi quidem magis arridet) quomodo eædem minimæ Corticis particulæ, ſub chyloſo vehiculo etiamnum integræ, ſuâque virtute pollentes, ſanguinem tranſmeent, illo intacto, videlicet eum notabiliter non immutando, ſuamque vim integram ſoli fermento imprimant ultra ipſum ſanguinem, ſive in glandulis, ſive ubivis exiſtenti, atque ibidem per eas abſorpto. Quòd ſi

etiam

etiam ipſi ſanguini taliter impreſſam quis velit Corticis virtutem, ut illum balſamico quopiam robore muniat adversùs fermentum ab extrinſeco, undelibet, adventurum, is, licèt me planè conſentientem non habeat, actioni tamen Corticis, citra ſenſibilem evacuationem febrifugæ, planè favebit. Et hæc quò ad virtutem Corticis agentem contra fermentum, ſuum Focum, ſive, ut ajunt, ſuam Mineram agnoſcens, vel citra, vel ultra Provinciam ſanguineam.

Quotieſcumque verò intrà ipſum cruorem immediatè *orta* ſimul, atque *congeſta* ad turgentiam credatur, quouſque efferveſcat, febrilis Intermittentium materia (etſi hoc minùs veriſimile reputem) adhuc facilior erit explicatio actionis Chinæ Chinæ in ipſum cruorem, nullâ ſenſibili evacuatione ſubſequente, ſive id fiat per hoc tantummodo, quòd illa Fermentum febrile combibat, ac abſorbeat, ſive illud juxta *Conygium* diſgreget, atque diſpergat, ut Aquæ ſalſæ retundit aciem Aqua dulcis affuſa (quo pacto non ineptè fortaſſis explicaretur diſpoſitio cruoris ad Recidivam, quatenus ſcilicet eadem facilè renovetur, ni impediatur per continuationem Remedii, ſalium febrilium coacervatio, priorque unio) ſive alio quovis modo ejuſdem fermenti energiam reprimat; quæ res, cum multifariam poſſit contingere, difficile eſt definire, quo pacto præcisè contingat, interque varias probabilitates, veritatem, quæ una eſt, arduum innuere.

Cum tamen, aliquo ex prædictis modis ſe habere fermentum febrile, certum videatur, æquè certum per conſequens eſt, aliquo ex iiſdem modis haberi correctionem illius a Peruviano Cortice. Cumque vitioſus latex, qui tale fermentum conſtituit, vel in ſe continet, debeat redigi ad naturæ leges, vel per efferveſcen-

tiam

tiam febrilem (reſtitante plurimâ illius portione utili, ſecretâ verò inutili) vel per alterationem medicamentoſam, quæ ipſam portionem inutilem magnâ ex parte rectificet, per ſolam contrariarum qualitatum alterationem, ſeu per vim occultam, provenientem a totâ ſubſtantiâ, ut ajebant Antiqui, ſive denique, ut ſenſibiliùs loquamur, per variationem texturæ particularum minimarum, febrile fermentum componentium, habitam quomodolibet a commixtione particularum minimarum Corticis: hinc eſt, quòd nullâ, vel paucâ evacuatione ſit opus. Etenim, quandocumque etiam ad correctionem fermenti aliqua requiratur particularum ejus abſorptio, præcipitatio, & excretio, benè poſſunt hæc omnia integrè haberi a Chinâ Chinâ; cum enim malitia fermenti febrilis conſiſtat in paucâ mole (quod bene novit, qui novit, quàm pauca ſint magnorum etiam morborum ſemina) poteſt ultro excerni, quod excernendum eſt per illas evacuationes, modò ſudoris modici, modò alvinæ dejectionis, modò (quod frequentius eſt) urinæ notabiliter adauctæ, & immutatæ, quæ poſt depulſas ope Corticis febres, quotidiè obſervantur. Sanè poſtrema hæc evacuatio, lotii ſcilicet ſenſibiliter aucti, atque concocti, evidens eſt, ac perpetua, ſanguiniſque deferveſcentiam, atq; defæcationem apertè teſtatur: non quidem fortaſſe quia China China agat immediatè intrà ipſum ſanguinem, ſed quia agit intrà Ductus Chylolymphicos, quorum latices dum corrigit, & primam ſic coctionem juvat, mediatè ſaltem juvat & alteram, quemadmodum videmus ex ſolâ fermenti ſtomachici correctione, debitam ſtatim urinarum coctionem ſubſequi. Quod eò faciliùs in hoc caſu ſuccedit, quoniam, impeditâ per Chinam Chinam novâ ſanguinis conſpurcatione, ille faciliùs ſe ſe expedit ab inquinamentis

mentis

mentis antea ſuſceptis, unde urinarum concoctio, earumque uberior proventus emergit. Quid ergo de aliis copioſis excretionibus, quæ ſecundùm *Hippocratem* -- *non multitudine ſunt æſtimandæ* -- ſumus ſoliciti, cum, quid illæ per Artem inſtitutæ conferre poſſint ad curationem Intermittentium, planè ignoremus?

Propterea (iterum repeto) nunquam mirari deſinam, quomodo in tantâ rerum, & opinionum caligine circa Intermittentium cauſas, earumque ſedem, quomodo, inquam, Virtus Febrifuga Corticis, per experientiam clara, tuta, certa, & evidens, quibuſdam ſuſpecta reddatur, eo quia nihil inſigniter evacuando, doctrinæ Febrium, cauſarumque earumdem non ſatis videatur quadrare. Hoc ſanè nonniſi ex defectu experientiæ poteſt procedere, & ex defectu fidei erga experientiam alienam, ne dicam etiam ex carentiâ peritiæ in adminiſtratione remedii, ſi quando illud, vel unicâ tantum vice, vel bis ad ſummum, vel pluries quidem, ſed parciùs quàm par ſit, præſcribant, vel ſi exhibeant admixtum Catharticis, ad evacuandam, ut opinantur, ſimul & ſemel materiam morbificam, vel ſi eadem Cathartica propinent poſtridie, aut paucis elapſis diebus ab exhibito Cortice: ſignum evidens infirmioris experientiæ, tum in illis, tum in Auctoribus omnibus, qui talem Methodum docent, utpote quâ nil certiùs ad revocandam febrem, ut aliàs diximus, utque luculenter teſtatur *Reſtaurandus* his verbis -- *Si nonnulli Chinam Chinam uſurpantes, ejus ope febres non expugnant, id illorum imperitiæ adſcribendum eſt. Hodie Chinam Chinam exhibent, poſtridie purgans porrigunt. Quâ die illa data eſt, febris deſinit; purgans autem de novo paroxyſmum accerſit: adeò ſibi invicem adverſantur. Ego illam abſque ſucceſſu nunquam exhibui. Si cæteri Medici voto exciderint, procul dubio id illorum culpâ con-*

pâ contingit. Si non hanc culpam, ſaltem cautelam abſtinendi à quocumque ſolvente vel levi, poſt uſum Corticis, faſſus eſt *Sydenham* ipſe, purgationi quondam addictus, in poſtremis ſuis Epiſtolis, clarâ iſtâ proteſtatione-- *Advertendum autem, quòd, cum de Febribus Intermttentibus olim agens, Ægrum ſublato morbo ſedulò purgatum iri admonuerim, hoc intelligi velim de iis ſolùm febribus* (rectiùs forſan de nullis) *quæ, vel ſponte ſuâ, vel aliò, ſive medicamento, ſive methodo, præter Corticem Peruvianum, erant debellatæ. Etenim curatio, cum huic remedio, de quo jam loquor, innitatur, purgatione nec eget, nec eandem planè fert. Ita potenter dictus Cortex, ſine ope Catharticorum, non ſolùm paroxyſmis, ſed & dyſcraſiæ, quam corpori iidem inflixerunt, ſubvenit. Vitandæ itaque ante omnia evacuationes qualeſcumque, cum vel blandiſſima catharſis, quinimo Enema e lacte ſaccharato* (hæc autem cautela eſt nimia) *in morbi diſcrimen certiſſimè, fortè in morbum ipſum, denuo Ægrum conjiciet*.

Quòd ſi nihilominus quiſpiam contenderet, ſuccum febrilem Lacteas alicubi ſubeuntem, non eſſe liquorem per accidens tantummodo vitiatum, ſolitumque in ſtatu naturali illac cæteroqui confluere, cujus proinde craſis ſolùm indigeat alterari, illiuſque elaboratio, ſecretio, aut motus redigi ad Naturæ leges: ſed potiùs vellet, illum eſſe aliquid planè præternaturale, vel merè excrementitium, inſuperque tale, quod omnino debeat, ac poſſit affatim e corpore, & *electivè*, ut ajunt, educi, etſi illius extractionem e Minerâ irritam experiantur quotquot Catharticis, vel aliter evacuantibus medicamentis, Quartanarum v. gr. (idem dic datâ proportione de Tertianis, ac Quotidianis) curationem tentant: in hoc caſu, unicuique mordicus ita ſentienti, relinquendo in primis Methodum ſuam, poſitam in manu conſilii

 ſui,

ſui, luberet tandem palpum obtrudere, & ad dirimendam litem, cum eodem mitiùs deinceps agere. Quamobrem, in rejectam hucuſque ſententiam per modum conceſſionis quodammodo deſcendendo, Antagoniſtam hujuſmodi, ſi quis fortè eſſet, ſic alloquerer. Eſtne purgandum? Eia, purgemus. Mittendus etiam eſt ſanguis? Mittamus. Omnifariam evacuandum adhuc eſt? Evacuemus; extenuemus, excarnificemus (non ſic forſan ſupra corium ſuum luderet Antagoniſta) At poſt tot lanienas, ſaltem incaſſum, ni cum detrimento, patratas, quando tandem Rutam, Serpillum, Verbenam, Chamædrym, quando Mithridatium, aut Theriacam, aliaque Febrifuga Specifica, invalida tamen, & inertia comparativè ad Corticem, præſcribimus, quando carpis Burſam Paſtoris, vel Auriculam Muris contuſam, quando telas Aranearum, vel Ovi pelliculas digitis admovemus, quando denique Animalcula inſontia Ægrorum collo ſuſpendi jubemus, & alias hujuſmodi, vel aniles, vel dolorificas nugas, ante Chinæ Chinæ adventum jam familiares (quarum tamen nullæ materiam febrilem evacuant) uſurpamus, tunc ſaltem, niſi citiùs, exhibeamus Corticem, ut ſolenne erat vel ipſis meticuloſis Auctoribus, qui tantùm ſuperficie tenus Chinam Chinam noverunt, Orbi noſtro primùm naſcentem: exhibeamus, inquam, tunc Corticem, ſi non alio titulo, certè ob remediorum inopiam; quoniam non ſine pudore fateri cogimur, ad conterendas, ni ſponte ſolvantur, diuturnas Intermittentes, ſi Corticem demamus, Artem prope deficere.

CAPUT

CAPUT VII.

Uſus methodicus Chinæ Chinæ in vulgaribus Intermittentibus diuturnioribus, variæque illam præſcribendi formulæ.

STatuto in antecedentibus Peruviani Corticis uſu, tamquam innocuo, utili, & nonnunquam neceſſario ad profligandas Febres Intermittentes, conſequens eſt, ut vulgatiores, ſelectioreſque illum præſcribendi formulas methodicè proſequamur, in gratiam ſaltem Candidatorum Artis: cum cæteroqui ſatis notæ ſint, proſtentque ubique variæ, ac multiplices eundem præparandi, ac propinandi Regulæ.

Atque, ut a primævâ Praxi meâ exordium ducam, ipſe quidem, ſtatim ac per obitum Præceptoris evaſi mei juris in Arte Medicâ, Methodum, quam didiceram, præcisè prout didiceram, & prout a Romanâ Schedâ docebar, ſæpiſſime in uſum deduxi. Itaque, præmiſſis omnibus ex Arte præmittendis, pro certâ ſubinde Febrium adhuc vigentium curatione, doſim integram duarum drachmarum Corticis, ex Vino, ut mos erat, exhibebam horâ ingruentis Paroxyſmi, & quidem die vehementioris inſultus, ſi Febris, v. gr. Tertiana, duplex erat; quippe obſervaram, quòd, ſi die minoris, Cortex fuiſſet exhibitus, correſpondens tantùm Paroxyſmus, levior videlicet, inhibebatur, graviore ſuperſtite, ac Tertianâ duplici in ſimplicem mutatâ: ſi verò die gravioris acceſſus propinatus fuerat, minor quidem immediatè ſubſequebatur paroxyſmus, gravior autem correſpondens, non modò ſupprimebatur, ſed & poſt illum alter minor; nec ullus alius deinceps viſebatur. Quòd ſi eadem Tertiana, aliave Febris Intermittens ſimplex

erat, nulla animadverſioni huic erat occaſio.

Quia verò, fugatis Febribus, frequentes Recidivas, quæ ſuboriri conſueverant, ægrè ferebam, eaſdem quodammodo mihi reputans indecoras, de iiſdem quoquè præcavendis, ſeriò, ac ſolicitè intrà memetipſum cogitare cæpi. Quamobrem, ad repellendum pro viribus Febrium reditum, per octo circiter ſubſequentes dies, omni mane ſemidrachmam pulveris exhibebam per modum alterantis cujuſpiam, ratus, me probabiliter intrà paucos dies conſecuturum a Cortice illam humorum, ut ajebant, præparationem, quam aliàs per plures menſes a centum Julapiis, & juſculis fruſtra quæſieram; imò, quò certior fierem de prohibendâ recidivâ, elapſis iterum quindecim, plùs minùs, diebus, utut optimè convaleſceret Æger, per alios ſaltem ſex dies ſcrupulum unum ejuſdem Corticis ſingulo mane ſumi jubebam, quâ repetitione, juxta exigentiam caſuum, quandoque etiam pluries inſtitutâ ante reditum Febris, omnem fomitem, ac omne fermentum pro recidivâ ſuperſtes non rarò penitùs tollebam. Et hâc methodo etiamnum utor, ſi quando Febres Intermittentes longiuſculas per Chinam Chinam curare aggredior.

Non abſimili admodum viâ incedunt hodie cautiores quamplurimi, qui ad tollendam ſenſim, nec uno quaſi ictu comprimendam febrilem efferveſcentiam, ipſum Corticem exhibent a principio per modum levioris alterantis, imminutâ ſcilicet ſemper, ac parcâ doſi (puta ad ſemidrachmam, vel circiter) idque ſemel tantùm in die, tempore, quo Acceſſio deferbuit, vel omnino ceſſavit, ſive in formâ ſolidâ, ſive in aquâ etiam aliquâ ſtillatitiâ, puta Card. b., Scorzoneræ &c. potiùs, quàm in Vino; quam doſim ſemper æqualiter ad plures, & plures dies protrahunt, uſquequo nempe Febris

extin-

extincta ſit, ac ultra etiam, ut præcaveatur regreſſus. Atque hanc quoquè methodum in naturis, palatiſve delicatulis, & *in debiliorum Febrium diuturnitate*, haud infrequenter & ipſe teneo.

Sed, ſi cauſa Febrium valida ſit, uberior, & contumax, ob metum verò imminentium ſymptomatum, vel ob aliam juſtam rationem, congruum videatur, Febrem, longas admodum moras non admittentem, ſupprimere, tunc ſatius eſt priùs exhibere doſim integram duarum drachmarum, poſtea ſenſim imminutâ doſi procedere; ſic namque citiùs, & infallibiliùs effectum conſequimur. Neque enim ſex ſcrupuli v. gr. pulveris, per ſex ſucceſſivos dies aſſumpti, æquivalent activitati, licèt æquivaleant ponderi, duarum drachmarum uno hauſtu aſſumptarum; quod, ut maximè verum eſt, ita & maximè notandum in praxi. Hinc eſt, quòd unus Medicus, cum drachmis ſex, vel cum unc. j. Chinæ Chinæ, quamlibet Febrem Intermittentem diuturniorem ſanet, & recidivam etiam præcaveat: alter verò cum unc. iij. vel iiij. vix, ac ne vix quidem, id aſſequatur; ſi videlicet primus drachmas duas primâ vice porrigat (quibus ſolis Febrem immediatè ſupprimit) dein poſt unam, vel alteram diem, drachmam unam iterum propinet, ac ſequenti die alteram ſimiliter drachmam, demumq; interpoſito octo circiter dierum ſpatio, ſemidrachmam quotidie per alios octo dies continuos exhibeat, quâ methodo omnis fere ſemper inhibetur recidiva: alter verò tres uncias integras ad ſcrupulum unum quotidie (prope inutiliter) impendat. Sanè una tantùm libra aquæ affatim effuſa par eſt extinguendo ignitorum carbonum cumulo; duæ verò libræ guttatim, & longiuſculis intervallis ſtillantes, tractu temporis difficilè idem præſtant. Sic purgatio per epicraſim inſtituta, quamquam perſæpe tutior ſit, ac uti-

 lior

lior purgatione mediocriter validâ, non eſt tamen citior, aut certior, quò ad obtinendum finem evacuationis. Idem dicendum prorſus de Doſi congruâ, & integrâ Chinæ Chinæ, quò ad effectum certiorem pellendi Febres, cæteris paribus.

Practicæ hujus veritatis ope decerni quoquè poſſe videtur de uſu liberaliori, prudenti tamen, omnium ferme Alterantium. Horum ſanè doſes noſtris temporibus ſunt adeò diminutæ, & in dies diminuuntur, propter neſcio quandam ſcrupuloſitatem Magnorum etiam Virorum, minùs tamen Practicæ addictorum, ut ſæpius fortaſſe cunctationi huic imputari poſſit felicium ſucceſſuum carentia frequentior, & fraudatio expectationis noſtræ, quam jure merito nobis indidit longa Patrum experientia, & auctoritas, ſed nimia noſtri ſeculi in uſu practico fefellit cautela. Ad hanc ſuperſtitioſam, ut ita dicam, medendi rationem referri quoquè poteſt auſteritas nonnullorum, Vini uſum, pro Chinæ Chinæ infuſione, ac aſſumptione reprobantium, cum tamen illud, pro complendo hoc opere, cæteris quibuſcumque liquoribus ſine ullâ ſuſpicione præferri poſſit. Neque enim ab illo, etſi nonnunquam generoſiore, per infuſum tamen Corticem aliquo modo enervato, quicquam detrimenti unquam eveniſſe dignovi, ſicuti nec intereſſe, album ne illud ſit, an rubellum, auſterum, an dulce &c. ut proinde liceat innoxiè uti eodem vel in Febribus plurimùm intenſis, teſte experientiâ, & *Sydenhamii* auctoritate, quem inter cæteros lubet ſeligere -- *Neque enim* (inquit ille) *mihi unquam contigit, ut viderem, Vinum, in quo propinatur Cortex (quod jure quis poſſit ſuſpicari) febricitanti obfuiſſe; e contra verò, calor, ſitis, cæteraque Febris ſymptomata utplurimum, poſt aſſumptam hujus remedii quantitatem ſufficientem, mox evaneſcent, Vino haud obſtanti.*

Aliis

Aliis itidem imitatoribus Methodi, quam ſub Arcani nomine tanti vendidit in Galliâ *Talbotius* Anglus, in uſu eſt ſolam Corticis percolatam infuſionem ex Vino, rejectâ ipſius Corticis ſubſtantiâ (ne videlicet ſtomachum gravet) ad unc. v., vel vj. propinare, idque aſſiduè repetere, interpoſito quatuor ſcilicet horarum intervallo, incipiendo a remiſſione cujuslibet paroxyſmi (nequaquam verò a principio) uſque ad alterius adventum, & ſic primò ad plures, & plures dies, deinde mane tantùm, & ſerò, tandemque ſemel tantùm in die, ad plures uſque hebdomadas ſenſim procedendo, Febre etiam ſublatâ.

Sed, ut verum fatear, licèt hanc præparationem abſolutè non improbem, ſuâ quippe præſtantiâ nequaquam carentem, ea tamen minùs arridet, non quidem ratione temporis exhibendi Febrifugi, quod potiùs cum aliis commendo, cum tutiùs ſit hoſtem fugientem, Febrim nempe, inſequi a tergo, quàm venientem aggredi a fronte: ſed primò, quia debilis admodum eſt hujuſmodi modus, & tardioris effectus, imò etiam incerti; ſecundò, quia ſic fieri ſolet inutilis conſumptio remedii præſtantiſſimi, ac in urgentiſſimos caſus ſolicitè potiùs ſervandi, cum pro tali infuſione neceſſaria ſit magna quantitas Chinæ Chinæ, ad uncias nempe ſex, vel octo, ut ipſi fatentur Auctores Galli, pro uno tantùm Ægro perfectè ſanando. Accedit, quòd hujuſmodi infuſio, partitis etiam vicibus inſtituta, nonniſi in pluribus Vini libris, longâ poſtmodum morâ vappeſcentis, poteſt inſtitui: ſiquidem cuilibet unciæ Chinæ Chinæ, una ſaltem Vini Pinta Pariſienſis, continens uncias xxxij., imò, ſecundùm *Lemeryum*, duæ Pintæ ſolent affundi. Quod ſanè impendium Corticis ad exceſſum uſque producitur pro morbo vulgari, qui cum exiguâ cæteroqui Corticis,

& liquoris mole curari potuiſſet. Et revera, ſolo Cortice tali infuſioni ſuperſtite, rejectoque jam, ut effæto, ac inutili, plures Ægrotantes pauperes ſanatos novi, cum tamen pro uno ditiore vix tota, quanta erat, infuſio ſuffecerit. Tanta eſt ſubſtantiæ Corticis, etiam per infuſionem præcedentem enervati, activitas, & tam debilis eſt activitas ſimplicis infuſionis illius, etiamſi vegeti. Hanc nihilominus Methodum amplexa eſt Gallia fere univerſa, poſtquam eâ uſi ſunt omnes Regii ſanguinis Principes, & Sacra ipſa Regis Perſona, cui tamen verè profuit ipſa Corticis epoti ſubſtantia. Edita proinde eſt, ac promulgata eadem Methodus, cum approbatione Aulicorum Medicorum, ſcilicet Clariſſimorum *D' Acquin*, *Fagon*, *Le Bel*, & *Du Cheſne*, accedente univerſali aliorum totius Regni Medicorum uſu.

Laudabilior tamen, meo judicio, eſt mos eorum, qui factâ dilutiori, ut ſupra, infuſione unciarum duarum, vel trium Chinæ Chinæ, eandem non *percolatam*, ſed nonnihil *turbidam*, eâdem pariter, ut ſupra, doſi, iiſdemque temporibus, cum non abſimilibus intervallis, præbent, quâ demum prope abſumptâ, reliquæ portioni Chinæ Chinæ in fundo ſubſidentis, novum Vinum, quin etiam tantillum novi Corticis (ut & factitabat Talbotius) affundunt, uſque ad veteris, & novi pulveris abſumptionem: ſic enim citiùs, & certiùs ſortiuntur intentum. Sed neque hoc planè ſatisfacit, quatenus pro occaſione nimis levi, nimium pariter fit Chinæ Chinæ proluvium, nimiſque diu vexantur Ægri nauſeosâ, & frequenter repetitâ ingrati medicaminis oblatione. Si ferat nihilominus Ægri ſtomachus, nec eum pigeat expenſæ ſupervacaneæ, hujuſmodi methodum improbare non audeo.

Sunt aliæ plures Chinâ Chinâ utendi formulæ, ſingulæ

gulæ ſuo robore præditæ: ex eâ ſiquidem parantur Tincturæ admodum efficaces, Extracta pariter non parum activa (plùs minùs tamen, pro ratione menſtrui, ac modi eadem conficiendi) quæ, ſicuti ſimplicem Corticis ſubſtantiam ſuperant quadam jucunditate ſaporis, efficiuntque ideò, ut aſſumantur faciliùs, ita ambigo, nec ſine causâ, an æquent virtute, ac energiâ operandi, ut quandoque opus eſſet, præſertim ſi hujuſmodi artefacta diutiùs aſſerventur, imò niſi ſint valde recentia. Quòd ſi auctoritati Famigeratiſſimi *Malpighii*, & aliorum in hoc velimus ſubſcribere, ſanè tincturæ potiùs, quàm ſubſtantiæ, quippe ligneæ, ac proinde gravioris, ſicut & adminiſtrationis paulatim potiùs, quàm cumulatim inſtitutæ, uſum tutiorem reputabimus. Ego verò ſolicitus de certitudine, & promptitudine eventus, ubi præſertim aliqua urgeat neceſſitas, circa primum caput meum adhuc votum ſuſpendo, etſi ſatis felicem ſæpiuſculè (haud diffiteor) Extracti pariter, ac Tincturæ experientiam nactus. *Mortonus* tamen in adminiſtrando Cortice exercitatiſſimus, dum Tincturam ſuam ſatis elegantem, neque cum Vini ſpiritu (qui aliorum mos eſt) extractam commendat, eidem nihilominus aliquot drachmas pulveris in ſubſtantiâ præmittit pro fundamento Curationis. De Doſi autem (quod ſecundum eſt) quid ſentiam, jam dixi ſuperiùs; nec majorem requiri quantitatem in Caſibus *vulgarium* Intermittentium, ac tunc edixerim, reor, utut idem *Mortonus* doſim augere ſoleat, non alio nomine, niſi quia ſpurium, & effœtum Corticem genuino, & integro copiosè mixtum, noſtris temporibus ſuſpicatur. *In Schedulâ Romanâ* (inquit ille) *doſis drach. ij. præcisè adultis præſcripta erat; Jam autem quia Cortex adulterinus eſt, coacti ſumus ſaltem unc. j.; nonnunquam duas, vel tres ingerere, priuſquam ſcopum attingere poſſi-*

poſſimus Drachmas duas vix jam ſufficere Infantium, ac puerulorum Febribus fugandis, cuilibet in Medicinâ exercitato notum eſt. Sic ille. Hujuſmodi autem fraudem in Cortice apud nos, Ego, ut verum fatear, nondum deprehendi, eundem nimirum effectum, ac primis temporibus, a conſuetâ doſi etiamnum reportans.

Pariter cum Conſervis Roſarum, Abſynthii, Violarum &c. admixta China Chinæ, ſpecie Opiatæ, vel Electuarii utiliter exhibetur; item (quod commodius eſt) cum Syrupo de Abſynth, de Cortice Citri &c. vel cum ſolutione Tragacanthi, in formam boli redigitur, vel cum ſaccharo, & idoneo liquore coquitur ad conſiſtentiam Syrupi. Sic ego ſæpius tincturâ ejuſdem forti in Julapium redactâ, pueros, quibus amarum ingratum eſt, ni fallantur ſpecie dulcedinis, curare conſuevi. En mea illius deſcriptio.

℞ *Chinæ Chinæ in tenuiſſimum pollinem redactæ unc. j. Irroretur Vini ſpiritu quouſque humeſcat tota, mox infundatur in unc. xvj Vini albi generoſi. Digeratur in B. M. tepido per biduum, vel triduum, agitando Vas pluries in die, dein factâ per linteum valde rarum colaturâ, cum forti expreſſione (ut portio ſaltem tenuior ſubſtantiæ Corticis trajiciatur) adde Sacchari albi clarif. unc. viij. Et in Vaſe fictili coquatur lento igne ad conſiſtentiam Syr. Doſis unc j. unc. j. ſs. unc. ij., & ultra, ſi lubeat*. Julapium iſtud eò efficacius erit, quò turbidius, & ſubſtantiâ Corticis magis imprægnatum, ſecus verò, quò magis perſpicuum. Poterit autem in tali caſu, vel ſi adultis ſit præſcribendum, acui, & roborari additione ſubſtantiæ Corticis ad ſcrup. j vel ad drach. ſs. pro qualibet unciâ, quæ commixtio tempore oblationis valde utilis eſſe poteſt, nec multùm incommoda.

Omnibus hiſce modis, quorum unicuique ſua vis ineſt,

ineſt, exhibitus debitâ, & continuatâ doſi, tùm in Paroxyſmo, ut olim, tùm extra Paroxyſmum, ut modò, & quidem partitis vicibus, Peruvianus Cortex, in tenuiſſimum pollinem (quod ungue notandum eſt) probè redactus, Febres omnes Intermittentes fugat, modò citiùs, modò tardiuſculè, prout magis, vel minùs valida, copioſa, aut frequens fuerit illius oblatio. Harum tamen Formularum nulla ex relatis promptiorem ſortitur effectum, quàm ea; quæ primùm fuit inventa, exhibendo videlicet drachmas duas Chinæ Chinæ, per aliquot horas (quod tamen minimè neceſſarium) in Vino antecedenter infuſæ, invadente Paroxyſmo, vel, ſi mavis, eodem declinante: ſiquidem in principio acceſſionis metus eſt, ne vomitu, tunc temporis facili, rejiciatur; illo enim paroxyſmo tranſacto, certò certiùs non redit alter. Et ſi conſtanter, ac opportunè repetatur remedium, modò ad drachmam, modò ad ſemidrachmam, ad plures dies, ſemelque tantùm, vel bis in die, prout opus videbitur, videlicet priuſquam ſemiconfoſſus hoſtis vires reſumat, præcavetur etiam recidiva. De reliquo non eſt, cur ſimus admodum ſoliciti de eleganti illius præparatione, niſi id fiat guſtus gratiâ, vel ob difficultatem aſſumptionis ex parte Ægrorum; tunc enim Tincturas tantùm, vel Extracta, aliaſve Remedii contractiones, per infuſionem, decoctionem, expreſſionem &c. cogimur anteponere ſubſtantiæ illius. Extra hujuſmodi occaſionem, abſque ullo fuco exhibeatur Cortex; quandoquidem, quocumque modo offeratur, noſtram ſemper expectationem implet, eò fortior, quò ſimplicior.

In hanc rem audiatur *Mortonus*, qui de Chinæ Chinæ Tincturis, Extractis &c. verba faciens, concludit -- *Audeo palam affirmare, multâ, ac diuturnâ experientiâ fretus, Chinam Chinam ſimplicem, & in Subſtantiâ exhibitam*

(modò

(modò in pollinem, ſeu Alcohol arte priùs redacta fuerit &c.) certiùs, ac compendioſiùs vires ſuas exercere, atque finem optatum attingere, quàm ſi multâ arte, aut igne torqueatur, ac nativis viribus ſpoliata, more pompoſiſſimo, exhibeatur; adeò ut in iſtis præparationibus oleum, & opera perdatur. Neque cuiquam auctor ero, ut nugas hujuſmodi captando, atque reapſe nihil efficiendo, temporis pretioſiſſimi jacturam faciat. Alibi pariter idem inculcat, ſic inquiens -- *Febres ſanè Subſtantiâ Corticis citiùs, ac certiùs, quàm quacumque ſpecioſiſſimâ ejus Tincturâ, Extracto, vel Elixire fugari, atque fugatas ad recidivationem minùs aptas eſſe, certo certius conſtat.* Quod idem paucioribus his dixerat *Blegnyus* -- *Porrò, me judice, ſimpliciſſimæ præparationes, & quæ minus artificium redolent, omnibus præferendæ ſunt.*

Neque tamen primos Chinæ Chinæ Fautores latuere iſtæ, quæ recentiores vulgò reputantur, illam præparandi formulæ; ſiquidem de ipſis expreſſam mentionem facit laudatus *Badus*, qui non modò Extracta, & Tincturas (quas inter celebris eſt, quam profert ex deſcriptione *Jo: Gregorii a Glantz* Medici Cæſarei) ſed etiam Sales, & Spiritus ejuſdem, imò & Aquam ſtillatitiam, vel tunc fabrefactam indigitat, de cujus tamen viribus nollem inexpertus quicquam ſpondere.

Sed tanto luxuriantium præparationum apparatu nondum contenta oſtentatio Medica, cogitavit adhuc de adjungendâ huic Achilli, qui ſibi ſolus ſufficit, aliorum Medicaminum inutilium (utinam non contrariorum) ſocietate, ſi non titulo expugnandæ Febris, ſaltem leniendorum ſymptomatum: quo nomine Laudanum opiatum, ubi præſertim ſymptomatica diarrhæa, vomituſve frequens febribus adjungatur, communiter (nec tamen malè) ſolet Cortici commiſceri. At licèt injuriâ cæteroqui annectatur Chinæ Chinæ conſortium

cujuſ-

cujuſcumque remedii (ubi enim ea convenit, convenit ſola) cum omnia Febrium Symptomata, quantumvis gravia, devictis per Corticem Febribus, tollantur penitùs; attamen, ſi cui lubeat eadem addere, non ſinè plurium Scriptorum auctoritate, addat, licèt utplurimum ſupervacuè.

Id unicè admittere nequeo, etſi eorum nonnulli facilè admittant, aut ſuadeant, nempe quòd Cortici ulla Cathartica, utut levia, admiſceantur, vel poſt eam oblatam propinentur; per ſolos enim Clyſteres repetitos ſatius eſt negotium abſolvere. Uſu namque ſatis didici (quod & a Scriptoribus magis expertis eſt animadverſum) ea ipſa familiaria Remedia, quæ vix, ac ne vix quidem, naturam alimenti tranſcendunt, ſuntque convaleſcentibus uſui ordinario ad alvum lubricam ſervandam, ea inquam ipſa, poſt aſſumptum Corticem, Febres iterum ſuſcitare. Quamobrem eâ certitudine, quâ Febris per Chinam Chinam expellitur, eâdem pariter per Cathartica revocatur. Quod diutinâ obſervatione adeò conſtans reperi, ac adeò perpetuum reputo, ut olim Quartanario cuidam bimeſtri, per Corticem curato, & adhuc nihilominus querulo, quòd plura mala ex iſtiuſmodi curatione metueret, quàm ex Febre non ſatis diù (ut ajebat) geſtatâ, impatiens reſponderim, quòd, ſi tanti Febrim ſuam faceret, ut, eâ ſublatâ, re meliore per me ſpoliatum ſe crederet, paratus eram illicò Febrim ipſam illi, medio Cathartico, reſtituere. Meliùs conſultus renuit, & vixit incolumis.

Quò ad modum diætandi Ægros tempore Febrifugi oblati, ego (quidquid aliis placeat) eandem ſervari jubeo victus rationem, qualem pro ratione Febris ante Corticis uſum præſcripſeram, ſervato congruo ſemper intervallo inter cibum, atque remedium, quemadmodum

dum in aliis quoquè caſibus mos eſt, ut ſcilicet purior, quantùm fieri poteſt, ac impermixta deferatur quò tendit ſubſtantia remedii. Neque ex hac praxi ullum unquam incommodum in ſtomacho Ægrotantium, quale deſcribitur ab iis, qui ventriculum jejunum nolunt, ſed cibis refertum, ut meliùs Corticem ferat, contigiſſe memini. Forſitan id illis accidit, qui quartâ quaque horâ plures uncias infuſionis Chinæ Chinæ, ſtomachum inundantis, aſſumunt. Non ſic certè in præſcriptione mihi familiari. Ingurgitationem idcircò, ac frequentem Ciborum, præſertim ſolidorum, oblationem, quæ nonnullis arridet, in hac ſaltem Regione, laudare nequeo.

Intrà hos cancellos vulgò ſubſiſtit uſus frequentior Peruviani Corticis, tum quò ad doſim, tempus, & modum offerendi remedii, tum quò ad Febres, quæ pro ſcopo activitatis illius communiter deſignantur. Innumeras equidem alias Chinæ Chinæ præparationes, atque illius ante infuſionem prævias irrorationes, commixtiones &c. ex plurimis Auctoribus hùc afferre poſſem longiori ordine, ſed crambem millies recoctam abnuo recoquere; nonnullas tamen ex iis, quæ præſtantiores creduntur, in gratiam Tyronum tantummodò, minimè gravabor tranſcribere. Interim, antequam pergam, mihi generaliter dixiſſe ſufficiat, drachmas duas genuini pulveris, ſive ſolitarii, ſive aliis Febrifugis aſſociati, & quomodolibet, unâ vice, tempore idoneo exhibiti, ſive in formâ liquidâ, ſive ſolidâ, ſive in Aquis ſtillatitiis, ſive in Vino (quod Ego, præſertim ſi tenuius ſit, cæteris liquoribus antepono) quamlibet Intermittentem fugare: eundem verò pulverem pro arbitrio, & pro morbi exigentiâ, parciore doſi ad plures dies ſimiliter exhibitum, ac ſubinde etiam repetitum, ejuſdem Febris reditum utplurimum prohibere. Ne tamen ſicco pede aliorum

præ-

præſcriptiones tranſigere videar, vel negligere, elegantiores, ut ſpopondi, nonnullorum formulas hìc apponam.

Sydenham in *Obſervationibus Medicis* ſimpliciorem hanc habet. ℞ *Peruviani Cort. ſub. pul unc. j. Conſ. Roſ. rubr. unc. ij. M. Capiat Æger quantitatem nucis moſch. majoris, mane & ſerò quotidie, diebus a genuino paroxyſmo vacuis, donec totam confectionem abſumpſerit. Repetatur porrò ad tres alias vices, interjectis ſemper diebus quatuordecim.* In Epiſtolis poſtmodum ab eodem conſcriptis, poſtquam experientiâ profecerat, unciam unam pariter ejuſdem Corticis Syrupo Caryoph., aut de Roſis ſiccis commixtam, vel duabus Vini libris infuſam exhibet, duodecim partitis vicibus, ſingulo quadrihorio, tempore intermiſſionis, eâ ſcilicet proportione, ut intrà duos tantùm dies tota quantitas abſumatur, atque octo tantùm interjectis diebus, remedium repetit, idque ter, vel quater renovat, ad arcendas recidiuas.

Idem Auctor pro Infantibus ſequens (ut inquit) Julapium ſolet conficere. ℞ *Aq. Ceraſ. nigr. Vini Rhenani an. unc. ij. Corticis Peruviani ſubt. pul. drach. iij. Syr. Caryoph. drach. j. M. f. Julapium. Capiat cochleare unum, alterumve, pro ratione ætatis, quartâ quaque horâ, donec paroxyſmi non ampliùs diſcrucient, inſtillando alternis doſibus (ſi diarrhæa adfuerit) Laudani liquidi gut. j. vel ij.* Limpidam autem ex diligenti percolatione infuſionem Corticis, quam pro delicatulis præſcribit, nullius fere roboris eſſe, plurimâ fretus experientiâ, pro certo habeo. Claris hujuſmodi infuſionibus, exiguâ Corticis virtute imbutis, anteponerem potiùs Vinum *Monginotii* (cujus tamen nullum mihi fuit unquam experimentum in praxi) paratum tempore vindemiarum ex Chinâ Chinâ immixtâ, in pulverem redactâ, illiuſque probabiliter viribus, mediâ fermentatione, validiuſculè imprægnatum.

Mor-

Mortonus autem, Corticis ſtrenuus adminiſtrator, illum exhibet per octo, decem, vel duodecim vices ad ad drach. j. ſingulo trihorio, vel quadrihorio, tempore abſentis paroxyſmi, modò in formâ potus, modò in formâ boli, vel pillularum. Quæ quidem doſis ſic repetita, quemadmodum excedere ſolet exigentiam Intermittentium *benigniorum*, ita nonnunquam non æquat (ut ſuo loco videbimus) exigentiam quarumdam *Pernicioſarum*, utut Methodos aliorum efficaciâ ſuperet. Formulæ autem illius ſunt ſequentes. ℞. *Aq. Card. b. unc ij. Aq. Epid. Syr. Caryoph. an. drach. ij. Chinæ Chinæ elect. ſubt. pul. drach. j. M. f. hauſtus, qui abſente paroxyſmo illicò propinetur, repetaturque tertiâ, vel quartâ quaque horâ ad viij. x. vel xij. vices.* Vel

℞ *Cort. Peruviani elect. in ſubtiliſs. pollinem redacti drach. j. Syr. Caryoph. q. ſ. M. f. bolus ſumendus ut ſupra.* Vel

℞ *Pul. Peruviani ſubtiliſs. triti unc. j. vel unc. j. ſs. Syr. e Rub. Idæ q. ſ. Balſami Peruv. ſcrup. j. vel drach. ſs. M. f. Elect., de quo ſumat Æger quantitatem nucis moſch. tertiâ, vel quartâ quaque horâ extra paroxyſmum.* Vel

℞ *Pul. febrifug. elect. & ſubtil. triti unc. j. vel unc. j. ſs. Mucilag. Gum. Tragacanthi Aq. Plantag. extract. q. ſ. M. f. Pill. mediocres deaur., quarum viij. x. vel xij. quartâ quaque horâ intermiſſionis deglutiat.*

Pro iis autem, qui ægrè ferunt ſubſtantiam Corticis, poſt doſim aliquot drachmarum illius, pro fundamento curationis priùs propinatarum, hac tincturâ utitur ad perficiendam curationem. ℞ *Cort. Peruviani craſsè pul. unc. iij. Coque leniter in Aquæ fontis lib. j. ad medietatis conſumptionem: deinde f. Colatura, atque reliquias Decocti, eâdem Aq. quantitate recèns affusâ, coque, & cola iterum, hoc modo repetendo operationem ad tertiam vicem, vel donec tota Corticis amarities fuerit extracta. Denuò omnes*

nes colaturas commiſce , & adde Aq. Epidem. Syr. Caryoph. an. unc. iiij. vel v. M. f. Apozema , ſive Tinctura , de quâ ſumat Æger unc. iiij. v. vj. quartâ quaque horâ extra paroxyſmum, vel ſæpius ad libitum.

Ex *Zodiaco Medico-Gallico*, præter *Remedium Anglicum*, ſeu præparationem *Talbotii*, de quâ infra, & alias præparationes aliorum, habemus ſpecialiter hanc Opiatam non inelegantem. ℞ *Quinquinæ pul. Fol. aut Flor. Centaurii min. ſub. pul. Theriaces an. part. æqual. Conſice ex his Opiatam, de quâ ſumat Æger bis in die drach. j. ſs. ſex dierum ſpatio, ſuperbibendo hauſtum Vini rubelli optimi, & Aq. Plantag., vel Bugloſſi.* Eandem, meo judicio, efficaciorem (quippe Chinæ Chinæ plus admittentem) reddit *Cl. Nigriſolus* immutans hoc pacto. ℞ *Chinæ Chinæ pul. unc. ſs. Fol. Centaur. min. pul. Mithridat. opt. an. drach. ij. M. & cum Syr. de Abſynthio, vel de Cort. Citri, vel Aurantiorum f. pill.* (non præſcribit molem, aut pondus ſingularum, ſed facile eſt id cuique determinare) *quarum ſex, vel ſaltem quatuor aſſumat Æger quotidie, ſuperhauſto cyatho Vini generoſi, vel Aq. Card. b., aut Sonchi &c. continuando uſum talis Opiatæ per aliquot dies, etiam ſublatâ Febre, ad recidivæ præcautionem.*

Ex eodem denique *Zodiaco*, & ex ipſo *Nigriſolo* innuere ſolùm juvat, minimè verò tranſcribere, celebrem præparationem *Talbotii*, utpote ſatis notam, ſcitu facilem, relatu operoſam, & a vulgari infuſione parum diſcrepantem. Me tamen vade, ea per ſe imbecillis eſt; quidquid enim roboris eidem ineſt, illud a crebrâ tantummodo, & diuturnâ ejuſdem oblatione procedit. Cæterum excellentia, quæ illi a nonnullis tribuitur, eò quia virtutem nudam Corticis in ſe contineat, extractam a craſſiore ſubſtantiâ, quæ proinde rejicitur (ſed perperam) ut effœta, tanta revera haud eſt, quanta creditur:

& planè verſutè id factum, ad velandum remedium cognitu nimis facile, ut ſcilicet pro arcano poſſet venditari. Id unum expedit animadvertere, quòd quotieſcumque ſimplici infuſione uti velimus, idque ſinat morbi benignitas, opus eſt doſim ſaltem duplicare, & macerationem duorum, vel trium dierum præmittere, ac ſæpiuſculè vas liquoris concutere: ut ſic, liquore, quantùm fieri poteſt, impraegnato, probabilem ſortiamur effectum ab infuſione duplicatæ doſis, quem a ſubſtantiâ dimidiæ certum conſequeremur. Qui magis elaboratas expetit hujuſce Remedii præparationes, illiuſve Tincturas, Extracta &c. adeat *Badum*, *Sturmium*, *Rolfinchium*, *Lemeryum*; *Donzellum*, *Dolæum*, *Monginotium*, *Talbotium* modò memoratum, ſeu potiùs *Blegnyum* pandentem arcana *Talbotii*, *Helvetium*, *Charas*, & alios, quorum plurimos etiam reperiet in uno Antidotario Mediolanenſi acervatim citatos.

Similiter cum Confectionibus Cardiacis, ut de Hyacintho, Alchermes &c. ſolet a nonnullis ſimpliciore apparatu, & retentâ illius ſubſtantiâ, miſceri Cortex, ſupervacaneâ quidem impensâ, ſed eventu nihilominus æquali, dummodò illius ſit doſis, uſuſque ſufficiens, cujuſmodi exempla paſſim videre eſt apud Auctores fere omnes Cortice utentes. Mixturis autem hujuſcemodi, præſertim verò Opiatis amaricantibus, paulò ſupra relatis, uti poſſunt ii præcipuè, quibus occaſio eſt Corticem velandi, vel quia Ægrotantes panico terrore perculſi renuant aſſumere, vel quia ipſi erubeſcant palam offerre, eò quòd aliàs incautè nimis, aut ſtudiis propriis ducti, illum damnaverint: odor enim, & ſapor Theriaces ſatis notus, ſimulque amarities Centaurii, ſaporem Chinæ Chinæ celabunt, ac obruent. Quod reliquum eſt, ut ingenuè loquamur, cum quidquid illi commiſcetur (etſi ſim-

ſimpliciter bonum) eâdem ſit imperfectius, non eſt cur moles remedii augeatur adjuncto aliquo imbecilliore, quod a ſolâ Chinâ Chinâ efficaciam fere totam debet mutuari. Satis appoſitè in hanc rem ajebat Doctiſſimus *Sydenham* -- *Qui aliquid Cortici adjiciunt, præter vehiculum eidem in ventriculum tranſmittendo neceſſarium, aut ex ignorantiâ peccant, ut mihi videtur, aut dolo malo, a quo Vir probus ex animo abhorrebit.*

Extenſionem verò Remedii iſtius ad alias Febres expugnandas, puta Continuas, Malignas &c. a nonnullis propoſitam, vel uſurpatam: item ejuſdem injectionem per Clyſteres ab *Hadriano Helvetio* deſcriptam, & a me quoquè aliquando inſtitutam, varioſque illius uſus ad alias Ægritudines, hìc loci, ubi de uſu tantùm vulgari ejuſdem in Intermittentibus agitur, examinare ſuperſedeo, cum ex profeſſo de his omnibus ſuo loco ſim plura dicturus.

CAPUT VIII.

Diligentior inveſtigatio, an liceat in principio quoquè earumdem Vulgarium Intermittentium Chinam Chinam exhibere.

QUæ diximus hactenus de tutâ, citâ, ac certâ actione Peruvianæ Corticis in diuturniore Febrium Intermittentium *progreſſu* exhibitæ, & quæ de Cauſis ipſarum Intermittentium ſuperficie tenus tetigimus, omnem locum videntur ſurripere propoſitæ quæſtioni, an ſcilicet illam etiam in *principio* earumdem liceat offerre; quandoquidem omnibus temporibus (& quò citiùs, eò meliùs) morbum ſemper tolli debere, ſi poſſibile ſit, extra dubium videtur. Sed non eſt planè ita; Alìud namque

quærendum eſt priùs, quod magis refert, nempe, an verè hujuſmodi Febres ab initio liceat ſupprimere (quod & circa uſum ſuorum Alexipyretorum adnotarunt Antiqui) præſcindendo, an id mediante Cortice, vel alio quovis Febrifugo tentare expediat: nam quotieſcumque id facere congruum cenſeatur, nil profectò melius Cortice in hunc finem occurret. Sed non eſt res parvi momenti decernere, an congruat tempori.

Pro hujuſce nodi ſolutione, lubet aliquâ ex parte convenire cum *Sydenhamio* admonente -- *Curandum eſſe ante omnia, ne prœmaturè nimis hic Cortex ingeratur, ante ſcilicet quàm morbus ſuo ſe marte aliquantiſper protriverit, niſi collabeſcentes, & jam fractæ Ægri vires* (virium autem collapſus in morbi principio nequit contingere, niſi ob ingraveſcentiam Symptomatum, quam ideo ſatiùs fuiſſet exprimere) *eundem temporiùs ſuggerendum eſſe dictaverint* -- Sed quia ratio illius innititur ſuppoſitioni, quòd cauſa Intermittentium, æquè ac Continuarum, tota deliteſcat in ſanguine, alia idcircò nobis, hâc de re diverſimodè ſentientibus, terenda eſt via, ut nihilominus, etſi diſcordes in ratiocinio, fere coincidamus in Praxi. Jamque in hanc rem præſto eſt quædam *Avicennæ*, aliorumque plurium Scriptorum diſtinctio, ipſi quoquè *Sydenhamio* accepta, quâ uti ſolebant pro regulâ practicâ curandi Febres, inſignem aliquam cutaneam eruptionem, v.gr. Variolarum, vel Morbillorum ſecum ferentes, quas, ſi verè pro *Depurativis* (ſic dictis) ſeu *Perfectivis* habebant, neque ſanguinis miſſionem, neque ullam aliam, opus illud interturbare valentem, celebrabant operationem: ſed totum negotium committebant Naturæ, ſanguinis depurationem ſuo tempore, mediâ ejuſdem ebullitione, maturanti. Si verò *Corruptivas* (talis erat illarum nomenclatura) reputabant ejuſmodi Febres, illas totis viribus

ribus artis ſtatim aggredi, moderari, ac tandem expugnare conabantur. Hæc eadem itaque ſit nobis norma, & diſtinctio in reſolutione allati Problematis; ſi nempe Febris Intermittens *Depurativa* ſanguinis, aliorumve ſuccorum rationabiliter cenſeatur, ea, uti expers periculi, & facilè tolerabilis, vel nonnihil diutiùs, vel etiam omninò ſinenda eſt, vel vulgaribus tantùm remediis, cùm circumſpectione tamen, tractanda. At ſi ejuſdem ſanguinis, vel viſceris alicujus læſiva, ac veluti *Corruptiva* videatur, tunc ab ipſo *exordio* per Corticem ſupprimi poterit.

Pro hujuſmodi autem diſtinctionis ulteriori explicatione, & practicâ utriuſque caſus dignotione, huc iterum revocanda ſunt, in gratiam Tyronum, quæ de Febribus adnotavimus Capite præcedenti: ex duobus ſiquidem, vel tribus Theorematis generalibus, ibidem relatis, tota pendet ſolutio Problematis, & varia, rationaliſque adminiſtratio remedii.

Suppono itaque ex jam dictis, Febres, tam Continuas (eas ſaltem, quas putridas appellarunt Antiqui) quàm Intermittentes, in hoc convenire, quòd illarum ſcena intrà ſanguinem peragatur: idque, vel perpetuò, vel ſaltem utplurimum, ob rei alicujus non exactè miſcibilis, aut in probum cruorem convertibilis, copiâ verò, aut activitate ſupra modum luxuriantis, heterogeneitatem. Suppono pariter, eaſdem Continuas, & Intermittentes in eo ipſo, in qno diximus convenire, ab invicem diſcriminari per hoc, quòd illud incongruum, nec probè miſcibile, quod Continuas parit, illarumque Fermentum appellari poteſt, ſit aliquid, ipſum ſanguinem integraliter conſtituens, cum ipſo ſpecie cruoris aſſiduè, licèt fortè imperfectiùs, circulum agens, & cum Chylo, lymphâ, aere &c. longo temporis tractu

I 3 inſenſi-

inſenſibiliter aggeſtum; ſed nec unquam poſt diutinos labores eidem cruori aſſimilatum, vel aſſimilabile, neque per repetitas circulationes in naturalibus viſcerum Cribris ſecretum, aut expulſum. Quare, facto ſenſim determinato illius cumulo, qui non ampliùs a reliquâ utili ſanguinis maſsâ dilui, ferri, aut abſcondi queat, eam neceſſe eſt, levi quâlibet accedente occaſione, inſurgere luctam, & inteſtinam diſcordiam, quæ Febrilem effervefcentiam, aut ebullitionem conſtituit. Hujuſmodi autem effervefcentia, plurium dierum curriculo pari paſſu procedens, nec interruptâ, ſed æquali vigens duratione, unius acceſſionis adinſtar (aliquam tamen etiam obſcuram exacerbationem non excludentis) vel integram ſanguinis depurationem ab inteſtino inquinamento, vel ejuſdem integram pariter conſpurcationem, corruptionem, aut inflammatoriam ſtagnationem aſciſcit, unde diſpar exitus, aut ſalutis, aut mortis.

Intermittentium verò Fermentum, ut reor, eſt aliquid, quod ſanguini confuſum potiùs, quàm mixtum, eundem cruorem nequaquam verè conſtituit, neque adhuc in eo ſpecie liquoris aſſimilabilis deliteſcit, ſed illi accedit omnino ab extrinſeco, velut aliquid ab eodem planè diverſum, quod periodicè aliunde ſuggeritur, tamquam e Fodinâ peculiari, a ſanguine diſſitâ, ut eandem ebullitionis (periodicæ tamen, non aſſiduæ ut ſupra) ſcenam intrà ipſum cruorem exerceat. Sed & hic idem ſucci extranei ingreſſus in ſanguinem, ſeu illius intrà iſtum confuſio, dupliciter poteſt contingere, nempe, vel quatenus intrà breve temporis intervallum (quantum videlicet intercedit inter unum, & alterum paroxyſmum) ſuccus hujuſmodi paulatim congeratur, & intrà idem intermiſſionis tempus ſenſim ad turgentiam, mox & effervefcentiam pertingat, vel quatenus

affatim,

affatim, & unico appulſu (ſucceſſivè tamen ad breve aliquod temporis ſpatium continuato) cruorem invadat, illumque ſtatim perturbet, ac in febrilem efferveſcentiam cieat. Circa hoc haud diffiteor, quod, licèt primo modo facilior reddatur propoſitæ quæſtionis ſolutio, & explicatio actionis Corticis, non tam in correctionem ſucci vitioſi affluentis, quam in ſubſidium, & adjumentum cruoris recipientis, ſecundus tamen modus, ut jam diximus, magis arridet, tamquam phœnomenis Intermittentium omnibus, præcipuè verò, quæ in invaſione contingunt, explanandis, magis conſentaneus.

Crediderim itaque haud improbabiliter, in exordio paroxyſmi Febrium Intermittentium, ſuccum febriferum Lacteas ſtatim Venas, ſive omnes, ſive ſecundi tantùm ordinis (undelibet ille iiſdem acceſſerit) pervadere, eo quidem pacto, quo Chylus per eaſdem delabitur: in quo itinere, mirum non eſt, ſi peregrinus humor ille eaſdem excitet turbas angoris ſtomachi, vomitus, & alvi fluxus, quas etiam excitare ſolet Chylus ipſe ex re aliquâ pravâ, ne dicam venenatâ, aut confectus, aut ſaltem infectus, ut proinde, analogiâ quadam, venenoſus quoquè aliquando dici poſſit ſuccus ille, Chyli venenoſi vices quodammodò gerens, ut alibi dicemus. Quo forſan nomine excuſandus foret aliàs citatus *Mortonus*, ſi Venenum ſuum Febrile hoc pacto intelligeret, ſed revera ſe aliter explicare videtur. Ad ipſum verò cruorem jam jam pertingens in axillari latex antedictus, a ſcaturigine ſuâ fervidiore longè dimotus, non modò ratione naturæ ſuæ, tunc cum ſanguine non ſociabilis, ſed forſan ratione ſuæ actualis frigiditatis (reſpectivè ſcilicet ad naturalem fervorem ſanguinis, ob partium heterogeneitatem aſſiduè fermenteſcentis) facile eſt intelligere, quo pacto, poſtquam rigorem, &

horrorem excitavit in regione Lumbari, in Dorſo, & Scapulis, utpote locis, per quæ excurrunt lacteæ inſigniores, & Canalis ipſe Thoracicus, tali tunc ſucco ſcatens, facile inquam eſt intelligere, quo pacto idem Febrilis latex ſanguinem ipſum, cui pleno gurgite infunditur, quodammodo frigefaciat, ſaltem uſquequo moram trahit citra Cor, intrà Axillarem, & Cavam, ſuumque illi motum, tam fermentativum, quàm circularem interturbet, ac ad tempus retardet. Indicio ſunt, pulſus arteriarum depreſſus, ac ferme abolitus, extremorum perfrigeratio, labia pallida, facies univerſa inſigniter immutata, & hujuſmodi. Sed & conjecturam hanc auget vulgata liquorum artificialium in Vaſa ſanguifera Viventium Brutorum per Syringam injectio, ex quâ eadem ſuboriri ſymptomata, cuique obvium eſt experiri. Tandiu autem durat hæc Scena, quandiu durat extranei ſucci intrà cruorem ingreſſus: quo abſoluto, ac ſubinde acquiſitâ ab eodem Succo, intrà utrumque ſucceſſivè Cordis ſinum, intimiori quadam cum ſanguine commixtione, majorique calore, ac ad efferveſcendum diſpoſitione, factâque idcirco primùm tumultuariâ utriuſque ſucci confuſione, mox luctâ, ſenſim quod intruſum eſt, ab ipſo præpollente ſanguine, quodam quaſi attritu, comminuitur. Demum ſuſcitatâ per mechanicam neceſſitatem, cuique ſenſato ſat notam, ſucci utriuſque ebullitione, ordinata ſubſequitur partium miſcibilium ſocietas, & immiſcibilium ſecretio; unde paroxyſmus, mediâ heterogenei facilè ſeparabilis (quippe confuſi potiùs, quàm mixti) excluſione, vel ſubactione qualicumque, omnimodè ſolvitur.

In hoc opere viciſſitudinario, per repetitos novi Succi febrilis acceſſus exercito, illud Lampadi noſtræ vitali, ſanguine, velut oleoſo pabulo, ſuſtentatæ (ſi metaphoricè

phoricè ſaltem, ni phyſicè, ſic loqui liceat) illud, inquam, videtur accidere, quod veræ lucernæ accideret, ſi per intervalla, & regulato ſtillicidio ſupra ellychnium, eâ parte, quæ oleum inter, & flammam mediat, aquæ guttula una, vel altera concideret. Aqua etenim recenter affluens, oleoque intrà ellychnium præexiſtenti confuſa, ſtatim ac ad flammam, quæ debet ali (ita cum vulgo potiùs, quàm cum Philoſophis loquor, ut expeditiùs me explicem) pertingit, flammulam eandem ſubinde langueſcere cogit, ac prope emori. Sed paulò poſt reſumptis viribus, ipſa flamma oleoſis particulis adjuta, certamen init, & excitato crepitu, tandiu durat lucta, quandiu præpollentes olei particulæ, illiſque inhærentes igneæ, aqueas peſſundant, ſubigunt, ac explodunt.

Hæc collectanea potiùs hinc indè excerpta, quàm mea, ſeu ex aliorum opinionibus reſultantia, & per tranſennam tantùm oculis eruditorum oblata, ſeriò meditantibns, non longè fortè diſtare a probabilitate reperientur. Quidquid tamen ſit, ea probare mei nunc inſtituti non eſt; Sat erit, ſi aſſenſum aliquem ab ingenuis aſſequar in re abſconditâ, cujus principium verax nos latet. Id ſolùm fidenter audeam proferre, nempe, per iſtam ſucci febrilis coacervationem extra ſanguinem, & dein ſubitaneam (ſucceſſivam tamen, ut ſupra) eidem affuſionem, dummodò ea non aliunde repugnet, longè meliùs explicari, ut modò innuebam, Intermittentium phœnomena, quàm per lentam, & paulatim factam congeſtionem intrà ipſum ſanguinem, ſive hæc dicatur abſoluta planè ante febres, plenoque acervo, in ſingulas poſtmodum Acceſſiones dividendo, ſive tempore ipſarum Febrium, partitis tantùm portionibus, quolibet intervallo repetitis, aut reproductis, non quidem ab

extrin-

extrinſeco, ſed ab ipſo ſanguine, velut ex radice, prodeuntibus; Quod pariter mihi dari (ſi licet) citra probationem, peto. Probari autem maximè poſſet ex ipsâ Peruvianæ Corticis actione, quæ impedit preciſè febriles Intermittentium acceſſus, antequam fiant, & ſolas Paroxyſmorum ſeſe mutuò excipientium periodicas renovationes, in Febribus Subintrantibus, ſeu per ſubingreſſum Continuis, nequaquam verò ſuffocat ipſam, quâ Cortex offertur (ſi ſit inchoata, vel imminens) earumdem Intermittentium acceſſionem, neque tollit Febres eſſentialiter Continuas, ſicut neque illam accidentalem, quæ Continuis per ſubingreſſum quandoque ſupereſt, ſublatâ periodo, continuitatem. Hæc enim, quæ uni jam ſanguini inhæret, non tollitur per Corticem, ut per eum tollitur ſtatim periodus, ſed ſponte abſumitur inſenſibiliter, inquantum nulla ampliùs ab extrinſeco accedit copia auxiliaria novi Fermenti febrilis, quæ ſuppetias ferat, utpote per Corticem impedita.

Ex hoc patet, Chinam Chinæ aſſumptam forſitan relinquere ſanguinem in eo ſtatu, in quo eundem repe-rit, ut dicebamus Capite antecedenti, illique tantùm occaſionem præbere, ut a materiâ heterogeneâ propriis viribus ſe ipſum expediat, mediante præconceptâ effervefcentiâ. Quod quidem opus, ut ab eodem ſanguine citra impedimentum peragi poſſit, ipſa China China occurrit Fermento febrili adventuro, &, ne vel influat, vel ſaltem nonniſi correctum, validè obſiſtit; atque ita, non in Febrem (quæ non corrigitur facta, ſed præcavetur ne fiat) neque in ſanguinem directè agit, ſed in ſolam cauſam Febris, aliunde illuc tendentem. Et hæc obſervatio non eſt parvi momenti in praxi; ſiquidem ducit nos in cognitionem, quòd ſymptomata Febrium, quantumvis gravia, dummodo ab iiſdem Febribus producta,

atque

atque pendentia, nullo indigent, poſt ſublatas Febres, directo remedio, ſed ſufficit, ut per Corticem pugnemus adhuc adversùs cauſam Febrilem, ut eædem certiùs avertantur Febres, a quibus produci ſolent, atque foveri talia ſymptomata: contra quæ cæteroqui, quoties pendeant ab alio vitio ſanguinis non periodicè febrili, vel facta ſint idiopathica, nil valet Cortex.

Iſtæ, & aliæ non abſimiles obſervationes practicæ me trahunt in ſententiam, quòd hujuſmodi remedium parum agat in ſanguinem, repurgando illum a febrili miaſmate præconcepto, aut eundem firmando contra miaſma ſenſim acceſſurum, intermiſſionis tempore; ſed potiùs agat immediatè in ipſum Fermentum febrile, priuſquam ſanguini immiſceatur: ſive poſtea illius influxum dicatur avertere, aut quomodolibet impedire, ſive illud (influxu non impedito, ut probabilius videtur) corrigere, ac emendare. Quod dictum intelligo, etiamſi fermentum, non modò in primis viis ſtabuletur, vel ad eas quomodolibet pertingat, verùm etiam ſi degat in glandulis remotis, & in ipſo corporis habitu, quò dubio procul, China China, ejuſve tinctura, a fluidis noſtris extracta, poteſt pertingere, tamquam ad Mineram, prætergrediendo ſanguinem, atque intrà illum tranſitoriè vagando, altiùs tendens, ſi altior ſit Minera fermenti: prætergrediendo, inquam, ipſum ſanguinem habentem in ſe (ſi quidem in ſe tunc habeat) miaſmata febrilia diſgregata, & diſperſa tantùm, atque confuſa, agendo verò contactu immediato in nudum fermentum, ubicumque illud lateat. Intrà iſtas conjecturas lubens ſubſiſto, nec ulteriùs tranſcendere ſuppetit animus, eaſque expono uti tantùm probabiles: neque tamen ullam ipſarum adopto.

Sed ſi res ita ſe habet (dicet quiſpiam) allata nu-

per

per diſtinctio Febrium Intermittentium in *Depuratorias*, & *Corruptivas* (in cujus diſtinctionis gratiam cuncta hæc fuere præmiſſa) corruit omnino; ſiquidem nunquam ut depurativa cruoris conſiderari poterit ulla Febris Intermittens, quæ ſuum Focum non habet in Sanguine: neque is proinde dici poterit unquam peccare, niſi quatenus periodicè conſpurcatur a ſucco febrili, a quo cæteroqui per ſe ipſum immunis eſt: adeòque Febris Intermittens ſemper erit Corruptiva, nunquam verò Depurativa ſanguinis, niſi ex ſuppoſitione, quòd eadem ipſum antecedenter infecerit. Quapropter unà corruet ipſa Praxis, ex adductâ diſtinctione reſultans, quò ad uſum Peruviani Corticis, qui proinde nullâ potiùs interpoſitâ morâ (ut ſentiunt Auctores quamplurimi) ſtatim ab initio præſcribendus erit, prohibendo ſcilicet, quàm primùm fieri poteſt, ne ſanguis inficiatur. Vanum eſt enim velle, illum, qui per ſe purus eſt, depurari per Febrem; quod idem eſt, ac expectare, quòd impurus fiat, ut poſtmodum depuretur.

Si hoc ductus ratiocinio, controverſam exhibitionem Corticis in principio Intermittentium benigniorum indiſcriminatim ſuaderem, non aliud profectò agerem, quàm quod ante me Graviſſimi Scriptores egere, & quod Practici Celeberrimi adhuc agunt, & agi debere, non ſinè ſolidâ ratione, contendunt: poteſt enim revera bene fieri utrumque, etſi forſan non æquè bene. Quia tamen ego in hâc materiâ fortè ſum delicatior, & cautior, ac ſibi quiſquam perſuadeat, ideo non tam facìlè, ut vulgò creditur, in hanc ſententiam delabor. Dico itaque, ſanguinem verè in Intermittentibus per ſe non peccare, nec, quantùm eſt ex hoc Capite, depuratione indigere, cum ſe habeat merè paſſivè, ad recipiendam conſpurcationem ab extrinſeco. Adhuc tamen, ſi

non

non indiget depurari ſanguis, indiget depurari Corpus univerſum a vitioſo ſucco ſanguinem inficiente, vel indiget idem ſuccus depurari ab iis, quæ præternaturaliter ipſum alterant, inficiunt, & vitioſum, ſeu ſtagnantem, reddunt. Cum autem experientiâ conſtet, rarò per naturales, & fere nunquam per artificiales evacuationes, ante ipſam Corticis oblationem in principio inſtitutas, Corpus a tali ſucco, ſeu Fermento febrili radicitùs expurgari: inſuper, cum talis ſucci congrua alteratio, correctio, vel purificatio per Chinam Chinæ quomodolibet obtenta (detur ſemper locus veritati, maximè verò cùm agitur de hominum vitâ) relinquat nos incertos de modo genuino, quo ejuſmodi attemperationem conſequamur, ſpectatâ quoquè incertitudine opinionum circa ipſas Intermittentium Cauſas, quæ opiniones omnes, & ſingulæ, non plus, quàm par ſit, faciendæ ſunt in praxi, cum ſecuritate ſemper, ubicumque liceat, inſtituendâ: propterea non ſine aliquâ præmeditatione, aut limitatione decernendus eſt in principio hujuſmodi Febrium uſus Corticis, ne forſan ſupra explicatam depurationem aliquo modo impediat, aut remoretur, eamve ſaltem nimis imbecilliter præſtet. Adde, quòd, cum Febrifugum iſtud, etſi optimum inter cætera, totam tamen radicem, vel ſcaturiginem, haud ſemper perfectè tollat, aut attingat (quod crebriores recidivæ oblationi præmaturæ Corticis, ubi cauſa Febrium valida ſit, pertinaciter ſuccedentes, nonnunquam videntur teſtari) nec alius proinde ſuppetat modus ſuccum illum certò abſumendi, vel corrigendi, quàm ſinere, ut partitis vicibus, atque portionibus transferatur in ſanguinem, ut ibidem ope Febrilis efferveſcentiæ, partim aſſimiletur cruori (ſi ſit quid capax) partim verò, vel etiam in totum (ſiquidem ſit quid omnino diſsymbo-

lum)

lum) foras eliminetur: idcirco etiam, pro ſupprimendis univerſaliter hiſce Febribus in earumdem principio, per præcocem Corticis oblationem, haud ita facilè, aut indiſcriminatim, calculum meum appono.

Sed & alia circa hoc ipſum adhuc occurrunt animadverſione digna, priuſquam propoſitum quæſitum integrè reſolvatur. Nam ex unâ parte, non modò ex curſu Febrium aliquandiu ſibi relicto, nec ſtatim præpedito, id commodum ſequitur, quòd hac viâ, per repetitas ſucci febrilis aſportationes in ſanguinem, & per repetitas pariter utriuſque laticis ebullitiones, idem ſuccus, ſecundùm partem ſaltem vitiatam, per vices ſenſim abſumatur, unde ſpontanea plerumque Intermittentium ſolutio: ſed hac eâdem occaſione poteſt inſuper contingere, quòd idem ſanguis aliis ingenitis impuritatibus ſcatens, licèt nondum lædentibus, mediâ efferveſcentiâ febrili, iiſdem quoquè paulatim repurgetur, atque hoc etiam nomine Febrem ſinere tantiſper expediat, nec ſtatim ſupprimere. Ex aliâ verò parte poteſt æquè contingere, quòd idem ſanguis, per ſe forſitan non bene diſpoſitus, ab influente inſuper vitioſo ſucco ultro inficiatur, ac labem majorem contrahat, impotens eò magis hoſtem advenientem integrè ſuperare. Sive poteſt contingere, quòd, etſi ſit probè diſpoſitus, ab energiâ tamen, copiâ, vel pravitate ſucci affluentis adeò obruatur, ut nequeat ab eodem ſe penitùs expedire, ſed aliquid ſubinde non ſubactum remaneat, quod, vel acceſſiones protrahere, vel Febrem continuam inducere ſit potis. Sive denique contingere poteſt, quòd, licèt benignioris naturæ, faciliorſque ſubactionis ſit ſuccus febrilis, ſanguis item ſat validæ conſtitutionis ad ipſum ſubigendum: adhuc tamen, ſi diutiùs protrahatur Febrium duratio, tandem idem cruor per crebras, & diutinas

tinas deflagrationes paulatim enervetur, ac vappidus fiat; unde, vel eodem in Viſceribus minùs volatiliſato gignantur obſtructiones, vel in minerâ ipsâ febrili facilior reddatur novi ſucci morboſi generatio, ejuſdemque (factâ ſcilicet circulari noxâ) pro novâ ſemper periodi repetitione proventus. Atque ita, pro diversâ habitudine, tum cruoris, tum extranei fermenti, Febris Intermittens, modò Depurativa dici poterit, modò Corruptiva. Quod maximè verum reperitur in praxi; quandoquidem non raròIntermittentes diuturnæ, velut ignis Naturæ purgator (ut ajebat *Hoffmanus*) a pluribus aliis morbis ſanant, & ad longum tempus ab iiſdem præcavent: ut ideo quandoque ſit optabilis hujuſmodi occaſio, quæ, cujuſpiam quaſi lixivii loco, ſordes omnes univerſaliter abluat, quas nulla forſan medica prophylaxis valeret abluere. Nonnunquam verò ex oppoſito eædem Intermittentes, puta Quartanæ, vel etiam Tertianæ longiores, ſanguinem adeò, & viſcera infarciunt, ac lædunt, ut ex earum, vel diuturnitate, vel pravitate, pravus item habitus, cachexia, aut hydrops haud infrequenter ſuboriatur.

Quamobrem, ut totum tandem negotium ad praxim contraham, ea Febris Intermittens Depuratoria cenſenda erit, ordine habito tam ad univerſum Corpus, quàm ad ipſum cruorem, ſaltem datâ occaſione, ac eo, quo explicuimus modo, quæ tantumdem ſucci febrilis qualibet acceſſione maturat, & expellit, quantùm fuit introductum in ſanguinem, nullis pravis reſtitantibus ejuſdem reliquiis; imò aliis, ſi quæ inibi præextiterint, cum eodem depulſis. Itaque in tali Febre, genuina ſit neceſſe eſt, & planè inculpabilis intermiſſio, vividus Naturæ vigor, & facilis ſymptomatum tolerantia: eademque ſymptomata, etiamſi alicujus ſint intenſionis, non

tamen

tamen modum excedant, habito reſpectu morbi, temporis particularis ejuſdem (alia ſiquidem debet eſſe intenſio ſymptomatum in principio, alia in augmento, & ſtatu) ſubjecti ægrotantis, regionis, & tempeſtatis. Item ſint, vel ſigna, vel ſaltem rudimenta coctionis, excretiones moderatæ, & congruæ, morbo itidem reſpondentes, aliaque Practicis ſufficienter nota. Et in tali caſu, licèt Chinæ Chinæ uſum non improbem, imò fortè proficuum fore minimè inficier, attamen tutior mihi videtur via uſu illius aliquantiſper ſuperſedere, tum ob rationes ſuperiùs allatas, tum etiam quia, ſi quando ex ſuppreſſione Febrium vix inchoatarum contingat, aliquam Fermenti febrilis reliquiam in ſuo foco non integrè extingui, ſitque indè poſſibilis (quod incertum eſt adhuc) alicujus alterius morbi generatio, in quem commutentur Febres præmaturè ſuppreſsæ (quemadmodum ex intempeſtivâ ſuppreſſione Scabiei, nonnunquam depurativæ, Ulceris antiqui, Fiſtulæ, Fonticuli &c. gravior quandoque pullulat morbus) ſatius fuiſſet, illas priùs tuliſſe pauliſper, in nullum tutiorem morbum commutabiles, vel eas vulgari tantùm, cautâ tamen, & prudenti methodo tractaſſe, vel denique ipſi Naturæ, induſtrioſæ morborum medicatrici, prorſus curandas reliquiſſe. Induſtrioſam morborum medicatricem cum *Hippocrate* Naturam voco; ſed propterea nollem (& hoc ſemel monuiſſe ſufficiat) *Naturæ* nomine intelligi quandam veluti Rectricem imaginariam, quæ corpus architectonicè gubernet, ſed mechanicam ipſam noſtri corporis diſpoſitionem, a ſummo Opifice conditam, cum Solidorum, & Fluidorum, viciſſitudinario ad invicem motu reciprocantium, proportione tali, ut eâ mediante (animâ verò immortali eminenter agente) motiones omnes, coctiones, ſecretiones, excretiones &c. organis

Hy-

Hydraulico-pneumaticis, ad regulas præſertim ſtaticas, abſolvantur.

Corruptiva verò dicenda erit ea Intermittens, quæ oppoſito modo ſe habebit, ac ſupra deſcripſimus: videlicet, quæ ſuccum febrilem haud integrè ſubigit, aut expellit, ſed potiùs eidem alias adjungit a ſe ipsâ commotas impuritates, cujuſque ideo ſymptomata graviora ſunt, quàm par ſit pro ratione morbi, cæteroqui cum facilitate, & utilitate ſolubilis. Quod quidem ex duplici capite poteſt procedere, nempe, vel ex pravitate quadam Cauſæ febrilis, vel ex ipſarum Febrium nimiâ diuturnitate. In primo caſu vitium rurſus ſe poteſt tenere, vel principaliter ex parte Succi febrilis, ſive copiâ, ſive qualitate, ſive inæquali, & irregulari (etiam intrà eandem acceſſionem) influxu peccantis, vel minùs principaliter ex parte ipſius Sanguinis antea etiam malè diſpoſiti, vel ex parte utriuſque. Quomodocumque autem hæc fiant, quæ pluribus ſanè modis fieri poſſe videntur, certum eſt ſaltem, hinc emergere identidem ſuſpectam paroxyſmorum extenſionem, quæ ad continuitatem gradum facit, pariterque acceſſionum inæqualitatem, immodicam intenſionem, irregularemque in ipsâ acceſſionis declinatione, nedum in principio, recrudeſcentiam: item ſæpenumero emergere ſymptomata gravia, ut ſtagnationes fluidorum intrà viſcera, deliria, comatoſos affectus, & hujuſmodi, quæ adhuc magis metuenda ſunt, ſi cum ſignis cruditatis appareant. In ſecundo verò caſu vitium fere omne ſe tenere videtur ex parte ipſarum Febrium, quæ licèt benignæ ſint, in ſymptomatis moderatæ, & a miti causâ (contumaci tamen) pendentes, tantam nihilominus ſortiuntur longitudinem durationis, ut ſanguis ex toties repetitâ efferveſcentiâ, &, ut ita dicam, luctâ, defatigatus, exhauſtus, ac ſpiriti-

bus depauperatus, tum piger in circulo, tum torpidus in fermentatione, tum refractarius in ſecretionibus, tum viſcidus alicubi, tum alicubi ſeroſior, & fibrarum inops evadat, indèque mille trahat morborum ſemina, niſi aliquæ ſaltem eidem impetrentur induciæ, ut tantiſper reſurgat, fortiùs dein, ſi opus ſit, pugnaturus. Et in utroque caſu, quolibet corruptivæ Intermittentis tempore (ipſo non excluſo, ubi hæc poſſint coire, morbi principio) expedit Corticem exhibere, & Febrem ſupprimere modis omnibus, & formulis luculenter jam recenſitis.

Quia verò & in hoc aliquis poteſt utiliter haberi delectus, e re fore putarim, ſi præ ſolâ Febrium diuturnitate præſcribenda ſit China Chinæ (& hoc ſit ultra Quæſitum de oblatione in principio) eam epicraticè, ac imminutâ doſi propinare, ut ſcilicet vel in hoc imitemur Naturam, lento quodam gradu, in eodem opere pro viribus abſolvendo, procedentem. Si verò præ gravitate ſymptomatum ſit uſurpanda, id fiat magis viriliter, eâ ſcilicet proportione, quæ ipſi exigentiæ reſpondeat, quemadmodum ſumus dicturi tum alibi, tum maximè Capite 5. Libri 4., ubi Quæſtionem eandem de ancipiti oblatione Corticis in *principio quarumdam Intermittentium Pernicioſarum* potiore jure inſtituemus. Prout enim citiùs, vel tardiùs opus eſt Febres ſupprimere, plùs etiam, vel minùs Corticis eſt offerendum, idque crebriùs repetendum, vel rariùs: quandoquidem in noſtrâ omnino poteſtate eſt Febrem ſiſtere eo præcisè, quo volumus, tempore, ſi in Cortice exhibendo ſimus verſati, dummodò congruens detur (breve licèt) temporis ſpatium, ut fuſiùs pariter alibi dicturi ſumus. Fateor equidem, quòd, cum character Febris Corruptivæ ſupra deſcriptus raro benignis Intermittentibus accidat, vel poſſit accidere in illarum principiis, quoniam neque diuturnitas

nitas combinari poteſt, ut patet, cum illarum principio, neque pariter cum eo ferocia ſymptomatum, ut quæ in Intermittentibus non Pernicioſis nonniſi poſt plures periodos poteſt apparere, tollentes jam rationem principii ab iiſdem Intermittentibus, ſi Quartanam excipias, cujus principium videlicet, latè ſatis extenſum, hujuſmodi characteris eſt capax: fateor, inquam, quòd penes me vix locum habere ſolet, in earumdem *Intermittentium benignarum principio*, Chinæ Chinæ uſus. Imò ultrò lubens edico (licèt tanta, tantiſque rationibus de virtute, ac præſtantiâ ejuſdem hucuſque prædicaverim) me fere nunquam in illis, etſi diuturnioribus, conſueviſſe Corticem exhibere, niſi, vel ſupervenientia gravia ſymptomata, vel Ægrorum tædio affectorum preces me cogant. Mihi namque ſolenne eſt, ſaltem per totum Ver, & per primam Æſtatem (quibus tempeſtatibus benigniores utplurimum ſunt, & *depurativæ*, etiam cùm diuturniores ſunt Febres) quaſi perpetuò feriari ab exhibitione ejuſdem Corticis, quem in uſus longè digniores amplâ manu profuſurus reſervo.

Neque etiam diffiteor, eſſe quandoque (rariſſimè licèt) quaſdam pervicaces Intermittentes, quibus curandis, præſertim ab initio, ſit impar Cortex, quibuſque alia idcirco medela conveniat. In iis etenim, etſi Fermentum febrile, per Corticem copiosè, vel diutiùs aſſumptum, abſorbeatur, remanere tamen poteſt in Viſceribus ferax, & fixa radix aſſiduè reproductiva novi fermenti conſimilis, vel materiæ illius ſaltem remotæ, quæ potiùs Toti proſpiciendum eſſe ſuadeat per alia remedia, quàm ipſi Fermento per ſola febrifuga. Memini ſiquidem, me obſervaſſe nonnunquam Febres hujuſmodi Intermittentes benignas, adeò refractarias, ut eâ facilitate, quâ pluries redibant ante uſum Corticis, eâdem quo-

què recurrerent, etiam dum actu ille ad prophylaxim aſſumebatur, etſi ope illius fuerint antea pluries depulſæ. Hujuſce naturæ fuit Tertiana, modò ſimplex, modò duplex, quæ Nobilem Virum, Patritiumque Lucenſem, nunc Præfectum Aulæ Sereniſſimorum Principum Mutinæ, *D. Nicolaum Luchesinum* corripuit. Hic anno 1709. dum Corrigii decumberet, cujus Urbis Gubernatoris munere tunc fungebatur, circa morbi initia (nec tamen prima) morem, ut inquit, Patriæ ſuæ ſecutus, Corticem ſumpſit ſuo marte, vix conſcio Medico. Sed poſtmodum totâ Æſtate, Autumnoque anni illius, mox Hyeme, ac Vere anni ſubſequentis, forſan duodecies recidit, duos identidem, vel tres, quatuor, vel quinque Tertianæ pariter, nunc ſimplicis, nunc duplicis paroxyſmos patiens: ad nihilum valente, pro impediendâ Recidivâ, repetitâ Soli mutatione, vel diuturno uſu Corticis, modò meo, modò aliorum Medicorum conſilio, modò proprio marte, modò Amicorum ſuaſu, & quidem diverſis formulis, ac Methodis, etiam Tranſalpinis, aſſumpti; qui tamen Cortex, pro iiſdem Febribus qualibet vice ablegandis, conſuetum munus egregiè præſtabat. Sed & ſponte quoquè pluries abiit Febris, abiitque pariter aliis ſinè Cortice curata remediis: redibat tamen æquè ſponte ſoluta, ac aliis remediis depulſa. Et ſicuti Cortex ad præſervationem aſſumptus eam minimè arcebat, ita nec cæteræ prophylaxes ſedulò inſtitutæ illam remorabantur tantillum, ſive ſermo ſit de Purgantibus epicraticis, ſive de deobſtruentibus, atque omnifariam alterantibus Remediis, ſive etiam de iis, quæ loco Febrifugorum habentur.

Licèt autem hæc monſtra raro contingant, neque rariùs contingere ſoleant ubi Febres abſque Cortice curatæ ſunt, nihilominùs me quodamodò retrahunt, effi-

ciunt-

ciuntque quò minùs Febres iſtas, ubi nulla ſuadeat neceſſitas, vel notabilis earum diuturnitas, per hujuſmodi remedium curare aggrediar. Unde ſubit mirari, quomodo Obtrectatorum Corticis adeò me tangat magiſtralis Scutica, ut non ſemel contigerit, quoſdam Ægrotantes ab iiſdem aliquando deceptos, ne dicam ſeductos, priuſquam ſe mihi committerent, voluiſſe mecum paciſci, ne Corticem (quaſi in hoc ſim nimius) illis unquam præſcriberem, mori potiùs ſine illo, quàm ope illius ſanari, ut ajebant, contenti. Quod ſanè eò magis ridiculum mihi viſum eſt, quò certior ſum, inter Medicos Cortice utentes, neminem in Curatione *Benignarum* Intermittentium, quas ſæpe pro *Depurativis* habeo, me parciorem eſſe, magiſve ſobrium circa uſum illius.

CAPUT IX.

An Chinæ Chinæ oblationem præcedere debeat Purgatio, aut Venæ ſectio.

REmanet adhuc alia ſolvenda quæſtio, quæ Scriptorum vota diviſit, an ſcilicet, quocumque Febris Intermittentis tempore offeratur Cortex, debeat priùs Corpus purgari. Si hac quoquè vice vellemus, ut maximo jure poſſemus, ſubſcribere *Sydenhamio*, in promptu eſſet reſolutio Problematis, dicendo nempe cum ipſo, quòd -- *Neque Catharſi, multò minùs Venæ ſectione ſubducenda eſt materiæ febrilis pars aliqua, quò liberiùs Cortex ſuo fungatur munere: Cum enim* (inquit ipſe) *ab utrâque labefactetur quadantenus æconomia Corporis, eò promptiùs, certiùſque recrudeſcent Paroxyſmi, evaneſcente ſemel pulveris vi;* quod & paulò inferiùs confirmat, ſubdens -- *Quòd ſi Medica-*

menta purgantia ſubinde adhibeas (adhiberi ſcilicet ſolent eo prætextu, ut obſtructiones expediantur, atque humores in primis viis ſtabulantes exturbentur) vel ſi, quod præcipuum eſt, in conſtitutione epidemicâ venæ ſectio celebretur, fiet, ut morbus in longiſſimum tempus procurrat, atque interim, ut Ægri mille ſymptomatis, iiſque periculoſiſſimis exponantur -- Hæc Sydenham.

Sed, ut illius, aliorumque ſepoſitâ auctoritate, dicam paucis quod ſentio, & mitiùs agam, quàm credar, reſpondeo, facile eſſe ex alibi dictis colligere, me quidem a purgantibus in hoc quoquè caſu parum, vel nihil commodi unquam ſperare, imò potiùs profiteri, ſi non abſolutè debere cum *Sydenhamio*, poſſe ſaltem præſcribi in Intermittentibus Chinam Chinæ, non modò impunè, ſed cum ratione, & cum felici ſucceſſu, ut ſum non ſemel expertus, cùm idoneum tempus adfuerit, nullâ purgatione præmiſsâ; nihilominus ex aliâ parte, ad evitandam calumniam, & ad aliquam Corporis expiationem, dummodo cautam, quin & ad meliorem forſan diſpoſitionem, pro ſuſcipiendâ Febrifugi actione, poſſe priùs alvum leniri, & venam ſecari, imò utrumque præſidium de more congruere, nequaquam diffitebor, quippe hoc ipſum mihi quoquè ferme ſolenne eſt.

Haud equidem tanti facio cautelam iſtam, quin ſæpe ſæpius, vel alterutrum, vel utrumque ex dictis præſidiis æquè bene omitti poſſe ſim certus, maximè cùm neutrum, & præſertim purgatio (de quâ principalitèr procedit quæſtio) nec ratione Febris, nec ratione cauſæ indicetur, imò & ratione Febris (ſi ſit plurimum intenſa) & ratione cauſæ (ſi ſit facilè agitabilis) potiùs prohibeatur, eòque fortaſſe magis, quoniam curatio, ut ſupponimus, eſt Cortice peragenda: ſiquidem, ut adnotat *Reſtaurandus* -- *Revera huic medicamento nihil*

magis

magis repugnat, quàm cathartica : quamobrem (ſubdit) *id remedium in uſum duxi majori emolumento impurgatis meis Ægris, præmiſsâ ſolùm phlebotomiâ, injectis clyſteribus, exhibitiſque juſculis refrigerantibus* -- Sed purgationem circumſpectam, & levem, quæ ſæpius etiam uno, vel altero Clyſtere injecto (& quidem tutiùs) poteſt ſuppleri, non rejicio, quin & admitto, ſolummodo inquantum exigatur ab aliis peculiaribus corporis ægrotantis diſpoſitionibus, neque ab ipsâ Febre prohibeatur ; non verò inquantum directè indicetur a Febre, vel a causâ immediatâ ejuſdem Febris. Huc forſan reſpiciens *Hippocrates de Affectionibus*, in curatione Tertianæ, & Quartanæ Febris incipientium, non legem imponit de inſtituendâ univerſaliter ante uſum Specificorum ſui temporis, purgatione, ſed conditionaliter loquitur in utroque caſu, ſuadetque pharmacum dari tantummodo -- *ſiquidem Æger impurgatus fuerit* -- *ſiquidem videbitur tibi non purgatus eſſe* -- ſignum evidens, purgationem in talibus Febribus, & abſolutè, & ante uſum Specificorum omitti poſſe, eamque, ubi opportuna cenſeatur, ſolummodo inſtituendam eſſe, occaſione aliarum præexiſtentium corporis diſpoſitionum, quæ Febrium hujuſmodi curationem per Antifebrilia abſolvendam (ubi verè illæ adfuerint) poſſent remorari.

Quia tamen non pari ſemper paſſu, ſive in quibuſvis Corporibus, ſive in quibuſvis Anni temporibus incedendum eſt, priuſquam de eâdem purgatione, vel ſanguinis miſſione inſtituendâ ſpecialius judicium feratur, iterum cum *Sydenhamio* diſtinguere oportet (quod non parvi eſt in praxi momenti) inter Febres Intermittentes, Vernas, Æſtivas, & Autumnales ; de Hybernis enim non loquor, quippe quòd tali tempeſtate incipiant fere nullæ, vixque ullæ ſoleant occurrere, niſi earum

aliqua, ut Quartana, Æſtate, vel Autumno orta, in Hyemem protrahatur. Alius ergo eſt ſtatus ſanguinis, & fluidorum Vere, alius Æſtate, & alius Autumno, quemadmodum diverſus eſt ſtatus liquoris cujuſpiam, qui fermentatur, qui fervet, & qui deferbuit. Vere ſiquidem ſucci omnes corporis noſtri, non ſecus ac ſucci Vegetabilium, ſpiritu turgent per Hyemem compreſſo, & vivifico Anni juveneſcentis, Soliſve calore perfuſi, quaquaverſum alacriter expanduntur, ſuntque ideo facilè in fermentationes depurativas, & utiles ſecretiones proni. Æſtate verò iidem ſucci, nimio fervore acti, facilè fuſiones patiuntur, diſſipantur, ac ſenſibili, & inſenſibili tranſpiratione evaporant. Autumno denique ex prægreſsâ Æſtatis deflagratione, ſpirituum inopes, & enerves redditi, vappeſcunt ut Vina, aut acorem contrahunt; unde in lentores, ſtagnationes, concretiones, atque, his quodammodo oppoſitas, diſſolutiones, ac corruptiones (aucto ſcilicet ad exceſſum ipſius concretionis gradu) haud difficulter aguntur.

His ſtantibus, ſi pro Febris Intermittentis curatione Verno têmpore Chinâ Chinæ uti contingat (rarò tamen tunc, ob Febrium brevitatem, facilemque earum ſolutionem hujuſmodi occaſio ſolet contingere) ſuaſor ſum, ut tali tempeſtate, quæ *Hippocrati* quoquè pro inſtituendâ, ubi conveniat, purgatione, & Venæ ſectione, videtur accommoda, levis aliqua præmittatur corporis expiatio, & concurrente vel modicâ plenitudine, ætate congruâ &c. etiam ſanguinis miſſio. Neq; verè obſtat uſui circumſpecto Solventium ante oblationem Chinæ Chinæ, ea, quæ inter hanc, & illa intercedit diſſymboleitas ſupra allata ex *Reſtaurando*; & propterea, ut fatear, non æque cavendum ab iiſdem Solventibus ante, ac poſt exhibitum Corticem; quandoquidem in

primo

primo caſu non impeditur, ut uſus ſatis me docuit, futura illius actio, ſicuti in ſecundo deletur prægreſſa. Sint tamen ex uſu ad majorem cautelam Solventia tantùm mitiora, v. gr. Caſſia ſola ad unciam circiter, vel cum drachmâ unà, aut alterâ Cremoris Tartari admixtâ, ſive Cremor ipſe Tartari ad unciam pariter, ſive Syrupus aureus ad uncias tres, vel quatuor, cui ſuperbibatur ſerum lactis, vel aqua Nuceriana ad libras tres, vel quatuor, ſive aliud ſimile diluens, & ſinè ullâ, quantùm fieri poteſt, irritatione, alvum leniens medicamentum.

Si autem Chinâ Chinæ utendum ſit Æſtivo tempore, tunc in purgandis Corporibus, & ſanguine mittendo cautiùs eſt incedendum; ſiquidem, cum alvus tunc temporis ſoleat utplurimum eſſe lubrica, bile ſcilicet magis fluxili, & validiùs illam vellicante, ſat erit pro eâdem alvo abluendâ potiùs, quàm ſolicitandâ, Serum Lactis ſimpliciter, ad libras aliquot, abſque ullo, vel ſaltem cum leviſſimo vehiculo (puta pauco Cremore Tartari) propinare, vel Oleum amygdalarum dulcium, ſinè igne recenter expreſſum, & tantillo juris dilutum, ad uncias quatuor circiter, maximè ſi notabilis ſuccorum acrimonia Ventriculi, & Inteſtinorum tunicas vellicet, cum inani, & ſiccâ, vel etiam humidâ vomituritione. Phlebotomia pariter, vel parca ſit, vel etiam omittatur, diebus præſertim canicularibus, niſi fervor quidam ſanguinis, ejuſve quaſi turgentia, Ætas vegeta, plenus habitus, & vaſorum diſtenſio id planè ſuadeant; experientiâ etenim clarè comperimus, ſæpe tali tempeſtate, eâdem ipsâ phlebotomiæ, aut purgationis die, febrem ex ſimplici duplicem fieri, quod tamen etiam haud raró ſponte contingere, etſi nil tale Medicus præſcripſerit, nequaquam inficiabor.

Deni-

Denique, ſi Autumno, pro curatione Intermittentium, præſcribendus ſit Peruvianus Cortex (minori, generaliter loquendo, adhibitâ religione in purgando, quàm in ſanguine mittendo, præſertim ſi Febris curanda Quartana fuerit, quarum Febrium feracior eſt illa tempeſtas) ipſum Cremorem Tartari ad unciam unam, vel Electuarium lenitivum, vel Caſſiam, eâdem doſi (admixto etiam, ſi lubeat, tantillo Rhabarbari) vel quid antedictis analogum, pro alvo leniendâ, ex uſu eſſe poſſe cenſuerim, ſuperepoto juris potiùs tenuioris, vel hordeacei, ſi aeris temperies ad frigidiorem inclinet, quàm Seri, largiore hauſtu. Sanguinis verò miſſionem parcâ ſemper manu, & nonniſi validis ſuadentibus indicationibus (quæ in Intermittentibus tunc maximè vix poſſunt adeſſe, niſi ingraveſcant ſymptomata) eſſe inſtituendam, ex jam deſcriptâ ipſius ſanguinis diatheſi videtur ſatis conſtare.

Exinde patet, quòd, quò minor eſt Febrium, atque Symptomatum intenſio, eò liberalior eſſe poteſt Solventium moderatorum uſus; & contra parcior, quò major eſt, & Febrium, & Symptomatum vigor. Hinc in febribus Lentis, & Chronicis, vel ad Chronicas ſaltem tendentibus, (Intermittentibus tamen) tutior cenſenda eſt levis purgatio, etiam epicraticè inſtituta, ante oblationem Corticis, quàm in aliis nonnihil fortioribus, in quibus, ut dictum eſt, pro ratione majoris, aut minoris intenſionis ipſarum, nec non Symptomatum earumdem, plùs, vel minùs indulgendum eſt purgationi, ab aliis caſuum ſingularium circumſtantiis indicatæ, dummodo Febris ipſa intenſa nimis non omninò prohibeat, quo caſu prorſus eſt abſtinendnm ad omni Solvente, & tota Inteſtinorum expiatio Clyſteribus abſolvenda.

Neque inconſultè conditionem iſtam rurſus appoſui in uſu Solventium, nempè illa poſſe adhiberi, ſi ab aliis circumſtantiis exigantur, nec prohibeantur a Febre. Præter enim id, quod pluries tetigimus, & præter noxam, quam ſuâpte naturâ certò ſcimus ſemper inferre Purgantia etiam mitiora, niſi ſummâ cum cautione uſurpentur (non hìc loquor de morbis acutis, in quibus Cane pejùs, & Angue vitanda eſſe, clamat Auctoritas, Ratio, & Experientia) præter, inquam, hæc, & alia innumera, quæ hujus loci non ſunt, poſſum teſtari, fortuito quidem experimento, ſed non fortuitâ animadverſione, me Æſtate, & Autumno Anni ſpecialiter 1707. peculiari ſolertiâ in id totum fuiſſe, ut obſervarem quid præſtarent in Intermittentibus, quarum ferax fuit annus ille, evacuationes, tum ſpontaneæ, tum artificiales. Id quod ſinè ullo Ægrotantium diſcrimine licuit experiri, cum magna pars eorum ab aliis primitus Medicis curaretur, ut Cortici averſis, ita purgationi facilè indulgentibus: pars alia, etſi mihi uni commiſſa, illum potare renuerit: & alia denique me parum proclivem ad eum præſcribendum invenerit. Iſtis autem Ægrotantibus, vel ſinè Cortice, vel eo ſolùm tardiùs aſſumpto, curatis, cum plúrimæ, etiam ſponte ſuâ, obtigerint dejectiones, hac arreptâ occaſione potui meliùs memetipſum examinare, num ex vi alicujus præjudicatæ opinionis, plus quàm par eſſet, a Solventium uſu diſtraherer. Ut rem paucis perſtringam, & Caput claudam, aliquem tantummodò caſum ſubnectam obiter.

I. Domina *Barbara Cattanea*, Sereniſſimæ Duciſſæ Mutinæ, glorioſæ recordationis, Cubicularia primaria, duplici Tertianâ laborabat circa initia ſua ſatis forti. Hanc cum Doctiſſimus Amicus, atque Collega, Sereniſ-

reniſſimique pariter Ducis Medicus, *D Davinius*, & Ego inſimul curaremus, eamque a principio ad finem morbi aſſumptioni Chinæ Chinæ, ut pluries (modeſtè quidem) edixit, repugnantem agnoſceremus, ab illius propterea oblatione toto morbi decurſu abſtinuimus. Riguit illa, ſudavit, & alſit, ac præterea (quod unicè notari velim) contumaci, copiosâque diarræhâ ſpontaneâ, ad plures hebdomadas, vexata fuit. Febris tamen, vix moderato primorum acceſſuum impetu, uſque perſeverabat. Suppreſſa eſt diarrhæa; at Febris nihilominus pari paſſu proceſſit. Rediit denuo eadem diarrhæa ad tempus non breve; Febris verò interim adhuc eadem. Iterum diarrhæa ſuppreſſa eſt omnino, & Febris minimè immutata: nil proficientibus videlicet repetitis Venæ ſectionibus, nec juſculis alterantibus, nec Febrifugis amaris vulgaribus, nec aliis quibuſcumque remediis, quorum enumeratio nimia hìc eſſet. Tandem, cum Febris videretur declinationi propinquior, remiſsâ ſcilicet vi, ſed perſeverante jugiter contumaciâ, præſcriptum eſt a Collegâ (neque enim ſemper conveniebamus) Apozema ſolvens ad plures dies, Ægrâ, ut reor, inſtante, meque mox non diſſentiente, quippe qui Doctiſſimo Collegæ potiùs, quàm mihi fidens, poſſe credidi ad iſtius quoquè experimenti incudem ſoliditatem meæ opinionis examinari. Sed cum exinde potiùs augeri Febrem, quàm imminui dignoſceremus, dimiſſo Apozemate, curationem Naturæ commiſimus, & Tempori. Revera a ſolo tempore emerſit medela morbi. Febris namque primâ die Septembris orta, omnibus evacuationibus irritis, ultra Brumale Solſtitium perſeveravit, tandemque ſponte, ac poſt feriationem omnimodam a remediis paulatim evanuit.

II. *Monialis quædam Carmelita Excalceata*, habitus

tus gracilioris, valetudinaria, & Tertianis æſtivis obnoxia, eodem pariter anno, ex ſimplici Tertianâ decubuit. Quadam intermiſſionis die Serum Vaccinum depuratum ad libras aliquot bibendum præſcripſi: ex quo tot bilioſæ dejectiones cum tolerantiâ ſubſecutæ ſunt, ut idem remedium alterâ intermiſſionis die propinare non dubitaverim. Dejectiones adhuc plures, & faciles; idemque contigit aliis vicibus, repetito Sero. Febris de Tertianâ ſimplici facta eſt duplex; ſed acceſſiones mitiores ambæ, ac veluti ex diviſione unius fortioris reſultantes. Alternis idcirco diebus (de aliis remediis nullam mentionem facio, cum non ſit opus) idem Serum offero, & ſemper cum pari ſucceſsu dejectionum copioſarum, ſummè bilioſarum, ſpumoſarum, & facilè excretarum; Febres tamen ſemper æquales. Subſtiti ab uſu Seri ad aliquod tempus; ſed Febres non ſubſtitere. Cum verò alvus non flueret, Serum rurſus, Ægrâ poſcente, alternis diebus potari permiſi. Sumpſit forſan vigeſies toto morbi decurſu. Mirum, quot, & quanta dejecerit ſinè fructu. Stupidus fere, eò quòd nunquam Serum ſimplex, ut aſſolet in progreſſu, ſed ſemper dejectionibus acerrimis (non tamen planè humoralibus) infectum redderet, uſu illius nihilominus interdixi. Poſt aliquot dies Febris adeò immutata eſt, ut prope evaneſcere viſa ſit: recruduit tamen paulò poſt. Iterum ad aliquot dies Serum exhibitum pari exitu. Tandem, perſeverante pertinaciter Febre (dimiſſis evacuationibus) Peruviano Cortice particulatim aſſumpto, eodemque in recidivâ, quæ poſt menſem contigit, repetito, curata eſt.

III. Unus ex tenerioribus Ephœbis Sereniſs. Ducis noſtri, *D. Marchio Joachimus Salviati* Florentinus, ſimplici Tertianâ Intermittente correptus, materiam porraceam planè humoralem, olei adinſtar, adeò copioſè per vomi-

vomitum excernebat (reſpondente paulò poſt non abſimiliter alvo) ut vix credibile videatur, habitâ ætatis ratione; vomitus ſiquidem ſolus quatuor librarum pondus facilè ſuperabat. Perſeveravit ſic per plures acceſſiones Febris, ſemper intenſa, ſed planè intermittens, & copioſo ſemper ſudore ſoluta. Tractu temporis imminutæ ſunt excretiones, ſed, durantibus Febribus, per artem ſunt evocatæ. Exhibitum ſcilicet eſt aliquoties Ol. amygd., Serum Vaccinum, modò ſimplex, modò Syr. roſ. avr. aſſociatum, unde faciles, & copioſæ dejectiones, ſed irritæ. Poſt menſem Febris dedit inducias; at paulò poſt revixit ferox, ut priùs, iiſdemque copioſis comitata vomitibus. Iterum purgatus eſt Æger, præſcriptaque ſunt, præter Juſcula alterantia (non omiſsâ ſuo tempore Venæ ſectione) ſalia etiam Vegetabilium Febrifugorum, quoniam Æger, ob ſaporem Corticis ingratum, erat ei omnimodè averſus, quidquid ex Patriâ ſuâ identidem audiret adversùs repugnantiam hanc puerilem. Procedebat nihilominus Febris, inſtitutæque inſuper per repetitam Rhabarbari infuſionem epicraticæ purgationi nequaquam cedebat. Uno verbo, ſepties ſaltem recidit, ſemperque graviter, Febre, modò ſimplicis, modò duplicis Tertianæ typum, ſervante: & ſæpe ſæpius cum videretur imminui, tam quò ad intenſionem, quàm quò ad extenſionem, ſtatim nullâ occaſione recrudeſcebat ferocior, & primis perpetuò conjuncta vomitibus. Poſt duos tandem menſes cœpit Æger tædio victus, nec ullis ſublevatus evacuationibus, Corticem aſſumere per modum alterantis, cum levamine notabili, ſed non prout expectaveram. Aucta eſt idcirco nonnihil doſis Corticis; ſed eodem pariter tempore aucta eſt Febris, ut conſueverat ſtatim ac cœperat imminui. Suſpicatus ſum de effœtâ ſubſtantiâ Remedii, de cujus infirmâ qualitate aliquod ante-

antecedens indicium habueram. Eo itaque rejecto, ſubſtitutus eſt melior Cortex, exhibituſque doſi modicâ tunc, cùm Febres incrementum ſuum validiùs capiebant. Statim uno ictu ſuppreſſæ ſunt, & cum illis ſymptomaticæ excretiones: continuatoque leviter, ac repetito per aliquot dies remedio, perfectè ſanatus eſt Æger, unam tantùm, poſt menſem, Febrem paſſus, quæ intrà horas quadraginta ſudore ſponte ſoluta, nullo ulteriore indiguit Corticis auxilio, aliove remediorum apparatu.

IV. *D. Viennam Mellinam*, Scultennæ noſtri Sirenem, ultra bimeſtre ſpatium Tertianâ duplici affectam, nulla purgatio (prout illi ſpondebat, quoties præſcriberet, Medicus ſenior, & oſor Corticis) unquam ſanavit. Hanc, ſinè aliâ evacuatione, illicò ſanavit oblatus Cortex, & recidivam leviorem repetitus ſuſtulit.

V. *Tres filiolos D. Comitis Sorræ* Tertianâ duplici intermittente per æſtatem correptos, Syrupo de Cichorio cum Rhabarbaro quotidie utentes, & quotidie pariter copiosè alvum exonerantes, exactâ ſemper victus ratione ſervatâ, tumidos tamen, & inflatos, per tres menſes, & ultra, aſſiduè decumbentes vidi, donec Hyemale Solſtitium opem aliquam, Vernale verò Æquinoctium (nonniſi tamen poſt plures, ac plures recidivas) integram valetudinem attulerit.

VI. Idem omnino *tribus aliis* contigit *filiis D.* quondam *Joſeph Galliani de Coccapanis*, Mutinenſis Patritii, quorum neque Febribus, neque inflationi ventris quicquam profuit diuturna, leviſque purgatio, ſicut nec torminoſa, quæ uni eorum contigit diarrhæa ſpontanea. Hos omnes procul dubio, tranſactâ aliquot tantùm dierum epicraticâ purgatione, citiùs, & certiùs ſanaſſet Cortex. At minimè ſolus ipſe Curæ incumbebam (illos enim majore aſſiduitate inviſebat de more *D. Candrinus*) neque

neque in Febribus exitus cæteroqui ſalutaris, neque in ſubjectis puerilibus facilè illas ferentibus, magna erat in me ipſo ad eum proponendum proclivitas.

Plurimos caſus haud abſimiles Ægrotantium, ab aliis præſertim Medicis, purgationi liberaliùs indulgentibus, curatorum, ad quos inviſendos accerſitus fui, quoſque nullæ purgationes, ſed ſolus tandem Cortex liberavit, non afferam, ne longior ſim. Paucos inter tot, qui poſſent adduci, retuliſſe ſufficiat, ut, quàm parùm conferant purgationes, etiam benigniùs inſtitutæ, in Intermittentibus (iis ſaltem, quibus altiores radices ſunt) palam fiat: ut ideo parum interſit, etiamſi illæ non ſemper religiosè præmittantur oblationi Corticis, præcipuè, ſi non ob morbi diuturnitatem, ſed ob ſupervenientiam ſymptomatum (quæ duo in praxi ſunt valde diſtinguenda) offeratur remedium. Sed jam illius adminiſtrandi ſors varia, tam in principio, quàm in progreſſu vulgarium Intermittentium, ad leges ſcilicet, & normam cautionum, tum in hoc, tum maximè in præcedenti Capite expoſitarum, ex ſequentibus Hiſtoriis clariùs apparebit.

CAPUT X.

Doctrina præcedens de Cortice, modò propinando, & modò non, in principiis Intermittentium, variis confirmatur Curationum Hiſtoriis.

ETſi ad Febrium *Corruptivarum* categoriam revocaverimus eas etiam Intermittentes, quæ ſolâ *diuturnitate* noſtri Corporis æconomiam notabiliter pervertunt, earum tamen curationes, per Chinam Chinæ feliciter abſolutas, non lubet referre, cum hujuſmodi caſuum tanta ſuppetat copia,

ut

ut quilibet Medicus, in uſu hujuſce remedii vel mediocriter verſatus, centenas facilè Hiſtorias iſtius generis poſſit congerere. Eapropter nonnullas tantummodo in medium proferam, in quibus aliquid occurrat ad rem noſtram notatu dignum, quod nimirum reſpiciat, vel oblationem Corticis in Intermittentium benigniorum *principiis*, vario cum ſucceſſu adminiſtratam, vel eandem uſurpatam tantùm in illarum *progreſſu*, ob ſupervenientiam graviorum ſymptomatum: eorum tamen, quæ remotum ſolummodo periculum a longè minantur, non quæ proximum, & præceps afferunt; quandoquidem de hiſce poſtremis ſpecialior ſuo loco habenda eſt conſideratio. Ut ergo ab iis exordiar Caſibus, in quibus præcox contigit exhibitio Corticis, nullo prævio examine, an Febris curanda *Depurativa* fuerit, an *Corruptiva*, progrediendo poſtmodum ad eos, in quibus Corticis oblatio fuit maturior (Febribus ſcilicet jam ad *Corruptivas* vergentibus) in promptu ſunt, qui ſequuntur.

I. *D. Flaminia*, Uxor Clariſſimi quondam Viri, *D. Nicolai de Sanctis*, a Secretis, & Status Conſiliarii Sereniſs. Ducis noſtri, dum Lauretum pergeret, in medio circiter itinere, ſub die ipsâ Æquinoctii Autumnalis anni 1704., correpta eſt ſimplici Quartanâ Intermittente, adeò quidem levi, ut, cum veſpertinis tantùm horis recurreret, Ægra ſomnum placidum traheret per noctem, & mane vegetior ſurgeret, ac ante morbum: idque ſibi perpetuò accidiſſe quandiu viguit Quartana, pluries aſſeruit. Poſt paucos dies ab invaſione Febris, in Patriam redux, in medio pariter itinere, mihi, unde illa diſceſſerat, proficiſcenti occurrens, narrat quæ ſibi contigerant. Suaſor ſum, ut bene ſe regat in itinere, remedia poſtea, ſi opus fuerit, adminiſtraturus in Patriâ, cum illuc appulerim. His auditis, iter proſequi-

tur : cumque aliâ de causâ Bononiæ per duos , vel tres dies moram trahere cogeretur , juſſu vigilantiſſimi Conjugis , eximios aliquot inclyti illius Archilycæi Profeſſores conſuluit , qui , habito forſan gracilioris conſtitutionis, ætatiſque paululùm inclinantis reſpectu, vi quorum imparem diuturno morbo ferendo fortaſſis Ægram ſunt ſuſpicati , Extractum quoddam Chinæ Chinæ (ut mihi relatum fuit) ſatis blandum , partitis , & parcis doſibus aſſumendum ſtatim præſcripſere . Annuit iis libenter amantiſſimus Conjux , qui mirandas quondam noverat, me præſcribente, in lethali ægritudine Filii ſui unici, Corticis vires : illiuſque proinde Extracti ſufficientem quantitatem Ægra ſecum detulit Mutinam, ubi cœptum Bononiæ uſum proſecuta eſt , cum notabili paroxyſmorum imminutione . Mihi interim in Patriam redeunti narrantur quæ acta ſunt, Ægrâ tamen ſubmurmurante, ſe quodammodo graviùs habere , & quandam veluti majorem laſſitudinem percipere poſt imminutas acceſſiones, ac antea . Culpatur tamen iter ; aît ego ſubdo , quòd libenter illi adſtitiſſem , cùm Profeſſores Bononienſes conſuluit , ut nonnullas animadverſiones meas circa Ægræ ſtatum, ex notione rerum jamdudum prægreſſarum petitas , iiſdem minimè conſciis potuiſſem exponere, executurus poſtea quidquid illis placuiſſet , re clariùs intellectâ . Dixiſſem nempe , illam ex gravibus prægreſſis animi pathematis (occaſione præſertim graviſſimarum ægritudinum Conjugis , & Filii) etſi nunquam completè ægrotantem , valetudinariam tamen perpetuò fuiſſe, ac in Cachexiam , vel pectoris hydropem , quandoque proclivem, ſuadente id diuturnâ, modicâ licèt, pedum, ac tibiarum intumeſcentiâ , ſcabiei cujuſdam retroceſſione &c. , quibus pravis diſpoſitionibus adhuc latentibus in unâ lance poſitis, & levibus Quartanæ adeò mi-

tis

tis acceſſibus in alterâ, cenſuiſſem Viros illos doctiſſimos, rem totam Naturæ concredituros fuiſſe, ut ego dubio procul inſtitiſſem, reſervato uſu Corticis in caſu tantummodo gravioris recrudeſcentiæ. Ad hæc inſtabat amantiſſimus Conjux, progreſſum remedii ſuſpendi, ſi mihi, de rebus prægreſſis optimè conſcio, illius uſus non arrideret. Huic tamen reſpondi, me quidem dubitare, an feliciorem partem elegerint Magni illi Viri; ſed non proinde mihi conſtare de oppoſito, neque conjecturas meas eſſe tanti ponderis, ut eorum placita infirmare valerent: meque ſolùm optaſſe, poſſe illas tunc iiſdem exponere, eſto fortè ſuper illis idem quoquè potuerit cum ratione decerni, quod decretum jam fuerat. Tandem omnem hæſitationem reſecui, concludens, hæc omnia fortaſſe locum habere potuiſſe re integrâ, non cùm jam remedium magnâ ex parte Febres ſuſtulerat: neque ideo ſuſpiciones meas, forſitan vanas, effectum jam prope completum debere, aut opportunè poſſe impedire. Et revera, paucis vix elapſis diebus, Febris in totum evanuit. Paulò poſt laſſitudo cœpit ad articulos determinari, & ſenſim in arthritidem univerſalem, ac dolorificam, cui nunquam Ægra obnoxia fuerat, commutari. Quid multis? Duravit ad longum tempus arthritica affectio, non ſine aliquâ pulſus perturbatione. Invocabatur, tamquam Numen aliquod, denuo Quartana Febris, ut accederet, quemadmodum colebatur antiquitus, ut procul abeſſet. Acceſſit, & nonnihil levaminis attulit; non tamen affectionem ſuſtulit: imò Ægra, & Febre, & arthriticis cruciatibus longâ viciſſitudine alternatim torquebatur. Poſt plures tamen, & plures menſes, repetitis ſudoribus, in acceſſionum declinatione, medio etiam diaphoreticorum uſu, promotis, tandem convaluit, reſtitante ſolùm diuturnâ in partibus affectis im-

 becil-

becillitate, de quâ etiamnum, humidioribus præſertim tempeſtatibus, quandoque conqueritur.

Ex hujuſmodi caſu poſſet fortè illuſtrari Theoria conſtituentium cauſas Intermittentium in Nervoſo ſyſtemate. Sed, ſi illum ad leges in antecedentibus ſancitas fas ſit revocare, dicendum erit, ob inhibitum influxum fermenti Quartanarii (quodcumque ſit illud) in ſanguinem, vel ſaltem eodem, priuſquam influat, correcto, atque retuſo, ceſſaſſe quidem febrilem effervescentiam, per quam depurabatur ſanguis, non modò a ſupradicto affluente fermento, ſed &, datâ occaſione, ab aliis quoquè impuritatibus non febrilibus, intrà illum præexiſtentibus: veruntamen remanſiſſe ſuperſtitem in eodem cruore (velut in Mari, ſedatâ licèt procellâ, adhuc turbato) motum quendam, vel diſpoſitionem irrequietam ad facilè fermenteſcendum, illi impreſſam a prægreſsâ effervescentiâ, ſeu ab humore, qui effervescentiam hujuſmodi ſuſcitavit. Hinc particulæ ſanguinis, ſuopte jam ingenio non bene diſpoſitæ, fluctuantes adhuc, atq; tumultuantes, neque ſibi placidè cohærentes ampliùs, ut cohærebant in ſtatu ſano, loco febrilis ebullitionis, clandeſtinam, & occultam potiùs iniere fermentationem, ac indè imperfectam ſecretionem, vi cujus impuritates ejuſdem Cruoris antecedenter aggeſtæ decubuere ad articulos, necnon etiam ad univerſalem corporis habitum, quaſi Rheumatiſmi adinſtar. Et hoc caſu locum habere videtur, quod non ſemel ſe obſervaſſe refert *Sydenham* (ſubdens tamen hoc eſſe unicum incommodum, quod a Cortice allatum noverit unquam) nempe, quòd qui pluries Chinam Chinam aſſumpſerint, Rheumatiſmo fiant ad breve tempus nonnunquam obnoxii: quod tamen mihi, ut verum fatear, aliàs nunquam videre contigit, hoc, alioque, de quo infra, caſu excepto, ubi

quo-

quoquè uſus Chinæ Chinæ diutinus, aut exuberans non fuit, ſed fortaſſe potiùs immaturus.

Itaque a poſteriori videtur conſtare, quòd ſatius fuiſſet, vel Febrem, quæ *depurativa* erat, ſinere, quouſque talis manſiſſet, nec Corticem exhibere, vel ſaltem, priuſquam exhiberetur, ſanguinem ab inquinamentis ſuis mundare, ſive remediis diaphoreticis, occaſione deferveſcentiæ febrilis facilè in actum reducibilibus, ſive diureticis, aliiſve ſimilibus, præmiſsâ etiam blandiori ventris expiatione, quin & parcâ forſitan (quam Ægra facilimè, non obſtantibus iis, quæ diximus, ferre conſueverat) ſanguinis detractione: ut ſic purus, & fluxilis, quantùm fieri potuiſſet, redditus idem Cruor, inhibitæ poſtmodum Febris commodo tutiùs, atque tranquilliùs perfrui valuiſſet.

II. Ex oppoſito *Matrem meam*, tunc prope octogenariam, adhuc tamen robuſtam pro ratione ætatis, & ſanguine ſatis vegeto etiamnum refertam, querulam licèt, menſe Novembris, anni 1706. Quartana Febris adorta eſt. Tribus elapſis acceſſionibus mediocris intenſionis, cum non ſatis fiderem virium nonnihil proſtratarum robori, in tam provectâ ætate facilè reſolubili, & cum nihil incongruum intrà illius ſanguinem præexiſtens agnoſcerem, quod occaſione febrilis incendii indigeret abſumi: ſed contra metuerem potiùs ejuſdem cruoris conſpurcationem a Fermento febrili (quod tractu temporis non ſemper perfectè ſubigi ſolet) vel ſaltem enervationem ipſius ſanguinis a modici etiam temporis luctâ, ſeu effer veſcentiâ, ad ejuſdem fermenti ſubactionem requiſitâ: idcirco ab ipſo initio ſuflamen aliquod paroxyſmis imponendum duxi, ne nimiùm excurrerent. Quapropter ſtatim Corticem ad ſcrup. j. quotidie mane propinavi, per modum ſcilicet levioris alte-

rantis, ratus, me fortè intrà decem, vel duodecim dies, febriles acceſſus ad ſummam extenuationem, vel ad totalem abolitionem paulatim deducturum. Sed mea me fefellit opinio; ſiquidem tertiâ die aſſumpti remedii, quâ die quarta acceſſio expectabatur, vix ea ſenſibilis fuit: quare continuato ad duos alios tantùm dies, eâdem quoquè doſi, eodem medicamine, Febris penitùs abiit contra expectationem meam. Subſtiti proinde ab uſu Corticis, expectans poſt aliquot dies reditum Febris, quam nonnihil ſinere decreveram; ſed ea non ampliùs reverſa eſt. Imò, cum poſt aliquod tempus, occaſione cujuſdam errati in victu, vomitum nocturnum paſſa eſſet Ægra, cui ſe adjunxit incaleſcentia febrilis, hæc nihilominus pari velocitate ſponte abiit, ac advenerat. Neque ab eo tempore in hanc uſque diem (ſuntque jam elapſi anni quatuor) ullum inſultum febrilem experta eſt Genitrix mea, quæ, Deo favente, vivit adhuc incolumis.

III. Sic *D. Margaritam de Marcheſiis* 76. annos natam, & alioqui ſanam, Hyeme labentis Anni 1708. Febris Quartana corripuit. Tribus elapſis paroxyſmis, Filius illius Chirurgus domum meam petit, conſilium capturus, an Corticem Matri debeat offerre, nec ne. Abſente me ab Urbe, Juniorem Medicum, qui mecum tunc praxim exercebat, alloquitur, votum illius ſaltem excerpturus. Cautus Adoleſcens ſe præbet ancipitem; ſubdit tamen ſibi notum eſſe, quòd Matrem meam in principio Quartanæ tali remedio feliciter ipſe curaverim. Hâc notitiâ contentus Chirurgus, nec quicquam ultra quærens, ſtatim primâ die vacuâ, poſt tertium paroxyſmum, exhibet Matri ſuæ drach. j. Corticis: alterâ die pariter vacuâ, alteram ſimiliter Corticis drachmam, & die quarti futuri paroxyſmi drach. ij.; quibus epotis,

idem quartus paroxyſmus minimè apparuit, nec ullus alius in poſterum: imò nec recidiva, nec ullum ampliùs (quod unicè notandum occurrit) ex ſuppreſsâ citò Quartanâ ſucceſſit incommodum, ſed integra planè, conſtans, & inculpata valetudo.

IV. Similiter *Filiolus* bimus, unicuſque *D. Petri Joannis de Pedronis*, cæteroqui vividus, ac probè valens, Febre Quartanâ duplici ex improviſo corripitur, quæ illum intrà paucos dies plurimùm extenuat, angit, atque debilitat. Huic, præmiſſis aliquoties, intermiſſionis tempore, nonnullis cochlearibus Syr. de Cichorio cum Rhabarbaro, qui alvum vix tantillùm ſubduxit, exhibitum eſt ſtatim Extractum Peruviani Corticis, pauco Syr. ex Corticibus Citri edulcatum, paucâque ſimiliter aquâ ex ejuſdem Floribus aromatizatum: quo per aliquot dies exhibito, ſublata penitùs eſt Febris, cui ſucceſſit, nullo interturbata incommodo, perfecta ſanitas.

V. Non ſic contigit *D. Pegault* Obſtetrici olim Aulicæ, habitu corporis valde obeſo præditæ, atque, a toto tempore ſuæ manſionis in Italiâ, variis ægritudinibus obnoxiæ, fluxui ſcilicet immodico ſanguinis ab utero, effloreſcentiæ cuidam cutaneæ acerrimæ, pſoræ adinſtar, per ſingulas Æſtates, aliiſque diverſis incommodis, quæ, robuſtam licèt, ſæpius perturbare conſueverunt. Hæc anno 1709. dum appropinquaret, imò immineret partus Sereniſſimæ Duciſſæ Mutinæ, correpta eſt Tertianâ ſimplici Intermittente ſatis validâ, & non modicæ diuturnitatis ſigna præbente, ob copioſos vomitus, & alvi dejectiones, profuſoſque in ipſo Febris augmento ſinè levamine ſudores. Quapropter, cum ei admodum curæ eſſet excipere partum Dominæ, tum ſuæ, tum meæ, rogavit me, ut Febrim quàm citò vellem ſupprimere ſaltem, ſi penitùs extinguere datum non eſſet. Tertio

itaque vix elapſo paroxyſmo, præmiſsâque diebus antecedentibus phlebotomiâ, & Clyſterum adminiſtratione, Corticem propinavi, cujus uſu opportunè continuato, impetratæ ſunt induciæ Febri, quantùm exigebat opus illud, quod propterea ad ultimum uſque terminum feliciter perduxit. Poſt menſem circiter recidit, & curata eſt methodicè, purgata ſcilicet, áliiſque conſuetis omnibus adjuta remediis. Sed neque planè profecit hæc methodus: ſiquidem aliàs recidit, nec ſemel; quamobrem novâ Corticis oblatione, quam efficaciter imploravit, iterum eſt ſanata. Sed (quod adnotavit *Sydenham*, ut ſupra diximus, & quod forſan Tranſalpinæ magis, quam Ciſalpinæ genti eſt familiare) non multò poſt, vagos, in regione præſertim lumbari, paſſa eſt dolores, a Rheumatiſmo non longè abſimiles: ac demum, iiſdem flexuræ genuum pertinaciter infixis, non ſinè incommodo deſcenſum ſcalarum, & ſtationem ipſam ad aliquod tempus valuit exercere, nec niſi ſeriùs in priſtinum reſtitui. Illud inſuper de illâ notandum, quòd quotieſcumque ſumebat Corticem (ſumpſit autem pluries, ac pluries, per modum alterantis) toties illi alvus copioſè ſecedebat, aſſumpti ſolventis adinſtar, quod & aliquando ſe obſervaſſe *Mortonus* aſſerit, & *Sydenhamius* -- *ob peculiarem*, ut inquit, *quorumdam corporum temperiem, atque idioſyncraſiam* -- iique proinde Auctores in tali caſu Laudanum miſcent cum Cortice; neque tamen per hoc admodum feliciter ea curabatur, ut retuli: iiſque diebus, quibus feriabatur ab aſſumptione Corticis (ut pluries mihi placuit experiri) illis iiſdem alvus in ſtatum naturalem redibat. Quod ſanè in ullâ aliâ perſonâ mihi nequaquam contigit obſervare; cum in Italis Ægris aliquam potiùs alvi ſtipticitatem, quàm lubricitatem, utpote -- *operationem, tam ſuæ naturæ* (eodem *Sydenhamio* judice).

dice) *quàm morbo planè contrariam* -- conſueſcat inducere.

Ex his quinque Hiſtoriis ſimul collatis, ubi tam diſpari exitu, pari tamen tempore, ac modo parum diſſimili, oblatus eſt Peruvianus Cortex, facilè patet, quàm diverſum ſit, illum citò offerre, ubi non aliter peccat ſanguis, niſi quatenus inficitur a Fermento febrili, & ubi, præter tale fermentum, aliquâ aliâ præexiſtente inficitur labe, elui potiùs, quàm ultro augeri credendâ per Febrem, ſi mitis ea ſit, & facilè toleretur.

VI. *Amita mea Monialis* 78. annum agens, inſultum apoplecticum ante tres circiter annos paſſa, atque ex eo hebes jam, immemor, ac ferme ſtupida reddita, anno demum 1708. capitur Tertianâ duplici, ſuâpte naturâ Intermittente, cum paroxyſmis tamen ſeſe invicem excipientibus. Vix elapſis primis diebus, quibus præſidia medica conſueta, & poſſibilia uſurpata fuerant, eò devenit ſtupiditatis, ut, nec cibum capere, nec urinam reddere, neque aliud quidpiam ſciens, aut volens, exercere potis eſſet, durante acceſſione, præſertim potiore, vel ſaltem nonniſi circa extremam declinationem ejuſdem, cui poſtea fere immediatè ſubſequebatur altera, cum rigore paulò minore. In hoc ſtatu dixi Monialibus aſſidentibus (quoniam Ægrotans eo paſſu ad obitum tendebat intrà paucos dies, non tam ratione Febris, quàm ratione adjunctorum) non aliunde quicquam ſpei ſupereſſe, niſi forſitan ex tentamine Chinæ Chinæ, ſi eam aliquâ horâ minoris ſtupiditatis deglutire valeret: cujus tamen remedii adminiſtrationem, utpote in tali ſtatu difficilem, & probabiliter inanem, earum arbitrio relinquebam, ut ſolùm, ſi luberet, tentarent. Faciles ſe præbuere Moniales: & quoniam intrà Clauſtra Pharmacopolium uſuale habent, ſtatim attulere remedium, quod ſummâ charitate, & induſtriâ adminiſtratum fuit,

&,

& , quaſi vi illatâ , ab Ægrâ deglutitum ad ſemidrachmam . Veſpere repetitum eſt eâdem doſi , & faciliùs hauſtum, quoniam declinabat jam fortior acceſſio. Mane ſequenti oblatum eſt ad drachmam unam (ſemper enim faciliùs potabat) & veſperi ad ſemidrachmam, cum debito intervallo , & congruâ ab alimento diſtantiâ. Alterâ die , propinato ad ſemidrachmam pariter, mane, & ſerò , eodem remedio , vix tantillum Febris apparuit, quæ brevì poſtmodum , continuato pauliſper medicaminis uſu , diſparuit omnino . Hoc autem mihi nequaquam mirum . Illud potiùs miratus ſum , & etiamnum miror, quòd ſolutâ Febre, ſtatim Ægrotans adeò vegeta, prompta , & memor evaſerit , ut vix talis fuerit ante inſultum apoplecticum , nedum ante Febrem . An verò phænomenon iſtud planè mirandum Cortici adſcribendum ſit, an acerbo, & continuo tumentium hæmorrhoidum dolori (quod ſymptoma ſublatæ pariter Febri ſtatim ſupervênit) anceps hæreo . Eventum tamen non abſimilem ab uſu Corticis refert de ſuo Avunculo *Morton*, *Hiſtoria* 26. *De Proteiformi Febr. Intermitt. genio* . Perſeveravit ad aliquot hebdomadas , paucas tamen , Ægra in hoc ſtatu, ſolo hæmorrhoidum dolore vexata, & adjunctâ alvi ſtipticitate , Clyſterum uſum ægrè admittente. Tandem, ſive propter hoc, ſive ob intermiſſum præmaturè nimis, nec diu continuatum, aut repetitum Corticis uſum (metu ſcilicet , ne ab illius actione emerſerit in hoc uno caſu hæmorrhoidum tumor , ac dolor) Febris rediit , & cum eâ mentis , ac ſenſuum torpor conſuetus, quin etiam major. Aberam fortè tunc ab Urbe, neque Ægram inviſi , niſi poſt tertiam diem , quo tempore vix percipiebat , quæ circa eam fierent , aut dicerentur, meque ipſum vix dignoſcebat. Quintâ die, cum eſſet nonnihil vegeta, ſibi (ut ajebat) brevì moriturae inſtitit

ſtitit miniſtrari Sacramenta Eccleſiæ, quibus integrè munita, redeunte ſtatim acceſſione, quæ vehementer invaſit, fere lethargica facta eſt, & deglutiendi impotens: ac propterea de Chinâ Chinâ propinandâ, ne cogitandi quidem fuit locus; quamobrem nullo perturbata remediorum incommodo, ſeptimâ circiter die animam Deo reddidit. Ex hoc caſu, ſi non aliud in rem noſtram, ſaltem efficaciam remedii in ſubjecto conſtitutionis jam deſcriptæ, veterum affectionum temporaneam correctionem, & vitæ ipſius, laborioſæ licèt, protractionem ab adminiſtrato, neceſſitate cogente, circa initia remedio, ſubit animadvertere.

VII. *Alteram Monialem* ex ordine Carmelitarum Excalceatarum, annos 76. natam, habitu corporis a multis jam annis cachectico, & ſqualore faciei cadavericum prope æmulante, refertam, ſuffuſione oculi utriuſque fere obcæcatam, antiquoque inſuper, & continuo aſthmate laborantem, ita ut unum, vel alterum greſſum movere non poſſet, quin anhelitu graviſſimo, ipſam loquelam præpediente, corriperetur, Autumno anni 1707. invaſit Tertiana duplex Intermittens, nec admodum fortis. Roganti, ut, præmiſſo leniente leviſſimo, phlebotomiam jamdiu intermiſſam, antiquitùs verò, pro minuendâ ſpirandi difficultate, ſibi (etſi ex tunc etiam cachecticæ) familiarem æquè, ac proficuam, permitterem, annui, limitatâ ad tres, vel quatuor uncias ſanguinis detractione: ex quâ facillimè toleratâ nullum, ſive commodum, ſive incommodum ſubſequi dignoſcere potui. Proceſſit Febris, de more nonnihil intenſior in augmento morbi. Cumque in quinto Paroxyſmo, quintâq; pariter die, non parum ſomniculoſa videretur, licèt quò ad alia non plùs gravaretur, quàm par eſſet: perſpectis, quæ illi aliunde imminebant, pericu-

lis, ſi

lis, ſi Febris, vel tantillùm ingraveſceret, vel modicè protraheretur, præſcripſi ſcrup. j. Extracti Chinæ Chinæ, quotidie mane aſſumendum: quo bis tantùm adhibito, ſeptimâ die vix umbra Febris ſe prodidit. Continuato deinceps, Febre licèt jam extinctâ, ad alios tres dies eodem remedio, Ægra intergrè convaluit, & (quod magis refert) ſine ullâ penitùs recidivâ.

VIII. *Altera pariter Monialis*, degens in Cœnobio S. Claræ, ſenex, gracilis, & valetudinaria, inclinante Æſtate anni 1709. corripitur Quartanâ ſimplici intermittente. Hæc, ante quatuor circiter menſes, paſſa erat inſultum levis Apoplexiæ, ſtatim ſolutum per decubitum materiæ ad nervos partis ſiniſtræ (unde ejuſdem partis ſtupor univerſalis) nec non ad nervos opticos, & linguæ motorios, unde hæſitatio ſermonis in iſtâ, in oculis verò feneſtratorum objectorum repræſentatio, & tandem ſtabilis caligatio. Superveniente Quartanâ credidiſſem, auctoritate *Hippocratis*, materiam in nervos tum deturbatam, tum influere valentem, poſſe attenuari, digeri, atque reſolvi; ſed fortaſſis ætas, & debilis conſtitutionis languor obſtiterunt. Quamobrem, licèt Febris primis inſultibus non admodum gravis videretur, cum tamen paulò poſt ſumpſerit incrementum, & robur, metum aliquem incuſſit, tum Ægræ, tum mihi, ne ſcilicet Ea, ſuâpte naturâ debilis, pluribus acceſſibus nequiret diu ſufficere. Eapropter, cum potiùs debilitari, quàm refici partes affectas, & præcipuè viſionem, quotidie noſcerem: in ipſo etiam morbi *principio*, videlicet circa quintum (ni fallor) Paroxyſmum, vel eo vix tranſacto, cœpi Corticem offerre ad drach. ſs. ſingulo mane. Subſtitit Febris, etſi valida, poſt ſex circiter oblationes, nihilominus continuatum eſt remedium uſque ad dies 14.; poſtea, quiete duarum, plus

minùs

minùs, hebdomadarum interpoſitâ, iterum exhibitum eſt ad drach. j. quotidie per tres dies. Imò, ad majorem præcautionem, altero ſimili intervallo poſito, circa Æquinoctium Autumnale, rurſus exhibita eſt quotidie drach. j. Corticis per alios tres dies; unde ſtabilis ſanatio, & præſervatio, abſque ullo alio incommodo; imò potiùs cum levamine, & alacritate ad motum, ſolâ oculorum caligatione ſuperſtite: a quâ nihilominus nequaquam impeditur, quin ſola, & ſinè adminiculis, etiam poſt biennium, quaquaverſum vagetur, & conſueta munia mediocriter exerceat.

Atque Caſus iſtos circa oblationem Corticis vario ſucceſſu inſtitutam, in Intermittentium principio, febrilibus præcisè ſymptomatis non cogentibus, nec Febris *Corruptivæ* naturam adhuc indicantibus, retuliſſe ſufficiat. Modò nonnullos alios, circa eandem oblationem, præ urgentiâ ſymptomatum adminiſtratam, Febre ſcilicet in deterius labente, recenſeamus.

IX. Honeſtus Juvenis *Franciſcus Degoli*, ſtructurâ corporis universâ ad Tabem apprimè diſpoſitâ donatus, cujuſque Frater jam tabidus, & Mater peripneumonica obierant, correptus eſt Anno 1699., circa medium Auguſtum, Quartanâ ſimplici, quæ paulò poſt duplex eſt facta, illique adjuncta Tuſſis importuna, noctu, & interdiu, præcipuè verò toto acceſſionis, etiam declinantis, tempore, Ægrotantem concutiens, cum plurimo ſputo materiæ ſpumoſæ inſipidæ. Hunc a principio hortatus ſum, ut Febres ferret, opem poſtea idoneo tempore laturus, & citiùs etiam, ſi Tuſſis admodùm increbreſceret. Tulit ille tacitus Quartanam duplicem per duos Menſes, tuſſimque contumaciſſimam, & moleſtiſſimam, quâ ad maraſmum uſque deductus eſt, cum tantâ ſputi ſpumoſi copiâ, ut, quanta fuerit,

vix

vix credi poſſit. Deerat a ſputo omnis purulentia; non omnis tamen deerat, intermiſſionis (qualiſcumque) die, febrilis incaleſcentia; cætera Tabidum conſumptum referebat. Rurſus accitus Ego, ac prædicta omnia conſiderans, ſtatim, paucis præmiſſis, exhibui Corticem ad drachmas duas in Vino, ingruente Paroxyſmo graviore, & confeſtim utraque jugulata eſt Quartana, tuſſiſque indè manifeſtè imminuta, ipſumque adeò ſputum. Per octo dies aſſumpſit ſemidrachmam ejuſdem pulveris, & interim ſedata eſt Tuſſis, Febre jam ante depulsâ. Hinc ad duos Menſes abfuit æquè Febris, ac Tuſſis; ſed circa brumale Solſtitium utraque reverſa eſt, & utraque repetito pulvere iterum fugata. Quia tamen Quartana, modò duplex, modò ſimplex, levior licèt, irregulariter nonnunquam redibat, & cum eâdem Tuſſis acerrima, ſputumque ſuſpectum, ideo Æger coactus fuit pluries idem Remedium parcâ doſi haurire, donec prope Solſtitium Æſtivum Anni 1700. a Febre, Tuſſi, & Macie, cui in dies ſuccedebat proba nutritio, perfectè ſeſe extricarit, nullum alium ampliùs morbum ab eò tempore paſſus in hanc uſque diem, quâ ſanus perfectè degit.

X *D. Carolo Antonio de Agnanis* Sacerdoti, Tertiana ſimplex Intermittens, quæ illum die 26. Julii 1707. adorta eſt, poſt ſeptem leviores circuitus, duplex eſt facta, æquè tamen adhuc intermittens, ac levis. Curata eſt methodicè; ſed loco levaminis, potiùs paulatim exacerbata eſt Febris, quæ euſque proceſſit, ut rigoribus, tremoribus, ac concuſſionibus intolerabilibus, in invaſione Ægrum vexaret, ſuccedente dein plurimâ in ſomnum proclivitate, cum torpore mentis ſat gravi, & poſtmodum delirio: quæ tamen omnia ſymptomata copioſus tandem ſudor, unà cum Febre, ſolvebat. Inſtabat Mater,

ter, ut Chinam Chinam præſcriberem, Natum imparem oneri morboſo credens. Renuebam tunc ego, ut qui vigeſimam ſaltem diem jam prope imminentem expectare decreveram; vires enim erant ferendo. Tranſactâ vigeſimâ, Febris fit fortior, illiuſque ſimul ingraveſcunt ſymptomata; inſuper urina craſſa eſt, pauca, & impensè rubra. Renovantur querelæ de Cortice non adhuc propinato. Cunctabundus hærebam, videns morbum in ſummo vigore, quem proinde tunc veluti ſuffocare minimè audebam, certus (ut opinabar) de recidivâ longiore, cum tamen Febris, adhuc intermittens, ſecuritatem cum diuturnitate polliceretur. Augebatur interim nonnihil qualibet acceſſione ſopor, atque delirium. Et licèt ſolveretur utrumque, ſolutâ Febre: cum tamen relinqueret aliquod veſtigium ſui, inſtante viriliter Matre (mihi dubio procul infortunia, quæ accidiſſent, exprobraturâ) Corticem præſcripſi ad ſemidrachmam tantùm mane ante Febrem, & ſerò declinante Febre. Sed cum poſtremus acceſſus, iiſdem non modò ſymptomatis, ſed & ultra morem gravioribus, fuerit comitatus, ſequenti die doſim duplicavi, ut & die tertiâ. Statim Febris abiit; Urinæ factæ ſunt concoctæ, & omnia tranquilla. Sumpſit Corticem iterum ad drachmam ſemis, ſemel tantùm in die, ad modicum tempus: quo elapſo, Rus adiit, ubi paulò poſt, ſpontaneâ diarrhæâ ſuperveniente, perfectè convaluit, duos, vel tres tantummodo Tertianæ paroxyſmos, poſt Æquinoctium Vernum anni 1708. iterum paſſus.

XI. Generoſum Virum, Supremum Domeſticæ Ducalis Rei Præfectum, *D. Comitem Ludovicum de Marſciano*, Quartanæ propè bimeſtris, ni fallor, quâ tenebatur (contigit id anno 1696.) ad nauſeam uſque tædebat. Curabat illum de more *D. Davinius*, meque tunc prop-

ter

ter ægritudinem impedito, & cæteroqui in conſilium vocari ſolito, ſocius illi jungebatur in curatione Vir Scriptis ſuis, & multifariâ eruditione Clariſſimus, ac Orbi notus, *D. Bernardinus Ramazzinus*, Comprofeſſor quondam meus, ſummopere colendus in Lycæo Mutinenſi, modò ſuſpiciendus in Patavino, ubi Primariam meritò occupat Pract. Med. Cathedram. In morbi progreſſu accitus ſum & Ego, ut qui meam jam cœperam circumferre convaleſcentiam. Nobis itaque omnibus in conſilium vocatis, ſuum Æger de ſumendo Cortice deſiderium ardens expoſuit. Jam Lien illi cœperat nonnihil intumeſcere, ac propterea, ne ultro, ut mos eſt, durantibus Febribus intumeſceret, inſtabat eaſdem illico ſupprimi. Me autem præ cæteris mirabatur cunctantem, quem faciliorem ſibi perſuaſerat, quippe tunc a morbo graviſſimo Corticis ope convaleſcentem. Ponderato ſymptomate, & iis omnibus, quæ contra uſum Corticis adduci potuiſſent (quatenus metuendum foret, ne plus, ob ſuppreſſam hoc pacto Febrem, augeretur lienis tumor, quàm ſi illius curatio, vel omitteretur, vel remediis conſuetis abſolveretur) decretum fuit, paucis præmiſſis, eſſe annuendum votis Ægri, qui propterea ſtatim ſumpto Remedio, eodemque, modis jam dictis, continuato, tum a Febre, tum a Splenis tumore, abſque ullâ recidivâ, liberatus eſt: niſi fortè Moroſus quiſpiam recidivam morbi illius appellare velit lethalem Ejuſdem ægritudinem, poſt ſeptennium a causâ evidenti productam, Febrem videlicet acutam, ex ſuppreſsâ cutaneâ quadam habituali affectione oriundam, & intrà 14. dies per abſceſſum ad anum imperfectè judicatam; quo demum abſceſſu prius in Gangrænam converſo, mox difficulter curato, translatoque interim Ægro in aerem paluſtrem, Febris erratica ſubſecuta eſt, quæ

tra-

tractu temporis lienis tumorem aſcivit, dein Icterum, mox Hydropem, & mortem.

XII. Gracilis *Uxor D. Franciſci Guicciardi* Cantoris egregii, anno 1708. duplici Tertianâ Intermittente laborans, intrà paucos dies, acceſſionibus ſeſe mutuò excipientibus, eò devenit, ut jam verſaretur in non levi diſcrimine, teſtante id pulſu exili, motibuſque manuum, & linguæ tremulis, cum ſubſultibus tendinum, & hujuſmodi gravibus ſymptomatis, ratione quorum Viatico Euchariſtico fuit munita. In Conſilium vocor; & quoniam reliqua remedia ex arte præſcripta fuerant, & Febris adhuc motum ſenſibilem ſuæ invaſionis ſervabat, priuſquam iſte obliteraretur, ſtatim Corticem Peruvianum propoſui. Obſtabat, vel videbatur obſtare inſignis, & amplus lienis tumor, tempore morbi, brevi licèt, genitus, qui *D. Floranum* Medicum curantem, Doctum, ætateque magis provectum, nonnihil hæſitantem reddebat. Cunctantem nihilominus hortatus ſum, ne in gravi periculo præſentaneum (quod ſpondebam) Corticis auxilium omitteret, ob ſuſpicionem augendi lienis tumorem, quem tractu temporis poſtea, Ægrâ ſuperſtite, curare poterat, niſi, ſublatâ per Corticem Febre, ſponte evaneſceret: quod pluries mihi contigiſſe aſſeverabam. Annuit ille; & oblatis in remiſſione Febris duabus drachmis Chinæ Chinæ, & drachmâ unâ quotidie per duos ſequentes dies, Febris omnimodè depulſa eſt. Præſcribitur tamen ad majorem cautelam alia ſemuncia, in octo partes dividenda, quâ ad impediendam recidivam aſſumptâ, præter illius expectationem, Splenis tumor evaneſcit in totum: & ſic eodem fere tempore a Febre ſimul, & a tumore lienis curata eſt, abſque ullâ penitùs recidivâ. Plures Caſus iſtiuſmodi, nempe de Febribus Intermittentibus, præſertim Quartanis, tumore

Viſcerum infimi Ventris comitatis, & per Corticem unà cum tali ſymptomate ſanatis, afferre poſſem, quos tamen, utpote triviales, & paſſim obvios, ſatius eſt ſilentio præterire.

XIII. Non æquè tamen ſilentio prætercam (ne ſcilicet meæ unquam deſim ingenuitati) Caſum ſingularem, inter tot felices minùs fauſtum, qui, non mihi quidem, ſed meo quondam Præceptori contigit, dum viveret: quamquam nec illum inter meos connumerem, neque Cortici imputandum credam, ut ei fortaſſe imputarunt muſſitantes quidam Cynici illius temporis. Referam tamen, ut alii judicent.

Meus itaque colendæ ſemper memoriæ Præceptor, *Fraſſonus*, Nobili cuidam Viro Quartanâ Febre per menſem circiter detento, & ſupra modum vexato, cum notabili anhelitus difficultate, atque œdematoſo pedum tumore, ante Febrem exortis, & cum eâ in dies creſcentibus, Chinam Chinam exhibuit, & Febrem ſuſtulit. Poſt aliquot alios ſucceſſivè dies, tumor œdematoſus, ſuâpte naturâ in incrementum pronus, major eſt factus, ad tibias, & crura ſenſim procedens, Ventre non immuni; atque ita, increbreſcente anhelitus difficultate, intrà paucos tandem menſes a ſeroſâ colluvie univerſaliter obrutus Æger, Fato ceſſit, Hydropicus Abdominis ſimul, & Pectoris.

Si Caſum hunc juſtâ lance obiter penſitare velimus, pro Corticis indemnitate ſubit animadvertere, non modò ante illius oblationem, verùm & ante Febrem inchoata jam eſſe utriuſque Hydropis rudimenta, cui Cauſæ quoquè prægreſſæ (quas modò recenſere non vacat) plurimùm contulerunt: unde ex præexiſtente diſpoſitione, in actum jam partim deductâ, potiùs, quàm ex ſuppreſſione Febrium, quibus non ſolùm vigentibus, ſed & ante

ante eas, ab aliâ causâ ortum duxerat, Hydrops ille accerſendus videtur, quemadmodum egregiè diſtinguit *Raymundus Reſtaurandus* -- *Vel enim* (inquit ipſe) *Hydropem præcedunt Febres, præſertim Quartanæ, ſicuti Celſus adnotavit, vel hæ ſubſequuntur Hydropem .. Poſterioribus his inutiliter exhibetur China Chinæ; quandoquidem ſunt productum cauſæ, utplurimum curationem reſpuentis. Id remedium aliquando a me uſurpatum eſt, in gratiam Ægrorum illud efflagitantium, ſolatium aliquod illis quæſituro: deſinebat revera Febris, ſed paucis poſt diebus revertens, vel ſaltem Hydropi nihil detrahens, utplurimum lethali* -- Quod & confirmat propriâ experientiâ Cl. *Nigriſolus* in Scholio ad hunc Textum -- *Non eadem eſt ratio* (ſequitur Reſtaurandus, celebris licèt Humoriſta) *ſi Febres antecedunt Hydropem: nam non admodum difficulter curantur, nam ſæpenumero Hydrops recedit, dummodo omnia convenienter accedant, præſertim in catharticorum uſu, quæ eâdem die Febres revocantia, hoc pacto Hydropi augmentum, & fomentum præbent.*

Sed etiam præter hoc, quod maximè verum obſervatur in Praxi, certum eſt ex adverſo, & omnibus notum, plurimos ex Quartanis, per Chinam Chinam nequaquam depulſis, ſponte ſuâ in Hydropem labi. Imò Æſtate anni ſpecialiter 1707. non paucos vidi in Urbe noſtrâ ex Tertianis ſimplicibus, atque duplicibus, quibus Cortex adminiſtratus non fuerat, intrà paucos dies, tumidos factos, ac veluti Anaſarcâ (rectiùs pectoris Hydrope) correptos obiiſſe, inter quos Puerula *D. Comitis Sorræ*, tres circiter annos nata, Parentum ſuorum antea deliciæ, mox luctus. Contra, eodem tempore, Germanus quidam ex ignobiliore famulatu Sereniſſimæ Duciſſæ Brunſvicenſis, Dominæ meæ, Quartanâ triplici laborans, cum univerſali Corporis, præcipuè verò Abdominis, intumeſcentiâ, itaut jam Hydropicus conclama-

retur, curatus eſt a *D. Clerici*, me tunc abſente, vocato, per Chinam Chinæ: per quam fugatis Febribus, fere ſponte, vel ſaltem pauciſſimis, atque leviſſimis adminiculantibus remediis, Hydrops ille, plus quàm incipiens, utpote Febrium, vel ſoboles, vel comes, prorſus evanuit. Imò, dum hæc actu conſcriberem, Quartanarium *Sacerdotem Eccleſiæ S. Viti Rectorem* Chinâ Chinâ ipſe curavi, cui Quartana ſimplex in duplicem converſa, pedum, tibiarum, crurum, nec non ipſius abdominis intumeſcentiam intulerat, cum reſpiratione difficili, & ad quemcumque corporis motum valdè anhelosâ. Huic ergo, ſublatis ope Chinæ Chinæ Febribus (ſimplici tantùm leniente præmiſſo) partes omnes antea turgidæ, ſponte, ac brevì detumuerunt, & reſpiratio in ſtatum omnino naturalem rediit, itaut liberè ambulare, ac ipſi venationi indulgere facilè potuerit. Et licèt mox recidivam ſit paſſus quoad Febres, non tamen ullam paſſus eſt intumeſcentiam, aut anhelitus difficultatem; unde nullo negotio, poſt modicum temporis repetito remedii uſu, prorſus convaluit.

Si ergo ex unâ parte, ſinè uſu Chinæ Chinæ, Quartanæ Febres ſæpius Hydropem accerſunt: ex aliâ verò parte, ſi ope illius evaneſcit cum Quartanis Hydrops indè productus, ut modò retuli, cur in caſu unico, ubi, fugatis per eandem Febribus, proceſſit ultro jam inchoatus Hydrops, adſcribendus erit ille ipſi Chinæ Chinæ, non verò antecedenti diſpoſitioni, poſt depulſas Febres adhuc ſuperſtiti? Exempla Febricitantium, quibus Hydrops adjungebatur, curatorum ope Chinæ Chinæ, ſunt adeò in Praxi obvia, adeòque familiaris eſt hujuſmodi curatio utentibus Peruviano Cortice, ut minimè hæſitarit idem *Reſtaurandus* peculiare Caput inſcribere -- *De Hydropis ſuccedentis Febribus Curatione ope Chinæ Chinæ;* ubi

ubi plures adducit hiſtorias hujuſce generis, notatu digniſſimas. Idem videſis apud *Monginotium*, *Joneſium*, *Blegnyum*, *D'Acquin*, *Badum*, *Glantzium*, & alios; quod Lectori lubet indicare, ne unum tantùm uni Caſui videar opponere, cum proſtent mille favorabiles.

His ſtantibus, decernat modò pro libito quicumq; vult ſuper eodem Caſu infauſto ſuperiùs allato, intrà annos triginta unico, quantùm novi, videatque, an tanta illum teneat fiducia, ut Corticem propterea, velut abſolutè noxium, valeat damnare. Ad me quod attinet, crediderim, illum non ſuffeciſſe quidem curationi Hydropis a Febre nequaquam pendentis, ut ſuffecit curationi ipſius Febris: minimè verò putarim ulli eorum obfuiſſe; cujus rei exemplum non abſimile afferam ipſe Lib. 3. Cap. 5. Hiſt. 5. Quòd ſi verè obfuiſſe contendatur, id ſaltem præcipitanter non imputetur Remedio, ſuâpte naturâ inſonti, ſed inopportunæ forſitan, aut præmaturæ illius oblationi. Hanc ob cauſam conſtitutæ a nobis ſunt, quæ in antecedentibus exſtant, pro congruo illius uſu, Regulæ, ac Exceptiones: quibus cum hoc caſu collatis, ſatis patet, ſuſpectam de inani eventu, quò ad ſublationem Hydropis, eſſe potuiſſe ab initio oblationem Febrifugi. Quandoquidem, etſi verè Depurativa non erat Febris adjuncta, itaut Corticem abſolutè reſpueret, neque tamen erat verè Corruptiva, itaut planè eundem admitteret, quippe Hydropem illum, ante ipſam ſponte ortum, nequaquam producens. Notum eſt autem, quodvis Remedium, utut innocuum, ſæpe non prodeſſe, & nonnunquam etiam obeſſe, ſi minùs tempeſtivè adminiſtretur -- *Sed hoc eſt peccatum temporis* (inquit *Badus*) *non eſt Medicinæ peccatum.*

XIV. Eo ipſo tempore, quo curabam D. *Comitem Nogarolam* a Quartanâ ſimplici in *Pernicialem* con-

verſâ, inſignemque illius curationem, ſpecialiter deſcribendam Cap. 6. Lib. 3, trahebam feliciſſimè, mediâ validâ methodo, tunc primò a me excogitatâ, offerendi Chinam Chinam in caſibus hujuſmodi, eodem quoquè tempore habebam præ manibus *D. Geminianum Levizzanum*, Virum Patricium, decumbentem ex Tertianâ Intermittente, primò ſimplici, mox duplici, tandemque naturam *ſubcontinuam*, & *corruptricem* adeptâ. Circa morbi initia, cum errata in victu prægreſſa, & repletionem Ventriculi fateretur Æger, oblatum eſt vacuâ die, nempe 13. menſis Septembris anni 1695. Elect. lenitivum ad unc. j., mox alterâ die vacuâ correſpondente, celebrata eſt phlebotomia, & in progreſſu adminiſtrata ſunt ex arte conſueta remedia. Cum hæc nihil proficerent, ſed Febris quotidie magis invaleſceret, vocatus eſt in conſilium *D. Ramazzinus*, cujus ſuaſu exhibitus eſt 23. Septembris die, inter reliqua Cardiaca, lapis bezoarticus, & die 25. affixa ſunt femoribus veſſicantia, ob motus artuum convulſivos, gravemque totius nervoſi ſyſtematis affectionem. Quia verò morbus in deterius labebatur, & qualibet acceſſione pulſus fiebat humilior, ac abolitioni proximus, algorque feralis artus omnes univerſaliter detinebat ad plures, & plures horas: ideo metuentes ambo, ne, unâ, vel alterâ acceſſione ſuperveniente, Æger occumberet, de antevertendo totis viribus paroxyſmo eramus ſoliciti; idque ſperabamus quidem unanimiter a Chinâ Chinâ, ſed cum hoc diſcrimine, quòd *D. Ramazzinus* ei non ſatis fideret in tali caſu ad exitium tendente (eſto quòd periodi adhuc non obſcurè ſe proderent) Ego verò certam illi fiduciam adhiberem, eò quòd inſignes ejus vires in caſu longè graviore, & morti proximo, nempe in memorato *Comite Nogarolâ* actu experirer. Cùm autem die 27. illius menſis Corticem

cem exhibuiſſem eidem *Comiti*, & manè diei 28. eum jam morti ereptum, ut referam ſuo loco, inveniſſem, eâdem die 28. Septembris enarrans *D. Ramazzino* caſum, & exitum felicem, omnem ab eo hæſitantiam ſubmovi circa oblationem Chinæ Chinæ, in hoc quoquè caſu magis vulgari, etſi graviſſimo. Quamobrem eâ ipsâ die 28., quâ mirus effectus Corticis, die prægreſsâ oblati D. *Comiti Nogarolæ*, jam per Urbem celebrabatur, illum obtulimus D. quoquè *Levizzano*, ſed methodo tantùm vulgari, ut vulgaris adhuc quodammodo dici poterat (quantumvis graviſſima, ſed tamen inducias aliquas adhuc præbens) morbi conditio. Oblatus ergo eſt Cortex ad drachmas tantùm duas, juxta morem; quoniam ſufficiens erat a futuro paroxyſmo diſtantia, ut vis remedii, juſtâ doſi exhibiti, in actum deduceretur. Repetitus eſt dein illius uſus die ejuſdem menſis 30. ad drach. j. & per quinque dies ſic continuatus: unde celer, & integra Febris, quondam *benignæ*, mox naturam *corruptivam* ſenſim adeptæ, ſolutio.

XV. *D. Carolo Tamburino*, præclaro, & egregiæ indolis Adoleſcenti (modò Caſſinenſi Monacho) Quartanâ correpto, in tertio Paroxyſmo ſupervênit ex improviſo cæcitas fere omnimoda, cum dilatatione pupillæ utriuſque oculi. Symptoma hoc, viſus abolitionem minitans, uno, vel altero repetito Febris acceſſu, *D. Candrinum* illi aſſidentem impulit, ut de Febre graviſſimi hujuſmodi affectus productrice ſupprimendâ cogitaret. Super hac re tamen me privatim conſuluit, & annuentem habuit; dein, conſilio inito cum *D. Ramazzino* (ſic exigente Ægrotante) ſancitum fuit inter ipſos, Corticem, nullâ morâ interpoſitâ, eſſe propinandum: quo facto, ſtatim ſubſtitit Febris, nec ampliùs rediit, viſuſque ſenſim cœpit in priſtinum ſtatum reduci, medjantibus etiam aliis

remediis, materiæ jam parti infixæ diſcuſſionem promoventibus; quod egregiè præſertim fuit, remanente tantummodo eâ viſus imbecillitate, quæ pro acutiore, ac minutiore obtutu, opem ſpecillorum expoſcit.

X V I. Pro Coronide caſum hunc addam, qui meo quondam *Præceptori* pariter contigit, & qui ſignatè adnotetur velim, cum ſuper hoc uno fundata primò fuerit Praxis mea, circa uſum meliorem Corticis, translatum ſcilicet, atque promotum ad curandas Febres Exitiales, de quibus, tum Libro ſequenti, tum præſertim tertio. Caſus autem fuit hujuſmodi.

Patricius quondam Vir *D. Octavius Maſellus* quinquagenarius, habituſque Corporis ſummopere obeſi, corripitur Febre Quartanâ ſimplici Intermittente, circa annum 1678. Poſt aliquot Paroxyſmos, incipiunt acceſſiones fieri aliquantulum fortiores, & in ſuâ duratione protrahi. Obſervantur tractu temporis, in vigore febrilis efferveſcentiæ, aliqui motus tremuli, & ſubſultus tendinum, lingua fit ſcabra, urinæ imminutæ, ac craſſæ, menſque non omnino conſtans: ſolutâ tamen acceſſione, ſolvuntur omnia. Quia verò quolibet Paroxyſmo gradatim intenduntur eadem ſymptomata, & paroxyſmi iidem majorem extenſionem acquirunt, de propinando celeriter Cortice, priuſquam Febris reddatur Continua, decernit *Experientiſſimus Fraſſonus* curans. Et quoniam eundem Ægrotantem amicitiæ ergo inviſere ſolebat alter Medicus majoris auctoritatis, & gradus, licèt nec majoris eruditionis, nec æqualis experientiæ, huic quoquè communicari *Fraſſoni* conſilium, congruum viſum eſt aſſidentibus. Horruit hic, iis auditis, mala innumera Ægro ominatus, ſi China China oblata fuiſſet, cui potiùs remedia Cardiaca, & bezoartica ſubſtituenda eſſe clamabat, repetitâ inſimul (quæ paulò ante luculen-

ter

ter celebrata fuerat) Venæ ſectione, hirudinum quoquè, & cucurbitularum appoſitione inſtitutâ, & aliis hujuſmodi. Hæc *Fraſſono* relata impedimento fuere, ne Corticem offerret; proteſtabatur tamen, quòd cuncta malè ceſſura erant Amico Ægrotanti, neglecto uſu Corticis opportuno. Differri in alteram ſaltem acceſſionem hujuſmodi remedium, inſtabant Conſanguinei Ægrotantis. Periculum eſſe in morâ, reſpondebat *Fraſſonus*: ſe tamen nolle, altero Medico non approbante, imò palàm improbante, Corticem exhibere. Interim, non obſtantibus, quotquot præſcriberentur, Cardiacis, aliiſque præſidiis, novus de more Paroxyſmus acceſſit, iiſdem, ſed longè intenſioribus, ſtipatus ſymptomatis, quibus inſuper ſingultus frequens, atque importunus addebatur. Neque evanuere brevì, ut antea, eadem ſymptomata, ſed tantùm imminuta fuere cum proportione aliquâ ad decrementum Febris: quæ tamen protrahi cœpit uſque ad alterum paroxyſmum, remiſſionem tantummodo modicam paſſa, loco conſuetæ intermiſſionis. Intrà duas, vel tres acceſſiones, mortem futuram, non ſine lacrymis, ominabatur *Fraſſonus*, omiſſionem culpans ex unâ parte, & ex aliâ gratias Deo reddens, eò quòd ſors veluti quædam obſtiterit oblationi Corticis, quem fortaſſis inaniter, & cum calumniæ periculo tentatum (quandoquidem tentatus foret) ex iis, quæ ſubſequuta erant, ſuſpicabatur. Clamabat contra alter Medicus, optimum conſilium fuiſſe, abſtinuiſſe a Cortice, quippe remedio ſemper quidem ſuſpecto, maximè verò in hac Febre, occultam priùs, mox, remediorum methodicorum ope, develatam malignitatem, præſeferente. Clariſſimus interim J. C., Philologus eximius, & Mathematicus Sereniſſimi Ducis, D. quondam *Jo: Baptiſta Boccabadatus*, Amicus Ægrotantis amantiſſimus, *Fraſſonum* priva-

privatim interpellavit, ſuaſitque, ut Corticem vellet exhibere, poſthabitis alterius Medici, in Curam nequaquam vocati, ſophiſmatis, quotieſcumque eo remedio Ægrum ſanari poſſe haud improbabiliter crederet, quem cæteroqui ad exitium properantem, ipſe clarè dignoſcebat: ſubdens inſuper, æquum non eſſe, ut propter Medicas cavillationes, vel politicas cautelas, vel vana officia, periret homo, intentato remedio probabiliter profuturo. Ad hæc reſpondebat *Fraſſonus*, occaſionem ſuâpte naturâ præcipitem jam lapſam eſſe, Febrem jam, nedum Continuam (etſi remittentem) ſed & malignam eſſe redditam, & conſequenter Cortice inexpugnabilem. Interroganti verò, num ſaltem ſine damno poſſet remedium tentari, ultro reſpondebat, ſe credere Corticem in hoc caſu æquè inſontem, ac invalidum: nolle tamen proinde dubio tentamine illum Ægrotanti præſcribere, *nec ſubire ſpeciem ejus ut occiſi, quem brevì ſors ipſius erat peremptura*. Si ita eſt, ſubjunxit alter: offeram ipſe; nec refert, ſi Viri mihi amiciſſimi, cæteroqui morituri, occiſor dicar, quem interea fortè ſervare per remedium tutum in periculo certo, & in occaſione ancipiti, extra ſpem non eſt. Hoc dicto, abiit ſtatim. Drachmas duas pulveris Chinæ Chinæ a Monialibus emptas ſecum detulit, eaſque ex Vino, ut mos erat, Ægro potandas dedit, ingruente paroxyſmo: quo, non ſinè magno diſcrimine, tandem tranſacto, novus non rediit. Inſcius rei geſtæ alter Medicus triumphum canebat, reportatam de morbo victoriam Cardiacis adſcribens. *Fraſſonus* verò totius ſucceſſus conſcius jam factus, dolo laudabili, eundem Corticem adhuc præſcribebat ad ſemidrachmam ſingulo mane in formâ boli, ſub nomine Confectionis Alchermes, & de Hyacintho. Hac piâ fraude, citra aliud pharmacum, Æger a reliquiis febrilibus, a mo-

motibus convulſivis, ſingultu &c. intrà paucos dies feliciter evaſit, nullam omnino dein recidivam paſſus.

Hujus eventus, menti meæ tunc validè impreſſi, crebra poſtmodum reminiſcentia, quemadmodum mihi occaſionem præbuit olim excogitandi Methodum efficaciorem Chinâ Chinâ utendi, pro Febrium Pernicioſarum, tum Intermittentium, tum Subcontinuarum medelâ, ut nuper innui: ita poſtea fidentiùs animum addidit pro faciliore, vulgarique illius uſu in quibuslibet Intermittentibus, non planè quidem *Pernicioſis*, ſed, ob adjuncta in progreſſu gravia ſymptomata, naturam *valde corruptricem* nactis. Sic nuper (ut unum, alterumve hujuſmodi exemplum curſim ſubnectam) tenellam Virginem, Neptem ipſius Præceptoris mei *Fraſſoni*, Tertianâ duplici, primùm Intermittente, mox Subcontinuâ, cum præexiſtente Chloroſi, ac Cachexiâ detentam, dum tranſactâ decimâ ſeptimâ morbi die, Febris in Acutam jam ſenſim degenerantis indicia ſe proderent, cum notabili periodorum obſcuratione, China China bis in die parcâ doſi propinata, ſatis laudabiliter curavit: Chloroſi quidem pro tunc ſuperſtite, ſed & eâ quoquè propriis remediis opportuniori demum tempore ſublatâ. Aliam denique (ne longior ſim) Adoleſcentulam, Infectoris cujuſdam Filiam, antiquâ item Chloroſi, tuſſi moleſtiſſimâ, diuturnâque ſimul Tertianâ duplici Subcontinuâ, quæ acuta palàm ſymptomata tandem aſciverat, laborantem, unde illi, vel Vitæ periculum proximè imminebat, vel tranſmutatio Febris in habitualem (id quod macies inſignis, cum calore ad tactum acerrimo, tuſſis contumax, & ſymptomatica indeſinens ſudatiuncula ſatis indicabant) exhibitus in his circumſtantiis Cortex, idemque ad diutinum tempus continuatus, ac repetitus, nuperrimè pariter, necnon perfectè ſanavit.

Atque has tandem Hiſtorias, quarum ferme quælibet rationalem, & cautam Chinæ Chinæ adminiſtrationem oſtendit in Febribus Intermittentibus, ſuapte quidem naturâ *benignis*, ſed quopiam ſui progreſſus tempore, ob ſuperventum graviorum ſymptomatum, naturam *corruptricem* adeptis, placuit recenſere: imò & aliquam ex iis inſerere, in quibus Febris, neque Perfectiva quidem, ſed neque ex ſe planè Corruptiva, alicui morbo, etiam inſanabili, præorto, vel ſaltem præconcepto, ſupervênit, qualem num. xiii. ſupra retulimus. Quæ ſanè omnia non alio nomine hìc fuimus complexi, niſi, ut multifariæ oblationis Peruviani Febrifugi in quibuslibet Intermittentibus non Perniciofis, ut & in quibuſvis illarum circumſtantiis, & quolibet pariter ipſarum tempore inſtitutæ, exemplum aliquod proſtaret, modò magis, modò minùs felix, ad illuſtranda ſecundùm praxim, confirmandaque cuncta, quæ antea ſtatuimus, & ad complementum integrum primi hujuſce Libri: cui propterea, omnibus jam, quæ in eo proponere contigit, abſolutis, Deo dante, finem imponimus.

THERAPEUTICES SPECIALIS

LIBER SECUNDUS

Febrium Pernicioſarum Intermittentium (ſaltem ab ortu) deſcriptionem, & curationem continens, ex aliorum Auctorum obſervatione, additis Scholiis, materiam hanc magis illuſtrantibus.

CAPUT PRIMUM.

Malignus mos, & prava in univerſum Febrium hujuſmodi Pernicioſarum Natura indicatur. Accurati circa hanc materiam Auctores perpauci. Vis Peruviani Corticis adversùs eas eximia.

JAm verò, poſtquam latiuſculè ſpatiati ſumus, fas eſt paululum vela contrahere, & rectà deinceps terminum petere, in quem ab exordio, totoque pariter primi Libri decurſu, ſaltem indirectè, collimavimus. Etſi autem, quæ hactenus tradidi, reputem talia, ut cum ſubſequentibus, licèt longè certioribus, non malè cohæreant, quippe nec in ſemetipſis vana, nec in praxi abſona, vel contemnenda: ſi cui tamen ea non prorſus arrideant, liberum ſit ei ſentire quod velit in rebus identidem tam incertis, ac dubiis, me quidem hìc loci minimè reluctante. Quamobrem, mutatâ in totum priore

ſcenâ,

ſcenâ, fingere ſaltem non renuo, fallaces fuiſſe uſque adhuc omnes ratiocinationes meas Atque hac fictione ſuppoſitâ, do lubenter cuicumque (nec piget) Chinam Chinæ in benignis Intermittentibus, etſi fuerint diuturnioris, aut difficilioris judicationis, non adeò liberaliter eſſe uſurpandam: do, quòd ignoto nobis modo intimiore operationis illius, quaſi agentis incantamenti adinſtar, detur anſa ſuſpicandi, quòd cauſa Febris intus detineatur, quòd Febris ipſa conſopiatur potiùs, quàm ſanetur, poſt repetitam quandoque pluries, ac pluries remedii oblationem, nihilominus reverſura. Hæc, inquam, omnia do cuicumque, contra Febrifugum iſtud pertinacem etiamnum antipathiam foventi; imò fateor, quòd hæc ipſa, qualiſcumque, nonnullorum conſtans averſatio, quantumvis vana, non poteſt, quin mihimetipſi, oppoſitum licèt palpanti, ſed de imbecillitate meâ, ut par eſt, demiſsè ſentienti, quidpiam, vel demat, vel ſaltem enervet fiduciæ meæ: ut propterea Peruvianum Corticem rariuſculè in iiſdem Intermittentibus *benignis*, quæ ſcilicet non raro *depuratoriæ* ſunt, niſi aliqua indè emergens urgeat neceſſitas, conſueſcam præſcribere, ut aliàs edixi. Quod fortè haud facilè crediſiſſet quiſquam ex iis, qui me pro hujuſmodi remedio in antecedentibus quaſi declamantem (neque tamen dicti me pœnitet) ac veluti pro aris, & focis dimicantem legerit.

Revera, minimè ex animi proclivitate ingenitâ erga illud, remedium iſtud tueor, vel opiniones meas, vel dicta mea, quæ parvi facio; ſed miſeros tantùm Ægrotantes ſtudeo tueri ab exitio, cæteroqui nonnunquam irreparabili, quomodocumque illos, & promptè, & certò tueri valeam. Neque enim refert in præcipiti caſu, & inſtante morte, quærere, utrum tollatur omnino, an ſolùm conſopiatur, vel figatur Cauſa Febris, ſicuti ne-

que

que, an Curatio ſit quodammodo Palliativa, & an metus ſit Recidivæ. Qui enim jam prope moritur, quoquo modo ſanari queat, ſanetur, ſaltem ad tempus, ut iterum poſſit ægrotare, ut in poſterum, dummodo ſeriùs, poſſit occumbere. Hoc unum ſi ſponderem, non quid minimum ſanè ſponderem. Quid ſi integram (favente Deo) incolumitatem pollicear? Cum ergo iſtam, & firmam, & tutam, opportuno Peruviani Corticis uſu, in quibuſdam Caſibus, etiam fermè deploratis, obtineri poſſe, plurimo uſu compererim: ideo, poſthabitis Theoriis omnibus, quæ fallaces eſſe poſſunt, & fortaſſe utplurimum ſunt, certam tantummodo ſanationem in cèrto periculo oſtendam; quod eſt potiſſimum totius noſtri Tractatus argumentum.

Contingit itaque aliquoties, ut Intermittens Febris quælibet, maximè verò Tertiana, tum Æſtiva, tum Autumnalis, tantam præſeferat pravitatem, eamque primis paroxyſmis adeò occultam, adeò latentem, ut quantumvis Medicus (niſi admodum cautus ſit, & expertus) nil tale metuat, illa tamen inopinatò, tertiâ, quartâ, vel quintâ acceſſione Ægrum tollat de medio, omnibus artis conatibus planè irritis, excepto Peruviano Cortice: cui uni, ſi validè uſurpetur, indita fuit a Deo facultas, hominem in extremo periculo conſtitutum, præſentaneo auxilio, ab Orci faucibus eripiendi, dummodo ad vigintiquatuor horas circiter victurus ſit, quatenus ſcilicet per totidem diſtet a novâ acceſſione, ipſum proximè interempturâ. Priuſquam tamen certam Methodum prodam ducendi in uſum ſtrenuum iſtud Medicamentum in hujuſmodi caſibus, in quibus poſſe illud proficere, ne per ſomnium quidem ante me (abſit a verbo veritatis jactantia) cogitaverat quiſquam apud nos, neceſſe eſt, caſus ipſos, ſeu Febres illas peculiares

liares, atque exitioſas, in quibus ſpecialiter convenit, exactè deſcribere: maximè cum iſtiuſmodi Febres conſtituant intrà Genus Intermittentium Speciem ſuam determinatam, in varias etiam differentias, ſeu ſubalternas ſpecies diviſibilem. Neque enim illæ, licèt non admodum frequentes ſint comparativè ad Intermittentes benignas, ſunt adeò infrequentes, ut quolibet anno aliquas ſaltem earum cuilibet Medico, Ægros plurimos inviſenti, non contingat obſervare: imò audeam aſſerere, illas in quibuſdam conſtitutionibus, præſertim fervidioribus, & prope dies in primis caniculares, necnon etiam ultra Autumnale Æquinoctium, adeò familiariter nonnunquam graſſari, ut neſcio quid, fere dixerim, Epidemici redolere videantur. Atque ideo non parum fortè præſtitero, neque Monſtri cujuſpiam in Medicinâ perrari jugulationem tradidero, ſed morbi ferociſſimi, & paſſim obvii, ſuamque, ut dictum eſt, ſpeciem apud Medicos, ſaltem accuratiores, obtinentis, ſi Febrium harum priùs Naturam, aut morem deſcribam, ut poſſint dignoſci, mox Methodum exhibendi in iiſdem Peruvianum Corticem proferam, ut poſſint expugnari.

Ne tamen videar affectare novitatem, ubi ea verè non eſt, palàm profiteor, in ore Medicorum identidem ſubaudiri illarum nomenclaturam, eaſque vulgò *Perniciosas* appellari. Sed id fere tantùm dici conſuevit, cùm jam hominem interfecere: quaſi Medicus eo caſu non ultra teneatur pro ſui tutelâ, niſi de aperiendo poſt obitum Ægrotantis nomine Morbi, inopinatò lethalis facti, ſitque ſatis, ſi, re infeliciter geſtâ, ſtupidus exclamet, ac terrefactus -- *Quis unquam credidiſſet?* Neque planè reprehenſibilis hucuſque fuit hujuſmodi excuſatio: cum retroactis temporibus, vix tantillum luminis proſtaret Medicis, pro tempeſtivâ fraudulenti hujuſce

Morbi

Morbi dignotione, aut curatione. Etenim nulla fere apud Auctores (exceptis infra recenſendis) facta reperitur, niſi per tranſennam, mentio Intermittentium *Pernicioſarum*: &, ſiquidem reperitur, nulla tamen peculiaris earumdem præſcribitur cura, ſed oſcitanter prætermittitur: dum ex adverſo *Benignarum* ſolâ periodo ſe prodentium, & ſepteno utplurimum circuitu ſponte ceſſantium, graphica traditur deſcriptio, & copioſiſſimus inſtituitur pro ipſarum curatione remediorum apparatus.

Unus inter Antiquos excipitur, ut qui utrumque egregiè præſtitit, *Ludovicus Mercatus*, Vir celeberrimus ſuorum temporum, & duorum Hiſpaniæ Regum, Philippi Secundi, & Tertii Protomedicus, qui Tertianarum Intermittentium Pernicioſarum deſcriptionem æquè, ac curationem diſtinctam, pro viribus Artis illius ſeculi, incomparabili ſedulitate complexus eſt. Illius deinde animadverſiones Diagnoſticas tantùm, atque Prognoſticas, in fide Auctoris potiùs, quàm ex propriâ obſervatione retulit, ac in epilogum ſatis luculenter contraxit *Daniel Sennertus*, omiſsâ tamen multifariâ primi Auctoris curatione, ſingulis Pernicioſarum ſpeciebus, aut differentiis ab ipſo conſtitutis, accomodata. Et quaſi nil de hac re poſſit ipſe teſtari, priuſquam ſenſa *Mercati* referre aggrediatur, hanc veluti proteſtationem, partes tantummodo relatoris agens præmittit -- *Verùm, licèt Tertianas Febres Intermittentes omnium Putridarum breviſſimas, & ſecuriſſimas eſſe vulgò tradatur: quia tamen Ludovicus Mercatus lib. de febr. 6. experientiâ ſibi compertum ſcribit, etiam tertianas nonnunquam periculo non carere, & febres etiam Intermittentes inopinatò Ægros non paucos perdidiſſe, breviter complecti libet, quæ ille adnotavit* -- Reliqua vide ſis apud eundem *Sennertum* ſuo loco. Alii quoquè

N Aucto-

Auctores (quod & alibi ſum dicturus) Pernicioſas Intermittentes dari ſcripſerunt, aut docuerunt exemplis, ſed obiter; nemo autem (quod ſciam) Spartam hanc, ut *Mercatus*, adornandam ſuſcepit.

Inter Recentiores verò *Richardus Morton* Practicus Londinenſis feliciſſimus Intermittentis Pernicioſæ deſcriptionem, ſub aliorum potiùs Morborum nomine, quàm ſub nomine ipſius Febris (cujus tamen iidem morbi, ſive veri, ſive crediti, ſunt mera ſymptomata) aggreſſus eſt: &, quod magis refert, illius Curationem ope Chinæ Chinæ (mihi quoquè, antequam ipſe ſua ederet ſcripta, Urbe meâ teſte, compertam) auſpicatò attigit, & experientiâ multiplici confirmavit; licèt apud nos, neſcio quo Fato, perexiguam, ac fere nullam viſus ſit fidem obtinuiſſe, fortè quia, vel quæ protulit de ſuo Veneno Febrili, & de actione Peruvianæ Antidoti in illud, communiter parum arriſerint, vel quia larva illa Proteiformis, quam ipſe Febribus Intermittentibus impoſuit (eaſdem ſub aliorum morborum ſpecie, omni ſuppreſsâ Febris ſignaturâ, latere aſſeverans) illas adeò velarit, ut potiùs Morbos illos, quam Febres, velle curare per Chinam Chinam creditus ſit. Quod equidem, ſicuti in his terminis falſum eſſet, ita ſic intellectum pro falſo fortè reputatum eſt: licèt Auctor omni laude, omnique fide digniſſimus, ſi attentè legatur, verè aliter ſentiat.

Cum itaque contra Methodo clariſſimâ, in Pernicioſarum Intermittentium deſcriptione, procedat *Mercatus*, Illi propterea (utpote Primo Obſervatori) concedenda eſt in præeundo dignitas ordinis. Et quoniam tam dilucidè ſcripſit, ut non facilè fas ſit æquali claritate, ac ordine idem præſtare, liceat potiùs, quàm, vel id tentare, vel Lectorem illuc relegare cum incommodo,

do,

do, liceat, inquam, quæ ipſe exaravit, tranſcribere ad literam, prout jacent in Codice meo, &, brevibus tantummodo Scholiis appoſitis, a veteris Doctrinæ Zizaniâ tantillum purgare. His abſolutis, *Mortoni* poſtmodum ſenſa lubet adjicere in ſubſequentibus, ad hoc, ut Lector commodè poſſit utramque deſcriptionem ob oculos poſitam, cum utilitate ſimul conferre: ut demum, tantis toto ſecundo hoc Libro præmiſſis luminibus, clariùs, quæ ex obſervatione meâ, & diutinâ praxi, ipſe tandem ſum prolaturus in tertio, valeant intelligi, credi, & in communem uſum adoptari.

CAPUT II.

De Tertianâ Perniciosâ, *ex* LUDOVICO MERCATO, *Scholiis aliquot inſuper adjectis.*

(1) *IN eo febrium genere, quod febres complectitur tertio die exacerbationem efficientes, pernicioſa hæc, neque ſatis vulgata, aut cognita tertianæ ſpecies, non ſine magno laborantium exitio, & Medicorum admiratione reperitur. Quæ ſanè ut rarius accidit, ita difficilius noſcitur, grauiuſque ob id invadit, & ob ignorationem, majorem infert terrorem, & admirationem; & quod pernicioſius eſt, negligentius curatur. Quis enim credet uſquam, tertianam febrem poſſe lethalem fieri, eò maximè, cum ab Hippocr dictum ſit:* Quocunque modo intermiſerit, periculum abeſſe ſignificat, *& mille aliis in locis tertianam breviſſimam ſecuriſſimamque eſſe. Sed mirari jam deſinat quiſque, cum experimento non admodum raro conſtet, febres multis modis intermittentes inopinato laborantes non paucos perdidiſſe, decepiſſeve Medicos, vel doctiſſimos. Quamobrem quod experimento mihi in hac re habeo compertum, hoc uno capite patefacere ſtudui.*

 Eſt

Eſt itaque pernicioſa tertiana febris quædam, quæ ſimulata tertiani circuitus effigie, lethalis, & mille accidentibus periculoſiſſimis implicata exiſtit. Tertianæ tamen vocabulo, & ſimplicem, & duplicem *ſubaudiendam eſſe diximus, cum utramque pernicioſam eſſe haud raro mihi, & multis compertum ſit.*

(2) *Fieri quidem pernicioſam aliquam tertianam, contingit uno e ſex modis:* Primò *quidem, occaſione membri alicujus præcipui, in quod decumbat humor, quem natura a vaſis ad eorum extrema tranſmittit: nam cum membrum ex præcipuis ſit, dubium non eſt, vitæ periculum impendere ex læſione quavis in ipſum illata, haud ſecus quàm in turgentibus humoribus, a quibus factam affectionem ob id periculoſam arbitramur, quod vereamur, ne humor turgidus in aliquod membrum princeps irruat.* Secundò *talis efficitur, quia humor, qui a venis ad prædicta extrema ejicitur, tenuis admodum ſit, & ſumme putridus, qualis cenſetur tenuiſſima bilis copioſo ichore plena: quo fit, ut qui hac febre laborant, frequentiſſimè ſyncope corripiantur, & eò, quòd facillimè exſolvantur, inanitione periclitentur, ſudore enim pernicioſo diſſipantur, quod ex humoris vitio, ſpirituum, & alituræ ſubſtantiæ plurimum cum ſudore abeat.* Tertiò *ob humoris (* non putredinem quidem *) ſed ſummam pravitatem, vi pravorum alimentorum contractam, cujus conſtat meminiſſe Hippoc.* 7. popul. tex. 81. *referentem cauſſas, & occaſionem choleræ morbi, quem in has febres commigrare plerumque refert, ut optimè intellexit Valleſius: aut prodeunt ſic vitioſi ob uſtionem, & peculiare vitium, quale ſortiuntur* bilis vitellina, praſſina, æruginoſa, *& quæ in confinio eſt atræ bilis: quippe cum tanta ſit horum humorum pernicies, ſi accedat inſuper putredinoſus calor, eoſdem adeo excitat, & deterrimos reddit, ut quocunque ierint, pernicioſiſſima inferant, & lethalia accidentia. Multi verò ex barbaris Medicis arbitrati*

ſunt,

ſunt, impoſſibile eſſe, ex prædictis humoribus febres fieri, cujus cenſus fuere Iſaac, & Raſius, Avic. Serapio, & Halia, *eò quòd humores ejuſmodi*, ut Averro. 7. collig. *ſcripſit, de natura eſſent veneni: quos protinus in quovis affectu natura per vomitum trudit, licet lethaliter ſæpius: & nituntur probare ſuum dogma ex Ariſt. qui* 4. meteor. *profert, ignem, & quæ ignea ſunt, putreſcere non poſſe. Verum ſi quis rem ipſam, & auctores penitius conſulat, reperiet, hos humores, & febres, & alios etiam affectus excitaſſe: nam primò eorum meminit Galen.* lib. 12. method. *in exemplo de juvene febriente, qui æruginoſam evomuit choleram, & ob id convulſione correptus. Zoarus etiam expreſsè* 3. theiſir *febrium reminiſcitur, quæ ex his humoribus concitantur, dicens:* Febris quæ fit de genere tranſitionis febris ephemeræ ad febrem cholericam, ſi fuerit de genere praſſinæ, aut æruginoſæ, habebit accidentia magis fraudulenta. *Item dicit:* Febris ex cholera quæ in ultima caliditate, ac ſiccitate exiſtit, cum ſubſtantia denſa, & craſſa, ſicut eſt cholera vitellina, praſſina, & æruginoſa, febres pernicioſas gignit, *& Aver.* 4. *collig. ſcripſit etiam in confirmationem hujus veritatis.* Pejor ſpecierum cauſonis eſt illa, quæ fit ex cholera zinaria, vel praſſina, & tertiana inſanabilis. *In tanta autem Auctorum controverſia cenſeo primos ſenſiſſe, non poſſe fieri febrem ſalubrem ex prædictis humoribus, non autem ex toto negaſſe ejus* generationem. *Quinimò ex eorum rationibus ego colligo, non raró poſſe ſuccreſcere febrem interpolatam: nam ut Iſaac ſcribit, tantum eſt odium, quod natura habet cum cholera praſſina, & æruginoſa, quod non patitur ejus malitiam in venis: quo fit, ut certius ſit ab hoc humore febrem interpolatam fieri, quam continuam; quam ſanè fore graviſſimam, & malignam, nemo dubitabit.* Quartò, *tertiana efficitur pernicioſa, ob humoris crudi, & inæqualis craſſitiei, ac tenuitatis maximam copiam:*

cujus ratione more febris ſyncopalis humoroſæ tertiana etiam talis efficitur, unde non rarò, ſicut illa cordis calorem, ita hæc totius corporis calorem extinguere nititur, & ob id periculoſiſſima exiſtit. Quintò *non minus pernicioſa efficitur ex adjuncto aliquo accidenti, nimirum, ob aliquem defluxum, quem calor febrilis mox a principio concitat, cujus ratione, thorax, pulmo, & cor non rarò, aut ventriculi os anxietate, difficili reſpiratione, & pulſus interceptione, mille modis periclitantur Quod etiam & longè graviùs accidere conſpicimus, ſi uterus, aut uteri aliquod vitium febrilis caloris vehementia in oonſortium trahatur.* Sextò *verò & ultimò pernicioſior efficitur tertiana, ob venenoſam, ac peſtilentem, & contagioſam aliquam humoris, qui e vaſis ejaculatur conditionem, qui ſanè eò quòd moveatur, longè graviora efficit accidentia. Quinimò die intermedio latitans, & quieſcens, ac humoribus aliis adjunctus videtur nil mali efficere, neque corpus laborare, poſt verò in acceſſione propriam naturam, ac venenoſam conditionem, non ſine magno laborantis malo oſtendit. Hæ ſunt in univerſum, optime Lector, cauſſæ hujns pernicioſi mali, quas hucuſque adinvenire valui, quarum omnium ſeorſum meminiſſe opus erit, ut cujuſque conſtent natura, ſigna, & medendi ratio, ſi prius omnis tertianæ pernicioſæ in communi ſigna, & præſagium ſcripſero.*

(3) *Monſtrant quidem tertianam fore pernicioſam gravia quædam, & pernicioſa accidentia, quæ ſtatim primo acceſſu neceſſum eſt hæſitabundum reddant Medicum. Hujus naturæ eſt laborantis* vultus, *prima acceſſione* cadaveroſus, *aut nimis* tumidus, *cum pulſus inæqualitate, parvitate, debilitate, aut interceptione, vel aſphyxia. Urina nimis craſſa, & pravi coloris, inquietudo inſolita, anxietas, ſyncopis, animi deliquium, exſolutio, & frigidi ſudores, vel toto acceſſionis tempore inordinati rigores, difficiles reſpirationes, deliria, aut ſomni profunditas, vomitus etiam æruginoſus, paucus, cum*

gravi

gravi nauſea : & qui non confert . Alvi fluxus pinguis ; dyſentericus, variegatus, aut ſynceri humores, ingens totius corporis gravitas , aut inquietudo , & ſitis quæ nullo potu ſedatur . Sed præcipuè tertianam pernicioſam eſſe oſtendunt hæc ſigna , & alia, quæ cæteris tertianis ſunt communia , cum ab eis nondum ex toto in die quietis liber evadit laborans : ſic etenim malum portendit delirium , aut ſomnus , qui uſque in diem quietis protrahuntur : item eadem die languidos, inquietos, anxios, & ſiticuloſos ſupereſſe laborantes , aut alio quovis accidenti oppreſſos , quantumvis febris , vel leviſſima, vel nulla appareat . Sic rigorem vigente febre ſupereſſe pernicioſum cenſemus : aut rigoris tempore corpus ſudare , vel ſudando frigere , animo linqui , & plurimum vexari . Quæ ſanè omnia diligenti animo expendat Medicus oportet , ut diſcat primo acceſſu quantum mali affectio minari poſſit .

(4) *Atqui licet prædictas tertianarum ſpecies pernicioſas eſſe conſtet , non ſubinde exiſtimandum eſt , omnes fore lethales : quædam enim pernicioſæ, & timore plenæ ſunt , aliæ in alios morbos migraturas ſe oſtendunt : nonnullæ in diutinos affectus , & plerique licet ſæviſſimis accidentibus inſigniantur, non omnino lethales exiſtunt . Sic profecto quæ ex defluxu ad membrum aliquod princeps fiunt , plerumque pernicioſæ ſunt, & lethales , ſed ex his quædam magis , & quædam minus : quæ autem ad cerebrum tendunt, lethales fiunt , ſi in lethargum , aut phrenitidem commigrent : quæ verò in cor irruunt, ſive ex oppreſſione , ſive ex humoris vitio, omnes lethales ſunt . Inter quas hæc eſt differentia , quòd hæ , quæ ex oppreſſione fiunt , in principio acceſſionis interficiunt, quæ verò ex humoris vitio, non niſi in declinatione, ob virtutis, & caloris vitalis diſpendium . At ſi in os ventris humores irruant, partim fiunt lethales, & partim ſecus : nam ſi ex ventre per vomitum fiat copioſa , & ſpontanea vacuatio , coniectabile eſt conferre , ſi laborans toleraverit ; ſin aliter, minimè : verùm, ſi plurimum*

*laborans conqueratur, & nihil notatu dignum excreverit, vereri oportet, ne præ nimio dolore ſuccumbat virtus, & morbo non ſufficiat. Item ſi ſyncopis frequenter accidat, mortem ocyſſimè venturam commonſtrat; ſin aliter, minimè, ſed morbum fore gravem: Quod ſi in jecur malum incumbat, vel morbi diuturnitatem, vel hydropem pertimeſcere oportet. Et tandem in his omnibus malignam, & continuam febrem poſſe ſubſequi exiſtimandum eſt; ſic profectò ex his, qui ex putredine tenuium humorum exſolvuntur, vel ſubitum virtutum caſum, vel hecticam febrem vereri oportet: hoc quidem conſumptis tenuibus ſolidorum membrorum humiditatibus, illud quidem nimium reſolutis ſpiritibus. Qui verò ex crudorum, & inæqualium ſuccorum copia laborant, plerumque ſuffocatione periclitantur, & maximè ineunte acceſſione; vel ſaltem febris in diuturniſſimum commigrat affectum. Item qui ex humoribus aduſtis, & omnino pernicioſis infirmantur, vel in cauſonem, vel in hecticam febrem, vel in gravem dyſenteriam degenerant. At qui fluxu alicujus humoris ſimul cum febre interpolata detinentur, vel ſuffocantur catarrho (*ut ajunt*) ſuffocativo vi acceſſionis evocato, vel ceſſante tertiana, difficulter deinceps reſpirant, aut tale ſymptoma patiuntur, quale fuerit membrum in quod defluxus prolabitur. Cæterùm, qui venefico, & peſtilenti humore abundant, licet interpolata febre corripiantur, non ob id in minori periculo verſantur, quam qui peſtilenti alia febre laborant, ſed forſan majori, quod in die acceſſionis veneficus ille humor valdè moveatur, quod ſolet in peſtiferis morbis pernicioſiſſimum eſſe, & ſic non raró conſpicimus, ſubita morte quàm plurimos inopinato interiiſſe.*

His habitis, opus erit, uniuſcujuſque prædictarum cauſſarum ſeorſum meminiſſe, ut cujuſque conſtent peculiaria ſigna, præſagium, & propria, ac genuina curandi ratio.

SCHO-

SCHOLIA.

(1) AUctor reapſe ad Pernicioſæ Febris genus ſolas tantùm Tertianas, cùm ſimplices, tum duplices refert; quod quidem frequentiùs, & infortunio magis præcipiti ſolet contingere: nihilominus etiam Quartanis Intermittentibus, tam ſimplicibus, quàm duplicibus, aut triplicibus eundem characterem (rariùs licèt, ac lentiùs) nonnunquam accedere, ſatis oſtendunt Hiſtoria ultima Libri antecedentis, aliæque in ſubſequentibus exponendæ. Idem quoquè videre eſt apud *Donatum*, *Mortonum*, & *Horſtium*. Idque ipſum pariter Intermittentibus quibuſvis quandoque accidere poſſe, nullus dubito. Pravam autem hujuſmodi Febrium naturam ſatis apertè, in ipsâ definitione patefacit, ubi eas *lethalium* nomine ſtatim deſignat.

(2) Cum notabilem in his Febribus diverſitatem noverit Auctor, tum ratione ſævitiei, & pravitatis, iiſdem veluti intrinſecæ, tum ratione celeritatis motus, tum ratione ſymptomatum variæ conditionis, pluſque, vel minùs intenſorum, tum denique ratione aliorum adjunctorum, indolis etiam, atque ſpeciei diverſæ, mirum eſt, quàm ingeniosè conatus ſit, cunctas hujuſmodi differentias diſtinguere per ſuas cauſas, labantibus licèt innixus ſui ſeculi fundamentis. Negari idcirco non poteſt, quin ipſis in tenebris aliquod cæſpitanti lumen affulſerit, vi cujus nonnunquam abſtruſam hujuſce materiæ veritatem a longè ſaltem ſalutarit. Sic & Philoſophi Ethnici, innumeris licèt erroribus involuti, in veritates quandoque orthodoxas inſcii impegerunt. Si vixiſſent Atavi noſtri in hæc uſque tempora, fortaſſis & ſupra nos profeciſſent. Ob id ſemper colendi, & ſuſpi-

cien-

ciendi , dummodo non eò uſque , ut nos ab ulterioribus inquirendis avertant , aut remorentur : unde quis meritò nobis exprobret cum *Tacito* ſocordiam noſtram -- *dum vetera extollimus*, *recentium incurioſi*.

(3) Diagnoſis in univerſum completa eſt , & Medici practici conſideratione digniſſima , quia omnia ſigna generaliter comprehendit . Sæpe quidem ex iſtis pauca concurrunt , ac quandoque vix unum tantùm; quod tamen , ſi vehemens ſit , & ex deterioribus , plurimi faciendum eſt . Nec ideo fraudulentæ quieti ſubſequentis intermiſſionis nimiùm fidendum, ſicut ex oppoſito neque nimis metuenda afflictio , qualitercumque gravis . Et in hoc *judicium difficile* ; quod , ut maximè oporteret, ità maximè nequit doceri.

(4) Prognoſis pariter undequaque abſoluta , tam hìc , ubi generaliter inſtituitur , quàm infra , ubi inſtituitur ſpecialiter, quamlibet Pernicioſarum differentiam reſpiciens . Digna ideo ubique, ut diligenter perpendatur, ſicut Diagnoſis, ita & Prognoſis Auctoris, quarum poſtrema eò verior, quò funeſtior . Febres namque verè Pernicioſæ Ægrum interimunt ſæpiùs (niſi illis citò, & validè Cortice opitulemur) quàm in diuturnos morbos commigrent. Nonnullas equidem, antequam in iiſdem curandis Cortice uterer, etiam ſinè illo ſanatas vidi; at paucas, & difficillimè. Sed eheu! quot vidi contra iiſdem ſublatos , quos vix dubitem fuiſſe ſanabiles, Cortice exhibito , ſi tunc virtutem illius integram, validamque (quod ſeriuſculè comperi) ejuſdem adminiſtrandi methodum perſpectam habuiſſem.

CAPUT

CAPUT III.

Prima Tertianæ Pernicioſæ differentia, ex eodem MERCATO, *additis, ut ſupra, Scholiis.*

(1) *EFficitur quidem pernicioſæ tertianæ ſors, & differentia, quod humores tranſmittat natura errans, aut impotens in partes, & extrema vaſorum membri alicujus cordi, vel alteri membro principi vicini. Accidit profectò hoc mali genus his corporibus, quibus adeo totius corporis vaſa, vel obſtructa, vel carne, aut pinguedine oppreſſa ſunt, quod ad extimas vaſorum propagines, & eas quæ degenerant in carnoſas partes ſeſe natura exonerare minimè poſſit, vel quod ipſa nimis languida, & impotens ſit. Quo fit, ut cum e vaſis majoribus primum ſe nitatur exonerare, humorem ad partes internas per vaſa ſibi proxima ſtudeat tranſmittere; qua in re conjectabile eſt, neceſſario humorem tranſmiſſum prope aliquod membrum princeps prolapſurum. Occaſio autem tranſmittendi humores communis naturæ eſt cum reliquis febribus interpolatis, nimirum copia, aut vitium irritationi naturæ ſufficiens, ſed in hac febre non æquè valens, quòd longè a partibus præcipuis non poſſit pellere, vel impedita, ut dictum eſt, ſi id ſua ſpontè poſſit.*

Verum licet in hac febris ſorte hæc ſint communia, nihilominus tamen duplex ex hac cauſſa ſuboritur febris conditio, duplicia, & varia accidentia, & longè diverſa ſigna, ac ex conſequenti varia præſagiendi, & curandi via, quæ omnia ſpecialius expendiſſe oportet.

(2) *Ad primum igitur accedendo, conjectandum eſt, tranſmiſſum humorem ad extrema vaſorum membri præcipui, aut juxta ipſum, vel eſſe copioſum, vel malignum: quippe ex hac*

hac varietate reliqua, quæ ſequuntur neceſſum eſt inſigniri. Verum potiſſima varietatis ratio ex membri, prope quod incumbit humor, natura, & præſtantia petenda eſt; ſi verò in venulas juxta cor vitioſus humor illabatur, tunc procul dubio ſyncopem, pulſus parvitatem, frequentiam, inæqualitatem, & aliquando omnimodam aſphyxiam ſequi neceſſum eſt. Quæ omnia accidere ſolent, cum faciei rubore, ſudore, & oculorum cavitate ob impenſam ſpirituum vitalium reſolutionem, ex quo ſubitum virium caſum, & inopinatam mortem vereri oportet, ac plerumque in acceſſionum inclinatione, vigore vitali ſimul cum febrili calore ſolutis. Quod ſi humorum craſſities potiùs quam malitia prope idem etiam membrum cauſſam præſtiterit, tunc quidem pulſus magna inæqualitate inter magnitudinem, & parvitatem pollet, ubi parvitas elucet magis, & intercadens nonnunquam efficitur, ac non raro myurus deficiens. Torpet laborans, fronte exſudat, & maximè frigidum, ſuſpirioſus eſt, & neſciens referre quid ſentiat, plerumque angore premitur, & impotens ad motum, quaſi gravi onere preſſus efficitur. Ex qua ſanè affectione laborantes, vel cum frigido ſudore, & pulſu formicante, aut omnino deficiente, tertia, aut quinta acceſſione pereunt, vel ſi has effugerint, gravi febre, eaque continua, & plerumque de malignarum ſorte, corripiuntur.

(3) *Si tamen ad vaſorum extrema, quæ ad ventris os terminantur, vel juxta ipſum projectus e vaſis humor profluat, ibidemque diu immoretur, dolorem oriſque ventriculi morſus ſequi eſt neceſſum, nec non & cardiacum affectum, cum bilioſis, æruginoſis, aut nimis craſſis, aut viſcidis vomitibus, cæterum minutis, aut præcedenti ingenti nauſea, utpote humore penitus in carnis venulis imbibito* (nam in reliquis tertianis licet copioſior in ventrem confluat bilis, non quidem ad carnem oris ventriculi, & per venas alimenti, ſed ad cavitatem per communes canales) *quod quidem monſtrat*

anxie-

anxietas , inquietudo , exſolutio pulſus , vel ingentiſſima frequentia , & parvitas , vel raritas , maximè ſi prope ſyncopim fuerit laborans , ut multis videatur febre carere , adeſt & frigidus prope frontem ſudor , faciei pallor , oculorum grandis cavitas , & calor . In quo quidem vereri oportet (ni citò præveniatur , potiſſimè ſi frequentior ſuccreſcat ſyncopis*) mortem quinta acceſſione , aut ante , niſi affectus factus fuerit continuus , in quo jam nihil tranſmittitur in os ventris , utpote ceſſantibus acceſſionibus , & humoribus intrà vaſa manentibus , licet ob id laborantes non omnino videantur periculo carere , verum præbet expectandi inducias , quòd accidentia majori ex parte ceſſaverint .*

(4) *Verum ſi vel ad capitis vicinam partem mutatur humor , vel ad ipſum caput , aut omnino ex humore vapores conſcendant , in gravem ſomnum laborantem delabi , vel in gravem aliam ex ſoporiferis affectionibus conſpicies , maximè ſi caliginoſus , & ex craſſa materia ortus prodeat vapor : ſicut dum acris eſt , & mordax , in paraphrenitidem migrat affectio , ceſſat tamen in die quietis . Cæterum ſi humoris aliquid errabunda natura illuc miſerit , non omnino ad antiquum ſtatum laborantem redire conſpicies : ac pertimeſcendum eſt , ne tertia , aut quarta acceſſione iterum in ipſum caput novo humore irruente omnino eſſentiale fiat malum . Quod ſanè oſtendit dies intermedia , in qua laborans non omnino reſipiſcit , ſi vel dormierat , vel phrenitico aliquo affectu laborarat .*

(5) *Præterea ſi in jecur humores irruant , minus quidem periculi eſt , ſed affectio mox continua fiet , & morbus diuturnior , ob ingentes obſtructiones , & magnam jecoris imbecillitatem . Cujus occaſione in hydropem ſic affecti non raro deciderunt , quod noſces ex majoribus pulſibus , majorique febre , dolore ipſius hepatis , cum gravitate , & difficili reſpiratione , donec febris ſolvatur . In pleriſque enim ex his qui hac occaſione laborant , tuſſicula quædam in principio acceſſionum*

repe-

reperitur , ſicca quidem , & cum ipſius jecoris ponderoſo dolore , præludium quidem futuræ in ipſo inflammationis .

(6) *Utcunque & ad quodvis membrum humor irruat , diligentiſſimè cognita , & accepta occaſione curationem aggredi oportebit : quippe ſi in his malis differas , periculum ocyſſimè accerſes : procraſtinatio enim in his nunquam non fuit pernicioſa . Commune autem præceptum ſit , ſive in cor , ſive in cerebrum , ſive in ventrem irruat humor , maximè ſi vitioſus ſit , protinus expurganti medicamento uti , haud ſecus quam in quavis alia humoris turgentia facies , præcavens , ne in membrum princeps agitati humôres irruant : verum expurgantia medicamenta non tenentur tranſcendere rhabarbari vires . Itaque cognita ex prædictis ſignis acceſſionis prava conditione , mox ſequenti die citra cunctationem corpus purgabis* manna , vel caſſia fiſtula , cum infuſo rhabarbari , vel ſyrupo ex novem infuſionibus . *Cui uſui cenſeo proficuum fore dilutum* drach. j. rhabarbari , cum unc. ij. & ſs. mannæ electæ , vel pulpæ caſſiæ fiſtulæ drach. vj. ſuperbibitis unc. iij. & ſs. ſyrupi ſolutivi roſarum . *Item* drach. v. catholici , cum drach. j. rhabarbari . *Quo facto , ſi ſequens acceſſio par afferat periculum , & æquè gravia ſympromata , pronunciato prius diſcrimine , & viribus conſtantibus , ſanguinem detrahes ex* dextra baſilica . *Verum ſi vires ex purgatione , & acceſſionum gravitate lapſæ ſint , ex ſalvatella , vel talo cenſeo plus commodi laborantes ſuſcepturos . Quibus factis pro virium robore , & enematis alvo laxiori facta , & aliquando irritata , his , quæ acria ſint , victu utendum erit copioſioris nutrimenti , ſed facili , ea lege , quam* cap. de tertiana exquiſita *adduximus : ſi tamen acceſſionis periculum ex humoris copia ſuboriatur , conſultius te facturum arbitror , ſi mox a principio ſanguinem miſeris , maximè viribus robuſtis exiſtentibus , & urina aliquo modo id poſcente , idque prima , aut ſecunda quietis die , præſertim ſi ſymptomata non accidant vitio oris*

ven-

ventriculi, quo tempore a ſanguinis detractione abſtinendum eſſe, fere omnes conſulunt Auctores; nec diſplicet in hoc tertianarum genere, vel a poplitis, vel a manus dextræ, vel ſiniſtræ venis ſanguinem fundere, quo longius a partibus affectis, & quarum ratione periculum ſuccreſcit, humorem diſtrahas: quo facto, ante quintam acceſſionem, ſi fieri poteſt, Ægrum purgato aliquo ex prædictis pharmacis. Poſtea autem curandum eſt, omni arte ad extimas partes, & carnoſum genus humores evocare duriuſculis frictionibus, & linteis odorato aliquo ſuffumigatis, extremas partes ligare, aut plurimas, & minutas cucurbitulas toti corpori affigere, quibus extremæ, & extimæ corporis partes patentiores ſint, & ob caloris in eis revocationem humores ad ipſas natura pellat: quo forſan a periculo ſuffocationis liberabis, & accidentium immanitatem compeſces. Servabis tamen hanc legem in adhibendis cucurbitulis, frictionibus, & ligaturis, quod in his acceſſionibus, in quibus periculum ſuffocationis imminet, eis uteris parum ante acceſſionem, & ipſa adhuc incipiente, quo ad extimas motum a natura humorem evoces: in reliquis verò, quibus ob diſſipationem caloris periculum incumbit, cenſeo tutius eſſe in die quietis naturam ad extima evocare, ut diſſueſcat a conſuetudine mittendi ad interiora, quam dum laborantes diſſipantur humoris malitia, his auxiliis ulterius ſpiritum, & calorem diſſipare. Sed ad peculiaria cujuſque membri affecti auxilia tempeſtivum eſt devenire.

Præmiſſis igitur his, quæ generalia, & omnibus membris communia ſunt, cordi, ſi in hac affectione patiatur, providendum eſt, non quidem frigidis epithematis, ne penitius in ſeipſum ſeſe inſerant, & inſinuent humores, quinimo ante acceſſionem unguento naphthæ, *aut* ejus oleo cum pulveribus electuarii de gemmis, vel diamargaritonis frigidi, & granæ: *In acceſſione verò, quia opus eſt, quod juxta exiſtit reſolvere* (antea enim non reſolvere, ſed roborare ſolum

expediet) oleo Matthioli, & electuario de gemmis, aut de hyacintho *ipſius regionem inunges : & oleo etiam* Angelicæ, *quod in diſcutiendis, & evocandis ad cutem humoribus miram habet efficaciam. Item hæc eadem adjicies* oleo, & unguento naphthæ *cum prædictis pulveribus, aut aquam ſtillatitiam ex* cinnamomo *cum guttis odoratiſſimi vini ; interius tamen ea porriges, quæ & flatus cor irruentes diſcutiant, & longè ab ipſo, ſi quid ibidem moratur pellant, ac rurſus ipſum roborent, velut ſunt* tabellæ diamargaritonis frigidi, aut electuarii de gemmis, & modico diamuſco confectæ vino aut aqua ſtillatitia cinnamomi. *Verum quod efficacius eſſe arbitror, eſt electuarium* de hyacintho miris encomiis *a pleriſque commendatum. Ante acceſſionem tamen cucurbitulis uteris, & in die acceſſionis rarius, & in hypochondrio ſiniſtro: ac in dorſo e regione cordis, ſi forſan cogaris adhibere, ſcito opus eſſe aliquam ſcarificare, ne plus quam evoces extra, intus magis allicias.*

Quod ſi caput periclitari, & pati videatur, præmiſſis diſtractionibus, crurum lavacris, & evacuationibus, quæ ſatis ſint, oxyrrhodino *utendum eſt, maximè in quietis die. Quod ſi ea die accidentis alicujus, ſive delirii, ſive profundioris ſomni, aliquid ſupererit, vel ſanguinem detrahes ex vena cephalica, juxta carpum manus, vel cucurbitulas in brachiis ſcarificabis ; quas ſi parum ante acceſſionem adhibueris, magis ex uſu facies : nam in die quietis eas affigere oportet a cruribus ad nates, in die verò acceſſionis a cervice ad nates per dorſum. Providendum etiam eſt, ut laborans acetum roſaceum olfaciat, aquam roſaceam, & alia frigida odoramenta, quæ latius ſcripta reperies libro hujus operis 7. in correctione accidentium quæ febribus ſuccreſcere ſolent.*

Si tamen ventriculi os pati in hac febre compertum ſit, præterquam quod mox ſanguinem mittere recuſabis (ſunt enim hujus viſceris accidentia, maximè dolor, ex his quæ ſum-

ſummopere vires labefactant, non ſolum ut ſanguinis detractionem non ferant, ſi acceſſio præceſſit, & vereamur talem futuram quæ ſequitur, verum neque morbum adhuc ipſum, niſi vires poſt acceſſionem iterum robuſtæ appareant, maximè ſi conſtiterit jecur in os ventris bilem rejicere: quo tempore tutiſſimum erit, ex dextra baſilica, aut ſalvatella ſanguinem mittere: nam ſi vires in die acceſſionis etiam languidæ ſuperſint, cavendum eſt ab hoc auxilio) *protinus aliquo ex prædictis pharmacis, quæ purgationi idonea eſſe diximus utendum eſt. Ac ſi vires adeo eſſe dejectas conſtiterit per epicraſim purgabis ſingulis diebus intermediis, pauxillulum purgantis exhibens cum* ſyrupo acetoſo, *aut* cichorii, & violarum. *Et a purgatione ventrem roborabis* oleo melino, roſarum, & omphacino, ſparſiſque deſuper pulveribus coralli, roſarum, ſantalorum, & diarrhodonis. *Cataplaſma etiam conficies ex* toſto pane, vino rubro madefacto, cum prædictis pulveribus, & oleis, vel ex eo quod ex furfure, vino, & ejuſdem pulviſculis conficitur. *Cui etiam (*gratia vitandi animi deliquium*) modicum aceti addere poteris: tandem omni arte curandum eſt, aut roborare, aut quodammodo adſtringere, ut vel non recipiat venter, vel ſi quid receptum habet, ocyſſimè pellat. Quod ſi id fieri ſit difficile, ſtudendum eſt, humorem in os ventriculi jam fluxum compeſcere, & attemperare, vel* aquæ calidæ potibus, vel ſucco granatorum, agreſtæ, papaveris, aut de portulaca, vel potu aquæ frigidæ, vel *(ut etiam vires roborentur, & ſpiritus reficiantur)* vini albi, & optimi modico hauſtu. *Cæterum quod ſatius eſſe frequenti experimento comperimus, eſt, vel ante acceſſionem clyſtere aliquo, quo laborans aliquid purget, uti: vel ſaltem vomere, maximè ſi id ventriculus tentaverit, & in ejus cavitate aliquid immorari conſtiterit, non tamen inſtante acceſſione, ne vomitoriis motibus, & auxiliis*

plus bilis ad ventrem ipſum evocetur. Curandum quidem eſt in hac febre, ſi his quæ diximus non cedat, correctionem, & præparationem humoris moliri, ut vel copioſiùs purgetur, vel natura promptiùs ipſum devincat. Quod ſi in alterius naturæ febrem tertiana hæc migraverit, longè ſalubrius fore exiſtimato.

SCHOLIA.

(1) QUod inquit Auctor, fieri per affluxum humorum decumbentium in partes, mediantibus venis illuc eoſdem propellentibus, intelligere facilè poſſumus, fieri per ſtagnationem eorumdem, mediis arteriis illuc delatorum, nec pari facilitate abſorptorum a venis, ſive ſanguiferis, ſive lymphaticis. Reliqua fundata ſupra vanas hypotheſes de Naturâ tranſmittente in partes internas, & viſcera, cum non poſſit, ſive propter imbecillitatem propriam, ſive propter impedimentum aliquod, tranſmittere ad remotas, & externas, corrigantur mechanicè, & redigantur ad eundem modulum.

(2) (3) Quæ dicuntur in ambobus hiſce locis de translatione febrilis humoris per vaſa alimentum deferentia (quæ pariter, non pro Venis, quæ revehunt, ſed pro Arteriis, quæ deferunt, ſunt habenda) ad Cor, & ad os ventriculi, non ſunt omnino extra probabilitatem, inquantum Fermentum febrile ſanguini affuſum, per omnes Arteriolas, &, ſi cui lubeat, etiam per Nervos, (inquinato eâdem occaſione illorum ſucco) ad ea viſcera tendentes poteſt diſpergi. Probabilius tamen crediderim, Cor ipſum, ab affluente intrà ſuos ſinus, unà cum ſanguine, eodem febrili latice, moleſtiam fere omnem, quam patitur, poſſe recipere; Ventriculum verò eam

mor-

mordicationem pati, non modò a ſuccis inteſtinalibus, motu inverſo in eum aſſurgentibus, propter irritationem factam a Fermento febrili in ductibus Chyliferis, & partibus circumjacentibus (unde & tunicarum, nervorumque ſtomachicorum conſenſus) verùm etiam a ſucco glandularum ipſius ventriculi, aut depravato, aut immaturo, & per violentam expreſſionem ab iiſdem ſtillante, illius ſenſile orificium ſpaſmodicè vellicante, portionemque febrilis fermenti forſitan conſtituente. Quæ omnia, & ſingula ſuis temporibus Auctor noſſe non poterat. Animadverſione denique dignum eſt, quod legitur numero tertio prope finem, nempe, Febrem hujuſmodi Cardialgiâ comitatam, quartâ, vel quintâ acceſſione mortem minari, *niſi affectus factus fuerit continuus*. Revera etenim obſervatione didici, rem ita ſe habere: ac proinde pejoris conditionis eſſe hanc Febrem, ſi ſit Intermittens, quàm ſi fiat Continua; ſiquidem tunc ceſſet, ut aſſolet, ſymptoma ferox lethalis Cardialgiæ: ſicuti æquè verum eſt, quòd ex hujuſmodi tranſmutatione Febris Intermittentis in Continuam, impetrantur quidem induciæ, non tamen aufertur periculum; ſed ſaltem differtur.

(4) In Capite Tragœdiam fieri, vel propter ſtagnationem ſucci febrilis, per arterias cum ſanguine ad Cerebrum, & meninges delati, vel propter illius adhuc vividi tranſmiſſionem in nervorum principia, ſuperatis glandulis corticalibus ejuſdem Cerebri, certum videtur, nedum probabile.

(5) Hepar affici periodicè, ut periodicè afficitur Cor, Ventriculus, & Caput, in Intermittentibus Pernicioſis præcisè non novi: nec ob id fortaſſe illas (quippe, ut fatetur Auctor, minùs periculoſas, & potiùs diuturnas) *Pernicioſarum* nomen propriè mereri crediderim,

ut qui hunc characterem adſcribo Febribus Intermittentibus citatioris motus, & inuſitatæ ſævitiei. Quæ de Diagnoſi verò, ac de Prognoſi dicuntur in caſibus enunciatis, ut & quæ dicentur in ſubſequentibus, nullâ indigent limitatione, aut additione, quippe quæ ſunt exactiſſima; quod ſemel tantùm hìc monuiſſe ſufficiat.

(6) Curationem, tam modò, quàm in poſterum ſicco pede ſemper tranſigam, ne à propoſito nimiùm aberrem. Univerſaliter tantùm dico, eam eſſe promptè, & quàm citò in hiſce caſibus inſtituendam; *quippe* (ut inquit Auctor) *ſi in his malis differas, periculum ocyſſimè acceſſes: procraſtinatio enim in his nunquam non fuit perniciofa;* quod maximè locum habet, ubi negligatur Methodus apta ad inhibendos paroxyſmos lethales, qualis eſt ea, quam proponemus Libro ſequenti. Interim Methodus curandi ab Auctore adducta, licèt non ſit notionibus noſtri ſeculi omnino cohærens, ac proinde non levi caſtigatione indigeat, circumſpecta tamen admodum, & prudens eſt, pro ratione illorum temporum, adeòque admittenda etiamnum, & in pluribus uſurpanda, dummodo in Purgationis uſu, quam tantopere metuit Auctor, mitiùs adhuc, & timidiùs procedamus, ac præſcripſerit ipſe, potiùs ex conſuetudine, quàm ex voluntate nonnihil delinquens. Cæterum illius religio, atque cautela in tractando leniter, ut decet, effero hoc Morbo, vel ex eo patet, quòd, etiam ubi ſoporoſi affectus lethaliter ingruant, Veſſicantia nihilominus, indiſcriminatim in hiſce caſibus Medicis vulgaribus adeò familiaria, ſibi verò (ut ex hoc ſatis patere videtur) ſuſpecta, nuſquam propoſuerit.

CAPUT IV.

De Tertianâ Pernicioſâ, ob tenuis humoris putredinem, ex LUDOVICO MERCATO, *cum iiſdem pariter Scholiis.*

(1) E*Fficit non minus pernicioſam tertianam tenuis, ſeu bilioſus humor plurimo, & copioſo ichore permixtus, ſecretuſque, & ſeparatus ab aliorum humorum conſortio, & in extrema vaſorum projectus, ubi ſummam nanciſcitur putredinem: tum quod ipſe ſit vitioſæ naturæ, tum quod aliis non temperetur, tum etiam quod locus ſit arctus, & concluſus. Quibus etiam accedit, ut affectus gravior fiat, corpus eſſe raræ contexturæ, & poroſum, & maximè excalfactum, ita ut poſſint partes extimæ, & extrema vaſorum facilè ſuſceptare prædictos ſuccos. Quem ſanè affectum etiam accidere comperimus his qui plurimos horarios fructus ingeſſerunt*, ut Hippocrat. 7. popul. tex. 81. de cholera morbo recenſet, *qua parte etiam in malignos morbos, & ut Valleſius exponit, in febres intermittentes degenerare refert; qui ſanè ſuccus cum putreſcit, quocunque loco ſit, adeo eſt pernicioſus, ut graviſſimam, & pernicioſam non raro efficiat tertianam, maximè ſi laborans raræ ſit contexturæ, & facilis reſolutionis. Quo profectò fit, ut ex ingenti illa putredine, quam ſtatim illius ſucci conditio, & peculiaris natura contrahit, & ex prædicta hominis contextura, facilè qui ſic afficitur, reſolutione, & anxietate animo linquat, aut ſyncopi, & mille aliis accidentibus prematur. Quippe tales ſucci adeo malefica qualitate ſunt affecti, ut ex motione, vel levi eorum agitatione laborantes ocyſſimè prædictis ſymptomatis corripiantur, affectio quidem ſyncopali minutæ*, ut refert Avicen. fen. 1. 4. tractat. 2. cap. 53. *perſimilis, nomine tantum febris* ſyncopalis minutæ, *in qua ſanè*

diſpendium ſit immodicum ſpiritus ob ſanguinis attenuationem, atque etiam ob expultricem facultatem immoderatius in toto corpore concitatam: quod etiam ex imbecillitate retentricis plerumque accidere monet Galenus 12. method. cap. 6. *ut paulo inferius latius ſum probaturus. Hujuſmodi enim humores quam citiſſimè exhalant, quia tenuiores a febrili calore redduntur, in iis maximè quorum retentrix imbecilla exiſtit, qua ratione diaphoreticis ſudoribus ſic affecti exſolvuntur. Quapropter tria neceſſaria in hoc affectu reperiuntur, nimirum* humorum tenuiſſimorum in ventriculo, & univerſo corpore copia: *ſecundum* virium imbecillitas: *tertium verò* vitiata meatuum, & venarum in laxitate compoſitio, *a quibus procul dubio neceſſum eſt ſubſequi immodicam reſolutionem, & ſubitum virium lapſum.*

Quamobrem qui ſic laborant, vel levi corporis motione animo deficiunt, faciliter citra levamen ſudant, pulſum habent parvum, debilem, ac frequentiſſimum, urgent vigiliæ, caput vaporibus infeſtatur, adeſt vomitio, aut inanis nauſea, quam antecedit oris amaritudo, inappetentia, & tenebroſa vertigo, ut Hippoc. refert 4. aphor. 17. *ac mox ſequitur ſyncopis. Vultum etiam, qui ſic affecti ſunt, Hippocr. habent quam ſimillimum, ob ingentem reſolutionem citra dolorem in aliquo ſignato loco. Tandem loquens Avicen. citato* capite de febre *ex hujuſmodi humore oborta, profert eam eſſe acutam, & quandoque non ſufficere in ea virtutem uſque ad quartum: quo fit, ut jure optimo inter lethales numeranda ſit.*

(2) *Curationem autem hujus febris longè aliter inſtitues quàm reliquarum: quippe in hac præter levem quandam purgationem, quam pari ratione a principio mali, & antequam vires labantur, inſtitues, omni arte cutis coarctanda eſt, & humores denſandi. Sic profecto, quò citiùs poſſibile fuerit, corpus purgabis* ſyrupo ſolutivo e roſis Hiſpanis, cum decocto corticum myrobalanorum citrinorum, vel cum

unc. ij.

unc. ij. mannæ, & eodem decocto, vel pulveribus earundem corticum, cum pulpa caſſiæ fiſtulæ, vel rhabarbari infuſo largiori cum ſyrupo roſarum. *Deinceps tamen humorem compeſces ante acceſſionem* ſyrupo roſarum ſiccarum, & violarum, ana unc. ſs. ſyrupi roſarum unc. j. aquæ deauratæ unc. iij. *cui adde pulveris* diamargaritonis, aut coralli, aut electuarii de gemmis gr. vij. *quibus humores denſiores fiunt, & longè meliùs coquuntur. Sed humores amplius denſabis, ineptioreſque ad fluxum, & putrefactionem reddes his, quæ intus ſumuntur; qualis naturæ eſt* ſyrupus roſarum ſiccarum, de malis punicis, de portulaca, & papavere, cum aquis, aut decoctis roſarum, portulacæ, oxalidis, cum aqua ferrata, aut deaurata. *Cæterum prodeſſe non parum comperies, abluere in aliqua prædictarum aquarum* boli Armeni, aut terræ ſigillatæ ſcrup. j. aut drach. ſs. cum modico ſyrupo papaveris, aut agreſtæ: *hoc ſanè medicamentum, præterquam quod humores denſat, & corpus comprimit, inhibet quoque putredinem, & viſcera roborat, ac præcavet. Confert etiam id, q.* ℞. pulveris triaſantali, & roſatæ novellæ, ana drach. j. ſuccini ſcrup. j. ſacchari roſati ſoluti in aqua roſacea, *quod ſufficiat, ut fiat electuarium in rotulis, cujus ſumat laborans* drach. j. & ſs. cum hauſtu frigidæ aquæ, aut alicujus ex dictis. *Utiliſſimum quoquè eſt aliud, q.* ℞. conſervæ roſarum unc. ij. pulveris electuarii de gemmis, aut diamargaritonis frigidi drach. ſs. confectionis Alchermes, vel de hyacintho ſcrup. j. ſuccini, oſſis de corde cervi, pulveris granæ ana ſcrup. ſs. *miſce, & fiat conditum: Cordi præterea, ac cerebro roborantibus providebis*, ut Galen. conſulit lib. 12. method. cap. 6. *Sic quidem primo facies attemperanda eſt frequenter* aq. roſarum, myrtillorum, & plantaginis cum modico aceto roſaceo. *Cujus indicationis gratia involvitur etiam Æger linteo* aqua roſarum madente, *aut conſpergitur multo* roſa-

rum rubearum pulvere, vel myrtillorum. *Verum ut ex toto ſyncopticis acceſſionibus, & ſudoribus ſubveniamus, adhibere oportet epithema fœminarum mammis, aut virorum teſtibus, q.* ℞. aquæ roſarum unc. x. aquæ oxalidis, & bugloſſæ, ana unc. j. & ſs. vini optimi unc. ij. aceti roſati unc. ſs. pulveris margaritarum, ſantalorum, coralli, ſeminis acetoſæ, ſuccini, ana unc. ſs.

(3) *Aer, quomodo & cutis, attemperetur, refrigereturque frigidis aſperginibus, ſparſis humi floribus, & foliis* roſarum, pampinorum vitis, ſalicis, cannarum, & myrti, ſuperſparſa aqua roſacea cum modico aceto: *item eundem aerem flabellabis linteo aliquo madido aqua frigidiſſima, aut roſaceo cum modico aceto. Præſtat quoquè cordis regionem inungere unguento, q.* ℞. pulveris electuarii de gemmis, & diamargaritonis frigidi, ana drach. j. lapidis Bezoar. gr. xv. pulveris granæ drach. ſs. olei foliorum nymphææ luteæ, aut olei roſarum omphacini unc. ij. ceræ albæ, quod ſufficiat, ut fiat linimentum molle: *item prædictos pulveres unguento roſaceo excipies, addeſque* terræ ſigillatæ drach. ſs. raſuræ eboris, & cornu monocerotis ſcrup. j. *& eandem partem inunges. Thoracem etiam, & abdomen illinies hoc unguento, q.* ℞. olei roſati omphacini, & myrti unc. ij. olei melini unc. j. bulliant cum unc. ij. aquæ roſarum, ad conſumptionem aquæ, & adde pulveris roſarum rubearum drach. j. ſantalorum omnium, ana drach. ſs. ceræ q. ſ. ut fiat unguentum. *Hepati etiam, ac fronti gratia inhibendæ diſſipationis, adhibebis præſidium, q.* ℞. mucaginis tragacanthi, & ſeminis pſyllii, & citoniorum unc. 6. albumina duorum ovorum, *miſce, & prædictas partes illine, ſpargeque deſuper pulverem, q.* ℞. ſantalorum omnium, roſarum, ſeminis arnogloſſæ, an. drach. j. *Quibus profecto & ſudoris impetum, & virium reſolutionem compeſces: id tamen prudenter, & paulatim facito, ne ex cu-*

tis

tis denſitate intenſior fiat febrilis calor. Securiſſimum tamen eſt & utile, jecur illinire oleo roſaceo omphacino cum pulveribus ſantalorum, poſitis deſuper pannis aqua intybi madidis, vel ſucco agreſtæ, & aqua plantaginis, roſarum, & ſolatri. *Maximi etiam ſunt momenti, cerebri adhuc roborandi gratia, odorata omnia, tum naribus, temporibus, ac pulſibus adhibita, tum ſuper faciem roris modo inſperſa, cujus cenſus eſt id, q.* ℞. roſarum, ſantalorum omnium, ſpodii, ana ſcrup. ij. ambræ gr. iij. moſchi, & camphoræ, ana gr. ij. aquæ myrti unc. j. aquæ roſarum unc. iiij. *miſce: ad cujus penſum odorata omnia frigida prodeſſe poſſunt.*

Victu etiam ſubvenire his oportet paulo ante acceſſionem, vel in ipſius acceſſionis principio, ſit autem ex his, qui citiſſimè nutriunt, & modicè adſtringunt, ſint carnes aſſæ, & elixi gallorum teſtes, & qui auſteris condiantur; vinum ſit rubrum modicè acerbum, dilutum aqua frigida, aut decocto hordei, vel radicis bugloſſæ. Præterea cum linquunt animo, vino mali punici acidi *pane excepto, item renutriendus eſt Æger crebris, & minutis cibationibus ejus alimenti, quod non ocyſſimè diſſolvatur, velut eſt* caro perdicum, caponum, vituli, *& ejus aliquod ex his confectum cum pane* loto, *&* ſaccharo*: fructus item acerbi, & putredini reſiſtentes. Potus ſit ex vino rubro*, ut dictum eſt, *aqua ferrata, aut deaurata diluto. Quod ſi morbus præſtiterit exſpectandi inducias, & vires ad meliorem ſtatum redierint, urinaque rubicundior apparuerit, non erit ab re ex ſalvatella dextræ manus modicum ſanguinem extrahere, aut iterum aliquo ex prædictis pharmacis per epicraſim purgare, donec affectionem mitiorem eſſe factam comperiamus.*

SCHO-

SCHOLIA.

TOtum hoc Caput dignum eſt, ut attentè legatur, illiuſque omnia fere dogmata ducantur in uſum. Theoria ipſa non paucam laudem meretur; in eâ ſiquidem elucet perſpicacia Auctoris, adjungentis bili, ab iis, quæ illam temperare valent, ſecretæ, conſortium copioſi ichoris, ulteriorem labem incongruâ miſturâ ſuâ illi communicantis. Si Auctori innotuiſſet via, quâ iſti humores poſſent in ſanguinem vehi, nonne Sylvianam hypotheſim fere attigiſſet, permutato tantùm ichore illo in ſuccum Pancreaticum, tunc temporis nondum detectum? Curatio quoquè iſta peculiaris eſt ſummè cauta, paucíſque modificatis, aut ſemotis, recipienda, præſertim ab initio, cum ſcilicet occaſio, vel opportunitas exhibendi Corticem nondum adfuerit.

(1) In hoc Capite, cum iterum recenſeat Auctor elegantem *Hippocratis* Textum, quem & primo Capite attulerat, ſimulque Doctiſſimi *Valleſii* expoſitionem, utrumque lubet hùc transferre, ut a *Divino* etiam *Sene* notatas videamus hujuſmodi Pernicioſas Febres, vel aliquam ſaltem illarum ſpeciem. Inquit itaque *Hippocrates* loco citato, juxta interpretationem Eruditiſſimi *Mercurialis* -- *Cholericæ affectiones magis in Æſtate fiunt, & Febres Intermittentes, & quibus horrores accedunt. Hæ quandoque malignæ fiunt, & ad morbos acutos perveniunt. Verùm cavere oportet. Judicat autem tales morbos maximè quinta, & ſeptima, & nona dies. Melius tamen eſt cavere uſque ad decimamquartam.* Juxta *Valleſium* verò ſic habet Textus -- *Cholerica præcipuè in Æſtate, & Febres Intermittentes, & quibus rigores accedunt; hæ aliquando malignæ fiunt, & ad morbos acutos perveniunt; ſed cavere oportet.*

Maxi-

Maximè autem tales morbos arguit quinta, ſeptima, aut nona; meliùs autem uſq; ad quatuordecimam obſervare. Hunc ergo *Hippocratis* Textum ſic exponit idem *Valleſius* -- *Dicit * Cholerica * -- ideſt Choleras morbos fieri præcipuè in Æſtate &c. Addit -- * & Febres Intermittentes, & quibus rigores accedunt, * -- quæ periphraſis ſignificat Febres Tertianas præcipuè, deinde verò & Quartanas &c. Addit nunc Hippocrates, has Febres in Æſtate ortas aliquando malignas fieri, & in Febres continuas, & acutas mutari; ac proinde cavere oportere, ideſt timere, & curare cautè* (ſunt verba aurea) *neque quippiam erroris committere, etſi principio exiguus prorſus morbus, & contemptibilis eſſe videatur &c.* & paulò poſt ſubdit, quòd *ſuſpectos ſemper habeamus morbos, qui alioqui ob propriam figuram videantur eſſe ſecuri;* tandemque concludit -- *Hippocratem nolle, nos ab Intermittentibus Æſtivalibus ſecuros eſſe, uſque dum præteriiſſe quatuordecimam periodum* (an potiùs diem?) *viderimus, neque fieri continuas.* Quæ interpretatio, ut patet, reſtringit ſententiam *Hippocratis*, ſaltem ad genus illud pravarum Intermittentium, quæ in Continuas, Acutaſque degenerant. Iſtæ autem, in lineâ Pernicioſarum, etſi admodum periculoſæ, ſunt minùs formidabiles reliquis, vel ſaltem longiuſculas, etiam cum interemerint, præbent inducias, ut ſupra diximus. Si ergo in his tantopere metuendum eſt ex *Valleſio*, quantò magis erit metuendum de terribilibus illis, quæ Intermittentes adhuc manentes, quartâ, vel quintâ acceſſione, poſt doloſam intermiſſionis quietem, hominem jugulant?

(2) Potiſſima indicatio, quam pro curatione elicit Auctor, eſt, ut humor denſetur, a fluxu, & putrefactione prohibeatur, &, quantùm fieri poteſt, ante acceſſionem compeſcatur. Quæ quidem indicatio maximi eſt momenti, illamque nonnunquam mihi contigit cum

fructu

fructu adimplere, priuſquam vires Peruviani Corticis planè noſſem in hiſce Febribus, bolo iſto, duabus, vel tribus ante acceſſionem horis exhibito, quo etiamnum utor in caſibus non extremè periculoſis, & in quibus nondum placeat ad Corticem devenire. ℞. *Theriacæ rec.*, *Conf. Hyacinth.*, *Salis Abſynth.* (vel, pro re natâ, *Cryſtall. Mont. præp.*) *ana ſcrup. j.* *Laudani opiati gr. j* vel ad ſummum *gr. ij. M. f. b. ſumendus ut ſupra*, *ſuperepoto Vini rubelli momento*, *vel hauſtu modico Aquæ Plantag.*, *Bugloſſi*, *vel totius Citri*, *prout magis placuerit*. Quod remedium eximiè confert, præſertim ubi evacuationes immanes, & quaſi Cholericæ Paroxyſmum ingruentem ſolent comitari, atque ideo valde gravem, ac tandem perniicioſum reddere.

(3) Quantùm ad morborum curationem conferat bene diſpoſita Aeris temperies, ſatis patefacit varia locorum, & tempeſtatum ſalubriorum, vel inſalubriorum conſtitutio, varias quoquè gignens nonnunquam conſtitutiones morborum, ob id modò faciliùs, modò difficiliùs ſanabilium: ut ſileam, quæ de hac re per ſe notâ, tum ſparſim, tum cumulatè in Libris peculiaribus olim ſcripſit *Hippocrates*, & quæ plurimâ eruditione, ac doctrinâ, plurimoque ſtyli nitore recèns edidit Doctiſſimus *Lanciſius* Pontificius Archiater -- *De nativis*, *deque adventitiis Romani Cœli qualitatibus*, -- & de emendandâ accidentali Aeris illius inſalubritate.

Certè noſtro Seculo, quo Aer, non modò Thermometrorum, verùm, & Barometrorum, Hygrometrorum, & Anemometrorum examen ſubire coactus eſt, atque ita, mediâ Fiſtulâ Torricellianâ, Staticæ quoquè judicium ſuſtinere, quin & mirabili Sclopi Pneumatici artificio, propriæ elaſticitatis vim dimetiendam exhibere, non ſecus ac violento Machinæ Boylianæ tormen-

to,

to, pati dimotionem e ſede ſuâ, vacuis tandem relictis, quæ antea tam pertinaciter occupaverat, latibulis, inanitionem ſui ſtupentibus quidem, ſed tamen ferentibus, Ars quoquè Medica his inventis ditior facta, Aeris ipſius (quo nil ad Vitam magis neceſſarium) penitiùs cogniti uſuram meliorem cœpit inſtituere. Hinc Eruditiſſimus *Ramazzinus* Libro nuper edito -- *De Principum valetudine tuendâ*, -- ſano conſilio monet, non negligendum eſſe varium Aeris pondus, quod nobis exhibet aſſidua inſpectio Barometri, quâ factâ animadverſione, quemadmodum Sanorum valetudinem tueri, ita & Ægrotantium caſus dignoſcere, præcavere, necnon iis opportunè ſubvenire valebimus. Idque eò magis cum plauſu, & utilitate eximiâ poterimus aſſequi, quo remotior eſt a vulgari cenſu cognitio, quam medio Barometro acquiſivimus, de vario variis temporibus Aeris pondere: ut proinde aſſertione, cæteroquì propemodum paradoxâ, liceat ſtatuere, Barometro judice, Aerem nebuloſum, pluvioſum, ac turbidum, contra id, quod cenſuit Famigeratiſſimus *Borellus* (quem tamen fortaſſe fefellit magis obſervatio circa experimentum minùs exactè inſtituta, quàm ratiocinium indè elicitum) leviorem eſſe Aere ſereno, ſicco, & perſpicuo: pariterque eundem Aerem leviorem eſſe in Auſtrali, quàm in Boreali conſtitutione, licèt hujuſce phænomeni, nondum a quopiam ſatis dilucidati, difficillima ſit explanatio; ut ideo tam famoſi Problematis adhuc germana ſolutio deſideretur.

Neq; enim ipſe inficiabor (ut hoc quoquè innuam, perſunctoriè licèt) ea, quæ anno 1696. Academico potiùs luſu, quàm philoſophicè, ac feriò circa hanc materiam conſcripſi in peculiari Diſſertatione meâ, *Ephemeridibus Barometricis* Cl. *Ramazzini* adnexâ, ad tutamen aliquod ipſius Borelli, minùs forſitan, ac fuerit creditum, hac

hac occaſione decepti, rem minimè tetigiſſe: ſicut neque negaverim, id a me, ne poſtea quidem, fuiſſe præſtitum iis omnibus, quæ in alterâ Tricipiti Diſſertatione iterum edidi anno 1698. In eâ ſiquidem, licèt non planè improbabilia cenſeam, quæ Viris Doctiſſimis *Rodulpho Jacobo Camerario* Medic. Profeſs. Tubing, & *P. D. Cajetano Fontanæ* Mutin. repoſui: imò, licèt reputem abſolutè vera, & demonſtrabilia ea ſaltem, quæ adversùs hypotheſim alterius Cl. Viri *Guntheri Chriſtophori Schelhameri* Prof. Medic. Kilon. haud hæſitanter ibidem adſtruxi: nihilominus, neque hinc ſolidam Problematis ſolutionem emerſiſſe, lubens admitto. Aliud eſt enim aliorum hallucinationes, aliud rei ipſius naturam detegere. Quòd ea non hoc, vel illo modo ſe habeat, facile eſt aſſequi: quo verò præcisè ſe habeat, difficile. Interim neque diffitebor, ea, quæ adversùs *Schelhamerum* protulit eodem tempore, quo illius hypotheſim ipſe rejeci, Clariſſimus *Ramazzinus*, eaque pariter, quæ contra repetitos ejuſdem *Schelhameri* conatus recenter adduxit Vir Perſpicaciſſimus *Jacobus Placentinus*, eaque tandem, quæ, pro ſolutione completâ controverſi Problematis, nuperâ ad Celeberrimum Scroekium Epiſtolâ, ex eleganti hydroſtatico Famigeratiſſimi *Leibnitii* experimento, typis tradidit idem *Ramazzinus*, illuſtravitq; demum laudatus *Placentinus*, plurimum ſaltem luminis contuliſſe, ad dilucidandam hanc rem, cæteroqui ſatis obſcuram. An ea nihilominus ſit proinde planè confecta, adhuc ambigo. Sed, quæcumque ſit ratio phænomeni, certè experimentum ipſum accuratis Medicis, pro utili Ægrotantium regimine, juxta varium Aeris ſtatum, aliquid opis afferre poſſe, extra dubium videtur: quemadmodum extra dubium eſt, eundem Aeris ſtatum, ſi, mediantibus hujuſmodi obſervationibus, non bene diſpoſitus pro Ægrorum ſalute de-

pre-

prehendatur, artificialis alicujus correctionis eſſe ſuſceptibilem, eorumque indigentiæ aliquo modo aptari poſſe, ut multiplici induſtriâ hoc loco conatus eſt facere noſter Auctor, in iis tantùm ungendis nimis induſtrius.

CAPUT V.

De Tertianâ pernicioſâ ex pravâ humorum naturâ, ex eodem MERCATO, *cum Scholiis, ut ſupra.*

(1) A *Deo ſunt pernicioſæ naturæ, & conditionis* bilis vitellina, praſſina, & æruginoſa, *ut dubitatum ſit, quemadmodum antea diximus, inter Arabes Medicos, poſſintne ex eis febres ſuccendi: cum hoc tamen præter adductam Auctorum mentem, nos etiam ex his nonnullas vidimus, quarum natura adeo fuit pernicioſa, ut peſtilentem affectum æmulari viderentur: fiunt autem ex his humoribus hac lege, & ratione.*

Media Æſtate ob ingentem reſolutionem propriæ humiditatis humorum, aut nimiam exuſtionem, & maximè ſi ſubito frigus occurſaverit his corporibus, quæ improba, & silioſa nimis uſa fuere victus inſtitutione, aduſtam bilem, praſſinam, æruginoſam, & in confinio atræ bilis exiſtentem ſuccreſcere non raro viſum eſt: præſertim ſi homo ira, furore, aut aliis vehementibus animi pathematis percitus fuerit. Quo quidem tempore mirum non eſt, ſi febre corripiatur, eam fore periculoſam, etiamſi tertiana fuerit. Quippe ſi vires non admodum dejectæ ſint, ſi humorum copia non grandis, certum eſt, naturam poſſe, quod intrà venas moleſtum fore perſentit, aut deguſtat, pellere. Quod ſi ad emunctoria, & corporis canales pellere non poſſit, poterit quidem prope partes ſentientes ſenſim, & paulatim projicere, ut facilè vel præmiſſa ſuccenſione diſſolvatur: quo fit, ut more ſolito tertio quoque die id efficiat, quia ſic humoris conditio poſtulat. Di-

Dignoſces quidem hanc febrem tertianam ab humoribus pravis ortam ex vehementiſſimis horroribus (quod humor ſit mordacior *) & qui diutius protrahuntur ob humoris craſſitiem : quippe ſynceri ſunt , & citra nativam humiditatem. Febris mox a rigore vehementer creſcit , quod humor ſuaptè natura ſicciſſimus , & exurentiſſimus ſit , ſicut craſſiſsimus: nam illi haud ſecus accidit, quam pici, & reſinæ, dum ſucceduntur , quæ licet craſſam habeant compagem , ocyſſimè inflammantur . Mox verò ab inflammatione ſitis , & linguæ aſperitas , nigredo , & ingentiſſima ſiccitas ſuccreſcit . Oculi ob magnam ſpirituum reſolutionem cavantur, & coloratior univerſa facies (* licet cadaveroſa*) efficitur , anxius , inquietus , & univerſo corpore compunctus, ac veluti exulceratus Æger hinc inde vagatur : qui neque potu , neque ventilatione, neque reſpiratione ſubſidium ſuſceptat . Urina ignea , ac veluti lixivium apparet, pauca, & cum cinericio, vel furfuraceo ſedimine, aut cum pinguedine ſupernatante: pulſus mediocris magnitudinis, non admodum debilis , dum viget febris ; cæterum frequentiſſimus , & celerrimus , die autem quietis parvus , debilis, durus, & creber ſubeſt, quod vires ex acceſſione abierint, reſpiratio crebra , alvi dejectiones opimæ , pingues , aut bilis vitellinæ, porraceæ , aut æruginoſæ naturam referentes, plerumque dyſenteriam efficientes . Vomitus quandoque alicujus dictorum humorum ſubſtantiam , & colorem æmulatur , cum angore maximo , & animi deliquio. Laborantes parum , aut nihil ſudant, quod craſſior, & ſine humiditate ſit materia, niſi prope mortem cum diaphoreticus erumpit.*

(2) *Quod ſanè malum mille pericula afferre ſolet , ac multis modis pernicioſum efficitur , nam cujuſvis prædictorum humorum talis eſt natura , & conditio , ut etiam citra putrefactionem, aut ſuccenſionem, quamcunque partem inierint, vel erodant , aut gravius aliud malum machinentur , ne dum cum in extremis vaſorum , & prope partes ſentientes jam putre-*

tre-

treſcunt, initio etiam putredinis a vaſis majoribus ſumpto. Quo profecto tempore certum eſt, ipſam febrem mediante validiſſima virium exſolutione, laborantem, aut interimere in febris ipſius inclinatione, aut ocyſſimè labefactata natura in cauſonem, vel graviſſimam aliam febrem migraturam, & quod certius eſt, ni arte, aut diligentia præveniatur, in habitualem febrem. Tanta enim eſt primarum humiditatum, & ſubſtantiæ membrorum, in quibus hi humores putreſcunt, reſolutio, ut non ultra quartam acceſſionem viſum ſit laborantem in becticam migraſſe: maximè ſi gracilis ſit, juvenilis ætatis, & ſuapte conditione rari habitus, & contexturæ.

(3) *Non fert maligna, & atrociſſima hujus morbi conditio in exhibendis auxiliis moram ullam: nam cum certum ſit, hujuſmodi humores nullum poſſe beneficium, gratiam, aut coctionem a natura recipere (imò* ut inquit Averroes 3. collect. *corrumpant formam ſpecificam illius) procul dubio neceſſum eſt, protinus humorem purgare, maximè ſi in convenientem regionem incumbat ipſe ſua ſpontè. Quippe ſi in ſuperiorem ventrem irruat, vomitibus cum acceſſio inſtat (*quo faciliùs excernatur*) & venter nauſeabundus apparet, minuendus eſt. Servabis tamen hoc præceptum in ejus eductione, ut maximè ipſum admiſceas humectioribus cibariis, & copioſo potu, tum ut facilius venter evomat: tum verò ut ſine noxa, gravis enim, & periculo plenus eſt hujuſmodi humoris contactus, & ob ipſum humidis præſidiis compeſcere, & attemperare opus eſt. Quod ſi in inferiorem ventrem humorem irruere perſenſeris, aut ſaltem ad nullam aliam ſe partem inclinare, per ipſum expurgabis: id quod cautè facies: ſive enim purges, ſive ſecus, periculo res non caret: quippe ſcimus, vel leviſſimis pharmacis, graviſſimas accerſiri dyſenterias, quod ſi has effugias, contabeſcet laborans, quo fit, ut prudentia, & maturo conſilio opus aggredi, aut ab eo ſubſiſtere tenearis. Sic profecto in hujuſmodi humoris purgatione, blandioribus, verum ſeligen-*

ligentibus pharmacis admixtis rem ages : illud quidem ne nimis exacerbetur humor , hoc verò , ut peccans ſuccus citra aliorum agitationem excernatur : id quidem facies caſſia fiſtula ſuperbibito lactis ſero , in quo prius rhabarbari drach j. maceraveris, aut ipſo diluto copioſiore facto, vel ſyrupo ex ix. infuſionibus violarum , cum infuſo ſcrup. iv. rhabarbari , vel hordei cremore cum prædicto rhabarbari infuſo . *Item* confectione Hamech ſimplici, *ſuperbibito copioſo hauſtu* aquæ hordei cum ſaccharo , aut ſeri lactis , vel decoctionis violarum , & ſeminis malvarum . *Præſtat* & manna diſſoluta in aqua hordei , vel violarum , *ſed robuſta corpora optimè ferre poterunt* drach. j. & ſs. electuarii de pſyllio , vel catholici drach. iv. cum copioſa aqua oxalidis , vel hordei . *Quo etenim ſemel facto , non licet plurimum inniti in ſanguine extrahendo : quippe prædicti humores , neque corpus eiſdem ſcatens id plurimum expoſtulant , neque innoxiè ferunt , plerumque a ſanguinis miſſione continua evadit febris , quod impotens , ſanguine detracto , natura ad pellendum a vaſis nocivum ſuperſit . Verum ſi vel ſimul ſanguinem aliquo modo redundare (* quod raro exuſtis humoribus accidit *) vel opus eſſe comperias , id quidem ex ſalvatella manus dextræ facito . Poſtmodum verò humores , & univerſum corporis habitum , ac viſcera etiam humectare , curabis plurimum , & modicè refrigerare , puſillus enim calor nativus , qualem hæc corpora habent , nec vacuationem , nec refrigerationem innoxiè ferunt , ſed* ut Galen. 12. method. *in doloribus ab erodentibus ſuccis ortis conſulit , paulatim & ſenſim lenire , ſic ſequenti die a pharmaco copioſam aquam hordei cum ſyrupo* violarum , aut ſaccharo roſaceo , vel decoctum violarum *bibendum dare oportet , quo & vis medicamenti , & humorum acrimonia retundantur , abluanturque : Clyſmatis præterea utendum eſt , maximè cum laborans dormiturus eſt : quæ ſanè conficito* ex decocto hordei,

vel

vel violarum, aut ſeminis malvarum, & papaveris, cum ſaccharo, & oleo roſarum, violarum, & vitellis ovorum. *Præterea ſummo mane, aut prope ſomnum, laboranti porriges* aquæ hordei, acetoſæ, violarum, ſcorcioneræ, vel per mortarium lapideum excolatæ unc. vj. ſyrupi acetoſæ, de ſucco limonum, roſarum, aut violarum unc. j. *Confert & ſaccharum roſaceum, ſed violaceum magis, quibus admiſce roborandarum virium gratia*, margaritarum præparatarum, aut electuarii de gemmis ſcrup. j. *Præſtat &* diacorallium cum mucilagine ſeminis citoniorum, & pſyllii pondere drach. j. *Ejuſdem uſus eſt, quod ex his omnibus conficitur forma boli, & pondere duarum drach. ſummo mane exhibitum. Sed ferunt non contemnendi Auctores, & Conciliator etiam adſtruit, alexipharmacum nullum reperiri in arte medica his humoribus pretioſius, quàm cryſtallum, cujus drach. j. in ſubtilem pulverem redacta, & aqua diſſoluta, mire opituletur: ego autem arbitror, id forſan occulta quadam proprietate illi accidere. Verum ſi dyſenteria ex prædictis humoribus prodeat, vi ſua adſtringente extra omnem expectationem prodeſſe comperimus: cenſeo tamen admiſcendum fore aliquod ex prædictis pharmacis. Exterius verò corpus* refrigerante Galeni, *aut* roſaceo, *vel unguento ex* cucurbitulis, *juxta dorſum inunges, aut cordi epithemata appones, ea lege, qua capite de tertiana exquiſita ſcripſimus.*

Quod tamen majoris momenti arbitror, eſt victum ſummè humectantem, & facilis, atque copioſioris alimenti inſtituere: ob id jura caponum, & carnes pullorum ex lacte, aut hordeo nutritorum *ex uſu eſſe comperimus, & ex* oleribus decoctam lactucam, aut ſcariolam, & borraginem: *tandem potus ſit hordei aqua, vel puriſſima cum ſaccharo: Quod ſi vires laborantis labi videantur, conſultiſſimum eſt, vinum tenue, album, & maximè dilutum præbere: tandem ſi affectionem perſtare adhuc contingat, exiſtimandum eſt, jam*

P 2 *in*

in alterius naturam commigraſſe , nam ex prædictis humoribus non tranſcendit quintam acceſſionem : quamobrem juxta naturam ejus in quam degeneraverit, curationem inſtitues.

SCHOLIA.

(1) QUæcumque ſit, & qualiumcumque ſuccorum mixtura, quæ bili dat denominationem praſſinæ, æruginoſæ &c., certum eſt, ut inquit Auctor, hujuſmodi humores acerrimos mediâ Æſtate, & ferventiſſimis potiſſimùm tempeſtatibus obſervari. Æquè certum eſt, quòd eorumdem humorum excretio, ſive ſyncera, ſive variegata, magnum ſemper faceſſit negotium: & quotieſcumque apparuerit, dat ſemper anſam ſuſpicandi, aliquam pravitatem ſubeſſe, quæ morbum reddit non contemptibilem, etiamſi alioqui mitem, quod & *Hippocrates* docuit.

(2) In Prognoſi occurrit animadverſione dignum, quòd iſta perniciosæ Tertianæ ſpecies *ultra quartam acceſſionem* non extendatur, ſeu, ut ait in fine Capitis, *quintam ad ſummum acceſſionem* non tranſcendat; ſed, vel intrà hos terminos necare ſoleat, vel in Cauſonem, aliamve graviſſimam Febrem, ac tandem certiùs in Habitualem, commutari. En ergo quantùm teneamur Divinæ bonitati, quæ præſentaneum remedium dedit, vi cujus, & ab ocyſſimâ morte, & ab aliis periculis eandem longiore afflictione tandem inferentibus, certò poſſimus evadere.

(3) Quàm vanâ ſpe autem id expectare liceat ab aliis remediis, oſtendit curatio. Magna Remedia, ex mente Auctoris, hìc nullum fere locum habent; etenim, ſi de purgatione ſit ſermo -- *Cautè id facies* (inquit ipſe) *ſive enim purges, ſive ſecus, periculo res non caret &c.* Si verò de ſanguinis miſſione loquamur, -- *Ægrotantes huj-*

juſ-

juſmodi (ſubdit ille) *tale præſidium non innoxiè ferunt* , & *plerumque a ſanguinis miſſione continua evadit febris* . Magnis ergo Remediis fere proſcriptis, quid ſperandum ſupereſt a levioribus, & nullius ferme vigoris, ſaltem reſpectu habito ad tantam indigentiam , ut norunt Practici? De cryſtallo quidem non contemnendam mentionem facit Auctor (ſelecta fere ſemper remedia indigitans) pro corrigendis pravis illis humoribus recenſitis : & ego quoquè experientiâ fretus, eidem remedio, in mitioribus ſaltem caſibus, ut paulò ante innui, non parum tribuo. Sed furente jam , ſparſis quaquaverſum fluctibus , Torrente, fruſtra infirmioribus hiſce inſtructus

Pugnat in adverſas ire Natator aquas.

In hac ſanè procellâ ſi quis conſuluiſſet *Mercatum* , jure merito contremiſcentem , quærens , an liceret Lignum Corticis amplecti , certum planè pro naufragio evitando refugium , videlicet Specificum certum pro manſuefaciendis efferis hujuſmodi humoribus , *nullum cæteroqui beneficium* , *gratiam*, *aut coctionem* (ut omnimodâ certitudine affirmat Auctor) *a Naturâ recipere aptis*, quid, quæſo, reſpondiſſet ? Muſſitaſſetne, aut hæſitaſſet ?

CAPUT VI.

De Tertianâ Perniciosâ ex miſcellâ craſſorum humorum cum ſeroſis , *& tenuibus ex* LUDOVICO MERCATO , *adjunctis itidem Scholiis.*

(1) *CUm in humanis corporibus intra venas humores abundant ea copia , quæ naturam irritet ad ſeſe deonerandam; cæterum quæ non adeo gravet, quod ad extrema vaſorum pellere non poſſit , fit quidem , ut humorem pellat ipſa tertio quoque die:*

ſed quod frequentius eſt, more duplicis tertianæ ſingulis diebus, maximè prope noctem ad extrema vaſorum, & præcipuè juxta os ventriculi humorem tranſmittat, quo febri ſyncopali humoroſæ ſimillima exiſtit. Quo fit, ut ob ejus copiam, quæ ſui reſpectu major eſt, quam fuit reſpectu majorum vaſorum, a quibus pellit natura, procul dubio adeo graventur, & offendantur univerſi corporis partes, ut hac ſola ratione tertiana, quæ ſui natura ſalubris foret, pernicioſa efficiatur: cui accedit, humorem eſſe mixtum ex tenui bilioſo, & craſſo, cujus craſſitiem veluti ex congelatione, & condenſatione factam arbitramur. In cujus febris natura expendendum primò eſt, qua ratione hi humores gravent naturam in extremis vaſorum, cum intrà majora non adeo graves exſtiterint. *Secundo*, qua ratione ob id pernicioſa exiſtat. *Circa primum conjectandum eſt, humorem hunc concretum, quem ſecum movet bilioſus, & tenuis humor, qui in acceſſionem prorumpit, cum ad extrema venarum funditur, non protinus, aut ſimul ad dicta loca tranſmitti, nec ſimul incaleſcere, ſed paulatim projicitur, ac ſuccenditur; tum quod copioſus ſit, tum quod inæqualis. Quo fit, ut tenuior pars primo ſuccendatur, & ex craſſioribus, quæ primo tranſmittitur, & reliquæ ſic ſucceſſivè, ut natura pellit. Præterea cum mox tenues partes ſuccendantur, quæ craſſæ ſunt, ſimul incaleſcunt, gravioreſque & rariores fiunt, eò quòd ex calore, quod craſſum eſt, ocyſſimè fundatur, & liquetur. Quo fit, ut ea humorum copia, quæ vaſis majoribus non erat magna, nunc in extremis vaſorum liquata, & fuſa maxima fiat, gravis, & ponderoſa, ex quo procul dubio ſequitur, pernicioſam, & periculo plenam efficere febrem, cum vereri oporteat, ne univerſi corporis calor ex copioſo illo humore ſuffocetur, extinguaturque, aut laborans ſyncopi frequenter corripiatur. Finitima quidem eſt hæc febris conditio ei, quam Medici* ſyncopalem humoroſam *vocant, cujus Galen.* 12. method. *meminit nomine febris cum redun-*

redundantia crudorum ſuccorum, licet ex continuarum fiat genere, tranſactis primis acceſſionibus, quod impotens ſit natura longè a cordis vaſis humores illos craſſos, & copioſos pellere, hæc verò intermittens.

*Verum ob id gravis, licet procul a partibus cordi, & ventriculo, aut jecori vicinis eoſdem valeat pellere; e quo vereri oportet univerſi corporis caloris extinctionem, & ob id differunt etiam hæ febres ex occaſione periculi, nam in illa vereri oportet, ne humorum pondere, & copia cordis calor exſtinguatur, quod prope ipſum exiſtat plenitudo, in hac verò ne totius corporis calor pereat, præterquamquod (*ut dictum eſt*) aliqua humorum craſſorum portio prope viſcera tranſmittatur, licet in utraque ob vitium, & damnum ventriculo illatum laborantes periclitentur. Triplex igitur cauſſa neceſſaria eſt hujus febris generationi, crudorum nimirum humorum copia ventriculum, & carnoſum, ac arterioſum genus opprimens, virium infirmitas, quæ caloris paucitatem ſequitur, & vitiata anguſtorum meatuum, & venarum compoſitio.*

(2) *Cognoſces autem hanc febrem ab his humoribus inæqualiter craſſis, & copioſis provenire, quòd lentè, & cum diuturno, ac moroſo rigore incipiat, quem nonnunquam interrumpit calor quidam, veluti flamma exſurgens, quem iterum rigor compeſcit, ita ut per intervalla rigeant, & incaleſcant qui ſic affecti ſunt. Quod ſymptoma illis ſuccreſcere cenſeo, quia humor copioſior eſt, & craſſior (*potius profecto*) quàm quòd ſimul totus poſſit a natura pelli, & ſi pellatur, ſimul ſuccendi. Quo fit, ut pars poſt partem ſuccendatur, & primò quæ in eo tenuior eſt, poſt verò quæ craſſior. Dignoſces etiam id, quod laborantes tardè incaleſcant, ex toto, & quod calor diu duret, & non admodum ſit extenſus, ſed per aliquod intervallum flammea in corpore compareat caliditas, ſed mox ceſſet, & mitis appareat calor: quod licet ita ſit, anxium reddit laborantem, ob preſſuram, & gravitatem arteriarum,*

 & muſ-

& muſculorum totius corporis, quam fuſi, & copioſi præſtant humores. Impotens etiam toto febris tempore efficitur laborans, & cum anxius ſit, ſeſe movere nequit, quo fit, ut moleſtius ferat, & veluti obtuſus ſenſibus exiſtat. Calore videtur carere, & ſiti plerumque premitur, & a potu gravius ſe habet, præcordio in principio inflato, corpus totum ampliori mole, quàm pro naturæ modo, tumens, color omnino vitiatus aliiſque albidior, quàm pro naturali habitu, & aqua inter cutem laborantibus perſimilis, vel lividus. Urina copioſa ſubalbida, copioſo ſedimento, & craſſo plena apparet. Pulſus ex parvitate, & magnitudine inæqualis, aliquando interceptus, & quo magis creſcit febris, evidentiores fiunt prædictæ differentiæ, quòd eo tempore rarior fiat humor, & vehementius naturam premat, celeritas tamen & crebritas non plurimum a natura diſſident, ita ut pleriſque videatur febre carere. Sæpè etiam animo deficiunt, & aquæ potu non levantur, neque aſperſione aquæ ſupra faciem, quinimò frictionibus, & vinculis melius ſe habent: reſpiratio frequens eſt, & ſuſpirioſa: in febris autem inclinatione laborantes maxima cum inquietudine, ab umbilico ad caput exſudant, & aliquantulum liberari videntur, & licet febre carere appareant, adhuc accidentia aliquot ſuperſunt, quibus conſtat nimio pondere laborantes confringi: tandem hoc eſt in hujuſmodi febribus tanquam pathognomonicum ſignum, nimirum, nec augmentum, nec ſtatum, nec declinationem æqualiter fieri, ſed in augmento aliquando inclinat febris, deluditque Medicos, & potu exhibito, aut citra ipſum iterum increſcit, in ſtatu verò plerumque novum incrementum, & aliquando declinationem, & poſtea aliud incrementum ſuſceptat, quod pari penſu in declinatione cernimus. Præter id hoc habet proprium, & peculiare, quod accidentia quæ propria ſunt principiis reliquarum febrium, ſibi vehementiora ſint, & majora prope ſtatum, quam in principio: quo fit, ut eo tempore inæqualitates pulſus, laborantis

ſuffo-

ſuffocatio, & periculum ſine dubio ſint majora: ratio eſt, quia cum hæc mala in hoc affectu ex arteriarum compreſſione, & caloris ſuffocatione prodeant, & hæc eo tempore commodiùs fiant, in quo major fuerit plenitudo, & hæc major ſit prope ſtatum, quia in hac febre uſque ad id tempus ſemper a vaſis aliquid pellat natura ad minora, & quod pellit magis attenuetur prope ſtatum, fit profecto, ut eo tempore accidentia principii eluceant magis.

Verendum profecto eſt in hac febre, ne unum e tribus malis laboranti ſuccreſcat, primum *ne laborans in augmento ipſius febris, cum jam incaleſcere cœpit univerſum corpus, antequam ex toto incaleſcat ſuffocetur. Quippe eo tempore rarior efficitur materia ob fervorem, quem contrahere incipit, quo fit, ut compreſſione vaſorum, & extinctione caloris in toto corpore, vel in ſyncopem gravem, & periculoſam, vel in mortem prolabatur Æger; quod ſi quis quæſierit, qua ratione in hac febre, quæ ſuffocatione interficit, laborantes pereant in ſtatu, & prope ipſum, cum in reliquis quæ hoc modo interficiunt, in principio laborantes ſuffocatione periclitentur; dicendum eſt, hoc eſſe principium hujus febris, quatenus ad eam portionem attinet, eo qnod natura non tranſmittat ſimul humores a vaſis, ſed paulatim uſque ad ſtatum: quo fit, ut eo tempore (præterquamquod funduntur, & efferveſcunt, & liquantur) copioſiores utraque ratione ſint, quam in principio, & ob id eo tempore calorem ſuffocent magis.* Secundum, *ſi fortè natura ſeſe a ſyncopi tueatur, pertimeſcere oportet gravem, & diuturnum aliquem affectum ſubſequuturum, nam cum tertiana hæc plerumque ſit nimis extenſa, facilè continua efficitur, vel ſaltem ſub ingreſſum duarum tertianarum. Quarum occaſione non raro ſuccreſcere ſolet* tertium *malum, nimirum malus corporis habitus: quippe cum calor in dies impotens reddatur, procul dubio verendum eſt, ne etiam bonum ſanguinem conficere non poſſit, ac ſubinde neque corpus probe nu-*

be nutriri, & malum habitum ex conſequenti ſubſequi.

(3) *Videtur profectò poſſe hanc febrem curationem ſuſcipere ſimillimam ei, quam febribus ſyncopalibus humoroſis proficuam eſſe Auctores ſcribunt, ſiquidem in omnibus fere æquales exiſtunt: in qua re non in parvam dubitationem incidimus, ſiquidem Galen. non ſatis apertè monſtrat,* an liceat in hujuſmodi febribus ſanguinem mittere, aut expurgare, *cum ſolum frictionibus utendum eſſe conſulat, nec immerito quidem, cum in hac febre crudorum humorum maxima copia ſubſit, præcipuè juxta ventriculi os, quæ ſanguinis detractionem plerumque interdicit, nec rurſus expurganti pharmaco videtur eſſe a principio utendum, cum corpus plenum ſit, & ob id non ceſſurum medicamentis: quo profectò fit, ut in dubium vertendum ſit, quid agere oporteat. Quippe ſolum uti frictionibus, inſufficiens eſt tanto malo, nec licet corpore exiſtente pleno, quod Galen. interdixerat* 4. de ſanit. tuend. *Quamobrem cenſeo Averroem a Galen. diſſenſiſſe* 7. collig. *qui non eſſe ſolum agendum frictionibus ſcripſit, cui favet Trallian. qui neque mediam, neque multam frictionem ſufficere docet, Raſius etiam* 6. conti. *cum Trallian. purgantia protinus conſulit. Verum ſi quis rem hanc diligenter expendat, reperiet procul dubio, hujuſmodi febris longè diverſam eſſe medendi rationem a curatione febris ſyncopalis humoroſæ, & continuæ. Nam præterquamquod in Galen. doctrina non expreſsè conſtat hujus febris notitia, ejus, quæ illi aſſimilatur,* 12. method. *non diſſimilis eſt curandi ratio. Sed dato, quod verendum ſit ſanguinem mittere, aut expurgare in illa, in hac verò ambo auxilia prærequiruntur, & utrique ſupereſt a principio commodiſſima occaſio. Primum quidem eò, quòd plenitudo illa, quæ in hac febre ſubeſt, non ſit adeo copioſa intra vaſa, quia tantum eſt plenitudo in potentia, quæ in extremis vaſorum efficitur in actu, certum eſt ſubeſſe locum expurgationi: ac ſi cum ſanguinis præſentia adſit copia illorum humo-*

humorum, quos & craſſos, & tenues eſſe diximus, ob id credendum eſt, non deeſſe occaſionem mittendi ſanguinem. Quapropter cum in hac febre periculum ſit, ne in acceſſionis principio, aut ſtatu, ex humoris efferveſcentia, & plenitudine calor univerſi corporis ſuffocetur, ob id, ſi ſanguinem præeſſe ſimul compertum fuerit, vel occaſionem malo præſtiterit ſanguinolentæ evacuationis ſuppreſſio, demendus ſanguis eſt, vena baſilica dextri brachii ſciſſa, idque ſemel, aut bis pro virium robore; ſin aliter, cavendum eſt a ſanguinis detractione tanquam a magno malo: Nam plerumque ſic affecti calore, & viribus carent. Verum ſi prædictos humores tantum dominari conſtet, a purgatione, & ſeligenti pharmaco facta, principium curationis auſpicari oportet ex ſyrupo ſolutivo roſarum, cum infuſione foliorum ſenæ, aut cum expreſſione agarici, vel carthami. *Prodeſt &* diacatholicon, in decocto ſenæ dilutum, vel diaphœniconis modicum cum confectione Hamech ſimplici. *Poſt hanc verò purgationem ſanguis demendus eſt, quod ſi opus fuerit magis probo, quàm ante purgationem, & coctionem, ſi antea miſſus non fuerit. His tamen factis, omni arte curandum eſt corporis calorem evocare, atque excitare, quod facilius poſſit copiam humoris diſcutere, quippe in hoc malo frictionibus, & ligaturis, aut cucurbitis, licet utamur, non quidem ut evocemus humorem ad extimas partes, ut in reliquis dictum eſt, cum potiſſima ratio periculi ſit copioſior humor, aut caliginòſus, & frigidus halitus in partibus carneis, ſed ut ſolum calorem ipſum ſopitum excitemus, evocemuſque ad eaſdem. Quod ſanè facies leviuſculis, ſed longioribus frictionibus, quibus, quod facilius evocari ad cutim poſſit, facilè ſequatur, & cum is ſit calor, & ſpiritus, is procul dubio ſuccreſcit. Item parvis, & frequentibus cucurbitis, quibus ablatis, univerſum corpus ſuffumigabis, & perfricabis calidis linteis, quod ſanè facies parum ante acceſſionem, aut in ipſa, & per vices, & intervalla in ipſo augmenti*

menti tempore, ut per carneas partes aliquid ejus, quod ibidem moratur, antequam calorem offendat, evaneſcat, aut calor, qui id conterat, excitetur. Curandum etiam eſt, ut die quietis laborantes per alvum dejiciant clyſmatis, & ſuppoſitoriis acrioribus, vel vomant, quod profectò grandi diligentia exſequendum eſt. Quod ſi his omnibus factis animo linquant, etiam incipiente acceſſione, modicum panis vino madefactum *porrigere oportebit, qui etiam odoramentis reficiendi ſunt: quod ſecundo, aut tertio iterabis, donec incaleſcere corpus, & calorem conſpicuè excitari comperias. Ac ſi eo pulſus parvitas devenire videatur, quod efficacioribus auxiliis opus ſit, porriges* cum modico vino *pulverem, q.* ℞. aromatici roſati drach. j. margaritarum præparatarum ſcrup. ij. pulveris electuarii de gemmis ſcrup. j. pulveris oſſis de corde cervi drach. j. raſuræ cornu monocerotis unc. ſs. miſce, & cum melle roſaceo fiat bolus, cujus porrige ſcrup j. *Quod facto, cor, & dorſum inunges unguento, q.* ℞. olei liliorum, & de ſemine Angelicæ, ana unc. j. olei cinnamomi drach. ij. pulveris cariophyllorum, & naphthæ, ana ſcrup. j. diambræ gr. j. pulveris florum roſmarini drach. j. croci ſcrup. j. *bulliant cum odorato vino in duplici vaſe, & facta expreſſione prædicti partes inunge. Ventriculo etiam providebis unguento, q.* ℞. olei nardini, & nucis muſcatæ, & abſynthii, ana unc. ſs. cariophyllorum drach. j. galliæ muſcatæ gr. x. ceræ q. ſ. ut fiat unguentum. *Mammis verò fœminarum, & virorum teſtibus adhibebis, quæ odorata ſint, & calorem concilient, velut eſt* vinum calidum cum aqua meliſſæ, & pulv. aromatici roſati, & diacymini.

(4) *His factis in die acceſſionis, ſtudendum eſt in diebus quietis humorum copiam minuere, & cruditatem, & craſſitiem moderari, quod facies, addito* oxymelite, *vel* ſyrupo de corticibus citri, ac modico ſyrupo de duabus radici-

bus

bus cum aquis cinnamomi, aniſi, fœniculi, Angelicæ, vel de radice Chinæ, *ac procedente affectu, non recuſarem,* oxymelitis ſcyllitici *modicum adjicere. Poſt quam præparationem ſi coctio apparenter eluceat, plenius corpus purgabis his, quæ ſuperius diximus, aut* pilulis aggregativis, *vel* de agarico. *Verum ſi lentius naturam concoquere conſtet, ſatius eſſe duxi, per epicraſim corpus purgare pilulis ex* maſtiche, rhabarbaro, & agarico, aut pilulis ex hiera Galen. & agarico, vel prunis Damaſcenis ex decocto ſenæ conditis, aut infuſo rhabarbari, & agarici, vel carthami decocto: *Formidare enim in his oportet copioſas purgationes, ne humore copioſiùs in ventriculum irruente, citiùs in irreparabilem ſyncopen concidant. Præterea ſive purgent, ſive opus aliquod agere velint, e lecto non ſurgant, ne commoti humores citiùs ſyncopen excitent. Interim tamen providendum eſt* hæmorrhoidibus, & menſibus: *tandem poſt prædictas purgationes,* theriaca cum modico vino utendum eſt, *aut* aromatico roſaceo, & vino paſſulato, vel diacymino.

In hac ſanè febre, & ſomno, & vigilia opus habemus: quippe ſomnus concoquit, & vigilia digerit. Item opus eſt victum inſtituere extenuantem, & parcum, ac ſæpius, aut ex longis intervallis, vinum *fere his omnibus ex uſu eſt, ſi non dormierit laborans, noctu, ſin aliter, diu. Providendum etiam eſt, ut laborans quam minimè turbetur, diſtrahaturve aliquo animi pathemate, quod ſic affectis ſummopere noceat.*

SCHOLIA.

(1) TOrquet in hoc Capite ſe ipſum Auctor, ut explicet modum, quo detrudi ſupponit ad extrema vaſorum, ibique ſuccendi inæqualiter craſſos, & tenues humores. Ignorato fluidorum motu, tunc temporis occulto, mirum non eſt., ſi in tot figmenta ſæpius labe-

labebantur Prædeceſſores noſtri etiam Doctiſſimi. Quæ nihilominus ille adſtruit de inæquali craſſitie, ac tenuitate humorum irregulariter effervеſcentium, ſive, ut loquitur, ſuccenſorum, omnino locum habent in iſto caſu, ſi modo ſenſibiliore explicentur. Quæ pariter addit de condenſatione, congelatione, ac concretione eorumdem humorum craſſorum, commixtorum cum bilioſis, & tenuibus, videntur nonnihil congruere cum iis, quæ ex principiis *Acidi*, & *Alchali* hodie deducunt quamplurimi. Quocumque tandem modo meliore hæc explicentur (quod Theoreticis relinquo) certum eſt ſaltem, vi hujuſce Febris, ſeu Cauſæ illius immediatæ, inæqualem ebullitionem intrà ſanguinem ſuſcitari, ſive deinde id fiat ob heterogeneitatem particularum præexiſtentium in ipſo ſanguine, illumque ex parte conſtituentium, ſive ob peculiarem, inæqualemque diſpoſitionem, aut compoſitionem febrilis Fermenti in ſanguinem influentis, ſive propter utrumque.

(2) Ob id, ſignum Febris hujuſce ſpeciei, quaſi *Pathognomonicum*, eſſe dicit Auctor, quòd, nec augmentum, nec ſtatus, nec declinatio æqualiter fit; ſed in augmento aliquandò inclinat Febris, deluditque Medicos, dum potu exhibito, aut etiam eo non exhibito, iterum increſcit, idemque non raro repetit in ſtatu, aut etiam in ipsâ declinatione; quod maximè verum eſt in Praxi: & ideo ſummè pariter obſervabile, ad plurimos errores vitandos.

(3) Difficultatem curationis demonſtrat controverſia de ſanguine mittendo, & de inſtituendâ purgatione, licèt utrumque præſidium tandem Auctor admittat. Neque enim hæc Febris ſpecies revera eſt adeò exitioſa inter reliquas, ut aliquam Curationem, ut ajunt, Methodicam, ſaltem circa initia, non patiatur.

(4) Cir-

(4) Circumſpectionem tamen ſuam in purgando ſatis oſtendit idem Auctor verbis illis -- *Formidare in his oportet copioſas purgationes*, rectiùſq; forſan dixiſſet, etiam *modicas*. Sat ergo fuiſſet ſuperiùs dixiſſe -- *Curandum eſt, ut die quietis laborantes per alvum dejiciant clyſmatis, & ſuppoſitoriis*.

CAPUT VII.

De Perniciosâ Tertianâ ob aliquod accidens, quod ſuccreſcit, ex eodem MERCATO, *cum iiſdem Scholiis*.

(1) E*St itaque quinta pernicioſæ tertianæ ſpecies ea, quæ non ex propria conditione, & natura talis efficitur, ſed ex aliquo accidenti, quod illi ſuccreſcit, cujus ratione ipſa periculoſa efficitur, quantumvis ſuo more ſalubris, & ſignis firmata ſecuriſſimis exiſtat. Sic profectò hac lege uno e duobus modis aliquam tertianam periculoſam fieri conſpicimus:* Primo, *quando creſcente calore in acceſſione ipſa pituitoſus, aut craſſus ob contractam fuſionem, & tenuitatem ab ipſo calore præſtitam, inſtillat, decumbitque in aliquam partem, ac velut ſuffocativum (*ut ajunt*) catarrhum, ſi ex capite; vel difficilem reſpirationem, aut orthopnœam, ſi ex thorace; vel articulares, & graviſſimos dolores concitat, ſi in articulos prædictus humor prolabatur; quippe certum eſt, non raro contingere his, qui caput habent catarrhoſum, humidum, & fluxionibus obnoxium, ſi febre tertiana corripiantur, tempore acceſſionis, ob calorem tantam defluere pituitæ fluxilis copiam, quod in graviſſimam ſuffocationem, aut lateralem dolorem pleuritico dolori perſimilem ocyſſimè periclitari videantur, ſicut his, qui aſthmate laborant ob craſſos, & viſcidos humores, thoracis vaſa, & partes obſidentes ab eodem calore liquari, & moveri, excitareque diffi-*

difficillimam reſpirationem, & graviſſimam orthopnœam. Ita prorſus his contigiſſe ſcimus, qui articularem morbum pati ſunt aſſueti, quibus vi caloris fuſis humoribus, tenuior quædam pars in articulos migravit, qua quidem graviſſimæ, & moleſtiſſimæ fiunt tertianæ acceſſiones. Quæ omnia finita acceſſione protinus aliquando ceſſant, eò quod calor, qui humores liquavit, eoſdem diſcutere valuit, aliquando verò ejuſdem mali, quod excitavit, aliquid adhuc ſupereſt, quod moleſtam, & non rarò periculoſam minatur fore venturam acceſſionem, ſi malum malo ſuccreſcat. Secunda *quidem hujus tertianæ ſpecies ſuboritur, cum febrilis calor uterum in conſenſum allicit, commovens corruptos vitioſoſque ibidem morantes ſuccos, quibus motis, accidentia ſuccreſcunt, tota acceſſionis duratione æquè gravia, ac periculoſa, his quæ hyſtericis fœminis accidere aſſolent.*

Signis profectò in hujuſmodi tertianis non plurimum opus habemus, cum conſtet, prædicta accidentia, quæ illis ſuccreſcunt, non accidere ob caloris febrilis, aut humoris peccantis, vel membri, in quo humor febrilis incumbit, vitium, ſed accidentia longè diverſa eſſe a natura prædictorum, eſſeque ſymptomata, quæ aliis humoribus ab his, quæ tertianam efficiunt, diverſis propria ſunt. Quippe affici catarrho, aut difficulter reſpirare, vel articulos dolere certum eſt, diſtinctum quid eſſe, & accidentale a natura febris tertianæ: & ob id cum hæc accidentia ſuccreſcunt, conjicies tertianam fieri pernicioſam ex accidenti, & non ex nativa ſorte.

(2) *Verendum quidem eſt in his tertianis, ne aliquod ex prædictis malis, quæ calore acceſſionis fiunt, vel laborantem ſuffocet, vel ſi iterum revertatur, eſſentiale fiat, & proprium: Quapropter ſic affectos in die quietis præcavere oportet, ne iterum revertatur malum, & in acceſſionibus periclitentur.*

Curandi ratio in hac affectione peculiares ſibi præſcribit conſiderationes, quas maximi eſſe momenti cenſeo. Prima *ſanè eſt,*

nè eſt, quod in ipſa acceſſione, ubi majus imminet periculum, id præcaveamus juxta ſymptomatis, quod ſuccreſcit, naturam: In die verò quietis curandum eſt, ne iterum revertatur. Namque in curatione ipſius tertianæ nil novi agendum eſt, præter id, quod in reliquis tertianis ſalubribus ex uſu eſſe diximus: præterquamquod hæc paulo celeriùs, atque diligentiùs expoſtulat curari: ne ſi diutius protrahantur acceſſiones, & frequentiùs repetant, aliquo ex prædictis modis laborans in ipſis periclitetur. Sic profecto urgente fluxionis periculo, ſive ad fauces, ſive ad thoracem, ſive cum dolore, aut ſecus, vel cum difficili reſpiratione, & orthopnœa, omni arte curandum eſt fluxum a capite ad alias partes divertere, quod facies brachiis vehementer fricatis, aut ligatis, vel ſi ipſis cucurbitas appoſueris, bis in ſingulis horis, quòd fluxio illuc evocetur. At ſi grande periculum immineat, ipſas ſcarificare oportebit, & poſtmodum ſcapulis iterum alias affigere, quo flatus a thorace diſcutiantur, & aer partibus dilatatis commodius recipi poſſit. Quod ſi lateralis eluceat dolor, brachiis ſat eſt ipſas apponere, & diſcutientibus, ac ſiccis præſidiis prope partem dolentem uti, ut ſacculis ex milio, & furfure, chamæmelo, & ſale: *Nam ſi inunctionibus, aut evaporatoriis utaris, laxiore facta parte copioſiùs ipſa recipiet, & fluxionem evocabis. Sic profecto utero providebis juxta affectionis, quæ ſuccreſcit, indigentiam, ut libro noſtro de mulierum affectionibus abundè dictum eſt. Podagricis, aut quibuſvis aliis articulorum doloribus nihil adhibebis, ne, ſi frigidum ſit, ad principaliùs membrum repellas; ſi verò calidiùs, plus ad affectas dolore partes attrahas, ſed blandioribus auxiliis curandum eſt, laborantem ab acceſſionis ſævitia eruere, quod leges fuſius libro noſtro* de arte medendi morb. intern. proprio capite. *Ceſſante verò acceſſione, providendum eſt, ne iterum præcedens ſymptoma revertatur, quod facies eiſdem præſidiis, quibus ſi præſens fuiſſet, curaſſes: hoc uno in conſiderationem adhibito, quod ſi fieri poſ-*

ri poſſit, uno & eodem præſidio febri, & ſymptomati provideas, ſive ſanguis mittendus ſit, ſive corpus purgandum. Verùm, ſi id complicationis conditio non ferat, ſymptoma auferendum eſt, ac ſi ſanguinem miſeris, ex ea parte, & vena facito, quæ vel capiti mandanti, vel thoraci, a quo malum oritur, e directo reſpondeat: aut a jecore, & venis majoribus, ſi articuloſum membrorum genus pati videatur: vel ex talo, ſi aut menſes, aut hæmorrhoides deficiant, vel uterum compati conſtiterit. Quod quidem pari beneficio proderit febri, & accidenti, haud ſecus, quàm expurgans medicamentum, ſi eadem lege præſtiteris: quippe ea adhibebis primò, quæ materiam accidentis reſpiciant; poſtea verò quæ febrem, licet aliquando mixta adhibere oporteat medicamenta, utrumque nimirum reſpicientia. Verum ſi ex prædictis accidentibus aliquod jam firmatum eſſe conſtet, quod liquidò cernes, eò quòd die etiam quietis adhuc perſeverat, non omnino poſthabita febris curatione, ipſi ex toto innitendum eſt, quod facies juxta naturam mali, quod ſupererit, idque quæres proprio ejus capite, ut & univerſalia, & particularia auxilia probè adminiſtrare poſſis. Verum ſi morbus præſtiterit expectandi inducias, majori diligentia ſtudendum eſt tertianam febrem curare, ſiquidem illa vicem cauſſæ moventis gerit, & ea curata, facilè accidentia deliteſcunt.

(3) *De Tertiana Pernicioſa ob humoris venenoſitatem, quæ neceſſaria ad curationem, & notitiam exiſtunt, reperies libro &c.*

SCHOLIA.

(1) CIrca univerſum hoc Caput dico, quòd, ſi accidentia, quæ ſuccreſcunt Febribus, verè ſint talia, ut nullam habeant cum Febre communionem Cauſæ, vix poteſt peculiaris ſpecies Febris Pernicioſæ exinde conſtitui; nam hoc nomine Pernicioſa etiam dici poſ-

ſet

ſet Ephemera, ſi illi grave aliquod accidens ſuperveniret. Oportet itaque diligenter animadvertere, an ſuccreſcentia accidentia omnino ſequantur Periodum Febris, itaut eâ invadente, invadant, & eâ ceſſante, ceſſent. In tali enim caſu, potiùs cenſenda ſunt ſymptomata Febris, quàm alterius naturæ, etiamſi motus febrilis, tantùm datâ occaſione, ea ſuſcitare videatur: ſecus, ſi non ſequantur Periodum, motumque febrilem. Sic, ſi Mulieri ſemper in acceſſione ſuperveniat paſſio aliqua, Hyſterica dicta, quæ non alio tempore invadat, & ſolutâ Febre, ſemper ſolvatur, reputanda erit ſoboles Fermenti febrilis (licèt tantùm per accidens) in ſubjecto diſpoſito, & intrà ejuſdem fluida turbas illas ſuſcitantis: idemque dicendum crediderim de Colicâ, de Vertigine, ac de ipsâ nonnunquam affectione Epilepticâ, unà cum febrilibus Paroxyſmis recurrente, in ſubjecto aſſueto. Fateor equidem, accidentia pernicioſa hìc ab Auctore enumerata, nempe *Catarrhum ſuffocativum*, *dolorem Pleuritico ſimilem*, *Aſthmaticum affectum*, *& Arthriticos dolores*, quæ cuncta illi fortè ſæpiuſculè videre contigit, mihi rariùs, ac fere nunquam in Pernicioſis videre contigiſſe, quin potiùs alia frequentiùs obſervaſſe, perniciem inferentia, quæ ipſe nominatim non recenſet, & quæ ego ſpecialiter recenſebo Capite primo Libri ſequentis.

(2) Cum ergo in hiſce caſibus ex mente Auctoris *ſic affectos præcavere oporteat, ne iterum revertatur malum, & in acceſſionibus periclitentur*, ſuppoſito, quòd malum hujuſmodi ſequatur acceſſionem, velut umbra Corpus, ſoli idcircò Paroxyſmorum præcautioni (quoniam facilè hodie poſſumus) per uſum Chinæ Chinæ inſiſtendum eſſe, nullus dubito, omiſſis tot medicamentorum catervis, quæ ad tollendos hujuſmodi affectus ſolent uſurpari: pro quibus in tali caſu ſubmovendis, unus cæteroqui

Q 2 ſuf-

ſufficit Cortex, ut conſtat etiam ex Hiſtoriis ix., & xv., Cap. x. Libri primi relatis, de Tuſſi Tabem minante, & de viſus obcæcatione, per Quartanam inductis, & per Chinam Chinam curatis. Quoties enim ſtrenuum iſtud Febrifugum conveniat (ut in ſimilibus caſibus, ſi graves ſint, profectò convenit) non eſt, cur de tot aliis remediis infirmioribus æquè, ac ſuperfluis, ſimus ſoliciti. Cardo Praxeos verſatur, non in multiplicitate, ſed in electione remediorum, ſimulque in opportunitate noſcendâ, & captandâ occaſione. In iiſdem propterea circumſtantiis idem morbus remediis iiſdem ab uno Medico tollitur: ab alio, non ita. Ordo quippe, ſeu tempus peculiare adminiſtrati remedii, exitus varietatem parit. Ars quævis Mechanica paucis Inſtrumentis perficitur, eademque iiſdem a duplici Artifice inæqualiter exercetur, parium Inſtrumentorum uſu diſpari diverſitatem faciente. Haud aliter modicus medicamentorum apparatus (quem in numero ſatis parco verè conſiſtere, & nihilominus ſufficere, aliquando forſan oſtendam) in manu periti Medici, Morbis fere quibuslibet ſanabilibus ſanandis par eſt. Octo tantummodo voces Muſicæ, ſi rythmicè diſponantur, concentibus omnibus, utut diverſis, edendis ſunt ſatis: inconcinnè verò, vel intempeſtivè prolatæ, & diſſonant, & harmoniam perturbant. In regendâ ſanitate, quæ in fluidorum, & ſolidorum harmoniâ conſiſtit, analogiſmi par ratio. At de hoc ſatis.

(3) De eo denique, quod innuit Auctor circa *Sextam* ſpeciem Tertianæ Pernicioſæ, tum dignoſcendam, tum curandam, nil dico, cum eam ad commune Febrium Malignarum, & Peſtilentium genus reducat, communemque cum illis Diagnoſim, Prognoſim, atque Medelam alibi inſtituat; quod hujus loci non eſt.

CAPUT

CAPUT VIII.

Prava rurſus Pernicioſarum Febrium Intermittentium natura innuitur ex deſcriptione RICHARDI MORTON , *adjunctis pariter ad claritatem fuſioribus Scholiis.*

VArias Pernicioſæ Intermittentis Icones hactenus nobis exhibuit *Mercatus* : modò verſicolorem illius imaginem, diverſos (ut ait) morbos mentientem pingat *Mortonus* , ſimulque vim eximiam Peruviani Corticis pro tanto hoſte debellando teſtetur. Teſtetur, inquam, ipſe, me aſſeverante, ſeu (quod digniùs eſt) ipſe doceat, me ſolùm teſtante. Æquum eſt enim, ut, quemadmodum ille ante me inſignia Corticis experimenta in caſibus admodum arduis, & nonnunquam in Pernicioſis Febribus, de quibus impræſentiarum eſt ſermo, tentavit, ac feliciter abſolvit (quod Hiſtoriæ ab eo deſcriptæ ſatis oſtendunt) ita in earumdem Febrium deſcriptione, ipſarumque per Corticem curatione tradendâ, primas teneat: ego verò ad confirmanda illius aſſerta, tantummodo calculum addam, ex propriâ, & multiplici experientiâ petitum. Ingenuè tamen repeto, quod & olim Lectori præfatus ſum, me nempe circa hoc nihil, ne analogicè quidem, deſumpſiſſe a *Mortono*, cujus Opera, quæ penes me exiſtunt, tempore, quo primum, ſatiſque notum in Urbe meâ tentamen inii (permittentibus id ipſum, quamvis ſpe nullâ, aliis Comprofeſſoribus, tum Noſtratibus, tum Exteris) nondum erant cuſa, nedum mihi nota. Et licèt in ipſis admonear a Bibliopolâ, Tractatum Pyretologicum ſejunctim priùs impreſſum fuiſſe, illius profectò nullam unquam, ne per famam quidem, notitiam habui.

bui. Sed hoc nil intereſt. Si de oppoſito quis velit, valeatve ſuſpicari, ſciat, majorem mihi fore laudem, ac gloriam, ſi Viri Clariſſimi potiùs, quàm meo fretus conſilio, prima experimenta (utut rationabilia) dicar tentaſſe. Utcumque, ego de hac noſtrâ in Methodum non longè abſimilem, ſed tamen diverſam, coincidentiâ adeò mihi complacui tunc, cùm *Mortoni* Pyretologiam luſtravi, antea (fateor) fermè neglectam, ut, jus promeritum Eidem redditurus, parum quidem abfuerit, quin Tractatum ipſum integrum reimprimi curarim (quem tamen a fronte ad calcem attentè a cunctis conſiderari velim) illique meas obſervationes, caſuumq; conſimilium Hiſtorias adnexerim. Id autem aggreſſus eſſem, ut quamplurimas veritates practicas inibi exiſtentes, ſed, vel non ſatis patentes, vel non ſatis perſpectas, & fortaſſe minimè creditas, in propatulo ponerem. Iis etenim alicubi dilucidatis, & ab aliquo identidem exceſſu (ſi fas ſit dicere) caſtigatis, melior forſitan ſors acceſſiſſet, majorque itidem perlegentibus utilitas. Sed ex aliâ parte, cum quidquid in eo Tractatu propiùs videtur reſpicere *Pernicioſas* Intermittentes, erui poſſit, partim quidem ex Capitibus, ubi de ſignis Intermittentis Febris, tum Diagnoſticis, tum Prognoſticis, ſed præcipuè ex Capite ſpeciali, ubi de Genio Intermittentium verſatili, alioſque morbos, etiam acutiſſimos, ſimulante, ſermonem habet, idcirco hoc unum ſaltem *Caput* ad unguem tranſcriptum hìc inſerere lubens decrevi. Ne verò cum *Mortono* aliter agerem, ac egerim cum *Mercato*, congruum duxi illius quoquè ſenſa perpendere, nonnulliſq; animadverſionibus tantillum augere, propriam ſubinde, & apertam Pernicioſarum Periodicarum Deſcriptionem, ac Curationem promulgaturus, Peruviano Cortice validè adminiſtrato feliciter abſolvendam. Quod quidem intel-

intelligendum eſt, ut tunc dicturus ſum, non modò de eâdem Febre ſuos adhuc typos, etſi crudeliter, patenter tamen, ſervante; ſed de ipsâ etiam jam in *Continuam* conversâ, & obſcuratis, nondum tamen planè abolitis, periodis, ad exitium properante, cum nempe jam frigefactus univerſaliter Ægrotans, cum minutulis ſudatiunculis, fere ſinè pulſu jacet, moribundo ſimilis, dummodo uſq; in alteram Exacerbationem (a quâ per diem naturalem circiter diſtet) valeat ſufficere. Priuſquam ergo iſta propiùs aggrediar, mihi interim præludat

RICHARDUS MORTON

De Proteiformi Intermittentìs Febris Genio.

(1) E*Xempla Febrium Intermittentium* Cortice Peruviano *curatarum adjungere, irritum planè atque inutile eſſet, poſtquam Cl.* Badus, Sturmius, *cæterique Remedii hujus* (2) *Polychreſti Fautores hanc Provinciam jamdudùm ſuſceperint: Et nemo hodie (quod ſcio) de viribus hujus Remedii Febrifugis dubius hæreat. Quandoquidem autem, ob vehementiam Symptomatum, ubi Natura ferè integra, acriùs ſtimulatur ad luctam cum veneno hoſtili inſtituendam, hæ Febres haud raro pleróſque alios* (3) *Morbos, cóſque acutiſſimos ſimulare ſoleant,* Corticis *tamen viribus cedant, & ſi* Cortex *non exhibeatur ſæpiùs funeſtæ evadant; Operæ pretium duxi Exempla aliquot hujuſmodi Febrium, quas nuperrimè obſervavi, ſeligere, ſcriptis mandare, atque publici juris facere. Atque equidem hoc penſum eò lubentiùs aggredior, quia* (4) *Nemo adhuc (quantum ſcio) hoc ſubjectum tractavit, cujus cultura ad Praxin Medicinalem promovendam maximi momenti mihi eſſe videtur. Siquidem inter innumera illa ſymptomata haſce Febres comitari ſolita, nullum eſt quod non aliquando adeò vehementer ſæviat, ut vita Ægri inde in præ-*

ſens diſcrimen adducatur, *&* Typus *Febris in variis ſuis ſtadiis* Algoris, Caloris, *&* Sudoris *abſcondatur penitùs*, *& opprimatur*, *ita ut neque ex Urinâ*, *Temperie*, *Pulſu*, *vel alio quoque ſolito modo diſtingui poſſit*; (5) *verùm ſub larvâ* Algoris *funeſti*, Vomitionis *indeſinentis*, Diarrhœæ *torminoſæ*, Choleræ *morbi*, Colicæ *ventriculi*, Hemicraniæ *periodicæ*, Apoplexiæ, Syncopes, Rheumatiſmi, Spaſmi *univerſalis*, Pleuritidis, Peripneumoniæ, Doloris lateris punctorii, *vel alterius Morbi ſecurè deliteſcens*, *Medicum a ſcopo ſuo non rarò abducat*. *Symptoma quidem intereà Remediis propriis*, *ſed incaſſum*, *tentatur*; *Nam*, *poſthabito Fermento Febrili*, *proximâ efferveſcentiæ periodo*, *priora*, *aut deteriora ſymptomata inexpectatò recrudeſcunt*, *Medicus Syſiphi ſaxum volvit*, *atque Æger vitæ dulciſſimæ diſpendio*, *aut ſaltem magno ſumptu*, *ignorantiæ vel incuriæ Medici pœnas ſerò luit*.

Sic ubi, *præ gradu* (6) *Veneni ſummè Deleterio*, *Spiritus adeò perculſi ſunt*, *ut a primo ictu ſeſe iterum nullatenùs expandere valeant*, Algor, *qui primum horum paroxyſmorum inſultum*, *ex inſtituto Naturæ*, *comitari ſolet*, *eoùſque protrahitur*, *donec Æger* Deliquiis *frequenter recurrentibus confectus*, *tandem Fatis cedat*. *Intereà Remedia intùs*, *vel extra ad flammam vitalem reſuſcitandam incaſſum applicantur*, *Febris autem nullo indicio ex Urinâ*, *Temperie*, *vel Pulſu*, *accuratiſſimo Obſervatori ſeſe prodit*.

Parili modo, *ubi in primo Stadio Paroxyſmi*, *Fomes Venenatus Spiritus tantùm opprimat*, *ut non ultrà ſolitam Sphæram ſeſe poſſint expandere*, *abſque indiciis* Febris *præſentis*, de Nauſeâ, Ægritudine, & Vomitione *Æger unicè conqueritur*, *donec Veneno a* Cortice Peruviano, *vel aliâ Antidoto ſubacto*, *Spiritus in nativum ſtatum reſtituantur*.

Nonnunquam Venenum Febrile ſub initium Paroxyſmi glandulas Inteſtinorum petit, *&* Fluxum Alvi *torminoſum*,

vel

vel Dyſenteriam excitat. At, cùm Spiritus diù uno tenore opprimuntur, hæc ſymptomata utut continua, ſtatis Periodis exacerbantur & periodica evadunt, ſine Febris indiciis manifeſtis, & vires Opiatorum, *&* Adſtringentium *longè ſuperant, donec a* Cortice Peruviano *cum* Laudano *commixto, Cauſa, ſc.* Fermentum *Febrile, Maſſam colliquans, æquè ac Symptomata inde orta auferantur.*

Ubi Venenum Emeticam *ſimul ac* Catharticam *naturam participat, Æger frequenti vomitione & dejectione detinetur; &, niſi Spiritus in primo Paroxyſmi Stadio expanſione legitimâ virulentiam excutiant, formatur inde* Cholera *morbus, Febre neque per Pulſum, Urinam, vel Temperiem ſe manifeſtante. Ventriculo intereà, aut Inteſtinis, aut utriſque ſimul ab acrimoniâ Humorum intenſiſſimè venenata Sphacelatis, Æger brevi Fatis cedere cogitur, aut ſaltem poſt Inducias infidas datas, a veneno, proximo Paroxyſmo recrudeſcente, Symptomata eadem crudelia & funeſta revireſcunt, niſi a tempeſtivâ* Antidoti *Febrifugæ Exhibitione antevertantur.*

A parili gradu Veneni non raro obſervavi Ægros, præſertim antiquâ, & confirmatâ hujuſmodi Febre laceſſitos, denuò (typo Febris legitimæ amiſſo) perpetuâ Nauſea, Ægritudine, Vomitione, Sudore colliquativo, Suffocationibus Hyſtericis, *cæteriſque id genus Symptomatis in genere Nervoſo penè Confectos* (7) *atque Animam quaſi derepente efflaturos, quos debitâ Doſi* Corticis *(nullâ aliâ arte ſanabiles) illicò reſtitui.*

Unicuique etiam in Medicinâ verſato notum eſt, horrendos Dolores (& iis, qui a Toxico propinato proveniunt, non minores) Lumbos, & Crura ſpaſmodicè lancinantes, non raro primos inſultus Febrium Intermittentium *legitimarum, præſertim* Quartanarum *comitari ſolere, durante* Algore, *&* Rigore, *donec Spiritus multo niſu expanſi, ac agitati pares ſint Veneno activo eliminando. Flammâ autem indè accenſâ,*

Spaſ-

Spaſmi *dolorifici ſenſim ceſſant: Verùm, ubi Spiritus vi veneni non tantùm deprimantur, ſed etiam in ſtatum Exploſivum univerſim adigantur, nonnunquam deprehendi totum Corporis Syſtema inde perpetuò algens, idque diù, ac ſine ullâ Febris notâ; totam autem Machinam intereà Spaſmis univerſalibus, iiſque horrendis, & verſatilibus hinc inde vellicatam & lancinatam. Nec mirum eſt, ſi Æger perpetuâ Ægritudine, Vomitione, atque deliquiis inde confectus (ut fieri ſolet) brevi Mortem oppetat, niſi Ars tempeſtivè Naturæ languenti ſuccurrat.*

Haud rarò etiam Spiritus a nativâ ſuâ debilitate, vel obſtructione, atque præſertim a Frigore percepto, vel aliâ quâvis cauſa evidenti anſam præbente, in ſtatum Exploſivum adiguntur, unde partes aliquæ ſingulares, præſertim Thoracicæ, Pulmones *ſcil.*, Pleura, Diaphragma, *aut* Ventriculus, *ac* Inteſtina *vellicantur, & Spaſmis lancinantur. Æger, præ atroci dolore, perpetuò alget, atque* Deliquiis *frequentibus*, Suffocationibus, & Vomitionibus *fatigatur, ſine aliqua nota Febris evidenti; Urinam claram reddit, & ſine Pulſu Moribundus jacet, quouſque Spiritus veneno icti Arte, vel Naturâ expanſi, flammam in Maſsâ denuò excitarint: Morbus autem a* Cholerâ *morbo*, Pleuritide, *ſeu* Peripneumoniâ, *duntaxat ex* Tuſſis, & Pulsûs *defectu*, Vomitionis, & Doloris *exceſſu*, Deliquiis, & *extremorum* Frigiditate *dignoſcendus eſt.*

Sæpe etiam Ægros de dolore lateris unius, aut alterius punctorio conquerentes novi, in quibus tamen Febris κριτήρια deprehendere non potui per plures dies, niſi quòd Pulſus paulò juſto celerior erat. Poſtquam autem Venæ ſectione, *& uſu* Laudani *cùm* Alexipharmacis *commixti, iſti* Spaſmi *mitigabantur, atque inde vis Spirituum Elaſtica nativa aucta fuit, ſigna flammæ in Maſsâ accenſæ, quàm citiſſimè ſeſe prodiderunt.* Urina *tincta eſt, & turbata.* Pulſui *fortitudo, ac cele-*

celeritas pari paſſu acceſſit. Temperies *univerſim incaluit, ſitis clamoſa evaſit*, Aphthæ *linguam, atque Os cooperuêrunt. At, ad Flammæ, & doloris Exacerbationem ſtatis periodis recurrentem ſemper, quaſi ad Cynoſuram, auſpicatò curſum meum dirigens, Copiâ* Corticis Peruviani *cum* Laudano *commixti, & intervallis Paroxyſmorum exhibiti, Venenum ſubegi, & Ægrotantes a Febri, ac dolore penitùs liberavi.*

Præter cætera omnia Mihi pluries mirari contigit, poſt ſubactionem Veneni Febrilis ab Expanſione Spirituum quadantenùs effectam, cùm ex Pulſu *forti, ac celeri*, Urinâ *intensè rubrâ, ac turbatâ*, Temperie *calidâ, cæteriſque Indiciis, Febris ſeſe palàm oſtendat, Artus hiſce Doloribus ſpaſmodicis, ſtatis periodis recurrentibus, & more Rheumatiſmi verſatilibus eſſe affectos, cum Tumore, & Ardore partium laborantium, a niſu Spirituum in his partibus ſeſe expandere ſatagentium. At hoſce* Dolores *adhibitâ* Venæ ſectione *debitâ, uſu* Corticis Peruviani *copioſo extra Paroxyſmum miniſtrato feliciter ſemper profligavi.*

Denique Cerebrum, primo inſultu Febris legitimæ affici, non tantùm Vertigine, *a Spiritibus veneno Activo oppreſſis, ac turbatis, verùm etiam Dolore* Acuto, *vel* Gravativo, *a niſu Spirituum in membranis ſeſe expandere ſatagentium, cuivis Medico notum eſt. Nonnunquam autem Spiritus hoc tempore Febris adeò opprimuntur & turbantur, ut Ægrotans, more Apoplecticorum, durante toto Paroxyſmo, ſine Febris indiciis, Mortuo ſimilis jaceat, & eadem Symptomata ſimul cum Paroxyſmo ſubſequenti ſæpe recrudeſcant:* (8) *Quibus Symptomatis utut* Venæ ſectione, Veſicatoriis, *cæteriſque ejuſmodi* Apoplexiæ *veræ Remediis, jure merito ſuccurrendum ſit, Revireſcentia tamen eorum ſine* Cortice *præcaveri nequit.*

(9) Hemicraniam *Periodicam etiam obſervavi, a niſu Spirituum in membranis Cerebri ſeſe expandere conantium, quam ſpatio bidui*, Venæ ſectione, *& uſu* Corticis *penitùs ſuſtuli;*

ſtuli; licet in hujus Symptomatis Curatione, Venæ ſectio, Veſicatoria, Emetica, Cathartica, Errhina, Maſticatoria *ad hebdomadas aliquot ſpem meam deceperant.*

Quò genius Verſatilis morbi hujus Proteiformis ad vivum depictus dignoſcatur, & ut inde ſciatur, quo pacto Naturæ hiſce Symptomatis laboranti, tempeſtivè ſuccurri poſſit, (10) Hiſtorias *huc ſpectantes hîc ſubnectam, quibus unam Hiſtoriam admodùm raram ſubjicere non pigebit* Febris *a dolore* Nephritico *ortæ, Symptomatis horrendis ſpaſmodicis ſtipatæ, & Cortice curatæ; uti & efficaciæ noſtri* Febrifugi *priùs memorati, ubi vires Corticis, ob diutinam aſſuefactionem, vel peculiarem Ægri diſpoſitionem, defecerant.*

SCHOLIA.

(1) SUpervacaneum jure merito reputat Cl. Auctor, hiſce temporibus ſcribere curationes Intermittentium vulgarium, ope Chinæ Chinæ abſolutas; ſed ex adverſo æquè meritò neceſſarium cenſet, ac opportunum, recenſere curationes earum Intermittentium Pernicialium, quæ hominem in maximum vitæ diſcrimen adducentes, Cortice nihilominus ritè oblato æquè promptè curantur, ac benigniores. Hanc itaque praxim illuſtrare maximè intereſt, præcipuè cum ea extendatur ad Febres ipſas recentem continuitatem adeptas, dummodo fuerint Intermittentes ab ortu, & poſt acquiſitam continuitatem, conſuetas adhuc incrementi, & decrementi viciſſitudines, atque periodos ſervent. Illas enim conſiderandas eſſe ut Intermittentes, & ut tales Cortice pariter certò curari, nos docet, præter *Mortonum*, Doctiſſimus *Sydenham* in Epiſtolâ ad *Bradyum*, ut videbimus, tum Cap. 5. Libri 4., tum Cap. 3. Libri 5. Nos itaque in hâc Praxeos Medicinalis parte promovendâ *Mortoni* mo-

morem ſecuti, poſt ſtatutam Methodum noſtram offerendi Corticem in hujuſmodi Febribus, cæteroqui lethalibus, complementum ejuſdem methodi ab exemplis ſuo loco ſubnectendis mutuabimur.

(2) Non ſinè magnâ ratione hoc remedium hìc, & alibi ab Auctore *Polychreſtum* dicitur, quippe verè ad multa, & magna perutile in lineâ Alexipyretorum. Utinam ad alios morbos ſimilia poſſideremus; ſed, paucis demptis, quorum virtus certa eſt, & utilitas evidens, Ars noſtra Medicamentis ſuperfluis alioqui ditiſſima, bonis, certiſque, quæ innotuerint, caret: imò forſitan ob hoc ipſum eſt inops, quia inutilibus, dubiiſque ſuperfluit. Obruit nempe vel ipſum Medicum ſupervacanea Pharmacorum copia: quandoquidem ægrè nimiùm e mille figmentis una, quæ fortè vix eſt, practica veritas, poteſt ſecerni. Deme (audeo dicere) ab Arte Medicâ Phlebotomiam, Purgationem, Chalybem, Chinam Chinam, Ipecacuanham, Opium, Thermas, Viperam, Mercurium, diverſaque Antivenerea, Lac, Serum, aliaque non multa, & ferme nudam reddes. De Chirurgiâ, quod eſt ad remedia quædam, non abſimile ſit Judicium. Perita namque manus, ſæpe ſola, vel ferro prudenter, vel igne cautè, vel faſciis eleganter, & cum regimine inſtructa, quàmplurima præſtat. Contrectatio vulnerum crebrior, & medicaminum multiplex appoſitio, vana ſæpe, imò plerumque noxia Artis oſtentatio eſt. Super hâc re ſatis diſertè ſuis temporibus *Cæſar Magatus*, illumque ſecutus *Septalius* (quodcumque ſit, quod de utroq; fert, judicium, *Sennertus*) noſtris verò temporibus *D. Bellot* ejuſdem *Magati* Sectator noviſſimus, ſive deinde hujus cum illo conformitas fortuitò tantùm contigerit, quod non repugnat, ſive potiùs de induſtriâ, ut in peculiari Epiſtolâ notat, & in pinguiori, quod adhuc

huc meditatur Opere, ſe oſtenſurum ſpondere videtur Accuratiſſimus *Sancaſſanus*. Utcumque, Inventum primum raræ ſolutionis vulnerum, *Romanis Chirurgis*: morem verò ablegandarum turundarum, *Apparicio* cuidam Vaſconi, mox & *Lemoſio* tribuit ingenuè *Jo: Baptiſta Magatus*, *Cæſaris* Frater: Methodum autem hujuſmodi praxeos rationalem, ipſi *Cæſari*, quem fusè, doctèque tuetur in ſuis *Conſider. Medic.* Tom. 1. Part. 3. At hoc nihil ad nos. Sicuti ergo pauca Chirurgo remedia, ita & non multa ſufficiunt Clinico. Inter ea locum ſanè non infimum tenet China China, imò auſim dicere, quòd omnibus palmam præripiat. Magnorum equidem remediorum nomina ſibi vindicant antonomaſticè Venæ ſectio tantùm, atque Purgatio; ſed iſtiuſmodi privilegium illis quandoque competit, quandoque non. Ego Magna voco, quæcumque ſanant: & eò majora, quò meliùs.

(3) En quomodo Pernicioſas Febres deſcribit Auctor, quaſi ſub aliorum morborum acutiſſimorum larvâ deliteſcentes, nec proinde in propriâ ſpecie cognoſcibiles (adeò obſcurari putat earum naturam) ſed exitiales interim, atque funeſtas, niſi Cortice ſtatim domentur. Ex quo potiſſimùm effectu debellatæ jam Febris eſſentiam, veluti a poſteriori, deducit, aut aliunde deductam confirmat.

(4) Fallitur hìc Auctor, dum ſe iſtarum Febrium primum Obſervatorem, aut Relatorem credit. Vidimus jam quid ſcripſerit de iis, & quàm luculenter *Mercatus*, qui *Valleſium*, *Zoarum*, & *Averroem* quoquè hujuſmodi Febrium non omnino ignaros cenſet, ut ex eorum textibus, ab ipſo *Mercato* allatis, & de *inſanabili Tertianâ* mentionem facientibus, videtur poſſe deduci. Vidimus pariter, aut ſaltem enunciavimus, quomodo Lucubrationem ipſam *Mercati* per Compendium denuo tranſcripſe-

ſcripſerit *Daniel Sennertus*. Ab ullo quidem alio peculiarem inſtitutum fuiſſe Tractatum, peculiaremve Curationem, non novi; a pluribus tamen aliquam obiter, infructuoſam licèt, ac ſterilem factam fuiſſe mentionem, facilè eſt palàm facere. Sic *Lazarus Riverius* Practicus Celeberrimus Tertianarum Intermittentium Prognoſim deſignans -- *Prognoſis* (inquit) *deſumitur ab Hippocrate aphoriſmo* 59. *ſect.* 4. -- * *Tertiana exquiſita ſeptem circuitibus ad ſummum judicatur.* * -- *Et aphoriſmo* 43. *ejuſdem ſectionis*: -- * *Febres quocumque modo intermiſerint, periculum abeſſe ſignificant* * -- *Quod tamen intelligendum eſt* (ſubdit idem *Riverius*) *de Tertianis Febribus omnis malignitatis expertibus*. *Dantur enim Tertianæ Malignæ, quæ quamvis evidentes habeant intermiſſiones, Ægrotantes tamen non raró de medio tollunt. Præterea multa Febri Tertianæ poſſunt ſupervenire, quæ vitæ periculum inferre poſſunt, quamvis Febris ex ſe periculoſa non ſit*. Clariùs autem pravam Tertianarum Pernicioſarum naturam exprimit, ubi de Febribus peſtilentialibus agens, ait, tales eſſe quandoque Febres Intermittentes, his verbis -- *Quamvis dixerit Hippocrates, Febres Intermittentes periculo carere, quomodocumque intermiſerint, id tantùm intelligendum eſt de iis, quæ nullius ſunt malignitatis participes. Videmus enim ſingulis fere annis, in hâc ſaltem regione, Febres tertianas intermittentes, quæ ſummæ malignitatis ſunt participes, tertiâ, vel quartâ acceſſione Ægros de medio tollere: alias, quæ eos in graviſſimum vitæ diſcrimen conjiciunt, maximâ ſymptomatum ſævitiâ* -- cujuſmodi etiam exempla refert in Centuriis ſuarum Obſervationum. *Hieronymus Mercurialis*, de Tertianâ Intermittente verba faciens, habet hæc incidenter -- *Tertiana, quæ fit a bile ærugineâ, non ſolùm periculoſa, verùm etiam exitioſa eſt* -- agenſque poſtmodum de Tertianâ nothâ, idem raptim confirmat ex ſententiâ *Avenzoar*. Unius itidem

Ca-

Caſus pernicioſi hujuſce generis, quaſi prodigii cujuſdam meminit *Hercules Saxonia*, hæc de Tertianâ craſſiuſculo ſermone conſcribens -- *dico, ex ſe eſſe ſalutarem* (intellige Tertianam) *quia ratione motus materiæ non admodum ſalutaris; ſi moveatur maximo cum impetu ad os ventriculi, qui habent os valde ſenſibile ventriculi, fit cardialgia talis, quæ deſinit in ſyncopem, & mortem: quale exemplum memini me vidiſſe, dum eſſem Junior*. *Pompejus* quoquè *Sacchus* Cardialgiam conſiderans, ut Febrium ſymptoma, eam leviter adumbrare videtur Tertianæ Pernicioſæ ſpeciem, quæ propter adjunctam Cardialgiam fit talis, inquiens obiter -- *Cardialgia Febricitantes, etiam ex Intermittente Febre, ad extremum vitæ ducit, & multoties perimit, bile morſu oris ventriculi cum ſummo dolore vires reſolvente, cum perverſione Cerebri, & Cordis, cum quibus prædictum orificium ſummam habet connexionem*.

Alii inſuper, quos ſummatim præſtat, quàm operosè recenſere, de iiſdem Pernicioſis Intermittentibus, perfunctoriè licèt, locuti ſunt, inter quos *Epiphanius*, *Donatus*, *Horſtius*, *Rhodius*, *Reſtaurandus*, *Sydenham*, *Salmuth*, *Sylvius*, *Etmullerus &c.* ut propterea opinioni, quam de ſe uno *Mortonus* habuit, locus non detur. Quia verò omnes hucuſque recenſiti Scriptores, *Mercato* excepto, nec non (ſi velis) *Reſtaurando* etiam, & *Sydenhamio*, ut infra, Praxim Medicam ſuis luminibus vix tantillum in hâc lineâ promoverunt, *Mortonus* verò nervoſam, certamque curationem viriliter docuit: ideo non injuriâ plurimum ſibi tribuit, ſi non quò ad deſcriptionem morbi, ſaltem quò ad curationem; quamobrem, non modò excuſationem meretur, verùm & laudem. Me quoquè reputabam Ego Methodi quondam meæ in *Pernicioſis* Inventorem unicum, cum tamen Methodum non valde abſimilem ad eaſdem jam tum quoquè, & ante me,

te me, ut teſtantur illius Scripta, in regione ſuâ exerceret *Mortonus*. Imò, cum in ipsâ Italiâ, Senis nempe, Florentiæ, in Regno Neapolis, & Romæ, referente *Bado*, adhiberi cœperit, fere ſtatim ac innotuit, Cortex, Miſcellaneas ad Febres, ut ajunt, & Hemitritæos (cujus Febris miram curationem ope Chinæ Chinæ a ſe abſolutam in quodam Sacerdote ex Capuccinorum familiâ idem *Badus* per extenſum deſcribit) quin & ad Continuas ſimpliciter profligandas: ulteriùs, cum poſtremis hiſce temporibus, ſub Cælo præſertim Romano, ac Hetruſco (prout indicare videntur Opuſcula indè profecta) in uſu ſit idem remedium, non ſecus ac in Galliâ, ad omnes pariter Febres, quas humorales vocant (utinam ſemper cum fructu) & ſignatè ad eas, quæ præcipiti periculo mortem minantur, non poteſt, quin inter illas, ſaltem fortuitò, etiam Intermittentes Pernicioſæ quoquo modo comprehendantur.

Teſtem expertum recèns ſe mihi præbuit hujuſce rei laudatus nuper Doctiſſimus *Lanciſius* nitidiſſimâ Epiſtolâ ſuâ, quam quidem, utpote ratione elegantiæ ſuæ publicâ luce digniſſimam, hìc placuiſſet inſerere, niſi uberior erga me Auctoris humanitas, & laudum minimè promeritarum copia, mihimet mecum habitanti, curtamque ſupellectilem meam ſatis noſcenti, ſufflamen impoſuiſſet, ne incautè foras excurrerem. Paragraphum tamen unicum, rem perſtringens, ex totâ liceat excerpere Epiſtolâ. *Opus tuum* (ita Vir Ampliſſimus) *de Febribus Pernicioſis Cortice Chinæ Chinæ potiſſimùm ſubactis, plura ſunt, quæ mihi, cunctiſque Artis noſtræ Profeſſoribus expectatiſſimum efficiunt: illud tamen maximè deſiderium meum excitat, quòd Romæ obſervaverim in epidemicâ iſtiuſmodi Febrium conſtitutione, anno* 1695. *ex Aquis ſtagnantibus ortâ, Corticem illum ſpecificum Antidotum fuiſſe. Quamo-*

brem, cum ſtudia noſtra in ſolam veritatem quærendam directa ſint, futurum confido, ut obſervationes meæ tuis animadverſionibus, & commentariis accuratiſſimis ſint plurimùm illuſtrandæ. Cum autem nuperrimè tantùm, ac proinde ſera, hæc ad me notitia pervenerit (provectâ ſcilicet nimis jam Preli operâ) obſtiteritque anguſtia temporis, ne Cl. Viri Obſervationes, ſiquidem illas, ut videtur innuere, typis ediderit, mihi tempeſtivè parare potuerim, congruum duxi, incidenti hac ejuſdem aſſertione, id ipſum, quod paulò ante generaliter conjeci, ſpecialiùs in præſentia, validiùſque confirmare.

Ut ad *Mortonum* redeam, ſe reputantem Obſervatorem unicum Intermittentium Pernicioſarum, minimè ſilentio prætereundum videtur, quòd, cum *Reſtaurandus*, ut ſupra innuebam, deſcripſerit, atque illuſtrarit hiſtoriis Curationem Febrium Syncopalium, Cardiacarum, Diaphoreticarum, Hepaticarum, Hemitritæorum &c. ope Chinæ Chinæ, etſi cæſpitanter, ac methodo languidiore, ſatis patet, aliquam ſaltem Pernicioſarum quarumdam curationem per uſum Chinæ Chinæ innotuiſſe huic Auctori. Imò cum Scripta ſua, pluries poſtmodum recuſa, jam olim primò evulgarit Auctor iſte, aliqua facilè poterat, ſi non debuerat (neque enim tenetur noſſe quilibet, quod ſcripſit quiſque) *Mortono* poſteriùs, ut mihi videtur, ſcribenti præluxiſſe notitia, quòd non ſibi ſoli, verùm & *Reſtaurando* obſervatæ fuerint nonnullæ exitiales Intermittentes, & quòd ipſe *Reſtaurandus* per oblationem Corticis eas curaverit, aliiſque eodem remedio, per vulgatam tamen tantummodò illius infuſionem, curandas propoſuerit. *Sydenham* pariter, in Epiſtolâ reſponſoriâ ad *Bradyum* ſibi ſcribentem anno 1679. in peculiari paragrapho mentionem facit Intermittentium quarumdam (quas nos *Lethargicas* appel-

labi-

labimus) in quarum principio, loco ſymptomatum conſuetorum, veræ potiùs Apoplexiæ ſymptomata apparebant, ut mox videbimus; quas tamen Febres ſolo interim Cortice ſanabiles cenſet. Hæc quidem obiter quoquè *Sydenham*. Quòd verò ſpecialiter, & ſorte a reliquis valde diſtinctâ, in arduis quibuſvis, ac multifariis Perniciosarum Intermittentium circumſtantiis, ac differentiis uſurpetur Cortex (quo indiſcriminatim, ut ajebam, utendum eſſe in omnibus Febribus, haud facilè aſſentiar) ſeu, quòd uſurpetur modo peculiari, quo opus eſt, doſique, ac Methodo determinatâ ad rite obtinendum effectum, hoc eſt, quod non adeò tritum adhuc cenſeo, & quod uni fortè *Mortono* mecum innotuiſſe crediderim.

(5) Progreditur nunc Auctor ad recenſendos morbos (meliùs dixiſſet gravia ſymptomata aliorum cæteroqui Morborum potiùs, quàm Febris Intermittentis propria) ſub quibus abditam latere Intermittentem Febrem, conatur probare ex periodico eorumdem ſymptomatum recurſu, & ex medelâ per Corticem afferri aptâ Ægrotantibus hujuſmodi, *alioqui quaſi de repente* (ut inferiùs inquit) *animam efflaturis, nullâque aliâ arte ſanabilibus*. Quam tamen Febrem adeò abſconditam ſtatuit, & omni veræ Febris charactere deſtitutam, ut *neque ex urinâ, temperie, pulſu, vel alio quoquè ſolito modo, aut indicio diſtingui poſſit, aut accuratiſſimo Obſervatori ſe prodat*. Ego verò fateor, me talem obſcuritatem nunquam obſervaſſe, niſi cùm jam tertia, vel quarta acceſſio Ægrum ad extrema fere deduxerit. Cæterum primis accceſſibus manifeſtiſſimam ſemper, & non raro blandam Febrem Intermittentem deprehendi: &, ſi fortè aliquando ſerò vocatus ſim, poſtquam res in præceps ruerit, facillimè pariter ex Adſtantium, aut Ægrotantis relatu, de præceden-

cedentibus paroxyſmis, atque periodis conſcius factus, Pernicioſam Febrem (utut algidus, ac ſinè pulſu appareret Æger) ſemper dignovi, & quemlibet Medicum facilè dixerim ad hujuſmodi dignotionem teneri. Sic illas omnes palàm dignovit, atque diſtinxit *Mercatus*, ut videre eſt apud illum, ubi de ſimulato dolore Pleuritico, Catarrho ſuffocativo, Aſthmate, Rheumatiſmo &c. mentionem facit. Iſta autem omnia, non ut morbos, ſed ut accidentia Febris Periodicæ patentis, non verò abſconditæ conſiderat. Iterum equidem fateor, enumerata nuperrimè accidentia, *Mercato*, atque *Mortono* in Pernicioſis obſervata, mihi perrarò occurriſſe, quemadmodum alia nonnulla mihi cum *Mortono* comperta fortè non obſervavit *Mercatus*, ut jam adnotavi in Scholiis ad ipſum *Mercarum* Cap. 7. num. 1. & ut dicturus ſum de Differentiis Pernicioſarum ex obſervatione meâ, Libro ſequenti, Cap. primo.

Sed præter *Mercatum*, *Sydenham* quoquè hujuſmodi Febrium Pernicioſarum accidentia alios morbos ſimulantia, pro meris earumdem ſimptomatis expreſsè dignovit, atque ut pro talibus tantùm haberentur, monuit his verbis in citatâ nuper ad *Bradyum* Epiſtola -- *Hìc autem commemorare libet, quòd ſub primos hujus Conſtitutionis annos ſymptoma quoddam inſigne Febribus Intermittentibus quandoque ſupervenerit. Nempe earum Paroxyſmi, non cum rigore, & horrore, quos poſtea Febris excipit, invadebant, ſed Æger iiſdem planè ſymptomatis tentabatur, ac ſi Apoplexiâ verâ laboraſſet, quæ tamen nihil aliud erat, utcunque hunc affectum æmularetur, quàm ipſa Febris caput impetens &c. Hoc autem in caſu, quantumlibet evacuationes omnes, cujuſcunque demum generis ſint, indicari videntur, ad revellendos ſcilicet ex cerebro humores, ut in Apoplexiâ primariâ fieri ſolet; eædem tamen omnino omittendæ ſunt, utpote quæ originariæ*

nariæ

nariæ hujus ſymptomatis cauſæ, Febri nempe Intermittenti, prorſus adverſentur, ac proinde mortem accerſant; quod & ipſe novi. At e contrà expectandum, donec paroxyſmus ſponte ſuà evanuerit, quo tempore Cortex, modò citiùs idem ingeri non poterit, quàm primùm eſt exhibendus, & in Intervallis ab hujuſmodi acceſſionibus liberis idem ſedulò repetendus, uſque dum perfectè convaluerit Æger.

(6) Quæ paſſim obtrudit Auctor de veneno febrili, ſpirituum expanſionem plus, aut minùs impediente, ordinem habent ad illius Hypotheſim, quâ conſiderando Corticem Peruvianum ut Antidotum, Fermentum febrile ut Venenum reſpexit. Equidem, Peruvianum Corticem, ſive Antidotum vocites, ſive Abſorbens ſpecificum, Febribus præſertim Intermittentibus addictum, parum refert; in quo ſenſu non malè quis Chalybem appellaret Antidotum Chloroſis, Sulphur Antidotum ſcabiei, & ſic de pluribus aliis remediis ad alios morbos. Pariter, Cauſam Febrium, ſive Fermentum dicas, ſive Venenum, niſi aliud addas, res æquè obſcura eſt, & tota fere diſcrepantia videtur conſiſtere in vocibus; nihilominus communis acceptio utriuſque termini, aliquid in re valde diverſum ſolet importare. Quid per *Fermentum febrile* ſoleat intelligi a plurimis Auctoribus in explicandâ Intermittentium causâ, & quid intelligam ipſe, generaliter ſaltem, atque confusè, vidimus aliàs: ſtatuimuſque ad minimum, illud eſſe ſuccum aliquem incongruum, ac heterogeneum, cum ſanguine non probè miſcibilem, adeòque illum in morboſam fermentationem, ſeu mavis efferveſcentiam concitare aptum, donec ab eo ſecernatur, & expellatur: cui ſucco ſenſibili, atque (ut ajunt Scholæ) quantitativo, peculiarem in Corpore noſtro ſedem habenti, velut vero, & palpabili Fermento, ſi poſſet determinari, accidentalis poſtea ſit

varia, & modò minor, modò major, modò maxima, & incomprehenſibilis activitas, aut acrimonia, quæ proinde nonnunquam maligna, & venenata, per noſtrum debilem intelligendi modum, queat appellari. Cum enim vitioſa ſucci hujuſmodi diſpoſitio, non in universâ conſiſtat illius quantitate, ſed tantùm in ſalibus aliquot parvæ molis, & peculiaris naturæ, aut configurationis in ipſo exiſtentibus, quibus retuſis, vel ſolutis, aut quomodolibet enervatis, reſtituitur debita craſis eidem ſucco peccanti (quod omnibus univerſaliter competit noſtri corporis humoribus quoquo modo vitiatis) hinc eſt, quòd ſales hujuſmodi, dum talis naturæ ſunt, ut vulgarem tantùm, ac benigniorem excitent effervеſcentiam, etſi ſimul quoquè afficiant ſpiritus, ſintque molis, ut diximus, inconſpicuæ, verum tamen veneni nomen nequaquam mereantur: mereantur verò cùm talis naturæ ſunt, ut verè deleterium, ac ineffabilis, efferæque pravitatis præſeferant characterem, in ipſorum præſertim texturâ exoticâ, & ſapore abominabili indè procedente, repoſitum. Quid ergo per *Venenum* generaliter quoquè, ac indiſtinctè debeat, aut ſoleat intelligi, ex his ipſis, quæ modò per tranſennam diximus, ſufficienter poteſt dignoſci: ſatiſque liquet, characterem hujuſmodi febrilibus ſuccis nonnunquam quidem accedere poſſe; ſed tamen utplurimum non accedere.

Mortonus autem ſimplex, nudumque Venenum, deleteriâ vi præditum, eſſe contendit id omne, quod Febrem gignit, &, quod dici conſuevit in ſolis *Malignis*, ac *Peſtilentibus* Febribus de Veneno ingenito, explicari ſolito relativè ad duo venenorum genera, quorum alterum figit, alterum diſſolvit humores, ac peſſundat ſpiritus, ipſe ad omnes etiam *Benigniores* Intermittentes, abſque notabili diſtinctione, niſi pro diverſo majoris, vel mino-

minoris intenſionis gradu, traducit. Cumque Ficus Febriferas, quas *Pharaonis* vocant, in Sardiniâ naſcentes, & Tertianam Febrem cauſantes (ut ex *Conciliatore*, & *Cardano* refert *Badus*, & ex *Bado* ipſo *Mortonus*) iiſdem manifeſtis qualitatibus pollere credat, ac Cortex eandem Tertianam fugans, viſum propterea eſt Illi in duobus hiſce, quò ad effecta contrariis, & quò ad ſenſibiles qualitates ſimilibus, eam ſtatuendam eſſe abditam oppoſitionem, quæ inter Venenum intercedit, & Antidotum. Quòd ſi quis ab eo quæreret, non quidem planè quid ſit, & quale Venenum febrile, ſed ſaltem ubinam, aut unde generetur, cuinam ſubjecto primitus inhæreat, a quo poſtmodum imprimatur in ſpiritus, cum in illis immediatè gigni non poſſit; item quo pacto ſit aliquando tam mite, cum tamen ſit ſemper Venenum, quomodo per intervalla, vel reproductum, vel motum, & alia hujuſmodi: etſi plurimæ ex his inſtantiis omnes torqueant in quocumque philoſophandi ſyſtemate, vereor tamen, ne Ille, pluſquam cæteri, tandem cogeretur reſpondere, ſe potiùs metaphoricè, & per analogiſmum quemdam, quàm ſtrictè, & propriè Veneni nomen uſurpaſſe. Et ſic in aſſignando hujuſce Veneni vehiculo quantitativo, primâve illius ſcaturigine, cum aliis fortaſſe coincideret.

Neque ſatis eidem ſuffragari videtur ingenua confeſſio, quam ſponte profert, ad evitandam difficultatem explicationis ſuæ Hypotheſeos: ſe neſcire ſcilicet Venenorum æquè, ac Antidotorum naturam, ſicuti & naturam ſpirituum, in quos Venena primariò agunt, & Antidota, *ſatiuſque eſſe, Philoſophum modeſtam Philoſophiam profeſſum, ſanâ mente quædam ignorare, quàm inſanè nugari, & delirare*. Ad nihilum, inquam, videtur valere talis confeſſio; quia, quemadmodum ineffabilis virulentia

 Cicu-

Cicutæ, Arſenici, Cantharidum &c., ipſo notante *Mortono*, reapſe latet ſub determinato, & palpabili vehiculo ſubſtantiæ quantitativæ talium Plantarum, Mineralium, Animalium &c. (rectiùs forſitan ſub determinatâ combinatione ſalium eſſentialium, ſeu particularum illas componentium, talem, ac talem determinatam figuram habentium) quæ Plantæ, Animalia &c. poſſunt a nobis indigitari, tamquam ſubjecta illius virulentiæ, noſtris ſpiritibus communicabilis : ita cum proportione dicendum foret de Veneno febrili; ac propterea munus Auctoris eſſet, fluidum aliquod, ſeu ſolidum deſignare, cui, tamquam ſubjecto, inhæreat, ſeu, in cujus ſalium, particularumque figurâ, atque texturâ conſiſtat ipſa cæteroqui inexplicabilis virulentia Fermenti febrilis. Sanè, ſecundùm generalem, & indeterminatam Illius appellationem, morbos omnes a peculiari Veneno oriri, poſſemus aſſerere, omniaque eorum remedia, quæ Specifica vulgo appellantur, Antidota nuncupare.

Auctorem tamen nonnihil juvat ejuſdem Tractatus, in quo conatur oſtendere quàm ſimilia ſint, plus minùs, Febrium, ac Venenorum accidentia, quomodo in diverſis Febribus diverſorum pariter nominatim Venenorum obſervetur Character, & ſimilia, quæ in Praxi prorſus contemnenda non ſunt, ſed imò quæ perpendantur digna. Et, ut verum fatear, cum in Febribus, ſaltem Perniciofis, adeòque Malignis, accidentia quandoque talia contingant, qualia a Toxico propinato ſolent ſuboriri, nullus dubito, quin tunc ſaltem venenatum dici queat, ſterili quidem nomenclaturâ, illarum Fermentum. Id propterea a *Mortono* unicè peroptaſſem, ut loco talis Veneni, vehiculum potiùs aliquod ſenſibile (quemadmodum ſupra innuebam) venenoſitatem nonnunquam ſuſcipiendi capax, pro causâ Febrium ordina-

riâ

riâ attuliſſet, ſeu ſuccum aliquem, ſæpiùs quidem, vel ſemper incongruum, non verò ſemper venenatum; ſed aliquando talem, & aliquando non: hoc eſt ſuccum, vitioſâ quidem, ſed benigniore dyſcraſiâ utplurimum præditum, nonnunquam verò etiam ſylveſtri, ac exoticâ, ſive (quemadmodum loqui mos eſt) venenatâ, ut nonnihil fuſiùs ſuo loco videbimus. Aſt vehementi, quam præconceperat, tenaciter adhærens ideæ, quòd Cortex Intermittentes benignas æquè, ac malignas vincens, eſſet ubique vera Antidotus, ſecundùm rigoroſam, obſcuramque per conſequens hujuſce termini ſignificationem, omnes indiſcriminatim Febres ab ipſo devictas, veri quoquè veneni, obſcuri pariter, ac ignoti, ſobolem eſſe, ſibi haud difficulter perſuaſit; quod tamen in hiſce terminis nonniſi difficulter poterit aliis forſan ſuadere.

Ad modulum autem ſuæ hypotheſeos, cuncta per affectionem ſpirituum, a veneno variè perculſorum, explicare conatur per totum Caput, ubi ſemper nomine diverſorum Morborum graviſſima Pernicioſarum ſymptomata deſignat, iiſdem Febribus, ſecundùm ipſum, omnimodè abſconditis. Utilis nihilominus eſt ad praxim illius deſcriptio, quam ideo ad calcem uſque Capitis legenti conſiderare expediet: quamvis in eâ, non modò Pernicioſas Febres a *Mercato* deſcriptas, verùm & alias antiquas, ac confirmatas affectiones, alioſque morbos, quandam fortè periodum præſeferentes, ſub ſpecie Febris quodammodo latentis identidem pingat. Quâ in re, cùm *Morbos* eſſentiales cum *Symptomatis* Febrium videatur quaſi confundere, poſſitque idcirco Auctor, vel in præſcribendo Cortice notari de exceſſu, vel de defectu in deſcribendâ Febre, hinc fortaſſe eſt, quòd minor, quàm par fuiſſet, illi a plurimis ſit adhibita fides, dum tamen in iis, quæ ad Pernicioſas Intermittentes revera

trahi

trahi poſſunt (quæ ubique in toto Capite ſunt permulta) fidem omnimodam mereatur.

(7) Quod de antiquis, & confirmatis Febribus hìc inquit Auctor, locum magis habere videtur in Recentibus Perniciosis tunc, cùm (ut videbimus in deſcriptione, & in hiſtoriis ſpecialibus earumdem) Æger poſt tertiam, vel quartam acceſſionem algidus factus, & ſinè pulſu, *typo jam legitimæ Febris amiſſo, confectus jacet, quaſi de repente animam efflaturus, quem tamen, nullâ aliâ arte ſanabilem, debita doſis Corticis illicò reſtituit.* Profectò verba iſta ſunt aurea; complectuntur ſiquidem deſcriptionem Ægrotantis verè ad extrema redacti, nec Febrem ampliùs ſuam tactui Medico exhibere potentis, deficiente ſcilicet Calore, & Pulſu: quod quidem pluribus Perniciosis familiare eſt, ut videbimus ſuo loco. Complectuntur pariter mirandam virtutem Corticis, Ægrotantes hujuſmodi *illicò* reſtituendi, quod veriſſimum eſt, ſi *debitâ*, ut inquit, *doſi* adminiſtretur. Quænam autem ſit doſis debita, ſuo loco dicemus, & quidem regulâ certiore, diſpoſitioneque elegantiore, & magis ordinatâ, ac doceat ipſe *Mortonus*. Tandem complectuntur Prognoſim (heu nimis certam!) de morte hujuſmodi Ægrorum, ſi Corticis auxilio ſint deſtituti. Funeſtum hunc eventum ſatis oſtendit crebra experientia, ſatiſque illum patefecere lethalia prognoſtica Diligentiſſimi *Mercati*, incaſſum a veteri Medicinâ præſidia quærentis; ut proinde nullus ſit locus invidæ, malignæve aſſertioni, quòd hujuſmodi Febres in tali ſtatu Cortice ſtatim (intrà unum videlicet, aut alterum diem) jugulatæ, ſinè ipſo etiam, & tutiùs, ſanatæ fuiſſent, vel quòd ſponte ſimpliciter ſuâ ſanatæ ſint. Loquamur apertè, & vel invita, ac refractaria ore tenus, intimè tamen, & in corde ſuo aſſentiatur fremens pervicacia. Obeunt non

obla-

oblato Cortice fere omnes in eo ſtatu; & ſi quis inter centum ſervatur, nonniſi longâ, & difficili judicatione convaleſcit. Contra, oblato congruè Cortice, ſervantur fere omnes, & (quod illi uni inter remedia naturalia competit) ſervantur *illicò*. Hujuſce aſſerti veritatem meliùs patefaciet Methodus noſtra, & evincent Exempla Curationum ſatis numeroſa, & inſignia.

(8) Notandum hìc eſt, quod de gravibus ſymptomatis repetit (pluries enim idem ſuperiùs dixerat) illa ſcilicet propriis remediis eſſe curanda. Circa hoc conſtanter aſſero, non improbanda quidem eſſe remedia, quæ poſſunt, vel minuere, vel tollere gravia illa ſymptomata, quæ mortem videntur minari. Dico tamen, eadem remedia, præcipuè ſi Ægrotanti oneroſa ſint, vel dolorifica, poſt Chinam Chinam validè oblatam, adhibenda non eſſe, quotieſcumque adſit moralis certitudo, ipſum Ægrotantem ab illa ſaltem acceſſione eſſe evaſurum: eâ enim ſuperatâ, & alterâ per Corticem impeditâ, ceſſant ſponte ſymptomata. Hanc verò moralem certitudinem habebimus, ſi jam Paroxyſmus cœperit de ſuo vigore, & ſymptomata illius de ſuâ intenſione remitti; aſperiora enim remedia, quæ tollendis nonnunquam hujuſmodi ſymptomatis apta creduntur, officere potiùs, quàm proficere ipſi Febri, nuper vidimus ex *Sydenhamio* num. 5. Pariter dico, nulla eſſe adhibenda conquiſita remedia ad præcautionem; ſed ſolùm ſufficere, purum Corticem offerre, illumque, omnium aliorum remediorum, jure merito exulantium, loco (Clyſteribus, ſi ſit opus, exceptis) juſtâ, & aſſiduâ doſi repetere. Aſſertioni meæ de ſucceſſivâ ſymptomatum quorumlibet evaneſcentiâ, poſt depulſas ope Corticis Febres, prout etiam tetigimus Cap. 8. Libri primi, plenè aſtipulatur *Monginotius* inquiens -- *Obſervandum venit*, *quod*

quod crebrâ experientiâ edoctus dico, id prætereà illi (videlicet Chinæ Chinæ) *peculiare ineſſe, ut plerumque extinguat maximam partem ſymptomatum Febres comitantium, ut imi Ventris inflationes, & dolorificas tenſiones, jecoris, & lienis, aliarumque partium infarctus, ciborum faſtidium, concoctionem læſam, diarrhæam, aliaque accidentia, quæ ceſſante Febre, unà utplurimum deſinunt.*

Atque eo libentiùs inculco, omittenda eſſe alia remedia ad correctionem ſymptomatum, & ad eorumdem præcautionem, quoniam non parum aſperam in Curatione, quam rationalem vocat, video ab Auctore uſurpari Methodum, dum paſſim ab eo afferuntur in medium (quaſi forent artis blanditiæ) Veſicatoria, Cathartica, Emetica, & hujuſmodi. Mirum ſanè, a Viro commenta Veterum Theoretica palàm reprobante, & notiones per conſequens poſtremo hoc ſeculo ſatis obvias poſſidente, veterem tamen praxim minimè caſtigatam adhuc retineri. Et tamen, ſi attendamus illationes, quæ ex Recentiorum inventis cohærenter trahuntur, longè humaniorem, ſaltem utplurimum (neque enim remedia nonnunquam rigidiora ab uſu planè Medico, ubi ea verè indicentur, auſim proſcribere) ſimpliciorem, ac utiliorem, eſto minùs magnificam, medendi Methodum, etiam præciſo Cortice, profitebimur. Sed hanc veritatem, quam, præjudiciis forſan conſuetudinis præoccupatus, haud ſatis videtur dignoſcere in curatione ſymptomatum, ſatis luculenter fatetur in curatione Febrium, ubi de Methodo rationali verba faciens -- *Quantum dedecet* (inquit) *probum, ac miſericordem Medicum adeò in Corio humano ludere, Artem noſtram in Lanienam frequenti Epiſpaſticorum applicatione convertere, atque tandem Ægrotantis vitam incertis, atque hallucinantibus ratiocinationibus noſtris temerè ſubjicere, quarum pœnas Æger*

cru-

crumenæ, ac vitæ ſuæ diſpendio non raró luit.

(9) Caſus iſte, quem Hiſtoriâ 27. de ſe ipſo conſcriptâ confirmat Auctor, ſatis oſtendit (quod & in aliis ejuſdem Hiſtoriis videre eſt) Illum, non modò Febribus Intermittentibus, gravi aliquo ſymptomate alium morbum veluti ſimulante, comitatis, mederi Cortice; ſed & aliis verè morbis, periodicè quodammodo recurrentibus, in quibus, ſicuti nulla omnino Febris indicia adeſſe conſtanter affirmat, ita illam nihilominus latenter foveri, gratis omnino videtur aſſerere, quaſi ſub tali prætextu affectet uſum Peruvianæ Antidoti: pro quâ tamen in hiſce quoquè caſibus rationabiliter adhibendâ, quotieſcumque eventus feliciter reſponderet, ſupervacaneum foret, ad reddendum legitimum illius uſum, præſentiam Febris mendicare, ubi ea non eſt. Sed revera de conſtanti eventu, & Chinæ Chinæ conſtanter adſcribendo, in hujuſmodi caſibus, plurimùm dubito; neque proinde tantum virium Peruviano Cortici ineſſe reputarim, neque tantumdem beneficii ab ipſo auſim exigere.

(10) Hiſtorias tandem, quas hìc recenſet Auctor, utile erit apud eundem videre. Ex illis, fateor, non omne id, quod expectabam, accepi. Pernicioſas Febres haud ſatis expreſſas video; ſed tamen aliquas earum ibidem deſcribi, atque curari, extra dubium eſt. Alias quoquè, ut modò retuli, noſtrum negotium minimè tangentes identidem afferri, eſt æquè certum: idque ordine relativo ad ea, quæ in hoc Capite (quod propterea eſt veluti illius Hiſtoriarum Elenchus) firmat de variis Morbis, latentem Intermittentem velantibus. Cum ergo hujuſmodi Hiſtoriæ, ac Dogmata Curationem Febrium per uſum Chinæ Chinæ nonnihil tumultuariam exhibeant, & fortè Remedium transferant, ut diximus, nonnihil extra limites ſuæ activitatis (ita abundamus

omnes

omnes in ſenſu noſtro) propterea minutiori aliquantulum, diſtinctâque indagine opportunum erit in decurſu hujuſce Tractatus quærere, quænam ſint Febres, præter Intermittentes benignas, de quibus jam Lib. primo, in quibus Cortex conveniat, & in quibus non: itemque quomodo, ubi conveniat, ſit uſurpandus, quâ nempe fortiore Methodo, ſeu quâ doſi, quo tempore, & ordine, ad hoc, ut cum inſigni Ægrotantium, cæteroqui ſummopere periclitantium, utilitate, & cum non tenui Medici præſcribentis laude, queat adminiſtrari. Quod, juxta experientiam meam qualemcumque, ſequenti Libro ſum proximè præſtiturus, ubi ad Perniciosas protinus Febres, hucuſque ex aliorum tantummodo deſcriptione relatas, ſermonem meum ſpecialiter convertam.

THERAPEUTICES SPECIALIS

LIBER TERTIUS

Continens Febrium omnium Pernicioſarum, tum planè Intermittentium, tum etiam Subcontinuarum deſcriptionem ex propriâ obſervatione, illarumque Curationem, mediâ peculiari Methodo Chinam Chinam in iiſdem adminiſtrandi.

CAPUT PRIMUM.

Febrium omnium Pernicioſarum Periodicarum Naturâ, Differentiæ, Diagnoſis, atque Prognoſis ſingillatim exponuntur.

Abſumpto jam toto Libro antecedenti in tranſcribendis, & dilucidandis aliorum placitis circa Pernicioſas Intermittentes, æquum eſt in præſenti, ut, ſecundùm obſervationes noſtras, earum deſcriptionem, diviſionem, ac dignotionem, ipſamque tandem, mediâ Peruviani Corticis oblatione, Curationem proſequamur, *noſtram* videlicet *Methodum* exponendo, defendendo, & curationum hiſtoriis, ut par eſt, confirmando.

Febris ergo Periodica Pernicioſa (præ cæteris autem Tertiana, cùm ſimplex, tum duplex) ea eſt, ut vidimus ex *Mercato* -- *Quæ*, *ſimulatâ Circuitus effigie*, *lethalis*, *& mille accidentibus periculoſiſſimis implicata exiſtit*.

Haud

Haud equidem, propriè loquendo, *ſimulatam* ipſe dixerim *effigiem Circuitus*, cum hunc, & verum præſeferat, & manifeſtum; ſed potiùs *ſimulatam* dixerim, *ex vi Circuitus*, *effigiem benignitatis*; atque ideo illius Malitia *ex mille accidentibus periculoſiſſimis*, *quibus implicata exiſtit*, nobis principaliter depromenda videtur, &, ſecundùm illorum præcipuam diverſitatem, in varias claſſes diſtinguenda. Porrò generaliter Febris hæc Periodica Pernicialis, vel talis eſt, ut perſeveranter intermittat, efferamque naturam ſuam tantùm prodat immani quopiam, & peculiari ſymptomate, febrilem Paroxyſmum comitante, cujus ferociam exitialem minimè tollit intermedia quies, quæ cæteroqui ſecuritatem ex *Hippocrate* pollicetur: vel talis eſt, ut, intermiſſione paulatim deperditâ, ad Continuam, & Acutam, ſæpius quidem lentè, nonnunquam & feſtinanter tendat, cum extenſione gravium quorumdam, variorumque ſymptomatum ad tempus ipſum turbulentæ quietis. Utroque modo Pernicioſum characterem induit, diverſimodè adhuc in utrâque lineâ ſeſe prodentem.

In primâ itaque lineâ, ubi Febris periodum etiamnum ſuam cum intermediâ apyrexiâ regulariter ſervat (ſaltem uſquequo, rebus omnibus in præceps actis, cuncta, ut mos eſt, obſcurentur, ac confundantur) ſeptem utplurimum modis præcipuis ſolet interimere, quorum quilibet a funeſto quopiam, & peculiari ſymptomate Febrem comitante, cæteriſque ferociæ palmam præripiente, dependet; unde a diverſitate primarii, lethaliſque ſymptomatis, diverſæ Febris hujuſmodi Intermittentis emergunt differentiæ, potiùs a ſenſibilibus accidentibus, ut nuperrimè diximus, quàm ab ignotâ illarum intimâ eſſentiâ, vel ab obſcuris earumdem cauſis petitæ. Illa autem ſymptomata ſunt. *Primò* Vomitus, &

Alvi

Alvi fluxus vehemens, *Cholerico* utplurimum, nonnunquam & *Dyſenterico* ſimilis. *Secundò* alter Ventris fluor ſimilis fluxui; ſæpius (ut ajunt) *Hepatico*; quandoque etiam *Atrabilari*. *Tertiò* Cardialgia. *Quartò* Sudor frigidus, ac *Diaphoreticus*. *Quintò* Syncope. *Sextò* Algor indeſinens, quem nec calor ullus, nec ſudor excipit. *Septimò* Soporoſus affectus gravis, & ab Apoplexiâ parum diſtans. Et hæ ſunt differentiæ Febris Periodicæ Pernicioſæ in primâ lineâ conſtitutæ, nempe veram adhuc intermiſſionem ſervantis. In ſecundâ verò lineâ, ubi Febris Intermittens ſemetipſam mutare affectat, & continuitatem acquirere, unam tantùm, quæ in ordine *Octava* eſt, differentiam ſortitur, hanc ipſam videlicet; quòd ad Continuam, & Acutam vergat, licèt pluribus modis, varioque ſymptomatum præeunte, & comitante apparatu, in hunc unum ſcopum collimet.

Quòd ſi lubeat, melioris ordinis gratiâ, haſce varias Pernicioſarum Febrium differentias ad terminos Scholarum, & ad peculiarem Categoriam reducere, in promptu erit, ſuppoſitâ generali Intermittentium omnium, tum ſimplicium, tum duplicium, tum triplicium diviſione in Benignas, & Malignas, iſtas iterum ſubdividere in *Comitatas* ferali aliquo ſymptomate, verum morbum ſimulante, imò & æquante, adhuc tamen Intermittentes, & in *Solitarias*, ſeu nullo peculiari ſymptomate, ſed potiùs multiplici, & vario comitatas, & ex diſpoſitione intimâ in Continuitatem, atque (ut vocant) Acutiem quàm maximè proclives. Comitatas adhuc Intermittentes rursùs ſubdividemus, habito reſpectu ad conjunctum ſymptoma, in Colliquativas, & Coagulativas, ut Continuarum etiam Malignarum mos eſt. Ad Colliquativas erunt referendæ quatuor priores ſpecies enumeratæ, quas, mutuato nomine ab ipſo ſymptomate,

mate, vocabimus *(1) Cholericam*, vel *Dyſentericam (2) Subcruentam*, vel *Atrabilarem (3) Cardiacam (4) Diaphoreticam:* ſiquidem hanc ad Colliquativas referre velimus, cum fortè etiam ad Coagulativas poſſit quandoq; pertinere. Ad eaſdem verò Coagulativas revocabimus tres poſteriores ſpecies, videlicet *(1) Syncopalem (2) Algidam (3) Lethargicam*. Et ſic primum membrum propoſitæ diviſionis explebimus. Quò ad aliud verò membrum ejuſdem diviſionis, in quo collocavimus Intermittentem, nullo peculiari, diſtinctoque ſymptomate Comitatam (quam idcirco *Solitariam* diximus) ſed ex naturâ ſuâ in Continuitatem, atque acutiem valde proclivem, hanc ſub unâ tantùm ſpecie reponemus, cujus tota ratio erit hæc ipſa, quòd ad Continuam eſſentialiter, & acutam tendat, licèt indè in innumeras differentias accidentales (quotquot ſcilicet ſunt accidentales omnes Febrium Continuarum differentiæ) poſſit ſubdividi, & *Subcontinuam* ſimpliciter nuncupabimus: eamque, utpote differentiarum omnium, etiam inter ſe oppoſitarum, facilè ſuſceptibilem, ad nullum determinatum genus, ſive *Colliquationis*, ſive *Concretionis* alligabimus, cum modò ad unum, modò ad alterum (frequentiùs tamen ad Coagulativum) ſoleat pertinere.

Omnes ergo iſtas differentias, quæ ſunt potiores a me obſervatæ, & ſub quibus alias congeneres lubuit complecti, fas eſt exponere, ſi non quantùm exigit pondus materiæ, ſaltem quantùm ſat eſt, ut eædem valeant probè dignoſci, Lectorem plura cupientem relegando ad deſcriptionem, quam ex *Mercato* tranſcripſimus Libro præcedenti, ut ideo fruſtraneum ſit omnino alibi actum rurſus agere. Exordiendo itaque a differentiis prioris ordinis, & ſpecialiter ab iis, quæ ſpectant ad genus Colliquativum, hæc earum ſit ſeries.

Primò

Primò necat hominem Pernicioſa Intermittens, potiſſimùm Tertiana (Quartana etenim, aliave Intermittens rariuſculè in primo membro noſtræ diviſionis locum habere ſolet, ſæpius verò in ſecundo, ubi ad continuitatem vergat, & ad acquirendam acutiem) necat, inquam, Tertiana Pernicioſa, quando circa Paroxyſmi initium, cui de more vomitus bilioſus, ſimiliſque dejectio, ſed modica, ſolet aſſociari, vehemens contingit, violentaque, ac ſimultanea excretio ſurſum, atque deorſum humorum vitioſorum, pravâ inſimul qualitate, atque immodicâ quantitate peccantium, ſive ſinceri illi ſint, ſive variegati, & bile, utplurimum praſſinâ, vel æruginosâ referti: quibus nonnunquam vomitibus, ac dejectionibus copioſis, & crebris, ſingultus adjungitur, vox (ut ajunt) clangoſa, aut rauca, oculorum concavitas, angor ſtomachi, ſudatiuncula minuta circa frontem, pulſus exilis, extremorum perfrigeratio, aut livor: uno verbo, omnia accidentia, quæ Choleram morbum comitari ſolent, a quo tamen diſtinguenda eſt hæc affectio quaſi Cholerica, inquantum eſt merum ſymptoma Febris, ſupra conſuetam intenſionem adauctum, & Febris ipſius periodum, ac motum ſubſequens, velut umbra corpus. Hæc, quocumque tempore appareant, etiamſi non omnia: imò etiamſi extremæ ſemper non ſint intenſionis modò deſcriptæ, hanc tamen ſequenti periodo certò minantur, ac mortem, intermediâ quiete ad nihilum ſuffragante, præſertim ſi morbus adhuc fuerit, ut plerumque aſſolet, in augmento.

Contingit aliàs, ut affectio, fere dixerim, Semidyſenterica potiùs, quàm Cholerica invadentem Paroxyſmum concomitetur, quatenus humores in primis bilioſi, & alîus etiam naturæ, tam acres, ac erodentes excernuntur, ut poſt ipſos mucus cruentus exeat, tam ſurſum,

quàm deorſum, cum teneſmo, & torminibus, ſtomachique dolore, perinde ac ſi illius membranæ divellerentur, & excoriarentur, ut revera œſophagum excoriari intuemur in humoris excreti tranſitu, & vomendi conatu. Hujuſmodi excretionem cruentam, & dolorificam minùs periculi ſecum trahere, ſæpius obſervavi, quàm ſupra deſcriptam. Et licèt Febris in hoc caſu videatur intenſior, eſt tamen magis expanſa; nec ſecum fert funeſtam illam perfrigerationem, angorem, ac ſudatiunculam, etſi ſingultum admittat, jactationem irrequietam, urinarum croceam rubedinem, linguæ ſcabritiem &c. unde facilè in Continuam migrat, aut inflammationem aliquam minatur: ac proinde non parum & ipſa portendit periculi.

Secundum peculiare ſymptoma funeſtum, peculiarem pariter Pernicioſæ Intermittentis differentiam conſtituens, eſt quidam alvi fluxus, loturæ carnium ſimilis, qualem Veteres fluxum dictum Hepaticum deſcripſere. Iſtud autem ſymptoma, licèt aliquando ab Hominibus obeſis præcipuè, viderim tolerari, nec illis mortem inferre, ſed potiùs, ſuperatâ procellâ, morbi diuturnitatem: utplurimum tamen funeſtum obſervavi, atque exitiale, priuſquam noſſem modum prohibendi Febrem cum annexo ſymptomate. Solet ergo nonnunquam, vel invadente, vel etiam declinante acceſſione, ſuboriri placida quædam, frequenſque, ac copioſa dejectio, quæ intrà paucas horas, nullo fere ſenſibili Ægrotantis incommodo, ad magnam molem, & pondus excreſcit. Materia iſta planè ſeroſa videtur, ſed ſubcruenta, Ægrumque, primò nil tale timentem, brevì deducit ad ſummam virium imbecillitatem, cum pulſu minuto, ac exili, & extremorum notabili perfrigeratione; vox attenuatur nonnihil, oculique concamerationem contrahunt. Cæterum

terum ſitis non moleſtat, mens eſt vegeta, nec de aliâ re conqueritur patiens, niſi de ſummâ virium proſtratione, ac proclivitate in lipothymiam, quæ facilè quoquè, ſi e lecto ſurgere velit, ſolet ſuccedere. Evaneſcente Febre, ſenſim ſedatur tumultus, qui rarò diem Intermiſſionis occupat, ſi verò occupet, veh die ſequenti! Cum autem, recurrente acceſſione, idem recurrat alvi fluxus, augeaturque & ipſe circa morbi ſtatum (incrementum tunc ſuſcipientibus acceſſionibus) vix fieri poteſt, quin intrà duos, vel tres ab invaſione ſymptomatis Paroxyſmos, Æger ſuccumbat.

Hoc idem certiùs etiam, ac citiùs evenit, ſi alia quædam fiat excretio, non materiæ loturæ carnium ſimilis, ſed ſanguinis atri, ac nigricantis, modò concreti, modò diſſoluti, modò ex utroque mixti: quæ dejectio (cujus ſæpe mentionem facit *Hippocrates*, & quam fortè Antiqui Atrabilarem vocitarunt) ſi copioſa ſit, & ad libras aſcendat, ut aſſolet, ſupra memorata ſymptomata facilè infert, & ſucceſſivam, ſub ſpecie placidæ cujuſdam defectionis, celeriter mortem.

Tertium ſymptoma, quod mortem haud rarò ſolet accerſere, eſt Cardialgia. Contingit hæc, quoties invadente Paroxyſmo Febris Tertianæ, dum adhuc rigor, & horror Ægrum infeſtat, ſive etiam dum idem Æger incipit incaleſcere, illum ſimul corripit acerrimus morſus oris ventriculi (cujus orificium ſuperius Antiqui Cor vocavere, illiuſque morſum ſymptoma malignum appellavit *Hippocrates*) cum paucâ utplurimum, vel inani vomituritione. Si ergo in Febre Intermittente, præcipuè verò, ac forſan unicè in Tertianâ, contingat hujuſmodi morſus, comitemque habeat, ut aſſolet, frequentem animi defectionem (ratione cujus hæc affectio a nonnullis ſyncope ſtomachica nuncupatur) cum pulſu exili, fa-

cie Hippocraticâ, luctuoſis ſuſpiriis &c., ſitque dolor ille, ſeu mordicatio tam ferox, ut quandoque pro expiratione reddantur clangores, & ululatus (non enim quilibet ſtomachi dolor, etſi ſenſibilis, utpote in Tertianâ familiaris, pro verâ Cardialgiâ habendus eſt) ſive brevia deinde ſint hujuſmodi accidentia, & tantummodo torqueant Ægrum in principio acceſſionis, ſive uſque ad ſtatum ejuſdem protrahantur (quò tamen diutiùs, eò pejùs) vita eſt in diſcrimine; & quocumque Paroxyſmo, ſive ſecundo, ſive tertio (rarò enim in primâ invaſione id accidit) appareant, metuendum eſt, ne uno adhuc, vel altero ingruente paroxyſmo, de vitâ ſit actum: quandoquidem vix quintam acceſſionem morbus iſte cum tali circumſtantiâ ſolet tranſcendere.

Quartò, fraudulentior eſt ea Febris, quæ, nullo præcedente pravitatis indicio, Ægrum invadit more ſolito, cum horrore, rigore, & frigore, cui ſuccedit calor, & ſtatim ſudor aliquantulum præcox, qui equidem Febrem videtur primo aſpectu alleviare, ſed revera poſt illum potiùs intenditur Febris, quàm remittitur; imò eò fortior videtur fieri, quò copioſior eſt ſudor. At iſte non eſt terminus occultæ fraudis; hinc enim potiùs longitudo morbi ſignificatur, quàm mors. Quod pejus eſt, frigeſit paulatim ſudor, & in diaphoreticum ſenſim degenerat. Sudat perpetuò Ægrotans, & diffluit undequaque frigido ſudore perfuſus: ſicque perpetuò algens, & ſudans, ſicut cera liquatur, diſſolvitur, & deficit. Pulſus celer eſt, minutus, ac debilis, reſpiratio fit anheloſa, & frequens, diſſipantur ſpiritus, & virtus univerſaliter languet. Mens ſola lucidiſſima eſt, & ſentit homo, ſe paulatim mori. Niſi autem hoc illâ ipsâ acceſſione ſuccedat, in proximè futuram tantùm protrahitur.

Aliâ

Aliâ etiam viâ nonnihil diversâ algidum ſudando fieri, & occumbere Ægrotantem aliquando novi, quem cæteroqui in ſimilibus circumſtantiis jure quis diceret, cum ſuſpicione tantùm longitudinis, evaſurum. Occumbit ille tamen inopinatò, inquantum, tranſactâ feliciter totâ fere acceſſione, ſolummodo circa tempus declinationi proximum incipit minuto, frigidoque ſudore perfundi, frigiduſque & ipſe fieri, ut marmor: licèt ſudor paucus ſit, & viſcidus, ac prope declinationem tantùm apparere incipiens, adeout in tali caſu (rariore quidem) videatur loco declinationis ſuccedere mors, quam facies Hippocratica illico facta, & paulò ante præmonſtrat, & paulò poſt ſecum trahit. Atque iſtæ ſunt quatuor priores Pernicioſarum Intermittentium differentiæ de genere Colliquativo, videlicet *Cholerica*, vel *Dyſenterica*, *Subcruenta*, vel *Atrabilaris*, *Cardiaca*, & *Diaphoretica*. De Coagulativo autem genere ſunt tres, quæ ſequuntur, *Syncopalis* nempe, *Algida*, & *Lethargica*. Continuando itaque ordine ſucceſſivo ſeriem aſſumptam,

Quintò funeſtos reddit, quos comitatur nonnunquam, Tertianæ Intermittentis paroxyſmos Syncope vera, non ſolùm cùm ea fuerit Cardialgiæ, ut crebrò aſſolet, ſuccedanea; verùm etiam cùm primaria fuerit, ſimplex, & ſolitaria: vi nempe cujus Æger, nullo licèt dolore perculſus, frequenter, graviter, & abſque causâ manifeſtâ languet, exſolvitur, & animo deficit, ſive de latere in latus ſe velit convertere, ſive ſolummodo brachium, aut manum tentet loco movere. Concurrit & hìc pulſus depreſſio, & viciſſitudinaria ejuſdem defectio cum parvitate, & celeritate, ſudores minuti circa collum, & frontem, oculorum cavitas, caligatio, & languor, ac denique univerſalis virium collapſus, ut continuis odoribus, & irrorationibus Æger recreari indigeat,

ne deliquium, quod nihilominus patitur, crebriùs patiatur. Si hæc ſint, durante augmento, vel ſtatu acceſſionis, accidentia, quantumvis tranquilla ſubſequatur intermiſſio, res Ægrotantis malè agitur, niſi provida Medici cautela futuras acceſſiones maturè præcaveat; ſi etenim ſibimetipſi blandiatur Medicus, vel quia minùs gravem reputaverit prægreſſam afflictionem, vel quia tranſactæ procellæ memoriam infida obliteret malacia, facile eſt, quòd, brevì pereunte Ægro, impingat in turpe illud -- *Non putaram*, eique poſtmodum exprobretur illud aliud *Hippocratis* de Leonidæ filia -- *Medicus non intellexit: puella mortua eſt*.

Sexto modo Tertiana Pernicioſa hominem jugulat, cùm Frigus quoddam mortiferum incipienti Paroxyſmo jungitur, quod non (ut aſſolet in Benignis) paulatim evaneſcit, ut illud ſenſim calor excipiat; ſed protrahitur, & protràhitur, maximamque partem paroxyſmi occupat, itaut, nec pulſus reſurgat, nec calor ad tactum conſpicuus erumpat: quamobrem poſt horas, & horas, Ægrotantem adhuc in principio acceſſionis diceres. Siticuloſus eſt propterea, gemebundus, anxius, cadaveroſus. Si in ipsâ acceſſione, quâ primò ſe prodit ſymptoma iſtud ferox, Æger ſatis non cedat, ægrè ſaltem, & nonniſi poſt longum tempus, incipit tantillùm incaleſcere, & pulſus antea abſconditus ſeſe nonnihil exerere, itaut tamen parum frequentiæ, aut celeritatis ſupra ſtatum naturalem oſtendat, ſitque adhuc non parum depreſſus, cum miti ad tactum calore, voce tamen paululum clangosâ, & linguâ nonnunquam ſcabrâ, urinâ verò, vel copiosâ ſimul, ac tenui, vel paucâ, ac impensè rubrâ. In hoc ſtatu durat Æger per totum tempus Intermiſſionis, quò ad alia ſatis bene ſe habens, ſed ſubſequente acceſſione utplurimum moriturus. Sin autem ſym-

ſymptoma iſtud Algoris protracti ſit mitius, & ſubſequens reviviſcentia pulſus tantillum vegetior, calorque aliquantulum vaporoſus, diuturnioris potiùs morbi, quam mortis erit præſagium. Sed iſta vix aliud, quàm uſus poteſt ſufficienter docere.

Septimum denique lethale ſymptoma Pernicioſæ cuilibet Intermittenti (non uni Tertianæ) familiare, eſt gravis affectus ſoporoſus, ſeu profundus Lethargus, qui paroxyſmos febriles ſæpe ſæpius comitari conſuevit. Contingit iſte quandoque in principio acceſſionis, quandoque in augmento: &, creſcente Febre, ſervatâ proportione, cum eâdem creſcit, quemadmodum, eâ declinante, paulatim declinare ſolet: reſtitante tamen utplurimum aliquâ in ſoporem propenſione, etiam tempore Intermiſſionis, quæ affectum paulatim radicari, & ad Idiopathicum tendere ſatis admonet. Proinde, ſi negligatur, nec inhibeatur progreſſus, Lethargum unâ, vel alterâ acceſſione mortiferum, ac omni arte invincibilem, fortis Apoplexiæ inſtar, fere dixerim certò, portendit. Cum hujuſmodi affectus incipit, Æger primò eſt in ſoporem pronus, a quo excitatus, ſtatim in ſomnum relabitur; paulò poſt fit immemor rerum immediatè ante geſtarum, unde non rarò matulam poſcit, deinde mingere obliviſcitur, atque interim dormitat; nonnunquam obloquitur, nec ſuos conceptus valet exprimere; &, licèt ſui erroris ſit compos, ſe tamen nequit corrigere, aut continere: imò quandoque balbutiens, vel verba mutilat, vel unum pro alio profert, non ſecus, ac ſi levi Apoplexiâ in linguæ paralyſim degenerante, foret detentus. Ingraveſcente tandem ſopore, omnino jacet, ac ſtertit naribus, neque ullâ voce, ullâ vi, frictione, ligaturâ, cucurbitularum, aut veſicantium appoſitione, imò nec igne quandoque actuali valet excuti; &, ſiquidem excu-

excutiatur aliquantiſper, ſtatim in eundem ſoporem, imò in profundiorem, recidit, nec, niſi declinante acceſſione, incipit expergiſci. Quòd ſi unâ, vel alterâ vice reſipiſcat quidem, ſed ſemper paulò difficiliùs, aut ſi ſoporoſæ affectioni adjungatur ſingultus, tertiâ ad ſummum, vel quartâ acceſſione, inevitabili fato ſuccumbit.

Sunt iſtæ ſeptem differentiæ magis conſpicuæ Perniciosarum Intermittentium *Comitatarum*, quæ naturam etiamnum ſuam perfectè, vel quaſi perfectè Intermittentem ſervantes, in aliquo acceſſu valent, atque conſueſcunt inopinatò hominem de medio tollere. Harum plurimas complexus eſt *Mercatus* ſub primâ tantùm Tertianæ Pernicioſæ differentiâ; reliquas verò ſaltem implicitè ſub titulo *De eâdem Perniciosâ ob aliquod accidens, quod ſuccreſcit*, ubi nihilominus (ut quod eſt fatear) diverſas potiùs alias recenſet explicitè, quas quoquè *Mortonus* indicat, quàm iſtas. Cum tamen quas recenſet Ille, rariùs, ac fere nunquam mihi obſervare contigerit, quemadmodum ipſi *Mercato* fortè non contigit obſervare nonnullas ex iis, quas recenſui ego, ideo datâ operâ eaſdem ſubticui, frequentioribus tantùm mihi compertis contentus. Non eſt tamen ideo, quòd ab aliis allatas excludam, cum mille ſint viæ, quibus ad Stygem itur; ſed eas inter infrequentiores tantùm connumero. Omnes nihilominus, quotquot ſunt, quæ Vitæ periculum inferunt ex quovis adjuncto ſymptomate, ſive de genere Colliquativo illud ſit, ſive de Coagulativo, tacitè comprehenſas volo, eâdemque ſimul methodo dico curandas.

Licèt autem in enunciatis Intermittentibus Pernicioſis nonnunquam accidat, ut Ægrotans lethalem alioqui acceſſionem, ægrè licèt, ac difficillimè, ſuſtineat, vitamq; protrahat uſque ad tempus ſubſequentis acceſſus,

toto-

totoque hoc tempore intermedio verè febricitet, eſtò ſit algidus, ſinè pulſu, ac moribundo ſimilis: attamen adhuc Febrem hujuſmodi Intermittentem appello, vel ſaltem ad Intermittentes refero cum *Sydenhamio*. Cujus rei ratio mihi eſt, tum quia Febris hæc orta eſt Intermittens, & talis conſervata uſque ad extremum exitium, in cujus latitudine, confuſis omnibus, mirum non eſt, quòd ipſa obſcuretur periodus, tum quia etiam in extremâ illâ rerum anguſtiâ, eadem Febris, utut recentem continuitatem referens per violentam extenſionem ſui (citò tamen, & infauſtè finiendam) Cortici nihilominus rite, & celeriter adminiſtrato fere æquè facilè cedere conſuevit, ac ſi primis acceſſibus manifeſtè Intermittentibus ille fuiſſet exhibitus. Cæterum propriè, ac ſtrictè loquendo, quando Intermittens Pernicioſa hominem non interimit repentè in eo acceſſu, in quo manifeſtè tentat interimere, ſed eum conſtituit in eo ſtatu deplorabili, quem ſupra retulimus, tunc non ampliùs verè Intermittens dici poteſt, cum jam ſit Continua: uti pariter talis eſt, quando octavam differentiam infrà deſcribendam nanciſcitur, retentâ tantùm in utroq; caſu obſcurâ quadam ſpecie primævi circuitus, vi cujus adhuc Intermittentem placuit appellare, habito reſpectu ad originariam illius diſpoſitionem. Et hoc eſt quidpiam peculiare, quod ſupra communem exiſtimationem tradere intendo de actione Corticis adversùs Febres haſce, tandem verè Continuas, Malignas, & Exitiales, ſed Intermittentes ab ortu, vel Intermittentibus ſaltem analogas.

Omnes ergo in primâ lineâ recenſitæ Febrium Pernicioſarum differentiæ ſuam denominationem, ut patet, deſumunt principaliter, ac fere unicè, ab inſigni aliquo, feralique ſymptomate, quod ſe ſolo perniciem videtur inferre, ſive illud ab humorum violentâ diſſolutione, ac colli-

colliquatione, ſive ab eorumdem concretione, ac coagulatione procedat. Hoc autem præceps ſymptoma nonnunquam tam inexpectatum ſupervenit, ut, veluti totum ſimul, unoque ictu minimè præmonſtrato erumpat; & tunc non priùs ſe prodit, ac hominem interimat. Sed hoc rarum eſt: neque poteſt accidens hujuſmodi cadere ſub dignotione, aut curatione medicâ. Imò neque ſolet tale ſymptoma in primâ ſui invaſione tantæ intenſionis eſſe, quantam illi in ſingulari uniuſcujuſque deſcriptione ſupra aſſignavimus, neque univerſo aliorum accidentium inibi expoſitorum ſatellitio ſtipari; cum enim res eò devenit, jam clara eſt, & unicuique nota. Quamobrem ſuperiùs relata totam Tragœdiam fere exactam oſtendunt, non imminentem tantùm, aut incipientem.

Pro magis tempeſtivâ itaque dignotione, ac præcautione periculi, animadvertendum eſt, magnum illud, feroxque ſymptoma (qualecumq; ſit ex recenſitis) quod Febri Intermittenti Perniciosum imprimit characterem, in primo ſui exortu, ordinariâ Naturæ lege, eſſe nonnihil mite, tolerabile, ac, ut ita dicam, in parvo contractum, ita tamen, ut pravum eſſe non deſinat (quemadmodum fœtus Trigidis ſuâ non caret ferociâ, etſi recèns editus) cujus pravitatem ſufficienter demonſtrant alia ſigna enumerata inſimul apparentia, etſi nec ſemper omnia, nec ab initio tam ſæva. Progrediente verò parumper morbo, cuncta citò intenſionem acquirunt, & grandiora fiunt, adeout altero ab invaſione primarii ſymptomatis paroxyſmo, haud difficile ſit certò de malitiâ morbi decernere, & de ingruente periculo. Quapropter cautus ſit oportet, oculatus, & expertus Medicus in omnibus ſimul conferendis, conſiderandis, ac ponderandis, quotieſcumq; pernicioſi ſymptomatis præ-

ſentia

ſentia appareat, aut ſaltem illius ſuſpicio non levis. Etenim in negligendo, aut temerè contemnendo, quæ contemnenda non ſunt, ſicut & in formidando, quæ non ſunt formidanda, expertos quandoque Medicos hallucinari certum eſt. Utrumque equidem malum; ſed primum pejus.

Ut verò monitum iſtud illuſtretur ex praxi, ſit hoc exemplum. In aliquo Febris Intermittentis paroxyſmo ſymptoma quodpiam grave ex ſupra relatis ſe prodat, ſed non adeò clarè, quin Medicum relinquat adhuc ancipitem, an verè pernicioſum ſit, an benignæ quoquè Febris, ſed intenſioris, proprium, ut oris Ventriculi mordax dolor, vel vomitus ſimul, & alvi fluxus ſat validus in principio Febris Tertianæ, vel importuna in ſomnum proclivitas &c. quæ ſingula poſtmodum miteſcant declinante Febre, & evaneſcente evaneſcant. Cum ergo omnia hæc ſigna ſint nonnihil æquivoca, ac inter benignum, & malignum quodammodo media, ſolùmque pro ratione minoris, vel majoris intenſionis ſuæ, aut diverſæ impreſſionis in ſubjectum patiens, modò pro trivialibus, modò pro pernicioſis habenda, quippe modò cum ſalutari, modò cum interimente Febre conjuncta, neceſſe erit recurrere ad alia ſigna concomitantia, quæ ſupra enumeravimus, ex quorum variâ ſyndrome, ac collectione, & præcipuè ex illorum incohærentiâ cum morbo, facilè occultam malitiam licebit ſuſpicari. Sic, ſi abſoluto paroxyſmo quodam, ob grave aliquod ſymptoma, & ob alia etiam ſigna ſuſpecto, quædam remaneat die Intermiſſionis linguæ ſiccitas, nedum ſcabrities, ſive inſolita Ægri, nec febricitantis, nec de quopiam certò dolentis jactatio, inquietudo, vel ſuſpiriorum ad quoddam levamen emiſſorum frequens eruptio, vel inanis identidem, nullâque occaſione concita

vomi-

vomituritio, vel alvi dejectio ſincera, vel intempeſtiva in ſomnum propenſio, vel alia hujuſmodi, a perito Medico facilè obſervabilia, in tali caſu (niſi ab affectione hypochondriacâ, aliâve causâ manifeſtâ procedant) metuendum eſt, ne, ſubſequente acceſſu, vera Cardialgia, aut affectio quaſi Cholerica, aut Lethargus fere inexpugnabilis palàm fiat, unde conſtituatur Æger in ſummo diſcrimine. Cavere etiam oportet, ne illa eadem exceptio, quam in parentheſi appoſui, nobis imponat, ne ſcilicet nomine affectus hypochondriaci pernicioſos ſymptomatum characteres donemus, eò quòd Patiens Hypochondriacus eſſe ſoleat, vel credatur talis; ideoque minutâ, & delicatiſſimâ, prudenti tamen, non nugatoriâ, opus eſt diſquiſitione, atque animadverſione in hiſce caſibus, in quibus

—— *ſæpe exiguus Mus*
Augurium tibi triſte dabit.

Præ cæteris autem id, quod certiùs Pernicioſum Characterem in ſuſpecto primario ſymptomate patefacit, inter ſigna concomitantia, eſt Pulſus, loquendo tamen de primis ſex Pernicioſarum Intermittentium differentiis; ſeptima enim differentia, non a Pulſu, ſed potiùs a reſpiratione, imò a ſimplici, & ſolitario ſymptomate ſoporis (cujus intenſionis gradus ex ſe facilè eſt menſurabilis) ſolet dignoſci. In illis itaque hoc perpetuum eſt, ut ſemper Pulſus toto afflictionis tempore, atque illo etiam elapſo, notabiliter deprimatur, plus minùs, pro ratione majoris, vel minoris intenſionis pernicioſi ſymptomatis: cùm ex adverſo, ubi ſymptoma vulgare eſt, etſi alioqui oneroſum, pulſus conſueſcat reſiſtere, oppreſſuſve, ſtatim reſurgere. Ut ergo certam quandam regulam habeant Tyrones, pro diſtinguendo ſymptomate pernicioſo, ab eo, quod, licèt ſimile ſit,

perni-

pernicioſum non eſt, tamquam ad Lydium lapidem (niſi illud ſe ſolo ſe prodat) recurrant ad Pulſum, ſciantque, in Febribus Intermittentibus, quæ vel (1) affectione quaſi *Cholericâ*, aut *Dyſentericâ*, vel (2) fluxu *Subcruento*, *Hepatico* dicto, aut *Atrabilari*, vel (3) *Cardialgiâ*, vel (4) Sudore *Diaphoretico*, vel (5) *Syncope*, vel (6) *Algore* funeſto adjunctis necare ſolent, ſummum, extremumque gradum talium Accidentium eſſe, quando omnimodam Pulſus abolitionem inferunt, tactu judice. Ubi enim ad hunc ſtatum deventum eſt, univerſalis ſubſequitur, ni priùs apparuerit, totius corporis, præcipuè verò extremorum, frigiditas, aut livor, facies hippocratica, indèque mors. Et licèt nonnunquam ad duos, vel tres dies, etiam in eo ſtatu, protrahatur vita, certum tamen fere ſemper ſubſequitur exitium; niſi illud tempeſtivè reparet rite oblatus Peruvianus Cortex. Atque propter hanc aſphyxiam, & algorem funeſtum, Ægrotantes hujuſmodi non alio titulo pro Febricitantibus habendos, aut dignoſcendos eſſe autumat *Mortonus*, ut vidimus, *typo jam* (ut inquit) *legitimæ Febris amiſſo*, niſi quia Cortice Peruviano ſanantur: Febre videlicet Intermittente ſub larvâ aliorum Morborum deliteſcente, & occultâ, ſeu mavis (ſecundùm *Mercatum*, & ſecundùm nos) manifeſtâ, variiſque illiuſmodi pernicioſis ſymptomatis comitatâ. Cum itaque gradus extremæ intenſionis ſymptomatis pernicioſi Pulſus abolitionem, in ſex ſpeciebus nuper expoſitis, ſoleat inferre, menſura congrua illius erit exactè obſervare quantùm afficiatur, deprimatur, ac langueat Pulſus, præſente ſymptomate, quantùm, illo ſuperato, deſiſcat a validitate ſibi debitâ, quantùm ſingulis certaminibus deperdat vigoris; uno verbo, quantùm diſtet ab extremo gradu ſuæ concentrationis. Quæ ſanè omnia in juſtâ lance poſita, & cum aliis quoquè ſignis

gnis collata, non minimum diligenti, & experto Obſervatori ſuppeditabunt indicium creſcentis periculi, ſimulque argumentum tempeſtivæ præcautionis.

Dixi, Pulſus rationem primas tenere in examine pernicioſorum ſymptomatum, relativè tantùm ad Sex priores Febrium differentias primi membri noſtræ diviſionis, non verò relativè ad *Septimam*, quæ Capitis affectionem ſoporoſam unicè reſpicit; in eâ ſiquidem, non parvitas, aut imbecillitas Pulſus, ſed potiùs turgentia quædam, ictuſque validitas (qualis in eſſentiali apoplexiâ ſolet percipi) perſentiſcitur, cum aliquâ nonnunquam raritate potiùs, quàm cum inſigni frequentiâ conjuncta. Naſcentem tamen, atque paulatim creſcentem in Pernicioſis Comatoſum affectum, quantùm opus eſt, ut opportunè valeat dignoſci, jam ſatis exactè, ordinatimque paulò ſupra deſcripſimus.

Supereſt aliud membrum diviſionis nuper ſtatutæ, juxta quod Octava emergit Pernicioſarum periodicarum Species, quatenus illæ intermiſſionem ſuam paulatim amittentes, ad omnimodam Continuitatem, & ſimul Acutiem latenter, ac malignanter tendunt. Non ergo hìc loquor de placidâ illâ, benignâque continuitate accidentali, quam nonnunquam Intermittens Febris acquirit, cùm primò de Simplici fit duplex, aut triplex, mox tandem Subintrans, adeòque, preſsè loquendo, Continua per hoc præcisè, quòd protrahatur nonnihil duratio levior paroxyſmorum, ſuâpte naturâ (ſi tempus ſineret) perfectè ſolvendorum: quo ſanè caſu, unus paroxyſmus, ſæpiuſculè etiam anticipans, ſupervenit alteri, priuſquam integrè ſolvatur præcedens, ſed his non obſtantibus, ſub iſtâ etiam accidentali, & benignâ continuitate, adhuc eadem ſervatur periodus, idem prope invaſionis modus, cum ſenſibili etiamnum rigore, horrore, aut frigore,

gore, eademque ſolutionis ſaltem diſpoſitio, ſi non totalis ſolutio. Ad hæc, Patiens Febrem hujuſmodi, per paroxyſmos ſe ſe leniter excipientes, & Subintrantes dictos Continuam redditam, fert facillimè, ferme ac ſi ea eſſet adhuc Intermittens, nullumque grave ſymptoma patitur præter vulgaria, niſi paulò majorem imbecillitatem virium, a frequentiori luctamine, citra conſueta intervalla repetito fatigatarum. De his, inquam, Febribus, hujuſmodi continuitatem ſibi prorſus accidentalem, ſimulque benignam acquirentibus, modò ſermo mihi non eſt; nullum etenim ex ſe minantur periculum, nec aliter exigunt tractari a perito Medico, ac tractentur veræ Intermittentes, aliquâ tantùm adjectâ circumſpectione; adeòque viribus etiam Corticis, ubi illum adhibere velimus, æquè facilè cedunt, ac Intermittentes omnino, ut ſuo loco repetemus. Non per hoc tamen fit, ut aſſeram, Febres a primordio Intermittentes ſimplices, mox duplices, aut triplices, demum Continuas per ſubingreſſum factas, nequire ad Continuitatem eſſentialem, atque periculoſam, quin & ad ſummam pravitatem, & malignitatem progredi; hoc enim eſſet negare quod experientiâ conſtat, & cuncta fere deſtruere, quæ proximè, ac etiam alibi ſum prolaturus: ſed velim intelligi, quòd quotieſcumque Intermittens Febris fit Continua per ſubingreſſum eo, quo dictum eſt, & quo ſæpe aſſolet, modo, omnique proinde caret gravi, malignoque ſymptomate, de illâ, quippe minimè Perniciosâ, impræſentiarum mihi non eſt ſermo; ſed de illâ tantùm, quæ Continuitatem acquirit ſimul, & Acutiem, ac pravitatem, & tunc tantummodo, quando illam acquirit: ſive deinde hoc fiat per viam paroxyſmorum ſubingredientium, ſive aliâ quâcumque viâ, ſiquidem aliâ (quod non crediderim) viâ id poſſit contingere.

Octava igitur, & ultima Pernicioſarum Periodicarum differentia, ſeu ſpecies eſt, cùm Febris, nullo licèt præcipiti ſtipata ſymptomate, pluribus tamen aliis gravibus, ſibique impropriis paulatim afficitur accidentibus, qualibus Febres Acutæ, Malignæque ſolent utplurimum inſigniri: ac propterea & ipſa de Intermittente ſenſim in Continuam, Acutam, & Malignam migrat. Per hoc autem, quòd plura, & varia ſortiatur accidentia, ut Continuarum mos eſt, non fit, quòd habere quandoque non poſſit aliqua etiam ex iis, quæ expoſuimus in Pernicioſis ſupra deſcriptis, ut Lethargum, Cardialgiam, Syncopem &c. ſed ea ſolet habere in gradu remiſſiore, ut eadem habere ſolent nonnunquam Continuæ ipſæ primariæ, non verò in immani, tamque conſpicuâ intenſione, ut inter cætera quàm maximè ſupereminent, valeantque idcirco ſe ſolis huic Febri, & exitium ſummè præceps, & peculiarem denominationem tribuere, quemadmodum eandem illi primariò tribuit acquiſita Continuitas. Hæc autem Pernicioſarum Febrium differentia poſtrema, quam *Subcontinuæ* nomine lubet appellare, abſque aliis ſignis, ex eâ, quæ paulatim fit, periodorum obſcuratione, & ſucceſſivè acquiſitâ continuitate eſt cognitu facilis. Sed quoniam expedit noſſe a principio naturam hujuſmodi Febris, ut illi, priuſquam nos fallat, poſſimus obviàm ire, eaque opportunè præmittere, quæ tempeſtivo, ſcilicet neque præcoci, neque nimium dilato uſui Corticis viam planiorem, atque methodicam ſternere valent: illius ideo morem, atque progreſſum operæ pretium eſt fuſiùs explicare, & veriſimiliora, frequentioraque ejuſdem ſigna deſcribere. Hæc verò, licèt nec omnia, nec ſemper concurrant, nec eorum quodlibet Pernicioſæ Febris ſemper ſit index, plurimam tamen lucem perito Artifici, eadem pro re

natâ

natâ conſideranti, penſitanti, combinanti, & conferenti, poterunt afferre: & eò majorem, ſi illis immiſceatur ſymptoma aliquod nonnihil conſpicuum ex iis, quæ Perniciosarum conſtanter Intermittentium ſunt peculiaria.

Priuſquam tamen hujuſmodi deſcriptionem aggrediamur, opportunum erit præmittere, & adnotare, quòd octava hæc ſpecies (quam unicam conſtituimus, quia a ſolâ continuitate præter ordinem acquiſitâ, omnem perniciosæ naturæ ſuæ occaſionem nanciſcitur) hæc, inquam, una plures differentias accidentales poteſt ſuſcipere, eas ſcilicet omnes, quas paſſim Auctores Continuis Febribus, præſertim Proportionatis, ſolent tribuere, quales ſunt Horrifica, Helodes, Aſſodes, Hepiala &c. ut proinde *Mortonus* ipſe hanc noſtram octavam ſpeciem tot differentiarum fœcundam, unoque nihilominus Cortice curabilem, peculiari Capite conſideraverit, quemadmodum videre eſt apud ipſum *De Proteiformi Febris Continentis Genio*, quamvis a pluribus ſub hoc nomine Febrem quoquè eſſentialiter Continuam, atque primariam credatur (& revera alicubi videatur) velle comprehendere, dummodo *Remittentem*, ſeu *periodum ſervantem*. Sed cum minutiores hujuſmodi differentiæ parum, aut nihil immutent curationem ope Corticis abſolvendam, ideo ab hac multiplici ſubdiviſione, ad rem noſtram inutili, hìc loci lubens abſtineo. Quia verò ad eandem curationem, medio Cortice inſtituendam, facit aliquid varia ipſius Continuitatis habitudo, hoc eſt diverſa celeritas, modus, & tempus, quo Febris ex naturâ ſuâ Intermittens continuitatem acquirit, ideo hanc ipſam diverſam habitudinem in octavâ hâc ſpecie placet conſiderare, atque diſtinguere.

Degenerat ergo Intermittens Febris in Continuam, vel in morbi progreſſu, vel in ipſo ſtatim principio.

T 2 Rur-

Rurſus, ſi in progreſſu, vel hoc fit celeriter, adeout, etiamſi poſt quartum, vel quintum tantummodo paroxyſmum contingat, fiat tamen intrà unum, aut alterum circuitum evidenter, ac ſenſibiliter: vel contingit paulatim, itaut, ſi poſt quartum item, vel quintum paroxyſmum incipiat Febris aliquam continuitatem affectare, non tamen ſenſibiliter eam ſit aſſecutura, niſi ſenſim, & poſt plures adhuc circuitus. Si ergo Continua fiat Febris Intermittens in aliquo ſui progreſſu, ſive deinde id celeriter, ſive paulatim fiat, curanda eſt Cortice in ipſo actu ſuæ metamorphoſeos, in quo pernicioſum incipit induere characterem: idque agendum methodo ordinatim deſcribendâ infra Cap. 3. hujuſce Libri, reguliſque in hunc eundem finem ibidem apponendis. Si verò Febris orta Intermittens fiat Continua in ipſo fere ſtatim exortu ſuo, ut non infrequenter accidit, in hoc caſu, licèt ſub octavâ hac ſpecie Perniciosâ illa contineatur, de eâ tamen abſolutè intelligi non debent, quæ infra dicturi ſumus de Cortice in Pernicioſis incunctanter offerendo: cum de oblatione illius in hujuſmodi circumſtantiâ, maturam conſiderationem exigente, peculiare examen ſimus inſtituturi Cap. 5. Libri ſequentis.

Hoc præmiſſo, tranſeo jam ad exponenda ſigna remotiora Febris Intermittentis, modò celeriùs, modò lentiùs in Continuam Acutam, Malignamque migraturæ. Suſpecta itaque ab exordio ſui erit, ne in Continuam acutam degeneret ea Intermittens, quæ cum pauco, aut nullo rigore ſolet invadere, ſed potiùs cum ſenſu caloris: item, quæ primâ die leviuſculam (dummodo tamen verè febrilem) infert acceſſionem, alterâ verò die (non alterâ periodo) fortiorem, & ſic progrediendo, motum ſervat graviorem per dies pares, loquendo per modum exempli de Tertianâ duplici ab ortu. Quòd ſi eadem

dem ſic orta, in Simplicem ſtatim mutetur, etſi hoc laudabile ſit, non deſinit tamen eſſe ſuſpectum, ſi primam acceſſionem validam debilis, ut ſupra, immediatè præceſſit: poteſt enim facilè typus ille mutari, qui ordine inverſo potuit incipere. Proximum pariter imminentis Continuitatis indicium eſt, ſi in Tertianâ, præſertim ſimplici (idem, ſervatâ proportione, intellige de Quartanâ, quæ, ſi continua eſſentialiter fiat, ſuâpte naturâ utplurimum lethalis eſt, ut norunt Practici) indicium, inquam, continuitatis eſt, ſi quidam appareat intermiſſionis die mordax ad tactum calor, qui aliquam etiam ſecum trahat pulſus perturbationem, ſitim, aut linguæ ſiccitatem; quæ omnia, incendium univerſale jamjam diſponi, præmonſtrant. Urina quoquè notabiliter pauca, & ſimul rubra, vel crocea, ſicut in omnibus Febribus eſt ſemper ſymptoma ſummè conſiderabile, quantùm novi, ita in Intermittentibus non parvum faceſſit negotium, periculumque ſaltem continuitatis portendit. Aſſolet etiam in iiſdem, ad ſuſcipiendam continuitatem diſpoſitis, apparere faucium, & gutturis inflammatio quædam ulceroſa, cum cruſtâ albâ ſummi tædii, præ impeditæ deglutitionis incommodo, quam *Aphtas albas* nonnulli, *Alcholam* alii vocitant. Symptoma iſtud, utut nonnunquam quaſi criticè appareat circa finem morbi, quemadmodum etiam (& quidem frequentiùs) puſtulæ circa labia erumpentes: nihilominus utplurimum mali ominis eſſe conſuevit, vel ſaltem ſignum difficilis judicationis, & peculiaris pravitatis ſuccorum, mediis glandulis illis a ſanguine ſecretorum, aut conſuetorum ſecerni. Quamobrem, quotieſcumque viſitur hujuſmodi cruſta, de Febre ad Continuam eſſentialiter tendente ſuſpicari fas eſt: imò de eventu ſiniſtro, ſi præſertim parvitas Pulſus, vocis clan-

gor, & ſingultus (qui tamen hìc minùs, quàm alibi timendus, utpote ſoboles inflammationis hujuſmodi) ſimul concurrant. Denique omnia accidentia, quæ in Continuis malignitatem ſubeſſe (quæcumque ſit illius indoles) ſolent oſtendere, illa eadem ſi in Intermittentibus obſerventur, idem, ſi non ſtatim, ſaltem progreſſu temporis, prænunciant, excepto delirio temporaneo, quod aliquando in ſtatu paroxyſmi fervidioris ſolet accidere, & ſtatim evaneſcere, citra periculum; ſecus, ſi in febriculâ mitiore contingat, vel, eâ etiam declinante, perſeveret. Facta verò jam Continua eſſentialiter, ac Pernicioſa Febris, ſuopte ſe ingenio patefacit. Et licèt lentiùs procedat, interimatque, ac cæteræ Pernicioſæ, maximo tamen, & diutiùs metuendo non caret periculo, quamvis ab origine fuerit Intermittens. Etenim trahit illa nonnunquam ſecum ſæva quævis ſymptomata, quæ ſecum pariter deferunt Malignæ ipſæ Primariæ, v. gr. parotides, quas non ſemel in hujuſmodi Febribus contingit obſervare, perpetua deliria, convulſiones, averſiones a cibo, & maximè a quocumque potu, non ſecus ac ſi hydrophobiâ detinerentur Ægri, & ſimilia Febrium ſummè Malignarum, ac Peſtilentium propria, modò ex Colliquativo genere, modò, & forſan frequentiùs, ex Coagulativo: quæ omnia unicuique Praxim exercenti ſe produnt ſæpiſſime. Enimvero tam frequens eſt hæc una ſpecies Febris Pernicioſæ, quæ ſingula Febrium ab ortu Continuarum, Acutarumque ſenſim ſibi aſciſcit ſymptomata, licèt incœperit Intermittens, vel quaſi, ut ſe ſolâ membrum alterum generalioris noſtræ diviſionis meritò impleat, quippe quæ plures differentias Pernicioſarum, a *Mercato* ſub diverſis titulis recenſitas, una comprehendit. Atque idcirco non inutile erit relegare iterum, ut ab initio etiam hujuſce Capitis, Lectorem

ctorem ulterioris inſtructionis avidum, ad completam deſcriptionem, quam prodidit idem *Mercatus*, cujus ideo aureum de hiſce Febribus Tractatum recuſum voluimus, & antecedenti Libro integrè inſertum.

CAPUT II.

Periodicarum Febrium pernicioſus character generaliter expenditur in ſuâ Causâ. Varia illarum pravitas, & actio diverſa in triplicem noſtri Corporis regionem. Earumdem Chinâ Chinâ curandarum Idea quædam practica generalis.

DIſtinctis penès præcipua ſymptomata, & progrediendi modum, frequentioribus, magiſque obſervabilibus Pernicioſarum Intermittentium differentiis, e re videtur eaſdem ultro diſtinguere penès ipſarum Cauſas internas, ſi non ultimas, quod difficillimum, ſaltem generaliores, ad normam eorum, quæ Libro primo Cap. 6. & 8. protulimus: quod equidem lubet, non aſſeveranter, ſed dubitativè tantùm, & ſuperficie tenus tentare. Cum enim Theoremata, quæ fundamentorum adinſtar ibidem jeci, quantumvis probabilia, &, ratione ſuæ univerſalitatis, non facilè falſa, incerta tamen in plurimis agnoſcam & ipſe, non eſt cur fidenter admodum explicationem Cauſarum, utut generalium, hujuſce rei illis ſuperſtruam. Dicam tamen quæ cum praxi, & curatione cohærent; adeoque, ſi quis notionibus iſtis, ſaltem pro quopiam veritatis modulo ſibi propoſitis, utatur, non multùm, ut reor, a recto curationis ſcopo aberrabit: non quia Idea hujuſmodi indubitanter vera ſit, ſed quia ad illius exemplar æquè bene curatio ſuccedit, ac ſi ve-

ra eſſet. Ita ad modulum ſuæ Hypotheſeos, quantumvis obſcuræ, certiſſimam iſtarum Febrium depulſionem per uſum Peruviani Corticis faſſus eſt ſe excogitaſſe *Mortonus*; quod Illi profectò in praxi non malè ceſſit.. Ita pariter Mundi ſyſtema, licèt Sacrarum Literarum teſtimoniis, & Decretis Eccleſiæ minùs, ut videtur, conſonum, ad regulas tamen praxeos Aſtronomicæ, & ad cæleſtia ſalvanda phænomena ſufficienter diſpoſitum, condidit *Copernicus*. Ita quoquè materialia ſuæ Phyſices principia, non ut vera, & certò talia, qualia depinxit, ſed ad explicandos naturales effectus æquè apta, ac ſi vera forent, protulit *Carteſius*, ob ingenuam ſaltem confeſſionem ſuam commendabilis, ſecundùm quam Cogitata ſua, ſuamque Methodum, etſi explorandis Naturæ arcanis ſatis accomodatam, non magis tamen pro *Hiſtoriâ*, quàm pro *Fabulâ* venditat. Utinam verò Magnus Vir, cum de Pallade ſuâ tam moderatè ſenſerit, vel conatus ſuos ad purioris doctrinæ amuſſim magis adhuc caſtigaſſet, vel nullum pravis præoccupatum affectibus Lectorem nactus eſſet, quem tranſverſum agere, aut egiſſe crederetur. Ita multò magis ego de ratiunculis meis Theoreticis ſentio, ſive Fabulæ ſint, ſive Hiſtoriæ: quod citra contentionem ſanioribus omnibus dijudicandum relinquo, *refelli* a cunctis, ut ajebat *Cicero*, ſi opus ſit, *ſinè iracundiâ paratus*.

Ratum itaque hìc habendo, quod jam alibi ſtatuimus, nempe, ſanguinem in Febribus Intermittentibus ſe habere merè paſſivè, principii verò activi rationem habere ſuccum quempiam heterogeneum, per intervalla eidem ſanguini affuſum, & febrilem in eo fermentationem, ſive efferveſcentiam, concitantem, cohærenter ſequitur, quòd in Perniciosis tota ratio, & tota vis, ſecundùm quam illæ tam immaniter ſæviunt, vel omni-

no,

no, vel ſaltem principaliter pendeat a tali ſucco (quicumque ille ſit) peculiarem diatheſim, pravam tamen ſupra conſuetudinem ſuam, atque ſylveſtrem, & ſepticam adepto, per quam tam gravia, tam ferocia, & tam varia producat ſymptomata. Sed cum, ignorato hujuſmodi ſucco, ejuſdem pariter ignoretur natura, & qualitas omnis, tum nativa, tum præternaturalis, cumque de eo vix quicquam fuerimus auſi ſtatuere, præter motum, viam, atque ſucceſſivum progreſſum illius in ſanguinem: ideo, poſito quòd talis liquor, Fermenti febrilis ordinariam rationem obtinens, in Pernicioſis Intermittentibus neſcio quid majoris ſupra conſuetam pravitatis habeat, ſeu neſcio quid aſcititiæ venenoſitatis, atque malignitatis (prout diximus Libro antecedenti in animadverſionibus ad textum *Mortoni* n. 6., & ut fuſiùs infra ſumus dicturi) præmiſsâ, inquam, hujuſmodi poſitione, nil aliud ſupereſt a Cauſæ Morbificæ conſideratione petendum, ad diſtinguendas earumdem Pernicioſarum differentias, niſi motus, actio, & diſtributio ipſius Materiæ febrilis in triplicem noſtri Corporis regionem, nempe, *primò* in primas vias, ſic dictas, *ſecundò* in maſſam ſanguineam, *tertiò* denique in principium nervoſi generis: penès quem motum, actionem, & ſucceſſivam propagationem febrilis fermenti in varias haſce Provincias, ſi illud peculiariter pravum, ac efferum fuerit, illæ eædem, quas ſupra expoſuimus, emergere poſſunt, & nonnihil dilucidari, Intermittentium Pernicioſarum differentiæ.

Itaque prout in primam Regionem, Ventriculum nempe (ſi lubet) Inteſtina, Ductuſque omnes Chyliferos repit Fermentum iſtud, vehementi quadam, venenatâ, ac prope arſenicali, erodente videlicet, ac colliquante acrimoniâ, ſive ingenitâ, ſive aliunde acquiſitâ imbu-

tum

tum, eoſdem ferme producit effectus, ac Chylus quidam ex eſculentis venenatis confectus, ſeu ex eodem veneno, plus minùs, infectus, perinde ac ſi Ephemerum Cholchicum quis aſſumpſiſſet. Proinde orificium ſenſile ſtomachi acriter mordens, & vellicans, *Cardialgiam* infert, & per conſenſum comitem lipothymiam. Eundem verò Ventriculum, Inteſtina, & annexos Ductus immaniter pungens, & in ſpaſmos, ac contractiones excretorias provocans, affectionem *Cholericæ* ſimilem gignit. Quòd ſi ferociâ nonnihil minore ſæviat, quatenus ſuccis viſcidioribus ſit irretitum, adeòque contactum illius etiamnum ferre poſſint, etſi non ſinè magnâ moleſtiâ, affectæ Membranæ, tunc ea ſequitur irritatio, quæ priùs lentam abraſionem, mox excoriationem illarum partium, denique ſuccorum omnium illuc confluentium, ipſiuſque ſanguinis illas intimè perluentis, excretionem inducit: unde vomitus mucoſus, ſimulque cruentus, cum conatu dolorifico, alvique fluxus conſimilis, ac *Dyſenterico* analogus, aut *Dejectio* copioſa *loturæ carnium ſimilis*, aut alia quædam *ſanguinem atrum referens*, ſolet emergere. Reſeratis quippe, & abraſis a ſucco illo, ſive arſenicali, ſive alîus corrodentis naturæ, etſi ſuccis quoquè mitioribus, ut dictum eſt, nonnihil implicito, reſeratis, inquam, & abraſis Arteriarum Gaſtricarum, & Inteſtinalium oſculis, imò, vel eroſis, vel laceratis excretoriis glandulis ad extrema vaſorum appenſis, non poteſt non egredi, quà data porta, contentus cruor, aut ſeroſior ſaltem illius portio. Et ſic fere ſtatim, ac excidit e Minerâ ſuâ, & in Cavitatem Ventriculi (datâ ſuppoſitione) deinde in Inteſtina, & Chyliferos ductus ſeſe inſinuat Fermentum iſtud, non modò vitioſum ab ortu, ſed indolem inſuper Emetico-catharticam in itinere ſuo, utut brevi, propter aliorum ſuccorum miſcellam hinc

inde

inde mutuatum, poteſt haud difficulter intelligi quo pacto nonnullas conſtituat Pernicioſarum differentias: illas videlicet, quæ, vel a *Cardialgiâ*, vel ab affectu quaſi *Cholerico*, vel ab alvi fluxu *Hepatico* dicto, *Dyſenterico*, *Atrabilari*, aut quomodolibet cruento, pernicioſam naturam ſuam ſortiuntur, ſimulque ſecundùm nos denominationem *Cardiacæ*, *Cholericæ*, aut *Dyſentericæ*, & *Subcruentæ*, aut *Atrabilaris*. Unde eſt (ut & hoc obiter repetam) quòd facilè hallucinentur ii, qui, ſuppoſitâ in locis omnibus antedictis Fermenti febrilis præexiſtentia, plurimùm fidunt Emeticis, atque Catharticis pro Febrium Intermittentium curatione, cum tamen oſtendat experientia, cui aſtipulatur & ratio, quàm facile ſit remediis hujuſmodi, cum Fermento febrili maximam ſymboleitatem habentibus (ut conſtat ab effectu utrimque pari) quàm facile, inquam, ſit, idem Fermentum potiùs acuere, & roborare, quàm vincere, & debellare. At de hoc jam fortè nimium.

Quòd ſi a Ventriculo, Inteſtinis, Lacteiſque primi ordinis (ut Libro primo Cap. 6. tetigimus) lubeat Fermentum febrile proſcribere, illudque tantùm agnoſcere in Lacteis ſecundi ordinis, non ideo minùs facilis erit explicatio ſingularum Pernicioſarum in primam Regionem ſævientium, feraliumque ſymptomatum earumdem. Malignum ſiquidem Fermentum in ſecundarios Ductus Chyliferos irruens, quaſi e ſuis compedibus excarceratum, tantam in ipſis Ductibus irritationem, moleſtiam, atque ſævitiem exerere potis eſt, quantam exerit venenatus Chylus e Lacteis primi ordinis illuc delatus. Excitatâ etenim luctâ acerrimâ cum ſuccis quibuslibet ibidem præexiſtentibus, ſimulque mordicatis immaniter tunicis Lactearum, & ſenſilibus earum fibrillis, eam neceſſe eſt ſequi ſpaſmodicam omnium partium

infimi

infimi Ventris connexarum contractionem, ac convulſionem, quæ ſuccos acerbos, & nondum excretioni maturos, eoſque propterea ſummè mordaces, & efferos (ut qui etiam ex naturâ ſuâ, Æſtivo præſertim, & Autumnali tempore in quibuſdam ſignatè corporibus, ſunt tales) quæ, inquam, ſuccos acerbos ex Glandulis omnibus Inteſtinalibus, & ex Canalibus illuc confluentibus, Pancreatico ſcilicet, atque Choledoco, per vim valeat exprimere. Qui equidem ſucci ſic expreſſi, præterquamquod ex ſe ipſis ſummam vellicationem in ſtomacho, & Inteſtinis gignere apti ſunt, & illa in violentas excretiones cogere, abradere, excoriare, & indè cruorem ipſum elicere, ulteriorem etiam noxam inferre valent, quatenus Lacteas ipſas tum primi, tum ſecundi generis permeando, Fermenro quoquè febrili ſuppetias ferunt, illudque deterius adhuc, & ferocius reddunt adventu, & ſocietate ſuâ. Addamus fibrarum nervoſarum undequaque divulſarum conſenſum multiplicem, potentem inducere Cardialgiam, Lipothymiam, aliaque hujuſmodi gravia ſymptomata. Addamus tandem, ſi liceat, ex tam violento tumultu, & ex diverſis Vaſorum Lacteorum, Meſenterii, Inteſtinorumque contractionibus, ſecundùm varias fibrarum directiones excitatis, fortè fieri poſſe retrogradum a Chyliferis Ductibus in ipſa uſque Inteſtina tenuia Fermentum febrile, ſuperato, vi convulſionum, valvularum obſtaculo. Ex quo, qualis ibidem fieret ſuccorum Inteſtinalium cum Fermento febrili miſcella, qualiſque confuſio, & qualis pariter fluxus, atque refluxus in ipſis Ductibus Chyliferis, eoſdem ſuccos, idemque Fermentum ſuâpte naturâ, ſaltem per alia oſtiola, iterum admittentibus (ſiquidem non planè impoſſibilis, ut reor, ſit talis poſitio) nemo non videt. His, & ſimilibus modis poſſe hujuſmodi malignum Fermen-

mentum, ſolas Lacteas ſecundi generis occupans (Ventriculo, Inteſtinis, Lacteiſque primi generis antecedenter intactis) ſymptomata omnia Pernicioſarum in primam Regionem ſævientium producere, probabiliter autumo. Indiſcriminatim nihilominus & hìc, ut jam loco citato, omnes, quotquot ſunt, primas vias, velut primum limen ipſius maligni Fermenti in ſanguinem ingreſſuri, lubet adhuc conſiderare, &, eâdem univerſali ſuppoſitione retentâ, ut cœptum eſt, deinceps proſequi.

Haud equidem diffiteor, arduum eſſe definire in quonam conſiſtat intrinſecè peculiaris illa, & determinata virulentia, quam identidem, ſupra conſuetam pravitatem ſuam, ſolet acquirere febrile Fermentum, ſive hinc, ſive indè illud derivetur, dum ſingulas producit Pernicioſarum ſpecies: quam pravam diatheſim aſcititiam, intantum malignam, & venenatam voco, inquantum eam dilucidè nequeo explicare. Pro uſu tamen practico ſat ſit dicere, eam eſſe in caſibus nuperrimè recenſitis, ubi primarum ſtatim viarum tumultuaria ſubverſio ſuboritur, eam, inquam, tunc eſſe febrilis fermenti naturam, qualis plus minùs eſt, ut modò dicebamus, indoles vehementiorum Emeticorum, atque Catharticorum, ſeu qualis eſt natura (ut rem propiùs deſignem) ipſorum ſuccorum noſtri corporis, Choleram Morbum producentium. Sanè morbus iſte, quantùm ex accidentibus patet, Cauſam agnoſcit Veneno ſimillimam. Tertianæ item Pernicioſæ modò memoratæ, ſaltem earum aliquæ, maximam habent ſimilitudinem cum Cholerâ. Itaque, quâ ratione lethalis eſſe conſuevit Cholera morbus, eâdem quoquè ratione lethales ſunt utplurimum hujuſmodi Febres: eamque ſimilitudinem, quam cum Veneno extrinſeco habent humores, & ſucci Choleram efficientes, illam eandem habet cum

eodem

eodem Veneno ſuccus febrilis, pro talium Febrium cauſâ receptus. An verò, tum illi, tum iſte habeant acrimoniam quandam veneficam prorſus ineffabilem, an talis conditionis, quæ, ſemoto etiam obſcuro hoc nomine, queat ſenſibiliùs explicari, præciſè non quæro, iſtamque litem, quæ ad purum nomen fermè reducitur, nec ad praxim conducit, Theoreticis ſubtilioribus, ad extremum uſque apicem, diſcutiendam relinquo.

Si tamen liceat ſuper hac re per analogiſmum quendam craſſiuſculè ratiocinari (quoniam exactiùs non poſſumus abſque ſophiſmatum periculo) dicam, illud eſſe, datâ proportione, diſcrimen inter ſuccum febrilem, cùm Tertianas benignas, & eundem cùm Perniciosas modò deſcriptas excitat, illud, inquam, quod intercedit inter Antimonium uno modo, idemque alio modo præparatum, ſecundùm quas diverſas præparationes, in lineâ Emetici, atque Cathartici, modò benigniùs, modò violentiùs præſtat utrumque, aut alterutrum, variè videlicet alteratâ, vel immutatâ heterogenearum illius particularum texturâ. Sed, ne longè admodum per remotiores comparationes a fluidis humani Corporis recedamus, nonne videmus quantùm diſcrepet a flavâ bile, quò ad acrimoniam, & pravitatem bilis æruginoſa, & glaſtea, ſive utraque ſit idem humor variè alteratus, ſive tertium quid, ex diverſorum ſuccorum commixtione reſultans? Nonne pariter plures ſucci, ſuapte naturâ, ſi ſeorſim ſumantur, planè innocentes, evadere poſſunt Naturæ noſtræ infeſti, acerrimi, & erodentes, ſi ſimul miſceantur? Quid, ſi vitiati jam ſint ſeorſim ſinguli, & a craſi ſuâ deſciſcentes, ut in caſu noſtro, atque inſuper inſimul mixti? In hoc fortè uno conſiſtit tota ratio formalis (ut ſcholaſticè loquar) Emetici, atque Cathartici, quæ reperitur in Fermento febrili relatè ad illius actionem

nem in primas vias, ratio coagulantis, aut diſſolventis relatè ad actionem in Maſſam ſanguineam, & ratio ſtupefacientis, aut aliter lædentis reſpectivè ad actionem, quam exerit in principia nervoſi generis, concurrente videlicet inſimul cum eo diſpoſitione *medii*, & *termini ad quem*. Hinc tota Malignitas, Venenoſitas tota quarumlibet Pernicioſarum, intantum ſolummodo occulta, inquantum occultus latex ipſe febrilis, aliique confluentes ſucci, eorumque varia commixtio, necnon commixtionis eorumdem varia proportio. Sic videmus, unam, & eandem Mineralem, ſeu Thermalem Aquam (quamcumque velis) ſtatim ac e primâ ſcaturigine ſimplex prodit, talem determinatam vim, ſuæ Fodinæ, vel, ut ajunt, Mineræ correſpondentem, ſive bonam, ſive malam, ſecum deferre: ſi verò diverſas in progreſſu, & deteriores Mineras perluat, diverſam pariter, ac deteriorem, pro diverſitate Mineralium, ſive Foſſilium, quorum ſalibus adventitiis imprægnatur, ſubinde naturam nanciſci, unde indoles primigenia notabiliter alteratur, ac deterior evadit, necnon quandoque venefica. Idem cum proportione dicendum de Fermento febrili in caſu noſtro. Eſt enim, ni fallor, intrà confinia maximæ probabilitatis credere, quòd Febrium Intermittentium fermentum, ſeu latex extraneus, qui primò, & principaliter ſanguinem in periodicam excandeſcentiam, aut efferveſcentiam concitat, ſit quidem ex ſe ipſo, ſtatim ac e Minerâ ſuâ purus putus egreditur, indole quadam peregrinâ præditus, quæ cum naturâ cruoris minimè conveniat, ſitque adhuc deterior, cùm Pernicioſas, quàm cùm Benignas Intermittentes gignit: ſed neque extra rem eſt ulteriùs ſuſpicari, quòd ille idem latex febrilis fiat adhuc deterior ratione pravæ, & variæ diſpoſitionis, quam invenit in diverſis locis, atque regionibus, per

quas

quas tranſit, vel in quibus hoſpitatur. Atque ideo, quatenus a termino ſuæ ſcaturiginis ad terminum ſui confluxus in ſanguinem progreditur, & in varios ſuccos morboſos impingit, cum quibus confunditur, ac commiſcetur, tum intrà primas vias, tum intrà ipſam cruoris Maſſam, talem probabiliter ex hujuſmodi commixtione acquirit dyſcraſiam, quin & virulentiam, atque malignitatem, quæ Febri, cæteroqui benignæ, pernicioſam naturam, eamque variam pro varietate ſuccorum, quibus diverſimodè inficitur, valet imprimere. De pravitate illius violenter Emeticâ, atque Catharticâ intrà primas vias acquiſitâ, & intrà eaſdem immaniter exercitâ, variaſque idcirco Pernicioſarum ſpecies conſtituente, jam ſatis hactenus. Ad reliqua nunc pergendum.

Prout igitur idemmet febrilis latex ſuccis, non quidem vehementer Emeticis, aut Catharticis, ut in primo caſu, pravis tamen, & incongruis ſecum raptis, in ſecundam Regionem, ſeu in ſanguineam Maſſam delabitur, venenoſitatem alîus generis, primæq; regioni (quam ideo, vel innocuè tranſigit, vel magnâ ex parte declinat) non admodum infenſam, ſolet exerere. Hæc in duas utplurimum ſpecies poteſt ſubdividi, quatenus duplex inſigne ſanguini damnum ſolet inferre, ipſum videlicet vel coagulando, vel nimiùm ſolvendo, concurrente inſimul vitiosâ aliquâ diſpoſitione, aut labe intrà eundem ſanguinem præexiſtente, ipſamque pravi Fermenti diatheſim ad hanc, vel illam noxam ſpecialiùs determinante. Proinde talis nonnunquam ex hujuſmodi commixtione reſultat indoles Fermenti febrilis, ut, Venenorum fixantium adinſtar (quorum proſtat ex Vegetabilibus, Animalibus, & Mineralibus numeroſa ſeges) in ſanguineas particulas, & ſpiritus torporem quemdam inducat, cui primùm fermentativi, mox & circularis

laris quoquè motus retardatio ſuccedit. Hinc, vel *Syncope cardiaca* (conſtipato potiùs, quàm rarefacto, cùm primùm appellit ex Cavâ ad dexterum Cordis ſinum, cruore) vel univerſalis quaſi coagulatio, aut congelatio ejuſdem cruoris, *Algor* partium indeſinens, & abolitio pulſus, abſque reſtitutione ullâ, vel ſaltem paucâ, & exili, ſubſequi ſolent. Idque fortaſſe, ut clariùs me explicem, duplici poteſt ratione contingere. Vel enim ſuccus febrilis, diatheſim modò enunciatam ſortitus, ſtatim ac ſanguini affunditur, illum planè conſtipat omninò citrà Cor, & citrà Pulmones, vel in Pulmonibus, vel intrà Cor ipſum. Et in hiſce caſibus, in quibus, vel mortiferam ſyncopem, vel ſuffocationem repentinam inducit in ipſo acceſſionis principio, Cor ipſum non prætergreditur, neque per Aortam ultra Cor diſtribuitur ad inficiendam reliquam cruoris maſſam, cum ſtatim interimat. Vel pravitatem ſuam minùs immaniter exerit ſuccus ille in ipſum ſanguinem, itaut totum iter a Lacteis ad Aortam poſſit complere, & Acceſſionem febrilem ad augmentum uſque, ſtatumque perducere. Et in hoc caſu illam ſpecialiter poteſt in univerſo cruore producere efferveſcentiam, quam *frigidam* vocant, quæque ex puris acidis cum puro ſale volatili commixtis ſolet emergere, ut in plurium liquorum, citrà manifeſtum caloris ſenſum efferveſcentium, commixtione obſervamus. Quâ cum ſuis limitationibus poſitâ paritate, non adeò captu difficile redditur, quomodo talis eſſe poſſit indoles Fermenti febrilis, taliſq; ſalium illius cum ſalibus cruori inexiſtentibus proportio, ut conſimilis excitari poſſit efferveſcentia, Febrium *Algidarum*, *Syncopalium*, vel ſimilium, ſi quæ ſint aliæ, productiva. Quod ſatis poteſt ſuccedere, cùm Fermenti febrilis indoles, tum nativa, tum aſcititia, acida peculiariter eſt, & coagulativa.

Contra, quandoque ex ſuccreſcente mixturâ, quam diximus, talis reſultat indoles ejuſdem Fermenti, ut, Venenorum potiùs diſſolventium adinſtar (quorum pariter plurimæ ſunt, notæque ſpecies) ipſiuſmet ſanguinis compagem diſcindat citâ, ac veluti exploſivâ divulſione partium illius fibroſarum, necnon ſeroſiorum fuſione præcipiti, unde ſudores ſtatim colliquativi, frigidi, ac *diaphoretici* emergunt: quamquam hoc etiam a concretione partium ſanguinis fibroſarum, ut ſupra, & indè ſuccedente ſeroſiorum effluxu, poſſit procedere. Atque omnibus hiſce pravis conditionibus ſtipatum febrile Fermentum, ſi activum ſit valde, imbecillemque inveniat, atque diſpoſitam ad ſuſcipiendam celeriter aliquam ex prædictis impreſſionibus ſanguinis craſim, eas ſtatim (modò unam, modò aliam) Febrium differentias gignit, quas, vel *Syncope*, vel *Algor* funeſtus, vel frigidus, ac *Diaphoreticus ſudor* Pernicioſas, & lethales reddit, quaſque ideo *Syncopales*, *Algidas*, & *Diaphoreticas* dicimus.

Quòd ſi alterutram, ut ſupra, ſortitum ſit Fermentum febrile veneficam diatheſim, & præcipuè coagulantem, quippe frequentiorem (diſſolvente tamen etiam quandoque minimè exclusâ) eam verò ſegniùs, ac lentiùs in uſum deducat, ſive quia illam in remiſſiore gradu poſſideat, ſive quia minùs diſpoſitam inveniat ſanguinis compagem, ut impreſſionem hujuſcemodi valeat ſuſcipere: tunc ea lento progreſſu introducitur diſpoſitio, quæ Febrem ab ortu Intermittentem, ſenſim in *Continuam*, *Acutam*, atque *Malignam* convertit. Cum enim veneficum hujuſmodi Fermentum Coagulans (idem, ratione in oppoſitum versâ, intellige de Colliquante) non ita facilè intrà unum paroxyſmum integrè ſubigatur, quin aliquas ſui reliquias intrà cruorem, ſuâpte etiam naturâ malè diſpoſitum, relinquat: cumque in

dies,

dies, renovatis acceſſibus, recens ſemper febrilis hujuſce ſucci renovetur influxus, novaque per conſequens (craſi ſanguinis ſemper imbecilliore redditâ) reſtitet illius portio non rite ſubacta, non poteſt, quin ex congeſtis repetito cumulo portionibus, talis tandem fiat earum acervus, qualis Febrem eſſentialiter Continuam, Acutam, atque Malignam, ex vitiosâ ſanguinis ſtagnatione, aut nimiâ etiam fuſione gigni conſuetam, ſolet producere. Et hinc ea emergit Perniciosæ Febris natura, quæ *Octavam*, ſecundùm nos, ſpeciem, paſſim obviam, cæteriſque omnibus ampliorem, conſtituit, *Subcontinuam* nobis dictam, cujus indoles multiformis, tunc cùm ſuum complementum eſt aſſecuta, tot, & tantis ſolet ſociari ſymptomatis, quot, & quanta ſunt ea, quæ Febrem *a primordio* Continuam, atque Malignam comitari conſuevere: cum hac inſuper deteriore additione, ut ultra Continuitatem hìc ſuccreſcat nova Periodus, non quæ obſcuram exacerbationem, pluribus Continuis ex naturâ ſuâ familiarem, imitetur, ſed quæ æmulatur, licèt remiſſiùs, pravam Pernicioſarum Intermittentium acceſſionem, adeòque fatigatas jam vires ultro proſternens, & ob id Febrem hujuſmodi reddens ſupra Malignas eſſentialiter, & ab ortu tales, metuendam.

Denique, prout ad prima tertiæ Regionis confinia pertingit, eademve occupat Fermentum febrile, licèt pluribus modis Cerebrum, ac principia nervoſi generis poſſit afficere, & verè multifariè nonnunquam afficiat, inferendo deliria, motus convulſivos &c., unico tamen graviore modo, cùm citiorem infert perniciem, ſolet obeſſe, *Soporoſum* videlicet affectum profundiſſimum inducendo. Id autem videtur contingere, quatenus idem Fermentum extraneis, ut dictum eſt, ſalibus, aliunde quoquè derivatis, imbutum, talis naturæ, & gradus ve-

nenoſitatem acquirit, ut Mandragoræ, aliiſve ſoporiferis Venenis analogicè reſpondeat, ſuamque exerat virtutem, non tantùm intrà Maſſam ſanguineam, verùm etiam (& quidem principaliter) in nervoſum laticem, ſeu, quod idem eſt, in ſpiritus animales, quibus, ab infecto ſanguine, vel ſubminiſtratur materia narcotica, aſſiduo appulſu ad glandulas corticales Cerebri pertingens, & indè in nervoſum genus diffuſa, vel conſueta denegatur, nec influit, uti fas eſſet, pro reſtaurandis iiſdem ſpiritibus, ad obeunda ſenſus, & motus munia: ſanguis enim narcoſi infectus, forſitan ſtagnare cogitur in extremis arteriolis, pro eorumdem ſpirituum inſtauratione ad Cerebri Corticem deſinentibus. Hinc fit, quòd exacto, citrà omnem tumultum, primarum viarum itinere, quin blandè, & ſubdolè faſcinatis cruoris ſpiritibus, ſpecie tranquillitatis cujuſdam torpentibus, ſenſim ab acceſſionis initio altiùs ſeſe inſinuet Fermentum febrile. Cum verò plurimam ſanguinei Torrentis congelationem nequeat producere, ut in Febribus *Algidis* ſupra deſcriptis, particularem ſaltem in Cerebro ſtagnationem, & fibrillarum ejus nervoſarum relaxationem, ob ſpiritus, vel interceptos, vel ex narcoticâ materiâ confectos, inducit. Talis autem, tamque vehemens nonnunquam eſt hujuſmodi diſpoſitio, a Fermento ſanguini confuſo introducta, ut, eâ durante, per totam extenſionem Augmenti, & Status Acceſſionis febrilis, Æger lethargicus jaceat, ac ferme apoplecticus, donec, ſubacto prope declinationem eodem Fermento (ni priùs Æger occumbat) diſſolutoque ſanguinis torpentis vinculo, & ſuperato ejuſdem ſtagnantis obice, ſpiritibuſque primævæ volatilitati, fibriſque Cerebri primævæ tenſioni reſtitutis, paroxyſmus ſolvatur, & cum paroxyſmo ipſum ferale Symptoma ſoporoſi vehementer affectus. Et hinc denique

illam

illam Perniciosæ Intermittentis differentiam, quæ a Comatoſo lethali affectu denominationem capit, & *Lethargicam* dicimus, videmus expoſitam.

Quòd autem unum, idemque Fermentum in diverſis ſubjectis, ætatibus, tempeſtatibus, aliiſque circumſtantiis poſſit varias venenoſitatis, tum Colliquativæ, tum Coagulativæ ſpecies ſuſcipere, tam ob multiplicem, pluſque, vel minùs activam pravitatem ſuam, quàm ob diverſam diſpoſitionum habitudinem ſubjecti, in quod agit, quales requiruntur ad diverſarum Perniciosarum differentias conſtituendas, facilè ſibi ſuadere poterit quicumque, ab uno, eodemque veneno, æqualem in ſe ipſo ſemper acrimoniam ſervante, prout altiora ſenſim Corporis penetralia pervadit, diverſiſque ejuſdem Corporis ſuccis ſeſe immiſcet, ea omnia, etſi varia, & inter ſe nonnunquam oppoſita, animadvertat ſucceſſivè produci ſymptomata, qualia in enarratis Febrium ſpeciebus ſupra deſcripſimus; indicio ſatis conſpicuo, longè majorem eſſe, ac eſſe videatur, ſymboleitatem Cauſarum accidentia hujuſmodi, diſſimilia licèt, producentium: eamque proinde a noſtris humoribus, accedente præſertim aliorum mixturâ, eſſe facilè ſuſceptibilem.

Hiſce univerſis generaliter, & ſuperficie tenus libatis circa variam indolem Fermenti, Perniciosas Intermittentes producentis, obvium eſt conjicere, quòd, etſi in diverſas ſpecies, aut differentias diſtinximus, *Merçato* præeunte, eaſdem Pernicioſas Febres, ut quæ tantùm diſtant a benignis Intermittentibus, quantùm diſtat Morbus ſalutaris a Morbo lethali, & tantùm differunt inter ſe ipſas, quantùm fere differunt v. gr. Cholera Morbus, & Apoplexia: nihilominus, ſi ſpectemus Fermentum, illas, & iſtas producens, unum ab alio non plus, quàm accidentaliter videtur differre, quatenus ac-

cidentale eſt uni, quòd habeat acrimoniam intenſioris gradus, ac habeat aliud, & quòd commixtionem ſalium peregrinorum, & exoticorum aliundè mutuatorum admittat. Quòd ſi alicui rixas Logicas affectanti aliqua in terminis *Generis*, *Speciei*, & *Differentiæ* confuſio, aut diſcrepantia ſubeſſe videatur, litem hanc agat cum ipſo *Galeno*, & illam componat pro libito: meque (in quamcumq; partem trahat) annuentem habebit. Dico igitur, Fermentum Intermittentium, tam Salutarium, quàm Pernicioſarum, idem eſſe quò ad rem ipſam, ſive, ut loquuntur Scholæ, *ſubſtantialiter*, habito reſpectu ad Intermiſſionem, & ad Periodum; *accidentaliter* verò differre, habito reſpectu ad malignitatem uni adjunctam, & alteri non: quemadmodum accidentaliter differunt Boleti venenati a non venenatis, flava bilis a bile glaſteâ &c. Sic Antimonium crudum, vel diaphoreticum (ut proſequar comparationem, quâ uſus ſum aliàs) quò ad ſubſtantiam non differt a Vitro, aut a Flore Antimonii, quia revera ſemper Antimonium eſt, ſaltem ex radice; differt tamen accidentaliter, ſecundùm diverſam præparationem, juxta quam in primo caſu innocens eſt, in ſecundo verò ſæpiſſime noxium, nec carens omni ſuſpicione Veneni.

Uniformem iſtam utriuſq; Fermenti naturam (quod eſt ad principia eſſentialia) ſatis patefacit Peruvianus Cortex, & illius actio febrifuga utrimque æqualis, experientiâ teſte; neque enim virtuti illius cedit minùs Pernicioſarum, quàm Benignarum Intermittentium Fermentum, auctâ tantummodo, ubi opus ſit, juxta exigentiam doſi Remedii, ut aucta eſt in maligno Fermento energia fortior nocendi. Quòd ſi illud, cæteris ſuccis nocentibus mixtum, dicatur aliam a conſuetâ naturam acquirere, & in tertium quid veneficum converti, cui

non

non ampliùs competat ratio indolis primigeniæ, dico adhuc experientiâ fretus, quòd, cùm venenum iſtud tertium, ex plurium ſuccorum combinatione, ſeu potiùs confuſione reſultans, habeat pro baſi Fermentum febrile Intermittentium proprium, ut oſtendit adhuc Intermiſſio ipſa, atque Periodus: cumque Fermentum illud ſuâpte naturâ conſueſcat cedere actioni Corticis, cedit eidem Cortici etiam tunc, quando evadit pars integralis talis veneni; adeòque ex ſolâ ſimplicis hujuſce Fermenti retuſione, totius veneni (ſi modò loqui ſic liceat) Pernicioſas producentis, infringitur activitas. Sic in præparatione Venenorum uſui Medico deſervientium, ex ſolâ unius partis activioris refractione, integra totius veneni habetur correctio, etſi illud non ſit Aggregatum per accidens, ut in caſu noſtro, ſed Mixtum verum ex Mineralium, aut Vegetabilium genere. An verò ſimili ratione, ut conjeci, & non aliâ dometur a Cortice Fermentum, quod Pernicioſas gignit, ignoro: quòd dometur æquè certò, ac Benignarum Fermentum, fere uſque ad extremas anguſtias, indubitanter aſſevero.

Hoc autem, quod diutinâ fretus experientiâ (quæ in dubium revocari nequit) affirmo, aliâ etiam planiore ſpectatâ ratione, videtur ita debere contingere. Itaque conſiderare eſt, quòd, cum diverſæ benignarum Intermittentium ſpecies, Quotidianæ ſcilicet, Tertianæ, & Quartanæ ab uno Peruviano Cortice æqualiter expugnentur, neceſſe eſt, earum Cauſas in aliquâ ratione præcipuâ univocè convenire, propter quam earum extinctio uniformiter ſequatur, licèt ſpecie dicantur differre, ſpectatâ diſſimili earum naturâ, periodo, & ſymptomatum ſocietate. Hæc autem communis Cauſa, ſi variam periodum reſpiciamus, videtur eſſe poſſe ſtagnatio temporanea alicujus ſucci, in ſanguinem ingreſſuri, eaque mo-

dò longior, modò brevior quò ad durationem, & fortè modò in remotiore, modò in propinquiore loco ſuccedens: quâ ſolâ per Corticem ſublatâ, omnis æqualiter tollitur diverſarum Febrium periodus. Et cum in ratione Periodi, Intermittens Pernicioſa, v. gr. Tertiana, minimè differat ab Intermittente Tertianâ ſalutari, hinc eſt, quòd utraque, quantùm ex hoc capite, per Corticem æqualiter expugnetur.

Si verò reſpiciamus ſuccum ipſum hìc, & nunc variè, ſeu per diverſa intervalla ſtagnantem, adeòque diverſimodè etiam nonnihil ſe habentem, & conſtituentem Fermenta ipſa, diverſas ſalutarium Intermittentium, puta Quartanarum, Tertianarum &c. ſpecies producentia, etſi iſta ob hoc ipſum, & propter diverſitatem ſymptomatum, quæ pariunt, diverſam quoquè inter ſe dyſcraſiam habere minimè dubitem, adhuc tamen in illis radicalem quamdam ſymboleitatem, & uniformitatem ſemper ſervari crediderim, ratione cujus, non obſtante aliquâ difformitate, conveniant univocè in præcipuâ quadam vitiosâ diſpoſitione, ſupra quam cæteroqui fundatur, vel cui accedit diverſa nonnihil hìc, & nunc ipſorum Fermentorum habitudo. Suadet hoc vulgaris experientia, quâ conſtat, tam Tertianæ, quàm Quartanæ Fermentum ab uno, ut diximus, & eodem Peruviano Cortice æqualiter retundi. Suadet hoc ſuccus ipſe febrilis, qui probabiliter, ut ajebam, ſemper eſt idem latex, vel ſaltem de eodem genere, concluſus, & ſtagnans, & ob longiorem ſolùm, vel breviorem ſtagnationem, modò hac, vel illâ tempeſtate, modò in hoc, vel in illo loco contingentem, nonnihil diverſimodè vitiatus. Suadet denique alia experientia, quâ notum eſt, quàm facilis ſit, & crebra metamorphoſis unius ſpeciei Intermittentis in aliam, quod nonniſi a ſymboleitate Fermentorum

poteſt

poteſt procedere. Si enim toto Cælo diverſa, & fere ad invicem contraria ſupponantur Tertianarum v. gr., & Quartanarum Fermenta, arduum erit intelligere, non ſolùm quomodo contingat hujuſmodi tranſmutatio, verùm etiam quo pacto unus, & idem Cortex poſſit in illa oppoſita agere, ut agit: niſi velimus totum opus refundere in diverſos Corticis ſapores, ut opinatur *Thomas Donzellus*, vel niſi clariùs talem ſupponamus propter hujuſmodi ſapores Chinæ Chinæ conſtitutionem, ut, Salium Hermaphroditorum adinſtar, oppoſitas etiam inter ſe acrimonias æqualiter temperet, eo pacto, quo, datâ proportione, una & eadem ſimplex Aqua acidam v. gr. æqualiter, ac ſalſam, ſui additione, acrimoniam diluit.

Cum itaq; minùs, quàm differant ad invicem Tertiana, & Quartana benignæ, differant inter ſe Tertiana pernicioſa, & Tertiana benigna (iſtæ enim ſunt ejuſdem ſpeciei, teſte eâdem periodo, ſecus ac illæ) hinc eſt, quod utriuſque Fermentum æqualiter dometur a Cortice, ut ab eodem domatur æqualiter Fermentum Tertianæ, & Quartanæ benignioris. Cum enim tota diverſitas Tertianæ benignæ, ac malignæ nobis eluceſcat ex ſolo ſymptomate pernicioſo huic adjuncto: & cum tale ſymptoma non differat ab alio ſimili non pernicioſo, in Tertianâ benignâ apparente (ut vomitus v. gr. in iſtâ moderatus, in alterâ immanis) cum, inquam, non differat, niſi ratione majoris intenſionis, ita fortè nonniſi ratione majoris intenſionis conſuetæ dyſcraſiæ, aut acrimoniæ ſuæ, quæcumque illa ſit, differt Fermentum Tertianæ pernicioſæ a Fermento Tertianæ non pernicioſæ, adeòque tota illius malignitas, ac venenoſitas, quæ ineffabilis dicitur, non aliud eſt, niſi major intenſio activitatis ejuſdem Fermenti febrilis, cujus indoles ſolita cum ignoretur, æquè ideo ignoratur intenſior inſolita. Sed quo

pacto

pacto per Corticem rite adminiſtratum illa corrigitur, eodem quoquè corrigitur & iſta, Fermento ſcilicet iſtius æqualiter retuſo, licèt in hoc caſu nocentior, quàm in alio ejuſdem ſit vis. Sic idem telum æquali niſu vibratum in eandem corporis partem, prout magis, vel minùs acutum eſt, modò leve, modò lethale vulnus infligit; ſi verò omni acie ſuâ, tam quando acutius eſt, quàm quando eſt obtuſius, per eandem limam æquè ſpolietur, ab infligendo, tam lethali, quàm leviore vulnere æqualiter prohibetur. At de hoc ſatis.

Munus ergo ſolertis Medici, qui Perniciosſam Intermittentem dignoverit, erit ſtatim, paucis præmiſſis, quæ indicationibus univerſalibus, prout e re videbitur, reſpondeant, vel iis omiſſis, ſi occaſio ſit præceps, erit, inquam, munus illius ſtatim ipſi Fermento directè occurrere, ut imminentem paroxyſmum periculo ſæpius, atque terrore plenum antevertat, vel ſaltem imminuat, ac leniat. Conſideratâ itaque gradatâ omnium prægreſſarum, præcipuè verò poſtremæ acceſſionis, intenſione, & indè elicitâ conjecturâ futuri acceſſus, necnon habitâ menſurâ diſtantiæ illius, eam plus, aut minùs, citiùs, aut lentiùs præmittat remedii Febrifugi quantitatem, quæ enervando plus, aut minùs, citiùs, aut tardiùs, prout opus eſſe videbitur, Fermento adventuro ſit ſatis, adeout, vel omnino præcaveatur Paroxyſmus, vel, ſi planè id non liceat, vel fortè non libeat, ſaltem leniatur, ut vires ægrotantis ferendo ſint, uſque ad integram paroxyſmorum ſublationem, quæ omnino eſt in arbitrio experti Medici, etiam quò ad tempus, & modum.

Hâc in re rite gerendâ expediet præ oculis habere Theoremata illa generalia, Febrium Intermittentium proprietates nonnullas reſpicientia, quæ Capite ſexto, & octavo primi Libri protulimus. Nobis ideo congruum

eſt,

eſt, ut ſaltem fingamus, pro craſſiore quâdam, ſed utili, curationis ideâ, quòd illarum Fermentum, etſi in loco peculiari adeò repoſitum, ut viribus Catharticorum, atque Emeticorum ſit utplurimum inacceſſibile, & radicitùs inexpugnabile, habeat nihilominus cum primis viis, & ſpecialiter cum Ductibus Chyliferis, ſive propinquiorem, ſive remotiorem aliquam communicationem, ad hoc ut poſſit, quandocumque e ſuis loculis proruperit, eaſdem vias ſubire. Quod equidem fieri poterit, vel per eadem oſtiola, per quæ Chylus primùm ingreditur, vel etiam mediis aliis communicationibus, quæ per totum Lactearum tractum a primo illarum exortu, uſque ad locum inſertionis earum in ſanguinem, plurimæ ſunt, ut oſtendit lympha Chylum ubique diluens, & Lacteis, potiſſimùm Meſentericis (Chylo jam per eas in ſanguinem advecto) recenter adveniens, ex obſervatione *Malpighii*, *Nuch*, *Munnicks*, aliorumque recentiorum Anatomicorum. Ponamus inſuper, Chinam Chinam in tenuiſſimum pollinem redactam, & quomodolibet deglutitam, ſi non ipſam Fermenti Fodinam directè, & immediatè petere, ſaltem in Inteſtinis ipſis, & Ductibus Chyliferis ad longiuſculum tempus morari, illiſque ad modicum intervallum adhærere: quod non planè negabit, qui animadvertet, res plurimas nutritioni ineptas, etſi ob molem, figuram, & pondus ad ſecedendum ab inteſtinis magis diſpoſitas, ad longum tamen tempus in iiſdem de more deliteſcere, antequam cum Chyli recrementis craſſioribus foras amandentur. Id ipſum autem eidem Chinæ Chinæ, non modò poteſt accidere, ſed verè accidit, ut ramenta illius excreta, & fæces alvinæ, tincturâ ejuſdem infectæ longè ſatis ab illius aſſumptione, palàm teſtantur. Atque ita actionem Chinæ Chinæ adversùs Fermentum febrile per imme-

dia-

diatum etiam utriuſque contactum facile erit intelligere, & eò faciliùs, ſi præter iter Corticis per Inteſtina, conſideremus inſuper neceſſarium progreſſum particularum illius in Lacteas, necnon longiuſculam earum moram in iiſdem Lacteis, in quas ſaltem, & per quas aliquando vehi debet Fermentum febrile ad ſanguinem tendens, quicumque ſit terminus, a quo in eaſdem illud delabatur. Denique ponamus, eandem Chinam Chinam, ſi non craſſiore, tenuiore ſaltem ſubſtantiâ ſuâ, ſuccis intrà Inteſtina hoſpitantibus intimè immixtâ, quod idem eſt ac dicere, virtute ſuâ iiſdem communicatâ, & impreſsâ, Fermenti adinſtar maſſam aliquam imprægnantis, eoſdem ſuccos ita alterare, & ſuis viribus roborare, ut continuato aſſiduè illius uſu, evadant apti ad præſtandam medelam Fermento febrili, cum quo alicubi ſunt commiſcendi, & ad illud retundendum, quoties eidem commiſcebuntur. Quemadmodum enim, ſi pravi ſint, poſſunt illud deterius reddere, ita, ſi virtute polleant Febrifugâ, ſibi a Peruviano Cortice communicatâ, non modò illud non acuent, ſed balſamicam, quam quodammodo acquiſierunt, naturam ipſi demum Fermento imprimen t, pro reddendo eodem ad nocendum inerti, etiamſi non ſtatim ac retuſum eſt, præcipitetur, ſed in ipſam Maſſam ſanguineam ſe inſinuet, dummodo tamen aſſidua ſit, & valida per novam Febrifugi ingeſtionem illius retuſio.

Quòd ſi etiam velimus nobis ſuadere, eandem Chinam Chinam, vel ſanguinem munire adversùs Fermentum adventurum, vel depurare illum, ac abſtergere ab eodem Fermento intrà eundem, veluti in ſuâ Minerà degente (quod aliàs cæteroqui non ſumus lubenter amplexi) imò ſi velimus, eam altiùs penetrare, ad luſtranda remotiora quæque ejuſdem Fermenti ſeminaria, non

ideo

ideo ſub hac hypotheſi, pro correctione ipſiuſmet Fermenti febrilis, minùs feliciter curationem inſtituemus. Atque hoc dictum volo, etiamſi metuamus, quòd China China nudum Fermentum adorta, vel in ſuo Foco, vel tantùm in ſuo itinere, *Cauſam* ejuſdem Fermenti *productricem* nequaquam tollat. Neque enim de hoc, quod pro dubio ad ſummum, ac incerto haberi poteſt, adeò ſoliciti eſſe debemus in caſu ocyſſimè extremo, ut ob id præſens, & certum exitium velimus negligere, maximè cum, impetratis induciis, tractu temporis, vel Natura ipſa, vel Ars, vel ætas, vel corporis exercitatio, vel anni tempus integram medelam conſueſcant ſubminiſtrare. Certè in Cancro, ſerius exitium minitante, mos eſt adhibere Curationem, ut vocant, *Palliativam*, quæ mortem tantummodo protrahit, nec unquam ſanat. Quidni ergo in caſu præcipiti Febris Pernicioſæ liceat, imminente morte, uti (cum præſto ſit) Curatione verâ, & ſatis firmâ, ubi potiore jure, quàm in Cancro, ipſa optabilis eſſet ſimplex Palliativa? Denique, ſi ex *Cornelio Celſo*-*Multa in præcipiti periculo rectè fiunt, quæ aliàs eſſent omittenda: meliùſque eſt anceps experiri remedium, quàm Ægros certo exitio relinquere*, cur in eodem præcipiti; certoque exitio omittendum erit remedium, ſuâpte naturâ tutiſſimum, & minimè anceps, quod vel in morbis periculo carentibus communiter ſolet adminiſtrari? His ergo pro fundamento, aliis verò, quæ præmiſimus, pro modulo agendi nobis propoſitis, facile eſt, ut juxta exigentiam caſuum diverſorum, in arduâ qualibet Febrium Pernicioſarum circumſtantiâ, & temporis anguſtiâ, Peruvianum Corticem rite, & cum fructu valeamus offerre; nihilominus, ut firmiore talo in hoc poſſimus incedere, Methodum ipſam Specialem, certis regulis conſtitutam, & variis caſibus, quæ in Praxi con-

tin-

tingunt, accommodam, vel ſaltem haud difficulter aptabilem, pro Medici videlicet curantis judicio; & pro diversâ identidem eorumdem caſuum exigentiâ, jamjam aggredior luculenter exponere.

CAPUT III.

Methodus exhibendi validè, atque feliciter Peruvianum Corticem adversùs ſingulas recenſitas Febrium Pernicioſarum ſpecies, etiam in caſibus ferme deploratis.

PEr hoc, quòd Febres Pernicioſas antea deſcriptas Peruviano Cortice curandas velim, non ideo cætera remedia rejicio, quæ, priuſquam ingruat ferox pernicies, ſolo Cortice domabilis, locum habere ſolent, &, vel univerſalem humorum ſenſibiliter peccantium alterationem, vel etiam peculiarem (quantùm conjectare valemus) Fermenti febrilis correctionem, aut mitigationem reſpiciunt. Rideo equidem, ſeu potiùs doleo, quòd iis ſolis adeò fidamus, ut in eorum uſu enervi, & imbecillo teramus aſſiduè, ac inutiliter tempus, & verum, validumque Febrifugum illis poſthabeamus: magiſque rideo, dum in eâ curandi ratione, quam *ſcrupuloſam*, & *ſuperſtitioſam* feſtivè appellat *Baconus* rixas pueriles identidem audio inter -- *Tenaces propoſiti Viros* -- ſive circa numerum foliorum herbæ cujuſpiam domeſticæ, puta lactucæ, juſculo incoquendæ, vel amygdalarum emulſioni addendarum, an ſcilicet quinque ſint plures, quatuor verò pauciores, quàm par ſit, vel circa uſum Endiviæ potiùs, quàm Cichorii, eò quòd nonnulla certè ſit talium Vegetabilium (etſi ſuccedaneorum ad invicem) ut & ſalium eorumdem diverſitas: quaſi in ſtomacho, & corpore noſtro, mille cibariis

riis longè diverſis aſſueto citrà ſenſibilem humorum, aut ſanitatis alterationem, quicquam inſigniter diverſum, mediante uſu juſculi medicati, per quatuor, vel quinque dies aſſumpti poſſit efficere Endivia ſupra Cichorium. Proh quanta eſt delicatulorum aliquando Medicorum diſcordia circa delectum herbarum aliquot convivalium, in quarum tamen uſu promiſcuo tantus eſt Coquorum non modò, ſed & Botanicorum conſenſus!

Rideo pariter, ſed riſu Sardonio, cùm a nonnullis, non ob credulitatem (quod condonandum foret) ſed ob garrulitatem, & vanam quandam oſtentationem artis, ne dicam ſui, pretioſa potiùs, ſæpe inutilia, quàm vulgaria; & minùs conquiſita remedia, meliora tamen (quæ ſcilicet ex mente *Plinii -- pauperrimus quiſque cœnat*) præſcribi video, vel vulgaribus ab alio Medico, propter eandem indicationem præſcriptis, ſubſtitui, ad captandum popellum: quaſi Concharum, vel Cornu Cervi pulvere, quò ad effectum longè præſtaret pulvis Margaritarum, aut effœtum Magiſterium earumdem, magiſque excelleret, ubi indicetur potus ferratus, extinctio (debilior licèt) Auri, quàm Chalybis candentis, quemadmodum pretio ſupra Chalybem excellit Aurum. Oſtentationes ſanè ridiculæ, ſimulque nauſeoſæ, eſto quòd ad illarum fulcimentum haud difficile ſit nugatorias comminiſci ratiunculas, ab ingenuis, cordatiſque Viris deſpiciendas, & minimè audiendas. Medicis hujuſmodi optimâ ſupra cæteros memoriâ eſt opus, ne ſcilicet quod ſemel ab alio propoſitum repudiarunt, ut noxium in tali morbo, & ſubjecto, in eo ipſo poſt annum tamquam utile proponant, affectatæ olim reprobationis obliti: quod aliquando contigiſſe memini.

Non ergo pro curatione Febrium Pernicioſarum de remediis inutilibus loquor, vel de utilium æquipollen-

lentium inutili, nimiùmque religioſo delectu; ſed loquor de congruis omnibus, rectâ, & ingenuâ Methodo adminiſtratis, eaque, quoadusque poſſunt prodeſſe, ſuis, loco, & tempore eſſe uſurpanda, ultro concedo. Cùm tamen vita Hominis eſt in diſcrimine, nec, niſi per promptam inhibitionem Paroxyſmi Febrilis, poſſumus declinare exitium imminens, tunc ſaltem, niſi priùs, aliis remediis poſthabitis, ad Peruvianum Corticem debemus confugere; nec, niſi cum noſtræ conſcientiæ detrimento, perſpectis jam illius viribus, poſſumus, ut reor, hujuſmodi auxilium certum æquè, ac innocuum omittere. Nimiùm ſuadet hoc ipſius certitudo mortis, & certitudo remedii illam impedientis; ſi quod enim eſt in Medicinâ certum de morte præſagium, illud eſt unicè in caſibus Pernicioſarum, ſeptem præſertim priorum ſpecierum, cum illæ jam pulſus abolitionem, algorem univerſalem, lethargum mortiferum &c. intulerunt. Quæ ſanè certitudo funeſti præſagii tanta nunquam eſt in moribundis, vel in agone conſtitutis ex qualibet Febre ab ortu Malignâ, ut ipſa evincit experientia. Qui enim ad ſtatum jam memoratum devenit Æger, etſi non ſtatim expiret, ſed per diem adhuc tantillum reſurgat, acceſſione tamen correſpondente certò perit, ni ſervetur ope Corticis, de cujus præſentaneo auxilio non minor eſt, ac eſſet antea de imminente morte, certitudo. Liceat exemplo rem explicare, ſatis, ut puto, appoſitè. Si quiſpiam natandi neſcius mergatur in vaſto gurgite, nec illi quidquam circumproſtet, quod poſſit prehendere, ut emergat, is profectò, licèt ſemel, aut bis conatu ſuo naturali, & vi ſubeuntis aquæ, ſurſum truſus efferatur nonnihil, citò tamen, & certò ſuffocabitur, ni illi baculus, vel quid ſimile porrigatur ab adjutrice manu. In gurgite mergitur Æger ex Perniciosâ

Febre

Febre algidus factus, & ſinè pulſu, utut paululum relevari ſemel, ac iterum videatur. Lignum extrahens e gurgite eſt Peruvianus Cortex rite porrectus. Manus adjutrix eſt manus Medici, illum methodicè, ac opportunè porrigentis.

Non una tamen præcisè eſt Methodus in omnibus hiſce caſibus adhibenda, ſed potiùs duplex, habito reſpectu ad duplicem ordinem Febrium Perniciosſarum. Rurſus utraque adhuc varia evadit nonnihil, pro diverſitate motus, ſeu velocitatis ipſius Febris, modò magis, modò minùs celeriter in præceps ruentis: itemque pro diverſitate temporis, quo vocatur Medicus, ſeu pro longiore, aut breviore intervallo, quod illi ſupereſt ad agendum, poſtquam vocatus fuerit, pro inhibitione imminentis exitii. Juxta varias igitur hujuſmodi circumſtantias, varia quoque aliquantulum eſt, nempe modò lenior, modò fortior Methodus exhibendi Corticem, ut mox apparebit.

Et quidem, generaliter loquendo, Methodus fortior convenit magis ſeptem prioribus Pernicioſarum ſpeciebus, quas in primo membro latioris noſtræ diviſionis ſumus complexi; & ſunt, quando Febris, quantumvis Exitialis, ſuam Intermiſſionem, ſuumque Circuitum etiamnum ſervat. Atque eò validior ea eſſe debet, quò celerior eſt motus ipſius Febris ad exitium properantis, & quò brevius eſt intervallum temporis, quo diſtat Acceſſio, quodque ad illam inhibendam Medico ſupereſt. Methodus verò lentior magis convenit octavæ, & ultimæ ſpeciei, quam in poſtremo membro ejuſdem primæ diviſionis ſolitariè collocavimus; & eſt, quando Febris Intermittens ab ortu ad Continuam eſſentialiter, Acutam, & Malignam tendit. Atque hæc ipſa quoquè Methodus, levior licèt reſpectivè ad Methodum ſupradicta-

X rum,

rum, nonnihil fortis aliquando (& quidem magis, vel minùs) debet evadere, prout velocior, aut lentior eſt motus ipſius Febris ad Continuam eſſentialiter tendentis, proutque majus, vel minus eſt ſpatium temporis, quod ſupereſt Medico vocato ad impediendam continuitatem.

Exordium itaque ducendo a validiore, & quò ad effectum celerem mirabiliore Methodo, ſeptem priores Pernicioſarum Intermittentium differentias reſpiciente, vel eam, ut dictum eſt, adhibere contingit, quando Febris minùs præceps in ſuo motu, ob graviſſimum ſymptoma maximum quidem periculum portendit, ſed non immediatè: verùm probabiliter poſt duos circiter (anteactorum reſpectu habito) paroxyſmos; & tunc, etiamſi minùs validè uſurpetur Cortex, nempe more fere vulgari, adhuc ſat eſt; vel eandem methodum contingit adhibere (quod frequentiùs accidit) cum jam Febris ferali ſymptomate, quodcumque fuerit ex recenſitis ſuo loco, Ægrum in tali ſtatu repentè conſtituit, ut vix illam, quam actu patitur, acceſſionem videatur poſſe tranſigere, cum morali certitudine, quòd alteri non ſit futurus ſuperſtes; & in tali caſu validiſſimâ opus eſt Corticis oblatione.

In quocumque autem ex duobus caſibus modò recenſitis reperiatur Æger, Pernicioſam Intermittentem quamlibet paſſus ex prioribus ſeptem ſpeciebus, ſtatim ita curandus eſt, ut, quò citiùs poſſibile ſit, viæ omnes, per quas Fermentum futuræ acceſſionis tranſire debet, ut indè elutrietur in ſanguinem, Peruviano Cortice abundè conſpergantur, omneſque, quotquot ſunt, ſucci in primis viis cum Fermento, alteram acceſſionem producturo, commiſcibiles, omnes, inquam, eodem pulvere inebrientur; adeòque Ventriculus, Inteſtina, Vaſa

Chy-

Chylifera, omneſque ſucci per eadem Vaſa reptare ſoliti, hoc pulvere Febrifugo copioſè ſcateant, neceſſe eſt, ut hoſpitem efferum, ſive in illis latentem, ſive illis acceſſurum, excipiant ut par eſt, illum videlicet enervando, debellando, ac manſuefaciendo, ne ultra pergens, ultra lædat.

Ad hoc opus citò abſolvendum, de more non minùs requiritur, quàm quantitas ſex drachmarum pulveris, nec plus, quàm uncia una, ad impediendum ſcilicet futurum acceſſum, & tantumdem circiter poſtea ad firmandam valetudinem, & inhibendam recidivam. Quæ quantitas, modò celeriùs, modò lentiùs debet abſumi, prout magis, vel minùs diſtat imminens paroxyſmus, & prout majus, vel minus eſt imminentis paroxyſmi periculum. Sciendum eſt enim, ut dicebamus Capite 1. & 7. Libri primi, ad ſiſtendam Febrem quamlibet Intermittentem, ſufficere quidem drachmas duas pulveris, ſi uno hauſtu aſſumantur longè ſatis ab acceſſione futurâ, nempe, vel in principio, vel ſaltem in fine acceſſionis antecedentis (loquor de correlativâ ad eam, quam intendimus inhibere) ſed, ſi talis diſtantia non adſit, ita ut paroxyſmus, qui debet impediri, diſtet v. gr. per vigintiquatuor horas tantummodo, vel etiam minùs, & tamen opus ſit illum impedire ratione periculi, quod ſecum laturus eſt (non loquor de paroxyſmo, vel jam invadente, vel quàm proximè imminente, ſive lethalis, ſive mitior ille futurus ſit, quoniam ad eum curandum pertingere tempeſtivè nequit actio Corticis) in tali caſu neceſſe eſt, quòd copia pulveris ſuppleat defectum temporis, & quòd ipſa quantitas adaucta abſumatur eâ proportione, & ordine, ut primus hauſtus, ſi offeratur in formâ liquidâ, vel prima oblatio, quomodocumque fiat, conſtet tali quantitate pulveris, ut potis ſit probabiliter

ipſum paroxyſmum, vel ſiſtere, vel plurimùm enervare: quod faciliùs aſſequemur per primam oblationem validam, a paroxyſmo inhibendo magis diſtantem, quàm per reliquas, quarum actio ſeriùs in actum deducitur. Et hinc eſt, quòd ſi primò offeratur in paucâ doſi, etiamſi poſtmodum, vel frequenter exhibeatur, ut mos erat Talbotii, & aliorum, vel copiosè etiam, ſed prope acceſſionem, facilè fraudemur fine noſtro; ſecus, ſi longè ab acceſſione fortiùs, prope verò acceſſionem debiliùs agamus. Utrumque autem eâ proportione faciendum, quæ ſecuritati effectus, & caſuum exigentiæ, modò majori, modò minori aptè reſpondeat.

Hanc autem regulam, & conſonâ proportione diſpoſitam diſtributionem remedii paulò infra meliùs determinabimus, atque exemplo illuſtrabimus, ut vim remedii cum brevitate temporis, quod ſupereſt ad impediendum futurum acceſſum, commenſurare poſſimus, & cùm præviâ cognitione, ac quaſi ex certâ ſcientiâ id aſſequi in caſibus arduis, quod in vulgaribus quaſi fortuitò nonnunquam contingere obſervavit *Monginotius* inquiens -- *Notandum venit, ſi infuſio* (intellige Corticis) *admodum valida fuerit, aut ſi crebriùs fuerit exhibita, nonnullos a primo etiam paroxyſmo liberationem obtinere: unde Medicamento plurimum laudis accedit*. Et licèt hanc citam curationem in caſibus minimè urgentibus, in quibus tantùmmodò illam obſervavit, minùs firmam cenſeat, illique propterea anteponat (nec forſitan malè) nonnihil lentiorem, in caſibus tamen præcipitis exitii, eadem, utpote coacta, hanc exceptionem pati non poteſt; ſatiùs eſt quippe recidere ſegniùs in Febrem, quàm citò mori. Sed & de rarâ in hiſce ipſis caſibus recidivâ aliquid infra ſumus dicturi.

Si itaque Æger in talibus circumſtantiis ſit conſtitu-

tus

tus, ut probabiliter duos adhuc ex. gr. ferre poſſit, etiamſi intenſiores futuri ſint, paroxyſmos, quatenus ſcilicet Febris ſit motus non adeò præcipitis, & perniciosum ſymptoma habeat adhuc quandam mediocritatem: in hoc caſu (ſiquidem fidendum ſit morbo, qui nullam ſæpe ſervat proportionem, adeout non rarò poſt acceſſum levem ſequatur immediatè lethalis alter) in hoc, inquam, caſu, declinante acceſſione, vel eâ integrè ſolutâ, ſufficiet exhibere drachmas duas Corticis, prout de more in Intermittentibus Benignis. Quia tamen Febris Pernicioſa habet neſcio quid pravitatis, & pertinaciæ ſupra Benignam, ideo, ad majorem cautelam, ſi Febris præſertim duplex fuerit (loquor de Tertianâ per modum exempli, & de hâc ſemper intelligi velim, quippe magis obviâ, & pernicioſo characteri magis obnoxiâ) ad majorem, inquam, cautelam utile erit ſequenti die, minoris ſcilicet afflictionis, unam adhuc drachmam præſcribere, ipſoque futuri paroxyſmi fortioris die, pluribus horis ante acceſſionem, adhuc alteram; ſic enim dubio procul paroxyſmus ille majoris afflictionis, non ſuccedet, ſicut nec ſubſequens levior. Quòd ſi, ut dicebam, ſuſpicio de ſymptomate pernicioſo ſit minor, & periculum magis diſtans, Febriſque tantùm ſimplex, poſſumus etiam ſolis drachmis duabus antecedente paroxyſmo exhibitis contenti eſſe, & obſervare, quid indè ſequatur, priuſquam Corticem repetamus, cum morali certitudine, quòd, etiamſi correſpondens paroxyſmus adveniat, levior is erit, & longè minoris periculi: adeòque poterimus, ſi velimus, etiam per ſemidrachmas pulveris, vel ſemel, vel bis in die exhibitas, paulatim acceſſiones imminuere, & intrà paucos dies in totum extinguere. Mihi tamen ſemper magis probabitur Methodus validiuſcula, ubi ſuſpicio perniciei juſtum fun-

damentum habeat; tum quia infidus eſt ordo, & inæquale incrementum acceſſionum, quæ quandoque nos fallunt; tum quia, cum innocuum ſemper repererim in quacumque doſi remedium iſtud, non eſt cur ubi decernitur neceſſarium, hæreamus in parvâ, maximè cum fortiùs operetur, quò fortiùs exhibetur: & quò fortiùs operatur, eò minus ſit ſemper periculum, quòd repullulet Febris reciſa.

Si verò, vel ob neglectas Febres, nondumque ab ullo Medico curatas, vel ob eaſdem non ſatis a curante Medico obſervatas, aut obſervabiles, propter occultam illarum malitiam, repentinamve, ac præcipitem mutationem, ſi, inquam, ob has, vel ſimiles cauſas Æger (quod ſæpe contingit) jam ruerit in exitium, ſitque ideo in tali ſtatu, ut jam frigidus, anheloſus, ac fere cadaveroſus appareat, &, quod pejus eſt, in eodem ſtatu diutiùs perſeveret, deſtitutus auxilio Corticis, Medico videlicet illius reſtitutionem tentante per ſola Alexipharmaca, atque Cardiaca vulgaria: in tali caſu, dummodo vita in futuram ſaltem acceſſionem protrahi debeat (quæ conditio omnino requiritur ad evitandam calumniam, non verò quia China China obſit, cùm nequit prodeſſe, ut fuſiùs explicabimus ſequenti Capite; neque enim hominem intrà illam ipſam acceſſionem expiraturum, vel Cortex, vel aliud quidquam ſanare valet) in tali, inquam, caſu, licèt res in anguſto ſit poſita, & inſuper poſtridie v. gr. adventura ſit nova Acceſſio, procul dubio cæteroqui lethalis, nihilominus omni conatu ſtatim tentanda eſt viriliter introductio liberalis quantitatis Peruviani Febrifugi, poſito quòd Æger poſſit illud deglutire; hæc enim difficultas, quæ, in lethargicis præſertim, facilè occurrit, non ſemel in causâ fuit, ut quiſpiam remedio deſtitutus occubuerit, qui fere certò convaluiſſet, ſi potuiſſet aſſumere. Po-

Ponamus itaque per modum exempli, quòd Ægrotans aliquis, poſt duos paroxyſmos v. gr. Tertianæ ſimplicis Intermittentis, quorum prior leviſſimus fuerit, cum nullo, vel pauco ſtomachi angore in principio acceſſionis, & alter nonnihil fortior, cum dolore mordaci oris ipſius Ventriculi, tertium patiatur fortiſſimum, cum tali, tantoque morſu ejuſdem ſtomachi, ut primò ejulans, ac ululans, dein clamandi impotens, jactabundus, nauſeabundus, animo deficiens, cum pulſu pertinaciter abſcondito, oculis concavis, ſuſpiriis luctuoſis, ſudatiunculâ frigidâ, & hujuſmodi, videatur animam efflaturus. Ponamus pariter, quòd a Naturâ, atque a Remediis adjutus, & recreatus, poſt plures, & plures horas tandem incipiat reviviſcere, cum levi aliquo ad tactum calore, pulſus, utut minutuli, elevatione, morſuſque ventriculi imminutione, adeout Medicus moralem certitudinem habeat de vitâ in futuram acceſſionem protrahendâ, ſed ſimul æqualem de morte tunc temporis adventurâ, unà cum Paroxyſmo febrili, qui, quartus cum ſit, cæteriſque de more ferocior, quippe cum morbi ſtatu coincidens, & die ſeptimâ, in hoc certè caſu lethalis omnino futurus erit. Ponamus adhuc, quòd ſtatim ac apparet ea ſymptomatum remiſſio, quæ ſinit Ægrotantem loqui, ille, tum animæ primùm, tum rebus deinceps ſuis ſucceſſivè conſulat, ad quæ peragenda non parum temporis neceſſariò requiritur. Omnibus hiſce tandem peractis, mane ſequenti (quæ dies eſt ab acceſſione vacua) ponamus denique alterum Medicum in conſilium vocari, Ægro aliquantulum quidem, ſed parum, reſpectivè ad dies antecedenter correſpondentes, allevato, & quò ad actus externos aliquantulum vegeto, ad motum non ſegni, & ad reſpondendum, licèt languidiuſculè, prompto; ſed ex aliâ parte, remanente pulſu

adhuc exili, & nonnihil celeri, ſudatiunculâ quadam viſcidâ cum ſplendore faciei, nauſeâ, aut apepſiâ cum quadam ſenſatione moleſtâ in regione ſtomachi, oculis cavernoſis, voce ſepultâ, ſuſpiriis identidem anheloſis, & nonnunquam ſingultuoſis: itaut de futurâ acceſſione ſequentis diei, ac per conſequens de futurâ morte inter Medicos curantes facilè conveniat, niſi impediatur paroxyſmus (quod primo loco requiritur) ad impetrandas ſaltem inducias, pro iis, quæ ſuperſunt, ſymptomatis, ex arte corrigendis, & pro tollendâ pulſus celeritate, & frequentiâ febrili, etiam extra paroxyſmum noviter introductâ, quæ tamen nullo negotio etiam ſponte, poſt inhibitum paroxyſmum, cum reliquis ſymptomatis ſolet evaneſcere. Cum verò nullum in Medicinâ remedium ſit, a quo poſſimus promptam inhibitionem paroxyſmi ſperare, niſi a Cortice Peruviano rite adminiſtrato, iſte propterea in hoc ſtatu, quin & in pejore (in quo, ne ipſi quidem Medici cæteroqui Cortice utentes, illum poſſe proficere quondam crediidiſſent) nullâ morâ, vel cunctatione interpoſitâ, proponendus eſt a Medico recenter vocato, & nervosè exhibendus.

Obſtat equidem in hoc caſu brevitas temporis (quæ aliquando etiam major eſt in aliis caſibus) obſtat, inquam, brevitas temporis, quod ſupereſt uſque ad futurum acceſſum. Et certè in tali temporis anguſtiâ duæ drachmæ Corticis, quæ requirunt pro actione ſuâ totum ſaltem ſpatium, quod intercedit inter unam, & alteram acceſſionem, non ſufficiunt ad impediendum, quinimò neque ad minuendum, quantùm opus eſt, proximum paroxyſmum, qui quoquè, etiamſi levior foret, & cardialgiâ minùs feroci comitatus, adhuc tamen hominem viribus jam deſtitutum, qualem ſupra deſcripſimus, dubio procul jugularet. Igitur in hoc caſu neceſſe

eſt,

eſt, ut Æger, quò citiùs fieri poterit, ſaltem drachmas ſex Corticis deglutiat, primo quidem hauſtu ſemunciam circiter, & reliquum partitis vicibus, ex. gr. drachmam unam poſt horas ſex, vel octo, & poſt ſimile intervallum alteram, habitâ cautione, ut ultima oblatio, ſi proficua futura eſt pro paroxyſmo proximo, diſtet ab eodem paroxyſmo per horas circiter duodecim; quæ enim China China exhibetur paucis admodum ante acceſſionem horis, ea, pro inhibendâ acceſſione hujuſmodi, nihil valet, niſi fortè inquantum præceſſerit horis congruis alia quantitas roborari capax ab hoc adjuncto. Quo nomine etiam expediet, in caſibus breviſſimæ a paroxyſmo diſtantiæ, oblatâ doſi amplâ tempore remotiore, aliam portionem repetere etiam non longè a paroxyſmo, licèt cæteroqui hujuſmodi oblatio prope Febrem magis influat ad impediendos ſubſequentes paroxyſmos, quàm ad avertendum imminentem, tali oblationi nimis immediatum. Quod dictum eſt de ſex drachmis, intelligi poteſt de unciâ integrâ in caſibus ſummè urgentibus, ante paroxyſmi adventum abſumendâ, & prudenti partitione diſtribuendâ.

Sin autem imminentis paroxyſmi propinquitas ſit talis, ut reddatur dubia quò ad effectum etiam prompta oblatio trium, vel quatuor drachmarum Corticis, ob temporis brevitatem, & Ægrotantis inſtans exitium, ut v. gr., ſi paroxyſmus lethalis per duodecim circiter horas tantummodo diſtet, tunc ad ſex uſque drachmas ſimul unicâ vice (quod pluries feliciter a me, & ab aliis, me ſuadente, factum eſt) licebit tranſcendere, duabus, quæ ſuperſunt, drachmis, in duos ſequentes dies reſervatis, ſi Æger tamdiu ſupervivat: quemadmodum, ſi diſtantia a paroxyſmo ſit plurima, ut in Quartanis, vel etiam Tertianis, Medicuſque ſit præſens poſtremo acceſ-

ſui,

ſui, perniciem apertè præmonſtranti, habeatque ideo totum tempus, tùm declinationis paroxyſmi, tùm ſubſequentis intermiſſionis, pro præſcribendo citrà tumultum Cortice, ſufficiet primâ vice exhibere drachmas tres, vel etiam duas, ut paulò ante dicebamus, dein drachmam unam identidem, & frequenter repetere, ſingulis v. gr. ſex horis ante adventum paroxyſmi, aliiſve modis ſupra expoſitis, donec quantitas ſex drachmarum circiter ſit abſumpta.

Brevi hac, facili, & validâ ſervatâ Methodo per totum tempus, quod acceſſionem antecedit (ſuppoſito, quòd illud ſit horarum, plus minùs, viginti quatuor, ab incœpto uſu remedii uſque ad horam futuri paroxyſmi) idem paroxyſmus vel inhiberi ſolet omnino, vel leviſſimus apparere, vel ſaltem procul dubio non lethalis eſſe; quæ ſors non contingit ullâ aliâ Methodo in uſum ductâ, ut, ſi ſolam infuſionem Chinæ Chinæ more *Talbotii*, *Helvetii*, aliorumve, quantumvis frequenter, uſurpemus, vel ſi alio quocumque modo procedamus, niſi unciam circiter (ſi affectus ſit præceps) ejuſdem Chinæ Chinæ in purâ ſubſtantiâ aſſumpſerit Æger, vel tantum ſaltem Extracti recentis, aut validæ tincturæ Corticis, quantum poteſt æquare virtute unciam unam ejuſdem ſubſtantiæ ante adventum futuri paroxyſmi; cum animadverſione etiam, quòd dimidium integræ doſis Æger jam uno tantùm, vel duplici hauſtu habeat aſſumptum duodecim circiter horis, ſi fieri poſſit, longè ab ipſo paroxyſmo: ſiquidem neceſſe eſt, bonam quantitatem intrà breve tempus hauſiſſe, & hauſiſſe longè ante horam (quantùm fieri poteſt) futuri paroxyſmi.

Propterea qui infuſionem trium, vel quatuor unciarum Chinæ Chinæ præſcribunt factam in magnâ liquoris mole, & plurium dierum ſpatio potandam, in caſi-

caſibus Pernicioſarum Intermittentium, moram non admittentibus, invalidè utuntur Cortice: cum talis Methodus vix valeat in benignis, atque diuturnis Febribus, minùs agente quantitate quatuor unciarum parvis doſibus uſurpatâ, ac agat quantitas unciæ unius, largâ doſi, brevique temporis ſpatio adminiſtratæ, ut diximus Capite 7. Libri primi. Addo inſuper, tantum intereſſe, non ſolùm Corticem præſcribi in quantitate liberali, intrà breve tempus abſumendâ, verùm etiam talem quantitatem diſtribui eâ, quam diximus, proportione, ut, datâ pari quantitate, v. gr. unciâ unâ Chinæ Chinæ, eâque intrà æquale tempus, ex. gr. intrà viginti quatuor horas abſumptâ, in caſu pari Febris Pernicioſæ, adhuc tamen poteſt ſanari Plato v. gr., & non ſanari Socrates, præcisè ob inæqualem adminiſtrationem remedii, quatenus Platoni oblata fuerit primo hauſtu ſemuncia Febrifugi, & reliquum ad drachmam, & drachmam, Socrati verò oblata fuerit drachma una ſingulo trihorio v. gr., juxta *Mortoni* Methodum, vel aliter. Cum enim ſic, & nimis imbecilliter agatur primis horis, a paroxyſmo futuro magis diſtantibus, in quibus incidit occaſio præceps, ac tota agendi opportunitas, & fere incaſſum agatur ſecundùm dimidiam circiter portionem remedii, poſtremis horis inutilibus adminiſtrati, hinc eſt, quòd in caſu præcipiti nullus ſequatur effectus, qui ex-adverſo ſequetur per oblationem ſemunciæ primis horis, cui quidquid diſtributivè, & parcè poſtmodum ſuppeditatur, ſatis eſt. Et hoc neceſſe eſt, quòd ſciant, atque intelligant ii (ſi qui fortè ſunt) qui, ut uſui Chinæ Chinæ plaudere videantur, tamquam rei ſibi notiſſimæ, Pſittacorum more, quod minùs perſpicuè hinc indè excerpſerunt, confusè repetunt per vicos, & per compita, ſcilicet audendum eſſe, & Chinam Chinam in Febribus quibuſcumque crebrò,

brò, & liberaliter eſſe propinandam. Hoc enim jactare ſinè experientiâ, & tradere ſinè lege, eſt remedium contemptui exponere, & ſemetipſos cenſuræ, ob aſſerti nimiùm latè patentis animoſitatem, & ob frequentem carentiam ſucceſſus.

Poſitis autem in tuto hâc ſtrictâ Methodo Ægri rebus, ad ulteriorem expugnationem Fermenti febrilis, & ad præcautionem Recidivæ, morbo, ut ita dicam, in medio ſui vigoris ſuffocato, neceſſe eſt inſiſtere in uſu remedii per plures dies, illudque, poſtquam ad dies aliquot omiſſum eſt, ad plures alios denuo repetere; alterna ſiquidem reciprocatio temporanei uſus, & omiſſionis illius mirificè conducit ad intentum, præſtatq; ipſi uſui non interrupto. Expediet idcirco non ſemel opus aggredi, modis, & formis luculenter expreſſis Lib. primo, Cap. præſertim 7., ut ideo hìc idem repetere non ſit opus. Illud addam tantummodo, quòd in caſibus Pernicioſarum (qualis eſt, quem attuli paulò ſupra per modum exempli) ſatius eſt primis diebus poſt fugatum paroxyſmum, & præcipuè ſi aliqua febrilis incaleſcentia, ab ultimo paroxyſmo relicta, conſtanter nonnihil perſeveret (quod tamen per duos tantùm, vel tres dies ſolet obſervari) ſatius, inquam, eſt primis diebus, quibus Cortex ad prophylaxim exhiberi ſolet, illum præſcribere nonnihil liberaliùs, ac in benignis, ex. gr. ad drachmam unam quotidie per tres circiter dies, dein ad ſemidrachmam bis in die per alios tres dies; unde, quemadmodum ſex drachmæ abſumptæ fuerunt paulò ante adventum paroxyſmi, pro eo impediendo, ita ſex aliæ poſtea abſumantur, pro eodem longiùs pellendo. Interpoſitâ verò quiete ſex dierum circiter, ſemunciam adhuc (ad ſemidrachmam quotidie) ſufficiet præſcribere, pro eodem paroxyſmo, ſi poſſibile ſit, penitùs arcendo. At-

que

que ita, duabus unciis ad ſummum Chinæ Chinæ in totum abſumptis, ſed doſi providè inæquali, & quidem intrà ſpatium trium hebdomadarum (comprehendendo quietem intermediam unius hebdomadæ) Pernicioſa Febris jugulatur, hominem cæteroqui ſtatim jugulatura: cùm ex adverſo apud Alios, unciis quatuor, vel quinque enervi Methodo exhibitis, vix pellatur Benigna.

Quòd ſi adhuc radix aliqua febrilis repullulaſcere videatur, illa, vel pauliſper ſibi ſinatur, ſuâ ſponte ceſſatura, vel, poſtquam curſus aliquis illi permiſſus eſt, præmiſsâ, ſi lubeat, leni aliquâ corporis expiatione, vel ſanguinis miſſione, iterum repetatur uſus benignior ejuſdem Corticis, v. gr. ad ſemidrachmam, vel ad ſcrupulum unum quotidie mane per dies duodecim circiter, ad impediendam omnem Febris revireſcentiam, ſive in formâ potus, ſive in formâ boli, ſive in Extracto, aut Tincturâ, ſive cum Syrupis, aut Conſervis, ſive alio quovis modo, quod parùm refert, ut fuſiùs citato Cap. 7. Libri primi, ad quod etiam in hoc caſu Lectorem remitto. Atque hæc eſt Methodus valida pro curandis illis Febribus Intermittentibus Pernicioſis, quas in primo membro diviſionis genericæ collocavimus, quæ videlicet etiam in ſuâ pravitate nativam adhuc ſervant intermiſſionem.

Exponenda ſupereſt alia Methodus temperatior, pro curandis illis, quas collocavimus in ſecundo membro, & Octavam Pernicioſarum ſpeciem conſtituunt, ſcilicet *Subcontinuarum*, earum nempe, quæ ex Intermittentibus ad Continuas, & Acutas tendunt. Iſta autem Methodus, quam lentiorem voco, reſpectu habito ad ſupra deſcriptam, non ſemper adeò lenta eſt, ut aliquam non exigat celeritatem, neque tam levis, ut validum quandoque non admittat operandi robur; & doſim Corticis

ticis liberaliorem. Ab hoc ut citò me expediam, ſat erit generaliter dicere, quòd, pro Medici curantis judicio, varianda eſt doſis Chinæ Chinæ, & repetenda illius oblatio, eâ proportione, quæ ſenſim valeat ita enervare paroxyſmos ad continuitatem vergentes, ut, priuſquam adveniat tempus probabile futuræ Continuitatis, atque (ut ajunt) Acutiei, iidem paroxyſmi omnino ſublati ſint, abſumptis ſcilicet intrà tale tempus aptâ diſtributione drachmis ſex Peruviani Corticis. Paroxyſmis etenim ſic inhibitis, ſeu, non recurrente novâ acceſſione, mirum eſt, quàm facilè ipſa evaneſcant ſemina, & rudimenta ſuccreſcentis cæteroqui Continuitatis.

Ponamus itaque & in hoc caſu, quòd, tranſactis quatuor, vel quinque paroxyſmis Tertianæ Intermittentis, quos inter aliquis calor, atque ſiticula mediarit ipsâ intermiſſionis die, &, quibus invadentibus, minor ſemper qualibet acceſſione facta fuerit ſenſatio frigoris, adeout levis tantùm, & breviſſima evaſerit extremorum perfrigeratio, ponamus, inquam, quòd poſt hujuſmodi paroxyſmos, longiorem etiam extenſionem, majorem ſemper intenſionem, & breviorem, ac obſcuriorem intermiſſionem habentes, ſubſequatur alter, cui loco intermiſſionis ſuccedat tantùm notabilis remiſſio, perſeverante cum ſiti, etiam linguæ ſiccitate, inquietudine, jactatione, calore ad tactum acriore, dolore capitis, urinis paucis, rubris, ac craſſis, & aliis hujuſmodi: adeout Febris de Intermittente jam facta ſit Subcontinua, ſeu Continua per ſubingreſſum; non quidem per ſimplicem mitiorum paroxyſmorum extenſionem, ſed propter violentam intenſionem, & validiorem ſimul extenſionem eorumdem; unde ſub hac proportione palàm fiat, quòd Continuitas iſta, quæ per ſubingreſſum paroxyſmorum initium ſumpſit, minimè velit in hac lineâ ſubſiſtere,

ſed

ſed ultra pergere ad Acutiem, atque Malignitatem, ſimulque ad Continuitatem eſſentialem, poſt duos circiter paroxyſmos acquirendam, nullâque amplius periodo, vel nonniſi obſcuriſſimâ diſtinguendam; in quo ſtatu, vel inutilis omnino, vel ſaltem imbecillus admodum ſemper eſt Cortex, ut Lib. 5. dicemus.

In hoc ergo caſu, Acutiem proximè, & Perniciem longiuſculè præmonſtrante, præmiſſis ſuo tempore, quæ debebant præmitti, & repetitâ etiam, ſi opus ſit, paulò ante uſum Febrifugi, ut caſus quidem ferre videtur, Venæ ſectione, vel omiſsâ tali repetitione, ſi jam antecedenter plenitudini, & exigentiæ ſit ſatisfactum, aut ſi nova acceſſio jam prope immineat, vel non admodum diſtet, danda ſtatim eſt opera, ut paroxyſmus imminens continuitatem majorem allaturus enervetur inſigniter, non autem inhibeatur omnino: quoniam, cum efferveſcentia febrilis admodum valida ſit in hoc caſu, in quo intermiſſio jam evanuit, fortaſſe minùs conveniens eſt illius repentina, & violenta ſuppreſſio, maximè cum nec unus, nec alter paroxyſmus mortem ſit allaturus, ſed ſolam Acutiem. Enervato ſiquidem imminente paroxyſmo, per repetitum uſum Corticis magis enervatur & alter, donec ſenſim tertius omnino tollatur, & paulò poſt etiam ipſa cæteroqui invaleſcens continuitas. Hoc autem citiùs, vel lentiùs agendum eſt, prout magis, vel minùs diſtat primus Acceſſus, & prout magis, vel minùs celer eſt motus, quo Febris ad continuam vergit, majorve, aut minor ad ſuccumbendum oneri diſpoſitio Ægrotantis.

Redeundo itaque ad caſum jam poſitum, in quo Medicus, poſt elapſum quintum paroxyſmum, cogitet ſequenti die de impediendâ continuitate, ſexto acceſſu validiùs adventurâ, dico, quòd, præmiſſis antea præmittendis,

tendis, ſtatim poterit exhibere mane v. gr. ſcrupulos quatuor, vel drachmam j. ſs. Corticis, veſpere verò drachmam ſs., vel ſcrupulos duos. Die autem ipſius Acceſſus, mane drachmam unam ſolam, vel duos tantùm pariter ſcrupulos, totidemque ſerò declinante Febre, offerre ſufficiet, & ſic per duos, vel tres dies continuare, inſumendo ſcilicet quotidie partitis vicibus ſcrupulos tantùm quatuor, vel circiter, pulveris: poſito, quòd primâ die, primoque hauſtu liberalior aliquantulum fuerit, ut ſupra, doſis aſſumpta. Et quia, ubi agitur de Febre ad Continuitatem, atque Acutiem properante, ſuſpectus cuipiam videri poterit Vini uſus, propterea, ad majorem cautelam in hac Febris ſpecie, expediet Corticem offerre in aliquâ aquâ ſtillatitiâ, puta Cardui benedicti, Scorzoneræ &c., vel eandem Aquam, loco Vini, ipſi Cortici aſſumpto in formâ boli, ſuperbibendam præſcribere: quamquam (ut fatear) neque in his circumſtantiis, Vini, præſertim tenuioris, uſum unquam noxium ſim expertus.

Sublatâ in hunc modum periodo, & ſucceſſivè evaneſcente, quæ ſupererat, Febre, ne facilè eadem repullulaſcat, utile erit poſt quietem unius, vel alterius diei, imò etiam trium, vel quatuor, Corticem rurſus offerre ad drachmam ſs., modò ſemel, modò bis in die, juxta majorem, vel minorem Ægri diſpoſitionem ad recidivam; quod oculato Medico haud difficulter conſtabit. Atque ita, pro variâ iſtâ Ægrotantis diſpoſitione, & Febris indole, brevior, aut diuturnior eſſe debet, & citiùs, aut tardiùs, crebriùs, aut rariùs, ac per breviora, aut longiora dierum intervalla reſumi uſus ejuſdem Corticis; hac tamen cautelâ generali ſemper adhibitâ, ne ſcilicet uſus crebrior tranſeat in abuſum. Abſumpſiſſe ſiquidem ſatis eſt duas, plus minùs, uncias Chinæ

Chinæ

Chinæ in ſubſtantiâ, quomodolibet id fiat, pro unâ ægritudine integrâ; quod enim non præſtat hæc quantitas, nec præſtat major. Imò non ſemel obſervavi, pendente ipſo Corticis uſu liberaliore (qui pertinaciter a nonnullis in Benignis Intermittentibus perperam inſtituitur) Febrem inſimul rediiſſe: illâ videlicet cum remedio, ſibi familiari reddito, aliquod tandem ſocietatis fœdus ineunte.

Quòd ſi celerrimo gradu Febris ad Acutiem, & Continuitatem properet, itaut ſtatim ac incipit obſcurari intermiſſio, præter indicia ſuperiùs expoſita, aut illis ſimilia, appareant etiam, ut quandoque aſſolent, alia fortiora, qualia ſunt motus artuum tremuli, aut convulſivi, ſubdelirium non planè intermittens, vox tremula, urina ſubjugalis, ſingultus, aut alia hujuſmodi, tunc gradu pariter velociore debet incedere Medicus in exhibendo Cortice, ferme ad regulam Methodi in Pernicioſis Comitatis conſtanter Intermittentibus uſurpandæ. Ut enim ſe habet reſpectu illarum imminens exitium, ita ſe habet reſpectu iſtarum imminens Acuties; utrumque magnâ quidem celeritate impediendum, non tamen omnino pari, quoniam diſpar quò ad tempus eſt extremum utriuſque periculum. In caſu itaque Pernicioſæ, poſt aliquot Intermittentes acceſſus motu celerrimo in Continuam degenerantis, expediet primâ oblatione (quæ ſemper, ut aliàs diximus, cæteris longè validior eſſe debet, ut cum fructu efficaces eſſe poſſint leviores, quæ debent ſubſequi) expediet, inquam, primâ oblatione duas ſaltem, vel etiam tres drachmas Corticis exhibere, dein alterâ die drachmam unam manè, & ſerò: poſtea ad drachmam ſemis tranſcendere, modò ſemel, modò bis in die, prout opus erit, donec abſumatur prima uncia circiter Corticis: reſervatâ aliâ unciâ, vel integrâ,

vel dimidiâ, diſtribuendâ pro prophylaxi, eo modo, & eâ proportione, quæ Medico curanti videbitur opportuna, ut ſatis, ſuperque jam diximus.

Nec eſt, quòd quiſpiam meticuloſus liberaliorem doſim, diuturnamve repetitionem Corticis, eo, quo diximus, modo, reformidet; præterquam enim quòd major quantitas, & diuturnior oblatio ob leviorem cauſam in uſu jam fuit, & eſt quotidie (diversâ quidem methodo) apud alios, & præſertim in Galliâ, nec tamen quidquam detrimenti a tantâ, & ſupervacaneâ Corticis ingurgitatione, ad plures videlicet, ac plures illius uncias, ſuboriri intelligimus: addere inſuper poſſum & ego experientiam meam, quæ, reſpectivè ad uſum innocuum Chinæ Chinæ, generaliter eſt annorum 30. (præter experientiam præviam Præceptoris mei, ab ipſo Corticis in Italiam adventu initia ſua ſortitam) reſpectivè verò ad uſum largiorem in Perniciosis Febribus, eſt annorum 15., quod poteſt ſufficere ad firmandam ancipitem puſillorum fidem. Et quoniam Virorum omnium honeſtorum experientiæ, agentium de Corio humano, acquieſcendum eſt, lubet adjicere quoquè experientiam *Mortoni* ab annis 25. petitam, & *Sydenhamii*. *Nunquam* (inquit *Mortonus*) *me pœnituiſſe memini, quod Corticem frequenter, & copioſè exhibuerim; Indè enim ſæpe appetitum magis firmatum, coctionem alimentorum in Ventriculo reſtitutam, generi nervoſo robur adjectum, & Habitum Corporis a ſtatu tabido in Athleticum mutatum obſervavi*. Quæ quidem omnia ſæpiſſimè mihi quoquè obſervare contigit. Imò copioſæ, ac repetitæ Corticis oblationi tantum tribuit citatus Auctor, ut incommoda, quæ aliquando Febres fugatas ſequuntur in aliquibus, qui Cortice ſolùm uſi ſunt, quantùm par fuit ad pellendam Febrem, & non ultra, adſcribat nimis parco Corticis uſui, Fermen-

tum

tum febrile ob idipſum ſupprimentis potiùs, quàm ſubigentis: adeòque ſubdit, hujuſmodi incommoda reſtitantia, quæcumque ſint, *A repetito, & juſto Corticis uſu abſque quâcumque aliâ methodo ſponte ceſſare:* tandemque concludit -- *Culpentur ergo Medici, qui ipſum ſatis copiosè non exhibuerunt, aut Ægri, qui ejus repetitionem reſpuebant, non verò pharmacum, quod inſons eſt. Sydenham* pariter, in Febribus præſertim Continuitatem affectantibus, in quibus cæteroqui magis ſuſpecta videtur eſſe debere copioſa Corticis quantitas, illum liberaliter exhibet in ſubſtantiâ, præcisè ob hoc ipſum, quòd Febris ad Continuam diſponitur. *Obſervandum eſt* (inquit ille) *quòd quò magis Febris, ſive ſponte ſuâ, ſive regimine calidiori ad continuitatem accedat, eò major Corticis quantitas exhibenda: itaut nonnunquam viderim morbum hunc nonniſi ſeſquiunciæ, vel unciis ejuſdem duabus ceſſiſſe.* Sed de hoc fuſiùs adhuc ſequenti Capite.

Denique pro coronide monendum ſupereſt, quòd, cum in caſibus Pernicioſarum quarumlibet, & præſertim poſtremarum, quæ octavam differentiam conſtituunt, earum ſuppreſſio contingat utplurimum circa ſtatum morbi univerſalem (ſi enim periculum continuitatis in ipſo ſtatim ſe prodat principio, ſuo loco quæremus, an tunc quoquè expediat Corticem adminiſtrare) cum, inquam, morbi mutilatio, ut ita dicam, contingat in medio illius curſu, ideoque tunc faciliùs recurrere poſſe videantur recidivæ, reciſo quidem, ſed non ab omni forſan radice penitùs evulſo, febrili fermento, ob remotam ſcilicet productricem cauſam, quæcumq; fuerit, fortaſſis adhuc vigentem: propterea in hujuſmodi caſibus utile erit, recidivam, ſi contigerit, non ſtatim iterum reprimere, ſed aliquantulum ſinere, quoniam ſemper debilior eſt, ac fuerit invaſio prima, ſuamque

Febris faciliùs, ac diutiùs, quàm tunc, ſervat Intermiſſionem; atque ideo ſatis eſt efficaciter egiſſe a primordio periculi. Cæterum, quæ ſubſequitur levior invaſio, vulgaribus tantùm, congruiſq;, & cautis remediis erit tractanda, donec, vel ſponte, vel conſuetâ Artis Methodo, perfectè curetur. Quòd ſi, his non obſtantibus, vel diutiùs, quàm par ſit, protrahatur, vel iterum cum periculo recrudeſcat Febris, vel ad continuitatem eſſentialem tendat, tunc promptè, & ſinè ullâ cunctatione repetendus eſt Cortex, ſive fortiùs, ſive temperantiùs, juxta exigentiam caſuum diverſorum, & ſecundùm regulam in Hiſtoriis, ſequenti Libro ſubdendis, ſervatam: quod omne pariter faciendum eſt eodem modo, quoties, ſive bis, ſive ter, ſive etiam pluries, pervicax, & indomitæ fere cervicis Febris validè recruduerit.

De diætâ ſervandâ eo tempore, quo, juxta Methodum utramque, remedium in uſum ducitur, nil habeo, quod addam ſupra id, quod obiter dixi de hoc Cap. 7. Libri primi: maximè cum facile ſit cuilibet Medico vel mediocriter verſato, alimentum in debitâ qualitate, quantitate, & temporis diſtantiâ præſcribere, præſertim ubi, vel Methodus curativa lenior, vel mera prophylaxis ſit inſtituta. Ubi verò præ manibus ſit Methodus validior, in quâ copioſè, & frequentiùs exhibetur Cortex, attentè magis quò ad partitionem, & cautè magis quò ad quantitatem, victus eſt offerendus, ne cum eo confundatur intempeſtivè remedium. Sed hæc ipſa cautela citò deſinit, cum brevitas unius diei naturalis, quâ negotium magnâ ex parte ſolet abſolvi, difficultatem ullam vix poſſit admittere.

Circa hoc tamen illius non ſum ſententiæ, ut cum nonnullis credam, crebrum, & pleniorem ciborum uſum conferre Cortice utentibus; imò, cum permixtio

medi-

medicamenti cum cibis apud me ſit ſemper ſuſpecta, quò enim purior, & ſimplicior permeat Chyli vias ſubſtantia Remedii, eò activior eſt, & validior, ſatius duco, quòd ea ſervetur victus ratio, quæ congruit naturæ morbi, in datâ poſitione Acuti jam facti: ut propterea ſoliciti admodum eſſe non debeamus, ſaltem in Regione noſtrâ (ut Libro etiam primo innuebamus) de cibo offerendo, quaſi in adjumentum Remedii. Atque ideò præter Vinum, in quo frequentiùs propinatur Febrifugum (eſto quòd & in Aquis ſtillatitiis, & in formâ ſolidâ cum fructu æquè offeratur) præter Vinum, inquam, quod portionem aliquam alimenti ſupplere poteſt, convenient juſcula carnium, ova ſorbilia, fercula ex illis confecta, panatellæ, emulſiones ex ſeminibus peponum, ex Amygdalis recentibus, & hujuſmodi.

Quò ad intervallum verò inter cibum, & Corticem, ego hanc regulam generalem teneo, ut, quando Remedium offertur, Ventriculus ſit a cibo, ſi fieri poteſt, vacuus, vel ſaltem ſit peracta digeſtio: & quando cibus offertur, Remedium pariter, majore ſaltem ſui portione, ſit e Ventriculo ad Chyli vias propulſum. Idcirco quatuor ſaltem horis ante cibum exhibeatur Cortex; elapſis verò quatuor itidem, vel quinque horis ab aſſumpto tenuiore cibo, iterum repetatur, & ſic deinceps toto tempore, quo durat frequentior oblatio ejuſdem Corticis. Hanc tamen regulam quandoque variare expedit, ubi urgeat neceſſitas, tum nutriendi, tum Febrifugum exhibendi: quo caſu, partito ſingulis ſex horis cibo dilutiore, ac tenui, horis demum intermediis (videlicet tribus elapſis ab aſſumpto juſculo) poteſt exhiberi Cortex, imò etiam paulò poſt, vel paulò ante aſſumptum juſculum, ſi ſit opus; quandoquidem aliquam alimentorum, præſertim liquidorum (fortè & ſolidorum)

ſocietatem non prorſus excludit remedium iſtud, facilè Fermentorum noſtrorum objectis, ut Fermentis ipſis noſtris accomodabile. Quæ itaque pro regulâ generali circa hoc ſunt prolata, non adeò religiosè intelligenda ſunt, quin variam pro diverſitate caſuum, & Methodi adhibitæ, ampliationem, aut limitationem, juxta Medici curantis judicium, identidem patiantur.

Hæc ergo eſt Methodus completa curandi Febres Periodicas Perniciosas per uſum Chinæ Chinæ. Supereſt, ut Methodum eandem hucuſque expoſitam, quæ omnem fortè legentis cujuſpiam expectationem (tam facilis illa eſt, & obvia) nondum implevit, licèt ſupra plurium expectationem mea ſæpius, & Ægrotantium impleverit vota, ſequenti Capite dilucidemus, examinemus, & a præcipuis, quæ obtrudi facilè poſſent, objectionibus vindicemus. Jam enim mihi videor audire non paucos dictis meis ſuccenſentes, & palàm clamantes

Quid dignum tanto tulit *hic promiſſor hiatu?*

Docuit, inquiet aliquis, curare Febres ſuâpte naturâ Intermittentes, mediante unciâ unâ, vel alterâ Chinæ Chinæ, quod Lippis jam, atque Tonſoribus notum. Docuit, inquiet alter, experimentum periculoſum, ferme deploratos curare tentans, temerariâ affatim, & exuberante Corticis oblatione: Docuit denique, concludent alii, ſive recoxit, quod ante illum docuit, præter alios etiam, *Mortonus*, ob idipſum a ſanioribus univerſaliter reprobatus. Hæc jam, & ſimilia meis ſcriptis ominor. Etſi verò, vel ob inania hujuſmodi præjudicia, vel ob alienam incuriam, vel ob denegatam fidem, vel ob pervicaciam (neque enim unquam crediderim, quòd ob nequitiam) in contemptum cadant hæc mea, nullus dubito, quin ipſi contemptores, vel obtrectatores mei, ſi qui futuri ſint, Methodum iſtam, quam palàm fortaſſe ſpernent,

nent, clanculum tandem uſurpent, vel, ſiquidem eam apertè profiteantur, confidenter apud ignaros jactitent, velut ſibi jamdudum compertam, antequam mihi. At hoc parum refert: nullam enim hinc famam quærito, ſed Proximi utilitatem; nec me vana tangit prurigo garriendi, per quem vivat hâc arte ſervatus homo, dummodo vivat. Cùm longior autem dies, & diuturnus uſus, iſque dubio procul felix, univerſalem approbationem, ut juvat ſperare, huic Methodo conciliaverit, tunc juſtitiam, quam mihi fortè Naſuti complures denegabunt viventi, reddent extincto. *Tempori, Judici æquiſſimo* (ita monere videtur exemplo Celeberrimi *Harvei*, hiſque ferme verbis innuere *Cl. Ramazzinus*) *Cauſa committenda, & deſpiciendi Obtrectatorum latratus, neque reſponſo dignandi, donec tandem ferietur livor, qui utplurimum in vivis paſcitur, ac cineribus parcit.* Sed & iſtud perinde mihi erit, ac illud: quippe qui reprobantes audire vivens nolo, approbantes extinctus nequibo.

CAPUT IV.

Dilucidatur Methodus expoſita, examinatur, & defenditur a malè feriatorum dicteriis. Porrò circumſtantiæ, in quibus ea locum habet, & in quibus non, indicantur.

NE, quæſo, exiſtimet quiſpiam, eò quia plurimum tribuerim Methodo expoſitæ, pro curandis Perniciofis Febribus ſupra deſcriptis, in arduâ fere quâlibet earumdem circumſtantiâ, extremâque prope Ægrotantium anguſtiâ, velle me Methodum eandem jactanter venditare pro peregrino quodam Cogitato, aut Invento, quod menti hominum unquam nec occurrerit, nec potuerit occurre-

re, cum tamen admodum ſimilem ante me excogitarit (me quidem inſcio, cum, antequam excogitaſſem, & in uſum duxiſſem, non promulgarit) *Mortonus*, aliique forſitan privatim ſuo Marte tentarint, aut excoluerint, abſque eo quòd illam peculiari dignam reputarint hiſtoriâ. Non ea ſanè mihi mens eſt; nec me latet, quàm parum diſtet a communi uſu Inventum iſtud, quippe quod habet pro baſi Remedium vulgatiſſimum, & pro ſcopo Febres, Febribus, eidem Remedio communiter addictis, analogas. Non ergo Methodum hanc propono ut rem abſtruſæ, atque ſublimis indaginis, ſed ut rem ſummæ, atque admirandæ utilitatis, a cunctis quidem facilè excogitabilem, ſed a paucis excogitatam, & a perpaucis excultam, quâ mediante ſervantur quamplurimi, cæteroqui perituri, & ſinè quâ plurimi pereunt, qui certò ſervarentur, pereuntq; præcisè per hoc, quòd Methodus iſta, ſive obvia, ſive recondita, ſive vulgaris, ſive peculiaris, ſive aliena, ſive mea, communiter non noſcitur, nec in uſum ducitur. Quòd ſi quis illam ante nos ſe noviſſe jactitet, etſi pudeat pro hac gloriolâ decertare, adducat in exemplum curationes noſtris, quas ſumus allaturi, æquales pondere, ac priores tempore, & manus vinctas dabimus. Sed aliud eſt decantare, quod pluribus jam Libris nimiùm liberaliter evulgatum eſt, ex ideali quadam conjecturâ, Chinam Chinæ omnibus generaliter Febribus, & quolibet earum tempore poſſe convenire, in caſibus autem arduis, ubi verè convenit, neſcire præſcribere pro exigentiâ affectus curandi: aliud, per praxim methodicam, propriâ obſervatione ſibi comparatam, certiſque regulis conſtitutam, prænunciato contra communem expectationem ſucceſſu, utiliſſimè adminiſtrare, ſeque vadem eventus præbere in agone rei.

Invento huic qualicumque (ſiquidem Inventi nomine

mine velimus illud dignari) incipit jam prope contingere, quod contigit olim jocoſo Invento ſatis noto de ovo ſtante, quod, poſtquam viderunt, ſciebant omnes, &, priuſquam videret, ſciebat nemo. Sciunt autem ex Noſtratibus Medicis ingenui non pauci, qui me præeuntem in hoc ſaltem uno ſecuti ſunt, & imitati, digni tamen, ut illos in longè pluribus ſequar ipſe, ſciunt, inquam, & experiuntur, quot modò ſanantur hac viâ, qui priùs inevitabili ſorte interibant. Sed jam malè ſonat (noſco) delicatis auribus repetita pluries hæc cantilena, quam nihilominus vel invito ſæpius extorquet ſinceræ veritatis ſtudium, non inanis jactantia.

Quidquid autem ſingulare habet hæc Methodus, ſi quidquam habet, a duobus pendet. Unum ſe tenet ex parte Morbi, alterum ex parte Methodi ipſius. Ex parte Morbi mirabile eſt prorſus, non præcisè quòd Febris Intermittens, etſi violenta, per Chinam Chinam depellatur; ſed quòd depellatur Febris, quæ, licèt fuerit Intermittens, jam Continua facta eſt, Maligna, & Exitialis, & quidem in eo ſtatu, in quo Æger, lethalibus undique ſtipatus ſymptomatis, videtur jam morti proximus, cum algore univerſali, frigidove ſudore, pulſuſque ipſe nullam ferè ampliùs Febris habitudinem prodit, cum vix prodat ſe ipſum. In quo equidem ſtatu, de nullo fere Remedio cogitare conſueverant Medici, niſi de Cardiacis, ut vocant, & reſtaurantibus vires, quorum tamen pretioſo apparatu inſtructi, ne dicam infarcti, Ægrotantes ditiſſimè moriebantur. Ex parte verò Methodi peculiare quidpiam eſt, quòd China China eo modo, & eâ proportione exhibeatur, ut conſuetam activitatem ſuam valeat tranſcendere, non modò curando morbum, qui a nullo ampliùs remedio videtur curabilis, quippe ferme *deploratus*, & quem propterea *non*

opor-

oporteat attingere: verùm etiam illum curando intrà breve temporis intervallum, intrà quod Benignam Intermittentem, ſi vulgaris quælibet uſurpetur Methodus, non valet curare, & intrà quod, etſi anguſtum, ſi non curaret, non curaret ampliùs: ſi videlicet ſeriùs actio illius eſſet protrahenda, & priuſquam talis actio ſe poſſet exerere, novus ſe exereret paroxyſmus.

Hæc ſunt, quæ Methodum hanc *Peculiarem* reddunt, atque ſpectabilem, cum cæteroqui ſumma illius in hoc tantùm conſiſtat, ut augeatur ſupra vulgatiorem doſis Chinæ Chinæ, videlicet ad drach.vj., vel ad unc.j., quòd diſtribuatur determinatâ quadam proportione, ut prima oblatio ſit potis, Febrem non longè diſtantem valido ictu plectere, atque mulctare, & quòd hæc doſis ſic adaucta, & ſic diſtributa, intrà breve ſpatium temporis abſumatur integrè, ac etiam, ſi opus ſit, tota ſimul. Quæ omnes circumſtantiæ, ſi ſingillatim conſiderentur, ſunt leves quidem, & quaſi fortuitò inventæ, ſicut fere fortuitò olim applicitæ (ratione tamen duce) Caſibus quibuſdam, quibus parum, vel nihil profuturæ reputabantur; ſed ſi conſiderentur conjunctæ, præſtant effectum, & certum, & tutum, & inexpectatum, & admirabilem.

Ut magis eluceſcat hæc veritas cordatiorum oculis, ponamus exemplum. Notum eſt omnibus, Pleuritidem copiosâ non modò, ac repetitâ pluries, quantùm ſinit virium ſtatus, phlebotomiâ curari, verùm etiam id fieri per Specifica, ut ajunt, propinata, puta Dentem Apri in pulverem redactum, Mandibulam Lucii piſcis, & hujuſmodi. Hâc nihilominus apud omnes vigente notitiâ, quot pereunt quotidie Pleuritici, quibus jam ad extrema redactis inutilia ſunt, nec proinde ampliùs adminiſtrantur, prædicta præſidia? Si ergo Medicus aliquis,

ratione,

ratione, & multiplici experientiâ fretus, doceret modum certum ſanandi eos, etiam cùm jam ſtertor bronchia pulmonum obſidet, ſuppreſſo ſputo, cùm pulſus exiliſſimus, facies Hippocratica, & anhelitus ſublimis, mortem præ foribus eſſe, & poſtridie cubiculum ingreſſuram, prænunciant: doceret autem id aſſequi per oblationem *copioſiorem*, & intrà *breve* ſtatutum tempus *crebrò repetitam*, Dentis apri v.gr., itaut loco ſcrupuli unius, vel ſemidrachmæ, quæ eſt doſis uſitatior, ſemunciam v. gr. affatim offerret, ac ſubinde, ſtatis brevibus intervallis, oblationem parciorem renovaret, donec uncia una quamprimum eſſet abſumpta, is profectò, *peculiarem*, & novam Methodum prodidiſſe, meritò diceretur, curandi Pleuritidem jam ferè deſperatam, licèt remediis, pro morbo illo curando notiſſimis, id præſtaret. Sic *Lazarus Riverius*, eò quia Febrem Malignam Epidemicam, intrà biduum ab exortu Parotidum Ægros ferè omnes, quos corripiebat, necantem, curare, & ſanare cœperit iteratâ ſolùm phlebotomiâ, & purgatione in eo gravi ſtatu adminiſtratâ, Methodum ſuam nomine *Inſignis Experimenti, quod ſilentio præterire ſit nefas*, donare minimè dubitavit cap. de Febre peſtilenti. Sicq; pariter, qui modo prædictò provectam, ut ſupra, Pleuritidem ſæpius ſanaret, *inſigne experimentum* ſe peregiſſe, & *ſpecialem Methodum* curandi Pleuritidem in eo ſtatu ſe reperiſſe, haud immeritò gloriaretur, etſi vulgaribus tantùm id ageret, notiſque remediis: quia videlicet, quos alii ſanare nequeunt, ipſe ſanaret, præcisè ob *peculiarem* notorum Medicamentorum adminiſtrationem, in quo uno tota ſita eſſet prærogativa talis actionis. Ob id jure maximo ajebat Magnus *Verulamius* hanc materiam egregiè, ſuo more, pertractans -- *Sciant pro certo Medici, poſſe plura Medicamenta ad morbum aliquem gravem curandum rectè præſcribi, quæ*

debito

debito ordine, *& debito intervallo ſumpta curationem præſtent: quorum ſingula ſi per ſe tantùm ſumerentur, aut ſi ordo inverteretur, aut ſi intervallum non ſervaretur, fuerint prorſus nocitura:* etenim (liceat hìc ex eodem Auctore alibi dictum repetere) -- *Quæ in naturâ eximiè poſſunt, & pollent, ſunt Ordo, Proſecutio, Series, & Viciſſitudo artificioſa.* Perfectio rerum conſiſtit in parvo. Excellentem Picturam non reddit præcisè congrua colorum electio, ſed & conſona diſpoſitio. Craſſiora quæque lineamenta efformant effigiem. Pauca, & tenuia efficiunt ſimilem.

Sed neque in auctâ doſi, & proportionatâ diſtributione Chinæ Chinæ merè conſiſtit vis, & utilitas Methodi expoſitæ. Aliud namque requiritur, quod deſignari quidem poteſt aliquo modo, ut jam pro viribus factum eſt, ſed nequit planè communicari. Tria ſunt circa Methodi uſum ſcitu neceſſaria, *Ubi* nempe uſurpanda ſit, *Quando*, & *Quomodo*. *Ubi* reſpicit Febres omnes, in quibus poteſt, aut debet adminiſtrari; *Quando* reſpicit tempus opportunum, & *Quomodo* quantitatem medicaminis, & proportionatam, celeremque diſtributionem illius. Contra *Ubi* peccatur, quando non dignoſcitur natura Febrium, in quibus conveniat, ac proſit, & in quibus non, exhibendo v. gr. ubi nequit agere, vel omittendo, ubi miranda quandoque præſtare poſſet. Circa hoc autem plura jam hucuſque protulimus, & non pauca poſthac, præſertim Lib. 5., ſumus prolaturi, ut nempe iſtud *Ubi*, quod plurimùm refert, perſpicuè dignoſcatur. Contra *Quando* peccatur, cùm tempore inopportuno exhibetur Cortex, nempe, vel procraſtinando in occaſione præcipiti, & offerendo nimis ſerò, cùm lapſa eſt occaſio, morſque jam proximè imminet, vel exhibendo nimis celeriter, ob timorem Panicum: cum cæteroqui ſatius eſſet, Febrem, vel nonnihil, vel omnino, ſinere.

ſinere. Et de hoc pariter actum eſt, & deinceps agetur. Denique contra *Quomodo* delinquitur, cùm quantitatem medicamenti, & illius diſtributionem non aptamus debitâ proportione Febri, modò majorem affatim, modò minorem Corticis copiam, modò lentiorem, modò citatiorem repetitionem; & modò æqualem, modò inæqualem illius partitionem, intrà congruum tempus exigenti. Et circa hoc quoquè, ut reor, quantùm ſat eſt, quid ſentiam aperui, ſpeciales cautiones, & obſervationes meas experimentales candidè aperiens.

Haud equidem inficior, hanc ipſam doſim largiorem, atque etiam nonnihil celeriter abſumptam, in uſu eſſe apud *Mortonum* (idem quodammodo dici poſſet de *Sydenhamio*, aliiſque compluribus Exteris) atque ab eo nonnunquam applicari, ſeu applicitam fuiſſe Febribus Pernicioſis ſupra deſcriptis, ut pariter fuit ab eodem applicita (fortè nimis quàm par fuerit, ſed tamen minùs, quàm fuerit hactenus creditum, ut videbimus) aliis quibuſdam Febribus, ne dicam Morbis omnibus, aliquid periodici redolentibus. Et propterea faſſus ſum alibi, atque hìc iterum fateor, Methodum meæ conſimilem uni fortè *Mortono* ante me innotuiſſe, ut teſtantur illius hiſtoriæ, annum ſæpius 1690., quandoque & 1680. connotantes; licèt Opera ejuſdem ſeriùs impreſſa illam nobis non aperuerint, niſi poſt cœptum a me meæ Methodi uſum, ut Hiſtoria peculiaris ſexto Capite hujuſce Libri exponenda, & aliæ deinceps Libro ſequenti, manifeſtè patefacient. Si tamen aliquis chronologiæ hujuſmodi fidere nolit, meque velit a *Mortono*, vel aliis Auctoribus inſtructum, parum refert; hinc enim, ut alibi dixi, plus mihi gloriæ, quàm pudoris emerget; emerget ſiquidem gloria ſaltem imitationis in meliùs evectæ, ſi gloriola (qualiſcumque) inventionis denegetur.

Illud

Illud tamen mihi fidenter tribuo, aliiſque compertum volo; non ob contentionem quidem præeminentiæ, ſed ob utiliorem tantùm Ægrorum curationem: nempe, aliquam, nec prorſus levem, eſſe diſcrepantiam inter meam, & *Mortoni* Methodum. Ille enim, cum doſim non augeat, niſi ob ſuſpicionem, quòd Cortex ſit adulterinus, ut videlicet drachmæ ſex hujus adulterini ſortiantur effectum drachmarum duarum genuini pulveris, uti vidimus jam Capite 7. Libri primi, eandem doſim non diſtribuit proportione ſatis validâ, ut quandoque opus eſt, in caſu præcipiti; ideoque in talibus caſibus fortè fallax erit *Mortoni* Methodus, ſex illas drachmas præſcribentis, & dividentis in ſex partes æquales, ſingulis quatuor horis aſſumendas, quæ eſt Methodus illi magis familiaris, nimis languidè incipiens, & nimis prope Acceſſionem inhibendam deſinens. Inquit itaque Ille, diſſerens de Præparatione, Electione, & Exhibitione largiore Corticis -- *Nonnunquam vix decimam illius partem in Capſis Mercatorum genuinam deprehendi* -- & paulò poſt ſubdit -- *Corticem, qui proſtat in officinis venalis, reapſe maximâ ex parte eſſe ſpurium, effœtum, ac putidum, teſtes appello Medicos &c. Quin & res ipſa idem clamitat: quare enim doſim ſolennem drachmarum duarum adultis olim præſcriptam, hodie in Febribus curandis ad tot uncias augere coacti ſumus?* En ergo quâ ratione doſim adaugeat. Denique (quod & alibi retulimus) clariùs inquit -- *Doſis drach. ij. præciſè adultis præſcripta erat; jam autem, quia Cortex adulterinus eſt, coacti ſumus ſaltem unc. j., nonnunquam duas, vel tres ingerere, priuſquam ſcopum attingere poſſimus &c.* Hoc poſito, cum finis adauctæ doſis ſit ſolùm, ut intrà illam totam quantitatem includantur ſaltem drach. ij. germani Corticis, illa pariter diſtribuitur lento, & æquali progreſſu, nullâ habitâ Febrium Benignarum, vel Malignarum,

rum, lentiorum, aut velociorum, caſuumve magis, vel minùs urgentium ratione: ac proinde curationes inſignes, quas nonnunquam videtur abſolviſſe *Morton*, abſolvit fere fortuitò, per doſim liberalem, in validas quidem, ſed non quantùm aliquando par eſſet, portiones diſtributam, genuini probabiliter Corticis, pro adulterino habiti. En illius generalior præſcriptio -- *Adultis præſcribendus eſt Cortex, prout plus, vel minùs genuinus ſit, ab unc. ſs. ad drach. vj. unc. j. unc. j. ſs. unc. ij. Infantibus, ac Pueris pro ratione ætatis a drach. j ad ij. iij. iv. Neque tantam molem unicâ vice ingerere neceſſarium eſt, cum ſatius ſit partitis vicibus, drach. j. ſcilicet, drach. ſs., ſcrup. j. quartâ quaque horâ, reſpectu ad ætatem habito miniſtrare.* Hæc ille.

Ego verò, cum fraudem, ac fucum hujuſmodi in Cortice, a noſtris Pharmacopolis electo, & diſpenſato, rarò, vel nunquam deprehenderim, ſoliſq; drachmis duabus in ordinario Intermittentium curſu optatum effectum ſemper ſortiri conſueverim: idcirco ſex drachmas, quas in caſibus arduis celeriter præſcribo, præſcribo ut bonas, neque ut æquivalentes duabus tantùm, ſed ut triplò fortiores quàm duæ, imò etiam plus; cum ſex conjunctæ, quas aliquando mihi contigit, & aſſumere, & exhibere, longè plus agant, ac ſex ſejunctim, & per intervalla abſumptæ, ut jam diximus per extenſum Cap. 7. Libri primi. Cum itaque plurimùm interſit, ut prima, nonnunquam etiam altera, oblatio ſit valida, ubi videlicet præceps immineat periculum, ideo Methodus *Mortoni*, in quibuſvis caſibus non plus, quàm drachmam unam Corticis ſingulis tribus, vel quatuor horis præſcribens, etſi præter Auctoris exiſtimationem genuinus ille fuerit, ſi verſemur in præcipiti caſu, erit infirma. Et hæc eſt ratio, propter quam Curationes, quas addu-

adducit in ſuis Hiſtoriis, licèt inſignes profectò ſint, univerſaliter tamen non ſunt admirabiles; imò propter hanc ipſam rationem cenſeo, Ægros aliquot graviùs affectos, quos refert, quibuſque Cortex opitulari nequivit, Methodo fortè noſtrâ ſanari potuiſſe, cum plurimos, haud abſimili modo laborantes, hac eâdem Methodo ſanatos noverim. Cæterum nunquam ſatis in hoc laudari poteſt idem Auctor: omneſque propterea, quotquot ſunt, Medicos efficaciter hortor, ut ſcripta illius circa Febrium Curationem Peruviano Cortice abſolutam, ac præſertim Experimenta, & Hiſtorias Curationum attentè legant, nec negligant, aut contemnant; plurimum enim veritatis hujuſmodi Hiſtoriis ineſſe, nullus dubito, in illis etiam iiſdem caſibus, in quibus videtur eſſe nimius, ut nonnunquam eſt, in præſcribendo Cortice citatus Auctor, nempe in ipſis Continuis. In his enim conſideratis, & ſumptis in eo ſtatu, in quo Ille eaſdem ſumit, atque conſiderat, nempe in ſtatu manifeſtæ, & periodicæ remiſſionis, bene potuit, poteſtque nonnunquam, ſi non ſemper, eſſe proficuus Cortex, quatenus Febres hujuſmodi aliquem characterem Intermittentium præſeferunt, licèt illas, ſub tali etiam circumſtantiâ, nomine Febrium *Continentium* deſignet, præter morem in Scholis uſitatiorem. Quod hìc obiter monuiſſe ſufficiat; cum hoc idem, quod communi forſan æquivocationi circâ illius aſſerta anſam dedit, exactiùs ad trutinam revocandum ſit Libro quinto.

Haud ſum neſcius, quod & nuper innui, ſcrupuloſis quibuſdam, & in praxi parum verſatis, largam nimis videri poſſe, tum quantitatem Corticis univerſalem, tum doſim particularem, a me in Pernicioſis præſcribi ſolitam. Sed de nihilo eſt cavillatio reſpiciens generalem quantitatem, ut de hac priùs loquar; cum enim ea

in

in uno Ægro non ſoleat tranſcendere unc.j.ſs., vel unc.ij., aut ſaltem cum paulò ultra extendatur, pro curandâ ſimul *Febre*, & impediendâ *Recidivâ*, nullo modo culpari poteſt hodie; hæc etenim minor eſt quantitas, quæ impendi conſueſcat. Gallia univerſa Chinam Chinam uſurpat ad unc. tres, quatuor, & ultra, ut vidimus Cap. 7. Libri primi. *Sydenham* in Obſervationibus ad unc. quatuor in ſubſtantiâ *longo*, & repetito uſu per modum alterantis aſcendit: imò, Illum in Epiſtolis ſeriùs impreſſis (in quibus cum *Mortono* ferme concordat) duas uncias, *brevi* temporis ſpatio aſſumendas, ſæpius præſcribere conſueviſſe, adnotavimus jam Cap. antecedenti. *Mongi-notius* Vir cautiſſimus, & in uſu Chinæ Chinæ verſatiſſimus hanc regulam generalem tradit, agens de præparatione Remedii in Zod. Med. Gall. Auguſt. 1681., nimirum -- *In Curationem unius Individui impendendam eſſe ſeſquiunciam, vel unc. ij. Quinquinæ, imò aliquando ſuperandam illam quantitatem pro varietate occaſionum*. Quid multis? Proſtat experientia *Mortoni* de uſu Corticis in ſubſtantiâ uſque ad libras duas tractu temporis exhibiti, Exercit. 1. hiſt. 29. Cui doſi liberali adſcribit Ille vegetiorem contractum ab aſſumente Vetulâ corporis habitum: quod & ipſe nonnunquam obſervavi, ac in hiſtoriis retuli Cap. x. Lib. 1.; adeòque balſamicas huic remedio vires ineſſe, videtur exinde deducere idem *Mortonus*, qui doſim idcirco illius uberiorem ſemper antepo-nit parciori.

Quò verò ad doſim particularem, primis præſertim cyathis liberaliorem (in quo conſiſtit major efficacia Methodi noſtræ) nullum circa eam video cunctationi locum: quandoquidem æquè innoxiè Ægris exhibentur, quantùm centies expertus ſum, tres, vel quatuor ſimul drachmæ tenuiſſimi pulveris, ac exhibeantur duæ mo-

re vetuſtiori; extractâ namque a Fermento ventriculi Corticis tincturâ febrifugâ, & utili, intruſiſque per lacteas particulis tenuioribus, craſſior, & lignea ſubſtantia per alvum ſenſibiliter amandatur, quemadmodum ſolenne eſt, oblatâ etiam cæterorum omnium lignorum ſubſtantiâ, puta Santalorum, Salſæ, Guajaci, & ſimilium. De innocentiâ Remedii intrinſecâ, jam ſatis Capite 1. Lib. 1. De eâdem verò, etiam in auctâ doſi, egregiè ſubdit idem *Monginotius* in contextu ſupra citato, poſt arbitrariam, & indeterminatam ſupra uncias duas doſis taxationem - *Cum nihil mihi in animo obverſetur, quàm ut optimum quodque, & uſu probatum adferam, doſim eò uſque extuli, ratione, & experientiâ teſtibus. Cum ab hujus Remedii uſu omne omnino abſit periculum, ſatius eſt ad majorem quantitatem aſcendiſſe, quàm in minori hæſiſſe, ut Curationis* τὸ ἀσφαλὲς *ſequatur*. Idem planè aſſerit *Charas*, loquendo de doſi Extracti ſui, in hunc modum - *Mais il n' eſt pas neceſſaire d' etre ſcrupuleux ſur la doſe de ce remede: car il a cette avantage, que l' augmentation de la doſe un peu au-de la de l' ordinaire, ny la reiteration des priſes ne laiſſent aucune mauvaiſe impreſſion, & ne peuvent faire mal a perſonne*. Ita ſentiunt Auctores omnes in præſcribendâ, & adhibendâ Chinâ Chinâ exercitati. Et hæc quò ad doſim Adultis adminiſtrandam, quam, ut frequentiorem, pro modulo plus minùs adduxi; ex eâ namque facile eſt perito Medico, proportionem elicere doſis, Pueris, & Infantibus præſcribendæ, pro ratione ætatis eorum: jacto ſemper fundamento, quòd, etſi liberalior nonnihil ſit ipſa doſis, agitur de Remedio ſuâpte naturâ innocuo, & de Abſorbente æquè inculpabili, ac cætera, quibus aſſiduè utimur, ſed magis ſpecifico.

Neque pariter negaverim, tam meæ, quàm *Mortoni* Methodo objici poſſe, quòd, ſuppreſſis in ipſo Morbi

vigo-

vigore Febrium paroxyſmis, aliquando recidant Ægri. Sed hoc excellentiæ ipſius Methodi nihil videtur detrahere; nam, præterquamquod ſæpiſſime non recidunt, & præſertim quò magis ad extremum fuerint redacti, & præterquamquod recidiva, vel inhibetur continuato remedio, vel, ſi prorſus inhiberi non poſſit, ſaltem debilior ſolet eſſe radice ſuâ, ut diximus agendo de oblatione Corticis in Benignis Intermittentibus, adhuc tamen, etiamſi recidiva certò recurreret, & ſi gravis æquè foret, ac ante (quod profectò non accidit) adhuc, inquam, hoc nihil officeret in noſtris caſibus, ubi agitur, vel de exitio certo, ac imminenti, vel de periculo quàm maximo impediendo, aut ſaltem ſuſpendendo. Sicuti enim, ſi quiſpiam ex gravi Febre delirans ſe præcipitem daret in puteum, eſſet extrahendus e puteo, etiamſi recèns emerſum eadem Febris *certò* eſſet intereemptura: ita in hiſce caſibus Æger eſt ſubtrahendus naufragio ſuo per Corticem, qui unicum, certumque remedium eſt, etiamſi contendatur eſſe Palliativum, ut ſic dicam, aut fortè Narcoticum (quorum nempe pro leviori occaſione frequens eſt uſus) Cauſam Febris conſopiens, ac ad tempus figens, ad impetrandas ſcilicet ſaltem inducias adversùs mortem. Eâ enim tunc temporis propulſatâ, poteſt deinde Medicus, qui Cortici ſatis non fidat, aliam pro libito Methodum, ſi quam ſe putat habere meliorem, eligere, pro eradicatione integrâ Cauſæ morbificæ. Caveat tamen, ne remedia, quæ Cortici putat ad prophylaxim ſubſtituenda, mortem iterum, quam Cortex propulſavit, accerſant. Interim ſat ſit, ſi uſu illius, noſtrâ Methodo adminiſtrati, protinus vivat Æger, qui cæteroqui proximè moriturus erat, præſertim cum vivat, non moriturus paulò ſeriùs (quod tamen quis flocci pendat?)

ſed victurus diutiùs ; ſuoſque dies naturaliter impleturus. Si tamen, poſtquam intrà duos, vel tres dies ab Orci faucibus evidenter ereptus eſt, atque ad infebricitationem omnimodam redactus, obnoxius remaneat uni, vel alteri recidivæ leviori, poſt duas circiter hebdomadas contingenti, id æquo ferat animo. Feret autem, ſi memor fuerit periculi recenter elapſi, & ſi animadvertat, difficulter a remedio naturali reſtitui poſſe ſanitatem fere in inſtanti, uti reſtituitur a Cortice, abſque ullâ recidivæ ſuſpicione; hujuſmodi enim modus agendi miraculoſus foret, ſolique Deo reſervatus. Sed revera nonnunquam tranſactæ procellæ obliti Ægrotantes, & ab hominibus malè feriatis, cum recidunt, ſeducti, facilè exclamant quandoque, ſatius fuiſſe, Febrem ſinere, a quâ fortaſſis evaſiſſent abſque tædio tot recidivarum, quàm, illâ violenter ſuppreſſâ, diuturniore incommodo præcocis ſanationis pœnas tandem luere. Profectò receptum beneficium non exprobrarent, ſi Febri illos jugulanti relicti fuiſſent; ſed probi Viri eſt, cunctos ſervare, quos poteſt, & ſerere beneficium, etiamſi ſit meſſurus calumniam. Non ſic ajunt poſtea, cùm alios cernunt, in ſimilibus circumſtantiis hoc remedio, hâcque Methodo deſtitutos, perire.

Fateor equidem, quòd, quando Febris Acuta jam facta ferri poteſt, nec hominem propterea interimit, ſed ſuum curſum integrè, ac feliciter abſolvit cum univerſali tandem, & criticâ fluidorum depuratione circa finem (dico *integrè*, atque *feliciter*: ſæpius enim hoc fit imperfectè, & tunc quoquè ex imperfectâ judicatione plures recidivæ contingunt) meliùs, ac tutiùs, quò ad ſuſpicionem recidivæ, judicatur morbus, ipſo etiam fatente *Mortono*, quàm ſi, per Corticem impedito febrilis effervefcentiæ progreſſu (etiamſi retuſum ſimul ſit, cor-

rectum

rectumque ipſum febrile Fermentum) integra impediatur per conſequens eorumdem fluidorum , & præcipuè ſanguinis, deſpumatio; quod circa citam nimis, validamque, ubi opus urgens non ſit, Corticis oblationem, obſervavit & *Monginotius* , a nobis ſuper hoc ipſo citatus Cap. antecedenti. At non proinde coercetur intus morbi fomes, totis ſuis viribus iterum reſumptis æquè revicturus ac antea , ſed longè debiliùs reſurrecturus ; ſiquidem aliquâ ſui parte poſſit reſurgere, reviviſcere, aut reproduci. Illud namque diſcrimen mihi videtur intercedere inter Febrem ſolutam primo, & reſectam ſecundo modo, quod intercedit inter Arborem radicitus evulſam, & eandem ab imo trunco ſecuri reciſam. In primo caſu ita extirpata eſt Arbor , ut nullum ampliùs poſſit emittere ſurculum. In ſecundo quoquè certè integrè reſecta eſt ; nihil tamen obſtat, quò minùs tenuius aliquod a detruncatâ radice pullulet germen, minimâ quâlibet ſirpiculâ facilè averruncandum . Ita eſt profectò in caſu Febris per Chinam Chinam curatæ. Non modò obtruncatus eſt Paroxyſmus, ſed prope radicem reſectus, abſorpto videlicet, correcto, enervato, ac retuſo Fermento febrili; remotiores tamen , & univerſaliores Cauſæ, quæ ipſum genuere Fermentum, etſi hâc ipſâ viâ enervatæ ſint, non tamen ſunt adeò domitæ, ac radicitus evulſæ, quin novum adhuc Fermentum, licèt infirmius, aliquamve iterum illius portionem valeant progignere: quâ de re fuſiùs infra Lib. 4. Cap. 5. Sed quorſum hæc? Objectioni ſiquidem de periculo recidivæ, ubi agitur de impendente morte, nullus eſt locus, ni velimus in re ſeriâ fabellam renovare, quâ fertur, ſitientem quendam proximè ſuſpendendum patibulo, Vinum montanum potare renuiſſe, quippe quod ſaxoſo loco genitum, tractu temporis Calculum Veſſicæ gignere pote-

 rat.

rat. Ne tamen feſtivâ hâc tantummodo, validâ licèt, reſponſione velle ſatisfacere videar, ingenuè repeto, quod pluries obſervavi, vel ſaltem quod mihi obſervaſſe ſum viſus (quod quidem ex hiſtoriis, ſuo loco afferendis, poterit quiſque meliùs conjicere) perraram nempe contingere conſueviſſe recidivam in iis, quibus Methodo validâ oblatus eſt Cortex in extremo prorſus eorum periculo; contra verò faciliorem, quando periculum aliquantiſper ab extremo diſtabat, ut, cùm Æger duas adhuc Acceſſiones, vel unam ſaltem poterat probabiliter ſuſtinere.

Eſt & alia Ægrorum, non querimonia, ſed potiùs deſpicientia adversùs hanc Methodum, & eſt hujuſmodi. Tam cita eſt, & tam facilis Illorum ſanatio, nullâ ſcilicet concurrente famosâ operatione, nullo ferè labore, dolore nullo, ut vix noſcant, aut credant (etſi videant) ſe ab inſigni liberatos periculo, quaſi pretioſa illis non videatur acquiſita ſanitas, quæ non empta fuerit, vel ingenti auri pretio, vel ingenti ipſorùm cruciatu. Non ita foret, ſi copiam Lapidis Bezoartici nil agentis deglutiſſent, ſi torminoſa, & nauſeoſa potaſſent pharmaca, vel ſi cucurbitulis, aut veſſicantibus excarnificati ægrè convaluiſſent. Proh magna innocui, & benigni Remedii calamitas! Eò quòd facile eſt, manſuetum, & minimè dolorificum, vileſcit. Sed & alia adhuc eſt ratio, propter quam vileſcit ſanitas, per Corticem adeò mirabiliter acquiſita. Ea eſt, quia Ægri aſſueti ſunt credere, quoties evadunt a morbis, ſemper evaſiſſe propter illa remedia, quibus ſunt uſi, licèt nullum fuerit, ſive certum, ſive ſenſibile illorum juvamen: ideoque etiam per Corticem ſanati, non illi, vel Medico præſcribenti plus tribuunt, ac tribuant aliis remediis, quorum pendente uſu aliàs convaluere, licèt ſæpius non propter

illa

illa convaluerint, ſed beneficio Naturæ. Hæc autem exceptio verè Cortici nullatenus competit, quippe qui ſtatim ſenſibiliter, & ſemper ſuum munus abſolvit in arduâ fere quâcumque circumſtantiâ; ei namque uni in totâ Medicinâ datum eſt privilegium hocce, ut Medicus ante oblationem illius poſſit ſpondere ſubitam, certamque (ſaltem moraliter) ſalutem, &, reſtituto Ægro, poſſit intrà ſe modeſtè gloriari, exultare, & ſibimetipſi dicere -- *Hunc Hominem certò pereuntem hoc uno Remedio verè ſervavi*. Sed hoc, quod probè dignoſcitur a Medicis, minimè dignoſcitur ab Ægrotantibus; adeòque illis minùs conſpicua redditur ſingularis excellentia Remedii, Medicique, illud aptè, & opportunè præſcribentis, induſtria. Verùm hoc quoquè parum refert. Et quoniam in aliis quandoque caſibus laudatur a ſanato Ægrotante Medicus, cùm illius ſaluti nil fere præſtitit, haud ægrè ferat, ſi aliquando non laudetur, cùm præſtitit plurimum.

Denique illud, quod maximè exponit calumniæ Methodum iſtam, eſt neceſſitas illam quandoque adhibendi in talibus circumſtantiis, ut fortè Homini, intrà tres, vel quatuor horas animam efflaturo, illam contingat inutiliter adminiſtrare, & *ſubire ſpeciem ejus, ut occiſi, quem ſors ipſius peremit*. Circa hoc oculatus valde ſit oportet, cautus, ac peritus Medicus in dignoſcendis caſibus, ubi ſit, vel non ſit locus congruens actioni remedii, præſertim *in ſplendidâ perſonâ, ne, ſi non ſervet, occidiſſe videatur*. Et, ut repetam, quod Capite antecedenti obiter monui (eſt enim hæc magni momenti circumſtantia) ſcire oportet, quòd, ſicuti ad hoc, ut virtus Corticis, etiam copiosè adminiſtrati, in actum poſſit perfectè deduci, requiritur debitum temporis intervallum, 24. circiter horis circumſcriptum, ita, ne inutiliter ex-

hibeatur, neceſſe eſt, ut per 24. circiter horas victurus ſit homo, cui debet exhiberi: adeòque oportet, ut ultra paroxyſmum atrocem, quem actu patitur, vita illius ſit protrahenda ſaltem in alterum, ſeu, quòd in illâ Acceſſione occumbere non debeat, ſed ad minimum in proximè ſequenti. Caveat idcirco ſibi Medicus, ne calumniam ſubeat, videatque, ac attentè perſpiciat, ſi vigente aliquo terribili paroxyſmo vocetur, an a tali Acceſſione evaſurus ſit Æger (quod haud difficulter dignoſcet, ſi expertus, & peritus ſit) priuſquam Corticem propinet. Neque enim ſtatim ac vocatur, ſemper opus eſt, illum immediatè præſcribere, ſed ſatius eſt, declinationem aliquam, etiam hoc nomine, expectare. Si enim aliqua ſymptomatum appareat remiſſio, & quædam Ægri, jam fere morientis, reviviſcentia, utut ferme ſinè pulſu, & cum aliis lethalibus ſignis idem perſeveret, alacriter exhibendus eſt Cortex, cum ſpe probabili, ne dicam certâ, de ſervando homine, propter moralem certitudinem, quam habet Medicus de impediendo futuro Acceſſu.

Quòd ſi res Ægrotantis eò devenerit, ut vita illius etiam intrà paucas horas ſit in diſcrimine, ſive quia paroxyſmus jam inchoatus videatur non poſſe ad declinationem pertingere, quin priùs Æger deficiat, ſive quia idem paroxyſmus, non inchoatus quidem, ſed quàm proximè inſtans, nec proinde per Corticem ampliùs inhiberi capax, ultimus abſolutè, lethaliſque futurus eſſe videatur: tunc, licèt meliùs cautum foret famæ Medici non exhibendo Corticem, qui neque paroxyſmos ipſos Benignarum Intermittentium, vel inchoatos, vel proximè inſtantes valet coercere, adhuc tamen, ne charitati erga proximum ſuum ullo modo deſit, ut quodammodo videtur deeſſe, ſi ob metum calumniæ negligat, vel omittat auxilium in talibus circumſtantiis incertum qui-

dem,

dem, ac probabiliter inutile, ſed nihilominùs innocuum, & fortè juvandi capax, adhuc, inquam, crediderim, eundem Corticem a Medico miſericordi offerri poſſe, plano tamen priùs, & aperto præmiſſo prognoſtico, incunctantique proteſtatione de futurâ probabiliter inutilitate innocui cæteroqui tentaminis. Id eò magis licebit aggredi (ſi non titulo curandi, ſaltem titulo indulgendi, atque tentandi, ut dictum eſt) ſi tale auxilium ab Aſſidentibus, vel ab ipſo Ægrotante expreſsè expetatur, quandoquidem fama Remedii, paucis ab hinc annis ſatis perſpecta eſt, & vulgata cuique, dummodo Æger ipſe jam fere non agat animam, Febriſque ex naturâ ſuâ ſit capax remedii, & non aliter. Aliud eſt enim, illud tentare in Febre, cui cæteroqui conveniret, ni mors proximè inſtaret, aliud, tentare in eâ, cui nunquam, ne antecedenter quidem, convenerat. Illud, quamvis ſucceſſu careat, condonandum; iſtud, non ita.

Etſi tamen omnes, quotquot excogitari poſſunt, cautelæ, fruſtraneæ quandoque futuræ ſint, itaut a malè feriatis hominibus nihilominus malè audiat Medicus, qui Homini paulò poſt vitâ functo Corticem præſcripſerit, qualiſcumque tunc fuerit Ægri ſtatus, qualiſcumque illius, vel Adſtantium efflagitatio, & qualiſcumque propria proteſtatio ante remedii oblationem, non ob id Chriſtianum Medicum decet abſtinere prorſus ab uſu talis remedii, ubi aliqua congruens ratio id exigat, vel tenuiſſima quævis, non planè irrationabilis, ſpes ſalutis in longinquo etiam affulgere, aut tranſpici poſſe videatur, ut, ſi Ægrotus ſit juvenis, & cæteroqui validus. Mihi etenim non ſemel contigit, licèt non ſemper contigerit, Hominem, non modò a lethali paroxyſmo futuro parum diſtantem, ſed etiam in eo, quem patiebatur expiraturum creditum, quin & prope expirantem, ope

Cor-

Corticis Peruviani copioſè, & celeriter miniſtrati ſervare, ut ex Hiſtoriis poſthac afferendis patebit: etſi etiam poſt reſtitutam ſanitatem, & calumnias Detractorum, & querelas Convaleſcentium, & beneficii minimè cogniti contemptum, & mala cuncta, quæ ſupra recenſui, ſim pluries expertus. Quid, ſi Cortice inutiliter miniſtrato, Ægrotantes ejuſmodi occubuiſſent? Idcirco deſperatis omnino nunquam offerendus eſt, ne ſinè ſpe juvaminis infametur. Atque eò magis ab illo abſtinendum, vel eo ſaltem cautiſſimè utendum, ſi cum circumſtantiâ ſtatus Ægri planè deplorati concurrat altera circumſtantia temporis, de invadente jam, vel inſtante quàm proximè paroxyſmo: quo caſu, duabus, vel tribus horis ab aſſumpto Cortice, debet probabiliter Æger proxima jam Fata ſua ſubire. Satius ergo ſemper eſt, ſi fieri poſſit, remiſſionem Febris, ut ſupra diximus, expectare, ne orta ex Morbo calamitas, in Remedium refundatur: uti, non modò propter horam oblationis intempeſtivam, paulò videlicet ante paroxyſmum, ſed forſan (crediderim ego) ob hanc ipſam Morbi diſpoſitionem, in Pernicioſis præſertim facilem, aliquando in Angliâ quid ſimile contigiſſe refert *Sydenham*, ſubortæ indè cunctationis nebulas diſſipans, uſumque Corticis, quodammodo tunc fatiſcentem, nervosè reſtituens.

Quod dictum eſt de Cortice non exhibendo deploratis omnino, & citiſſimè morituris, intelligendum eſt etiam de caſibus (rarioribus quidem) in quibus Pernicioſa Febris conjunctam habeat inſignem aliquam læſionem organicam Viſcerum, ſupra quam nullam habet ditionem Cortex; quare, ſi a tali potiùs vitio, quàm a conſueto Fermento producatur Febris, hæc tolli nequibit a Cortice, qui nil poteſt adversùs hujuſmodi Cauſam. Si verò eadem Febris periodi rationem habeat a Fermento

ordi-

ordinario, læſio verò organica Viſceris alicujus, puta Gangræna, Ulcus, Abſceſſus &c. ſit, vel quid adjunctum per ſimultaneam coincidentiam, vel ſymptoma productum ab ipsâ Febre, tamquam effectus a ſuâ causâ; in tali quoquè caſu, etiamſi per Chinam Chinam removeatur periodus, non tamen removebitur Gangræna, Ulcus, Abſceſſus &c, ſicut neque Febris illa Continua, quæ hujuſmodi affectiones comitari ſolet, aut ſubſequi, & quæ, vel citam mortem, vel diuturnitatem morbi, utplurimum inexpugnabilem, conſuevit inferre. Hæc quidem coincidentia in Pernicioſis noſtris non eſt admodum frequens; ubi tamen ea contigerit, fruſtra eſt præſcribere Corticem: quemadmodum in ipſis diuturnis Intermittentibus, quas Ulcus aliquod internum, externumve profundum foveat, plurimi experti ſunt, & faſſi ingenui Scriptores, utque ego ipſe poſſum teſtari, maximè ſi labes aliqua inſignis Thoracem præ cæteris occupaverit; ſed de his fuſiùs alibi.

Addamus pro coronide aliam, nec levem, nec infrequentem, fere dixerim, calumniam, quam ſubire ſolet hæc Methodus: eam videlicet, quam aliæ Methodi curandarum Febrium, ſeu potiùs non curandarum, ut ſuam collabeſcentem ſuſtineant exiſtimationem, neceſſitate quâdam tutelæ *culpabilis*, huic affigunt. Primo itaque loco, nonnulli Chinæ Chinæ infenſiſſimi, ſoloque illius nomine exhorreſcentes, qui ſcilicet eam, nullo examine prævio, ab uſu jam medico proſcripſere, mirum eſt dictu, quot nugas, quot ineptias, quot blaterationes, quot jurgia in illam effutiant. Illorum interim Methodus in curandis Febribus, noſtrâ rejectâ, & exſibilatâ, ea ipſa eſt, quam lepidè deſcribendo deludit Celeberrimus *Lucas Tozzi* peculiari Capite -- *De Methodo, quâ reguntur noſtris temporibus, qui ſe Galenicos jactant*, ad quod

curio-

curioſum Lectorem relego. Alii ſunt, qui Chinâ Chinâ vix audent uti in Febribus Intermittentibus Benignioribus, atque diuturnis, poſtquam videlicet omnes Pharmacopæorum alveolos incaſſum exinanierunt. Apud iſtos Methodus noſtra malè audit; temeraria quippe, Empirica, & phantaſtica, ſemel per accidens utilis, pluries verò noxia; reclamantibus licèt experientiâ, & ratione, reputatur. Præter hos nolim facilè credere, alios quoquè reperiri poſſe, qui Methodo hâc quomodolibet excerptâ, vel intellectâ, neque inutili in praxi repertâ, quaſi tamen eos pigeat, ipſam, aliamve parum abſimilem palàm profiteri, pudeatve alienum quodammodo morem ſequi, eâ clanculum, ut ita dicam, utantur, etſi cæſpitanter, atque caſu tantùm nonnunquam utiliter. Iſti (ſi qui ſint) illam identidem, ut opinor, ſubfrigidè, ac quibuſdam tantummodo additis limitationibus laudabunt, ſive laudabunt quantùm ſat eſt, ut eâ poſſint uti ſinè exprobratione, ſi deprehendantur in facto, ſed ſimul quantùm ſat eſt, ut poſſint opponere, & cavillationes adducere, eamve nonnihil (parum licèt experti) reformare, vel caſtigare tunc, cùm eadem ſibi proponitur, vel muſſitare ſaltem, cùm ab aliis exercetur: Quòd tamen ex his omnibus nemo ex pravâ intentione peccet, ſicuti me certum reddit ipſorum integritas, ita æquum eſt, ut Lectores reddat æquè certos integritas mea, me quoquè in decurſu totius Operis ſemper reſpicere, atque corripere opinionem tantummodo Adverſantium, non mores: etſi præter intentionem alicubi forſan, ut & hìc, mihi exciderint verba, quæ aliud ſonare videantur. Cùm itaque ex Opponentibus iſtis nemo, ut ajebam, peccet ex pravâ intentione, ſed *primi* ex præoccupatione quâdam vetuſtâ, *ſecundi* ex terrore Panico, & ſtipticâ quâdam circumſpectione, *poſtremi* verò ex mutilâ expe-

rien-

rientiâ, ſophiſticis utplurimum ratiociniis coinquinatâ: ideo pandere hujuſmodi Methodum apertè decrevi, ut, ſublatâ dubitandi, murmurandive occaſione, omnibus indiſcriminatim proſim pro viribus, nominique deinceps meo, hac ſpontaneâ qualicumque oblatione, & conſulam, & caveam.

CAPUT V.

Evitare Cenſuram Vulgi difficile, ſi aliquando Æger hac Methodo curatus occumbat. Recenſentur ideo fideliter Caſus omnes lethales, in quibus culpatus eſt inſons Cortex, etſi non oblatus, ut & ii, in quibus verè oblatus non profuit, iique inſimul, in quibus, nec profuit, nec poterat prodeſſe.

CAveat tamen ſibi quantùm velit, & quantùm lubeat prudens Medicus, nunquam Cenſoriam Adverſantium virgam declinabit: & quoaduſque vivet Ignavorum blateratio, eouſque culpabitur Cortex, & qui Corticem præſcripſit, ſi quando unus tantùm inter centum, ſuâpte naturâ patenter jam moriturus, moriatur aſſumpto Cortice. Sed, bone Deus! aliud eſt mori ſumpto Cortice, aliud eſt mori propter aſſumptum Corticem; nihilominus apud homines hujuſmodi idem eſt mori aliquando poſt eum aſſumptum, ac propter eum aſſumptum, cùm tamen non propter aſſumptum Pharmacum, nec propter aſſumptum Cardiacum, Bezoarticum, aut alia ſexcenta, dicantur unquam mori tot, qui, iſtis aſſumptis, quotidie moriuntur. Anne ſoli Cortici injuncta eſt neceſſitas, vel ſanandi etiam deploratos, vel necandi quos ſanare non valuerit? An quiſquam illum venditavit pro Pharmaco immortalitatis, ut præſtet primum? An ali-

quam

quam habet, ut habent tot alia, quæ paſſim præſcribuntur, noxiam, aut deleteriam qualitatem, ut præſtet ſecundum? Cum verò tam præſtans non ſit, ut omnes ſanet, præſertim in agone conſtitutos (licèt fortè ſanet ex iis etiam nonnullos) num propterea ut Venenum audiet? Hìc ſanè adamuſſim quadraret, quod ratione longè minore protulit olim *Botallus*, & ex Botallo noſtris temporibus *Sydenham*, quorum uterque, cum liberaliorem ſanguinis miſſionem in Febribus Peſtilentialibus uſurparet, ſeque culpari reſciret, ſi quando aliquis tali adhibitâ Methodo occumbebat, -- *Verum* (inquit) *Nebulones nequiſſimi, & ignaviſſimi in id ſemper culpam convertere ſatagunt, non quod nocuit, ſed quod per nefas a cunctis vituperari exoptant. Aut ſi id nequitiâ non faciant, ignorantiâ tamen efficiunt: utraque certè perniciosa, ſed illa magis.*

Non equidem ego in hanc querelam effundor, eò quia mihi, quòd memor ſim, unquam contigerit caſus aliquis, qui alicui, etiam in dicacitatem prono, potuerit anſam præbere ſimilia effutiendi; ſed potiùs conqueror, quòd hæc aliquando ab ignaro vulgo, vel deliris hominibus promulgata ſint in Caſibus quandoque Illuſtrium Perſonarum, quæ obierunt, quibus verè Cortex non fuit oblatus, quibuſque utinam oblatus fuiſſet. Cæterum denuò poſſum teſtari coram Deo, & Hominibus, ut aliàs pariter teſtatus ſum, me nunquam ulli Corticem exhibuiſſe, cui ille obfuerit, vel potuerit mihi ſeriò meditanti ſuſpicionem ullam incutere de damno illato. Atque ab hoc dicto ſpontaneo profectò abſtinerem, ob damnum pariter, quod inferre poſſet hæc ultronea, & publica proteſtatio, niſi in hoc ſatis tutum mea me redderet conſcientia. Ne verò alicui intrà Urbem noſtram conſcio de caſibus quibuſdam lethalibus, in quibus aliquando famâ mendaci culpatus eſt Cortex, minùs candida

dida videatur aſſertio mea, placet hìc Caſus ipſos obiter recenſere, & ab iniquâ calumniâ inſontem Corticem vindicare.

Sed priùs circa hoc generaliter velim notari, quòd, quando Æger, qui in extremâ anguſtiâ Corticem potavit, vitâ fungitur ante adventum futuri paroxyſmi, ſcilicet correſpondentis ei, quo pendente oblatus eſt Cortex, non poteſt tunc idem Cortex culpari, non modò de damno, ut patet, ſed neque de inefficaciâ: quandoquidem in tali caſu perit Æger in ipſo paroxyſmo, quo oblatus eſt Cortex, diutiùs protracto. Effectus autem Corticis eſt, inhibere correſpondentem, ut diximus; adeòque quotieſcumque, vivente Ægro uſque ad tale tempus, correſpondens paroxyſmus inhibeatur, Cortex jam ſuum munus abſolvit, ſive deinde Æger ſucceſſivè ſanetur, ut verè aſſolet, ſive etiam, inhibito licèt paroxyſmo, adhuc occumbat, ob aliquam v. gr. labem adjunctam, quæ Febriculam Continuam foveat, ſublatâ etiam periodo, lethalem, ut in nonnullis Caſibus contigit, immediatè infra ſubdendis.

Primo igitur loco fama tulit apud nonnullos, Clariſſimum olim Virum *D. Nicolaum de Sanctis*, A ſecretis, & Status Conſiliarium Sereniſſimi Ducis Noſtri, in poſtremâ ægritudine ſuâ (quâ Fato ceſſit) aſſumpto juxta hanc Methodum Cortice, objiſſe; ſed falſum eſt. Sumpſit quidem alia remedia vulgaria, & objit; Corticem autem verè non ſumpſit: nec objiſſet fortaſſe, ſi verè ſumpſiſſet. Torquet adhuc animum meum memoria de Cortice non oblato tunc, cùm tempus aderat, de non tentato ſaltem etiam tunc, cùm præteriit. Quatuor eramus curantes Medici, *D. Candrinus*, *D. Ferrarius*, *D. Davinius*, & ego, qui propter levem quandam invaletudinem, quâ paulò ante correptus fueram, poſtremus

acceſſi,

acceſſi, nec primis, ut aliàs conſueveram, morbi diebus interſui curationi. In aliâ difficillimâ ægritudine ejuſdem Patientis non ſinè fructu tale remedium, vix vix indicatum, cum aliis tamen quamplurimis, longo temporis tractu præſcripſimus, & ab eo morbo contra ipſam expectationem noſtram evaſit. An Cortex ſimul cum aliis remediis, an ſola Naturæ actio opus illud abſolverit, ignoro. Eâdem fiduciâ propoſitus fuit unanimiter Cortex per modum alterantis in noviſſimâ ægritudine, tempore congruo, cùm videlicet Febris Tertiana duplex, ſat valida, & per ſubingreſſum paroxyſmorum Continua, ſuas adhuc ſervabat periodos; ſed & unanimiter (poſtquam paratus fuit in pyxide, & ſecundùm tenuem portiunculam ab eodem libatus) ab ulteriori illius oblatione ſuperſedimus, victoriam a ſolâ Naturâ, ſudatiunculas quaſdam tentante, per viam, vel criſis, vel lentioris coctionis, concordi voto ſperantes. Sed quid? Non multò poſt intenditur morbus; tandemque, irritis Cardiacis, & Bezoarticis, ruit in præceps. De tentando Cortice remanet anceps judicium. Creditur inutilis futurus, timetur calumnia, nec offertur; eoque intentato occumbit Æger, ſuperſtite intrà pyxidem Cortice: Medici verò ſubeunt calumniam de eodem perperam oblato, dum eos pœnitet non tentaſſe ob calumniæ metum.

Secundo loco Nobiliſſima Matrona *Domna Gertrudis de Sanvitalibus*, Emin. Card. Soror, *Marchioniſſa Rangona*, anno 1707. poſt paucos paroxyſmos duplicis Tertianæ, in ſoporem incidit tam gravem, tamque profundum tempore acceſſionis cujuſdam, ut de illius Vitâ maximopere a curantibus Medicis dubitaretur. Duo erant hi; unus quidem Junior (talem quippe reſpectu alterius licebit illum appellare) alter verò Senior, nempe *Cl. Ramazzinus*, qui, durante Patavinorum Studio-

rum

rum interſtitione, Mutinæ agens, ampliſſimæ huic Matronæ operam ſuam, ut quondam conſueverat, in hac quoquè ægritudine præſtitit. Applicita ſunt ſtatim, gravi hoc ingruente ſymptomate, ex eorumdem curantium Medicorum præſcripto Veſſicantia, aliaque peculiaria remedia; jam enim univerſalia præceſſerant. Tandem advocor & ego tempore, quo ſopor nonnihil incipiebat unà cum acceſſione remitti: ipſa namque Patiens paulò poſt me noſcens eſt allocuta. Statim Corticem validè adminiſtrandum propono, ad impediendum paroxyſmum correſpondentem. Annuit, meis motus rationibus, meiſque, ſi fas ſit dicere, ſibi ſat notis experimentis, *D. Ramazzinus* in curatione præcipuus (quidquid olim minùs favorabiliter in ſuis *Conſtitutionibus Epidemicis Mutinenſibus* ſcripſerit ille de Cortice in hiſce præſertim circumſtantiis, aliud ſcilicet ſentiens ante annum 1695. & aliud poſt) cunctante tamen, nec niſi præ auctoritate ipſius *D. Ramazzini*, pluribus nominibus ſibi æſtimabili, conſentiente altero Medico; quamobrem parata eſt illico ſemuncia Chinæ Chinæ eveſtigio potanda, ſaltem pro medietate; ſed, inculcante rurſus eodem Juniore Medico, adeſſe tempus commodum pro expectandâ majori remiſſione, prima oblatio, quæ a me illico proponebatur, ſeriùs (me quoquè officiosè conſentiente) protracta eſt. Sumpſit itaque Nobiliſſima Ægrotans tantummodo drach. j. ſs. circiter pulveris uno hauſtu circa noctem. Mane diluculo alia ſimilis ſaltem doſis debebat exhiberi, & repeti poſt aliquod breve temporis intervallum, prout fert Methodus mea; ſed quia conſtanter aſſeverabat antedictus Junior, qui permanentiùs adſtabat, acceſſionem illius diei conſueviſſe eſſe parvi ponderis (quod tamen non facilè admittebant domeſtici) nec proinde opus eſſe tam feſtinâ Corticis oblatione, neſcio, an Ip-

ſius, an Aſſidentium deliberatione, loco Chinæ Chinæ cibus fuit exhibitus. Cumque paulò poſt ipſe ſuperveniſſem, ſub fiduciâ rerum mihi narratarum (maximè cùm ſtatim a cibo remedium opportunè ampliùs exhiberi non poſſet) circa meridiem tantùm illud propinari poſſe cenſui. Aſt inopinatò ante tale tempus nova Acceſſio, quæ debuerat eſſe minor ex relatu, violenter Ægram corripuit, cum tantâ mentis hebetudine, ut Chinam Chinam oblatam non valuerit aſſumere, actum deglutitionis edere neſcia; illam enim, poſtquam ore diutiùs agitaverat, deglutire credens, expuebat: nec indè potuit ullo modo eam per œſophagum demittere, ſed facta omnino lethargica, mane ſequenti obiit, annum implens ætatis ſuæ 53. Fortè tamen, ne dicam certò, non obiiſſet, ſi primo hauſtu quatuor, vel ſex drachmas pulveris, ut facilè poterat, aſſumpſiſſet.

Tertio D. Candrinus Medicus, qui poſt receptam Methodum meam (recepit autem ſtatim, ac vidit) plures eâ mediante perfecerat curationes eximias, in ultimâ ægritudine ſuâ (cui medebatur, me per accidens abſente, *D. Davinius*, paulòque poſt ſimultaneo officio medebar pariter ſuperveniens & ipſe) ſæpius mihi inculcabat, ut memor eſſem de propinando Cortice more meo, quotieſcumque ſe offerret occaſio; noſcebat enim, Febrem Continuam cum exacerbationibus obſcuris, & irregularibus, qualis erat ea, quâ detinebatur, Corticem nondum planè admittere. Levis aliqua remiſſio circa decimam quartam diem, & ſudores indè erumpentes cum facili tolerantiâ, bonum omen tractu temporis videbantur ſpondere: adeòque, etiamſi aliquis fortè tunc locus eſſe poſſet uſui Corticis, non tamen opportunus admodum, neceſſariuſve videbatur. Interim tranſactâ die 21. labuntur vires. Circa vigeſimam quartam, morbus

ibus in pejus ruit, *D. Davinio* plura incaſſum meditante, & agente, mihique (poſt duorum dierum abſentiam ab Urbe recenter redeunti) proponente, antequam Ægrum inviſerem, an novam venæ ſectionem, an potiùs Corticis uſum ſeligerem in hoc caſu, in quo nonniſi cenſuram prævidebat ex utroque remedio, quodcumque eorum inutiliter adminiſtraretur. Rectà ideo conferimur ad inviſendum Ægrum, ut alterutrum ſeligamus: ſed eum jam properantem ad interitum cum gravi anhelitu, & pulſu deficiente reperimus. Et, quoniam nullus phlebotomiæ, vel ulli remedio, virium robur exigenti, locus erat, Corticem potiùs tentari poſſe credidimus, licèt probabiliter ſinè fructu, ut pleno palàm ore proteſtati ſumus. Aſſumptis ergo priùs Eccleſiæ Sacramentis, meliore quo potuit modo, levem Corticis portionem potavit; ſed, creſcente jugiter gravi anhelitu, & pulſu ruente, impotens factus eſt ullam ampliùs portionem aſſumere: imò, etiamſi potuiſſet, abſtinendum præcepimus ab ulteriore oblatione in ſtatu jam evidenter lethali, quo in ſequens tantùm mane protracto, intrà diem 27. expiravit, & intrà annum ævi ſui 49.

Quarto tandem Vir Patricius *D. Joſeph Gallianus de Coccapanis* annum agens 64., quem quondam, laborantem Tertianâ Pernicioſâ Cholericâ, ſanaverat Cortex, ut ſuo loco dicemus, Æſtate anni 1708., poſt ſuperatam in principio Veris gravem ægritudinem, Tertianâ ſimplici corripitur, cujus prior Acceſſus accidentalis creditur ab Ægrotante, atque a crudâ repletione pendens, ob vomitum adjunctum materiæ inconcoctæ. Accitus ego ſecundâ morbi die, infebricitantem omnino deprehendi, & in omnibus vegetum, Tertianam nihilominus Febrem, ſequenti die ſe prodituram, eidem prænuncians. Tertiâ die mane illudit ille mihi de inani prognoſtico: adeò

ſibi fidebat, nil incommodi percipiens. Redit tamen poſt meridiem Acceſſio, comitata dolore ſtomachi ſatis ſenſibili, & vomitu laborioſo, quæ duo ſymptomata illi ſemper fuere in Febribus omnibus familiaria. Duravit per quatuor horas vexatio; quæ, me veſperi accedente, blandaque remedia præſcribente, evaneſcebat. Mane ſequenti potat Oleum Amygdalarum dulcium, quo materia bilioſa placidè per alvum educitur. Optimè tolerat, totâque die immunis a Febre Amicos admittit, & cum iiſdem amœnè confabulatur. Alterâ die, quæ erat morbi quinta, aſſumit bolum confectum ex cryſtallo mont. præp., Conf. de hyacintho, ac tantillo Theriaces recentis; & tranquillè ſe habet per totum mane. Accedo horâ ſuſpectâ, quæ erat tertia pomeridiana, & invenio illum recenter expergefactum a ſomno cum vi, & impetu; ratione inſomnii cujuſdam, in quo ſibi viſus eſt expellere Diabolum, ſub aſpectu mulieris ad ſe accedentem. Narrat ſomnium iſtud, aliudque inſuper planè feſtivum; de utroque ridet, & interim præterlabitur hora tertiæ Acceſſionis. Moror adhuc ibi per aliquod tempus; dumque diſceſſum meditor, inquit ille: *modò non admodum bene me habeo*. Hoc dicto, ſtatim turbatur pulſus, inſurgitque angor ſtomachi, & proclivitas in vomitum. Præſcribo juſculum tenue, identidem potandum, ad demulcendam humoris acrimoniam, miſturam anodynam ex abſorbentibus, incraſſantibus, & Cardiacis, cochleatim ſumendam, fotus externos, aliaque hujuſmodi, & abeo quò me trahit ſtatutâ horâ Conſultatio quædam gravis. Poſt horas quinque circiter redeo (verſabamur autem circa ſecundam noctis horam) & ab Aſſidentibus, priuſquam Ægrum inviſam, intelligo, immanem fuiſſe, irritis auxiliis omnibus, illius Acceſſionis Cardialgiam, adeò ut Æger vix

loqui

loqui valeret interciſo ſermone, & irrequietus huc illuc aſſiduè jactaretur. Intrà memetipſum ſtatim cogitavi de Cortice propinando, metuens exitium in quarto Acceſſu; ſed Ægrum ſubinde inſpiciens, invenienſque in eo ſtatu, ut potiùs metuendum eſſet de morte in illâ eâdem Acceſſione, quâm in alterâ, mutato conſilio, abſtinui, alia tantùm cardiaca remedia ſubſtituens: factoque interim funeſto prognoſtico, & præſcriptis Eccleſiæ Sacramentis, diſceſſi, ſubdens, quòd, ſi fortè Acceſſio illa perveniret ad declinationem, itaut ſpes eſſet, vitam poſſe protrahi in alterum Acceſſum, mane Corticem exhiberem. Mane igitur quamdam ſenſuum promptitudinem, quam etiam maximam habuit in aſſumendis Sacramentis, obſervans, etſi Febris adhuc vigeret, & protraheretur potiùs intenſa, quàm ad remiſſionem vergeret, cæteraque omnia mortem proximam minarentur, unum hauſtum Corticis ſatis moderatum (hærebam enim non parum) exhibui, poſt tres dein horas alterum oblaturus. Sed accedens rurſus, ut hunc exhiberem, novi, Ægrum ſemper in deterius labi, nec illam Acceſſionem, quippe nondum declinantem, prætergreſſurum eſſe; ideoque ab ulteriori Corticis oblatione ſuperſedi, illum pro deplorato omnino reputans, ut nimiùm circa ſecundam noctis horam confirmavit eventus. Atque ita periit Amicus, qui fortè non periiſſet, vel ſaltem non periiſſet tunc, ſi illi poſt ſecundum ſtatim paroxyſmum integram Corticis doſim propinaſſem. Sed quis, quantumvis oculatus, tam præceps exitium in tantâ tranquillitate prænoviſſet?

Hæc ſunt, de quibus Medicos moneo in curatione Pernicioſarum, indigus præ aliis, ut admonear ipſe, eſto quòd mea nonnunquam præſagia fortunet eventus: quo demum capti popellus, atque plebecula,

—— Me quoque dicunt
Vatem . . . . ſed non ego credulus illis

ab inopinato identidem ſucceſſu doctus oppoſitum. Mihi tamen in caſu tam repentino, & minimè præmonſtrato (præmonſtraverat tamen aliquid Acceſſio ſecunda, licèt tam præceps non indicarit exitium) mihi, inquam, in hoc caſu nulla per Urbem objecta eſt omiſſio, quæ verè a nemine mihi poterat objici, niſi a me ipſo, ut qui forſan in perſonâ minùs ſplendidâ ſtatim Corticem obtuliſſem; fortè tamen etiam non. Sed ſi obtuliſſem in hac poſt ſecundum tantùm paroxyſmum, qui fuit primus, quem inſpexerim, plureſque poſtea, ut ſuſpicari fas eſt, contigiſſent recidivæ, vel ſi in earum aliquâ obiiſſet Æger, quid, quæſo, dictum foret de Cortice, quid dictum, imò quid non dictum de me? Evitavi tamen Cenſuram, quia obiit vulgari curatus methodo; non evitaſſem, ſi curaſſem feliciter Cortice. Utinam ita egiſſem tunc, ut modò Cenſuram paterer. Videant ergo, quàm craſſè hallucinentur ii, qui cenſent (ſi qui ſunt, qui cenſeant) in enarratis Caſibus propinatum fuiſſe toto conatu Corticem, cum verè propinatus non fuerit, vel ſaltem pro non propinato habendus ſit: cujus rei veritatem, ac ſeriem Aſſidentes, & Conſanguinei Defunctorum poſſunt teſtari. Quia verò ingenuitati meæ, vel publicæ fidei nunquam deero, fateor (quod latet Obtrectatores Corticis) in nonnullis Caſibus præter recenſitos fuiſſe a me exhibitum Corticem, & nihilominus Ægrotantes illos æquè obiiſſe, ac obiiſſent eo non aſſumpto: adeòque minimè inficior, illum aliquando (raro licèt) inutilem eſſe, ut ſæpiùs ſunt quævis remedia; ſed abſolutè nego eſſe noxium, præſertim ſi methodicè adhibeatur.

I. Ita contigit (ne quicquam reticeam) alteri Viro Patri-

Patritio *D. Antonio de Quattrinis*, cui medebar ego, adjuncto mihi in ſocietatem *D. Davinio*. Illi itaque, pendente curſu ſimplicis Tertianæ, addita eſt dyſenteria ferox, & eſſentialis, quæ tunc ferè epidemicè vagabatur per Urbem. Utroque Æger vexatus morbo, brevì frigidus factus eſt, ſingultuoſus, & fere ſinè pulſu. *D. Davinius* tunc me ſciſcitatur, cur Corticem non proponam, ut mihi mos eſt, in tali anguſtiâ. Reſpondeo, dyſenteriam eſſe eſſentialem, nec ſequi motum Febris, adeòque illam Cortici, Febres cum ſuis tantùm ſymptomatis tollenti, non ſimul ceſſuram. Deſperatis tamen rebus tentandum cenſuimus. Itaque oblato validè remedio, nulla ampliùs obſervatur febrilis recrudeſcentia horis periodicis, ſed perſeverante pertinaciter dyſenteria cum indiciis ſphacelatæ partis, intrà paucos dies Æger vitâ fungitur. Fortè in hoc caſu majorem, quàm China China, contuliſſet opem Ipecacuanha tempeſtivè oblata, ſi præſto fuiſſet, etſi, nec æquè certum, nec forſan ſemper æquè tutum, innocenſve remedium ſit Ipecacuanha in lineâ Antidyſentericorum, ac China China in lineâ Alexipyretorum.

II. *P. Felix de Tagliazucchis* ex ordine Fratrum Minimorum Sancti Franciſci de Paulâ, quem curabat *D. Riccius*, in quodam Tertianæ (non ſum memor, an ſimplicis, an duplicis) paroxyſmo, ſudoribus diaphoreticis frigidiſſimis abunde difluens cum totali aſphyxiâ, ſenſibus licèt vegetus, jam moriebatur. Abſente ab Urbe curante Medico, advocor ipſe, ut qui tunc feliciſſimam Curationem in illâ viciniâ abſolveram in caſu valde conſimili. Anceps ego, an ſuffecturus ſit Æger uſque ad declinationem acceſſionis, quippe inſcius de morbi curſu, & de rebus geſtis, ut nihilominus Amicorum adſtantium petitionibus morem geram, præmiſſo

priùs prognoſtico de infauſto exitu, adducor, ut Corticem ad unc. ſs., ni fallor, ſtatim præſcribam, ſed incaſſum; nam perſeverantibus iiſdem ſudoribus, intrà illam eandem Acceſſionem poſt paucas horas e viventium numero deletus eſt.

III. *D. Franciſco de Favalottis* (quem *D. Davinius* curabat) detento duplici Tertianâ, ob graviſſimum Comatoſum affectum perniciosâ, Corticem more meo propinandum eſſe, conſultus credidi; erat enim, meo judicio, morbus eo remedio ſanabilis, & opportunum tempus oblationis illius. Sed, neſcio quo Fato, quâve infauſtâ Pharmacopolæ, aut Aſſidentium diligentiâ, illi percolata tantùm infuſio, ſeu potiùs decoctio unciæ unius Chinæ Chinæ exhibetur per ſtatuta intervalla, loco ejuſdem Chinæ Chinæ in ſubſtantiâ, liquori, ut propoſueram, conjungendæ. In hoc æquivoco moramur per duos ferme dies; dumque aliam pyxidem ſimilem paratam video, eidem ſemper innixus credulitati, indico, ſatiùs eſſe pro tunc ſuperſedere, ſufficientem jam aſſumpti remedii reputans quantitatem, pro impediendâ Acceſſione proximè futurâ. Redit tamen illa eodem ſorti, lethargicoque comitata ſymptomate. Miror novitatem rei, & meliùs inſpectâ pyxide, errorem deprehendo. Cogitavi ſtatim de præſcribendo validiùs remedio (non enim tunc cum Collegâ curante illuc conveneram) ſed renui facere ſolus, & tantummodo ſuperaccitus, nec mihimetipſi ampliùs ſatis fidens in eo rerum ſtatu. Interim Æger fit ſummè lethargicus, & deglutiendi neſcius. Die ſequenti habitus eſt pro expirante; aliquot nihilominus tenues cyathos illius percolatæ decoctionis cochleatim hauſit, vitamque præter multorum expectationem ad tres, vel quatuor dies frigidus, & ſinè pulſu, ſimulque ſinè exacerbatione pro-

traxit,

traxit, donec pari paſſu deficiens tandem expirarit, qui forſan remedio nervoſiùs oblato ſanari potuiſſet.

IV. *D. Ludovicus Cæſar de Carandinis* valetudinarius perpetuò, & in Tabem pronus, diuturnâ Quartanâ Ruri detentus, quæ tractu temporis pertinacem diarrhæam, mox & vomitum cum ſummâ virium dejectione, & corporis extenuatione ſecum traxit, in Urbem transfertur, & *D. Riccio* Medico ſuo ordinario curandus committitur. Invenit Is, ut retulit, Quartanam, non ampliùs Intermittentem, ſuos tamen circuitus etiamnum manifeſtè ſervantem, & comitatam prædictis ſymptomatis, maximè verò vomitu fere aſſiduo. Cumque Acceſſio quælibet Ægrum fatigaret tali proportione, ut paucis in poſterum ſuffecturus videretur, cogitavit ille de præſcribendâ Chinâ Chinâ ad drach. ij. more vulgari. Quia tamen continuitas introducta, quæ ſi eſſentialis fiat, de more lethalis eſſe conſvevit (ut norunt Practici) rationalem aliquam illi ſuſpicionem incutiebat de infructuosâ oblatione, me ideo in conſilium vocavit. Annui ego, atque animum adjeci, eò quia adhuc manifeſta mihi narrabantur ſigna periodi, inter quæ frigus in acceſſione invadens, naturamque Febris Intermittentis etiamnum deſignans in ipsâ accidentali, ut ita dicam, & recenti continuitate. Quoniam verò non longè diſtabat paroxyſmus, hunc priùs obſervari debere cenſui, antequam planè ſtatueretur oblatio Corticis. Advenit Febris, quæ Ægrum ferè ſuſtulit, remanſitque ille cum pulſu vix perceptibili, etiam in majore Febris, & ſymptomatum remiſſione. Tunc ſtatim ad drach. ij. præſcriptus eſt Cortex, & ſequentibus duobus diebus ad drach. j. mane, & ſerò; ſicque Acceſſio die correſpondente non rediit. Continuata eſt ad aliquot alios dies eadem China China, non quidem ampliùs in

ſub-

ſubſtantiâ, quia eam nauſeabat Æger, quomodolibet offerretur, ſed in Extracto ad ſcrup. j. bis in die. Jamque nullum omnino periodi indicium ampliùs viſebatur; ſed nihilominus, nec reſurgebat pulſus, nec tollebatur lenta febricula, nec removebantur, licèt paululùm remitterentur, ſymptomata. Interim Æger languidior fiebat; tandemque diarrhæâ ſenſim colliquante, vomituque vix cibum admittente, ſtatimque rejiciente confectus expirabat. In hoc caſu, quin vitium aliquod grave latuerit in partibus ſolidis, nempe in Viſceribus, minime dubito; præſtitit tamen Cortex quod potuit, & vitam, ut reor, ad aliquot dies protraxit.

V. Alium Caſum addam de Pictore quodam, nomine *Dominico de Villanis* a *D. Candrino* curato, qui cum Quartanâ longiſſimâ Hydropem ſimul confirmatum patiebatur. Venter illi immaniter turgebat; ſonabat percuſſus, & repercutiebatur Aqua. Facies ſimiliter turgebat, & intrà palpebras inflatas, ac diaphanas adeò condebantur, ut vix apparerent, oculi. Pedes æquè inſigniter intumeſcebant; brachia verò, tibiæ, & crura ſummè gracilia, extenuataque apparebant. Sed mirum! Ipſe maraſmus erat tumor: caſu namque compreſſæ digito partes iſtæ, foveam profundam nil tale cogitanti exhibuerunt; quare, ſubducto calculo, nonniſi oſſa, & pellis arida, ſero ſubcutaneo flaccidè turgida, tactui ſe ſe offerebant. Erat inſuper totus ad ſenſum frigidus, identidem ſingultuoſus cum pulſu ſummopere exili, & ægrè cibum capiebat. Solùm mente conſtabat, languidè loquebatur, & noſcebat, ſe paulatim mori. Ad hæc, paroxyſmum Quartanæ ſuæ periodicè patiebatur, quo durante ſemper profundè ſomnolentus jacebat, ut mortuus videretur, donec declinante paroxyſmo, aliquantulum (ſemper tamen imperfectiùs) reviviſceret. In

conſi-

conſilium vocatus, imò expreſsè accitus, ut tantùm inſpicerem, non ut curarem, renuebam ipſe quidquam proponere Homini, chronicis jam morbis inſanabilibus ferme confecto, ætatemque inſuper ſexagenariam agente; ſed ab Amicis illius, atque domeſticis poſtmodum rogatus, ut, quidquid etiam inutiliter tentari poſſet, vellem tentare, & curanti Medico, promptè cuncta executuro, indicare, auſus ſum Corticem proponere. Uno verbo, Cortex oblatus eſt, & repetitus pluries ſuis temporibus, ſtatimque ſublata eſt periodus, & comatoſa affectio conjuncta. In eum deinde ſtatum devênit, ut per menſem juſculum Viperinum, aliaque remedia, reliquas affectiones reſpicientia, potuerit aſſumere, Corticis quoquè uſum imminutâ, & continuatâ doſi per intervalla repetens. Uſque tamen durabat Hydrops cum extremitatibus maximè excarnibus, & nihilominus maximè tumidis. Revixit ſingultus, ſummumque ſimul cibi faſtidium, ſenſimque Æger poſt tres circiter, ni fallor, menſes ab oblato Cortice (quos omnes dubio procul ope Corticis vixit) deceſſit e vivis. Atque hanc hiſtoriam, quam jure merito inter triumphos Corticis numerare poſſem, quia mortem Ægrotantis inevitabilem, & imminentem longè feriùs, quàm par erat, protraxit, inter eventus nihilominus infauſtos lubet collocare.

VI. Obiit quoquè *D. Flaminia de Ingonis* Matrona ſpectabilis, de cujus ægritudine vix, quantùm ſat eſt, ſum memor; memini tamen quæ præcipua ſunt. Ab initio Tertianâ ſimplici laboravit ex gravi animi pathemate, & facilè remediis ordinariis liberata eſt. Recidit illa, atque iterum ſimiliter ſanata. Recruduit denuo morbus, Febriſque, non Intermittens, ut antea, ſed Continua apparuit cum periodicis obſcuriſſimis exacerbationibus. Ingraveſcente morbo, *D. Davinius* fit mihi

mihi curationis ſocius. Adminiſtrantur quæ ſunt ex arte, ſed irrito ſemper ſucceſſu. Tandem erumpunt duæ Parotides, unaque earum ſatis inſignis. Evaneſcit tamen utraque citra ſuppurationem, ac ſubinde paulò manifeſtiores videntur fieri Exacerbationes, & Remiſſiones Febris; verùm in ipſis exacerbationibus gravis ſopor ſe prodit cum ſummo virium languore, pulſuque minimè conſiſtente. Re in pejus ruente, ambo cupidi prohibendi exacerbationes Febriles, ſoporoſi ſymptomatis mortem portendentis productrices, decernimus de tentando uſu Corticis. Auctor ſum ipſe: conſentit Collega. Primâ vice aſſumit illa, ſed difficulter, profundo quippe ſopore oppreſſa: quâ de causâ potis non eſt remedium repetere, ſicque incœpto inauſpicato opere, dein imperfecto remanente, Ægra paulò poſt lethargica prorſus e vivis ſublata eſt.

VII. VIII. Deceſſere denique mihi, abſque eo quòd hiſtorias per extenſum referam, nil proficiente uſu Corticis, etiam tempeſtivè adminiſtrati, duo Religioſi Viri ex Carmelitarum Excalceatorum familiâ, quorum unus ſeptuagenarius, debilis, & valetudinarius erat, obiitque correptus Tertianâ duplici, perniciosâ, & exitiali factâ ob continuitatem, & acutiem, irrito Cortice progredientem. Alter verò Juvenis erat, qui a Febre primùm Acutâ, & Continuâ Proportionatâ, mox & ab Intermittente, in quam recidit, fuerat ſanatus, & quidem ſemper ſinè Cortice. Recidit ille tertiò, febriculas iterum Intermittentes longiuſculas paſſus, & Cortice, leviter per modum alterantis aſſumpto, denuo ſanatus eſt. Recidit quartâ vice. Et quia Febres videntur ad acutiem vergere cum tendentiâ ad ſoporem, præmiſſis ex arte in tali caſu præmittendis, offertur iterum Cortex validiuſculè in formam Opiatæ; ſed incaſſum.

Omit-

Omittitur idcirco illius uſus nondum planè completus, aliaque remedia, volatili, & diſſolvente virtute prædita, ſubſtituuntur ; ſed fruſtra : Juvenis namque cum pulſu raro, & quodammodo, ut videbatur, laudabili, profundum in ſoporem labitur, vix potis cibum capere ; tandemque ſingultuoſus, & anheloſus cum pulſu minuto, & celeri Deo ſuo piam animam reddit.

Sunt hi fideliter Caſus omnes Ægrotantium, tractu annorum 15. defunctorum, quorum ſim memor: eorum videlicet, quibus Cortex incaſſum a me propinatus fuerit in Febribus Pernicioſis antea deſcriptis, quas cæteroqui idem Cortex eâdem methodo, ſed opportuniori tempore, & in circumſtantiis magis propitiis adminiſtratus curare potuiſſet. Nonnullos equidem alios præter hos, paucoſque caſus, in quibus irrito pariter ſucceſſu oblatum eſt remedium iſtud, referam Lib. 5. Aſt id contigit in Febribus tantùm quibuſdam eſſentialiter Continuis, vixque paululum, ac ne vix quidem, remittentibus, pro quarum medelâ cum ſuâpte naturâ anceps ſit actio, & effectus Corticis, ipſa, quæ ſubſecuta quandoque eſt, carentia ſucceſſus, nobis eo loco ſuppeditabit fundamentum ſuſpicandi de ipſius inefficaciâ in Febribus illiuſmodi, in quibus ideo, nonniſi certâ quâdam adhibitâ diſtinctione, ut verè proficuus admittetur. Sed hæc hujuſce loci non ſunt.

Ut verò ad recenſitos nuperrimè caſus, in quibus inaniter miniſtratus eſt Cortex, fugaci ſaltem intuitu convertamur, ſtatim animadvertere eſt, eundem Corticem prioribus quatuor Ægrotis propriè non fuiſſe propinatum, vel ſaltem noſtrâ non ſervatâ, aut non completâ methodo. Iis etenim fere contigit, quod contigit (ne vel minimum quidquam ſupprimam) Patricio Viro, Sereniſſimæ Ducalis Cameræ Generali Procuratori, *D. Gaſ-*

pari

pari de Quattrofratriis, qui anno 1697. ex Tertianâ Perniciosâ Diaphoreticâ, irritis omnibus curantis Medici conatibus, jam planè confectus, Chinam Chinam potare cœpit quatuor circiter ante obitum horis, unoque tantùm, vel altero aſſumpto hauſtu ſpiritum edidit, remanente domi remedio, Pauperi cuipiam leviùs febricitanti diſpenſando. Idem nuper contigit, & quidem patentiùs, uni ex ejuſdem Nepotibus, qui vix unicâ ante obitum horâ, dum ſcilicet illi ſuffocans ſtertor jam in bronchiis inflammatorum Pulmonum obſtreperet (occumbebat enim Peripneumonicus) tam enixè Chinam Chinam expetiit, eamque ſibi denegari tam ægrè tulit, ut ad ſolamen morientis liquorem aliquem amaricantem ſub ſpecie Chinæ Chinæ eidem offerre decretum fuerit. Cum verò caſu præſto eſſet ibi ipſum remedium, paucula ſtatim illius portio exhibita eſt, quam ſummis vix attigit labiis, cumque id abunde ſufficere, præſens ipſe ſubjunxerim, ſubſtitit ille: & ſic expletâ imaginatione ſuâ, poſt horam circiter expiravit.

Hujuſmodi ergo, atque ſimilibus Ægrotantibus nemo profectò jure dixerit, oblatum fuiſſe Corticem. Aliis autem pluribus ex iis, quos recenſui, licèt verè oblatus fuerit, id tamen actum fuit deſperatis jam æquè rebus, morte quamvis paulò plus diſtante, tentandi ſcilicet ſolùm, vel indulgendi causâ, paucisque tantùm, ut ex relatu patet, fuit oblatus in circumſtantiis, quæ valeant oſtendere (quod a me non negatur perpetuò) invalidum nonnunquam, incertumve in difficillimis quibuſdam caſibus eſſe poſſe robur remedii, cæteroqui ſaluberrimi, & admirabilis, cui par non eſt, nec unquam fuit in lineâ Alexipyretorum. Ex oppoſito namque plus centum illuſtres hiſtorias Hominum ab imminente morte ſervatorum poſſem adducere, quarum non paucas ſequen-

ſequenti potiſſimùm Libro ſum allaturus: relictâ unicuique, qui ſibi os ſtrenuè perfricuerit, libertate blaterandi, me donaſſe nomine non potentium ſervari, quotquot China China necavit, nomine verò ſanatorum, quotquot ea nequivit occidere.

Quòd ſi aliquibus Cortice perperam, vel languidiuſculè, doſique irregulari, aut priuſquam, pluſquamve deceat imminutâ, utentibus, vel præſcribentibus ubi non conveniat, ut in Febribus eſſentialiter Continuis, & in extremo earum periculo, ille non videatur proficere, non id in medicaminis, vel Methodi meæ vitium vertant, ſed in culpam Methodi ſuæ, ſi quam habent, aut habere credunt: ſi enim huic (quam protuli in eum finem, ut qui eam non ſatis callent, callere poſſint) fidem velint adhibere, eamque integrè non renuant amplecti, feliciores procul dubio poſthac curationes abſolvent.

Sed (eheu!) nimiùm fortaſſis Methodum hanc amplectentur nonnulli, & indiſcriminatim in uſum ducent, nimiùmque forſitan intemperanter tractu temporis illam Medicis ſuggerent importunæ mulierculæ, adeòque in abuſum, & tandem in contemptum (culpâ ſcilicet utentium promiſcuè, & ſinè delectu) cadet Remedium Eximium, fietque tandem de Cortice, quod jam perperam factum eſt, ac quotidie fit de Cardiacis, & Bezoarticis. Neque enim legitimè mortuus vulgò credetur homo, cui non ſit prope mortem oblatus Cortex, quæcumque ſit Febris, aut quæcumque affectio, quæ illum jugulet, quemadmodum legitimè mortuus vulgò non creditur, qui ventre pretioſis lapidibus, eorumve confectionibus turgido, Lethem non tranat. Cumque hoc pacto Remedium alioqui ſaluberrimum ſæpiſſime inutiliter exhibitum fuerit, ac indè fundamen-

tum

tum aliquod acquiſierit Obtrectatorum dicacitas, a communi etiam Saniorum æſtimatione fortaſſe decidet, ac in legitimis quoquè caſibus, in quibus verè proficeret, rejicietur. Verùm quid angor ſolicitus de futuro, cum ſatis proſtet unde conquerar de præſenti? Sat ſit huic occurrere;

——*maneat ſeros ea cura Nepotes.*

CAPUT VI.

Hiſtoria peculiaris, quæ primam occaſionem inventioni Methodi traditæ auſpicatiſſimè præbuit.

PRæmiſſis Caſibus omnibus, quos mihi memoria ſuggeſſit, infauſtum eventum ſortitis, licèt ſemper ſinè crimine Corticis, & ſæpius etiam ſinè aſſumptione illius, ſaltem ad leges Methodi expoſitæ, jam tempus eſt, ut plurium inter quamplurimos fauſtorum, & (ſi fas ſit dicere) admirabilium ſeriem ſubnectam. Priuſquam tamen illos certo ordine ad peculiaria redigam capita Libro ſequenti, unum a cæteris lubet ſecernere, & ſeorſim exponere, quippe qui huic Methodo primam dedit originem, mox incrementum, & famam. Fuit autem hujuſmodi.

Vir Generoſus *D. Comes Bailardinus Nogarola*, tunc Præfectus Aulæ Sereniſſimi Ducis noſtri, annum agens 53., ſanguineo temperamento, habituque corporis carnoſo præditus, & podagricis inſultibus, fluxuique ſanguinis hæmorrhoidalis periodicè obnoxius, ſub finem menſis Auguſti 1695., fluente adhuc, nec diminutè quidem, hæmorrhoidali ſtillicidio, corripitur Febre Quartanâ ſimplici Intermittente. Accitus ego, invenienſque *Malum bene compoſitum*, ſanguiniſque excretionem, modum

dum Naturæ ſervantem, nil inſigniter agendum, vel movendum duxi: quapropter, præſcriptâ tantummodò victus ratione, juſculo matutino paucis herbis alterato, nec non emulſione ſem. melon. cum tantillo pul. Cornu Cervi in vigore acceſſionis potandâ, clyſteribuſque blandis ad alvum lubricam ſervandam identidem injiciendis, ſuaſor fui, ut Febrem, ſuapte naturâ, eâque præſertim tempeſtate diuturnam futuram, æquo ferret animo, abſque majore remediorum apparatu, dummodo intrà conſuetos limites illa ſubſiſteret, me poſtea paratum offerens ad eam Peruviano Cortice fugandam, poſtquam curſum ſuum nonnihil exegiſſet, & poſtquam ego Æquinoctii non longè diſtantis phænomena obſervaſſem, ne ſcilicet eâ diutiùs in Autumnum protractâ, auctâque inſimul, quæ jam ſupervenerat, lienis obſtructione, radices ageret non facilè per totam Hyemem extirpandas.

Tranſactis ſex Circuitibus, die 18. Septembris (erat autem dies ſeptimam periodum immediatè antecedens) Febris extra ordinem Ægrum invadit, repetitque die 19. ut conſueverat. Mane ſequentis diei, nempe die menſis vigeſimo, cum protraherentur nonnihil reliquiæ antecedentis acceſſionis, & ſanguinis hæmorrhoidalis fluxus eſſet notabiliter imminutus, ac inſuper Ægrotans aſſereret, ſe perſentiſcere remota quædam indicia, vi quorum horis pomeridianis novam acceſſionem præſtolabatur, ſtatim præmiſſo clyſtere ex lacte, & ſaccharo, Venam brachii ſecari juſſi, & ſanguinem detrahi ad uncias decem. Poſt meridiem circa horam 20. rediit Acceſſio, ut ſibi prænunciaverat Æger, atque eundem ſervavit motum diebus pariter 21. & 22. ſubſequentibus, ut de triplici Quartanâ nulla poſſet eſſe dubitatio. Quia tamen nativam ea ſervabat intermiſſionem, eſto

quòd paroxyſmi majorem extenſionem cum aliquâ poſtpoſitione acquirerent, ideò iiſdem remediis inhæſi, addendo tantummodo paululum Salis Prunellæ juſculo matutino, propter aliquam ſubortam urinarum imminutionem, ut nempe blandioribus iſtis remediis hoſtem demulcere datum eſſet, abſtinendò a fortioribus, illum exaſperare aptis, donec ſaltem Æquinoctialis anomaliæ præterlaberetur influxus.

Die menſis 23., quæ ſexta erat a triplicatione Quartanæ, *D. Davinio* urbana fortè quædam officia Ægrotanti præſtante, occaſionem arripui illum mihi adjungendi ſocium in curatione. Habitâ Conſultatione, ſtatuitur methodus fere eadem ac antea, febriſque circa horam 22. ſuum renovat acceſſum ſub oculis Medicorum, conſueto, minore tamen, cum frigore invadens. In hoc Paroxyſmo, ſcilicet in vigore ipſius (ut mane retulit Uxor vigilantiſſima) Æger paſſus eſt levem aliquam oblocutionem, quod ſymptoma in nullo alio unquam morbo, toto vitæ ſuæ tempore, paſſus fuerat, ut & notabilem quemdam capitis, & membrorum tremorem cum aliquâ etiam rerum, ab ipſo paulò ante expetitarum, oblivione. Symptoma iſtud magnum mihi timorem incuſſit; quare iterum convocato Collegâ, nova inita eſt Conſultatio, novaque ſunt præſcripta remedia, aliaque propoſita viciſſim, & viciſſim rejecta, ut in opinabilibus mos eſt.

His non obſtantibus, die 24. veſpere circa horam 24. rediit acceſſio, in quâ nullum quidem ſubdelirium obſervatum eſt, ſed loco illius altus ſopor, a quo difficulter admodum excutebatur vocatus Æger, atque concuſſus. Obliviſcebatur bibere, & mingere, poſtquam Scyphum, & Matulam poſtulaſſet; imò utrumque vas facilè illi manibus excidebat, poſtquam prehendiſſet.

Die

Die 25. confeſſus eſt peccata ſua, & poſt meridiem, longè etiam ante acceſſionem (erat enim dies Quartanæ primariæ juxta vetus morbi ſtadium) adaucti ſunt notabiliter motus tremuli membrorum, ipſi Ægrotanti ſenſibiles, quin & illis ſocium ſe adjunxit ſingultus: quæ ſymptomata anſam dedere diſquirendi, an Veſſicantia, aut Emplaſtrum Sinapiſmum apponi poſſent partibus arthritidi obnoxiis; factoque rei examine, ſtatuta fuit Sinapiſmi Emplaſtri appoſitio, & veſpere in uſum deducta. Ingruente poſtmodum circa tertiam noctis horam paroxyſmo cum frigore ſemper minore (uſque tamen ſenſibili) in profundum adeò ſoporem demerſus eſt Æger, ut quibuſvis planè functionibus edendis impar eſſet, perinde ac ſi fuiſſet Cadaver; nec ullâ quâlibet dolorificâ Artis induſtriâ excuti potuit per multas horas. Non loquebatur, non movebatur, nec oculos aperiebat, ſed tantummodo involuntariè mingebat, nil tale ſentiens. In hoc ſtatu permanſit ad plures, & plures horas, tandemque ligaturis, & frictionibus ſummè dolorificis, cucurbitulis tractis, & evulſis, Veſſicantibus ſtatim incunctanter appoſitis, ſpirituque ſalis ammoniaci naribus admoto, & ſale volatili Cornu Cervi in os intruſo, Deo dante, in eum ſtatum ſenſim devenit (appropinquante ſcilicet jam Febris declinatione) ut prope Auroram Venerabile Euchariſtiæ Sacramentum valuerit aſſumere.

Mane verò jam facto, die nempe menſis 26., cum conſpicua nonnihil eſſet remiſſio Febris, atque ſymptomatum (omnia tamen, etſi paululùm remiſſiora, uſque perſeverabant, ſopor videlicet gravis, ſingultus, & Febris ipſa, quæ jam de Intermittente continua facta per paroxyſmos ſe mutuò excipientes, ad Continuam eſſentialiter celerrimè properabat) cum, inquam, nonnihil

conſpicua eſſet ejuſdem Febris, ſymptomatumque remiſſio, ſtatuta eſt nova ſanguinis miſſio ſat liberalis, videlicet ad libram, partitis tamen vicibus: quâ celebratâ, & ab Ægro bene toleratâ, supervênit juſſu Sereniſſimi Ducis (cui ſummopere cordi erat Viri tam egregii vita) Bononiâ accitus Clariſſimus, & in Patrio Archilycæo Profeſſor quondam eximius *D. Jo: Galeatius Manzius*. Is, intellectâ facti ſerie, & approbatâ methodo in uſum ducta, ſalem inſuper Viperæ, ſpiritumque fuliginis, & ſimilia remedia propoſuit ad precautionem præcipuè, & ſublationem ſoporoſi ſymptomatis. Sed & hæc, ut & alia præmiſſa, incaſſum uſurpata fuere: ſiquidem paulò poſt, videlicet longè priùs, & longè magis ac conſveviſſet antea, cœpit gravari caput, obmuteſcente nempe Ægrotante, qui paulò ante haud difficulter loquebatur, & in profundum, aſſiduumque ſoporem jam jam labente, nullumque motum edente, exceptâ eâ violentâ univerſi corporis concuſſione, quam identidem ſuſcitabat, abſque eo quòd illum a ſomno excuteret, importunus, frequenſque ſingultus. Sic perſeveravit uſque ad horam 23., quo tempore, cum nonnihil magis frigeſieri viſus eſſet, de invaſione novæ acceſſionis incidit ſuſpicio, præſcriptumque fuit, ſpe ferè nullâ, cochlear Julapii gemmati cum pauxillo lapidis Bezoartici, exhibendum tantummodo circa quintam noctis horam, ſiquidem Æger quidquam deglutire valuiſſet. Revera tamen, non vigeſimatertiâ horâ diei, ut creditum eſt, ſed solùm circa quartam noctis advenit acceſſio, id præmonſtrante, non tantùm levi extremorum perfrigeratione, verùm & aliquâ pulſus concentratione, majoreque ſymptomatum omnium, & præcipuè ſoporis, atque ſingultus intenſione. Tunc ſanè talia fuere, tam gravia, tamque funeſta cuncta accidentia,

dentia, tantaque, & tam patentia proximæ mortis ſigna, ut Parochus, Sacramentum extremæ unctionis illi miniſtrans, anxiè feſtinaverit pro complendâ functione, metuens ſcilicet, ne expiraret Æger, priuſquam ille ſacrum opus abſolueret. Remanſit itaque Patiens uſque ultra nonam noctis horam in vero mortis agone, quo poſtmodum tempore perexigua quædam dare cœpit motus, & ſenſus ſpecimina, ac proinde in ſequens mane vitam adhuc, ægrè licèt, protraxit.

Itaque mane diei 27. circa horam 14. a nobis inſpectus, vix capax inventus eſt deglutiendi, plurimâ quoquè adhibitâ induſtriâ, cochlear illud Julapii gemmati, quod aſſumpſiſſe debuerat nocte præcedente, ſi potis fuiſſet. Quapropter, conſideratâ proportione, quâ celeriter, atque vehementer augebatur Febris, & cum Febre lethargus, motus convulſivi, & ſingultus: item clarè inſpiciendo, hæc omnia jam ad novum incrementum non longè diſponi (quod ſatis præmonſtrabant ſingultus frequentior, ſubſultus membrorum crebriores, & nictatio aſſidua, involuntaria, ac pertinax, cum intermixto narium ſtertore) unanimi omnium noſtrum voto ſancitum eſt, nil ampliùs ſupereſſe ſpei, futuramque acceſſionem, quâcumque horâ invaluiſſet, fore ultimam Vitæ, etſi, juxta calculum Quartanæ ſimplicis, acceſſio hæc non incideret in diem majoris afflictionis, ſed in antecedentem, hoc eſt in correſpondentem diei primæ metamorphoſeos. Etenim abſque ullo dierum calculo, revera impoſſibile videbatur, poſſe Ægrotantem ab imminente acceſſione evadere, etiam ut mortem tantùm differret in ſubſequentem; maximè cum adeò invaleſcerent quotidie paroxyſmi, eorumque ſymptomata, ut nulla ampliùs obſervaretur in illis quartanaria proportio, nec ampliùs diſtingui poſſet acceſſio gravior, niſi in-

 quan-

quantum ſemper gravior erat noviſſima. Commiſsâ ergo tantummodo Aſſidentibus curâ Ægrum cochleatim per juſcula refocillandi, ſi fuerit opportunitas, diſcebamus concordes in funeſto prognoſtico, quin & in horâ circacircum futuri interitus; quæ hora cum ad ſummum circa mediam noctem deſignaretur, imò cum eam *D. Manzius* propiorem adhuc metueret, inſtitit ille deferri ſtatim Sereniſſimo Duci ferale præſagium, ſibique Mutinæ (ut ajebat) inutili quamprimùm parari quadrigam, quâ vectus poſſet eâdem die Bononiæ reſtitui. Fuit autem Ille de inſtante, certâque morte Ægrotantis adeò perſuaſus, ut, cum in medio itinere a quodam Equite ſibi obvio interrogaretur de ſtatu *D. Co: Nogarolæ*, abſque ullâ hæſitatione reſponderit (etſi conſcius mei tentaminis, quod mox ſubdam) eum jam probabiliter mortuum eſſe, vel, ſiquidem adhuc viveret eo momento, tandiù non eſſe victurum, ut ille Mutinam petens vivum ampliùs poſſet invenire.

Interim, dum Quadrigam præſtolaremur, ſimulque ubi conveneramus moraremur paulisper, *D. Manzio* diſceſſuro urbanitatis officia præſtituri, *D. Davinius*, & ego, ego, inquam (quem præ familiaritate, mutuoque amore ſummè pigebat, tantum Virum, & amiciſſimum perire) plurima volutabam mente, plurima meditabar pro eo ſalvando, quem Febris a primordio Quartana jam jam jugulabat, & quem doſis duarum drachmarum Peruviani Corticis ante paucos dies oblata, ut tunc in uſu erat, a tali excidio citra dubitationem præſervaſſet. Præ cæteris autem meæ menti obverſabatur caſus *D. Octavii Maſelli* Lib. I. Cap. X. Hiſt. XVI. recenſitus, dicebamque intrà me. Quantumvis lethalis, & eſſe videatur, & reapſe ſit ſtatus iſtius Ægrotantis, certè, vel viveret, ut vixit *Maſellus* (etſi tunc minùs graviter

graviter affectus, ſed in hunc eundem ſtatum tendens) vel, inquam, viveret, vel ſaltem ſeriùs occumberet, ſi poſſet, aut inhiberi omnino, aut notabiliter enervari imminens paroxyſmus: quo enervato, tantillum temporis lucraremur pro magis ſemper enervandis, ac paulò poſt debellandis ſubſequentibus paroxyſmis, ut & ſymptomatis probabiliter concomitantibus, quemadmodum videram in præcitato caſu.

Pro hoc autem opere perficiendo (me ſecretò alloquens, proſequebar) etiam in caſu Febris, recentem quidem continuitatem adeptæ, quin & Acutæ, Malignæ, atque Exitialis jam factæ, ſed nativum adhuc periodi characterem ſervantis, pro hoc, inquam, opere abſolvendo potis eſſet China China, quantùm eſt ex intrinſecâ virtute illius, ut vidi in recenſito caſu, ſi *tempus* ſufficiens adeſſet, requiſitumque ad opus hujuſmodi, & ſi in Ægrotante adeſſet *capacitas* ad deglutiendam tantam molem remedii. Quò ad *tempus*, non minus tunc requiri cenſebam, aut noveram in Quartanis, ſive ſimplicibus, ſive duplicibus, ſive triplicibus, quàm totum intervallum, quod eſt inter unam, & alteram acceſſionem Quartanariâ proportione ſibi reſpondentem, idemque datâ proportione credideram de Tertianis, ſive ſimplices illæ fuerint, ſive duplices, quod perinde putaram, nec malè; ſic namque me docuerat experientiâ, quoties duas tantùm drachmas Corticis uno hauſtu in principio acceſſionis obtuleram, quibus correſpondentem ſolùm Acceſſionem, non intermedias, inhiberi obſervaram. Quò ad *impotentiam* verò Ægrotantis, hanc evidenter agnoſcebam in difficili oblatione materiæ cujuſcumque fluidæ, etiam guſtui non ingratæ, cochleatim factâ; quid fieret ergo (dicebam contra pariter intrà me) ſi offerrem pulverem copioſum, nauſeoſum, &

ægrè deglutiri aptum in plurimo liquore? Primæ autem difficultati occurrebam ipſe, mihimet ſubdens. Forſitan inſignis quædam quantitas Corticis celeriter, ſi fieri poſſet, in ventriculum illius intruſa efficeret intrà breve tempus, quod ſolet efficere intrà longiuſculum quantitas modica. Secundæ verò difficultati, quæ auctâ remedii mole ſimul creſcebat, ſic reponebam. Fortaſſe ſi ab inſigni, quam meditor, & inſolitâ Corticis quantitate tantum Tincturæ recentis valido vehiculo extractæ (non quidem nudæ, ſed tenuiore inſimul, optimèque trituratâ ejuſdem ſubſtantiâ impregnatæ) poſſet educi, quantum poſſet in paucâ mole æquare virtute ſex, vel octo drachmas puri pulveris, fortaſſis, inquam, & deglutiri intrà breve tempus cochleatim poſſet, & intrà breve tempus, Acceſſionem, inſtantem licèt, ſaltem infringere, Vitamque prorogare in craſtinam diem. Sed ſi ab hodiernâ in craſtinam; cur non & a craſtinâ in alteram, & ſic deinceps, continuato congruenter, magiſque poſtea temperanter uſu remedii?

Statuto intrà me (quoties conſenſiſſent Collegæ mei) tentamine, ſtatim hæc omnia, qualia cogitaram, combinaram, & ſeriatim deduxeram, palam feci, amplâ proteſtatione præmiſsâ, me nullâ omnino ſpe ductum ea proponere, ſed tantummodo, ne mihi ſolicitudo ulla ſupereſſet, extincto Amico, de non communicato conſilio, fruſtraneo quidem forſitan, ac inutili, ſed ſimul innocuo, quod mihi, non Ars, quæ ibi locum habere nequibat, ſed cæcus quidam, & inutilia quoquè tentaturus, amor ſuggeſſerat. Cum autem interrogarer a Collegis, quo pacto hæc omnia generalia, & dictu ſpecioſa in praxim demum, uſumque peculiarem ducere cogitarem, item qualis futura eſſet hæc tinctura Corticis, num ab aliis in hiſce caſibus hæc acta viderim,

rim, aut legerim, & ſimilia, reſpondebam, me nondum ſpecialiter cogitaſſe de modo tenendo; aliquem tamen mente revoluere: neque idcirco vidiſſe me, aut legiſſe exempla hujuſmodi; vidiſſe tamen unum aliquo modo ſimile, cum Junior eſſem, in Ægroto ſolâ drachmarum duarum Corticis oblatione ſanato; ſed præſentem Caſum eſſe longè magis præcipitem, & planè deſperatum, neque me proinde quidquam ſperare, ſed votum tantùm permiſſivum exquirere, dummodo id rationale, & tutum in talibus circumſtantiis iiſdem videretur, & non aliter. Quotieſcumque enim, non ſolùm pro inutili, verùm & pro temerario, aut damni ſuſpecto ab illis reputaretur tentamen meum, ſummâ animi tranquillitate, atque internâ quiete abſtinere ab eodem eram paratus, ut qui ab infauſto, qui præ foribus erat, eventu, ſi non calumniam, deriſionem ſaltem me reportaturum noſcebam.

Annuit illico, qui primus interpellabatur, *D. Manzius*, admiſſo mecum ſuppoſito, quòd verè quævis diligentia inutilis futura eſſet, invalidumque, ac irritum quodlibet, utut conquiſitum, Artis tentamen. Atque hoc ſeriò tenens, quod res ipſa clamare videbatur, ſtatim diſceſſit. Annuit pariter, eadem confirmans de re planè deploratâ *D. Davinius*, mihique uni rei totius agendæ penſum denuò conceſſit; ſuo tamen æquè ac antea continuato, ut ſpopondit uſquequo viveret Æger, ad eundem acceſſu.

Nullâ itaque morâ interpoſitâ abii; atque ad Pharmacopolam ingreſſus, juſſi extrahi celeriter ſtrictam tincturam ab unc. ſs. Chinæ Chinæ cum vino malvatico in B. M., quæ tinctura cum forti expreſſione ſubſtantiæ Corticis elicita, & ad pauca cochlearia redacta, non ſinè difficultate ipſo mane diei 27. circa meridiem propinata

pinata fuit Ægrotanti, cui ab initio vi adhibitâ os apertum eſt, & aperto injectus liquor. Unâ, plus minùs, elapsâ horâ (ſive id contigerit ope vini, ſive ope remedii) cœpit ille loqui, interciſo tamen ſermone, quod mihi animum addidit ultra pergendi ad paroxyſmum imminentem validiùs antevertendum. Aſſumptâ itaque unc. j. novæ Chinæ Chinæ, & eâ Vini ſpiritu irroratâ, mox additâ aliquâ Vini malvatici portione, novam tincturam extrahi juſſi per ſimplicem infuſionem, cum expreſſione validiſſimâ, cui admodum ſaturatæ, & turbidæ adjici curavi modicam quantitatem Vini tenuis; indè evaporato Vini ſpiritu, in B. M. liquorem reſtringi iterum juſſi, cujus majorem portionem per clyſterem injectam volui (quod factum ab alio quopiam nondum noveram) minorem verò per os exhibui circa horam 24. Quæ omnia ſinè difficultate acta ſunt, Ægro facilem ſe præbente, ſomnolento licèt, obtuſo, ſuiſque motibus convulſivis, & importuno ſingultu indeſinenter vexato. Nocte autem ipsâ, quâ expectabatur funeſtus Paroxyſmus circa horam ſextam, levis tantummodò, vixque obſervabilis facta eſt acceſſio cum omnium admiratione; quare mane ſubſequente, nempe 28. Septembris potis fuit me ad Lectum illius appropinquantem amabiliter amplecti, & oſculari, ut & Conſanguineos, ac Amicos intimos, eoſque alloqui, & cum iiſdem de rebus omnibus alacriter diſſerere cum integro mentis, nec non modico corporis vigore; quod omne ipſe jam cernens, vix oculis meis fidebam. Atque ita poſt curſum decem dierum ab inchoatâ triplicitate Quartanæ, intrà 24. horas, quin etiam citiùs in hunc ſtatum devenit, qui mane antecedente derelictus planè fuerat ut conclamatus, & pro tali a cunctis inevitabili Fato habitus, ut & rationabiliter habendus.

Eo-

Eodem nihilominus mane repetita eſt oblatio Corticis ad drach. ij., ad arcendum certiùs paroxyſmum illius quoquè diei, eò quia in eam diem incidebat Acceſſio præcipua, juxta periodum antiquam Quartanæ ſimplicis. Cum tamen ea minimè apparuerit, ſtatuta deinceps fuit a me pro pluribus diebus ſequentibus continuatio Corticis doſi tantummodo diminutâ, per modum ſcilicet levioris alterantis, priùs ad drach. ſs., poſtmodum ad ſcrup. j. donec penitùs abolita fuerit quælibet, utut levis, umbra periodi.

Sublatâ in hunc modum quâvis periodo, & redactâ ad ſummam exilitatem febriculâ permanente, ſive Continuâ, quæ poſtremis anguſtiæ diebus irrepſerat, expugnato lethargo, ſedatiſque motibus membrorum tremulis, ac convulſivis, unus ſupererat ſingultus, qui pertinaciter perſeveravit per undecim dies, irritis ante hunc terminum omnibus remediis: erat enim tam vehemens, ut facilè audiri poſſet etiam in aliquâ diſtantiâ tranſeuntibus per viam. Exacto nihilominus, ut dictum eſt, undecim dierum curriculo, ceſſit tandem, neſcio an Cortici, an pluribus aliis remediis, tam internis, quàm externis conſtanter adhibitis, & applicitis. Inter hæc mirabilis fuit, quantumvis aſpera, Veſſicantium, & ſinapiſmi Emplaſtri, tempore procellæ appoſitorum, operatio, quibus remediis, perrarò cæteroqui, & in quibuſdam tantùm, quæ non facilè ſimul coeunt, circumſtantiis, uti conſuevi. Ab illorum autem appoſitione in caſu enarrato excitatis veſſiculis, & excoriatis genubus, effluxit per menſem, & ultra quantitas incredibilis materiæ putridæ, quæ ipſa ſæpius ſtrata, & pulvinaria penetrabat, non ſinè meâ admiratione: quâ demum evacuatione completâ, eaſdem, aliaſque etiam articulationes corripuit Arthritis, quæ eouſque vagata eſt huc, & illuc,

illuc, donec illi ſupervenerit juſto moderamine, & ſtillicido fluxus hæmorrhoidalis, ultimum tandem univerſæ Ægritudini finem imponens intrà 40. dies ab enunciatâ triplicitate Quartanæ. Circa brumale equidem ſolſtitium (ut nihil ſubticeam) cum Tridentum uſque profeciſſet, Sereniſſimi Ducis Sponſam Sereniſſimam, Fato (heu nimis præmaturo!) nuper ereptam, excepturus, eique famulaturus in itinere Mutinam uſque, leviores aliquot febriculas paſſus eſt, quas facilè tulit per totum iter, conſueta nunquam munia intermittens; ab iiſque, priuſquam Mutinam pertingeret, nullâ ope medicâ perfectè liber evaſit.

Atque hæc eſt ingenua narratio hiſtoriæ morbi, & Curationis illius: de cujus narrationis veritate in omnibus, & ſingulis ejus partibus, abſque ullo addito fuco, non eſt quòd quiſquam dubitet; nam, præterquamquod non deſunt de hac re teſtes oculati omni exceptione majores, ipſe inſuper apud me ſervo univerſam, & exactam deſcriptionem Caſus, ſingularumque circumſtantiarum illius Italico conſcriptam idiomate, firmatamque, ac roboratam propriâ manu, & charactere Generoſi pariter Viri *D. Comitis Aloyſii Nogarolæ* filii Ægrotantis, quam huc non tranſtuli, eò quia plura continet ad rem noſtram minimè facientia, variaſque ſermocinationes ſingulis Conſultationibus habitas, quæ molem hiſtoriæ inutiliter augerent. Quæ tamen hìc inſerta viſuntur, ab ipsâ deſcriptione ſunt excerpta, ut cuique curioſo non pigebit oſtendere.

Alios equidem caſus, quos Libro ſequenti ſum relaturus, etſi non minùs inſignes ſint nuper expoſito, imò ipſorum nonnulli ſint eodem adhuc mirabiliores, non tamen, ut hunc, ex peculiari quâdam deſcriptione penes me aſſervatâ poſſum colligere; pendente ſiquidem

ægritu-

ægritudine memorati Nobilis Viri otium aliquod mihi ſuppetebat, quod indè non ita ſuppetiit: quippe tunc ſolutus eram recenter nodo aulico per obitum Sereniſs. Franciſci II, necdum obſtrictus eo, quo nunc teneor immeritus. Quamobrem, cum ferè cuncta fidere memoriæ labili fuerim ſubinde coactus, quotidianam omnium expoſitionem modò perſequi eſt impoſſibile; &, quandocumque etiam facile id foret, eſſet tamen nimis prolixum, etſi ex aliâ parte majoris foret utilitatis Aliud eſt enim deſcribere Morbum lethalibus jam ſymptomatis ſtipatum, aliud eſt videre gradatim progreſſum ipſius Morbi, in talem ſtatum pervenientis, ad hoc ut poſſimus rectè noſcere, quantùm præſtiterit remedium in eodem verè ad exitium tendente, non verò propter imminentem fortaſſe Criſim, vel ob Judicantis imperitiam, aut præoccupationem tali apparente, ac perperam credito. Id tamen fidenter exigam a Lectoribus meis, ut ſcilicet pro certo habeant, quòd, licèt compendioſiùs, quæ ſuperſunt, hiſtorias ſim relaturus, & licèt minutas illarum circumſtantias, ac ſeriem ordinatam nequeam exprimere (quod tamen, ubi poterit fieri, pro modo fiet) attamen, nonniſi quæ certò mihi comperta ſunt, ſcribam, quæ nempe, vel ex ſchedulis impolitis, ſed veridicis, apud me loco Adverſariorum, aut hiſtoriarum ſervatis, vel ex ipsâ meâ indubitatâ reminiſcentiâ deprompta ſunt. Neque enim Hiſtrionum more quidquam attollere, ſed caſtigatiſſimè, prout Virum candidum decet, cuncta referre mihi lex eſt. Quod tamen ſi non planè quiſpiam admittat, hunc ad Sanatorum, Aſſidentium, Conſanguineorum, & Amicorum eorumdem tribunal appello.

Etſi verò (ut pro coronide repetam quod aliàs protuli) etſi, inquam, has, & cæteras hujuſce ordinis pro teſta-

teſtationes ſparſim habitas, tam abunde hactenus edidiſ-ſe contigerit, ut eas, fere dixerim, videar jactaſſe: ab-ſit tamen, ut alio id egerim, agamve ſtudio, niſi ut mearum, quotquot ſunt, aſſertionum veritatem, ac in-genuitatem (de utrâque enim æquè ſum, nec parum, ſolicitus) coner in propatulo ponere, atque hâc tandem viâ, prævio ſcilicet multiplicis, & indubitabilis expe-rientiæ lumine, cunctis pateat, me *pro ingenii modulo* (ſi Magni *Sydenhamii* verbis uti liceat) me, inquam, *pro ingenii modulo omnes animi nervos in hoc intendiſſe, ut, ſi quo modo fieri poſſit, Morborum* (dicam ego, *Febrium Per-nicioſarum, ſaltem Periodicarum*) *medela poſt cineres meos majori cum certitudine adminiſtretur.*

THE-

THERAPEUTICES SPECIALIS

LIBER QUARTUS

Curationes inſignes quamplurimas exhibens omnium ſpecierum Febrium Pernicioſarum, aliàs recenſitarum, Methodo jam deſcriptâ abſolutas, unà cum gravi circa hanc materiam Praxeos Problemate.

CAPUT PRIMUM.

Hiſtoriæ inſignes Intermittentium Pernicioſarum, in primam præcipuè Corporis Regionem ſævientium, noſtrâ methodo jugulatarum. Harum ſpecies ſunt, Primò *Cholericâ, & Dyſenterica*, Secundò *Subcruenta*, *& Atrabilaris*, Tertiò *Cardiaca*.

UT ordine aliquo procedat hiſtoriarum omnium, cæteroqui nonnihil diſparatarum, & octo celebrioribus jam recenſitis Febrium Pernicioſarum ſpeciebus reſpondentium, ſeries, congruum hìc loci cenſeo commodiorem illam diviſionem ſequi, ſecundùm quam Cap. 2. Libri 3. diſtinximus illas in triplicem ordinem, habito reſpectu ad triplicem noſtri Corporis regionem, in quarum aliquam peculiariter plus quàm in aliam nonnullæ ipſarum ſævire ſolent. Qui quoquè ordo, ſi bene ſpectetur, ab aliis diviſionibus antea præmiſſis non multùm abludit.

Juxta

Juxta hanc ergo diviſionem, ad primum ordinem, connotantem primam regionem, reducentur ſpecies iſtæ Perniciosarum, quas alibi jam Sylviano more peculiari donavimus nomenclaturâ, nempe, Primò *Cholerica*, & *Dyſenterica*, Secundò *Subcruenta*, & *Atrabilaris*, Tertiò *Cardiaca*. Et harum Hiſtoriæ primo hoc Capite deſcribentur. Ad ſecundum ordinem, connotantem ſecundam Corporis provinciam, referentur Primò *Diaphorætica*, Secnndò *Syncopalis*, Tertiò *Algida*, Quartò *Subcontinua malignans*; Et hiſtoriæ iſtarum ſequenti Capite comprehendentur. Ad tertium denique ordinem, reſpicientem tertiam pariter Corporis regionem, revocabitur unica ſpecies, nempe *Lethargica*. Atque illius hiſtoriæ ſucceſſivo pariter Capite narrabuntur. Et ſic ſub tribus tantùm Capitibus Hiſtorias omnes octo ſpecierum Febrium Perniciosarum a nobis ſtatutarum, nullâ ſervatâ temporum, aut conditionis perſonarum ratione, ordinatè complectemur, quibus, poſtquam alias non abſimiles, ab Amicis in noſtræ Methodi confirmationem communicatas, junxerimus, hunc tandem Librum claudemus arduo quodam in Praxi circa hanc materiam Problemate, cujus dilucidationem aliæ noſtræ non parum promovere poterunt peculiares hiſtoriæ. Cohærenter itaque ad diviſionem ut ſuprà admiſſam, inter hiſtorias hujuſce Capitis primam ſedem teneant

Cholericæ Humidæ.

I. *D. Joſeph Gallianus de Coccapanis*, cujus obitum præcipitem ex Perniciosâ Cardiacâ paulò ante deſcripſimus, laborabat anno 1696. Tertianâ ſimplici intermittente, comitatâ vomitibus bilioſis indeſinentibus, & bilioſâ pariter dejectione correſpondente. Cum aliàs conſueviſſet morbo hujuſmodi cum ſymptomatis ſimilibus, præſer-

præſertim cum copioſo vomitu, corripi, itaut non ſemel conſtitutus fuerit in Vitæ diſcriminæ, tuliſſet tamen ſemper, etſi ægre, labores conſuetos, adjutus remediis uſitatioribus, blandiebar ipſe mihi, conjectans, quòd & hunc pariter morbum remediis iiſdem, quæ jam in uſum ducebantur, adhibitis, eſſet laturus. Aſt quartâ, ni fallor, vel quintâ acceſſione, tam immanis, tamque ferox, tam frequens, tamque copioſus vomitus ſupervênit cum ſimultaneâ ſemper, ac per breviſſima intervalla repetitâ dejectione materiæ bilioſæ, ſeroſæ, & corruptæ, ut utroque motu Æger jam fere confectus, univerſaliter perfrigeratus jaceret cum pulſu ferme abolito, oculis cavernoſis, ſingultu, anxio anhelitu, ſupinoque decubitu, quippe jam impotens ſe, vel erigere, vel convertere in alterutrum latus, ut vomeret, vel alvum identidem irritatam exoneraret. In hoc ſtatu, in quo dubitabatur, an poſſet quidquam ingratum guſtui deglutire, vel deglutitum retinere, cum juſcula ægre deglutiret, & deglutita rejiceret, imò in quo Sacri Miniſtri eidem, ut abſolutè morituro, aſſidentes, nec non ego ipſe, metuebamus, ne non uſque in craſtinum victurus eſſet, in hoc, inquam, ſtatu auſus ſum cum Cenſuræ periculo, præſcribere Corticem (quo mediante paulò ante evaſeram ipſe a morte propinquâ) & quidem amplâ doſi, juxta Methodum antea deſcriptam, remediumque intrà horas aliquot congruâ proportione repetere, ut jam tradidi Lib. 3. Cap. 3.; neque enim opus eſt eandem crambem pluries recoquere. Hinc factum eſt illico, ut ſubſequens paroxyſmus nequaquam acceſſerit, licèt quò ad reliqua adhuc moribundus Æger videretur. Paroxyſmo autem inhibito, & impetratis induciis, pulſus cœpit nonnihil elevari, & Ægrotans, eſtò difficulter, atque tardiuſculè, incaleſce-

 re;

re; quare, continuato remedio, & liberaliore inſimul facto, etiam ultra Medici indulgentiam, Vini uſu (vix enim aliud quicquam aſſumere poterat, aut retinere, primis præſertim diebus) ſenſim convaluit, intrà non multos dies fere a morte revocatus in vitam, quam ad duodecim indè annos ſinè ullâ recidivâ nervosè protraxit.

II. *Uxor Bartholomæi Giannaſii* binos paſſa cum dolore ventris, vomituque, ac ſeceſſu, copioſo, in Acceſſionis principio, Tertianæ ſimplicis paroxyſmos, quos pro talibus minimè noverat, tertium ferociſſimum ſubit, in quo cum ingenti inteſtinorum, ſtomachique dolore humoralia immodica excernit ſurſum, atque deorſum ſinè intermiſſione, unde frigida reddita, & ſinè pulſu, cum pallore mortali, oculis concavis, acutis naribus, collapſis temporibus, conclamata creditur, & quidem confecta dolore colico. Advocor nihilominus, deſcribiturque mihi ab Ægrâ vix loqui valente, ut & ab Aſſidentibus ipſis, morbus ſub ſpecie doloris inteſtinalis, nullâ factâ Febris mentione. Carentia fere omnimoda pulſus, & carnium frigiditas non ſinebant me certiorari de Febre, multòque minùs de naturâ, & ſpecie illius. Intelligens tamen, non ſinè labore, & ex vi interrogationum repetitarum, recurſum alternum cum anticipatione regulari, & cum proportionali augmento intenſionis ſymptomatum ſemper ſimilium, facilè ſuſpicatus ſum de Tertianâ Perniciosâ abſconditâ, ut *Mortonus* loqui conſuevit. Statim itaque ad Corticem confugi, non eâ quidem doſi, quæ valeret Febrem planè ſupprimere (quippe adhuc hærebam nonnihil, anceps de naturâ morbi) ſed eâ tantùm, quæ valeret eandem imminuere, obſervaturus interim meliùs quod mihi tunc confusè tantùm deſcribebatur. Alterâ die pulſus revixit, licèt minutus,

& pau-

& paululùm frequens, carnibus tepor aliquis redditus eſt, cæteraque omnia minùs gravia apparuere; quod mihi de Tertianâ Cholericâ præbuit fortius indicium. Veſperi, cum coactus eſſem recedere ab Urbe, noctu verò expectaretur quartus paroxyſmus, aliquam rurſus, ſed levem, præſcripſi portionem Corticis, in formâ boli Cardiaci, meque mane reverſurum ſpopondi, ut Ægram curioſus inviſerem, nec operi chriſtianâ pietate incœpto ullo pacto deficerem. Cum autem nocte invaſiſſet Febris etiam anticipans, Ægra moræ impatiens præ dolore, vomitu, atque ſeceſſu conſueto, licèt tolerabiliore, alium, me abſente, Medicum ſummo mane accerſiri curavit. Dum iſte varia pro ſolvendo ſtomachi, ventriſque dolore (neque enim alium morbum accuſabat Ægra, neque ex pulſu frigido, ac vix perceptibili poterat Medicus, cæteroqui Cortici amicus, quidquam aliud conjectare) ipſe ſuperveni, & de periodo certior jam factus, ac de Perniciosâ Tertianâ, amicum Medicum monui de vero morbo, ac de inchoato jam uſu Corticis, vi cujus illa acceſſio, utut graviſſima, aliquod nihilominus ſuſceperat moderamen reſpectu prioris. Obſtupuit ille his auditis, mihique incœptam curationem meam abſolvendam conceſſit lubens, & de exitu curioſus. Statim ergo Chinam Chinam præſcripſi validâ Methodo, ſtatimque pariter Febribus, vomitibus, torminibus, & dejectionibus modum impoſui, non quia morbus ad declinationem vergeret (ſubſequentes etenim crudeles recidivæ patefecerunt oppoſitum) ſed quia febrifugum largâ doſi ſumptum cuncta compoſuit. Perſeveravit ea in uſu ejuſdem febrifugi diminuto, & ſana viſa eſt; paulò poſt tamen Febris eadem, licèt parum manifeſta quò ad alias febriles circumſtantias, clarè repullulavit quò ad ſymptomata prædicta, & periodica. Quoniam verò hæc

minùs fortia ſe prodiderunt, curationem primò tentavi Methodo, ut loqui mos eſt, rationali, per uſum ſcilicet Enematum anodynorum, per oblationem Olei amygdalarum, Cryſtall. mont., Salis abſynth., Theriacæ recentis, Conf. de hyacinth., Laudani opiati &c. mox, his non proficientibus, Febreque cum dictis ſymptomatis invaleſcente, tranſitum feci ad uſum Syrupi de Chinâ Chinâ Cap. 7. Lib. primi deſcriptum, cui in progreſſu ipſam Corticis pulverati ſubſtantiam placuit adjungere. Sed cum hæc quoquè nihil proficerent, mihique jam metum incuſſiſſet eſſera quædam, quæ, his non obſtantibus, ſucceſſit Acceſſio, ne in ſubſequente periret Ægrotans, ad validam Methodum rurſus confugi, unde omnimoda ſtatim Febris, & mentitæ Cholericæ affectionis abolitio. Poſt aliquod tamen diuturnum tempus, iterum periodica affectio ſemicholerica alternis diebus ſe prodidit, Febre vix, ac ne vix quidem, ſenſibili. Hanc blandis tractavi remediis, & ſinè Cortice ſanaſſe ſum viſus. Cum ecce ex improviſo, ea iterum caput extulit, ſed aliâ ſub larvâ; ſiquidem loco excretionis flavæ, ac viridis, cruenta impensè, ac nigricans (ut mihi relatum eſt) ſucceſſit dejectio. Huic pariter nondum Cortice, ſed aliis interim remediis (donec materiam alterâ periodo datum eſſet inſpicere) obviam eundum eſſe cenſui, utut exilitas pulſus quàm maxima non levem mihi terrorem incuteret. Cum verò die afflictionis, modica, nec ullius pravi coloris fuerit excretio materiæ per ſeceſſum, & nulla per vomitum, ſubſtiti, nec Corticem præſcripſi: ſenſim autem interea morbus inducias dedit. Non multò poſt gravidam quadrimeſtrem mihi, notabilem ventris illius intumeſcentiam exploranti, ſe prodidit Ægra, non ante conſcia; idque ex certis ſignis ante paucos tantùm dies ſibi conſtaſſe indubitanter, aſ-

ſeruit.

ſeruit. Dimiſi illam non bene credulus; ſed iterum vomitus, nec levis quidem, ſed nec immodicus, alternis diebus illam torquebat, cum febrili tamen incaleſcentiâ, & cum debitâ pulſus emicatione: quod per tres ante menſes nunquam deprehenderam. Venam ideò in brachio ſecari juſſi, cum antea præ exuberantiâ excretionum, & pulſus exilitate non auſus fuerim. Viſa eſt meliùs habere, reſumptis viribus, carnibus, & modico faciei colore. Aliquam nihilominus, fere citra Febrem, paſſa eſt vomitus, & bilioſæ dejectionis recrudeſcentiam, alternis diebus, typoque adhuc tertianario recurrentem, quæ poſtmodum, appropinquante brumali tempeſtate, ſenſim diſperiit; unde Ægra, ſtadio ſuæ geſtationis ſatis feliciter exacto, partum edidit naturalem, ſana jam reddita, & in novæ tantùm geſtationis recidivam prona.

Cholerica Sicca.

III. *Geminianus Campiolus* ætatis annorum 49., habitus admodum gracilis, aſpectuſque ſqualidi, ac luridi, Tertianâ ſimplici correptus cum inani, ſed diuturniore vomituritione, poſt tres, vel quatuor acceſſus eò pervenit, ut illi jam continua, ac indeſinens fieret in vomitum propenſio, vi cujus liquida omnia, & potulenta aſſumpta ſtatim rejiciebat, tantùmque ova ſorbilia (quæ tamen, ut & alia quæcumque, admittebat ægre) ad breve aliquod tempus retinebat. Extra verò occaſionem cibi, aſſidua erat, ut diximus, in vomitum proclivitas cum nonnullâ etiam, parcâ licèt, bilioſæ materiæ acerrimæ rejectione. Alvus pariter reſpondebat vomituritioni, ſæpe ſcilicet Ægrum ſolicitans, paucam verò, ſeroſamque identidem excretionem pariens. Præſcripta ſunt remedia ex arte; ſed incaſſum: adeout ingraveſcentibus paroxyſmis, & duplicatâ jam Febre,

 auge-

augerentur in dies ſymptomata . Pulſus debilis fiebat, & celer; imò Febris a primordio intermittens, poſt acquiſitam duplicitatem, aliquam etiam continuitatem affectare, quin & adipiſci videbatur. Jamque res in anguſto erat poſita, neque illi adminiſtrari Sacramentum Euchariſtiæ permittebat metus rejectionis. Lingua ſicca erat, arida, & ſcabra; urina pauca, craſſa, & rubra: aderat quoquè jactatio aſſidua, virium exſolutio, oculorum concameratio, & tandem ſingultus. Præſcribo Corticem copioſum in plurimos bolos diviſum, partitis vicibus cum Vino tenuiore ex cochleari ſumendos, ſi Æger poſſit aſſumere. Vi ſibi illatâ, nonnullos deglutit, & retinet. Renuit laborem ſumendi reliquos. Hortor, ſuadeo, inſto, ut aſſumat, ſi illi, cæteróqui morituro, jucundum eſt vivere. Annuit tandem, aſſumit, & retinet. Sic perſeverans evadit ab Acceſſu futuro, qui nempe non advênit. Incipit ſedari vomitus, & alvus denſari, ac ſiſti. Perſeverat adhuc levis Febricula ſuperſtes ad duos dies, quæ continuato uſu Corticis, citò deſinit. Denique per ſeptem, vel octo dies uſurpato per modum alterantis remedio, eo ſolo, & clyſteribus ex lacte identidem injectis, perfectè ſanatus eſt abſque recidivâ. Duobus, vel tribus indè annis elapſis, eodem morbo, iiſdemque prorſus ſymptomatis corripitur. Priuſquàm ad extrema deſcripta perveniat, circa quartum videlicet, vel quintum paroxyſmum, præſcribo Corticem doſi modicâ, terque, vel quater debiliùs repeto. Sanatur perfectè, pariterque non recidit.

DYSENTERICA.

IV. *Unus* ex famulis Splendidi, ac Nobilis Viri D. Marchionis Camporei duplici Tertianâ Intermittente,

te, plurimùm tamen intenſâ, vexatus cum bilioſis vomitibus admodum laborioſis, ingruente tertio paroxyſmo potiore, materiam primò porraceam, & vitellinam vomere cœpit, atque dejicere, mox mucoſitatem quamdam cruentam copioſam, qualem in verâ Dyſenteriâ contingit obſervare; cum hac tamen differentiâ, quòd hujuſmodi excretio in Dyſenteriâ per alvum tantummodò fieri ſolita, in hoc caſu fiebat etiam per vomitum, ita ut ex inſpectione talis materiæ per vomitum excretæ, quiſque, illam prodiiſſe per ſeceſſum, indubitanter credidiſſet. Alia inſuper obſervabatur differentia inter hanc excretionem, & eam, quæ in verâ Dyſenteriâ contingit, quòd ſcilicet in hoc caſu dolores, atque cruciatus Ventriculum præcisè occupabant, non verò Inteſtina, in quibus tormina nulla perſentiebantur, licèt ab omni teneſmo non eſſent immunia. Sævum hoc Symptoma maximam Ægrotanti jactationem inferebat, linguæ ſcabritiem, urinarum paucitatem, craſſitiem, croceumque impensè ruborem; Febris verò, tum intenſior facta, tum magis extenſa, jam ad continuam eſſentialiter tendere conſpiciebatur. Repetita eſt ideo die minoris afflictonis Venæ ſectio antea celebrata, & injecti clyſteres ex juſculo, cremore hordei, lacte chalybeato &c. item continuatus eſt uſus ſeri Vaccini antea præſcripti, aliaque in uſum revocata, quæ humorum omnium fervorem, & acrimoniam temperare, ac retundere apta ſunt credita. Quarto nihilominus Paroxyſmo graviore, qui motu admodum obſcuro, nulloque fere frigore ſe prodidit, rediit longè violentior ac priùs eadem excretio ex muco copioſo, & cruore mixta, per alvum quidem abundè, ſed ſatis diminutè per vomitum. Irrequietus Æger neſciebat momento temporis ſtare loco: clamabat, ululabat, ſibi erodi, atque divelli

ſtomachum identidem repetens, nil videlicet proficientibus diluentibus, oleoſis, incraſſantibus, anodynis &c. Non equidem compatiebatur cor, neque pulſus (proinde non erat hæc Cardialgia) ſed ferocia nihilominus doloris, Febris intenſiſſima, ardor univerſalis, vigiliæ pertinaces, concidentia faciei, & carnium repentina extenuatio, vel aliquam inflammationem internam præ foribus eſſe prænunciabant, vel irreparabilem tranſitum in Febrem ardentem, hoc adjuncto ſymptomate, facilè lethalem. Hærebam hìc (fateor) circa oblationem Corticis; imò proclivior eram in continuationem Methodi incœptæ, propter rationes quamplurimas; ſed cum plura jam incaſſum methodicè adminiſtraſſem, nec eventum meliorem ominari fas eſſet, niſi per promptam inhibitionem paroxyſmorum (ſiquidem hanc ampliùs licuiſſet aſſequi, progrediente jam celeri paſſu ad continuitatem Febre) idcirco tandem decrevi Corticem offerre, methodo tamen nonnihil leviore, eâ videlicet, quæ pro curatione Pernicioſarum octavæ præſertim ſpeciei deſcripta eſt Lib. 3. Cap. 3. Oblatâ itaque, & repetitâ temperanter Chinâ Chinâ in formâ boli, eique ſuperbibendâ præſcriptâ Aquâ Plantaginis, ſtatim ſubſequentes Paroxyſmi vix perceptibiles ſunt redditi cum manifeſtâ Febris intermiſſione, mucoſæ, cruentæque excretionis omnimodâ ſuppreſſione, urinarum coctione, ſomno modico, & ſufficienti linguæ antea areſcentis humectatione: adeòque intrà tres dies fere ſanus viſus eſt, factuſque ſubinde poſt alios duos, vel tres, perfectè talis, nullam expertus recidivam, ſed ſimplicem tantùm Ephemeram poſt menſes, a causâ procatarticâ, & evidenti oriundam. Paſſus & hic eſt iterum, neſcio quo anno, ſimilem morbum cum ſimili ſymptomate: & eâdem methodo, ab ipſo anxiè expetitâ, ci-

tiùs adhuc ſanatus eſt; nec ampliùs, quòd ſciam, ægrotavit.

SUBCRUENTÆ.

V. Pictor quidam nomine *Joſeph Cerchiarius* anno 1697. in ſecundo ſimplicis, intermittentiſque Tertianæ Paroxyſmo, ſerosâ quâdam, atque ſubrubrâ, ſimulque copiosâ dejectione corripitur Contingit hæc in ipsâ Febris invaſione, & per modicam quoquè acceſſionis extenſionem perſeverat: ab eâ tamen quicquam incommodi, vel doloris Æger non percipit, præter notabilem virium proſtrationem. Cumque die ſubſequente ſatis leviter ſe habeat, ſitque omnino infebricitans, nondum putat ſe indigere ope Medici, ac proinde tertium præſtolatur Paroxyſmum, antequam decernat de implorando auxilio. Succedit itaque tertius Acceſſus, in cujus principio ſtatim plurimas habet ſedes materiæ copioſiſſimæ ſubcruentæ, ac loturæ carnium ſimilis, qualis eſt ea, quam nomine *Fluxus Hepatici* donare conſueverunt Veteres. Prodibat hæc tam facilè, tamque blandè, ſeu, ut meliùs loquar, tam ſubdolè, ut Æger indè levamen potiùs aliquod, quàm detrimentum capere ſibi videretur, ſaltem ab initio; ſed progrediente copioſis, & repetitis vicibus dejectione, tanta ſenſim, ac talis ſupervênit virium proſtratio, ut non ampliùs potis eſſet ullo pacto de lecto ſurgere ad alvum deponendam, quin & in lecto decumbens frequentem patiebatur lipothymiam. Ob id ſtatim advocor; narranturque mihi, quæ ſimiliter, licèt longè mitiùs, contigerant acceſſione antecedente. Inſpicio materiam totam (erat autem plurima) quæ veram loturam carnium referebat, nec quicquam aliud. Intueor Ægrum adhuc frequenter dejicientem, oculis cavernoſis, voce clangorem edente, acutiſque

tiſque

tiſque naribus præditum. Pulſus illi exilis, celer, atque minutulus, & ſucceſſivè palàm deficiens: languet ille, exſolvitur, & frigidus univerſaliter jacet, etſi a pluribus jam horis febricitet, imò etſi in augmento Acceſſionis jam antea incaluerit. Quò ad reliqua, ſatis bene ſe habere videbatur. Non ſitiebat admodum, optimè conſtabat mente, nulla tormina, nulloſque patiebatur cruciatus, ac tantummodo, ſe aſſiduè deficere, mortemque propero jam gradu accedere, ſentiens, ac noſcens aſſeverabat. Præſcribo ſtatim corroborantia, fluxum compeſcentia; & vires inſtaurantia, quantùm ſinit anguſtia, & circumſtantia temporis; atque ita ab acceſſione illâ paulatim, difficulter licèt, evadit. Sequenti mane fluxus ſiſtitur ſponte, ut contigerat etiam poſt ſecundum paroxyſmum: vires tamen, & pulſus notabilem exſolutionem patefaciunt, itaut novæ certò acceſſioni conſimili nequeat Æger ſufficere. Munitur ideo Sanctiſſimo Viatico, deinde aſſumit unc. ſs. Corticis. Veſpere duas pariter potat ex Vino ejuſdem Corticis drachmas. Die ſequenti nulla redit acceſſio, neque pariter ulla dejectio. Diebus aliquot ſequentibus utitur eodem remedio in modum vulgaris alterantis, & perfectè curatus eſt abſque ullâ unquam recidivâ. Neque hìc quiſpiam obtrudat, morbum jam fortè cum tali evacuatione fuiſſe ſolutum, neque Cortici adſcribendam curationem; nam *primò* in ſimilibus caſibus, priuſquam Cortice uterer, alium profectò progreſſum, alium exitum obſervabam; *ſecundò* nimiùm frequens eſt, nimiſque immediata poſt Corticem, quolibet morbi tempore propinatum, ſanatio, ad hoc ut ſemper ea Naturæ adſcribi poſſit, vel Caſui; *tertiò* generaliter advertendum eſt, quippe hoc in plurimis occaſionibus militabit, quòd qui ſanantur per Corticem tertio paroxyſmo periculoſo, ſponte

ſponte ſanati credi nequeunt; quartus enim ſaltem paroxyſmus, ſi tertius præſertim validus fuerit, de more inevitabilis eſt, ac ſemper intenſior, ut norunt Practici.

VI. Reverenda Monialis *Mater Maria Joanna a Cruce* Carmelita Excalceata, & Monaſterii Rectrix anno 1703. poſt duos Tertianæ ſimplicis Intermittentis paroxyſmos, tertium patitur, copioſiſſimâ dejectione, loturæ carnium ſimili, comitatum, cujus tanta eſt ferocia, ut Ægram ſemiconfectam, frigidam, pulſu, voceque carentem, & præ nimiâ evacuatione proſtratam omnino, exſolutam, & jam prope deficientem reddat. Debilis illa conſtitutionis, & valetudinaria habitualiter erat ante. Facile ideò eſt conjectare, cum hoc adjuncto qualis evaſerit. Jam prope mori videbatur, languida, anhelofa, & animo deficiens; illique propterea Sacramenta Eccleſiæ celeriter ſunt miniſtrata. His abſolutis, præſcriptæ ſunt drach. vj. Corticis ex Vino potandæ, partitis vicibus, longè ante horam quarti paroxyſmi; tertium ſiquidem Cardiacis dictis, aliiſque ſpirituoſis remediis, non ſinè magnâ tamen difficultate, tranſegit, in ſubſequenti probabiliter defectura: quo remedio ſtatim cohibitus eſt, alioqui futurus, acceſſus, & unà cum eo ſubcruenta lethalis dejectio. Perſeveravit deinde aliquandiu in uſu remedii ad prophylaxim, vixque levem tractu temporis recidivam, citò, & ſpontè ſolutam, paſſa, perfectè convaluit.

ATRABILARES.

VII. Miles quidam præſidiarius Urbis noſtræ in tertio pariter Febris Tertianæ paroxyſmo (quantùm colligere licuit ex confuſo illius relatu) dejectionem paſſus eſt impensè nigricantem, ac veluti ex cruore, partim concreto, & partim diſſoluto conflatam. Referebat illa

non-

nonnihil fluxum copioſum ſanguinis hæmorrhoidalis; ſed revera color ater, excrementis ipſis mollioris conſiſtentiæ intimè, ac exactè permixtus, altiorem illius accuſabat originem. Prodibat hæc pariter etiam ſyncera, & excrementis impermixta, ſanguini atro ſimillima, qualem vocarunt Antiqui *Atrabilarem*. Copioſam valde obſervare erat, frequentem, & cum impetu erumpentem hujuſmodi dejectionem, hominemque inſimul facie Hippocraticâ planè inſignitum, frigidum in extremis, ac lividum, totum cadaveroſum, pulſuque ferme carentem, & in lacu tetræ hujuſce materiæ præ paupertate ſepultum potiùs, quàm natantem; ab illâ tamen irritis conatibus, & jactatione irrequietâ ſe ſe expedire tentantem. Præſcribuntur idcirco quàm citiſſimè Sacramenta Eccleſiæ omnia, deinde Peruvianus Cortex, validâ quidem Methodo, ſed ſpe fere nullâ. Mane ſequenti manet anceps judicium de inviſendo Ægro, ob ſuſpicionem probabilem de morte illius. Vivebat tamen; ſed ſummè proſtratus viribus, ac pulſu, atque adhuc ſubfrigidus. Renovatur uſus medicamenti, ut mos eſt, leviore doſi; nec aliud quidquam præter hoc, & victum præſcribitur. Alterâ die, leviſſima fit Acceſſio, in eâque pulſus incipit attolli, & corpus tantillùm calefieri, ſedatâ jam, nec redeunte atrâ dejectione. Eâdem proportione ſingulis poſtmodum diebus in meliùs Æger profecit; quare, nullâ ampliùs renovatâ Acceſſione, & continuato nihilominùs pro prophylaxi ad nonnullos dies remedio, citò, integrè, & abſque ullâ pariter recidivâ convaluit.

VIII. Decumbebam adhuc anno 1696., vix convaleſcere incipiens a Perniciosâ Febre, a quâ evaſeram ope Corticis copiosè epoti, ut referam ſequenti Capite, cùm *D. Cervius* Amicus amaræ ſimul, ſuaviſque memoriæ,

riæ, mihi tenerrimè aſſidens, nunciavit, ſe habere præ manibus Ægrotantem mihi notum, & aliàs, me quoquè ſocio, ab eodem curatum, nempe *D. Antonium Mariam Zanni*, cujus hæc fuit ægritudo. Tulerat ille tam facilè aliquot Tertianæ ſimplicis Intermittentis paroxyſmos; ut die vacuâ potuerit e lecto ſurgere, conſuetoque ſcribendi muneri vacare. Et revera, die ipsâ feralem Acceſſionem mox deſcribendam proximè antecedente, computa gravia ſuæ adminiſtrationis exactè reddiderat, cùm die ſubſequente circa meridiem, conſuetâ corripitur Febre, cui repentina, copioſa, & immanis adjungitur dejectio materiæ atroſanguineæ. Hujus autem tanta fuit ferocia, ut Ægrum eâdem die ſinè pulſu ferme confectum, univerſaliter ſummè frigidum, & carnibus veluti arefactis, ac induratis præditum cum voce clangosâ, ſingultu, aliiſque funeſtis ſymptomatis, jamjam in agone conſtituerit. Hâc mihi enarratâ hiſtoriâ, ſciſcitatus eſt *D. Cervius*, num in hoc caſu locum poſſet habere Cortex, quem in caſu meo mirabilem noverat: metuebat ſiquidem, ne ſymptoma expoſitum immutaret adeò circumſtantias, & naturam ipſam morbi, ut res per ullum febrifugum nequiret abſolvi. Reſpondi alacriter, dummodò Æger in craſtinum viveret, pulſu, licèt perexiguo, reſtituto, incunctanter ſtatim offerendum eſſe largâ doſi Corticem, quo nempe futurum acceſſum impediente, impediri quoquè, ac inhiberi debere ſymptoma ipſum dejectionis atrocruentæ, ab ipsâ planè acceſſione pendentis, certò cenſebam. Meâ ille confirmatus aſſertione (erat quippe, uti cautus valde, ita & facilè meticuloſus) ſtatim Ægrum adiit, eumque inveniens in ſtatu aliquo vitæ ſperabilis uſque ad novum paroxyſmum, pro eodem impediendo, Corticem obtulit ad ſex drachmas, ut a me viderat aſſumptum.

Hoc

Hoc uno Febri finem impoſuit, & cruentæ dejectioni; unde paulò poſt ſalus integra ſubſecuta eſt: quod miratus idem Medicus, lætabundus ſtatim nunciavit mihi, de reliquis poſtea neque conſcio, neque curioſo, quippe iterum paulò poſt ægrotanti. Suaſi tantummodo diuturnam Corticis repetitionem, quam, an uſurparit, ignoro: crediderim tamen. Vixit porrò reſtitutus Æger ille per annos 13., quibus exactis, tumore quodam imi Ventris correptus eſt fere univerſali, verumque Hydropem æmulante, ſed tamen inflammatorio, & comitato Febre Continuâ intenſiore, quæ, tumore ſenſim decreſcente, nihilominus magis intendebatur; hiſque omnibus brevì confectus, diem ſuum celeriter obiit.

CARDIACÆ LEGITIMÆ.

IX. *D. Lucretia Vaccaria* Vidua, Tertianis Febribus cum bilioſo impensè vomitu, & dolore ſtomachi non contemnendo frequenter obnoxia, a quibus non ſemel malè plecti conſuevit, anno 1707. correpta eſt pariter Tertianâ Febre, circa initia quidem naturæ conſimilis, ſed in progreſſu longè ferocioris, quippe quæ tertiâ acceſſione veram Cardialgiam ſibi comitem adſcivit, quæ tamen Cardialgia ad duas, plus minùs, horas tantummodò perſeveravit, remediiſque oleoſis, edulcantibus, anodynis, & hujuſmodi ceſſit. Die ſequenti Febris præter conſuetudinem facta eſt duplex, non ſinè quopiam ventriculi morſu in ipsâ invaſione, quod mihi anſam dedit cogitandi de propinando Cortice, priuſquam quarta ingrueret fortior acceſſio. Sed quia ſera admodum erat hora, quippe non longè diſtans hora futuri gravioris acceſſus, in anticipationem proni, & quia denique minùs metuebam in ſubjecto, ſolitum, ſeu ſaltem ſimilem, laborem ferre conſueto, ac metuiſſem in

alio

alio minùs aſſueto ; ideo ſuperſedi pro tunc a præſcriptione Corticis . Sed me facti fere pœnituit alterâ die; vehemens ſiquidem per totum principium , augmentum , atque etiam ſtatum acceſſionis increbruit Cardialgia , vi cujus Ægra , ſibi erodi , & mordicari a Canibus, ajebat, orificium ſtomachi. Ejulabat, dum poterat; ſed ſæpius, interceptâ voce, deficiebat animo: ſicque alternatim ululans , ſuſpiria edens profunda , vomitus inanes tentans, & animo deficiens, ſubfrigida cum minutis circa frontem ſudoribus, cum pulſu exili, & crebro, cum facie ſemimortuam referente , oculis caligantibus, & temporibus collapſis , animam jam prope reddere videbatur. Quia verò, per breviſſima intervalla, nonnulla identidem prodebat ſigna reviviſcentiæ , pulſuſque tunc temporis nonnihil reſurgebat , & appropinquante horâ declinationis , cætera quoquè tantillùm remittebantur ſymptomata , ideò Ægra , remediis etiam pro re natâ adhibitis adjuta, potuit a tam forti acceſſione evadere, remanentibus tamen non modicis poſtremi Paroxyſmi reliquis. Supererat quoquè ſumma ſtomachi ſubverſio, imbecillitas, & ciborum omnium nauſeatio, vox clangoſa, jactatio frequens, frequenſque pariter ſuſpiriorum emiſſio. Quamobrem, vel citam, & certam ſuſpicatus mortem in futuro Paroxyſmo graviore , ſi Cardialgia rediiſſet , vel periculoſiſſimam ſaltem Febris continuitatem, ſi ea non rediiſſet (quæ continuitas eandem quoquè mortem, ſegniùs licèt, erat æquè probabiliter allatura) Corticem validâ Methodo ſtatim præſcripſi , non tamen validiſſimâ , quoniam non pauca intererat adhuc inter prægreſſum , & futurum Paroxyſmum fortiorem temporis diſtantia . Ope remedii, poſt leviorem, quæ parum diſtabat , acceſſionem, fortior altera vix conſpicua fuit , vixque aliquis ſtomachi leviuſculus angor;

qua-

quapropter, repetito paulatim remedio, intrà ſeptem, vel octo dies, e lecto ſurrexit incolumis. Tranſactis autem aliquot diebus, cum alvus ipſi non ſatis obediens videretur, meque perrarò accedentem non facilè poſſet conſulere, ſuo marte portiunculam Aceti ſolutivi, in condimentum radicum cichorii pro Acetario elixarum, aſſumpſit. Fortè paulò poſt ipſe ſuperveni, qui, re intellectâ, Febrem alterâ die reverſuram indixi. Sed prognoſticum non fuit exactè verax; cum enim alterâ die ad eam acceſſiſſem, intellexi, Febrem jam nocte ipsâ immediatâ ab epoto ſolvente, etſi leviorem, illam corripuiſſe. Quia verò Febris ipſa nullum fere laborem intulit, Corticem non ampliùs exhibui; ſed, duobus tantùm, vel tribus elapſis paroxyſmis levioribus, eadem ſponte ſubſtitit; Ægraque perfectè, ac permanenter, nullo ampliùs per os uſa ſolvente, ſanata eſt.

X. Alteram mulierem nomine *Adamantam*, Ancillam in Domo Camporeâ, ſimillimâ Cardialgiâ cum duplici pariter Tertianâ, quam deſcribere ſuperſedeo, correptam, cui miniſtrata jam fuerant Eccleſiæ Sacramenta, quippe quæ proximè moritura credebatur, & verè videbatur, id ſuadentibus aſſiduis ex vomitu, atque acerrimo ſtomachi morſu deliquiis cum abolitione pulſus fere omnimodâ, facie hippocraticâ, frigidis ſudoribus, & intercepta loquelâ, hanc, inquam, mulierem juvenculam (neque tamen hyſtericam) intrà paucos dies ſanavit confeſtim Peruvianus Cortex, deſcriptâ jam Methodo oblatus, Recidivamque leviorem leviuſculè pariter propinatus in totum ſuſtulit.

Cardiacæ Spuriæ.

XI. Anno 1708. *D. Roſam* uxorem *D. de Roncaleis* Doct. Med., Tertianâ Intermittente cum ſtomachi

ango-

angore, præcordiorum æſtu, anxietate, animique defe-ctione aliquâ detentam, & auxilium Corticis implorantem, non ſatis unanimes erant in voto, ut exaudirent duo curantes Medici, *D. Clericus* videlicet, atque alter Medicus in illius ſocietatem ſimul vocatus. *D. Clericus* primus in curatione, meæ probè conſcius Methodi, meique moris, facilè annuebat petenti, eò quia etiam præcedente acceſſu eadem ſymptomata non contemnenda obſervarat. Cumque poſtremo illo paroxyſmo fortior adhuc eſſet, & diutiùs perſeverans ſtomachi dolor, ſecumque frequentiorem traheret animi defectionem, Ægraque ſe apprimè explicaret de ſenſu mordicationis acerrimæ in ore ventriculi, aſſereretque Febre declinante, ſe ferre nequire alium ſimilem paroxyſmum, neque hujuſmodi affectionem habere quidquam hyſterici, ſed eſſe merum, & grave ſymptoma Febris, juſtum ſibi mortis timorem incutiens, adderetque inſuper, Clariſſimum *D. Ramazzinum* longè levioribus de cauſis Tertianas admodum mitiores uſu Corticis aliàs eidem ſuſtuliſſe, ideò *D. Clericus*, non modò ſe facilem præbebat, ſed & ſponte inſtabat, ut offerretur Cortex, priuſquam novus Paroxyſmus (erat enim prope ſtatum morbus) funeſtam Cardialgiam inferret. Contra alter Medicus non planè conſentiebat ſiſti, aut ſuffocari morbum ad ſtatum tendentem, in quo non adeò urgentem, ut narrabat Ægra, agnoſcebat occaſionem, reputans, angorem illum ſtomachi non tranſcendere conſuetos benignarum etiam Tertianarum limites, neque adeò malè vexari Ægram revera, quantùm præ timore præconcepto eadem aſſeverabat, cuncta (ut ajebat ille) aliquantulum magnificans. Maritus anceps cuinam opinioni calculum ſuum apponat, advocat me tempore declinationis ipſius acceſſionis. Exponunt quod ſentiunt ambo curantes

 Me-

Medici; neque unus ab altero adeò diſcrepat, quin uterque ſit deſcenſurus in opinionem illius, cui accedam ego. Hæſitavi tantiſper & ipſe, laudabilem Febris remiſſionem inveniens, quin & proximam infebricitationem, mulieremque audiens ſatis alacriter differentem. Sed & hoc ipſum me movit, ut crederem, eam probè noſcere, quæ tam exactè referebat; &, cum de Affectione, veram Cardialgiam ſaltem æmulante, ac ab eâ parum diſtante, minimè dubitarem, videremque *D. Clericum*, aliàs non facilè meticuloſum, in hoc caſu ſummè metuentem, tutiorem partem eligere ſatius duxi, & Corticem expetenti non denegandum credidi. Propinatus autem ille eſt ipsâ jam penitùs declinante acceſſione ad drach. ij., mane ſequenti ad drach. j., & ſimiliter ad drach. j. veſpere: & abolita eſt ſtatim omnis Febris. Ne verò ſuſpicio incidat, fuiſſe exhibitum remedium morbo jam ſponte èvaneſcente, animadvertendum eſt, quòd Recidivam leviorem non multò poſt paſſa eſt Ægra. Si quod enim certum indicium eſt, Febres ſumpto Cortice fugatas, ab eodem verè fuiſſe depulſas, non autem ſponte ſolutas, illud inter cætera eſt Recidiva, poſt 20. circiter dies levi quâlibet de causâ contingens, eſto etiam, quòd, eâ non contingente, ſæpius ſolutæ viſantur ope Corticis Febres cæteroqui lethales, nec ſponte ſolvendæ. Recidivam itaque, ut ajebam, non multò poſt paſſa eſt Ægra; & quia novo ſimul, leviore licèt, dolore ſtomachi premebatur, eodem iterum remedio curata eſt integrè.

Quòd autem eo anno obſcurum nonnihil remanſit circa hanc Curationem (neque enim ſtatus Ægræ ad periculum planè conſpicuum adhuc pervenerat) anno ſequente dilucidatum eſt. Cum enim eandem Tertianam, inſigni, & metuendâ (dicamus tamen etiamnum

ſpuriâ)

ſpuriâ) Cardialgiâ verè comitatam obſervaſſem, eodem curante *D. Clerico*, meque citiùs ac antea in conſilium vocato, ſed ulteriorem morbi progreſſum expectare, & obſervare volente, coactus ſum, feſtinanter, & methodo validiore Corticem propinare, cunctatione cæteroqui meâ in grave periculum prope impingens, priùs ſcilicet de eodem nimiùm certiorari ſolicitus.

XII. Non multò poſt obitum D. Joſeph Galliani de Coccapanis, *D. Anna Victoria de Forcirolis Marchioniſſa* ejus Uxor corripitur Tertianâ duplici non planè Intermittente, nulloque cum ſenſu frigoris invadente. Protrahitur morbus uſque ad nonam diem abſque ullo gravi ſymptomate, remediiſque vulgaribus cautè tractatur. Eo tempore incipit Acceſſiones comitari dolor, angor, & morſus ſtomachi non contemnendus, modum tamen non excedens. Creſcit in dies ſymptoma, & cum ſymptomate Febris. Monet illa me, ut caveam, ne ſibi quoquè contingat, quod contigit paulò ante Viro ſuo: ſe enim magnam in ſtomacho mordicationem, ſævumque dolorem pati, conſtanter conquerebatur. Ægrè tunc expirabat, ſed ſuſpiria potiùs edebat; acuebat vocem, dum clamabat præ dolore, & viciſſim obmuteſcebat, clamare impotens; illam tamen remediis vulgaribus, & bezoarticis (erat quippe in ſudorem non negligendum proclivis) uſque curabam; ipſa verò mihi quotidie, placidè licèt, obtrudebat caſum defuncti Conjugis, & eâdem viâ eòdem ſe tendere, quamvis ſegniùs, aſſeverabat. Revera, dolorem oris ventriculi in dies majorem fieri, conſtabat, illique adjungebatur inanis, ac dolorifica pariter vomituritio, ad horas, & horas perſeverans, ac lipothymiam ſecum ſæpiuſculè trahens. Febris ipſa difficulter ſe ſe exerebat: jamque vix ampliùs dignoſcebatur illius acceſſus, ſed ſibi conſtanter æqualis

jam prope fiebat; quod ideo majorem mihi in præſcribendo Cortice ſuſpicionem incutiebat de ſucceſſu irrito. Cum tamen de Cardialgiâ, ſi non legitimâ, quæ violentiùs corripit, & certiùs interimit, ſaltem ſpuriâ, & nihilominus admodum periculosâ, manifeſtè conſtaret, inſuperque de Febre ad Continuam eſſentialiter celeri jam greſſu tendente, decrevi Corticem exhibere feſtinâ, & validiuſculâ methodo. Quo factum eſt, ut intrà tres, vel quatuor dies (aſſumptis ſcilicet primo hauſtu drachmis duabus Corticis, & drachmâ unâ mane, & ſerò per duos dies) Febris deſierit, continuatoque ad ſemidrachmam quotidie per aliquot dies eodem remedio, Ægra ipſa laudabiliter convaluerit. Cum tamen eſſet Rus profectura ad aeris mutationem, iterum correpta eſt Febribus ſimilibus quò ad typum, ſed levioribus quò ad intenſionem, & quò ad ſymptomata; quare, iiſdem Febribus methodo priùs vulgari tractatis, mox ſibi relictis, nec tamen ceſſantibus, fuit opus, Corticem iterum, ſed leviter, & per modum lentioris alterantis, exhibere, a quo illæ integrè depulſæ ſunt, Ægraque, ſuperveniente paulò poſt diarrhæâ ſpontaneâ, ab omni ſuſpicione recidivæ penitùs liberata.

XIII. Inter planè inſignes non referam curationem *Uxoris meæ*, Tertianâ primùm ſimplici, & Intermittente (Cardiacâ tamen Nothâ) mox duplici, & ſubcontinuâ detentæ, uſuque Corticis haud illaudabiliter ſanatæ, non referam, inquam, inter penitùs inſignes hujuſmodi curationem, licèt eam, & non vulgarem, & notatu dignam reputarint Amici Profeſſores, mihi, Domuique meæ perpetuò faventes. Gravia equidem fuere morbi accidentia, graviſque præ cæteris acutus ſtomachi dolor, ad plures, & plures horas invadente Febre reſpirationem æquè impediens, ac vocem.

Cum

Cum tamen pulſus tunc etiam temporis ſatis vigeret, me non inſignis urgebat metus. Quia verò ſymptoma iſtud cœpit occupare plurimam Acceſſionis partem, Febriſque poſt quintum Acceſſum duplex, & ſubcontinua fieri, ideò, ut abundarem potiùs, quàm deficerem in cautelâ, Corticem præſcripſi, & liberaliter, &, ferè dixerim, præmaturè. Eâdem die aſſumpti remedii Febris ſupra expectationem meam viſa eſt ſubſiſtere: ſed revera, plurimis licèt horis poſtponens, noctu acceſſit, mitior tamen, & ultima. Continuatus eſt uſus remedii ad aliquot dies, pendente convaleſcentiâ. Sed cum Ægra, etiam vigente ſanitate, eſſet obnoxia dolori acerrimo in regione hepatis, vi cujus aliquoties icterica viſa eſt fieri, licèt nec completè, nec permanenter, in hac quoquè convaleſcentiâ idem inſurrexit dolor, huicque verus ſucceſſit Icterus, cujus rudimentum fortaſſis erat dolor ipſe Ventriculi, in Acceſſu Tertianæ tam fortiter premens. Curatus autem eſt Icterus propriis remediis; & licèt pertinaciter pluries recurreret, cum unico inſimul febrili Acceſſu, cujus ſtatim ſoboles erat Icterus ipſe, continuato tamen vulgarium remediorum uſu, omnimodè ſublatus eſt. Succeſſit poſtmodùm moleſta convaleſcentia, plurimis incommodis de genere hypochondriaco identidem ſcatens, quibus circa Solſtitium hybernum ſopitis (decubuerat autem illa ſub finem Æſtatis) mox circa Æquinoctium Vernum reviviſcentibus, & paulò poſt in totum extinctis, priſtinæ, Deo dante, valetudini eſt reſtituta.

XIV. Dum hæc diſponerentur Prelo (quod ſeriùs admodum poſtea ſubire coacta ſunt) *D. Comes Antonius de Marchettis* Præſes Armorum Civitatis Regii, Patriciuſque illius Urbis, decumbebat ex Intermittente Terâtian, ſimplici primùm, mox duplici. Jamque ſeptima

tranſierat dies, cùm, ingruente octavæ diei paroxyſmo, ſuâpte naturâ leviore, parumque cæteroqui conſpicuo, ab inſigni inſimul Cardialgiâ correptus eſt, vi cujus frequenter animo deficiens cum pulſu exili, & laborioſis ſudatiunculis, totam acceſionem non ſinè gravi periculo, & aſſidentium metu tranſegit. Gravis hæc acceſſio, cum novo ſymptomate jugiter conjuncta, anſam dedit tribus curantibus, doctiſque Medicis conjectandi, eam eſſe probabiliter acceſſionem nonæ diei, inſigniter anticipantem; ſed, illâ vix paululùm declinante, vera ſucceſſit potior Acceſſio cum renovatione ejuſdem Cardialgiæ, quæ eouſque proceſſit, ut de Vitâ Egregii illius Viri (de cujus ſalute Urbs tota erat meritò ſolicita) non parum metuerent iidem cordati Medici, qui proinde, præter medica præſidia, ſubitam quoquè Sacrorum adminiſtrationem inſtitui juſſere. Mane ſequenti (agebatur jam dies morbi decima) conſilio inito, ſtatutum eſt inter eoſdem Medicos tentare paroxyſmorum, adjunctique ſymptomatis mitigationem, & omnimodam paulatim abolitionem per uſum Chinæ Chinæ. Quamobrem parata eſt tinctura levis ex illius unc. j. extracta cum lib. v., ni fallor, aquæ cujuſdam ſtillatitiæ, cujus percolata infuſio exhiberi decernebatur ad unc. iv., vel quinque ſingulo trihorio. Et quoniam hujuſmodi infuſio ipſis præſcribentibus Medicis viſa eſt nimiùm diluta, ideo roborata eſt additione ſemidrachmæ Corticis in ſubſtantiâ, adjungendæ cuilibet infuſionis, ſeu tincturæ cyatho. Advocor interim & ego Regium Lepidi hâc unâ de cauſâ, annuente ipſo, ac tantùm non imperante, Sereniſſimo Duce; dumque horâ ejuſdem diei 14. illuc pervenio, video actu exhiberi primum cyathum infuſionis cum additione antedictâ. Narratur mihi morbi ſeries, periculumque, tùm prægreſſum, tùm imminens

minens ex Acceſſione, & Cardialgiâ, quarum utraque primis horis nocturnis expectatur, durante nihilominus, ac tantummodo imminutâ Acceſſione antecedente, Febreque idcirco continuâ jam redditâ. His intellectis, quoniam conveniebamus omnes in Indicatione, & Remedio, nil aliud mihi proponendum ſuperfuit, niſi methodus validior, quam propterea pro viribus inculcavi, eò maximè quia methodus blanda videbatur relinquere Ægrotantem adhuc obnoxium periculo, & Remedium dedecori. Acquievere ſtatim ratiocinio huic Docti illi, & ingenui Profeſſores, unanimiterque vota ſua meo, qualicumque, aſſociavere. Eveſtigio igitur oblatæ ſunt drachmæ tres Corticis ex Vino, octoque circiter horis elapſis repetitæ ſunt duæ aliæ drachmæ pariter ex Vino; alia verò ſeſquidrachma noctu offerenda relicta eſt. Hâc ſtatutâ, & magnâ ex parte impletâ jam methodo, diſceſſi horâ 21. Mutinam redux, relinquens prognoſticum, quòd nocte ſequente leviſſima, ac vix perceptibilis futura eſſet Acceſſio, & quòd, continuato ad drachmas tantùm duas alterâ die remedio, Acceſſio ſubſequens (ipſius videlicet undecimæ diei) nullo pacto eſſet adventura. Ita adamuſſim evênit, prout literæ curantium Virorum me certum reddidere. Protractus deinde eſt uſus Corticis ad aliquot dies, primò quidem ad drach j., deinde ad drach. ſs., eoque poſt debitum temporis intervallum modicè repetito, probè reſtitutus eſt Æger, & ſupra plurium expectationem a verâ recidivâ ſervatus immunis, utut liberum vivendi regimen, debilior nativa ſtomachi conſtitutio, & habitualis, inſignisque Tibiarum tumor, vix tale quidpiam futurum ſuaderent. Haud tamen inficior, familiaria ipſi incommoda uſque permanſiſſe, de more tamen ſemper circumgeſta, unamve inſuper, ac alteram Febriculam,

 occa-

occaſione præſertim aſſumpti (ſuaſu Pharmacopolæ) Solventis, exacto circiter bimeſtri ſpatio illum corripuiſſe: quæ tamen Febriculæ uni ſtatim venæ ſectioni, aliiſque leviſſimis, paucisque remediis, facilè, ne dicam ſponte, ceſſerunt.

CAP. II.

Hiſtoriæ mirabiles Perniciosarum Periodicarum agentium lethaliter in ſecundam præſertim Corporis Regionem, curatarum eâdem Methodo. Harum differentiæ ſunt, Primò *Diaphoretica*, Secundò *Syncopalis*, Tertiò *Algida*, Quartò *Subcontinua Malignans*.

DIAPHORETICÆ.

I. ANno 1696., tot, & tam varias experiebar in me moleſtas, inſolitaſque ſenſationes, quas hìc referre non vacat, meque a me ipſo tam diverſum noſcebam, ut, lethalem mihi ægritudinem impendere, niſi per quampiam aliam ſalubrem affectionem Chronicam, puta Quartanam, præſervatus forem, pluribus amicis conterraneis ore tenus, exteris verò mediâ literarum communicatione, non ſemel nunciaverim. Hac de causâ, ad præcautionem (metuebam etenim violentum aliquid in nervoſo genere, vel circa originem illius) plura, præter morem meum, meditatus ſum, & expertus. Ipſo namque Januarii Menſe bis mihi venam ſecui: adventante Vere, venas hæmorrhoïdales apervi; atque ex ipsâ pharmaciâ alterantia non pauca, præcipuè Chalybis Tincturam, aliaque non infimæ notæ, deprompſi, & in uſum duxi.

His non obſtantibus, die ſeptimâ Julii correptus ſum Febre levi, & brevi, cum pauco horrore invadente,

te, & cum modico ſudore penitùs ſolutâ, ut ideo de correſpondente, typo probabiliter tertianario, non eſſet dubitandum. Itaque poſt unam intermiſſionis diem rediit Acceſſio ſimilis, quæ tamen hoc unum habuit peculiare ſymptoma, ut, durante toto tempore augmenti, & principio ſtatus; planè obſurduerim, quod nihilominus ſymptoma cum Febre facilè evaneſcente facilè pariter evanuit. Sequenti die, Amicorum curantium ſuaſu (erant hi *D. Cervius* tunc vivens, *D. Davinius*, & *D. Ramazzinus*: adſtabat verò, praxim tunc mecum obſervans, *D. Clericus*) Amicorum, inquam, curantium ſuaſu, quoniam non magna videbatur mittendi ſtatim ſanguinis, jam antea pluries educti, indicatio, ſerum vaccinum depuratum ad libras tres, & ultra potavi, a quo ſeroſa pariter, celer, & copioſa eſt ſubſecuta dejectio. Cæterum immunis a Febre, hilaris, Amicos libentiſſimè excipiens, & vix decubitum in lecto patiens, totam diem alacriter tranſegi. Alterâ autem die tertius de more rediit acceſſus, in cujus principio potiùs, quàm in augmento, quamdam pariter, ſed leviorem, atque breviorem paſſus ſum ſurditatem. Paulò poſt, dum quietus, & ſinè ullâ jactatione conſiſterem, aliquam ad ſudandum propenſionem perſenſi; & licèt hæc præcox nonnihil videretur, attamen blandiebar ipſe mihi, breviorem fortaſſis indè ominatus acceſſionem. Apparuit itaque ſtatim ſudor circa pectus, brachia, collum, & frontem, qui, cum perſeveraſſet, nec Febris indè imminueretur, coegit me mutare prognoſim, & longam ſaltem, ni gravem, mihi præſagire ægritudinem. Sudorem illum ad aliquod breve tempus bene tuli; ſed, dum quartum mutarem induſium, mihique adjutricem manum præſtaret Chirurgus fortè ibidem præſens, viſus ſum mihi de repente hanc ſenſationem pati; ut ſcilicet cru-

ra

ra tranſverſim uno ictu mihi obtruncarentur, & veluti ſemiſectus exſolverer: adeòque ſymptoma, quo premebar, paululùm meditatus, exclamavi -- Sentio aliquid in me, vi cujus, vel quàm citò morior, vel ſenſationum mearum compos non ſum -- Duravit hæc ſenſatio per aliquod ſpatium temporis; cum tamen interim motum haberem, & ſenſum in illis iiſdem partibus liberum, ac exquiſitum, mentem alacrem, pulſum validum, faciemque, ac oculos (quod in oppoſito ſpeculo intuebar) a naturali ſtatu parum, ac fere nihil diſtantes, ajebam, me vix mei compotem eſſe poſſe, cui, demptâ Febre, robuſto, mors tamen proxima videretur: fortè igitur hypochondriacâ quâpiam illuſione tentatum me cenſui.

Poſt hæc paulatìm remittitur ſenſatio illa moleſtiſſima; ſed ſudor notabiliter augetur, & cum ſudore ipſa Febris, quæ cæteroqui minui debuerat. Agnoſco tunc, me colliquari ex continuâ, & ſemper adauctâ ſudoris, etiam malè tepentis, profuſione. Pulſus fit parvus, & celer, vireſque non parum labefactantur. Superveniunt interea mihi faventes Amici Medici, & ſtupent novitatem rei; nondum tamen præcipitem exſolutionem, quam ego, mei conſcius, me patenter experiri, iiſdem inculco, planè approbant. Non diſſimulatâ tamen rei valde gravis veritate, judicium ſuſpendunt ad duas horas, poſt eas ſcilicet elapſas me iterum inſpecturi, remanente tantummodò apud me, præter *D. Clericum* Adſtantem, *D Cervio* Collegâ quondam meo. Redeunt itaqne horâ ſtatutâ *D. Davinius*, & *D. Ramazzinus*; &, cum me undequaque ſudore frigidiuſculo diffluentem inveniant, audiantque ab aliis, & ex pulſu ipſo dignoſcant, quantùm de horâ in horam deterior fiat conditio mea, ſtatim præſcribunt ea omnia, ſeu ea pauca, quæ

in

in hiſce arduis caſibus ſuppeditare poteſt curta Medicinæ ſupellex. Perſeverat nihilominus pari paſſu ſudor, intenditurque eò magis Febris: minutus, exiliſque fit pulſus, creſcit exſolutio virium, maximaque fit mihi anguſtia, compreſſio, & flammea ſenſatio circa præcordia, nihilque mihi magis laborioſum, ac noxium, quàm ſomnus, a quo, ſtatim ac illum cogebar admittere, laſſitudine victus, illico expergiſcebar cum repentino tremore, anxietate, & inexplicabili moleſtiâ, ut ideo quietem illam omni curâ ſtuderem evitare. Jamque nox erat admodum protracta, nec plus, quàm per unam, aut alteram horam diſtabat dies. Cumque mihi celeri paſſu viderer deficere, ſciſcitatus ſum *D. Cervium* (qui cum *D. Clerico* inſomnem totam noctem ibidem tranſegit) ut explorato pulſu, & penſitato maturè ſtatu meo, apertè diceret, quemadmodum noſtra ferebat amicitia, an crederet, poſſe me expectare diurnam lucem pro aſſumendo Sanctiſſimo Viatico, ut jam veſpere, communi conſenſu, ſancitum fuerat, an potiùs periculum eſſet, ne diem præveniret mors, uti videbar ex ſenſationibus meis poſſe ſuſpicari: quo caſu, omni celeritate mihi miniſtrari, prout Catholicum decet, Sacramenta omnia, enixè precabar. Nequivit tunc lachrymas cohibere tener Amicus (quem in interitu ſuo paribus lachrymis perlui) præ manibus pulſum meum detinens, diuque contrectans: tandemque poſt non brevem hæſitantiam, inquit -- Tam parum diſtat dies, ut probabiliter credi poſſit adhuc tempeſtiva unius, aut alterius horæ dilatio: interim admonebimus poſt pauxillum adhuc temporis Parochum, ut cuncta diſponat ſatis promptè, ut ſolicitudini etiam tuæ morem geramus -- Atque ita valde diluculo, ex largitate infinitâ Dei, abſoluta ſunt cuncta, completoque præcipuo animæ negotio, & condito ſucceſſivè

ceſſivè teſtamento, animum etiam converti ad ſanitatis curam. Et, cum jam a vigintiquatuor horis febricitarem ex noviſſimâ acceſſione, eſſetque nihilominus ea vel tunc longè intenſior, ac fuiſſent antecedentes tempore ſummi vigoris, ſudorque etiamnum protraheretur, non tanto quidem profluvio, ſed cum difficillimâ ſemper tolerantiâ, clarèque cognoſcerem, quòd, etſi illâ die ſperare poſſem leviuſculam Febris, & colliquativi ſymptomatis remiſſionem, vitæque ipſius protractionem, adhuc tamen ſequenti die mors mihi inevitabilis imminebat, ſtatim ſex drachmas Corticis Peruviani in tenuiſſimum pollinem redacti mihi afferri juſſi, quem manibus ipſis meis, tremulis licèt, in Vino infundere volui, & aſſervari in pyxide uſque ad adventum reliquorum Medicorum mihi faventium, re priùs cum *D. D. Cervio*, & *Clerico* communicatâ.

Accedentibus itaque *D.D. Davinio*, & *Ramazzino*, poſtquam diverſa illorum audivi ratiocinia, & propoſita hinc indè remedia (circa quæ omnia non paucæ utrimque ambages fuere) conſuetâ inter nos libertate loquendi, eoſdem obſtrinxi, ne gravarentur fateri, quod ego jam, optimè conſcius periculi mei, evidenter noſcebam, nempe *Primò*, remedia vulgaria, circa quæ plurimas audieram dubitationes, & noveram difficultates, id certi præſeferre, ut eſſent imparia huic morbo ſanando: *Secundò*, futuram ſaltem Acceſſionem, per 24. circiter horas tantùm diſtantem, ab hujuſmodi remediis inhiberi non poſſe: *Tertiò*, eam periodum abſolutè craſtinâ die futuram eſſe ultimam vitæ meæ. Judicium hoc abſolutè prolatum dum cautâ tergiverſatione modificare tantillùm ſtudebat *D. Davinius*, Artis noſtræ, & præſagiorum ejus incertitudinem recolens, periculum tamen maximum nequaquam diſſimulans, *D. Ramazzinus*

nus in eum converſus -- Cum Profeſſore (inquit) ſanæ adhuc mentis, ſuumque ſtatum perſpicuè dignoſcente, ulli officioſæ diſſimulationi locus non eſt -- dein converſus ad me - Ingenuè (inquit) vera fateor, quæ dicta ſunt de noſtrorum remediorum incertitudine, atque imbecillitate; fateor pariter, ab illis craſtinam acceſſionem inhiberi non poſſe; fateorque inſuper, eandem, ſi non abſolutè inferat mortem, talem ſaltem illaturam eſſe perniciem, ut, quod cras non contingit, poſtridie tamen ſit eventurum. Sed (ſubjunxit) quid aliud ex hoc inferre poteſt vir prudens, niſi quòd tentanda ſint omnia Artis conamina, eaque, qualiacumque ſint, manui Dei adjutrici committenda, cum indifferentiâ ad exitum quemcumque? Suſpicabatur ſiquidem Ille, quòd, cognito pro irreparabili exitio meo, nulli remediorum incommodo me vellem ſubjicere. Ad hæc itaque reſpondi, non aliâ de causâ me exquiſiviſſe judicium illud de ſtatu meo, & ingenuam confeſſionem de inefficaciâ præſidiorum mihi propoſitorum, niſi ut remedium majoris ſpei in caſu ferme deplorato ipſe quoquè proponerem. Corticem idcirco in pyxide aſſervatum ambobus inſpiciendum exhibui: caſum *D. Comitis Nogarolæ* anno anteacto ſanati *D. Davinio* commemoravi, & caſum *D. Levizzani* pag. 181. deſcriptum, *D. Ramazzino*, alioſque caſus non abſimiles ſucceſſivè innui, aliquid ſimile de me ipſo, ſaltem pro tunc, hac eâdem viâ nequaquam deſperans. Atque ita, imploratâ priùs, ſi iiſdem placuiſſet, dein impetratâ permiſſione, quam illico conſequi fuit facillimum, ſex integras Corticis drachmas, in Vino paulò ante infuſas, uno hauſtu potavi. Quid plura? Totâ quidem die Febris perſeveravit in eodem fere ſtatu, ſed ſudores (ſemper circa frontem, collum, & pectus) ſatis moderatè fluxerunt, noctuque, cum placidè nonnihil quie-

quieviſſem, fere omnino fuere ſuppreſſi. Mane ſequenti remiſſa notabiliter eſt Febris, neque horâ ſuſpectâ quicquam ſuſcepit incrementi; imò conſpicuâ magis declinatione, etſi eſſet dies afflictioni deſtinata, ſemper decrevit, adeout tertiâ die poſt aſſumptum pharmacum, ab omni Febre immunis omnino remanſerim, atque ab omni ſymptomate.

Supererat, ut Corticem repeterem ad diutinum tempus; ſed quia menti meæ a pluribus jam menſibus, ut dixi, altè infixum erat, indigere me morbo depuratorio, ad abluendas, & abſumendas meorum fluidorum ſordes (quas plurimas eſſe, ex inuſitato plurium menſium torpore, ſegnitie, ſomnolentiâ &c. aliàs conjeceram) ideò decrevi abſolutè, velle me Recidivam, quam certò opperiebar, pati potiùs, quàm, eandem fortè declinando per continuatum uſum Corticis, fluidorum mei Corporis depurationem forſitan impedire, leviorem interim, ac diuturniorem relapſum in Febres mihimetipſi ominatus. Quodſi, ajebam, contingat, ut recidiva hæc ſit pejor (quod non facilè tamen crediderim) radice ſuâ, vel eidem æqualis, mihi ſat ſit ſemel vixiſſe: neque enim mens eſt contra ſtimulum calcitrare, ſi ſit in Fatis, ut moriar. Per dies undecim Febre vacavi. Octo ex his jam præterierant, ego verò non ſinè magno labore valebam e cubiculo egredi: adeò namque ponderoſas citra tumorem tibias ſentiebam, ac ſi plumbo eſſent obductæ; indicium mihi manifeſtum futuri relapſus. Undecimâ tamen die, omni conatu, quem exerere poteram, adhibito, Eccleſiam (inter quam, & domum meam ſola media erat Via) adivi, die videlicet 25. Julii, domumque reverſus, ſtatim a prandio Febre iterum correptus ſum, quæ duplicis Tertianæ Subcontinuæ ab initio typum habuit, nullo ſudore, nulloque

præ-

præcipiti ſymptomate comitatæ. Cum autem ab illâ, remiſſionem fortè ſufficientem ut Cortici obtemperaret circa initia ſaltem ſervante, curari renuiſſem per uſum repetitum ejuſdem remedii ob rationes allatas, acquiſivit illa paulò poſt characterem Febris acutæ, a quâ methodicè ab iiſdem D. D. mihi faventibus ſedulò curatus ſum, ſuperatâ videlicet, opportunorum auxiliorum uſu, intrà undecimam diem acutie, vi cujus in novum grave, ſed non tam præceps, diſcrimen adductus eram. Pariter intrà vigeſimam modificata eſt quædam, quæ rurſus ſuccreverat, recrudeſcentia, & abolita intrà quadrageſimam omnis Febris, etſi longam poſtmodum convaleſcentiam, nocturnis, anomaliſque motibus Febrium æmulis interſperſam, duxerim.

Illud denique non prætereundum (atque hujus hiſtoriæ prolixitas nonnullarum brevitatem compenſet) quòd, etſi aliquot ab hoc morbo præterierint menſes, atque ipſe Ruri degens ſatis firmo talo ſpontaneis laboribus, & aſſiduæ venationi indulgerem, ſi quando tamen Rhedâ vehebar, pedibus, ut mos eſt, ſupra Rhedæ pontem impoſitis, ſtatim eam, vel ſimilem ſaltem experiebar tranſverſim in mediis cruribus ſenſationem, quam tertio *Diaphoreticæ perniciosæ* paroxyſmo fueram expertus, adeòque, ne leviuſculè ſaltem animo deficerem (quod prope ſentiebam) opus erat, ut tibias horizontaliter collocarem, vel aliquo ſaltem modo, ſive manu, ſive aliter, ſuras fortiter comprimerem, tremulo durante Rhedæ motu, quo auxilio adhibito nihil ampliùs percipiebam incommodi; duravitque ſenſatio iſta ad duos, vel tres menſes, ut ideo tunc, quantùm licuit, ab uſu ipſius Rhedæ abſtinere fuerim coactus. Tractu dein temporis non diuturno, hoc ipſum qualecumque evanuit incommodum, & ab eo tempore in hanc uſque

diem mihi (Deo dante) valetudine firmiore ac antea perſeveranter uti licuit

Hiſtoriam autem hanc prolixam non ideo per extenſum exaravi, quia eam inter inſigniores collocem (plures enim graviores, ſi non quò ad malum exitum utrimque imminentem, ſaltem quò ad ſtatum actualem Ægrotantium, longè majori languore obſitorum, & tantùm non expirantium, in ſubſequentibus ſtrictiùs ſum relaturus) ſed quia, cum mihi, de cunctis intimè conſcio, omnia phænomena probè innotuerint, eorumque adhuc ſim memor, operæ pretium duxi, cuncta enarrare ad illuſtrandam praxim, ut poſſimus quandoque percipere, quod ſæpe Ægrotantes nequeunt ſe ſolis, niſi a nobis minutè interrogantibus adjumentum capiant, ſatis dilucidè exponere.

II. Vix evaſeram ab enunciatâ ægritudine, nec adhuc convaleſcentiam meam planè compleveram, cum ab otio ruris accitus fui ad curam Præclariſſimi Viri *D. Marchionis Joannis Galliani de Coccapanis* a Secretis, & Status Conſiliarii apud Sereniſſimum Ducem. Is tunc ſexagenarius, & ultra, gracilis, arthriticus, nephriticus, ſtudiiſque, curis, & arduis aſſiduè negotiis defatigatus, in quarto Tertianæ Intermittentis paroxyſmo ſudorem tam copioſum, & laborioſum paſſus eſt, ut ab eo ſenſim refrigerato, & incrementum Febris loco declinationis inferente, brevì fuerit ad extrema redactus. Decumbebat jam perpetuò ſupinus ſinè ullo motu, & anheloſus; ſudatiunculam aſſiduam, frigidam, cum carnibus ſummè frigidis, & extremitatibus impensè lividis, patiebatur, pulſumque potiùs nullum, quàm formicantem habebat. Non loquebatur ſponte; interrogatus tamen reſpondebat, ſed ſepultâ, & clangorem edente voce. Urina illi mingendi immemori omnino ſuppreſſa

cum

cum diſtentione veſſicæ, ſed abſque ullâ perceptione ſtimuli. Lingua nigra erat, & aſpera, ductoque hiante ore ſpiritu areſcens. In hoc ſtatu, in quo non ampliùs diſtinguebantur temporaneæ paroxyſmi viciſſitudines, incrementi videlicet, aut decrementi, ſed anguſtiâ ſemper majore cuncta ruebant in præceps, Ægerque ad interitum properabat, vix cibum capiens, & ſacris jam Miniſtris planè commiſſus, peractâ priùs ope Catheteris meliore, quo licuit, modo lotii extractione, Corticem illi propinare tentavi: quod cum tandem non ſinè difficultate ſucceſſerit, cumque methodum meam in actum exerere perfectè potuerim, ille intrà paucos dies incaleſcens, nec ullis deinceps acceſſionibus prehenſus, ſenſim, paulatimque reſtitutus eſt, & poſt diuturnam, laborioſamque convaleſcentiam (ratione dyſuriæ ſuperſtitis) perfectè ſanatus, obnoxius tantùm conſuetæ Arthritidi, atque dyſuriæ, quibus periodicè dumtaxat recurrentibus, ad annos 15. vegetam, activamque Vitam indè protraxit, donec expleto 76. annorum curſu, e vivis recèns deceſſerit, atroci dyſuriâ confectus, & duplici, poſt obitum reperto, Veſſicæ Calculo.

III. *D. Comes Andreas de Sanctis* filius unicus Clariſſimi quondam *D. Nicolai* a Secretis pariter, Statuſque Conſiliarii anno 1705. duos faciles, ſinè tamen frigore invadentes paſſus paroxyſmos Tertianæ ſimplicis, lato modo loquendo, intermittentis, adeout die vacuâ ipſam ſecundam Acceſſionem ſubſequente ægrè in lecto detineretur, catervas amicorum excipiens, & cum illis totâ die amœniter confabulans, tertium ſubiit paroxyſmum, ſinè frigore pariter, ſimulque ſinè ullo ſymptomate invadentem. In augmento Febris ſudare cœpit; cumque illi amans Genitor emulſionem ex ſeminibus melonum confectam circa horam ſtatus vellet exhibere, obſerva-

vit pulſum magis depreſſum, ac fuerit in principio acceſſionis. Advocat ſtatim ille me, ſeriùs alioquin adventurum, anceps videlicet, an emulſionem ab Ægro avidè expetitam offerat. Obſervo & ego pulſum celerem, minutum, ac inſigniter depreſſum; obſervo profuſum ſudorem, & jactationem irrequietam. Suſpendo emulſionis oblationem, & judicium de morbo ad ſemihoram. Cumque omnia in pejus, & in præceps ruere ſatis prænoſcam, præſcriptis pro tunc Cardiacis refrigerantibus, aliiſque uſitatioribus in ſimili caſu remediis, Corticem primò a Pharmacopolâ larga doſi parari jubeo, & aſſervari, dein inſto, alium Medicum in conſilium vocari. Fuit is *D. Davinius*, cui cuncta narravi; & quia tota metamorphoſis intrà unam, vel alteram horam initium ceperat, dixi, me Corticem meâ methodo exhibendum paraſſe, ſi circa veſperam clariora, & certiora forent indicia imminentis, quod metuebam, exitii. Calculum ille ſuum addidit ſententiæ meæ ſub conditione perſeverantis, aut adaucti periculi, meæ fidens experientiæ quò ad modum exhibendi, non ſatis adhuc intimè, ut paulò poſt, eidem notum. Veſpere itaque iterum inſpecto Ægro, ſudorem adauctum, & frigefactum comperimus; pulſum verò magis depreſſum, & celerem, faciem concidentem, oculos languentes, & irrequietam undequaque jactationem cum luctuoſis ſuſpiriis. His viſis, ſtatim, præmiſſo Euchariſtiæ Sacramento, Corticem, ut paratus fuerat, exhibuimus. Nocte perſeveravit frigidus ſudor cum anhelitu frequenti, ut ideo anceps *D. Ferrarius* Aſſidens, an eâ ipsâ horâ Extremam Unctionem illi adminiſtrari curaret, metuens, ne in craſtinum non viveret, me noctu advocari ſtuduit, qui tamen ab extremâ hac ſacrâ functione pro tunc ſuperſedendum duxi. Atque ita, cum mane aliquantulùm recrea-

creatus, & pauco ſudore diffluens Æger reperiretur, ſtrenuè repetitus eſt Cortex: ex quo quarta inhibita eſt Acceſſio; cujus loco, brevis, ſed copioſa, & celer ſubſecuta eſt diarrhæa bilioſa, colore Corticis notabiliter infecta. Continuatum eſt autem ad aliquot dies more conſueto remedium, Ægerque brevì, quippe Juvenis, atque robuſtus, ad priſtinam valetudinem redactus eſt, nullâ unquam, ne levi quidem, Recidivâ interruptam.

Syncopalis.

IV. Anno 1695. paulò poſt abſolutam non ſinè plauſu (uni quidem Deo ſit gloria) D. Comitis Nogarolæ curationem, obſtrepente adhuc per aures Amicorum fauſto hujuſmodi curationis rumore, anxiè advolavit ad me *D. Candrinus* Medicus, inſtans, ut cum eo ad inviſendum *D. Marcum Martini* Profeſſorem Muſices, Amicum ſuum jam pereuntem in tertio Paroxyſmo Syncopalis Tertianæ, me citiſſimè vellem conferre, inſpecturus, utrum in hoc caſu locum ullum (quod tamen vix ſperabat) poſſet habere peculiaris mea, quam nuperrimè audierat, Peruvianum Corticem offerendi ratio. Amico morem gerens, ſtatim cum eodem accedo ad Ægrotantem, invenioque jam ſacrum Miniſtrum animæ commendationem auribus illius intonantem, & candelâ accensâ ad os appoſitâ, ſpiritus exitum expectantem. Hoc viſo ſpectaculo, ambo flectimus genua, piæ ceremoniæ complementum præſtolantes, ſpectamuſque a longè faciem Ægrotantis cadavericam, colorem plumbeum, oculos ſemiclauſos, albumque tantummodo exhibentes, anhelitum ſublimem, ſupinumque ſinè motu decubitum. Excuſat ſe Medicus mecum, & veniam poſcit, aſſeverans, quòd ante tres, vel quatuor horas (Febre ſcilicet incipiente) non tam citò periturus videbatur

batur Ægrotans. Revera, dum ibi aliquantulùm moraremur, agnovimus veram Syncopem fuiſſe in actu tunc cum advenimus, Ægrumque jam ſenſim ab eâdem leviuſculè reſurgere. Pulſum exploravimus, nec niſi aliquot, vix perceptibiles, inæquales, & cum inæquali pariter intermiſſione diſtantes, pulſationes, obſervare datum fuit, etſi Febris augmentum jam caperet, & tota, quanta eſſe poterat, eſſet remiſſio ipſius Syncopes. Sic pariter & alia ſe habebant ſymptomata, remiſſa videlicet intantum, ut non ampliùs in ipſo mortis agone eſſet Æger, prout fuerat paulò ante, ſed tamen itaut ad veſperam circiter (erat autem tunc meridies) eſſet tantummodo protrahenda Vita, videlicet uſque ad ſtatum Acceſſionis. In hoc prognoſtico concordes diſceſſimus, dixique ego Aſſidentibus, in eo ſtatu nil auſis expoſcere, quòd, ſi Æger veſpere viveret, veſpere illum iterum inviſeremus. Dum petebamus domum, inquit *D. Candrinus*--Si viveret Æger veſpere, quid tum? Subjunxi--Si viveret, ſique non moriturum crederem niſi futurâ Acceſſione, tentarem quod peregi in caſu *Comitis Nogarolæ*. Sed nec is probabiliter tandiù vivet (frequens enim, & gravis hæc Syncope imminentis jam mortis prænuncia eſt) neque volo ego ſub hujuſmodi incertitudine ſubire calumniam inevitabilem, vel ſaltem deriſionem, quâ illudetur mihi, tamquam deſperatos omnes uno remedio temerè reſtituere præſumenti. Hoc dicto, tantillùm ſubſtiti, quaſi me dicti pœnituiſſet; atque interrogavi, num Æger ex Pharmacopæa fratrum ejuſdem Medici medicamenta deſumeret: & cum reſpondiſſet affirmativè, hanc fraudem honeſtam velle me tentare ſubjunxi, ut ſcilicet pararetur validiſſima (qualem præſcripſi in caſu *Comitis Nogarolæ*) Corticis Tinctura, quæ nomine miſturæ cardiacæ inſigniretur, offerreturque

que Ægrotanti poſt duas, vel tres horas, ſi viveret, nec eſſet in agone: hoc tamen pacto fideliter inito, ut, ſi ſanitatem acquireret, liceret arcanum develare; ſed, ſi occumberet, tantum Confectionis de Hyacintho, vel Alchermes, Aquâ aliquâ cardiacâ diſſolutæ, deſcriberet in ſuâ teſſerâ Pharmacopæus, quantùm par eſſet pro æquando pretio abſumpti Corticis; ne ſcilicet mihi calumnia indè eveniret, vel ſaltem deriſio. Factum eſt illico prout edixi. Extracta eſt Chinæ Chinæ Tinctura fortis, & Ægro malè vivo poſt duas circiter horas oblata, & non multò poſt repetita. Vixit adhuc, atque ab Acceſſione illâ, Syncopeque ſimul evaſit. Die ſequente exhibitus eſt Cortex in ſubſtantiâ ad drach. j. mane, & ſerò. Alterâ die, quâ expectabatur quartus Paroxyſmus, vix apparuit levis umbra Febriculæ. Adhuc tamen nemo illum victurum credebat; adeò languidus, adeò debilis, adeò attonitus, & tantùm inconcinnè gemebundus apparebat. Sed quid multis? Còntinuato ad aliquot dies, ac repetito remedio, citò ſanatus eſt, longam tamen convaleſcentiam cum intermixtis levioribus Recidivis, nec non diuturnam virium imbecillitatem paſſus.

ALGIDÆ.

V. *D. Joſeph Barberius* Tertianâ Intermittente, primò ſimplici, mox duplici Ruri detentus (ita tamen, ut leviter ſe haberet, & quotidie potis eſſet e lecto ſurgere) ut mihi ſe committeret, in Urbem delatus eſt. Eâdem ſui adventus die, dum ſolitâ Acceſſione corripitur (erat autem dies morbi quinta) adeò perſeveranter frigeſcit, ut nunquam frigori ſuccedat conſuetus calor. Jamque plures horæ erant elapſæ ab invaſione acceſſionis; & tamen, nec pulſus elevabatur, ſed ſummè depreſ-

ſus, frequens, ac humilis permanebat, qualis videlicet fuerat in ipsâ invaſione, nec caro ullum calorem externum acquirebat, cum tamen ille intensè ſitiret, & in ſe contractus, ac nonnihil hebes, de nullâ aliâ re conquereretur. Primo aſpectu culpavi illius obeſitatem, ratione cujus calor, & pulſus, ut mos eſt, difficiliùs ſeſe exererent; ſed, cum protrahi hunc ſtatum uſque in alteram diem cum minimâ tantùm remiſſione obſervaſſem; cumque, paroxyſmo paulò poſt ſubſequente, ſingula intendi vidiſſem ſymptomata, Ægrumque jam Algidum univerſaliter fieri ut marmor, plurimis licèt horis elapſis, pulſuque (ſi fas ſit dicere) omnino carere, reſpirationem augeri, colorem faciei plumbeum, extremaque livida evadere cum aliquo etiam mentis torpore, & funeſtâ tenuium urinarum paucitate, ſtatim, Sacramentis Eccleſiæ præmiſſis, Corticem Peruvianum præſcripſi validâ methodo, quo ſolo intrà triduum ab omni acceſſione, & conſequenter ab omni periculo liberatus eſt: quoniam, & calor blandus expanſus eſt per univerſum corpus, & pulſus paulatim elevatus, ac ſimili proportione reſtituta reſpiratio, ut & reſtitutus naturalis faciei color, urinarumque debita, cum abundanti ſimul quantitate, conſiſtentia. Paucis poſtea elapſis diebus, a pauxillâ pariter, & ſinè exacerbationibus ſuperſtite Febre, immunis evaſit, intantùm, ut valuerit denuo Rus adire. Ibi tamen leviores aliquot, breveſque Recidivas paſſus eſt; Urbique etiam ipſi reſtitutus, per totam hyemem acceſſiones nonnullas irregulares, & erraticas identidem tulit, quas levioribus primò remediis tractavi, mox ſoli Naturæ commiſi, & adventanti Veri; quo nempe ſponte, ac facilè evanuerunt.

VI. Strenuus, & ob id celebris Bajulus Urbis noſtræ, *Julius Salviolus* anno 1707. decumbebat Tertianâ,

ut

ut retulit, Febre (non ſatis novi, an ſimplici, an dupli-ci; curabatur ſiquidem ab alio Medico, cujus nomen libenter ſubticeo) vi cujus Febris ſeptimâ, ni fallor, morbi die de repente ruit in præceps, conſuetâ videlicet, ſed ferociore Acceſſione illum inopinatò de medio fere tollente. Terrefactus jure merito Medicus de alio non cogitat, niſi de Sacramentis celeriter miniſtrandis, & de vulgaribus Cardiacis. Cumque Ægrum mane ſequenti (erat enim tunc ſerò) minimè victurum crederet, dixit Adſtantibus, ut retulerunt, quòd, ſi fortè viveret in craſtinum, nunciarent, aliàs ſe minimè rediturum. Funeſto huic præſagio juſtam occaſionem dedit Algor univerſalis Ægrotantis, & perſeverans abolitio pulſus. Cum verò in hoc ſtatu permanſiſſet Æger per totam noctem, mane neſcio quo ſpiritu ductus, inſtitit advocari, non Medicum ſuum, ſed me, qui aliàs in caſibus arduis, & ſignatè de vulnere quondam Abdominis penetrante illum feliciter curaveram in Noſocomio. Advocor itaque per internuncium titulo charitatis, ut Hominem jam jam pereuntem velim ſolari ſaltem, ſi non ſit locus curationi, mihique interim ſubticetur circumſtantia, quòd ab alio curetur Medico, cum quo nulli alii facile eſt convenire. Accedo ad Ægrum, illumque intueor a ſe ipſo valde diſſimilem, exhauſtum videlicet, ac ſi a duobus jam menſibus ægrotaſſet; pulſum diligenter perquirens, non percipio; carnem verò univerſi corporis ſentio frigidam ut marmor, urinamque paucam video, ac impensè rubram. Cæterum mente alacrem, parum ſiticuloſum, atque oculis adhuc vividis, ſed ſupra conſuetudinem micantibus, præditum reperio. Tum inquit ille -- Jam noſco, & ſentio me mori. Deo dante munitus ſum Sacramentis, & promptus ad implendam voluntatem Dei. Curabar ab alio Medico, qui me jam

mortuum putat, heri ſiquidem ſinè pulſu me dereliquit; an modò ſim in eodem ſtatu, ignoro: agnoſco tamen, me ſic diu vivere non poſſe. Nihilominus obſecro te, ut velis curam mei ſuſcipere, &, dimiſſis omnibus delicatulis inſpectionibus, adjuvare me, ſi ullus (quod vix credam) locus eſt ſaluti meæ -- Denique, cum me hæſitantem noſſet, ne ſcilicet viderer injurius alteri Medico, cum quo cæteroqui de remedio convenire erat impoſſibile, nil intentatum reliquit, ut me ſuaderet ad opus, recolens, quòd ab antiquo Pater ejus fuit famulus Patris mei, quòd idem meus Genitor Ægrotantem ipſum ſuſcepit ad Sacrum Baptiſmatis fontem, & ſimilia. Sed mea jam me ſatis ſuadebat conſcientia, ne illum fortè ſanabilem deſererem, intentato remedio innocuo, & probabiliter ſalutari, videlicèt Cortice, priuſquam nova inſurgeret, lipyriam referens, & planè lethalis acceſſio.

Difficultas erat circa modum offerendi remedium, & evitandi calumniam, ſi occubuiſſet Æger, vel cenſuram inurbanitatis, ſi, inſcio Medico curante, obtuliſſem. Propoſui ideo Febrifugum, ac præſcripſi in ſchedulâ, juxta doſim, & methodum in hiſce caſibus mihi familiarem, dixique Ægro, & Aſſidentibus, ſtatum illius eſſe ſummè periculoſum, ut ipſi noſcebant, non tamen eſſe planè deſperatum; &, ſi quidquam eſſet, quod poſſet illum ſanare, eſſe id ſolùm, quod in eâ ſchedulâ præſcriptum proſtabat (eò ſiquidem ſolo, plures, etiam pejùs degentes, ſanati fuerant) an verò idipſum illi eventurum eſſet, me planè ignorare. Monui idcirco, ut iterum, ac ſtatim advocaretur Medicus curans, illique nomine meo oſtenderetur ea ſchedula; & quandocumque ipſe eam approbaſſet, eâdem uterentur: ſin minùs, ſequerentur opinionem, quam vellent; neque enim ampliùs opus erat interventu meo, dum eo remedio

dio uterentur, prout præſcripſeram, multòque minùs, ſi non uterentur. At, cum mihi obtruderetur (quod & ego certò prævidebam, neque ideo conſcientiæ meæ videbar integrè ſatisfeciſſe) hoc eſſe idem, ac nihil agere, ob prævíſam indubitabilem rejectionem, & proſcriptionem remedii, intimo quodam impetu motus ſum ad id exequendum, chriſtianâ videlicet impellente charitate, quod nunquam peregeram, & quod nunquam poſthac, niſi in ſimilibus circumſtantiis, acturus ſum. Spreto ſcilicet metu calumniæ, neglectoque omni officio, Vitæ Ægrotantis infenſo, auxilium ſpopondi, ſtatimque domum meam adii, & Corticem, quem penès me ad domeſticos uſus aſſervo (nil autem aliud medicamentoſum degit domi meæ, neque ipſa Theriace) in Vino diſpoſui partitis doſibus, exigentiæ proportionatis.

Et quoniam caſus urgens Nobiliſſimæ Virginis me celeriter advocabat longè ab Urbe, opus plenè adimplendum commiſi Juveni praxim ſub me addiſcenti, qui egregiè opus ad ſuum complementum provexit; unde redux ego in Urbem, inveni Ægrotantem (primus quippe fuit ille præ nobilibus, penès quem fuerim) jam excalefactum, & pulſu aliquo donatum. Cumque nulla ampliùs ab epoto validè medicamento Acceſſio apparuerit, ſenſim, ac ſenſim, intrà paucos dies integrè reſtitutus eſt. Dolui equidem, quòd, pendente uſu, & actione Corticis, cum Medicus ordinarius, nil tale ſciens, & ad Ægrum ſuum inviſendum ſponte reverſus, pretioſa illi medicamenta, ipſamque, reſurgente pulſu, Salvatellæ ſectionem præſcripſiſſet, Adſtantes ſimulaſſent cuncta fieri, quæ ille quidem præſcripſerat, ſed quæ verè nullatenus fiebant: magiſque doleo, quòd, dum lætabatur ille de curatione felici, quam lubentiſſimè illi conceſſiſſem, rem totam revelaſſent eidem, & in me

ſortè

fortè indignationem illius concitaſſent. Sed quis plebeculam novit continere? Uno verbo; me vix bis, aut ter Ægrum inviſente, tota curatio feliciſſimè peracta eſt. Et licèt, ob diuturnitatis impatientiam, ad paucos tantùm dies paſſus fuerit Æger remedium paulatim aſſumere, & deinceps renuerit illud repetere: imò, licèt pravâ victus ratione uteretur, & laboribus, ac ludis nervoſis intemperanter indulgeret, nullam tamen unquam recidivam fuit expertus. Quod magis fortaſſe miratus erit Medicus ordinarius, qui, re Corticis intellectâ, maximum illi timorem incuſſerat de morte nihilominus, propter uſum Corticis, intrà annum inevitabili Fato ſubeundâ.

VII. *Jacobus N.* Auriga Sereniſſimæ Duciſſæ Brunſvicenſis Dominæ meæ laborabat Tertianâ duplici, illique medicinam faciebat alius a me. Is, cum morbum repentè fieri prope lethalem noſſet, me accivit, qui, ut teneor ex officio, lubenter acceſſi. Algebat jam a duobus diebus Ægrotans, pulſus erat illi vix perceptibilis, ſudatiuncula frigida collum, frontem, & ſuperiores artus occupabat, Urina craſſa erat, pauca, atque admodum ſaturata, anheloſa reſpiratio, ſupinuſque decubitus. Adhuc tamen manifeſta erant nonnihil ſtatis horis ſubobſcuræ cæteroqui acceſſionis indicia, nec non perceptibile levamen aliquod matutinis horis. Oblatus illi eſt ideo nullâ morâ interpoſitâ Peruvianus Cortex methodo meâ, atque intrà paucos dies ſanatus eſt Æger, novam tamen poſt menſem circiter recidivam paſſus, a quâ, debiliore quidem, ſed diutiùs protractâ, novo tandem uſu Corticis perfectè liberatus eſt.

VIII. Ad Algidas referam quoquè Febrem, mihi cæteroqui in exortu ſuo ignotam, quâ detinebatur *D. Marcus Antonius Origonus* Sacerdos ſeptuagenarius circiter,

ter, & in Juventute ſuâ celebris Cantor. Curabatur ille Febre, ut ajebam, neſcio quâ, a Medico Chinæ Chinæ penitùs adverſo: erat nempe ille idem, qui curabat Bajulum *Salviolum* nuper relatum. Is, Febrim carere periculo, ac benignam eſſe, ſemper aſſeveraverat, ut relatum fuit, cùm nocte quâdam (neſcio quo caſu) Æger ruit in præceps; perfrigeratur repentè totus, minuto ſudore circa pectus diffluit, & circa ſuperiores artus; fit ſubinde anheloſus, pulſuque fere abolito languet, ac deficit. Diluculo ſummâ celeritate advocatur Medicus, qui, re inſpectâ, inſtitit ſtatim adminiſtrari Ægro feſtinanter deficienti Sacramenta Eccleſiæ, non aliud quicquam agendum ſupereſſe, faſſus. Interrogatus poſtea, unde tam præceps exitium in morbo, quem ultimâ etiam viſitatione tutum pronunciaverat, reſpondìt, eâ ipsâ nocte morbum eundem malignam impensè naturam adeptum fuiſſe, neque de repentinis hiſce mutationibus prævidendis, aut prohibendis, ſicut nec reparandis, Medicum teneri. His auditis, convocatus eſt alter Medicus, nempe *D. Floranus*, ut caſum inſpiceret, conſultaturus poſtea de remediis cum Medico ordinario, ſi locus fuiſſet. Inſpecto autem Ægrotante, & intellectâ rerum ſerie, reſpondit iſte, exitium eſſe irreparabile; deinde ſubdidit, forſitan in hoc caſu locum habere poſſe peculiarem quandam meam methodum exhibendi Chinam Chinam, prout a me in colloquiis familiaribus aliàs audierat: ideoque hortatus eſt conſanguineos Ægrotantis, ut me potiùs advocarent, & abiit Ne verò ego renuerem alienam curationem ſuſcipere ſolus, vel cum Medico Corticem non admiſſuro altercari (abſtinere ſiquidem a curationibus alienis, & ab altercationibus mihi ſumma religio eſt) innuit, optimum conſilium eſſe, ut preces porrigerent Sereniſſimæ Ducíſſæ Brunſvicenſi, ejuſ-

ejuſdem Sacerdotis benigniſſimæ Protectrici, ut me ad illum inviſendum, atque curandum mittere dignaretur. Ita ad unguem factum eſt. Accedo itaque juſſus ad Ægrotantem, & invenio in ſtatu ſupra relato. Nil valet ipſe reſpondere præ languore interrogationibus meis, neque ab Aſſidentibus quicquam aliud extorquere poſſum, niſi, quòd tolerabiliter ſe habere videbatur diebus anteactis, ſed quòd nihilominus illum aſſiduè febricitantem crediderunt, etſi Medicus bene habentem pronunciaſſet. Tandem protulerunt, tamquam rem indubitatam, Illum diebus ſemper imparibus, & alternis pejùs notabiliter habuiſſe. Hac unâ fretus circumſtantiâ, Corticem illico præſcripſi ad unciam ſemis, quam intrà tres, vel quatuor horas duplici hauſtu potavit. Die ſequenti pulſus aliquantulùm reſurrexit, nec ulla ſenſibilis acceſſio obſervata eſt. Repetitus eſt Cortex ad drachmam unam mane, & ſerò die ſubſequenti, dein per aliquot ſucceſſivos ad drach. ſs. ſemel tantùm in die, intrà quos, diſſipatis lethalibus omnibus ſymptomatis, Febris evanuit, remanente tantummodo maximâ virium imbecillitate, & recurrente poſt duas, vel tres hebdomadas unâ, vel alterâ recidivâ leviore, eodem Cortice repetito ſublatâ, ſed difficili convaleſcentiâ ſuperſtite; adeout non priùs, quàm poſt tres menſes, valuerit domo egredi, & ſacrificium offerre. Hodie tamen incolumis vivit, atque vegetior ac antea.

IX. Ambigo, utrum ad Algidas pariter, an potiùs ad Diaphoreticas (quippe quæ particeps utriuſque naturæ viſa eſt ante inhibitum illius progreſſum) referam Febrim, qua die 17. Februarii anni 1709. correptus eſt Nobiliſſimus Adoleſcens *D. Comes Claudius Rangonus*, robuſto æquè, ac obeſo corporis habitu præditus. Curabat illum Medicus, cujus quoquè nomen lubet ſubticere;

re; non enim cùm Opinantibus uſpiam mihi res, ſed tantùm cum Opinionibus: utque mihi in exponendâ morbi hiſtoriâ fuit relatum, Febris Ægrotantem primò invaſit cum rigore, & obſcuro frigore, diuturno tamen, ita ut nonniſi poſt plures horas pulſus depreſſus, ut tunc temporis aſſolet, ſe ſe extulerit. Frigori fere ſtatim præcox ſucceſſit ſudor in partibus ſuperioribus, quo, tum perſeverante, tum mox ceſſante, Acceſſio nihilominus protracta eſt admodum, ac tandem ſoluta. Secundâ die bene ſe habuit, non perfectè tamen creditus immunis a Febre. Tertiâ die rediit Acceſſio ſecunda anticipans cum quâdam vomituritione; frigus fuit adhuc minùs ſenſibile, ſed longiuſculè protractum: cæteræ Paroxyſmi viciſſitudines, ſudor nempe immaturus, & declinationis protractio, eodem prorſus paſſu proceſſerunt, ac antea. Quartâ die leviùs habuit, omni tamen Febre non planè carens, Urinamque reddens turbatam, craſſam, rubram, & paucam; quamobrem a Medico curante præſcripta eſt phlebotomia, clyſtere præmiſſo. Veſpere tamen, motu inexpectato, novus Paroxyſmus supervênit, quo Tertiana de ſimplici facta eſt duplex Continua, ſaltem Spuria, ſive per ſubingreſſum. Die ſequente, morbi videlicet quintâ, cum novâ, & proportionatâ anticipatione rediit mane horâ 15. Acceſſio ex primariis tertia cum exiguo rigore: adeout pulſus initio Acceſſionis ſe minimè concentrarit, ut mos erat; verùm etiam poſt duas horas, & ultra ab invaſione Acceſſionis, ſenſibiliter apparuerit. Statim verò, & ex improviſo quædam erupit univerſalis cutanea efflorescentia cum papulis rubris, quæ inſignem Ægrotanti moleſtiam intulit; ſubinde verò pulſus depreſſus eſt, itaut per aliquot horas omninò latuerit, nec ullo tactu potuerit percipi. Ambigebatur tantùm, an in ſiniſtro carpo

obſcu-

obſcura quædam perciperetur pulſus formicantis imago; ſed hæc eadem credita eſt illuſio ab ipſo Medico curante, vel motus arteriolæ extremorum digitorum tangentis Medici, & validè comprimentis. Jactabatur tunc irrequietus Ægrotans, neſciens momento temporis conſiſtere, potumque impatienter poſcebat inexplebili ſiti vexatus, linguâ licèt non admodum areſcente. Sudatiunculam interim, evaneſcente jam efflorescentiâ cutaneâ, patiebatur circa pectus, & frontem cum anguſtiâ, & inquietudine uſque creſcente.

Horret Medicus his viſis, & jure pavet, ſociumque in ſubſidium curationis expoſcit. Accedo ego celeriter accitus; & quoniam ſperabile videbatur, pulſum adhuc poſſe reſurgere, febrilemque calorem poſſe ſe ſe exerere, licèt ad aliquot jam horas uterque lateret, dedi manus adjutrices, ut ea præſidia adhiberentur, tum interiùs, tum exteriùs, quæ motum humorum, & ſanguinis promovere credi ſolent (quidquid ſit de veritate rei) atque ideo cucurbitulas ſiccas univerſo corpori affigi conſenſi, frictiones inſimul celebrari, ſtibiumque diaphoreticum ſubinde exhiberi, ſuperepotis liquoribus, qui vim illius qualemcumque adjuvare poſſent: ſubdens inſuper, quòd, reſurgente, ut ſperabam, pulſu, oportebat tempeſtivè cogitare de inhibendo altero Paroxyſmo periculoſiſſimo, ac probabiliter lethali. Adminiſtrata itaque ſunt cuncta, & plures elapſæ horæ ab ipsâ adminiſtratione; nec tamen pulſus redire noſcitur, etſi cæteroqui pulſu inſigniter elato, ac turgido dotatus naturaliter ſit Patiens, obeſus licèt. Creſcit interim jactatio vorticoſa, ſitiſque nullo potu explebilis; ſudor ardentis pectoris, & colli jam induſia madefacit, ſicco, & vix ſubtepido exiſtente reliquo corpore; manus pariter circa carpum ſudant ſubfrigidæ, frons verò, & capilli copioſo ſu-

ſo ſu-

ſo ſudore diffluunt frigido, aut malè tepente, necdum umbra pulſus apparet. Admonitus Æger de periculo, confitetur peccata ſua, Venerabile Sacramentum Euchariſtiæ mox aſſumpturus. Interim ego a duabus jam horis, & ultrà, inculcabam Medico, neceſſe eſſe ſtatim confugere ad uſum validum Chinæ Chinæ, nec aliud quicquam ſupereſſe, a quo Vita Ægrotantis poſſet ſervari: alterâ ſiquidem die, dummodò tandiu viveret, novus debebat ingruere ex ſubortâ jam Febris duplicitate Paroxyſmus, & ſubſequente poſtmodum die valde diluculo gravior alter, atque lethalis. Fatebatur Ille periculum præſens, fatebatur inevitabilem quartam acceſſionem (& indè conſequenter mortem) Febrem tamen, duplicis licèt tertianæ typum ſervantem, ut jam Continuam, atque Malignam Cortici minimè ceſſuram, mordicùs ſuſtinebat, ipſumque idcirco Corticem in illâ ullo pacto convenire non poſſe. Opponebat inſuper habitum Corporis obeſum, in quo non profuturam Chinam Chinam hariolabatur. Obtrudebat, etiam in caſu jam pereuntis, celebrem cauſæ morbificæ, & humorum fixationem, ac indè futuras recidivas. Has ego cum lubenter admitterem, imò & anxiè exquirere profiterer, ac tantùm inducias morti, ſubdebat animosè, ſæpius etiam Ægrotantes obire cum Chinâ Chinâ in ſtomacho, meque diverſa aſſerentem eſſe nonnihil præoccupatum favore hujuſce Remedii, neque ſe idcirco experientiæ meæ acquieſcere poſſe (*Experientia ſiquidem ſinè ratione*, confidenter ajebat, *eſt Navis ſinè Rectore*) neque in meam ſententiam æquo animo eſſe deſcenſurum, niſi alius quiſpiam Profeſſor votum deciſivum apponeret. Atque ita, licèt nonnullas identidem interſereret officioſas proteſtationes, humaniorum recordationum titulo convalidatas, me tamen, propoſiti ſui tenax, uſque

que carpebat. Inſtabat denique, oblationem Remedii prorogari ſaltem in ſequentem diem, ſubſtituens interim illi, imò anteponens, Lapidem Bezoarticum, non tam ad promovendum ſudorem illum ſymptomaticum, quo durante videbat Ægrum in præceps ruere, quàm ad reſiſtendum malignæ, ut ajebat, qualitati, pulſum deprimenti, cujus elevationem China China, ipſo judice, figens, præſtare nequibat.

Ferebam ego patienter hæc omnia, atque ad ſingula placidè reſpondebam, reponens tantummodò adversùs petitam dilationem, non modò occaſionem præcipitem, ſed & Caſum funeſtum, quem Lib. 3. Cap. 5. Hiſt. 2. retuli de prædefunctâ Genitrice D. Decumbentis, cui ob ejuſdem Medici cunctationem nequivit ad complementum Cortex adminiſtrari. Tandem meâ fretus experientiâ, ne dicam, quâdam ſupra Auditorem quondam meum auctoritate, ſtimulante me acriter fervore ſervandi, quem ob frivolas cavillationes perire noſcebam, coactus ſum erumpere in hanc animoſam propoſitionem coram præcipuis Equitibus Urbis noſtræ, ipſo paulò poſt conſcio Sereniſſimo Duce Domino meo -- *Ni Æger iſte Chinam Chinam citò hauriat, uti præſcribam, illum perendie moriturum prænuncio; ſi citò hauriat, perendie ſanum fore: utrumque autem eâ certitudine, quâ ignis congruè applicitus comburit ſtuppam, & non comburit non applicitus* -- Cum verò, his non obſtantibus, ſuæ ſententiæ immobiliter adhæreret Medicus curans, nec alter conquiſitus reperiretur, laberetur autem occaſio præceps, Ægerque jam inciperet ſenſibiliùs, atque univerſaliter perfrigerari, durantibus iiſdem ſymptomatis, & præſertim omnimodâ pulſus abolitione, Nobiliſſimus æquè, ac omnifariâ eruditione conſpicuus D. Decumbentis Frater Primogenitus *D. Marchio Joannes Maria* (qui me

me uti ſuum Medicum ad curationem ſuperacciverat) cognito, pro eximio, quo pollet, mentis acumine, parique prudentiâ, rationum pondere, meæque plurimùm fidens imbecillitati, & tribuens experientiæ (quam pro Cymbulâ cum Rectore humaniter habet) inſtitit eâ, quâ ſemper aſſolet, comitate, ac morum ſuavitate, ut peragerem liberè quidquid eo caſu proficuum crederem, aſſerens, id non ægrè laturum Medicum curantem, quem ideo hæc audientem, atque ſilentio tacitè comprobantem, ſecum adduxerat ab Ægrotante ad me. Suſpensâ itaque ad breve intervallum temporis, quæ proximè celebranda erat, Sanctiſſimi Viatici oblatione, præmiſſa eſt illi, quippe longiuſculum tempus exigenti, celer oblatio Corticis, jam parati ad drachmas tres, ex Vino tenuiore potandas (Medico curante ne cubiculum quidem intrante, fortè ne ſocius criminis videretur) atque eveſtigio celebrata eſt pariter Euchariſtici Sacramenti adminiſtratio, circa horam nempe inclinantis diei vigeſimam tertiam.

Supervênit fortè tunc temporis, me vix recedente, *D. Davinius* conquiſitus tempore diſputationis, ut diſſidium componeret, ſed non inventus, qui præterlapſam agnoſcens conſulendi occaſionem circa oblationem remedii, Ægrumque intelligens aliis intentum, abiit, illo nequaquam inſpecto. Rediit tamen circa primam noctis horam, quo tempore pulſus incœperat nonnihil ſe exerere, & laborioſus ſudor imminui. Admonitus eſt de rebus diſputatis, & actis, ac de ſuo circa eas judicio requiſitus. Reſpondit ille, Remedium jam eſſe propinatum; nec proinde locum eſſe diſputationi, an eſſet propinandum nec ne. Interrogatus poſtmodum, quid ipſe ſperaret ab uſu remedii, eidem fortaſſis haud ſatis fidens in tali anguſtiâ (quippe qui in præcedente, licèt

Ff longè

longè majore, Ægrum non viderat) reſpondit, Chinam Chinam, ut & alia quoquè remedia, habere ſua vigoris, & inefficaciæ tempora, adeòque in quibuſdam Conſtitutionibus mira præſtare, in aliis nequaquam: quod & in ſuis *Conſtitutionibus Epidemicis Mutinenſibus* aſſeruit jam *Cl. Ramazzinus* (licèt in illis de Perniciosis *noſtris* nulla ſit mentio) Corticem ſcilicet in calidis, & ſiccis Conſtitutionibus prodeſſe; obeſſe verò in frigidis, & humidis. Cum verò eâ tempeſtate, quâ nondum Ver advenerat, nullum adhuc periculum factum eſſet de Cortice, in aliis quandoque tempeſtatibus plurima operato, nullum, inquit, eo caſu ferri poſſe de futuro eventu judicium. Subdidit tamen, præter alia, ut amicum decet, officioſa verba, circa uſum, & opportunitatem hujuſce remedii plurimùm tribuendum eſſe peculiari experientiæ meæ; atque his dictis diſceſſit. Eo vix abeunte, ipſe adveni circa primam pariter noctis horam, invenienſque pulſum ſeſe attollentem, & ſudorem ſymptomaticum pari proportione ſeſe imminuentem, alacri animo drachmas duas novi Corticis, ſimiliter ex Vino potandas, circa horam octavam ejuſdem noctis offerri juſſi, mane verò horâ 15. alteram drachmam. Atque ita inæquali hâc artificioſâ partitione, intrà horas ſexdecim, drachmæ ſex Corticis fuerunt abſumptæ.

Inſpecto tunc temporis Ægro, Febrem inveni admodum conſpicuam cum calore univerſim expanſo, & cum pleno, ac valido pulſu, ad quem fortè reſpiciens *D. Davinius*, qui mane quoquè ſponte Ægrum inviſerat, phlebotomiam (ut mihi mox retulit) ſi ſupervenisſem, proponere meditabatur; ſed, cum non ſupervenerim, urbanè dimiſſus receſſit, non rediturus. Accedens autem ego, atque Ægrum inveniens jam univerſaliter excalefactum, pulſuque inſigni præditum, utut non modicè febricitantem,

tem, tamquam rem habens in vado, nulli alii remedio incerto fidere volui; ſed ſoli Cortici, nullo adjumento indigenti (leviore tantùm indè ſervatâ Methodo) unicè inſiſtere. Immediatè poſt meridiem, majorem adhuc caloris, & Febris intenſionem percipere mihi ſum viſus cum pulſu inſigniter elato, ac turgido. Veſpere autem notabilem inveni Febris remiſſionem (utut, eam exacerbatam eſſe, fuerit falsò prolatum) cum ſudore blando, ac univerſali, modico tamen, nec admodum copioſo, cui ſucceſſit nox tranquilla cum placido, & ſemel tantùm interrupto ſomno, occaſione ſcilicet ſumendi alteram, quam præſcripſeram, drachmam Corticis; quâ epotâ, pacatum iterum ſomnum uſque in ſequens mane Æger protraxit. Erat hæc dies ſuſpecta, morbi nempe ſeptima, quâ die circa horam 13. contingere debebat Acceſſio gravior, quarta videlicet, ſupputatis tantùm primariis. Aſt, cum ego accederem horâ 16. (neque enim ulla me angebat ſolicitudo citiùs accedendi, ob moralem certitudinem de fauſto futuro eventu) inveni Ægrotantem, ut prænunciaveram, in tuto, exiguâ videlicet Febre detentum, urinam non ampliùs imminutam, rubram, ac craſſam, ſed copioſam, ſubcitrinam, ac diaphanam reddentem cum ſuo enéoremate, omnibuſque ſignis coctionis: uno verbo ſanum quò ad ſublatam lethalem periodum, & quò ad omnia, exceptis reliquiis ſenſibilibus Febris jam continuitatem adeptæ; quæ tamen reliquiæ intrà duos tantùm dies (quibus ſemidrachmam Corticis quotidie hauſit Æger, ad complendam unciam illius) penitùs extinctæ ſunt, nullo alio concurrente remedio. Extirpatâ celeriter in hunc modum Febre, per ſeptem dies vacavit ab uſu Corticis, & cujuſcumque remedii (quo tempore non parva fuit difficultas in detinendo domi Ægrotante) quibus elapſis

Ff 2 ite-

iterum ſumpſit primo mane drach. j. ſs. Corticis, altero drach. j., & per tres alios ſubſequentes dies drach. ſs. pro quâlibet vice; & ſic novam ſemunciam Corticis ad præcautionem aſſumpſit. Interjectâ verò alterius hebdomadæ quiete, aliam rurſus ſemunciam in octo partes diviſam intrà octo pariter dies (quotidie ſcilicet ad drach. ſs.) abſorpſit, remedioque terminum poſuit die ipsâ Verni Æquinoctii, nullam indè, Deo dante, recidivam, nullumque incommodum paſſus, utut cauſam Febris intus detentam, fixatam, coercitam, nonnemo diceret, *Furemque domi latentem, necdum expulſum*, nova damna illaturum hariolaretur.

At bone Deus! Etſi recidiſſet, ut ipſe præmiſeram poſſe contingere, quid tum? Nonne is antea, minimè expectatâ recidivâ, peribat? Aſt inquiet aliquis, qui rem non vidit: Sanatus eſſet etiam aliis remediis, Lapide ſcilicet Bezoartico, Cardiacis, & hujuſmodi. Effatum hujuſcemodi non tam facilè admittent periti Medici, & ingenui. *Mercatus* certè, cui notus non erat Cortex, longè aliam prognoſim inſtituit in talibus circumſtantiis. De *Mortono*, quippe ſuſpecto, etſi veridico, non loquor. Verùm concedatur. Nemo tamen ſpondere hoc auſus eſt cum Lapide Bezoartico, ut ego auſus ſum, experientiâ fretus, ſpondere cum Cortice. Tandem hoc ſaltem ſtet: neque tam citò, neque tam blandè ullis aliis remediis ſalutem obtineri potuiſſe, ut obtenta eſt uſu Corticis, tot Syrupis, tot Confectionibus, tot Cucurbitulis, tot Veſſicantibus locum ſurripientis. Subdet tamen quiſpiam. Fortè tunc erat terminus naturalis morbi. Ita profectò. Febris tertiana duplex continua, & tandem maligna (talem quippe deſcripſit ipſe Medicus curans) cum urinis ab ipſo initio turbidis, & imminutis, cum ſudore frigori Febris ſtatim ſuccedaneo,

neo , quæ die quintâ conſtantem inferat , omnimodamque pulſus abolitionem cum ſudoribus ſymptomaticis, partialibus , & malè tepidis , jactatione irrequietâ &c. verè ſolet , dictum factum , ex ſe ſolvi feliciter, & aboleri . Hæc adamuſſim eſt via , quâ quotidie ad ſalutem itur, ſed æternam . Miror ſanè , quòd ante factum nemo hæc tam ſecunda præviderit , cum ego fidenter prædixerim , innixus tamen virtuti Corticis , meæque de ipſo, ac de meâ Methodo experientiæ . Sed eſto ; demus hæc omnia , ipſique inſimul Soli lucem denegemus. Quid indè ? Saltem (infero) Cortex non nocuit , neque obſtitit huic palam advenienti felicitati , vel humores figendo, vel aliud quodpiam crimen patrando. Poteſtne minus tribui remedio tam evidenter admirabili , & pereuntis Hominis liberatori ? Sed neque hoc planè concedetur , ſi quindecim ab hinc annis ephemerâ corripiatur Nobiliſſimus Patiens . Vivit interim perfectè ſanus, vivetque favente Deo . Hoc mihi ſat eſt , etſi fortè contendatur , illum aliunde vivere.

X. In genere pariter Algidarum Intermittentium inſignis eſt ea , quam , me ſuadente , licèt curationi nequaquam præſente , feliciſſimè abſolvit D. *Candrinus* , ut ſubinde ab eodem accepi , in ægritudine *D. Sigiſmundæ Nardæ* propè octogenariæ. Hanc itaque in quâdam Acceſſione Febris tertianæ univerſaliter frigefactam , nec ampliùs recaleſcentem , pulſu penitùs deſtitutam , & jam pro deploratâ communiter habitam (id ſuadente morbi præcipitis violentiâ , atque ætate decrepitâ , cum cæteris algoris funeſti , & deficientiæ pulſus ſymptomatis) intrà paucos dies integrè reſtituit Peruvianus Cortex, poſt Extremam Unctionem meâ Methodo adminiſtratus; jamque ſex anni poſtmodum elapſi ſunt : ea verò etiamnum proſperè vivit.

Subcontinua Malignans.

Innumeras propemodum Febrium hujuſce ſpeciei referre poſſem hiſtorias, & quidem quò ad accidentia plurimùm diſſimiles, in curatione autem ſimillimas, quatenus omnes jugulatæ ſunt uno Cortice Peruviano, modò celeriùs, modò lentiùs, modò parciùs, modò liberaliùs, prout opus viſum eſt, adminiſtrato. Sufficiat tamen ſelectiores nonnullas adducere; atque unâ, vel alterâ fuſiùs deſcriptâ, cæteras ſtrictiùs (proportione ſcilicet a peritis facilè intelligibili) tranſigere, quarum nihilominus momentum minimè levius eſt, ſed ſaltem æquale, etſi tale non ſemper appareat, ut ab Ægrotantibus ipſis ſatis notis, eorumque Aſſidentibus poteſt facilè quilibet, ſaltem Noſtras, certior fieri.

Nolim tamen, puſillum aliquem, qui viderit in prægreſſis, & in ſubſequentibus Hiſtoriis, Sacramentorum adminiſtrationem præceſſiſſe fere ſemper ante adminiſtrationem Chinæ Chinæ, ſibi ſuadere, id factum in gratiam remedii, quaſi illud ſit experimentum aliquod periculoſum, quod tentare non liceat, ni priùs conſulatur Animæ; ſed ſciat, videatque, id factum eſſe ob exigentiam affectus ſummè periculoſi, & exitii certò imminentis, quoties ob accidens aliquod China China illud remorari potis non fuiſſet. Quamobrem in illis caſibus non aliud actum eſt in hac lineâ, niſi quod æquè actum foret, ſemoto etiam Chinæ Chinæ uſu; actumque eſt ideo præcisè ratione Morbi, non ratione Remedii.

XI. *D. Jacobus de Carrettis* Sacerdos, Sereniſs. Principis Foreſti Eſtenſis Capellanus, duplici Tertianâ laborabat, intermittente quidem, ſed longas, ſibique immediatè ſuccedentes acceſſiones habente. Tractu dierum aliquot,

non obſtantibus remediis ex arte adhibitis, Febris cœpit quandam continuitatis ſpeciem præſeferre, ut & ſymptomata Febrium acutarum propria; ſervabat tamen adhuc periodos ſuas, obſcuras quidem, ſed aliquo nihilominus brevi rigore, leviſſimâque extremorum perfrigeratione conſpicuas. Succedebat autem ſtatim calor maximè mordax, Coma quoddam ſemper pervigil, urina ſummopere ſaturata, & quò ad quantitatem admodum imminuta, ſummaque perpetuò linguæ ariditas, atque ſcabrities ſinè ſiti, imò cum omnimodâ non curantiâ potus. Proſecutus ſum nihilominus curationem vulgari methodo, prout incœperam, ſed irrito ſucceſſu: exacerbationibus etenim jam fere abolitis quò ad ſigna exteriora, cæteriſque omnibus in pejus ruentibus, res eò ſenſim devênit, ut jam de vitâ illius actum eſſe pronunciaverim, ſpiritualibus tantùm auxiliis, Sacriſque Miniſtris eundem committens; neque enim alium quempiam videre facile eſt, ſignis talibus planè lethalibus, non repentè, ſed paulatim de die in diem acquiſitis, ſtipatum, qui paulò poſt non occumbat. Jacebat ſiquidem ſupinus immobiliter quò ad omnia membra, brachiis exceptis, ruebat in pedes, reſpirabat crebro anhelitu, & ore ſemiaperto; linguam nigram prorſus habebat, ſcabramque veluti folium borraginis, quam inſuper nequibat exerere, denteſque nigro pariter, ac denſo lentore obſitos. Nullum verbum articulatè proferebat; ſubmurmurabat tamen aſſiduè, ſermone quodam balbutiens minimè intelligibili, jactabatque brachia, quaſi quidpiam vellet prehendere per aerem, ſed tandem tremulis unguibus nil aliud, quàm floccos linteorum carpebat, plicas cum eorum fimbriis modò caſu conficiens, modò ignarus iterum explicans. Hoc territus ſpectaculo, abii: imumque jam prope attingens

januæ veſtibulum, converſus ad *D. Franciſcum* Fratrem ejus, me comitantem, condoleo cum eodem de Fratris jacturâ. Dum verò ſejungor ab illo, remque jam planè deſperatam eſſe inculco iterum, ſubdo inſimul, quaſi per modum contemptus, poſſe tantummodò tentari remedium, quod fortè potuiſſet prodeſſe, ſi citiùs fuiſſem auſus tentare; ſed modò, neque ſperabile eſſe levamen ullum, neque poſſibilem in Ægro deglutitionem remedii, ridiculumque eſſe in tali ſtatu quicquam experiri. Animum tamen mihi addidit ſedulus Frater, ut præſcriberem quidquid luberet, ſe offerens paratum ad omnem diligentiam, ut Ægro cochleatim remedium ingereret: mecumque pactum iniit de non revelando cuiquam noſtro tentamine, ne aliis quidem Fratribus, jam cubitum euntibus, illique curam Ægri corpoream relinquentibus, ne ſcilicet remedio inſonti opprobrium eveniret, aut culpa in caſu evidentiſſimè deplorato. Sub hac conditione præſcripſi unc ſs. Corticis, quò citiùs fieri poſſet (ſiquidem abſolutè poſſet fieri) illi offerendam, ſubdens Fratri, me mane (erat enim nox) ſi Æger viveret, victuruſque eſſet ſaltem uſque ad tempus novæ obſcuriſſimæ exacerbationis, aliquid ultra præſcripturum. Hauſit Æger citò, licèt particulatim, totam doſim, & mane vixit adhuc; cumque aliquam remiſſionem leviuſculam eſſet aſſecutus, prout ſemper horis matutinis quoquo modo antea conſueverat, alacriter aliam ſemunciam Chinæ Chinæ præſcripſi, ſatis celeriter abſumendam. Hanc pariter aſſumpſit; &, ne longior ſim, cœpit veſpere, Febre non ampliùs exacerbatâ, meliùs ſe habere, & meliùs adhuc deinceps progredi; adeòque, conſuetâ methodo ad dies aliquot in uſum ductâ, repetito videlicet ſenſim remedio, priſtinam tandem ſanitatem, cum ſegniore tamen convaleſcentiâ, recuperavit, nun-

nunquam amplius recidens, ſed in hanc uſque diem, plurimis licèt ab eo morbo annis elapſis, perfectâ perfruens valetudine.

XII. Uxor Aurigæ cujuſdam Aulici Tertianâ duplici violenti motus, validæque intenſionis detinebatur, cujus videlicet Paroxyſmum quemlibet, vix tantillùm remiſſum, plurimùmque a ſolutione diſtantem, excipiebat ſuperveniens alter, adeout Febris eſſet indeſinenter Continua; motum tamen ſenſibilem ſervans, Intermittentis adinſtar. Præmiſsâ, & repetitâ ſanguinis miſſione, aliiſque remediis methodicis, quoniam Febris ad gradum æqualis continuitatis properabat, taliaque celeriter acquirebat ſymptomata, qualia Febribus malignis, atque lethalibus competunt, decrevi Corticem temperanter ſaltem adhibere. Erat autem Ægra hæc tunc perpetuò vigil, perpetuò ſiticuloſa, areſcebant fauces, & lingua, jactabatur aſſiduè, & non ſemel abſque causâ manifeſtâ inſigniter deficiebat animo. Urinam tenuem ſubſtantiâ reddebat, & quantitate modicam, pulſumque nonnihil quidem reſiſtentem ſervabat in remiſſione Febris, ſed in augmento, & ſtatu ſummè inæqualem. Præſcripto leviter, ſcilicet ad ſemidrachmam in formâ boli cardiaci, Cortice, per duos dies (ſemel tamen tantùm in die) parum profici viſum eſt quò ad ſymptomata, quæ graviora potiùs fiebant, quatenus aliqua inſuper aderat mentis confuſio, & torpor; quod ſymptoma Sacramentorum miniſtrationem urſit: Febris tamen ipſa ad majorem aliquam remiſſionem videbatur interim pertingere. Quamobrem eundem Corticem mane, & ſerò repetendum duxi; quo circa nonam morbi diem peracto, Febris cœpit ſenſibiliùs imminui, & perfectam fere intermiſſionem acquirere; adeòque remedium fidentiùs continuatum eſt; ſed interim ponè unam

aurem

aurem una Parotis apparuit, & alterâ die ponè alteram altera. Tunc, fateor, non parum hæſitavi circa continuationem Corticis; ſed meis motus rationibus, eidem remedio inſiſtendum cenſui, rurſus tamen ſemel in die, quoniam, & Febris parvula facta erat, & Chinæ Chinæ quantitas decens abſumpta. Quid plura? Intrà decimamquartam morbi diem paulatim evanuere Parotides, & intrà decimamſeptimam omnimodè Febris, convaleſcente citiſſimè (reſumptis quippe facillimè viribus) Ægrâ, nullum indè incommodum, nullamve recidivam paſsâ.

XIII. *D. Catharina Mundatoria* ſeptuagenaria ingruente Hyeme laborabat Tertianâ duplici, per ſubingreſſum paroxyſmorum Continuâ, eamque curabat *D. Candrinus*. Cumque acceſſiones ita inciperent ſe ſe mutuò excipere, ut de Continuâ eſſentialiter jam jam ille metueret (quod ſymptomata vehementiora inſuper ſuadebant) cogitavit de offerendo Cortice; anceps támen cum eſſet non parum, me ſtatim in conſilium vocavit. Ego, cum remiſſionem laudabilem Febris acceſſu meo inveniſſem, nec ſymptomata reputaſſem adeò vehementia, quin ſolutio morbi viâ ordinariâ ſperari poſſet, idcirco, reſervatâ Corticis oblatione in caſu majoris exigentiæ, pro quâ tempus ſufficiens ſupereſſe mihi ſuadebam, ab hujuſmodi oblatione tunc ſuperſedendum duxi. Sed paulò poſt me dicti, & facti ferme pœnituit; alterâ namque die exacerbatio fere inſenſibiliter, & ſubdolè invaſit; in augmento autem, & ſtatu, tota, quanta eſſe poteſt in Juvene, & tempore æſtivo, fuit intenſio, & violentia ſymptomatum. Linguæ ariditas, & ſitis nullo potu explebilis, jactatio aſſidua, & integumentorum projectio, urina craſſa, & rubra, anhelitus anxius, calor mordax, pulſus tamen interim exilis, celer, &

inæ-

inæqualis, motus manuum, & linguæ tremuli, ſubſultus tendinum, ardor faucium, & ipſe ſingultus erant accidentia morbi. Sperabam equidem, hæc omnia, conſuetæ remiſſionis tempore debere remitti inſigniter; ſed aliud ſucceſſit ab eo, quod expectabam: protracta namque eſt Febris, & protracta pariter ſunt ſymptomata. Quamobrem, cum mane ſequenti cuncta adhuc non parum vigerent, licèt parumper remiſſa, dubius hærebam, metuens, ne lapſa eſſet occaſio exhibendi Corticem. Cum tamen Venæ ſectio, aliaque valida præſidia ſufficienter adminiſtrata fuiſſent, & periculum eſſet in morâ, ſi in levioribus hæreremus, non modò ad Corticem confugi, ſed, quia metuebam imminens exitium in exacerbatione, vel ſequenti, vel ſaltem correſpondente, præmiſſis præ caſus urgentiâ Eccleſiæ Sacramentis, illum validiore aliquantulùm methodo uſurpandum, ac mox repetendum duxi; quod illicò factum eſt: & (mirum dictu!) ceſſit æquè facilè Febrifugo Cortici Febris illa jamjam Acuta Continua, ſed indolis a primordio periodicæ, ac ſi prorsùs Intermittens fuiſſet. Quamobrem intrà paucos dies perfectè libera evaſit Ægra, duas tantùm, vel tres leves periodos Tertianæ ſimplicis intermittentis paſſa circa Æquinoctium Vernum.

XIV. Vexabatur anno 1708. Tertianâ duplici inſigniter continuâ *D. Lucretia de Pincettis*, ſeptimum, ni fallor, agens geſtationis menſem, eamque curabat *D Davinius*. In ipſo morbi ſtatu, abſolutis jam plenè remediis generoſioribus, & ingraveſcente nihilominus cum ſuis ſymptomatis Febre, non parum periculi in eo præſertim ſtatu portendente, advocor & ego, qui, licèt accedam horâ majoris remiſſionis, invenio tamen Ægram intensè admodum febricitantem, aſſeriturque mihi, eam verè tunc temporis meliùs ſe habere, ac alio quovis

tem-

tempore. Vix credo ego, poſſe in hac Febre obſervari incrementum ſenſibile, licèt Adſtantes aſſeverent, Febrem quâlibet nocte cum ſenſibili, & extenſo rigore exacerbari. Redeo mane, narraturque mihi, Exacerbationem illam, quæ admodum intenſa verè obſervabatur, invaſiſſe cum manifeſto rigore, ac frigore, Intermittentium more. Huic innixus aſſertioni, Corticem propono, ſtatim ac aliqua fiat exacerbationis remiſſio, potandum. Annuit ſubridens *D. Davinius*, & Corticem præſcribit leviuſculè (ſic namque conveneramus) in formâ boli. Sed, cum Ægra deglutitioni inaſſueta, difficulter bolos primâ vice aſſumpſiſſet (aſſumpſit tamen) potui autem ſe promptam offerret, ideò *D. Davinius* Chinam Chinam iterum præſcripſit, copioſiorem quidem, ut optabam, ſed (ut illi mos eſt) in dilutiori infuſione; propterea hortatus ſum ego Aſſidentes, ut diligenter agitent Vas, priuſquam remedium exhibeant, ut ſcilicet turbida, quantùm fieri poteſt, evadat potio, & Cortice imprægnata, repetantque bis in die oblationem. Diſcedimus ambo; dumque mox inter nos familiariter loqueremur, noviſſemque ego *D. Davinium*, officiosè potiùs, quàm ex animo conſentientem in uſu Corticis, ſolicitavi, ut ſenſa ſua liberè aperiret. Cui inſtantiæ reſpondit, ſe quoquè, probè memorem effectuum utilium Chinæ Chinæ, a me in Caſibus arduis feliciter miniſtratæ, cogitaſſe paulò ante de eâdem hìc adhibendâ: ſed revera poſt ſerium examen ſe phantaſma hoc rejeciſſe, & modò tantùm conſenſiſſe propter me, eam cæteroqui non præſcripturum profectò, ſi curationem egiſſet ſolus, ſubdens, ſe non reputare Febrem illam expugnandam Cortice, quam pro Acutâ potiùs, & fere æqualiter Continuâ noverat, quidquid de nocturno, ac periodico frigore, aut horrore venditarent, vel imagina-

ren-

rentur (niſi ab aliâ cauſâ id fortè penderet) aſſidentes mulierculæ. Mane ſequenti accedo de more ad Ægrotantem, quam die antecedente reliqueram cum Febre verè intensâ, & cum ſymptomatis valde gravibus, Febriumque Acutarum, & ab eſſentiâ Continuarum, propriis. Cumque nondum adveniſſet *D. Davinius*, interim interrogavi diligenter Adſtantes, an eâ quoquè nocte Ægra conſuetum rigorem paſſa eſſet. Et cum reſpondiſſent affirmativè, ac conſtanter confirmaſſent, quod dixerant de noctibus antecedentibus, licèt tunc quoquè vigeret validè Febris, præſertim quò ad frequentiam pulſus (quam tamen ex parte refundebam in geſtationem) neque *D. Davinius* accederet adhuc, hortatus ſum Ægram, remedium averſantem, ut illud e manibus meis vellet aſſumere, priuſquam diſcederem. Haud difficilem ea ſe præbuit; quamobrem ego aſſumptâ pyxide, & effuſo, abjectoque liquore pulveri ſubſidenti ſupernatante, ſubſidentiam illam craſſam, paucoque liquore ſaturatam, indidi copiosè in os illius, quæ, cum guſtaſſet, deglutiſſetque portionem ſatis inſignem, renuit bibere quod remanſit. Diſcedenti mihi occurrit obviam *D. Davinius*, cui rem geſtam enarro, & inſto, ut hortetur Ægram ad complendum opus. Ille verò ſubjunxit, poſſe nos contentos eſſe hoc Catone; atque, hoc remedio jam pro viribus noſtris adminiſtrato, ad alia progredi, licèt cum ſpe perexiguâ, quæcumque forent, quæ valeremus eligere. Abii ego, adiit Ille, Ægraque ſuperſtitem portionem minimè aſſumpſit. Quia tamen aſſumpſerat inſignem, intrà duos, vel tres dies (obliteratis ſtatim exacerbationibus) invita, ut ita dicam, ſanata eſt, diſſipatiſque ſenſim paulò poſt minutioribus Febris reliquiis, ad Partum quoquè naturalem feliciter perducta.

XV. Al-

XV. Alteram mulierem gravidam octimeſtrem ſimiliter curavi, nomine *Lauram de Artiolis*, laborantem Tertianâ duplici, per ſubingreſſum continuâ, ſed ad Continuam eſſentialiter, acutamque properante, intenſiſſimis quippe ſymptomatis, ſitis, ardoris, vigiliæ, nauſeæ, vomitus, & aliis hujuſmodi comitatâ, uſque tamen, incertis quidem horis, ſed alternis conſtanter diebus, nonnihil remittente. Huic, præmiſſis remediis methodicis, & repetitâ præſertim, quæ maximè indicabatur, phlebotomiâ, cum majus in dies impendere periculum clarè cognoſcerem, creſcentibus ſcilicet ſymptomatis, & præcipuè delirio fere continuo, non ſinè gravi metu imminentis, prout ſigna omnia indicabant, abortus, cœpi Corticem præſcribere per modum alterantis, doſi videlicet perexiguâ. Jamque vix bis aſſumpſerat, cùm nocte quadam, in vigore exacerbationis ad remiſſionem vergente, abortum paſſa eſt, ſubſequente pauco lochiorum effluxu. Admoneor de ſucceſſu jam præviſo: & quoniam alia magis urgere videntur, ſuperſedeo parumper ab uſu Chinæ Chinæ, ſubſtituoque miſſionem ſanguinis ex pede; incaluerat enim ad intenſum uſque ruborem facies, & mens erat ſubdelira. Viſa ſunt nonnihil augeri puerperia, & totâ illâ die leviuſculè ſe habuit; die tamen ſequente (verſabamur circa undecimam, ni fallor; & fere ſemper in omnibus caſibus Subcontinuarum oblatio Corticis peracta eſt inter ſeptimam, & undecimam diem: quod ſemel hìc monuiſſe ſufficiat) die, inquam, ſequenti, procedentibus licèt nonnihil copioſiùs lochiis, Febris valde exacerbata eſt, & cum Febre ſymptomata omnia, itaut vita eſſet in non levi diſcrimine, Ægraque ob id Sacramentis Eccleſiæ munita. Pulſus quippe celerrimus erat, minutulus, & minimè reſiſtens, linguæ, & faucium ariditas maxima,

ma, ſitiſque inexplebilis, vomitus fere aſſiduus materiæ porraceæ, ſumma ciborum averſatio, quædam adhuc alienatio mentis, reſpiratio frequens, infelixque decubitus. Cum verò Febrem hujuſmodi conſideraſſem, ut procedentem a primâ radice, ſive a fermento, nullam fere cum partu, vel abortu communionem habente, iterum renovavi uſum Corticis, etiam liberaliorem; quo mediante, intrà duos, vel tres dies, ut mos eſt, ab exacerbationibus, & paulò poſt ſenſim ab omni Febre immunis evaſit, procedentibus ſemper (quod notatu dignum eſt) tempore uſus Corticis, & repetitionis illius tertiùm renovatæ, rite, & juxta caſus exigentiam, puerperiis.

XVI. *Monialis* quædam prope octogenaria, ac ideo jam emerita, & Cœnobio Sanctæ Mariæ Magdalenæ, quod diu gubernaverat, percara, laborabat duplici Tertianâ, per ſubingreſſum Paroxyſmorum continuâ, ſuoſque motus ſatis obſcuros habente. *D. Davinio* curanti, quippe Medico illius Monaſterii ordinario, in ſocietatem adjunctus, propono uſum Corticis, ſeptimâ die vix elapsâ; Febris enim fere ardens fieri videbatur: tanta erat ſitis, ariditas totius cutis, & ſinè quiete jactatio indeſinens; quæ morbi, & ſymptomatum intenſio, ætati minimè congruens, magnum faceſcebat negotium, & ſolicitabat auxilia. Cum autem non conveniremus ſemper ſtatis horis, retulere mihi Moniales, *D. Davinium* relinquere arbitrio meo liberam præſcriptionem Corticis, ſi mihi placuiſſet præſcribere, ut & doſim illius. Præſcripſi idcirco ad drachmam in formâ boli quotidie mane per tres dies, & ad ſemidrachmam bis in die ad alios tres dies. Subſtitit Febris; ſed perſeverabat ſitis, non obſtante potu refrigerantium liberaliter permiſſo. Iterum præſcriptus eſt Cortex ad drach. ſs. ſemel tantùm

tùm in die, cujus uſu depulsâ jam Febre, meliùs habuit Ægrotans; non tamen adeò feliciter convaluit, quin opus habuerit identidem repetitione Chinæ Chinæ, ob duas ſaltem, quas paſſa eſt, recidivas in diuturnâ ſuâ, & difficili convaleſcentiâ. Morituram certò credidiſſet quiſque intrà undecimam ad ſummum, ni per Corticem inhibitus fuiſſet morbi progreſſus. Vixit tamen adhuc ad ſeſquiannum, quo exacto, ut *D. Davinius* retulit, obiit Pleuritica, aut Peripneumonica, vigente extremo frigore algidiſſimi Januarii anni 1709.

XVII. *D. Dominicus de Traeris*, inclinante Æſtate anni 1708., corripiebatur ab aliquot jam diebus Tertianâ duplici, per ſubintrantes Acceſſiones continuâ, ſemper quidem intensâ, ſed obſcuris exacerbationibus, ac remiſſionibus viciſſim interpunctâ. Et cum malum in dies augeretur ultra debitam proportionem, non obſtantibus remediis ab alio, qui eidem aſſidebat, præſcriptis, me quoquè accivit, qui curationem poſtmodum ſolus exegi, ob ſubortam immediatè ipſius Curantis ægritudinem. Eo igitur tempore, quo primùm ad Ægrum acceſſi, vix diſtinguebantur Exacerbationes, & Remiſſiones: diſtinguebantur tamen; & ab initio morbi longè clariùs fuiſſe diſtinctas, certiorabar a cunctis. Lingua illi aridiſſima erat, labiaque præ rubore flammea, & arefacta, urinæ craſſæ, rubræ, ſeu croceæ, ferme ac ſi Æger vero Ictero laboraſſet: manus, & digiti aſſiduo tremore obſidebantur, mens confuſa erat, & difficulter ſe explicans, cum aliquâ tamen advertentiâ, & cognitione; nec ſemel, licèt rariuſculè, apparuerunt motus ſingultuoſi. Pulſus tantùm validus erat, frequens tamen ſupra modum, cum acerrimo ad tactum calore. De vehementi aliquâ ſuſpicans ego Capitis inſomnis, & ſubdeliri affectione, ſtatim, repetitâ novâ, præter celebratas ab initio,

tio, ſanguinis detractione, alvoque per clyſterem ſubductâ, & largo (quem tamen Æger, licèt areſcens, parum guſtabat) imperato Aquæ, aliorumque refrigerantium potu, Opiatam præſcripſi, ex Confectionibus Cardiacis, aliquâ ex parte, majore verò, ex Chinâ Chinâ compoſitam, de quâ bis, ac ter in die ſumebat quantitatem modicam, itaut Methodum meam, pro Subcontinuis Pernicioſis deſcriptam, impleret; quo factum eſt, ut intrà quatuor circiter dies, decremento quotidie manifeſto, Febris illa ad Ardentem tendens, integrè, ac nullo negotio ſublata fuerit, ſinè ullâ penitùs recidivâ; ni recidivæ nomine donare velimus ſimplicem Tertianam, quâ, tum correptus fuit circa Solſtitium Æſtivum anni ſequentis, tum facilè inſimul liberatus.

XVIII. Clariſſimus J. C. D. *Peregrinus Barberius* Conſiliarius Juſtitiæ Sereniſſimi Ducis, annum agens ætatis ſuæ 59., poſt diuturnam, gravemque ægritudinem, Romæ, ubi a longo jam tempore domicilium ſtatuerat, contractam, poſtque plures Recidivas æquè graves indè ſubortas, tandem ope Chinæ Chinæ in eum valetudinis ſtatum devênit, ut valuerit adventante Vere, Româ relictâ, fieri redux in Patriam, debilis licèt, taloque malè firmus. Varia poſt reditum paſſus Mutinæ per totam Æſtatem incommoda, die tandem ſecundâ menſis Septembris Febre corripitur, quæ Tertianæ duplicis, Subcontinuæ tamen, typum periodicum ſervat. Accidentia morbi, tertiâ ſtatim ægritudinis die, ſatis gravia ſe produnt, ſitis nempe cum linguæ ariditate, jactatio, capitis dolor gravativus, mentis obtuſio quædam, & perexigua morboſi ſui ſtatus dignotio, urinæ impenſo rubore, & quantitate inſigniter imminutâ peccantes &c. Matutinis tamen horis, tum Febris, tum ſymptomatum omnium ſuccedit quotidie non contem-

nenda remiſſio. Adminiſtratâ rurſus Venæ ſectione, quæ non longè ante morbum, ob non modicum ſanguinis ſputum tuſſi rejectum, fuerat celebrata, adhibitiſque aliis pro re natâ remediis, qualia methodicè præſcribi ſolent, morbus procedebat Acutorum greſſu, ancipitis quidem exitus ſigna jugiter præbens, ſed quintâ potiſſimùm die majus etiam portendens periculum. Sextâ nihilominus, tanta, taliſque apparuit prægreſſæ Exacerbationis remiſſio, eâque ſenſim proportione illa proceſſit, ut veſpere nullus fuerit, conſuetæ cæteroqui, quotidianæ Exacerbationis inſultus. Duravit malacia iſthæc uſque ad veſperas ſeptimæ diei: cùm ecce ex improviſo tam vehemens ſuccrevit Exacerbatio, ut vita illius in non leve diſcrimen fuerit adducta. Aderant quippe, non modò ſymptomata quintæ diei longè intenſiora, ſed & inſuper alia graviora; delirium ſiquidem ſupervenerat tale, ut, nec quicquam ad rem loqueretur, neque Medicum, aut Aſſidentes noſceret, neque de quoquam (eo poſtmodum ſedato) memor eſſet ampliùs. Delirio ſucceſſit ſoporoſus affectus a Lethargo parum diſtans, vi cujus clamosè vocatus vix palpebras attollebat. Pulſus hoc caſu exilis erat, inæqualis, parumque conſiſtens; reſpiratio crebra, lingua ſcabra, urina fere nulla, eaque lixivialis. Mane ſequenti nonnulla equidem, ſed paucula obſervata eſt remiſſio Febris, atque ſymptomatum, vi cujus validam oblationem Corticis ſum meditatus; ſed me cunctantem reddebant ſuſpiciones de labe aliquâ forſan latente in infimo, vel medio Ventre, quod mihi per literas jam indicaverat Amicus doctiſſimus, ſolerſque Anatomicus *D Pacchionus* Romæ illi medicinam faciens, auxeratque poſtmodum ſuſpiciones hujuſmodi diuturna, & difficillima convaleſcentia, prægreſſum ſanguinis ſputum, dolor quintâ ip-

sâ

sâ morbi hujuſce die inter medii, infimique Ventris confinia ſubortus, & reſpirationem reddens nonnihil difficilem, egeſtio fæcum, a longo jam tempore nonnunquam ſanie quadam, vel ichore infectarum, cum teneſmo temporaneo, quaſi hæmorrhoides internæ, vel Inteſtina potiùs (quod ſum ſuſpicatus) cuniculoſo quopiam, aut ſinuoſo ulcere obſiderentur &c. Verùm, his omnibus in gravi, celerique periculo tandem ſepoſitis, mane ipſo octavæ diei morbi, Corticem propinavi ad unc. ſs., & ſerò ad ſcrup. iv. Per totam diem Febris ſemper facta eſt remiſſior; ſed noctu horâ inſolitâ, quippe interturbatâ periodo, iterum exacerbata eſt ſenſibiliter cum pulſu elato, & aliquâ ſenſuum hebetudine, necnon cum ſuperveniente ſurditate, ut Acutorum mos eſt, ſive ut morem eſſe Chinæ Chinæ opinatur *Mortonus*. Die tamen nonâ iterum ſcrup. iv. Corticis mane tantùm præſcripſi, obſervaturus veſpere quid indè ſuccederet. Cum autem Febris veſpere procederet quidem, ſed non exacerbaretur, neque tunc, neque noctu, die decimâ Venerabilis oblationem, eo mane cæteroqui deſtinatam, ſum remoratus, novi interim Corticis ſcrup. iv. iterum exhibens. Hinc veſpere Febris ſenſibiliter remiſſa eſt; ego verò, propinatâ jam intrà horas 48. unciâ unâ Chinæ Chinæ, ſubſtiti pro tunc. Undecimâ die Febris facta eſt remiſſior, & longè remiſſior adhuc die duodecimâ. Cum tamen Æger, dimiſsâ jam ſurditate, inciperet conqueri de ſuperſtite mentis ſegnitie, ſibi naturaliter valde prompto omninò inſolitâ, multùmque incommodâ, idque inſonti Cortici adſcriberet, inſtitit propterea, ut remedium aliquod Caput roborans illi præſcriberem, quod fungeretur vice Antidoti, Chinam Chinam, ut putabat, hebeteſcere facientem, corrigentis. Id ſtatim me præſtiturum ſpopondi; rurſuſque inſcio novam Chinam

 Chi-

Chinam ad drach. ſs. in formâ boli, ut ajebam, Cephalici, bis in die ſumendam, eveſtigio præſcripſi; cujus uſu cum Caput ſibi in dies roborari aſſereret, ſimulque obliterarentur leviores, noctu identidem obrepentes, acceſſiunculæ, recuperatâ tandem longè firmiore, ac antea, valetudine, fraudem illi meam revelavi, & riſu unanimi laudata eſt inſons deceptio.

XIX. *Peregrinus Zecchinus* Febre Tertianâ duplici, validâ, celeriterque Subcontinuâ factâ detentus, cum Exacerbationibus vehementibus æquè, ac obſcuris, ordinatis tamen, urinâ ſupra modum rubrâ, vigiliis gravibus, crudâque, & ad exceſſum vergente alvi lubricitate, tam violenter torquebatur ab hujuſmodi Febre, ut, cum jam appropinquaret morbi ſtatus, & fere obliterarentur incrementa, & decrementa acceſſionum, facilè decreverim, imminente ſeptimâ morbi die, offerre modicum Peruviani Corticis, quoniam reliqua remedia præſcripta, tam Chirurgica, quàm Pharmaceutica, invalida deprehendebantur, pro imponendo, ut par fuiſſet, moderamine efferveſcentiæ febrili, nimiùm latè furenti. Priuſquam ergo ſeptima invaderet, de more fortior, Exacerbatio, præſcripſi Corticem ad drach. j. in formâ boli, mane, & ſerò ſumendam, cum Aquâ Card. bened. ſuperbibendâ, tum eâ die, tum etiam ſequenti, ni priùs ipſe ad Ægrum inviſendum rediiſſem. Sumpſit; eâque die, ut ferebat morbi conditio, graviſſimè habuit. Imò, cum de vitâ illius prope actum eſſe crederet importuna, loquaxque ejuſdem Soror, acceſſit ea ad me mane ſequenti valde diluculo, ferme increpans, eò quòd ad Ægrum proximè moriturum, extremiſque Sacris nondum munitum, non adhuc rediiſſem. Uno verbo, adeò læſit patientiam meam gracitans muliercula, ut coactus fuerim primò reſpondere, me certò ſcire, nil

damni

damni ex morâ meâ Ægrotanti emergere, vel potuiſſe, vel poſſe, dummodo interim conſtans eſſet uſus jam præſcripti remedii, cujus effectus nondum ſenſibilis eſſe poterat, tandemque ſubjungere, quòd, ſi erat illi impatiens moræ, Medicum diligentiorem quæreret, & abiret abs me. Repoſuit illa mihi, ſe id facturam, dummodo ipſe permitterem, nec ægrè ferrem; quandoquidem id poſcebat quamprimum valde deterior Ægri ſtatus. Tunc ego conſiderans, poſſe me ſubire cenſuram de charitatis defectu erga Ægrotum pauperem, inſuperque poſſe contingere, ut in Medicum aliquem Cortici infenſum facilè Mulier incideret, qui mala ſaltem ſuccreſcentia incœpto Corticis uſui poſſet adſcribere, eoque proinde rejecto, inertia ſubſtituere, ne dicam noxia, meamque idcirco ceſſationem ab opere poſſe per accidens Ægro pernicioſam fieri, & fortaſſe lethalem, Chriſtianâ ſtatim pietate motus, -- Redi Mulier, dixi, ad Ægrum tuum, ad quem & ipſe mox redibo ſolo charitatis intuitu, ne ſcilicet, quem ſervare manibus hiſce debilioribus ſpero, forſan ſub valentioribus pereat -- Paulò poſt ad Ægrum acceſſi, & graviter quidem ſe habentem, ſed non ut ſuſpicabar, inveni. Nil itaque innovando, conſuetos tantummodo Corticis bolos cum Aq. Card. bened. continuandos, duxi, quorum ope intrà triduum a Febre planè liber evaſit. Cumque ſubinde valde copioſa Criſis per urinam, modicâ inſimul comitante diarrhæâ, ſucceſſiſſet, abſque ullâ etiam Recidivâ perfectè convaluit.

Non multò ante, eâdem ſorte, eâdem methodo, eodemque morbi non abſimilis tempore, curaveram *Rev. D. Nicolaum de Septis* Eccleſiæ Albereti Archipresbiterum, prope octogenarium, nec proinde morbo tam gravi ſuffecturum, niſi fuiſſet Cortice adjutus, quo me-

diante, a Febre ſtatim evaſit ſinè Recidivâ, vitamque ad biennium feliciter protraxit. Illius tamen curationem ordinatim deſcribere ſuperſedeo, ut & poſtremam merè ſenilem, cui lentè ſuccubuit, ægritudinem, ne longior ſim.

XX. Idem *D. Dominicus de Traeris*, paulò ante memoratus, ſub initium Autumni 1710., concurrente non unâ causâ procatarticâ, correptus eſt Tertianâ duplici Subcontinuâ, cum ſymptomatis non longè abſimilibus iis, quæ non multò ante retulimus, ſed paululùm remiſſioribus. His adjungebatur oblocutio quædam, & repetita plurium Lumbricorum excretio per vomitum. Tranſactâ die morbi ſeptimâ, meditatus ſum oblationem Corticis, dummodò aliqua, ut conſueverat, apparuiſſet remiſſio in octavæ principio; metuebam ſiquidem ex obſervatâ obſcuratione præcedentis Exacerbationis, Febrem jam in continuam eſſentialiter degeneraſſe. Apparuit autem remiſſio, non modò conſueta, ſed, ut verum fatear, etiam major, ac conſueviſſet: cumque præceſſiſſet nox ſatis tranquilla, & aliquis in carpis obſervaretur mador, mihi viſus ſum prævidere declinationem morbi, Cortice non indigentem. Nihilominus, nec ſatis fidens inconſtantiæ morbi, nec quicquam metuens ab uſu Corticis, quandocumque etiam bona Criſis fuiſſet imminens, neque inutilem planè reputans Corticem in verminoſo apparatu, illum præſcripſi in formâ Opiatæ ad ſemunciam, abſumendam pro medietate ſtatim, & pro alterâ medietate altero mane. Sumpſit ille, ut præſcripſeram; nec ulla amplius facta eſt exacerbatio Febris: imò, renovatâ eâdem Opiatâ, intrà quatuor ſucceſſivos dies abſumendâ, ad drachmam nempe unam Corticis quolibet mane, omnis omnino ſublata viſa eſt radix Febris, comitante videlicet uſum Corticis copio-

sâ,

sâ, & criticâ excretione urinæ, illamque ſubſequente criticâ pariter, copiosâ, & diutiùs protractâ expnlſione nocturni ſudoris, uſque ad liberalem pulvinarium humectationem. Verùm, his non obſtantibus, poſt aliquod ſpatium temporis, breviuſculam recidivam paſſus eſt tribus levioribus Tertianæ Febris acceſſibus, a quibus tamen ſtatim poſt ſalvatellæ apertionem convaluit.

Hiſtoriam autem hanc non ideo retuli, quia in eâ vires Corticis fuerint eximiæ: puto enim morbum ex ſe fuiſſe tunc temporis propenſum ad declinationem, & Criſim, ſaltem imperfectam; ſed retuli ſolummodò, ut pateat experientiâ duce, hujuſmodi remedium Criſes quoquo modo diſpoſitas, vel promovere pro viribus, & pro diſpoſitione materiæ, vel eas ſaltem non impedire, aut remorari, ut ex Hiſtoriâ etiam hanc præcedente manifeſtè conſtat.

Tempore quoquè primæ ægritudinis ejuſdem *D. de Traeris* Caſus alter contigit longè præſtantior, ac verè admirabilis de Febre inæqualiter remittente, ſed malignâ, & efferâ, quâ detinebatur *D. Geminianus de Emilianis* Sacerdos, & Ludimagiſter, quem curabat *D. Ferrarius*. Hic deinde me ſocium voluit, eò nomine, ut decernerem, an oblatio Corticis more meo, quam meditabatur ipſe probè conſcius methodi, & efficaciæ illius, locum habere poſſet in tali Caſu. Sed Hiſtoriam deſcribere ſuperſedeo, quia illam ab ejuſdem relatu paulò infra Lector habebit. Æquum eſt autem, ut Illi uni adſcribatur curationis honos, qui me cunctantem priùs habuit (fateor) quàm conſentientem. Ejuſdem pariter Sacerdotis Matrem, eodem tempore ad extrema ferme redactam, &, ambobus nobis curantibus, ope Corticis reſtitutam, deſcribet idem *D. Ferrarius*, ejuſque itidem Hiſtoriam inter communicatas infra reponam.

CAPUT III.

Hiſtoriæ memorabiles Intermittentium Pernicioſarum, agentium ferociter in tertiam primariò corporis regionem, eodem quoquè ritu ſanatarum. Harum ſpecies unica eſt.

Lethargica.

IN hac Febrium Pernicioſarum ſpecie poſtremâ Lector animadvertat velim, eam eſſe graviorem, ac eſſe videatur. Et licèt in Caſibus infra poſitis non ſemper deſcribantur ſimul accidentia, lethalem morboſi ſoporis intenſionem indicantia; ſemper tamen, cùm *Lethargum profundum* dico, intelligo verè id, quod hoc nomine venit apud Medicos. Neque enim hyperbolicè loqui, ſed fideliter morbos deſcribere mihi mens eſt, & quidem diſſimulando potiùs nonnihil, quàm amplificando illorum gravitatem: quod planè factum eſt quoquè in antecedentibus omnibus. Si enim exactam Ægrorum hypotypoſim proſecutus eſſem, profectò, ſicuti aliqua Hiſtoria, ubi nonnunquam id quoquo modo actum eſt, mirabilis viſitur, ita quælibet alia non minùs mirabilis appareret. Cæterùm, quàm gravis ſit hæc ſpecies Lethargicæ, Cerebrum lethaliter impetentis (ita ut, qui ſic moriuntur, febricitantes, a Medicis parum doctis, vel non parum vafris, non ex Febre, ſed ex Apoplexiâ caſu ſubortâ mortui dicantur) ſatis oſtendit obſervatio, quæ hìc velim conſideretur, nempe, quòd in Febribus hujuſce ſpeciei ferè ſemper contingit Recidiva, ſæpe etiam gravis, ſubſequiturque difficilis convaleſcentia, ex difficillimâ eradicatione cauſæ, ad nervorum uſque principia translatæ, ibique ſecundùm aliquas ſui reliquias tenax conturbernium agentis. Sed

jam,

jam, quæ modò dicta ſunt, ex re ipsâ eluceſcent.

I. Decumbebat duplici Tertianâ Intermittente, intensâ tamen, detentus *D. Comes Alphonſus Saxus* in medio curſu floridæ adoleſcentiæ ſuæ, eumque curabat *D. Riccius*. In quodam graviore Paroxyſmo, circa decimumquartum morbi diem, incidit Ille repentè in profundiſſimum ſoporem, a quo difficillimè expergiſcebatur. Gravitas ſymptomatis, & extraordinaria Febris intenſio, eo adjuncto manuum tremore, qui bibentem in actione ſuâ penitùs impediebat, amantiſſimos Parentes impulit, ut, pro ſervando Primogenito ſuo, alterum etiam Medicum conſulerent. Accitus ego veſpertinis horis, inveni illum graviſſimo ſomno oppreſſum, non reſpondentem, etſi altâ voce vocatum, vixque oculos aperientem, dum validè concuteretur, & dolorificis cruciaretur irritamentis. Appoſuerat ideo ſtatim Veſſicantia, præmiſſis antea venæ ſectionibus, aliiſque remediis, Medicus curans. Et quoniam ſudor quidam in illius Acceſſionis progreſſu erumpere videbatur, propoſuit idem Medicus Lapidem Bezoarticum ad hujuſmodi excretionem promovendam; quod remedium lubenter admiſi, ſudoris indè progreſſum, & Febris, ſymptomatiſque pernicioſi remiſſionem ſperans. Redeuntibus autem nobis circa primam noctis horam, ſuppreſſum invenimus, conſpicuum antea eruptione quadam univerſali, ſudorem; cujus loco particularis, & minuta tantùm ſupererat circa frontem ſudatiuncula, cum majori Febris intenſione, univerſali ferè tendinum ſubſultu, & Lethargo inexpugnabili, adjunctoque inſuper narium ſtertore, & ſpiritu ſublimi. Metuens ego, ne in illâ ipsâ Acceſſione diutiùs protractâ occumberet Æger, non auſus ſum Chinam Chinam proponere, niſi ſub conditione, quòd pulſus, poſt aliquot horas explorandus ab Aſ-

ſiden-

ſidente Juniore Medico, mecum praxim obſervante, polliceretur ſecuritatem aliquam de protrahendâ Vitâ in alteram ſaltem Acceſſionem. Interea propoſui grana duo Salis volatilis Viperæ, ſtatim exhibenda ex cochleari cum liquore idoneo, quibus ſuperbibendam præcepi, ſi fieri poſſet, liberalem Aquæ quantitatem, dein Adſtantem monui (*D. Riccio* cunctis, quæ propoſueram, conſentiente) ut, adimpletâ conditione, quam illi indigitaveram, ex pulſu dignoſcendâ, in noctis decurſu drachmas tres Corticis majori, quâ poſſet, celeritate exhiberet Ægrotanti, dummodo is deglutire non prohiberetur a ſomniculosâ ſuâ ſtupiditate. Deo dante, quâ diligentiâ peracta fuere animæ negotia in lethargico, eâdem quoquè fuere abſoluta reliqua, morbum reſpicientia, per oblationem Corticis: & mane paucula aliqua obſervata eſt Febris remiſſio, ut & aliqua mentis, ac ſenſuum alacritas. Atque ideo, cum eâ die levior tantùm Acceſſio fieri conſueviſſet, ſperavi, continuationem remedii poſſe tempeſtivè impedire Paroxyſmum graviorem, atque adjunctum ſoporem, tertio quoquè die, ut mox intellexi, aliquo modo antea etiam recurrere ſolitum. Sed, præter conſuetudinem, & præter expectationem curantis Medici, eâ ipsâ die afflictionis de more minoris, nova, & vehementior adhuc facta eſt Exacerbatio cum motibus convulſivis, jugiter apparentibus, & cum lethargo fortiore, itaut, nec per capillorum evulſionem, nec per aliam quamcumque dolorificam vim illatam, reſponderet, dimoveretur, aut oculos aperiret. Tunc verè credidi, mortem imminere, Cortice ante paucas horas oblato ad eam impediendam haud ſatis idoneo, propter viciniam inſolitam, inſolitamque vehementiam talis acceſſionis: etſi alioqui major Febris accenſio, ab epotâ Chinâ Chinâ nonnunquam contingens,

in bonis haberi ſoleat ab Auctoribus; quod & ipſe non ſemel obſervavi, obſervavitque præ omnibus Anonymus aliàs citatus his verbis -- *Ce Febrifuge ſemble encore quelque foïs allumer la fiévre après la premiere priſe. Mais il ne l'augmente, que pour la mieux combattre, & ce deſordre apparent eſt la marque la plus aſſurée de ſon triomphe, car plus il a rendu un accès violent, plus on eſt aſſûré qu'il ne ſera pas ſuivi d'un autre* -- Sed ego hoc caſu aliud ſum ſuſpicatus, ob vehementem intenſionem, Febris non modò, ſed & ſimul ſymptomatis. Repetito nihilominus interim Sale Viperino, meliore, quo datum fuit, modo, & juvenili, robuſtâque coadjuvante naturâ, ſuſtinuit ille revera eandem acceſſionem, in cujus progreſſu aliqua facta eſt profundiſſimi ſoporis diminutio. Propterea ſtatim repetitus eſt Cortex ad unc. ſs. duplici hauſtu, Febriſque poſt aliquot horas cœpit remitti (prout de more jam ſuo) & cum Febre lethargus. Cum verò appropinquaſſet hora gravioris acceſſus, quâ obitum illius ſibi nunciari metuebat, expectabatque trepidans afflicta Genitrix, loco novæ acceſſionis, major apparuit veteris declinatio, intantum, ut eâ ipsâ die vegetus mentis, ac ſenſuum, & quò ad Febrem ſatis leviter ſe habens, ab omnibus, vel rudibus, & famulis, nedum Amicis, atque Nobilibus, evidenter cognitus fuerit. Procedente itaque per gradus levamine, & continuato juxta methodum Chinæ Chinæ uſu, brevì remanſit a reliquiis febrilibus liber, ut ſtatim a periodo liber remanſerat, & a ſoporoſo ſymptomate. Febris ſolutionem comitata eſt copioſa priùs, ac critica urinarum excretio, mox & diarrhæa ſpontanea, non ſinè infectione quadam mucoſâ, & ſubcruentâ, torminibus tamen caſsâ, quæ ad aliquot dies moderatè, & cum facili tolerantiâ proceſſit, clyſteribus tantùm ex lacte, & ſaccharo identidem in-

jectis.

jectis. Sic integram nactus eſt Ille valetudinem ſinè ullâ recidivâ, aliove unquam ampliùs ſalutis incommodo, excepto pertinaci tendinum ſubſultu, qui, ſicuti toto Ægritudinis tempore validè perſeveravit, ita & tempore convaleſcentiæ, imò & poſt ipſam, non planè ſubſtitit; ſed ſanum quoquè, ac vegetum, non modò noctu inter dormiendum, verùm & interdiu, dum comederet, biberet, aliudve ageret, per aliquot hebdomadas afflictavit. Aſt tædio tantùm affecit, non noxâ; tandemque ſponte penitùs evanuit.

II. Eodem fere tempore accerſitus fui ad inviſendum Judæum quemdam, nomine *Lazarum Pacificum*. Is, ut retulit Medicus curans, poſt Febrem, primò validam, mox lentiorem, atque diuturnam, inſuper diarrhæam contraxit, quæ poſtmodum in dyſenteriam migravit, eâdem durante Febriculâ. Demum, dyſenteriâ rurſus in diarrhæam conversâ, cœpit ſimul Febris typum manifeſtum acquirere Tertianæ duplicis intenſioris. Tantùm ſcilicet valent alvinæ dejectiones ſinè coctione, aut ſinè præviâ inteſtinâ ſecretione, ad abigendas Febres. Hæc autem Febris in invaſione ſuâ ſoporem ſimul aſcivit admodum profundum; quo circa declinationem Acceſſionis evaneſcente, ſtupidus, attonitus, & immemor ad plures horas Æger remanebat. Cum verò ſymptoma iſtud quotidie creſceret, adeout fieret quaſi continuum, pari pacto, ac tales fiebant, ſe mutuò excipientes, paroxyſmi febriles: cumque a principio Acceſſionis uſque ad ſtatum, & ultra, lethargus tam fortis ingrueret, ut jam mortem minaretur intrà unam, aut alteram Acceſſionem in Subjecto, morbi acutie primùm, mox & diuturnitate confecto, Corticem Peruvianum propoſui, largâ doſi celeriter exhibendum, adducens in exemplum caſum recentem *D. Comitis*

Saxi.

Saxi. Et quoniam nondum mihi fuerat occaſio oſtendendi, vel communicandi huic Medico, cujus nomen & hìc juvat reticere, quantùm in ſimilibus caſibus Cortex valeret (nondum enim mihi cum illo contigerant, quas ſupra innui Cap. 2. Hiſt. 9., circa hujuſce remedii adminiſtrationem altercatìunculæ) ſubdidi, ut curioſus attenderet, viſurus nempe, quæ cæteroqui non tam facilè crediddiſſet. Annuit ille tunc, meæ morem gerens aſſertioni, etſi non bene credulus (neſcio autem cur non annuerit poſtea in aliis caſibus, cum in hoc efficaciam remedii clarè deprehendiſſet) & Corticem præſcripſit, prout Illi indigitaveram. Et ecce, ſtatim imminuto paroxyſmo, oblationem validiuſculam Corticis ſubſequente, alteroque prorſus inhibito, ſymptoma ipſum ſoporis ſimul evanuit; quare brevì a Febre, a lethargo, & a diarrhæâ liberatus eſt Æger. Tunc, ſtupente Medico, eidem communicavi plura illi incomperta circa uſum Corticis, monuique ex corde, ne negligeret quæ candidè communicaveram, ſi Ægrorum ſuorum ſaluti, & propriæ exiſtimationi optabat prodeſſe. Excepit ille monitum ſatis humaniter; ſed paulò poſt memoriâ excidit. Recidit autem Æger poſt tres circiter hebdomadas in eaſdem Febres, ſed leviores, aliquâ tamen adhuc in ſomnum propenſione comitatas, quibus methodicè priùs curatis, nec tamen abeuntibus, denuo repetitus eſt Cortex ad ſemidrachmam bis in die, cujus ope abſque alio incommodo perfectè convaluit.

III. Eximius Juriſconſultus, & Sereniſſimi Ducis a Secretis, & Status Conſiliarius, *D. Gaſpar Jovanardus* Febre corripiebatur Tertianâ ſimplici intermittente; cum pauco tamen rigore invadente, cujus duobus jam paroxyſmis elapſis, celebrata eſt die vacuo phlebotomia, indicata a plenitudine, & ab urinâ rubrâ, craſsâ, &

paucâ.

paucâ. Eo ipſo die circa veſperas leviter incaluit, & pulſus aliquam alterationem ſuſcepit, quæ tamen mane ſequenti ſoluta eſt. Circa meridiem redit Acceſſio tertia principalis, quâ invadente, incipit Æger præter morem nonnihil obloqui, mox difficulter conceptus ſuos exprimere, quod & ipſe noſcebat, impotens tamen ſeſe corrigere, dum unum verbum pro alio identidem proferebat. Tandem dormire cœpit: ſed ſomno tam forti, ut difficulter poſſet ab Adſtantibus excitari, &, ſiquidem excitabatur, minimè ad rem reſpondebat, iterumque labebatur in ſomnum. In Acceſſionis ſtatu ſopor imminuebatur; principia tamen nervoſi generis in capite graviter affici, demonſtrabant motus tremuli manuum, & ſubſultus tendinum. Declinavit nihilominus ſatis feliciter Paroxyſmus, & mane ſequenti ſatis leviter ſe habuit Ægrotus, vix tantillùm febricitans. Repetita eſt ideo ſtatim phlebotomia, præmiſſo clyſtere, & acta quæcumque ex arte in hiſce circumſtantiis peragi ſolent. Veſpere (ſextâ die) rediit febricula correſpondens quartæ diei: & licèt leviuſcula fuerit, aliquem tamen mentis, & loquelæ torporem, mox & ſoporem induxit; quod mihi, cæteroqui ancipiti, anſam dedit, ut decernerem de miniſtrando celeriter Cortice, priuſquam quarta ingrueret (ſeptimâ die) fortior Acceſſio. Conſilium ſtatim communicavi *D. Candrino* Aſſidenti, nil tale opinanti, nec exitium tam præceps, ut ego ſuſpicabar, adhuc metuenti. Meis tamen annuens votis, atque rationibus (quas ſcilicet vel ipſis Auditoribus meis, qualis ille fuerat, libenter expono) noctu in remiſſione Febris obtulit Corticem, cujus drach. vj. duobus hauſtibus ſejunctis aſſumpſit Patiens, octo horis ante quarti fortioris Paroxyſmi adventum. Viſus eſt ille interim bene ſe habere; ſed adventante Acceſſione formidabilia ſupervenere

venere ſymptomata (quæ cæteroqui mitiora ſperaveram) delirium ſcilicet manifeſtum cum manuum, & linguæ tremore, dein lethargus inſuperabilis, & cuilibet refractarius cruciatui, motus convulſivi artuum, & totius corporis, ac inſuper in progreſſu Acceſſionis frequens, importunuſque ſingultus. Verè a Cortice, tam prope Acceſſionem oblato, inhibitionem Paroxyſmi nequaquam ſperabam; ſed neque illum cæteris majorem fore, imò potius a Chinâ Chinâ, ut frequentiùs aſſolet, nonnihil imminuendum, credidiſſem. Quod autem aſſequi tunc datum non fuit, fidenter expectabam de more ſubſequente Acceſſione, deductâ videlicet in actum medicaminis activitate; pro cujus eventus ulteriori probabilitate, novum Corticem offerri curavi in graviſſimæ illius Acceſſionis (quam quidem ægrè tranſegit) remiſſione: non retardatâ tamen interim adminiſtratione Sacramentorum. Paulò poſt cœpit ſe exerere virtus recèns roborata Febrifugi; quippe nullus ampliùs rediit Paroxyſmus, nulla oblocutio, ſopor nullus, nec ullum ex iis, quæ antea viſebantur, ſymptomatis. Atque ita intrà tres circiter dies ab omni penitùs Febre immunis evaſit. Paulò poſt Rus adiit; ubi, poſtquam ad aliquot dies permanſit, dum Corticem per modum levioris alterantis aſſumebat, iterum nihilominus correptus eſt Tertianâ duplici, quæ tam levis viſa eſt, ut renuèrit ipſe in Urbem regredi ad curationem illius. Quinto tamen Acceſſu, me illum Ruri inviſente, & redeuntibus iiſdem omnino ſymptomatis, etſi aliquantulùm mitioribus, coactus fui validâ rurſus methodo Chinam Chinam præſcribere, a cujus uſu ipſum ſuperſedere juſſeram ſtatim ac Febris revixit: quiâ epotâ, ſedata ſunt omnia, ſubſequente interim ſudore univerſali, ſed modico, quo reliquiæ Febris diſcuti viſæ ſunt

Reci-

Recidit ille nihilominus in Febres mitiores, quæ ſine Cortice remediis tantùm vulgaribus ſopitæ ſunt: ſed & iterum poſt aliquot dies ſuſcitatæ, ſibique ſolis relictæ, donec tandem beneficio tempeſtatis ſponte evanuerint. Ab eo tempore nullam ampliùs Febrem paſſus eſt, præter Ephemeram tempore Veris, a causâ procatarticâ oriundam. Licèt autem cuncta ſui Gradus munia perfectè obiret, non tamen robuſtam valetudinem, quâ fruebatur ante morbum, planè reſumpſiſſe videbatur; adeòque nonnunquam uſus eſt remediis domeſticis, puta, Vino abſynthite, Syrupo de Cichorio cum Rheo, & ſimilibus. Cum verò Autumno ſequenti meditarer illi nervoſiorem prophylaxim inſtituere, tincturamque chalybis (præmiſſis præmittendis) ad aliquod tempus offerre, ex improviſo, graviſſimis actus negotiis, Romam migravit, ubi, rigidiſſimo ſupra morem Hyemis anni 1709 tempore, correptus Peripneumoniâ, ni fallor, ibi tunc temporis Epidemicâ, intrà paucos dies, non levi hujus Urbis jacturâ, diem ſuum obiit.

IV. Nobiliſſima Matrona *D Marchioniſſa Octavia Capraria Montecuccola*, jam proximè octogenaria, Febrem Tertianam patiebatur adeò abſconditam, adeòque difficulter explorabilem ex pulſu (quippe ſummè inæquali, ac ſyſtematico fere ſemper, præcipuè verò tempore Paroxyſmi) adeò latentem, inquam, Tertianam patiebatur, ut ea potiùs ex ſopore profundo, de tertio in tertium invadente, cum obſcurâ quadam extremorum frigiditate, quàm ex ullo alio charactere magis proprio, diſtingueretur. Symptoma iſtud inſigne, pro vero Morbo habitum, Medicos curantes diſcordes reddidit de repetendâ phlebotomiâ, ab initio jam celebratâ; obſtabat quippe ætas, & habitus corporis, cachecticus reputatus, ac in Hydropem pronus ex recenti qua-

dam

dam infirmitate, quam non multò ante paſſa erat Bo- noniæ cum ſuſpicione etiam tum incipientis Hydropis, juxta aſſertionem curantium Medicorum. Ad componendum diſſidium advocor & ego, qui, ex relatu nondum probè conſcius periodi tertianarii, conſiderans affectionem capitis fere ut morbum eſſentialem, ſuſpicanſque ſimul quicquam aliud latere, ob inſignem pulſus inæqualitem, Ægræ, ut aſſerebatur, etſi fermè octogenariæ, minimè familiarem, inſuperque obſervans, habitum illius nil cachectici verè præſeferre, calculum appoſui pro alterâ ſanguinis miſſione: quâ feliciter peractâ, & redeunte nihilominus per circuitum manifeſtum ſopore profundiſſimo, ac Febre, facilè deprehendi, naturam ſoporis lethargici eſſe aliam ab eâ, quam ex relatione conjectaram. Certiorem adhuc de hoc me reddidere Aſſidentes, qui Circuitum ſibi quoquè obſervatum aſſeverabant, illumque paroxyſmum jam tertium eſſe fatebantur, quo verè ſopor parum ab Apoplexiâ videbatur diſtare; atque in eam facilè forſan degeneraſſet, niſi Acceſſionis remiſſio intuliſſet quoquè remiſſionem ſymptomatis uſque ad eum gradum, ut commodùm licuerit Sacramentorum adminiſtrationem perficere. Periodo rite intellectâ, dignovi ſtatim, confugiendum eſſe ad Peruvianum Corticem, pro inhibendo Lethargo inſimul, & Paroxyſmo. Sed quia vix a longè, & quaſi per modum neglectus memorando Corticem, ad impetrandas inducias (cum periodicus eſſet, & ſoboles ipſius Febris periodicæ ſopor ille mortiferus) quia, inquam, vix Corticem memorando, alter e duobus Medicis, potior in Curâ, protinus exhorreſcebat, ego ad evitandas fervidiores altercationes, quas ſemper dedecere duxi Viros maturos, gravemque perſonam agentes, præſertim in Praxi, & ad ſervandam inſimul viâ certiore Matronam

graviſſimè, & ocyſſimè periclitantem, dum Medicus curans Lapidem Bezoarticum conſtanter proponebat, velut remedium nobile, ut ajebat, & ſtrenuum, hâc Arte lepidâ uſus ſum, ne dicam fraude inſonte.

Lapidem in primis Bezoarticum ſummis laudibus extuli, eumque eſſe veram illius morbi antidotum, proclamavi: opportuniſſimum autem illius uſum fore die ſeptimâ (erat enim illa dies quinta, tertiuſve Febris Acceſſus) ad excitandum probabiliter ſudorem univerſalem, optimum futurum pro morbi ſolutione. Interim verò ſubdebam, quærendum eſſe remedium aliquod tutum, atque canonicum, quod valeret quodammodò Chinæ Chinæ adinſtar reprimere, & enervare futurum Paroxyſmum, ſi poſſet fieri, & cum eodem fortaſſe ſymptoma ſoporis; non verò figere, & ſupprimere affatim ipſum Paroxyſmum, ejuſque Cauſam, quemadmodum fieri fertur (ajebam) a Chinâ Chinâ. Memineram fortè tunc, me legiſſe apud *Cl. Lucam Tozzi* (quem Auctorem ſciebam eſſe in debitâ exiſtimatione apud Medicum curantem) poſt laudatum ab eodem Auctore ad Febres Intermittentes pulverem Corticis Peruviani, poſtque alia ab eo enumerata illius ſuccedanea, memineram, inquam, me legiſſe hæc verba. *Meminit alterius pulveris Bartholinus, de Gannaperide dicti ad eumdem uſum.* Corticis autem Peruviani Planta ipſa, ut refert *Badus*, & alii, utque hodie ſatis notum eſt, ab Indis vocatur (præter alia, quibus donatur, nomina) *Gannaperide*, quod dubio procul *Cl. Tozzium* latuit. Hâc itaque arreptâ occaſione, levem hanc, nulliuſque momenti hallucinationem *Tozzi* ex induſtriâ ſecutus ſum, quòd nempe *Gannaperide* ſit aliquid a Chinâ Chinâ diverſum: dixique ideo Medico curanti, poſſe nos interim uti Gannaperide, quam loco Chinæ Chinæ commendat

ex

ex *Bartholino* Lucas *Tozzius*, ſeu ſaltem Extracto illius; non enim tam facile cognitu illud erat, ut Cortex ipſe.

His auditis, Medicus curans, nil quærens de naturâ Plantæ, ne hoſpes in Botanicâ videretur, licèt hujuſce notitiæ carentia Viro docto verè nil detrahat, in fide Celeberrimorum *Bartholini*, & *Tozzi* annuit. Quamobrem præſcriptum eſt ſtatim ad drach. j in formâ boli extractum Gannaperidis, ſeu (quod ſatis noverat Pharmacopola) Chinæ Chinæ; idque mane, & ſerò continuatum. Appropinquabat interim Acceſſio quarta, dieſve ſeptima, quâ ex pacto celebrari debebat ſolemnis oblatio Lapidis Bezoartici; ſed interim coactus ex improviſo idem Medicus aliò migrare longè ab Urbe, enixè commendavit Aſſidentibus, ut memores eſſent, in illâ Acceſſione prædictum Lapidem offerre, ſicut ego horâ congruâ eram præſcripturus. Quia verò jam quatuor drachmas Extracti, quantùm ſat erat, recentis, aſſumpſerat Nobiliſſima Patiens, Acceſſum Febris ſortita eſt ſatis tolerabilem, & cum breviore, minùſque profundo ſopore conjunctum: quapropter, ut hoſtem fortiùs inſequerer jam fugere incipientem, loco Lapidis Bezoartici novum Extractum Chinæ Chinæ præſcripſi. Et quoniam abſentia Medici illius ab Urbe valde diu erat protrahenda, cœpi, ad obtinendum majori certitudine intentum, uti ipsâ Chinâ Chinâ in ſubſtantiâ, in formam boli redactâ; & ſic fere integram alterius Paroxyſmi ſuppreſſionem ſum nactus, ut & ſoporis adjuncti: continuato autem poſt depulſionem Febris ad aliquot dies remedio per modum levioris alterantis, feriatus poſtea ſum diu ab eodem. Interim verò tres alios, vel quatuor paſſa eſt Ægra leviores paroxyſmos, modico tantùm ſopore comitatos, quibus rurſum leviſſimâ Corticis ope depulſis, diuturniorem nonnihil, ſed mini-

mè incommodam, ſuſtinuit convaleſcentiam, ac indè congruam valetudinem uſque ad annum 83. ætatis ſuæ: quo demum tempore, nuperrimè ſcilicet, ſenilibus morbis confecta, vivere deſiit.

V. Ridebit fortaſſe quiſpiam, quòd inter præclara Corticis facinora reponam ſequentem hiſtoriam; plaudet tamen, & Cortici, & mihi, qui æquâ lance cuncta penſitans, vim exinde medicaminis eximiam, & candorem inſimul meum dignoſcet.

P. Creſcentius ab Angelo Cuſtode Carmelita Excalceatus (in hoc namque Cœnobio frequentiùs, quàm in aliis, Pernicioſas Febres mihi contigit obſervare) tulerat jam, & ordinariâ Methodo ſuperaverat Æſtate anni 1708. Tertianam duplicem continuam, vix tantillùm remittentem, omneſque acutæ Febris characteres præſeferentem; imò unam, & alteram recidivam pariter tranſegerat, biliosâ diarrhœâ inutiliter comitatam, lentoque ſemper pepaſmo, vulgaribus tantùm remediis promoto, ſinè ullâ unquam ope Corticis ad bonum exitum perductam. Remanſere tamen perpetuò ſigna imperfectæ judicationis, ac præ cæteris urina pauca, & impensè rubra, irritis ſemper omnibus conatibus pro perficiendâ, & completè firmandâ valetudine. Denique ſub finem tempeſtatis Autumnalis correptus eſt Tertianâ ſimplici intermittente, cujus duos ante adventum meum paſſus erat Paroxyſmos ſatis leves. Cumque acceſſiſſem die vacuâ ſecundum Paroxyſmum ſubſequente, & ſcirem, illum paulò ante pluries, ac per epicraſim etiam ſufficienter purgatum remediis ipſi familiaribus, præſcripſi modicam ſanguinis detractionem, a gravativo præſertim capitis dolore, rubrâque urinâ indicatam, celebrandam tamen poſt tertium futurum Acceſſum, altero nempe intermiſſionis die, ni ego, Aulicis tunc curis diſtrictus,

ſtrictus, priùs rediiſſem ad illum inviſendum. Advênit itaque ſequenti die tertius Paroxyſmus, in cujus principio Æger præter morem cœpit balbutire, variaque inconcinnè loqui, & obloqui, modò cum advertentiâ, ſed impotens ſeſe corrigere, vel coercere, & modò nullatenus compos ſui. Poſt hæc in ſomnum delapſus eſt profundiſſimum Apoplectici adinſtar, unde creditus eſt ab Aſſidentibus citò expiraturus. Circa veſperas invaſerat illum Paroxyſmus; jamque nox erat, dum hæc contingerent. Cum verò nec ipſe accederem legitimè impeditus, nec me invenirent, ut ſaltem poſſent alloqui, ſoliciti Patres, me incaſſum quærentes, alium Medicum ſibi amicum, familiaremque, nempe *D. Roncaleam*, advocarunt, qui, viſo ſpectaculo, ſtatim in ipſo Febris augmento, ratione præcipitis ſymptomatis, phlebotomiam, quam pro die ſequente ipſe præſcripſeram, celebrandam eſſe judicavit; nec malè. Sed, pro ſuâ erga me urbanitate, ſubjunxit, ſe quidem phlebotomiam illico inſtituendam minimè dubitare; verùm, ſi meum ſuper hoc votum vellent, poſſentque tempeſtivè exquirere, id illi pergratum futurum. Atque his dictis, diſceſſit.

Advolarunt itaque rurſus domum meam anxii Patres, ubi, cum non adeſſem, præſtolati ſunt adventum meum uſque ad ſextam circiter noctis horam: neque enim mihi domum citiùs redire datum fuetat. Re intellectâ, exprobravi illis officium urbanitatis, Ægrotanti fortaſſe noxium, renuique poſt tot horas elapſas a præſcriptione Medici, phlebotomiam, vel admittere, vel ſuſpendere, Ægro non priùs inſpecto. Quamobrem, ipſis licèt officioſè reluctantibus, ad eum acceſſi, & inveni lethargicum quidem, & ſtertentem, ſed, dum clamoſè vocaretur, oculos aperientem, & ſubmurmurando reſpondentem; quorum neutrum, ut retulerunt Aſ-

ſidentes, antea ullo pacto præſtare potuerat; imò, cum tantiſper ibidem morarer, illumque variis modis conarer excitare, loqui cœpit, & veniam petere de incommodo mihi illato horâ inopportunâ; pergens tamen ultra, cœpit obloqui, aliaque effari extra rem, & minimè cohærentia, dein in ſoporem relapſus eſt, ſed minùs profundum. Hæc, & alia attentè conſiderans, prognoſticum iſtud elicui, nempe, Illum certò evaſurum ab eà Acceſſione, ſed certò quoquè in alterâ correſpondente periturum, non obſtante qualibet phlebotomiâ, aliove ordinario artis auxilio, niſi per Corticem Paroxyſmus ipſe venturus promptè inhiberetur. Hoc ſtatuto, Remedium præſcripſi validâ methodo, in ſequens mane exhibendum poſt Sanctiſſimi Viatici adminiſtrationem. Epoto autem Cortice, levis facta eſt ipſo intermiſſionis die inſolita Acceſſio, jam parata pro duplicandâ Tertianâ, ut magis lethalis evaderet ſubſequens, ſuâpte naturâ gravior. Hanc tamen novitatem nihili feci, certus de inhibendo Paroxyſmo fortiore, ut omnino contigit. Atque ita fere ſtatim a Febre, a ſopore, & mentis ſegnitie, aliiſque ſymptomatis planè liber evaſit: quod Patribus mirabile quidpiam, ferme ſupra Naturæ vires, viſum eſt.

Præ cæteris autem peculiari obſervatione digna fuit inſignis mutatio coloris faciei, & urinæ; fere namque per tres menſes colorem ſubcitrinum, palpebraſque ſubtumidas circumtulerat, urinam verò perpetuò croceam, rubramve, ac imminutam reddiderat: neque diutina diarrhœa ſpontanea, neque epicraticæ purgationes, neque deobſtruentia, aliave ſimilia remedia quicquam profecerant. Statim verò ac Corticem aſſumpſit, adeò bene coloratus, & vividus factus eſt, urina adeò decenter mutata eſt, citrina ſcilicet, palearis, ac con-
cocta

cocta conſtanter reddita, viriumque robur adeò vigoroſè reſumptum, ut fere ſuperfluum reputarit Æger uti novo Cortice ad prophylaxim, ut illi præſcripſeram. Obſequens fuit nihilominus quò ad hoc; ſed nequivit ſe continere, quin conſueta munia, tam domi, quàm extra, exequeretur: quod illi, ſibi nimiùm, narratiſque ſignis fidenti, incaſſum exprobrabam.

Jamque menſis circiter erat exactus, cùm quodam die, paulò poſt Brumale Solſtitium, ante fores Aſceterii aliâ occaſione prætergrediens ego veſpertinis horis, ſciſcitatus ſum aliquid de illius valetudine; reſponditque Janitor, me opportunè adveniſſe, Illum namque paulò ante domum reverſum, denuo Febre correptum jacere. Accedo ad eum, & modicè febricitantem invenio, Acceſſione a principio ad augmentum progrediente. Nullus illi tunc ſopor, oblocutio nulla; ſed tantùm conqueritur de intenſo capitis dolore. Interrogatus, an diebus anteactis ullam Febrem perſenſerit, reſpondet negativè; ſubdunt tamen Aſſidentes, ſe dubitare, Illum, die quoquè ad normam tertianarii circuitus correſpondente, levem aliquem Febris inſultum paſſum fuiſſe, licèt nec decubuerit, nec officia ſua, quæ tamen exegit infirmiùs, intermiſerit: quod ipſe tandem non ampliùs negavit, ſed umbram Febris, imbecillitatiſque appellavit. His auditis, ſubjunxi -- Quoniam modò nullus eſt metus de ferali ſopore, aliove gravi ſymptomate, quod nos cogat ad Corticem ſtatim confugere, ſanguiniſque miſſionem aliàs præſcriptam, & modò a dolore capitis rurſus indicatam, omittere, ſed nobis ſuppetit congruum tempus ad omnia, cras mane, nullâ interpoſitâ cunctatione, detrahatur ſanguis ex brachio ad uncias octo -- Cætera præſcripſi de more, & abii. Mane valde diluculo nunciatur mihi, Ægrotantem nocte in ſtatu Acceſſionis in

profundiſſimum ſoporem incidiſſe, ut olim, ac proinde quæri, utrum, eo ita ſe habente, debeat celebrari phlebotomia, an agi quidquam aliud. Phlebotomiam ego illicò celebrandam inculco, acceſſurus ſubinde ad alia peragenda, ſi opus ſit. Detracto ſanguine, accedo, invenioque Ægrotantem ſopitum, ſupinum, ſtertentem, Apoplectici adinſtar. Minimè tamen apoplecticum eſſe deprehendo, quoniam, & altâ voce vocatus, & variè concuſſus oculos identidem aperit, ſe erigere tentat, & voces aliquas edit claras, ſed extra rem, & alias interruptas; ut proinde ſymptoma Febris ſit ejuſmodi lethargus. Relabitur tamen Æger ſtatim in ſomnum, & videtur in agone verſari, ut propterea nullus ſit locus Cortici: adeò vehemens adhuc eſt Febris, nullatenus in remiſſionem prona, tamque breve intervallum temporis, quod ſupereſſe videtur ad expirandum. Præſcribo interim cucurbitulas ſiccas partibus inferioribus affigendas, veſſicantia verò, & inferioribus, & ſuperioribus artubus, liquores ſpirituoſos cochleatim ingerendos, ipſumque tandem Corticem parari jubeo, offerendum, ſi tempus ſinat. Sed quid? Jam ruit ad mortem, nec ulla ſpes ſalutis affulget. Dimittitur ideo ut deploratus omnino. Cortex ipſe paratus nequit exhiberi, nec tempus ullum ſupereſſet illius actioni, etſi exhiberetur; imò ſecundùm portiunculam vi quadam in os ingeſtus, exit eâdem, quâ intromittitur, viâ. Reponitur ideo, ne per lintea effuſus ſubeat nihilominus apud malè feriatos homines calumniam de occiſo Ægrotante; ipſe autem Æger in vero jam agone conſtitutus, poſt aliquot horas, in illâ ipsâ Acceſſione, quâ primò decumbit, expirat, comprobans generale præſagium *Mercati*, nempe, quòd *Pernicioſæ, quæ ad cerebrum tendunt, lethales ſunt, ſi in lethargum, aut phrenitidem commigrent.*

Vixit

Vixit ille profectò ope Corticis, ut perſuaſum habeo, per menſem; quo elapſo, complevit quod antea jam complere debuerat, niſi auxilium a Cortice retuliſſet. Defecit tamen hìc Regula, quam aliàs univerſalem poſui, Recidivas nempe poſt Corticem aſſumptum eſſe conſueviſſe ſuâ radice leviores. Sed una exceptio Regulam non tollit. Eſt autem congruum, nonnihil perpendere varia in hoc caſu, notatu digna. *Primò* namque obvium eſt conjicere, quàm parum felix, & quàm imperfecta fuit pluries ſolutio morbi, toties reviviſcentis, licèt exactâ, diligentique Artis methodo per tres circiter menſes curati, modicâque, ac tolerabili, longâ tamen, diarrhœa ſpontaneâ comitati; quin imò leviuſculis purgationibus (diarrhœâ videlicet ſubſiſtente) epicraticè repetitis, morbus, vel perſeverabat vigens, vel ſopitus, redibat, intantum, ut poſt hæc omnia, poſtque tam longum tempus, valuerit in Tertianam Pernicioſam iterum aſſurgere, mortifero quidem lethargo inſignitam, ſed tamen Corticis actioni illicò obſequentem. *Secundò*, meditatione noſtrâ dignum videtur id, quod non ſinè ratione ſuſpicati eſſent plurimi, & forſitan ego ipſe, ſi in primo hujuſce difficilis Ægritudinis ortu fuiſſet propinatus Cortex, tunc ſcilicet, cùm Febris tertiana duplex continua aliquam, præſertim ſtatâ quadam horâ, inter levioris Acceſſionis decrementum, & incrementum fortioris mediâ, remiſſionem periodicè præſeferebat, vi cujus forſitan uſui illius locus aliquis adeſſe poterat: ſi, inquam, ab initio Cortex fuiſſet oblatus, & Febris cohibita, cuncta verò, quæ ſecuta ſunt, æquê ſecuta eſſent, tot nempe Recidivæ, & tandem mors, dignum noſtrâ, ut ajebam, meditatione eſt id, quod in tali caſu de Cortice eſſemus ſuſpicati, non immeritò quidem, falsò tamen, ut patet. *Tertiò* ſubit animad-

ver-

vertere, & repetere, quod jam dictum eſt, nempe, Hominem abſolutè moriturum alterâ cæteroqui Acceſſione, ni Corticem aſſumpſiſſet tunc, cùm aſſumpſit, eo tamen mediante vitam vegetiorem, ac antea (quod ſanè mirandum) protuliſſe, ſaltem ad menſem. *Quartò* denique, quòd, licèt Cortex, qui ſemel eripuit a morte, reputari ſoleat a me ita eripuiſſe, ut in Recidivis metus æqualis infortunii remanere non debeat, maximè quoniam novâ, & æqualiter validâ Corticis aſſumptione, infortunium æquale, ſi redeat, videtur poſſe repelli: attamen nonnunquam, etſi raròò, ut in hoc caſu, redire poteſt idem prorſus exitium, talique inſuper vehementiâ, ac impetu, ut primâ jugulet Acceſſione, neque ullum vivifico Cortici locum concedat.

VI. Infelicem exitum P. Creſcentii penſabit facilè felix, quantumvis laborioſa, ſanatio *Monialis cujuſdam* ex eodem Ordine. Hæc anno pariter 1708. Tertianam ſoporoſam ſatis intenſam paſſa eſt, ſinè frigore invadentem, & periculum aliquod minitantem; a quâ tamen abſque adjumento Corticis, ſolis remediis vulgaribus citò ſupra expectationem meam (qui longam ſaltem, ni gravem, ominatus fueram ægritudinem) liberata eſt. Poſt aliquot dies recidit inſigniter, in ſecundo paroxyſmo graviſſimum lethargum paſſa. Proinde eâ ipsâ die, declinante paroxyſmo, præſcripſi Corticem ad drach. j. veſpere; mane ſequenti ad drach. j. pariter; ſerò ad drach j. ſs., & mane alterius diei (quâ die expectabatur tertius paroxyſmus) ad drach. ſs. Sperabam fore, ut, ingeſtis longè ante hunc Acceſſum per horas circiter duodecim drachmis tribus, & ſemis Corticis, non computatâ poſtremâ oblatione Acceſſioni proximâ, Febris inhiberetur; ſed mea me fefellit opinio: rediit namque Acceſſio ſatis gravis, & cum eàdem æquè gravis ſopor.

Quid

Quid ſi China China non fuiſſet oblata? Miratus ſum pervicaciam morbi; & quoniam durante illâ Acceſſione nil aliud poteram moliri, cucurbitulas dolorificas, & Veſſicans Emplaſtrum cruribus affigi juſſi, non omiſſo internorum remediorum volatilium uſu; atque inter ea, præcipuè Salis Ammoniaci ſpiritus, tum externè, tum internè adhibitus eſt: quibus auxiliis adjuta Ægra evaſit, non ſinè difficultate, a Lethargicâ illâ Acceſſione. Mane ſequenti, præmiſſo Sanctiſſimo Viatico (erat quippe adhuc ſomniculoſa valde) exhibui paulò poſt drach. ij. Corticis uno hauſtu; nec alterâ die rediit ulla Febris, ulluſve ſopor, ſed vegeta inſigniter apparuit. Sumpſit nihilominus per ſex continuos dies drach. ſs. ejuſdem Corticis quotidie ad præcautionem; ſed tamen non multò poſt recidit cum ſopore. Illo creſcente ad eum uſque gradum, ut Ægra per horas plurimas ſupina jaceret, vix quicquam ſentiens, utut moleſtum, ac dolorificum, neque proficientibus ſpirituoſis liquoribus, aliiſve remediis internis, aut externis, præſcribo drach vj. Corticis, quas omnes, partitis tamen vicibus, intrà unum diem, ni fallor, abſorbet. Ceſſat illico Febris, ſed non omninò ſopor, qui gravis adhuc, etſi minùs, periodicè recurrit alternis diebus, ut antea recurrebat Febris. Adjuvatur conſuetis, noviſque volatilibus remediis, ex C.C., ex Viperâ, & aliunde petitis; atque indè levamen aliquod ſuſcipit. Adjungitur tamen nonnunquam ſopori periodico periodica quoquè Febricula; ſed hæc vix dignoſcibilis. Tandem, poſt renovatos quâvis deſinente menſtruâ purgatione (& quidem pendente curſu trium, aut quatuor menſium) ſoporis inſultus, typo ſemper tertianario invadentes, ſæpiùs ſinè Febre, rariùs cum eâ, ſed leviore, tandem, inquam, appropinquante Hyeme deſiit utraque affectio, & ſanata eſt

Ægra,

Ægra, aliquâ tantùm ſuperſtite, de quâ toto etiam morbi tempore graviter conquerebatur, capitis imbecillitate, quæ pariter tractu temporis paulatim evanuit.

VII. Decubuerat diu Venetiis, & quidem, ut ipſe retulit, valde graviter, anno 1709 Cubicularius Domini de Prougen, cui nomen *Alexander Landinus*, tandemque ab omni periculo evaſerat ope Corticis, quem proinde ſalibus quibuſdam aſſociatum, ex curantis Medici præſcripto, ſecum tulit in itinere, Mutinam redux, ut pro re natâ rurſus aſſumeret. Iter ille ſuum feliciter tranſegit, abſolvitque; ſed paulò poſt diarrhœâ biliosâ correptus eſt, valde copiosâ, torminosâ, vireſque admodum dejiciente, per dies duodecim. Accitus ego, Serum Vaccinum præſcripſi per dies nonnullos, pauciſque aliis remediis, ab altero, qui eidem aſſidebat, priùs oblatis, viſus eſt ſatis laudabiliter judicari, & convaleſcere. Paucis tamen diebus elapſis (tantùm ſcilicet evacuatio profecit) iterum labitur in Febrem tertianam intermittentem, primò levem, ut retulit idem Aſſidens, mox validam, in cujus videlicet paroxyſmo tertio ſoporem inſignem cum aliquâ oblocutione paſſus eſt. Quarto autem Acceſſu idem ſymptoma adeò vehemens increbuit, ut Decumbens ad plures horas immobilis, ac fere Catalepticus jaceret. Advocor rurſus, & invenio hominem ab octo jam horis (velut ſimulacrum quoddam) ſupino ventre decumbentem. Oculos ille quidem ſervabat apertos, ac diaphanos, atque ob id tantùm a cadavere aſpicientibus diſtinguebatur, eos tamen attonitos, ac immobiles, nec quidpiam cernentes. Concuſſus, excuſſus, vellicatus, confricatus, nil ſentiebat, nec linguam, nec oculos, nec membrum ullum movens, aut retrahens. Diffluebat autem profuſo ſudore in partibus tantùm ſuperioribus, ac maximè circa caput, nondum

dum tamen frigido. Facies ſubcitrina erat, palloreque infecta mortali. Pulſus ſolus robur aliquod oſtentare videbatur. Ob id, Ægrum poſſe fortaſſis ab illâ Acceſſione evadere (moriturum tamen alterâ) cunctanter conjeci. Statim præſcripſi clyſterem acrem; ori verò ſalem volatilem Viperinum, ad aliquot grana induſtriè ingerendum, naribuſque ſpiritum ſalis Ammoniaci frequenter admovendum curavi, non omiſſis frictionibus, ligaturis dolorificis, cucurbitulis ſiccis, & aliis hujuſmodi remediis ſpiritus excitantibus, & ad motus, ac ſenſus munia obeunda revocantibus: poſt quorum uſum, quandocumque reſipiſceret Æger, & deglutire valeret, Corticem tandem ad ſemunciam exhibendum præcepi. Prioribus adminiſtratis, viſus eſt tantillùm expergiſci, ut proinde valuerit aſſumere Sacramentum Euchariſtiæ: Febriſque interim ſuam declinationem noctu ſortita eſt. Mane itaque, prout dixeram, nullâ morâ interpoſitâ, rerum omnium ante geſtarum prorsùs immemori offertur China China pura, quam, ex Vino oblatam, quia ſtatim vomitu rejecit, opus fuit repetere in formâ boli. Veſpere duæ drachmæ exhibitæ ſunt; atque totidem mane ſequenti, quâ die lethalis paroxyſmus expectabatur. Sed, dictum factum, incantamenti adinſtar (ut de ſalvatellæ apertione jure minore ajebat *Galenus*) ſublata eſt Febris, ſopor, ſtupor, & quidquid funeſti nudius tertius apparuerat, cum omnium admiratione; neque enim tam inſignem mutationem poteſt facilè mente concipere, niſi qui inſpexit. Ad præcautionem tamen, Corticis uſum imminutum continuavit Æger ad paucos dies; unde omnino in priſtinum reſtitutus eſt. Reſumptis ille viribus Bononiam proficiſcitur, ibique iterum poſt tres hebdomadas Febre corripitur, mox revertitur Mutinam, ubi Febris pro Tertianâ duplici ſtatim ſe prodit.

dit. Accitus iterum ego die majoris afflictionis, Ægrotum invenio obloquentem, atque intensè febricitantem. Copioſæ mihi narrantur excretiones diebus anteactis prægreſſæ, præſertim ſudoris immodici; Febris tamen, his non obſtantibus, ſuſcepit incrementum, & vires. Præſcribo Clyſterem injiciendum mane ſequenti, ac ſucceſſivam præcipio ſalvatellæ apertionem, dein poſt horam, Chinam Chinam ad drachmas duas. His peractis omnibus, die tertiâ vix redit umbra Febris; ſed loco illius vomitus bilioſus, & conſimilis dejectio ſuccedit, cum quadam mentis hebetudine. Offertur iterum Cortex ad drach. j., & alterâ quoquè die ſimiliter exhibetur. Aboletur Febris omnino; ſed perſeverat torpor quidam actionum cum capitis dolore. Renovantur clyſteres, & ſimul uſus levior Corticis, videlicet ad drach. ſs. quotidie per dies quinque, cum gr. ij. Salis volatil. Viper. in formâ boli, ſuperhauſto cyatho aquæ betonicæ. Sublatis reliquis ſymptomatis, ſolus ſuperſtes manet capitis dolor ad dies quatuor, vel quinque: quibus exactis, ſuperveniente biliosâ diarrhœâ, & vomitu conſimili cum facili tolerantiâ, ſolui videtur; ſed revera, eâdem licèt perſeverante diarrhœâ, & recurrente identidem bilioſo vomitu, idem perſeverat ad aliquot dies gravativus capitis dolor, qui tandem paulò poſt ſponte evaneſcit, Ægrumque ab omni prorſus incommodo relinquit incolumem.

VIII. Vir honeſtus *Jacobus Barianus* decumbens ex Tertianâ duplici, Perniciosâ ob adjunctum ſoporem lethargicum, inferentem grave periculum vitæ, curabatur a *D. Clerico*, qui, probè jam verſatus in uſu congruo Corticis, hunc obtulit Ægrotanti, illumque periculo, ut mos eſt, ſtatim ſubtraxit. Unam autem, aut alteram recidivam leviorem, & ſopore carentem paſſus

Ægre,

Æger, vulgaribus evadebat remediis: cùm ex improviſo rurſus recidens, in ſecundo Paroxyſmo tam inſignem lethargum patitur (quem deſcribere ſuperſedeo) ut vix credi poſſit ab illo evaſurus. Tunc & ego in conſilium advocor, interimque, pendente adventu meo, vena ſecatur; ſed affectio ſoporoſa æquè perdurat. Supervenio tandem, & Corticis uſum validiorem, ſi Æger altè dormiens, vix oculos aperiens, ſyllabaſque tantùm aliquas incohærentes edens; deglutire ſit potis, Corticis, inquam, uſum validiorem celeriter repetendum cenſeo. Offertur, aſſumit Æger, aſſumitque ſubinde Sanctiſſimum Viaticum. Evadit ab illo Acceſſu; nec alio tentatur, quippe munitus novo Cortice paulatim aſſumpto. Recidit tamen poſt aliquod tempus, ſed longè minùs graviter. Quia verò aliquam non levem prodit in ſomnum proclivitatem, Cortice iterum modicè aſſumpto, & ſenſim continuato, integrè convaleſcit. Idem poſt annum Quartanâ corripitur, a quâ (poſt aliquod tempus duplici, & mox triplici redditâ) lento, ſed diuturno Corticis uſu iterum liberatur, robuſtiorque ſubinde, ac coloratior factus, quàm antea, inculpatâ fruitur valetudine.

IX. *Filiolus* blandulus, & unicus D. Comitis *Jo: Baptiſtæ Saxi*, Collegii Nobilium Convictor, detinebatur Tertianâ duplici per ſubingreſſum paroxyſmorum continuâ, cujus ſymptomata gravia fuere crebri vomitus porracei, ſimulque verminoſi, dejectiones conſimiles, maxima ciborum averſatio, atque hæmorrhagia e naribus frequens, & cum exceſſu copioſa. Hic, dum conſuetâ Artis methodo cautè curaretur, incidit in ſoporem profundiſſimum, in exacerbatione Febris invadentem, & uſque ad remiſſionem illius perdurantem: Renovabatur ſymptoma quotidie, Ægerque jam decolor

lor ab effuſione cruoris, & viribus deſtitutus, non erat par ferendo morbo, quotidie magis illum opprimente, torpidumque, ac hebetem aſſiduè detinente. Cum ergo ad ſummum deveniſſet vitæ periculum, jamque facies illi adeò immutata eſſet, ut vix veſtigia ſervaret naturalis ideæ, illi Chinam Chinam, dummodo poſſem, miniſtrare decrevi. Et cum aſſumendæ amaræ Corticis potioni, vel bolis deglutiendis imparem cognoſcerem; præſcripſi remedium in formâ Julapii, in quo tamen plurima Corticis latebat, ultroque addebatur ſubſtantia; eoque copiosè, pro ratione teneræ ætatis, & frequenter exhibito, paucis clyſteribus interjectis, intrà paucos dies Febrem omnino ſuſtuli, Lumbricos, & ſoporoſum ſymptoma adjunctum.

X. *D. Joannes Buzzalinus* poſt acutam ægritudinem, quam duplex Tertiana Continua intulerat, ſat benè compoſitam, incidit in affectum ſoporoſum (quem delirium, atque convulſio præceſſerant) adeò gravem, ut fere Catalepticus videretur. Pulſus illi erat exilis, vixque tactu perceptibilis, Ipſe verò immobilis quò ad decubitum: haud difficulter tamen aſſumebat oblata, etſi cum ſtupiditate delirus. Notitiâ habitâ, quòd Febris, quæ huic fero ſymptomati dedit originem, & quæ adhuc ſub ipſo, ut inquit *Mortonus*, larvata latebat, fuit ab ortu ſuo periodica, anſam dedit mihi, circa decimamquintam morbi diem accito, ut cunctanter proponerem *D. Ferrario* curanti uſum Corticis, quotieſcumque apertio Salvatellæ, & Veſſicantia illico appoſita non proficerent. Cum ergo intrà duos dies ea nil profeciſſent, ille autem adhuc deglutiendi capax videretur, cum jam Sanctiſſimum Viaticum aſſumpſiſſet, illi celeriter miniſtratum, tamquam proximè morituro; idcircò præſcriptus eſt eidem, ſtatimque oblatus Peruvianus Cor-

tex

tex methodo modicè validâ, frequenter ſcilicet, ſed non largâ doſi, ut ſenſim obſervaretur actio medicaminis: quod, cum prodeſſe nonnihil viſum ſit, alacriter continuatum eſt; eoque intrà ſeptem circiter dies integrè reſtitutus eſt Æger, ab omni ſtupiditate, & Febre conſtanter immunis.

XI. Similis pariter Cataleptico videbatur in quadam Tertianæ duplicis Subcontinuæ recidivâ *Petrus Pini*, quem a primâ ægritudine liberaverat Cortex, a *D. Ferrario* illum curante præſcriptus. In novo itaque Febris reditu (quæ pariter continuitatem aliquam redolebat, ut antea) cum ſopor inſuper graviſſimus eidem adjungeretur, qui, etiam tunc cùm videbatur remitti, hominem tamen attonitum detinebat, ac fere immobilem, loquelâ tantùm aliquo modo ſuperſtite, & deglutiendi facilitate, cogitavit Medicus de communicando mecum caſu, ei, quem ſupra deſcripſimus, non multùm abſimili, ut decernerem, an & hìc offerendus eſſet Cortex, nec ne: quoniam, modò major, modò minor ad leges periodi febrilis obſervabatur intenſio ſymptomatis, caput tamen quotidie graviùs obruentis, & præceps periculum minitantis. Acceſſi ergo ad inviſendum Ægrum, cui proinde Corticem exhibendum duxi. Cumque omni, quo poſſet, modo, repugnantiam ſuam medicamento ingrato, ſibique cognito oſtenderet, mortem ego illi ſeverè minatus, ni aſſumeret, vel invitum ſumere, & congruè reaſſumere coegi: quo auxilio depulsâ paulò poſt, ut aſſolet, Febre, mentis alacer, ac vegetus factus eſt, & abſque aliâ recidivâ perfectè ſanus.

XII. Anno 1707. aſſidebat Medicus Junior, praxim mecum obſervans, Nobiliſſimæ Virgini decumbenti longè ab Urbe. Eâ occaſione inviſit ille quemdam Ægrotantem nomine *Nicolaum Amici*, in Pago Florani

degentem, & a Medico illius viciniæ curatum. Detinebatur Æger Tertianâ duplici per ſubingreſſum continuâ, ſuas tamen periodos adhuc non obſcurè ſervante. Proceſſerat ad decimamquartam diem Febris, & ſupervenerat primò delirium, mox ſopor gravis, qui ſingulis acceſſionibus gravior fiebat. Proponebat Medicus Junior, cæteris abundè jam adminiſtratis, uſum Corticis, prout a me uſurpari aliquoties viderat, præſertim in *D. Comite Alphonſo Saxo*, cui adſtiterat; renuebat autem Medicus curans, haud ſatis conſcius de efficaciâ medicamenti in hiſce caſibus, multòque minùs de methodo meâ. Cum ergo inter ipſos non conveniſſet de remedio, me interpellarunt per literas, ſic expreſsè jubente ipſo Loci Domino, D. Marchione Philippo Antonio Coccapano, Aulæ Sereniſſimi Ducis Præfecto, Viro omnium amantiſſimo, atque omnibus pariter dilectiſſimo, tum propter eximios mores generis nobilitati conjunctos, tum propter ſummam erga egenos omnes, & præſertim Subditos ſuos, beneficentiam. Statim ac intellexi morbi ſeriem, & gravitatem ſymptomatis, facilè votum edidi pro validâ oblatione Corticis, præſertim ſi fortè cæterorum remediorum incapax fuiſſet Æger, & manifeſtè cæteroqui periturus. Interea, qui aliquantiſper diſtabat ab extremo ſtatu, in hoc temporis intervallo ad illum devenit, novâ acceſſione, novoque ſopore ferociùs ingruente, itaut vix Sacramentorum adminiſtrationem valuerit admittere. Dum ergo conclamatus credebatur, fuit oblatus Cortex methodo validâ, Ægerque præter expectationem ſervatus. Recidit tamen aliàs, longamque convaleſcentiam, & improſperam valetudinem paſſus, ab omni tandem morbo liber evaſit, taliſque permanſit ultra biennium, quo tempore (ut mox intellexi) Pleuritide correptus, vitam cum morte commutavit.

XIII. In.

XIII. Inter ſoporoſas quoquè Febres enumerare lubet ſequentem, licèt verè, non tam ratione ſoporis, quàm ratione Continuitatis acquiſitæ, aliorumque ſymptomatum, periculoſa evaſerit. Sed quoniam in eâ proclivitas in ſomnum fuit ſymptoma ferè continuum, nec leve, præceſſitque Febrem ipſam Comatoſus affectus gravis, ideò illius hiſtoriam coronidis loco, cum nuperrimè tantùm occaſio contigerit, ad hanc ſoporoſarum ſpeciem placuit revocare.

Illuſtriſſimus, & Reverendiſſimus Epiſcopus Urbis noſtræ D. Ludovicus Comes Maſdonus, ſeptuageſimum ſextum agens ætatis annum, Nephritidi obnoxius, Rheumati, & Podagræ, poſt duos inſultus levioris Apoplexiæ, in non levem totius ſiniſtri lateris paraplegiam commutatæ, Tertianâ ſubinde correptus eſt, Intermittente quidem, ſed duplici. Cum verò longè ab Urbe degeret, quò ſe contulerat ad mutandum aerem, neque ibi aſſiduum planè haberet curantem Medicum, e propinquiore Civitate accitum, Virum cæteroqui diligentem, ac Doctum, ſed cujus operâ ſe non admodum indigum reputabat, res eò devenit, ut Febris ſuas quidem patenter ſervaret Exacerbationis, & Remiſſionis viciſſitudines, ſed non perfectam ampliùs attingeret ſolutionem. Interim ſomniculoſus ille aſſiduè jacebat, viribus ſummè deſtitutus, & ſummè pariter emaciatus, longè ab habitu ſuo naturali. Status illius Sereniſſimo Duci relatus, movit animum Celſitudinis ſuæ, ut me mitteret ad inviſendum decumbentem Præſulem, quem reperi, vix tranſactâ decimaquartâ morbi die, febricitantem intensè in vigore Exacerbationis, remiſsè autem aliis temporibus. Interea tamen præter ſoporem, non quidem profundum, ſed ferè continuum, maximam obſervavi quovis tempore linguæ ariditatem, quam comitabatur loquela ob id

nonnihil difficilis, vox, ut dici ſolet, clangoſa, urina impenſè rubra, & quantitatis perexiguæ, ac tandem ſingultus. Imbecillitas Ægri me pauliſper detinuit ancipitem, an illum exponerem itineri, ut in Urbem Lecticâ vectus transferretur. Deo tamen dante ſatis feliciter factus eſt redux; vixque elapsâ imminente nocturnâ Exacerbatione, ſtatim illi oblatus eſt Peruvianus Cortex ad drach. j. ſs., die videlicet 15. Julii 1710. veſpertinis horis. Sequenti die repetitus eſt mane tantùm ad ſcrup. iv., cæteris verò diebus ad ſcrup. ij., primò bis in die, deinde ſemel tantùm, eò quia, primâ ſtatim Febrifugi oblatione, admodum enervata, & paulò poſt omnino abolita, remanſerat Exacerbatio periodica. Quia verò non planè extincta erat Febris, quæ ſecundùm tenues ſui reliquias aſſiduè perſeverabat, & cum eâ rubor, ac paucitas urinarum, linguæ ariditas, & ipſe nonnunquam ſingultus, ideò, brevi quiete interpoſitâ, iterum renovatus eſt uſus Remedii ad ſcrup. ij. quotidie uſque ad complementum unciarum duarum a principio ad finem morbi: quibus abſumptis, abſumptæ quoquè ſunt Febris reliquiæ, & fugata connexa ſymptomata, itaut hoc uno auxilio, & interjecto clyſmatum uſu, ſinè ullâ purgatione, aut ſanguinis miſſione (quæ duo notatu digna) non modò ſit reſtitutus in priſtinum ſinè ullâ recidivâ, ſed & adeptus habitum corporis meliorem, atque pleniorem ac antea, digniſſimus Antiſtes, cum univerſali totius Civitatis, Gregiſque ſui lætitiâ, & plauſu.

CAPUT

CAPUT IV.

Aliæ inſignes Hiſtoriæ, ab Amicis communicatæ, variarum ſpecierum Febrium Pernicioſarum, curatarum ope Chinæ Chinæ, noſtrâ Methodo adminiſtratæ.

NE fidei tantùm noſtræ innixa prodeat in apertum veritas eorum, quæ, ad oſtendendam efficaciam Chinæ Chinæ, noſtrâ Methodo adminiſtratæ, ſummo hucuſque candore protulimus, haud erit incongruens, Hiſtorias aliquot Curationum non minùs inſignium, ex alienâ quoquè fide, ac experientiâ depromptas, in medium afferre, non in vanam quandam ejuſdem Methodi gloriolam, ſed in publicam utilitatem, & in unius teſtimonium multiplex veritatis. Quoniam verò, qui præ cæteris talem Methodum amplexi ſunt, & experti perutilem in Febrium Pernicioſarum periodicarum curatione, fuere ii, quos quondam ut Filios amore, & diſciplinâ colui, modò honore ut Socios, & Collegas (quemadmodum eos pariter colit, & Lyceum, & Civitas) illorum propterea, hac in re præ multis expertorum, ac omni fide dignorum, Hiſtorias quaſdam mihi humaniter communicatas, peculiari hoc, & ſejuncto Capite, placuit propriis nuperrimè recenſitis adnectere.

Per hoc autem, quòd duos tantùm Profeſſores, Methodum meam, & (quod magis refert) occaſionem, ac opportunitatem eâdem utendi in Pernicioſis præſertim Febribus apprimè callentes, præ aliis ſelegerim, nolim argui, quòd deſint in hac Urbe quamplurimi, qui Chinâ Chinâ frequenter utantur, primævâ præcipuè Methodo, in vulgaribus ſaltem, ac diuturnis Intermit-

tentibus; perpauci enim modò ſunt ii (licèt ſint aliqui) quibus planè exoſum ſit iſtud Febrifugum. Imò addam, nec deeſſe quoquè Ingenuos aliquot, qui, cum viderint, aut intellexerint fauſtos, qui ab anno 1695. in hanc uſque diem mihi pluries obtigerunt, eventus, ex liberaliore doſi Chinæ Chinæ, in arduis jam memoratis circumſtantiis oblatæ, conſideratis ab eo tempore majori animi contentione, majorique fiduciâ ac antea iis omnibus, quæ in hac materiâ proſtant apud Auctores, Peruviano Cortice viriliter utentes, ſuam tandem ſibi Methodum compararunt, quâ non contemnendas identidem curationes abſolvunt. Hos inter peculiari, & honorificâ mentione dignus occurrit *D. Davinius*, Aulicus Collega meus Eruditiſſimus, qui paulò poſt exactam mihi feliciter, ipſo interveniente, *D. Comitis Nogarolæ* Curationem Lib. 3. Cap. 6. deſcriptam, aliaſque plures, illo, nedum præſente, ſed & concurrente abſolutas, quas variis in locis hujuſce Tractatus retuli, Methodum ampliorem, ac profiteretur ante, cœpit amplecti, mediâ ſcilicet copioſioris Corticis infuſione intrà copioſum liquorem partitis vicibus abſumendum, ut Galli docent, Anglive Auctores: quâ Methodo curationes cæteroqui difficiles, non ſinè ſuâ, ut pluries faſſus eſt, admiratione, ad bonum exitum poſtea perduxit. Ab hac deinde Praxi ad Theoreticas conſiderationes converſus, Lucubrationes quaſdam in tutamen hujuſce Febrifugi, *Hectoreo* planè robore conflatas, tum Latino idiomate, tum Hetruſco conſcripſit, eaſque, proprio velato nomine, non multò ante Diario literario, quod ſub titulo Muſei Minervæ, vulgo, *Galleria di Minerva*, Venetiis cudebatur, voluit inſertas, meiſque etiam experimentis, & Curationibus (meo licèt, ut par erat, ſicuti & proprio ſuppreſſo nomine) corroboratas. Cum tamen nuperrimè

præ-

præclarum aliquem Caſum hìc inſerendum ab eo expetierim, intentum aſſequi a modeſto Amico nullatenus licuit. Atque ita illius modeſtia, ni ſemetipſam laude promeritâ, meum ſaltem Tractatum ulteriori auctoritate fraudavit.

HISTORIÆ

Communicatæ ab Excellentiſſimo D. ANTONIO FRANCISCO CLERICO in Lyceo, & Urbe Mutinenſi Pub. Med. Prof.

UT primùm mihi occurrit Synopſis Tua de Methodo exhibendi Corticem Peruvianum in Febribus quibuſdam Pernicioſis, incidit in animum, Vir ſummè Colende, nonnullas hujuſce generis Febrium Hiſtorias Tuis adjungere, cum earum Chinâ Chinâ expugnandarum Methodum didicerim a Te, jam anteà me in Praxim Medicam humaniter inſtruente, & præcipuè eo tempore, quo D. Comiti Bailardino de Nogarola *triplici Quartanâ Continuâ laboranti adſtiti, qui tunc, ob morbi ferociam ab exteris etiam Medicis pro deplorato habitus, ſolo Peruviano Cortice, Tuâ hac Methodo a Te ſolo feliciter adminiſtrato, citrâ expectationem, convaluit. Tanti Remedii, illudque propinandi Methodi nunquam oblitus, quoties tulit occaſio, haſce Febres veluti jugulando, quamplurimos ab Orci faucibus eripui, præcipuè anno elapſo, quo tempore, graſſantibus hujuſmodi Febribus, Medicus Xenodochii Militum, ſæpe ſæpius feliciter tanti Febrifugi vim expertus ſum.*

I. Vir quinquagenarius duplici Tertianâ Continuâ tenebatur invadente cum frigore, & declinante cum ſudore; Hunc torquebat magnus æſtus, & ſumma jactatio, in Febris vigore ſitis inextinguibilis, dolor Capitis, & Cardialgia, quæ per dejectiones biliosas qualibet vice ſolvebatur. Exhibitis om-

nibus iis auxiliis, quæ in Tertianarum curatione Ars Medica præſtare valet, & parùm proficientibus, Febres iiſdem ſemper ſymptomatibus ſtipatæ vigeſimam uſque quartam diem attigerunt, qua peractâ, conſuetâ Febre correptus eſt, ſed intenſiori, & longiori frigore, &, cum fuit circa ſtatum, in tam profundum lethargum incidit, ut adhibitis validioribus cruciatibus, eum ſudore copioſiſſimo perfuſum, ac ſtertentem, nullo modo expergiſcere licuerit. Totâ nocte hoc pacto ſe habuit, matutinis verò horis parumper remiſſa eſt cum ſymptomatibus Febris; hinc metu, ne alterâ adveniente acceſſione è medio tolleretur, drach. vj. Corticis Peruviani in Vino generoſo præſcripſi, quo aſſumpto alterâ die vix febricitavit, & ſic tertiâ, & quartâ ſequenti, intrà quam omnino evanuit Febris; Hoc tamen non obſtante per alios octo dies ejuſdem Corticis drach.j. quolibet manè aſſumebat. Circa ſextam ab infebricitatione diem apparuit ad aurem ſiniſtram Parotis, & poſt octavam altera ad dexteram, quibus retroceſſis, denuo irregulares Febriculæ Patientem infeſtarunt, quæ tamen Corticis ejuſdem uſu evanuerunt, & Æger priſtinæ ſanitati reſtitutus eſt.

II. Miles *Tertianâ ſimplici cum frigore, vomitu, & diarrhœa correptus eſt; quartâ die, quæ vacua eſſe debuerat, recurrit Febris, & quintâ ſævis adeò ſtipata ſymptomatibus acceſſit, ut ſingultus, pulſus parvus, & frequens, algor in universâ cute, intus ſummus æſtus, ſudor frigidus, & dilutus uno ictu apparuerint; undè novâ recurrente acceſſione Ægrum certò certiùs moriturum putavi. Cognitâ ergo Pernicioſâ Febris conditione, Corticis Peruviani unc. ſs. Ægro propinavi, & per tres ſubſequentes dies drach. j., quibus completis, ceſſantibus ſupradictis ſymptomatibus, a morbo omnino evaſit, & quartâ poſt Chinam Chinam aſſumptam die per Xenodochium deambulantem inveni. Cum verò alvus eſſet adſtricta, me inſcio, unam ex Pillulis, quam Ægrotantibus ad ſolvendum ventrem, prout neceſſitas poſtulabat, exhibere con-*

ſue-

ſueveram, ab adſtante deſumpſit, & alterâ die ab aſſumptâ Pillulâ iterum acceſſit Febris cum tantâ ſymptomatum vehementiâ, ut certè moriturus videretur, dum ſinè pulſu, frigidum, ſudore diaphoretico madefactum, cum reſpiratione frequenti, & abſque loquelâ inſpexerim. Iterum Corticis Peruviani unc. ſs. exhibui, & per quatuor ſubſequentes dies ſcrup. ij. deinde loco alterantis ſcrup. j. per octo alios dies, & Æger ab aſſumpto Febrifugo paulatim perfectæ ſanitati donatus eſt.

III. Gibbus *quidam, unus ex Aſſiſtentibus Xenodochii Militum, dum Febres hujus naturæ graſſabantur, Tertianâ ſimplici corripiebatur; quintâ die de ſtomachi dolore conquerebatur, declinante verò Febre cum ſudore benè ſe habebat. Sextâ die, quæ intermiſſionis futura erat, denuo invaſit Febris cum alvi fluxu, & intenſiori ventriculi morſu; hac verò declinante omnia ceſſabant. Septimâ morbi die tanto impetu recurrit Febris, ut acerrimo dolore ad Ventriculum, & Inteſtina excitato, ſanguinem per ſuperiora, & inferiora ejiciens, frigido, viſcidoque ſudore perfunderetur, & indè vox clangoſa, pulſuſque ferè nullus perciperentur. In tam præcipiti Caſu ſtatim Corticis unc. ſs exhibui, quam rejecit; iterum eandem doſim, ſed partitis vicibus propinavi, & poſt hanc vomitus ſedari omnino, ſanguis per inferiora imminui, & aliquantulùm refici pulſus videbatur. In noctis progreſſu cætera ſymptomata paulatim remiſſa ſunt, licèt ferme cadaver eſſet Æger. His ſtantibus, per ſubſequentes dies drach. j. Corticis præſcripſi, & quartâ die Febris evanuit; hinc per alios octo dies ad ſcrup. j. propinavi, & interim præter quoquè mei expectationem integrè convaluit.*

IV. Aurifex *Febre Tertianâ duplici continuâ corripiebatur, quæ uſque ad octavam diem regulariter proceſſit; in invaſione enim frigus aderat, magnus æſtus, & ſitis in ſtatu, & ſudor in declinatione, licèt nunquam ad infebricitationem deveniret. Perpetuam tantùm, & contumacem vigiliam,*

liam, ac corporis agitationem obſervavi, undè bis repetitâ ſanguinis miſſione, & exhibitis iis remediis, quæ Ars ſuggerit, nunquam meæ occurrit menti, fore ut ille novâ adveniente Febre de repente periclitaretur. Sed veſpere Ægrotantis cubiculum ingrediens, eum inviſi decubitu ſupinum, convulſum, brachiis contractis, & oculis apertis attonitum. Vocatus non reſpondebat, pulſus erat parvus, & frequens, reſpiratio brevis, & difficilis, & omnia mortem minantia. Dum cucurbitulis, vel frictionibus ſub plantis pedum, vel exhibitione ſpiritus Salis ammoniaci cruciabatur, cervicem attollens, & brachia quaſſando, in clamores tantùm erumpebat. Statim unc. ſs. Corticis præſcripſi, quem ſummo cum labore (expers enim erat mentis, & convulſus ore) propinavi. Totam noctem in tam deplorabili ſtatu tranſegit; manè declinante Febre ſupradicta ſymptomata parumper declinarunt, Ægerque mentis compos Adſtantes cœpit cognoſcere: undè denuo pro tribus vicibus drachmam Corticis præſcripſi, dein ſucceſſivè drachmam ſemis per aliquot dies, &, tunc temporis ceſſante Febre unà cum omnibus ſymptomatibus, a morbo lento pede ſeſe reſtituens, optimè convaluit.

V. Miles *poſt triduum ab invaſione Febris deferebatur ad Xenodochium, quem, dum inviſi, ante veſperas obiturum certè credebam. Interrogatus ægrè reſpondit, quartam eſſe ſui morbi diem, & Febrem primam, & ſecundam acceſſiſſe cum frigore, pariterque cum ſudore evanuiſſe; tertiâ verò die denuo correptum ſe a Febre, cum frigore tamen minori, pauco calore ad exteriora, ſed maximo ad interiora, & poſt octo, aut decem horas ab acceſſione apparuiſſe ſudorem copioſiùs emanantem. De quartâ verò Febre, quâ tunc laborabat, ſe nihil ſcire ajebat, niſi quòd peſſimè habebat. Tunc ego pulſum tangens, quomodo haberet neſcivi, cum nè primam quidem pulſationem enumerare potuerim; carpum enim tractans glaciem tangere mihi ſum viſus. Talis erat Ægrotantis ſtatus;*

tus; jacebat nempe ille ſine pulſu, ſudore frigidiſſimo, & copioſo per totum corpus perfuſus, & tantâ ſingultus frequentiâ irritatus, ut vix verba facere poſſet. Cardialgiâ, & Ventris torminibus cruciabatur, dejectiones nigricantes, ac ſanguine immixtas reddebat, eâque die pluſquam quinquaginta ſedes habuerat. Totum corpus puſtulis lividis, & nigricantibus coopertum, facies cadaveroſa, lingua arida, ſitis inextinguibilis, urinæ nullæ, ſumma jactatio, uno verbo, tanta erat ſymptomatum congeries, & ferocia, ut abſque dubio brevì moriturus cunctis videretur Ægrotus Interim quid agendum dubitavi, cum deeſſe tempus exhibendi Remedii metuerem, eo raptim ad mortem properante; nihilominus de Corticis innocentiâ certus, ſtatim ejus drach. vj. in Vino generoſo infuſas propinavi, & iterum veſpere drach. j. Manè de eventu curioſus ad Xenodochium me contuli, & Ægrotantem aliquantulùm calefactum, cum aliquo, licèt exiguo, pulſu inveni, & ſudorem, ſingultum, dejectiones ſanguineas, & omnia ſupradicta ſymptomata remiſiſſe comperii; undè, continuato Febrifugi uſu ad drach j. ſingulis ſubſequentibus diebus, intrà paucos dies omnino a Febre evaſit. Sextâ die ad anum tumor apparuit, qui ſuppuratus, & expurgatus cicatricem admiſit, & Patiens priſtinæ ſanitati reſtitutus eſt, nullamque paſſus eſt Recidivam.

Quamplurimas alias harum Febrium Hiſtorias Tibi communicandas haberem, Vir Egregie, quas lubens omitto, ne pagina ſuccreſcens locum Obſervationibus tuis eripiat, quæ miram hujus Remedii, methodicè, ut Tibi mos eſt, atque efficaciter adminiſtrati, vim, abſque aliorum calculis ſatis ſuperque evincent.

Hiſtoriæ

HISTORIÆ
Communicatæ ab Excellentiſs. D. Ferrante Ferrario Mutinen. Prof. Eruditiſs.

P*Oſtulas a me, Clariſſime, ac Humaniſſime Vir, Caſus aliquos, quos Chinâ Chinâ utenti obſervaſſe mihi contigerit in Praxi, & jam libentiſſimè obedio. Verùm tui quoquè ſunt, quos nunc ſcribo, Horum enim alios Te conſulente, alios, Te Methodum tuam mihi jam antea communicante, curavi. Debet Tibi Urbs noſtra felix hoc de Peruviano Cortice periculum, cum pro Febribus Perniciosſis expugnandis mirum hunc, certumque Remedii modum apud nos antea tentaverit nemo. Debeo Ego Tibi quidquid debent cæteri; Cum tamen id, quod publici juris jam fecerat Curationum tuarum felicitas, intimiùs mihi amor, & ingenuitas tua aperuerit, in communi beneficio fortiori præ cæteris vinculo obſtrictus ſum Tibi. En ergo Caſus aliquos ex iis, quos in uſu Corticis, pro Febribus quibuſdam Perniciosſis curandis, mihi datum eſt obſervare.*

I. Anna Compagnoni *mulier valetudinaria, & doloribus uterinis ſæpe ſæpius obnoxia Menſe Julii Anno* 1706. *Febre corripiebatur cum rigore, & vomitu. Vocatus poſterâ die, ut curarem, benè habentem inveni, nempe omnino ſinè Febre, cum pulſu valido, hilarem, & nil de incœpto morbo ſolicitam. Totâ eâdem die, quæ morbi erat ſecunda, ita ſe habuit; undè ex iis, quæ evenerant, facile fuit de Tertianâ Intermittente judicium ferre. Poſtero manè circa meridiem Febris iterum invaſit cum aliquo ventriculi morſu, & vomitu bilioſo, licèt perpauco, durante tamen per plures horas irrito vomendi conatu. Pulſus in longum tempus parvus; attamen circa veſperam omnino elevatus, Febre per ſudorem univerſalem optimè remittente. Præſcripſi pro venturo manè leviſſimum medicamentum ſolvens, paratum nempe ex Olei*

amygd.

amygd. dul. rec. expreſſi unc. iij. Mannæ elec. unc. ij. & decoc. cordial. ſol. q ſ. ex quo aliqua ſecuta eſt alvi dejectio, & melior, Ægrâ referente, ſtomachi ſtatus. Tota eadem dies ſinè Febre acta eſt. Manè tribus ante meridiem horis invaſit iterum, cum levi quidem rigore, & vomitu ferè nullo, ſed maximâ cum agitatione, & per horas plurimas minutiſſimo pulſu. Creſcente veſpere, & magis increſcente nocte pulſus ſolutus eſt, & cætera remiſſa ſunt ſymptomata. Cardiaca pro tunc præſcribebantur Remedia, & manè, dum omnia forent placida, miſſus eſt ſanguis ex pede, Ægrâ nil morbum ſuum timente, me tamen de eodem ſatis incerto. Ejuſdem diei veſpere febricitavit aliquantulùm, jactabunda fuit, & totâ nocte inſomnis. Manè, dum inviſebam, cum pulſu ſatis celeri inveniebam, cum magnâ faciei mutatione, & virium detrimento. Suſpicatus tunc Perniciem Febris, timui mecum ipſe feram, quæ deinde inſurrexit, tragœdiam; cumque circa meridiem redirem, tactu valde frigidam, cum pulſu minutiſſimo, & vix perceptibili, cum anxietate magnâ, & frequentibus deliquiis, facilè tamen per Aquam Cardiacam, quam præſcripſeram, repreſſis, inveni. Duabus elapſis horis redii iterum, & univerſo corpore algidam, diaphoretico ſudore perfuſam, ſinè pulſu omnino, anhelam, & facie cadaveroſâ, lugentibus Marito, & filiabus, morituram, comperii. Territus omnino, de miniſtrandis Sacramentis tantummodo ſolicitus fui, propinaturus poſt hæc, licèt citra ſpem, Febrifugum. His adminiſtratis, illico hauriendam exhibui Chinæ Chinæ ſemunciam ex Vino; deinde factâ alterius ſemunciæ infuſione, ejus poſt horas quatuor dimidiam portionem, & poſt alias quatuor alteram dimidiam propinavi. Vixit præter ſpem omnium, & meam quoquè uſque ad horam noctis ſextam morienti ſimilis. Ex eo tempore meliùs habere cœpit inſurgente pulſu, & viribus reſtauratis Manè viſa eſt reviviſcere, & increſcente die magis convaluit; idcirco, repetito poſtmodum per plures dies Febrifu-

go,

go, omnino curata eſt. Alterum intrà Menſem Recidivam duplicis Tertianæ paſſa eſt, quâ brevì per communem Methodum liberata eſt, & vivit modò perfectiſſimè ſana.

II. D. Catharina Zanni *annorum ſexaginta quinque, Menſe Auguſti anno* 1706. *Febre correpta eſt. Invaſerat hæc cum frigore, & vomitu, cumque per diem protraheretur, credita fuit a Domeſticis Febris quædam, ut ajebant, Catarrhalis, qua affici aliàs conſueverat. Cum tamen tertiâ die repeteret, vocatus validâ Febre laborantem inveni. Manè altero, cum non adhuc omnino remitteretur, præmiſſo Clyſtere, ſanguis ex brachio detractus eſt. Recruduit eâdem die poſt meridiem Febris, cumque poſtera dies majoris futura eſſe afflictionis videretur, cum de tertio in tertium fortiores, & magis præcoces fierent acceſſus, nil aliud, præter cibum, & maturè quidem, oblatum eſt. Rediit paulò poſt Febris cum frigore, deinde cum mordaci ad tactum calore, & aliquâ interdum bilis per ſuperiora excretione. Cardiaca tunc Remedia, & pulveres teſtacei præſcribebantur, & pro venturo manè potus ex oleo amygdalarum dulcium paratus. Exinde Febris per ſubingreſſum Continua fiebat, ſervatâ tamen aliquâ declinatione, ſed amiſsâ penitùs apyrexiâ. His ita ſe habentibus optimum duxi, ſero vaccino depurato Stomachum, & Inteſtina diluere, ideoque ad libras duas manè propinabatur; ſed, Febre majorem in dies vim ſumente, miſſus eſt denuo ſanguis ex pede, & hoc factum eſt octavâ morbi die. Proceſſit ea fortior ſemper, ſervato tamen periodico, licèt obſcuriori, quodam augmenti circuitu. Undecimâ morbi die, cum Febris conſuetos motus tentaret, oris contorſione aliquâ laborantem, & verba non bene ferentem obſervavi. Terruit me novitas rei, ſed appropriatis Remediis evanuit hæc prorſus. Decimâ tertiâ morbi die, dum ante Auroram augeretur Febris, eâdem oris obliquitate, & loquendi impedimento, cum gravi inſuper ſopore, tenebatur, undè creſcente jam die, hirudines Hæmor-*

morrohidibus apponendas curavi, ſed ſpem omnem de reſtituendâ ſanitate amiſi. Hac novâ ſanguinis miſſione, vel potiùs conſuetâ Febris, licèt tunc paucâ, ſubſequente declinatione, meliùs haberi viſa eſt, & tentatis jam antea Bezobarticis, & aliis Diaphoreticis validioribus ſudor aliquis decimâ quartâ morbi die moveri obſervatus eſt. At decimâ quintâ die, cum Febris augeretur, Apoplexiâ correpta eſt Ægra, quæ in Paralyſim lateris totius dexteri degeneravit. Tenebatur ſopore gravi; vocata tamen reſpondebat, quin declinante die mente meliûs conſtare cœpit. Ut hæc vidi, ratus fieri omnia ratione, & motu Febris, de hac ſupprimendâ, ſi per tempus licuiſſet, conſilium cœpi; quapropter, licèt jam certè apoplecticam in futuris Paroxyſmis morituram putarem, non omiſſis cæteris Remediis, Chinam Chinam exhibui ad drachmas duas, deinde ſingulo manè ad drachmam unam per ſex dies. Teſtor Deum! cœpit ſedari Febris, & ſenſim reſtitui Partis amiſſæ motus, ac ſenſus, ſecutâ poſtmodum ſudorum, ac urinarum copiosâ, ac criticâ evacuatione. Inſtiti ego tunc in uſu Remedii, vi cujus præter ſpem omnium a mortis imminenti periculo erepta eſt, & exinde poſt dies quadraginta motui adeò reſtituta, ut ſinè baculo greſſum domi movere potuerit.

III. D. Joannes Buzzalini *Menſe Julio Anno* 1707. *Febre correptus eſt cum pauco frigoris ſenſu, ſed magno capitis dolore. Remiſit ea ferè omnino in noctis progreſſu, poſterâ verò die iterum invaſit; hinc vocatus, ut curarem, duplicem Tertianam facilè judicavi. Cum peteret Æger ut, ſi mitti ſanguis deberet, potiùs cucurbitulis ſcarificatis, quàm venâ ſectâ priùs educeretur, genio indulſi, &, quantùm fuit opus, detractus eſt. Eâdem die invaſit iterum Febris cum modico pariter frigoris ſenſu, ſed anticipato per horas aliquot acceſſu, & auctâ intenſione, atque etiam in diem craſtinam extenſione. Cum aliqua bilis excretio per vomitum fieret, largum ſeri vaccini depurati potum præſcripſi, ex quo ſecuta eſt*

ma-

magna ejuſdem bilis, quaſi ſinceræ, per inferiora expulſio. Interim Febris magis intenſa, & anticipatis in dies acceſſibus fiebat per ſubingreſſum Continua. Miſſus eſt iterum ſanguis ex brachio, non omiſſis interim Cardiacis temperatis, decoctionibus refrigerantibus, Gelatinâ ex Cornu Cervi de more paratâ, & ſeri vaccini minùs largis potionibus. Cum hæc fierent, augebatur morbus, & levi aliquo per noctem adjuncto ſubdelirio, nec non obſervatis adhuc plenitudinis in ſanguine ſignis, quippe quod Adoleſcens erat Æger, & ex anteactis meri potionibus, malâque victus ratione plenus ſatis, nulla coctionis intuens ſigna, ſanguinem iterum ex pede detraxi. Die morbi undecimâ ſudor aliquis, licèt tenuis, apparuit; quapropter, auxilio per Diaphoretica dato, duodecimâ, & tertiâ decimâ die univerſalis factus eſt, atque modicè copioſus, auctis etiam interim, & melioribus, quoad omnia, factis urinis. His omnibus plurimùm remittebat Febris. Quartadecimâ die minùs ſudavit Æger, ſed copioſiùs minxit, pulſu interim magis elevato, atque æquali reddito. Dum hæc erant, nocte decimam quintam diem præcedente ſudor omnino, & urinæ evanuerunt, & de repente facta eſt ad cerebrum metaſtaſis, ex quâ delirium, & artuum terribilis citrâ expectationem ſecuta eſt convulſio, ac peſſima pulſus concentratio. Terruerunt hæc me valde: cumque in auxilium vocareris, nova celebrata eſt phlebotomia, & poſt appoſitas cucurbitulas repetitas, affixa Veſſicantia. Pulſus interim profundior, convulſio major, artus frigidiores, & facies cadaveroſa fiebat, ex quibus moriturus jam certè videbatur. Totâ eâdem die, atque etiam nocte ita ſe habuit. Manè, dum maturè inviſerem, pulſum aliquantiſper elevatiorem, ſed tamen convulſum inveni, & Ægrum, licèt non omnino, mente tamen adeò conſtantem, ut Viaticum ſumere potuerit. Non amiſſa eſt tunc occaſio, & aliquo ſymptomatum decremento, nec non Febre ab ſui initio periodicâ ſimul collatis, ſtatim propinata

eſt, Te

eſt, Te conſulente, Chinæ Chinæ portio in forma boli, quam, cum iterum ſupervenire incœpiſſet delirium, ſatis difficulter aſſumpſit deglutiendi neſcius, ſed tamen aſſumpſit. Totâ eâdem die peſſimè habuit, convulſione fortiore factâ, & pulſu ferè penitus amiſſo. Iterum ſub veſpere, licèt extremè delirans, deceptus eſt Æger, cum biberet, novâ Chinæ Chinæ in potu oblatione. Manè meliùs aliquantulùm habebat in omnibus, quapropter alteram Febrifugi portionem ſuſcepit, & parùm eâdem die deliravit, pulſuſque aliquantiſper invaluit. Sequentibus diebus drachmam unam Chinæ Chinæ ter, aut quater ſuſcepit, & circa vigeſimam quintam morbi diem, optimâ ſudorum, ac urinarum ſubſequente Criſi, Febris ſenſim evanuit, ac brevì perfectiſſimè, præter expectationem omnium, ſanatus eſt.

IV. D. Joſeph Guldonus *Menſe Septembris Anni* 1707. *Febre correptus eſt cum rigore, & vomitu. Remiſit hæc omnino in noctis progreſſu, ſed cum tertiâ die iterum invaderet, vocabar, ut opem ferrem. Cum de ſimplici Tertianâ certior fierem, in id mentem intendi, ut perpenderem, utrum aliquem Pernicioſæ characterem reperirem, cum talis conſtitutio jam antea mihi innotuiſſet. Nil tunc invenire potui, quod ſuſpicionem aliquam poſſet inferre; nec enim frigoris extenſionem, quàm par erat, longiorem, nec vomitum nimium, aut pravæ qualitatis, nec diuturniorem durationem obſervaveram. Poſterâ die, præmiſſo Clyſtere, celebrata eſt phlebothomia ex brachio ſatis abundè; præceſſerat enim in Ægro ex more copioſior meri potio. Adfuit tertia acceſſio valida nimis, ſed tamen nullo feralis novi alicujus ſymptomatis juncta comitatu. Manè ſequenti vacuus omnino a Febre fuit Æger, &, copioſâ ſeri vaccini hauſtâ quantitate, plurimùm, & cum optimâ tolerantiâ dejecit. Nocte nihil obdormivit, & circa ſubſequentis diei meridiem en repente frequens vomendi impulſus cum pauco partium extremarum frigore. Succeſſere mox inquietudo maxima, ſtomachi angor, deliquia, dein vera*

Cardialgia. Pulſu penitus caruit, frigidi facti ſunt artus, & brevì frigidiſſimus ſudor abundè per totum corpus effuſus eſt. Territi ſunt jure merito Domeſtici ejus, quippe quòd eodem penitus modo, ut mihi referebant, Frater alter, paucos ante annos, occubuerat. Aderam ego tunc, & dum miniſtrabantur Sacra, infuſionem ex Chinæ Chinæ drachmis ſex è vino paravi, cujus portionem ſtatim, alteram verò, quatuor horarum interpoſitâ morâ, & alteram aliarum quinque, in noctis progreſſu propinavi. Algidus, ſinè pulſu, & moriturus uſque manè ſemper fuit. Creſcente die percipi cœpit pulſus, & aliquantulùm incaleſcere; quapropter, continuato Remedii uſu, meliùs in dies habuit, & veluti renaſci, ut ipſemet ajebat, cum omnium admiratione viſus eſt.

V. D. Joſeph Monici, *cum Menſe Auguſti Anni* 1708. *Febre corriperetur cum frigore, dolore ſtomachi intenſo, & vomendi irritamento, opem meam implorabat. Tertiâ die invaſit iterum Febris iiſdem propemodum, ſed fortioribus ſtipata ſymptomatis. Præ cæteris mordax urgebat ſtomachi dolor, & frequens vomendi, irritus tamen ſemper, conatus, ex quo maxima primùm totius corporis agitatio, indè repetiti animi defectus ſubſequebantur. Pulſus durus erat, & inæqualis; hinc, Cardiacis ex mixturâ Sylvianâ pro tunc præſcriptis, in veſperam judicium de Febre trahebam. Cum iterum inviſerem, aliquo perfuſum ſudore inveni, ſed querulum, &, licèt plurimùm remitteretur Febris, adhuc magis laborantem. Cum temperamenti gracilis omnino foret, & ante annos aliquot quaſi in tabem pulmonum proclivis, ſtatui, præmiſſo Clyſtere, mittendum eſſe die craſtinâ parcâ doſi ſanguinem ex brachio, quod factum eſt me præſente, & Ægro penitus a Febre immuni. Inclinante die, cum iterum inviſerem, inveni irrequietum ſatis, & ſtare loco neſcientem, cum ſiti, & pulſu frequentiori. Hæc omnia ſuſpecta mihi erant valde; hinc, cum in craſtinum exeundum mihi foret ab Urbe, & altè hæ-*

tè hæreret animo ſuſpicio de hac Febre, D. Franciſco Mariæ Monici Chirurgo Fratri Ægrotantis ſcriptum reliqui, quòd, ſi Febris diris iiſdem ſymptomatibus incrudeſceret, Chinam Chinam ad ſemunciæ pondus in vino more ſolito, ut ipſe in aliis caſibus a me factum viderat, exhiberet; nam de Fratris vitâ in quartâ periodo dubitabam. Invaſit Febris, quæ fuit tertia, efferis adeò juncta accidentibus, ut moriturus jam certè crederetur. Præ cæteris immanis aderat Cardialgia, hinc labiorum tremor, & convulſio, indè frequentiora deliquia, pulſus minutiſſimus, concentratus, & per intervalla affatim latens, atque demum funeſta corporis perfrigeratio. Territus jure meritò his omnibus Frater, monito, quod præſcipſeram, bene utens, ſtatim Chinæ Chinæ drachmas tres è vino, exhibuit; cumque ſub veſperam redirem, iis omnibus, quæ mox narrabantur, ſymptomatibus adeò malè mulctatum inveni, ut bene arreptum conſilium meum judicaverim, quin imò in noctis progreſſu drachmam alteram ſumendam decrevi. Remiſerunt mediam circa noctem ſymptomata; manè præſcripſi drachmas iterum duas Corticis interpoſitis moris ſumendas; non enim fidere tunc poteram Febri, quam intus foveri adhuc ſentiebam. Nocte totâ irrequietus fuit, & ſequenti die, quâ acceſſio quarta futura erat, non adfuit quidem hæc, ſed motus tot, tamque inæquales in Ægri pulſu, & ſtatu obſervati ſunt, ut multoties de ejus adventu dubitaverimus. Diem tamen totam hoc modo evaſimus, & continuato Remedii uſu, Deo dante, morti ereptus eſt, &, maximo quidem cum labore, necnon intercurrentibus poſtmodum pluribus Recidivis, ſanitati tandem reſtitutus eſt.

VI D. Geminianus Miliani *Sacerdos, cum ruri degeret primâ Octobris die anno* 1708. *Febre correptus eſt cum pauco frigore, ſed ingenti vomitu, nec non totius corporis circa articulos dolore. Cum parum diebus anteactis dejeciſſet, ratus totam in alvi defectu Febris cauſam delituiſſe, Medi-*

camentum purgans, quin & Catharticum, ſuo marte aſſumpſit, ex quo maxima ſecuta eſt purgatio, & exinde major Febris intenſio. Quartâ morbi die, cum a me pro ægrotante Filio conſilium peteret Pater, inſtiti, ut ſtatim adduceretur in Urbem, quod factum fuit quintâ morbi die duabus ante meridiem horis. Monitus de Ægrotantis adventu illico ipſius domum adivi, &, ut primum pedem intrà cubiculum movi, horrui luridam ejus faciem, oculos micantes, acutas nares, incertam, tremulamque vocem, ſtomachi anguſtiam, paucam, ac turbidam urinam, &, quod præ cæteris peſſimum, pulſum minutiſſimum, atque convulſum. Territus tali rerum funeſtarum ſyndrome, ſtatim de Sacramento Confeſſionis ſolicitus fui, quippe qui imminens delirium (nec enim magna res erat dignoſcere) prævideram. Interea, cum ſtomachi affectio prope Cardialgiam urgeret, ratus particulas adhuc epoti Cathartici Ventriculum, & Inteſtina irritare, Olei amygdalarum dul. rec. expreſſi uncias quinque præſcripſi, non omiſſis interim, quæ in tam præcipiti caſu opportuna videbantur, Cardiacis pretioſioribus. Totâ die ita ſe habuit, & ſub veſperam, cum levis ſequeretur dejectio, meliùs aliquantulùm haberi viſus eſt de ſtomacho, peſſimo tamen durante pulſu, & aliquo ſubſequente delirio. Urgebam interim, ut pro ſequenti manè ſocius mihi jungeretur Medicus, ut me hæſitantem circa ſanguinis miſſionem confirmaret, quæ, utut neceſſaria, tamen a pulſu peſſimo in dubium vocari videbatur. Manè in conſilium vocatus es Tu, Domine mi, qui, penſitatis omnibus, calculum tuum meo addidiſti de ſanguine mittendo, parcê quidem, & ex manu ſiniſtrâ. Totâ eâdem die, quæ morbi erat ſexta, ita ſe habuit, ſed circa veſperam peſſimè habentem invenimus; algidus enim erat, & ſubdelirans, & vix poterat ob motus manuum convulſivos percipi pulſus. Crevit mox adeò delirium, ut in lecto ſedens exercitio Literariæ Paleſtræ, cui olim incubuerat, vacaret, cum admiratione ſimul, & commiſe-

miſeratione adſtantium. Tunc ego (licèt parum profutura opinarer) Veſſicantia apponi, & repetitas affigi Cucurbitulas curavi, quod magnâ difficultate factum ob Ægrotantis contranitentis conatum. Totam noctem ſic tranſegit, ſed, quamvis mentis expers foret, quotieſcumque labiis apponeretur, aquam copiosè ingurgitabat. Manè inveni non adeò delirum, ſed potiùs attonitum, adhuc tamen copioſo ſudore frigido perfuſum, pulſu omninò deſtitutum, & more ſolito convulſum. Bibebat quidquid offerebatur; quapropter, perſpecto aliquo ſymptomatùm decremento, de Chinâ Chinâ propinandâ mecum ipſe reputans, ſtatim me contuli ad Te, ut de eâdem conſilium ferres. Ut me vidiſti petebas, utrùm deceſſiſſet Ægrotus noſter, ſed, cum reſponderem vivere adhuc, & cogitatum meum de Cortice prolaturus forem, prævoniſti ipſe me ſubridens, & inquiens: Lubet etiamnum tibi offerre Corticem? Non abnuo; at ignoro, quis in hoc Caſu ſperari poſſit eventus. Quod obſervandum eſt, ut, nedum Plebis, ſed & Medicorum quorumdam evitemus dicteria, ſub formâ Cardiaci Remedii propinandus eſt, ne ulla, utut ridicula, in nos deferatur culpa de hominis morte jam perituri. His dictis, quamvis ab Urbe diſceſſurus fores, mecum te contuliſti ad Ægrum, & ſtatim Chinæ Chinæ drachmas tres ſub formâ Cardiaci Remedii, nempe mixturâ factâ ex Confec. hyacinth. & Syr. de cortic. Citri, propinavimus. Mixturam totam aſſumpſit Æger, &, cum hoc vidiſſem, alteram non abſimilem paravi, ſed, cum propinare poſt meridiem tentarem, jam adeò urgebat delirium, ut totam deglutiendi compos haud fuerit. Eâ tamen, quam ſumpſerat, contentus eram, quippe quidem ſuffecturâ (ſi per tempus licuiſſet) pro imminuendâ ſaltem, ſi non ſupprimendâ futurâ acceſſione. Totâ eâdem nocte deliravit, frigidus, & ſinè pulſu ſemper fuit, ſed manè ſub aurorâ quievit, &, cum inviſerem, inveni aliquantiſper calefactum, mente ſaniorem, licèt attonitum, & aliquâ pulſus reviviſcentiâ præditum. Inex-

pectatum admiratus donum, ſtatim de Sacramento Euchariſtiæ ſolicitus fui, deinde infuſionem ex Chinæ Chinæ unciâ unâ paravi in Vino, & copioſam portionem hauriendam tradidi. Hac ſervatâ per aliquot dies methodo, cœpit paulatim inſurgere pulſus, & cætera evaneſcere ſymptomata; hinc copioſiſſimis effluentibus Urinis, præter omnium expectationem, ac noſtrum quoquè, revixit, & poſt breves aliquas Recidivas optimæ, Deo dante, ſaluti reſtitutus vivit. Tunc temporis Mater Ejuſdem jam ſeptuagenaria Febre tertianâ ſimplici, mox in duplicem, indè in continvam citiſſimè mutatâ torquebatur, cum maximâ virium jacturâ, ſtomachi angore, ac dolore intenſo, deliquiis, & pulſu adeò exili, ut vix perciperetur; demum jam ferè ad extremum redacta ejuſdem Remedii uſu per plures dies ad drach. j. exhiibiti a Febre tam dirâ, cæteriſque ſymptomatibus paulatim liberata eſt, morti unà cum filio, cujus funeri eodem tempore jungenda videbatur, feliciſſimè erepta.

VII. Mirandum præ cæteris omnibus ratione ætatis, & felicitate ſucceſſus Caſum, quem tandem obſervare datum fuit, lubet ſubnectere. D Dominicus Ferrari, *toti Urbi ob ætatem ad nonageſimum quartum annum ſtrenuè productam notiſſimus, die decimâ Aprilis anni* 1710. *incidit in Febrem cum copiosâ, & frequenti diarrhœâ. Accitus ſtatim adeò malè mulctatum inveni, ut brevì moriturum judicaverim; Febre enim intensâ, & frequentiſſimis dejectionibus, modò bilioſis, modò nigricantibus laborabat. Secundâ morbi die Febris, & diarrhœa adeò fortiores fiebant, & eæ, quæ in homine tam ſene eſſe poterant, tam fractæ vires, ut ne verbum facere quidem poſſet; quapropter Sacris Myſteriis rite firmato, nil aliud tunc Arte Medicâ præſtitum, quàm Enematum breviorum ex lacte chalybeato, & Cardiacorum pretioſorum, aliorumque Medicamentorum tam internè, quàm externè ad roborandum ventriculum ſedula adminiſtratio. Nil hæc prodeſſe vi-*

ſe videbantur, niſi quod, qui tertiâ, aut quartâ die mori credebatur, ad ſextam uſque morbi diem præter omnium expectationem devectus eſt, qua die, cum manè inviſerem, inveni minùs oppreſſum, quippe a mediâ tunc nocte parum a diarrhœa vexatum. Horâ ejuſdem diei vigeſimâ rediit hæc copioſiſſima, ac frequentiſſima, quin aliquo frigoris ſenſu in extremis corporis partibus affici obſervatus eſt. Deſtitit aliquantulùm in noctis progreſſu diarrhœa, & manè vivebat adhuc, licèt verè miſerrimus. Poſt hujus diei meridiem, quæ morbi erat ſeptima, en iterum immanis dejectio, en totius corporis univerſa perfrigeratio, & aliquis in pectore catarrhi ſonus. Spem omnem tunc amiſi; nihilominns motum ultimum diarrhϾ, atque etiam Febris aliquo modo periodicum mecum ipſe conſiderans, Chinæ Chinæ uſus in animo venit, opinatus, fore ut, ſi non Febri, ſaltem roborando ventriculo conferre poſſet, cum non deſint Auctores, qui ob id eam commendent, & Praxis hoc ipſum confirmet. Hoc clam agere decrevi, & (annuente Te quoquè, cui fortè per viam occurrens quid facturus eram communicavi) ſtatim tincturam ex Chinæ Chinæ ſemunciâ, & drachmâ unâ Salis abſynthii cum Vino per ignem paravi, quam, addito Syrupo de corticibus Citri, dulcoravi; hinc ſcrupulum unum ejuſdem Corticis in formâ boli, & tincturæ uncias quatuor Ægroto ſub veſperam propinavi. Horâ noctis ſextâ altera unciarum trium ejuſdem tincturæ portio exhibita eſt, & exinde ſubſtitit diarrhœa, cumque manè inviſerem, vivum inveni, ſed adhuc peſſimè habentem. Eâdem die parum dejecit, ſed valde febricitavit. Sub veſperam aucta eſt iterum diarrhœa, & Febris, ſed utraque minor; propinatus eſt ſcrupulus alter Corticis, & eadem tinctura ad uncias tres. Sequenti nocte parum dejecit, & alterâ die meliùs habuit; ſub veſperam Corticis ſcrupulum, & tincturæ parum aſſumpſit; noctem bene tranſegit, manè mutatus omnino eſt, adeò ut mirarentur mecum Domeſtici actionem Remedii; ſed

Remedium ignorabant omnes. Vegetus, alacris, & more ſuo lepidus factus eſt, &, quod mirum, ſublata omnino diarrhœa, & imminuta ad ſtuporem Febris. Deſtiti ego tunc ab uſu Remedii, cum omnia bene cedere proſpicerem; ſed quatuor intrà dies en iterum invaſit maxima Febris cum diarrhœa, & copioſo ad pectus catarrho. Deſperavi tunc verè omnino, & pœnituit a Remedio deſtitiſſe; novum tamen animum induens drachmam ſemis Corticis cum unciis quatuor, quæ ſupererant, anteactæ tincturæ propinavi. Evaſit ab hac quoquè Febre, hinc per alios ſubſequentes duos dies drachmam ſemis Corticis aſſumpſit, deinde de tertiâ in tertiam diem alteram ſemidrachmam per duas vices deglutivit, ex quibus a Febre liberatus eſt. Poſt tres alios dies iterum drachmam ſemis Febrifugi ſumpſit, & ſanè aſſerere poſſum, Ægrum diebus a Chinâ Chinâ vacuis pejùs ſemper habuiſſe, quàm dum Cortex propinabatur; tunc enim temporis alacrior erat, vegetiorque; quin pulcherrima res erat cernere Senem nonageſimo ſecundo anno confectum, vitam hoc uno Remedio protrahentem. Per quatuor alios dies a Chinâ Chinâ abſtinui, ratus ſuffecturam, quam interpoſitis moris exhibueram. Sed ſextâ Maji die, quæ morbi erat vigeſima ſexta, en iterum Febre correptus eſt cum frigore, & diarrhœâ, quarum tamen utraque modum non exceſſit; tunc tamen drachmam ſemis Corticis ſub veſpere, & alteram ſemidrachmam mediâ nocte ſumendas preſcripſi. Evanuit Febris hæc ſequenti manè, & exinde bene adeò in dies habuit, ut jam a morbo reſtitutus, non ſolùm è lecto propriis viribus valuerit ſurgere, ac vegetus per Urbem incedere, ſed & Rus pergens, delicatioribus quibuſdam ſuis plantulis ſedulus Cultor cum omnium admiratione incumbere. Idem *poſt biennium Tertianâ duplici, ſubobſcuris motibus invadente, iterum correptus, ſanguinis miſſionem è brachio ad uncias ſex benè tulit, indè eodem Cortice ad ſcrup. j. per plures dies exhibito rurſus curatus eſt, vivitque adhuc, annum agens ut dixi, 94,*

& etiam.

& etiamnum , prout ætas tam diuturna ferre poteſt , ſatis incolumis , certiorem me ſemper de vi mirâ Remedii faciens, cujus non exiguum quidem donum Homini tam ſeni fuiſſet vel unius tantùm diei inducias impetraſſe.

Poſſem Ægros alios quamplurimos ſubnectere ſimili methodo curatos , ut D. Annam Monici *prædicti D. Joſephi Matrem a Tertianâ Perniciosâ cum Cardialgiâ , & ſudore diaphoretico ,* D. Monicam *ejus Nurum gravidam ſeptimeſtrem, & abortum ob horrendos vomitus , & deliquia cæteroqui paſſuram, a Tertianâ ſimplici , mox duplici , indè continuâ liberatas . Sic Puella quædam de Malavaſiis* Angela *nomine a duplici Tertianâ , in cujus acceſſione ſingulâ immanes patiebatur Epilepticos inſultus tincturâ Corticis curata eſt. Sic* Marius Benaſſi *a ſimplici Tertianâ , cujus in ſecundo , & tertio acceſſu dejectio decoloris ſanguinis , fluxus Hepatici adinſtar, & diaphoretici ſudores mortem inferebant , evaſit . Sic* D. Herculi Rebucci *prope Mirandulam degenti Tertiana duplex uſque ad acceſſum decimum ſeptimum protracta , & eò uſque redacta, ut is in acceſſionibus gravi ſopore in lethargum proximè tranſituro opprimeretur, ſummâ cum Uxoris, filiorumque jam ferè amiſſum lugentium lætitiâ, feliciter ſuppreſſa eſt. Sic* Angela Toni *a Tertianâ in quarto acceſſu diarrhœam bilioſam , mox diaphoreticum ſudorem inducente ,* Angela Colli *octogenaria a Diaphoreticâ,* Urſula Chiapponi, Anna Bacciolani *gravida ſeptimeſtris a Cardialgicâ liberatæ ſunt . Quin poſtrema hæc Mulier iterum paucis diebus a partu prioris naturæ Febribus tentata , quæ lochiorum inſuper ſuppreſſionem induxerant , repetito Corticis uſu , ſtatim fluentibus iterum puerperiis, optimè convaluit . Sic denique* D. Mario Zuccati *Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Præſulis noſtri Co: Maſdoni Domeſtico Tertianâ primùm intermittente , mox ſubcontinuâ detento, quæ pulſus carentiam , ſudorem diaphoreticum, graviſſimum ſoporem , ideoque imminens, certumque mortis pe-*

rica-

riculum induxerat, hoc uno Remedio properanter, & validâ doſi exhibito, indèque continuato, ſalus reſtituta eſt. Sed ne nimius ſim, hos, & alios caſus quamplurimos omitto. Tibi vero, Vir humaniſſime, & Orbi toti juramento teſtor, hæc a me, parum quidem cultè, ſed minutim, ac fideliter depoſita; Puderet quippe Conſcientiam meam, & Fidem publicam Peruviano Cortici, partibus nimis ſtudens, devovere.

PEculiarem ſanè ſibi vindicat animadverſionem unaquæque ex ſuperioribus Hiſtoriis, quas nobis uterque Profeſſor hìc inſerendas tradidit; præterquam enim quòd in illis omnes ferè obſervantur Febrium Pernicioſarum a nobis deſcriptarum characteres, ac differentiæ, eximia inſuper elucet Corticis Peruviani virtus in iiſdem curandis, etſi illæ extremam jam ferme perniciem intulerint. Licèt autem ſingulæ ſingulari quoquè ſint conſideratione dignæ; attamen, quæ in iiſdem occurrunt ſpeciatim magis notanda, lubet Lectori obiter innuere.

Ex ſecundâ itaque Hiſtoriâ, communicatâ a *D. Clerico*, patet, quàm periculoſum ſit, Homini, ex Febribus per Chinam Chinam curato, Catharticum exhibere. An utile ſit exhibere adhuc Febricitanti, vel per aliam Methodum a Febre liberato, judicet quiſque. Quarta Hiſtoria graphicè pingens Febricitantem Catalepticum, convulſum, ac ſinè loquelâ ululantem, & nihilominus Cortice ſanatum, non exigui ponderis eſt, cum hujuſmodi accidentia, & raròapparere ſoleant in Febribus, & fere ſemper, cùm apparuerint, ſoleant interimere. Tertia pariter, & quinta, excretiones immanes atro-ſanguineas, & nigricantes Febribus aſſociatas exponunt, cum ſymptomatis verè funeſtiſſimis, quæ vix unquam a morte queunt ſejungi, ni ſejungantur ope Corticis.

Inter

Inter Hiſtorias autem *D Ferrarii* inſignis admodum videtur ſecunda, quæ Apoplecticum inſultum quâlibet Acceſſione periodicè recurrentem, & in Paraplegiam tandem commutatum, deſcribit. Sanatio per Chinam Chinam obtenta ſatis oſtendit, Remedium iſtud fluida humani corporis nequaquam figere, neque ſuppreſſionem Febrium, illius aſſumptioni ſubſequentem, inducere Apoplexias, aut alia ejuſmodi mala, quæ immeritò reformidant inexperti. Idem quoquè teſtantur Lethargus, & aliæ ſoporoſæ affectiones, quæ in iiſdem Hiſtoriis curatæ viſuntur, curatis per Corticem Febribus. Neque minùs evincunt oppoſitum, nullam ſcilicet ineſſe Chinæ Chinæ humores fundendi vim, aliæ, quæ ibidem proſtant, Curationes Febrium, ab immodicâ humorum fuſione, aut colliquatione pendentium. Tertia Hiſtoria eſt illa eadem, quam ipſe retuli nuper Cap. 3. num. x. Uniformitas narrationis uniformitatem veritatis luculenter indicat. Sexta pariter, quam ipſe innui per tranſennam ſupra Cap. 2. inſignis eſt, quia, non modò Subcontinuæ Febris, acutiem, ac malignitatem adeptæ, ſed veræ Continuæ Proportionatæ Malignæ curationem eximiam, ope Corticis abſolutam, ponit ab oculos. Diſtinctam autem præ omnibus conſiderationem meretur Hiſtoria ſeptima, quæ Senem, nonageſimo ſecundo circiter ætatis anno Subcontinuâ Febre longiore, ſimul & diarrhœâ correptum, ac ſubinde ſanatum, robuſtæque valetudini reſtitutum, quin & poſt biennium iterum pari ratione curatum, exhibet, ope Corticis pluries oblati. Hiſtoriam quoquè ſimilem habet *Badus* de Sene nonageſimum ſecundum ætatis annum agente, Tertianâ nothâ detento, per Chinam Chinam curato, & poſt biennium adhuc vivente. Corruit hinc vana eorum ſuſpicio, qui, pro reducendâ in actum Chinæ Chinæ virtute,

te,

te, virium, & floridæ ætatis robur requiri, autumant. Sanè China China longè meliùs, ac Cardiaca quævis, ſic appellata, Febricitantibus quibuſvis, utut debilibus, robur addit, cum Febres ſubmoveat, naturale robur exhaurientes; quod illa verè nequeunt præſtare. Ceſſat pariter ex aliis Caſibus, aceruatim ab eodem *D. Ferrario* recenſitis, occaſio dubitandi, num Fœminis *Utero gerentibus*, aut *Puerperis*, poſſit utiliter exhiberi Cortex, cum utriuſque felicis Curationis ibidem proſtet exemplum duplex non aſpernabile.

Atque his omnibus ſufficienter, ut reor, illuſtrata eſt praxis Methodi noſtræ pro curatione Febrium Pernicioſarum, tum Intermittentium, tum Subcontinuarum, mediante uſu Peruviani Corticis. Quia verò hæ poſtremæ, modò citiùs, modò tardiùs, ſeu, modò in ipſo exortu, modò in progreſſu tantùm, ad Acutiem, & Malignitatem vergunt, neque tamen utriuſque circumſtantiæ eadem videtur eſſe ratio; ideò, ſtatutâ in præcedentibus Corticis oblatione, ubi Febris Intermittens, ſive Subintrans in *lentiore* progreſſu ſuo eſſentialem continuitatem affectet, conſiderandum ſupereſt, an idem agendum ſit, ubi pariter idem contingat in ipſo *principio*; quod jam ſequenti Capite peculiariter diſquiretur, cum arduum ſit hoc, magnique ponderis, ac utilitatis Problema, cujus, ſicuti frequens occaſio occurrit in Praxi, ita exactum neceſſe eſt, ut præeat, accuratâque indagine inſtituatur ſcrutinium.

CAPUT V.

Utrum, quando Pernicioſæ ſecundi Ordinis, ſive octavæ Speciei, nempe Subcontinuæ malignantes, continuitatem eſſentialem, & acutam affectant citiſſimè, hoc eſt, in ipſo ſtatim principio, expediat illicò, aut liceat, Corticem adminiſtrare, Febriſque curſum intercipere. Id, etſi probabiliter ſæpe liceat, non tamen indiſcriminatim videtur ſemper licere.

FAuſtitas Caſuum recenſitorum, aliorumque plurium, quos lubens ſubticeo, ob uſum Corticis Peruviani tempeſtivè exhibiti, & nonnullorum infelicitas ob ejuſdem remedii, vel omiſſam, vel debiliorem, vel nimis ſeram adminiſtrationem, præbet occaſionem non levem arduo Problemati, an ſcilicet in ipſo ſtatim principio nonnullarum Febrium Pernicioſarum, in quibus non aliud, quàm hoc, ſuppetit opportunum tempus pro utili Corticis oblatione, liceat, nullâ morâ interpoſitâ, ipſum Corticem miniſtrare, & naſcentem Anguem in ipſo exortu confringere, priuſquam Hominem interimat: quod equidem modò quæritur ordine habito ad id, quod quærebatur pariter in principio vulgarium Intermittentium, ut vidimus Lib. primo Cap. 8. Hoc autem Quæſitum, quod in ſeptem ſpeciebus Pernicioſarum primi ordinis, nempe *Comitatarum*, quæ naturæ perpetuò *Corruptivæ* ſunt, locum non habet, cum, apparente clarè peculiari ſymptomate pernicioſo, certum exitium inferente, quocumque morbi tempore illud appareat, ſtatim deveniendum ſit ad Corticem, modò unâ, modò alterâ methodo jam deſcriptâ offerendum, locum habet quàm maximè in ſolis Pernicioſis *Solitariis* (quarum tamen in praxi valdè frequens

eſt

eſt numerus) in ſolis, inquam, Pernicioſis Solitariis; nempè octavæ Speciei, ſeu ſecundi Ordinis, quas *Subcontinuas* appellavimus, tunc cùm, non pedetentim, ut ſæpius aſſolent, ſed illicò, ac celerrimè ab ipſo primordio ad Continuas acutas, & malignas properant cum magno Vitæ diſcrimine, quod impediri utplurimum poteſt uſu ejuſdem Corticis, ſi ſtatim exhibeatur, ſecus verò, ſi protrahatur illius oblatio, & Febris interim æqualem, eſſentialemve continuitatem acquirat. Cum ergo aliàs dixerimus, Corticem offerendum eſſe in hiſce Febribus in principio continuitatis earumdem, locuti tunc fuimus de continuitate, in progreſſu tantùm illarum incipere ſolitâ. Modò autem quæritur, quid agendum, ſi principium continuitatis cum ipſo ferme coincidat Morbi principio.

Ut meliùs intelligatur a Junioribus ſtatus Quæſtionis, quam analyticè lubet pertractare, ponamus exemplum. Sit Febris Tertiana duplex, quæ primâ die invadat matutino tempore cum frigore modico, & nauſeâ quadam, cæteriſque conſuetis ſymptomatis. Subſequatur calor ad tactum valde mordax, ſitis, & linguæ ariditas non facilè humectabilis. Protrahatur diutiùs Acceſſio; & cum pauco, nec univerſali ſudore remittatur quidem notabiliter, ſed non ſolvatur perfectè. Sequenti die poſt meridiem, nondum ſolutâ primâ Acceſſione, fiat nova exacerbatio cum rigore leviſſimo, breviſſimo, vixque perceptibili, cui ſuccedat paulò poſt calor, & reliqua febrilia ſymptomata, intenſionem plus quàm modicam præſeferentia. Nocte ſequente malè habeat Ægrotans, & tantummodò antelucanis horis ſomnum capiat, vi cujus madorem quidem univerſalem, ſed ſudorem quoquè particularem circa frontem patiatur, & ad apyrexiam tandem deveniat, ſed vix talem. Superveniat

niat interim, ſudore nondum completo, novum frigus breviſſimum, cum brevi pariter pulſus contractione, quæ acceſſionem inferat tertiâ die cæteris graviorem, longiorem, iiſdemque ſymptomatis, ſed fortioribus, aliiſque etiam, ſi lubeat, comitatam. Perſeveret hæc ſatis intenſa uſque in ſequens mane, quartæ videlicet diei. Aliquâ poſtmodum ſe prodente illius remiſſione, eodem mane, præmiſſo clyſtere, Vena ſecetur, ni priùs ſecundâ die id factum fuerit: imò, ſi factum fuerit, ſed iterum indicetur, quartâ hac, ut dictum eſt, die repetatur ante exacerbationem, tali die acceſſioni veteri ſuperventuram, ipsâ veteri nequaquam ſolutâ. Succedat Exacerbatio de more, & indè nova remiſſio, ad aliquam quoquè intermiſſionem vergens, ſed obſcuriùs adhuc, ac vice antecedenter correſpondente. Tempore hujuſce remiſſionis, quæritur, an Cortex poſſit exhiberi aliquo pacto, non quidem ad inhibendum inſtantem Paroxyſmum quintæ diei (quod neque poſſet obtineri tam citò) ſed ad eum infringendum nonnihil, ſi poſſibile ſit; adeout, continuato modicâ viciſſim, & viciſſim puſillâ doſi remedio, ſperabile ſit, quòd Febris coerceatur tali fræno, ut, nec liberè debacchetur, augeaturve, quantùm cæteroqui ferret illius apparatus, nec repentè prorſus ſupprimatur, ſed intrà quatuor tantùm, vel quinque dies ſiſtatur penitùs, & aboleatur, non ſinè ſuſpicione recidivæ, vel diuturnæ convaleſcentiæ, loco longioris, ac judicatu difficilis ægritudinis, vel mortis ipſius: quorum alterutrum jam videtur minari violenta, ultroque celeriter pergens, Febris incipientis natura, non ampliùs Cortice domabilis, ſi ad eſſentialem, quæ prope imminet, continuitatem pertingat.

Ob hanc equidem rationem, & ob hoc grave periculum, nullus videtur locus propoſito Problemati; rem enim,

ènim, quò citiùs fieri poteſt, eſſe ponendam in tuto, nemo non dicet: imò ex noſtris principiis, Cap. 8. Libri primi jam conſtitutis, non aliud poſſe dici videtur. Cum enim ibi ſtatutum fuerit, Febres Intermittentes, etiam benigniores, eo ipſo quòd naturam *Corruptivam* fuerint adeptæ (quod præcipuè ex ſymptomatis gravioribus deducebatur) eſſe quovis earum tempore curandas per uſum Chinæ Chinæ, ulteriorem illarum progreſſum inhibentis, idem multò magis dicendum videtur in iſtis Pernicioſis longè periculoſioribus, quippe greſſu celerrimo ad acutam continuitatem, ac malignitatem tendentibus, & conſequenter naturam *Corruptivam*, ut videtur patere, ſtatim acquirentibus. Sed hoc idem principium, cui etiamnum inſiſtendum eſt, ſi attentè perpendatur, videtur aliquo modo obſtare, & impedimento eſſe, quò minùs in opinionem, de offerendo in hiſce circumſtantiis celeriter Cortice, præcipiti ſtatim voto deſcendamus.

Enimvero, juxta id, quod obiter tetigimus Cap. 2. Libri 3., cum in hujuſmodi Febribus, præter Fermentum febrile, ſanguinem inquinans, & efferveſcere faciens, videatur ſuâpte naturâ, & ex principiis intrinſecis peccare ipſemet ſanguis, qui propterea, nec fermentum affuſum ſubigit promptè, nec promptè ſecernit, multòque minùs defæcat ſe ipſum mediâ ebullitione, ſed potiùs nativas, & collectitias ſuas impuritates ipſi fermento influenti mutuo quodam fœdere conjungit: idcirco, etiamſi per celerem oblationem Corticis obtineatur abſorptio ſpecifica, ſeu individualis Fermenti febrilis, non propterea obtinebitur correctio maſſæ ſanguineæ, in hoc caſu ab origine ſimul peccantis, & peculiari depuratione certò indigentis, ad differentiam Febrium, non modò Intermittentium, ſed & Subcontinua-

rum

rum *benignarum*, ſeu talium per ſubintrantes tantùm Acceſſus, ac proinde *Subintrantium* appellatarum, in quarum poſtremis ſanguis pariter non plus, vel paulò plus peccat, ac in benignis Intermittentibus, ut Libro quinto videbimus.

Neque ſatis nervosè videtur ex hoc poſſe deduci, quòd, ſaltem de duobus principiis febrilibus, quorum unum advenit, & alterum ineſt ipſi cruori, de duobus, inquam, corrigatur unum, videlicet ab extrinſeco adveniens, & ſic, quòd cauſa morbifica ſaltem pro medietate dometur; nam hæc ipſa ſubactio Fermenti febrilis, quæ tollit quidem a ſanguine effervеſcentiam, quin & effervеſcendi occaſionem, ſed non tollit impuritates, quibus rationabiliter in hoc caſu ſcatere creditur, ob hoc ipſum, quòd effervеſcentiam inhibet, tollit de medio inſtrumentum fortius depurationis ejuſdem ſanguinis, quod eſt ipſa effervеſcentia. Quamobrem, licèt dempto uno principio de duobus activiore, videatur, & ſit, correcta, ſive abſorpta pro dimidio, Cauſa morbifica, quæ tamen remanet, illius portio, contumacior poteſt evadere, & apta forſan tractu temporis, torpidior licèt, ad plura ſuſcitanda mala; quod ſecus fortaſſe fieret, ſi, relicto alio principio agente, per effervеſcentiam febrilem abſumeretur. Sed per circulum jam revertimur, unde diſceſſimus. Vel enim iſta effervеſcentia evaſura eſt depurativa ſanguinis, vel corruptiva. Si primum, non eſt opus Cortice; contra, ſi ſecundum. Corruptivam quidem videtur oſtendere gradus celerrimus ad Continuitatem, & Acutiem: attamen res aliter poteſt ſe habere, ac videatur; & tunc minùs congruenter forſan uſurparetur Cortex, cum in hoc caſu verè agnoſcatur neceſſitas depurationis in ſanguine, quæ non agnoſcitur immediatè in benignis Intermittentibus, ut

vidimus Cap. 8. Libri primi, nec in ſimpliciter Subintrantibus, ut modò dicebamus. Quamobrem hìc creſcit cautela, de non impediendâ fermentatione, vel ebullitione cruoris depurativâ, quotieſcumque talis ea ſit, vel verè ſit futura, licèt ab exordio corruptiva videri potuerit.

Jamque ad apicem difficultatis devenimus, & conſiſtit in hoc, quòd, non æquè facilè in principio dignoſcere poſſumus, ut in progreſſu, an Fermentatio, vel Efferveſcentia febrilis Depurativa ſit, an Corruptiva; ſæpe etenim, quæ Depurativa eſſe videtur, aut eſſe futura, tractu temporis, præter expectationem noſtram, fit Corruptiva, & e converſo. Et niſi ab ipſo exordio in hiſce Febribus celerrimi motus dignoſcat Medicus, an ad depurationem tendant, an ad corruptionem, & niſi Corticem, ubi corruptiva ſit Febris, ſtatim exhibeat, actum eſt, quantùm ſit pro uſurpando utiliter Cortice; quoniam, abolitâ paulò poſt omni periodo, ac permutatâ in Continuam eſſentialiter Febre, irrita eſt, & fruſtranea oblatio Febrifugi, &, quod pejus eſt, etiam non raròcujuſvis alterius remedii. Atque hìc duplex eſt ſcopulus, in quorum alterum facile eſt impingere, nempe, vel omittendo oblationem Corticis, dum tempus opportunum eſt, poteſtque inhiberi in ipſo principio, aut etiam in augmento ſuo, progreſſus morbi, qui ex tali omiſſione (in hoc caſu graviſſimâ) ad mortem fortaſſe poſtmodum terminabitur, vel exhibendo ipſum Corticem in principio, aut augmento morbi, qui cæteroqui ſalubriter, & fortaſſe tutiùs, terminaretur.

Si res iſta ſpectetur a priori, ſeu ante factum, contra uſum Corticis facit, *primò*, quòd, etiamſi Febris hujuſmodi ab exordio Corruptiva videatur, tamen aliquando talis non eſt in progreſſu, ſed poſt primum impetum

petum, quo violenter erumpit, nonnunquam ſenſim miteſcit, & majorem, veramque intermiſſionem acquirit, vel ſponte, vel ordinariis prudenter curata remediis. Contra eſt *ſecundò*, quòd, etſi Corruptiva non modò videatur, ſed talis revera ſit, Febris, hominemque tandem deducat ad periculum etiam extremum, ut Malignarum, Acutarumque ab exordio mos eſt, nihilominus exitium verum adeò certum, & præceps non eſt, ut in Perniciosis *Comitatis*, ſeptem videlicet reliquarum ſpecierum; adeòque in iſtis Febribus *Solitariis*, ac *Subcontinuis*, ſemper uſque ad extremum vitæ ſperabilis eſt aliquo modo ſalus, vel a Naturâ, vel ab Arte, ſinè uſu Corticis, in extremis hiſce circumſtantiis nequaquam proficiente, ut in aliis memoratis ſpeciebus. Et hæc pro oſtendendâ carentiâ neceſſitatis abſolutæ offerendi Corticem. Sed & pro innuendâ illius inefficaciâ, incertitudine, atque inſimul noxâ (habito ſcilicet ad præcocem oblationem, non ad ipſam innocui cæteroqui medicaminis ſubſtantiam reſpectu) contra inſuper eſt *tertiò*, quòd, ſi in hiſce caſibus, valetudine quoquo modo receptâ finiendis, offeratur Cortex in principio, & morbi curſus vix cœptus ſiſtatur, id fit minùs laudabiliter, minùſque congruenter, quàm, ſi expleto naturali curſu ſubſiſtat. Etenim, vel Febris, quæ Corruptiva videbatur, nec tamen erat, prohibetur quò minùs integram cruoris deſpumationem, atque defæcationem abſolvat, difficulter, vel ſaltem cum aliquâ incertitudine, a Naturâ poſtmodum abſque febrili efferveſcentiâ ſperabilem: vel, ſi Corruptiva quidem erat Febris in primâ eruptione, ſed non talis permanſura, ut ſupponimus, impeditur pariter ea naturalis inteſtina ſecretio, ebullitioni tandem paulatim ſucceſſura, quæ dicitur *Coctio*, quæque, utut difficulter fiat, fit tamen, quomodocum-

que ſuperſtes ſit Æger; eſto etiam, quòd nonnunquam ex hujuſmodi difficilibus, atque identidem imperfectis judicationibus, a Naturâ, vel Arte, ſinè Corticis uſu peractis, adeò malè plectantur homines, tonuſque viſcerum, & craſis humorum adeò labefactetur, ut pejor ſic ſanato ſuperſit diſpoſitio, vitæ brevitatem, incommodumve notabile, aut habituale inducens, quàm ſi in principio fuerit quomodolibet Febris illa ſuppreſſa. Contra denique eſt *quartò*, quòd, licèt ſemper, ubi adeſt aliqua Intermiſſio, Febris quælibet quocumque tempore, certò ſaltem, ſi non planè tutò, ſiſti conſueſcat, non tamen certò ſemper impeditur pertinax, & repetitus illius recurſus, ſi in impetu ſuæ eruptionis ſuppreſſa fuerit; imò nec ſemper æquè certò ac in aliis caſibus ea ſiſtitur in hoc, ubi nempe *ſtatim* cœperit aliquam continuitatem acquirere, ab eſſentiali parum diſtantem, licèt utplurimum, ac fere ſemper ſiſtatur: ut propterea ex dictis hucuſque (quæ incunctanter propono, & admitto, ut rationabilia, & vera) nec ſemper tuta, nec ſemper utilis, nec perpetuò certa de conſueto effectu eſſe videatur oblatio Corticis circa initia Subcontinuæ Pernicioſæ, ut in caſu propoſito. Quâ olim de causâ egomet poſt curatam in memetipſo ope illius Tertianam Pernicioſam, ut Hiſtoriâ primâ Cap. 2. hujuſce Libri tradidi, neque Recidivam præcavere per continuationem Remedii, neque eam, typo Tertianæ duplicis denuò invadentem, curare volui, me ſcilicet inſigni ſanguinis depuratione indigentem reputans, nec ideo ſatis aptè curatum credens, ſi Febris, rurſus me graviter impetens, ſtatim fuiſſet ſuppreſſa; quidquid ſit, an de me ipſo rectè tunc judicaverim. Atque hæc eſt facies rei, ſpectatæ a priori, & ante factum.

Sed ſi res eadem ſpectetur a poſteriori (& hoc eſt,

quod

quod animum meum torquet, ac pluries torſit) ſi, inquam, ſpectetur res ex aliâ facie, cum videlicet Æger, qui ab initio paſſus eſt Febrem, per aliquod breve ſpatium temporis Intermittentem omnino, vel ſaltem quaſi intermittentem, adeòque tunc temporis Cortice fermè citrà dubium ſanabilem, tractu dierum aliquot occumbit, de quo certò quodammodo dici poteſt poſt obitum -- *Hic Homo poſt quatuordecim morbi dies defunctus, ſi ante dies decem Cortice fuiſſet uſus, verè nunc viveret,* -- fateor, quòd talem intrà memetipſum experior ſyntereſim de non oblato ſtatim Febrifugo, ut me, non ſolùm pœniteat non obtuliſſe, ſed & pigeat, vel ob vana erga alios Medicos officia, vel ob metum calumniæ, ſi recidiſſet, vel ſeriùs etiam occubuiſſet, omiſiſſe, utut etiam propter recenſitas ante rationes ſimul abſtinuerim. Nec minùs ferme contriſtor, dum recordor, quot mihi quondam periere ex Pernicioſis Intermittentibus *Comitatis* Ægrotantes, priuſquam noſſem Methodum meam, licèt nulla tunc fuerit in me, vel eſſe potuerit omiſſionis culpa, quam cæteroqui dubio procul modò ſubirem, ſi methodum ipſam in rationabilibus circumſtantiis omitterem, ſatis conſcius de efficaciâ, & innocentiâ illius. In caſibus enim Pernicioſarum Comitatarum offerens Corticem, haud vereor dicere cum *Mortono* -- *Id facio conſcientiæ causâ, utut ex præconceptâ opinione reclament Amici, Medici, vel ipſi Ægrotantes* -- Et hæc eſt ratio ingenua, propter quam mordicùs eo caſu quandoque ſuſtineo in Conſultationibus, offerendum eſſe Corticem, non propter gloriolam præeminentiæ in conſulendo, vel in ſanando, in caſu, inquam, certi, & præcipitis exitii, ex Comitatis Intermittentibus reſultantis, non in caſu ancipiti Subcontinuæ ſolitariæ incipientis, in quâ vel ipſe ſæpius hæreo, & ſæpius abſti-

 neo.

neo. Cæterum, ubi agitur de Remedio, Febrim, alioqui planè lethalem, certò tollente, Vitamque hominis ſtatim perituri ſtatim ſervante, hìc eſt, ubi nequeo connivere, ne deſim, ut modò ajebam, conſcientiæ propriæ, meâ maximè fretus experientiâ, in pluribus ſæpenumero opponentibus deſideratâ, & per nugatoria tantùm ſophiſmata reluctantibus. Quamobrem, ab unâ Pernicioſæ Febris differentiâ ad aliam facto per rationem tranſitu, in Subcontinuis quoquè Solitariis malignantibus curandis, ne fruſtra poſt factum doleam, operam do, ut ante factum, dum tempus eſt, ſeriò penſitem, intrà memetipſum inquiens: -- *Hìc homo, qui fortaſſis poſt aliquot dies periturus eſt ex hac Febre, quam cæteroqui ſtatim cohibere poſſum, debetne modò poni in tuto cum levi aliquâ ſcrupuloſitate ſuperſtite, an incerto Fato relinqui?*

At hìc iterum fit reditus ad primum Problema, explicatum tantummodo hucuſque, nec tamen adhuc ſolutum, quin etiamnum ſub clarioribus terminis repetendum, An ſcilicet penſitatis hinc indè, & admiſſis omnibus, quæ ſupra retulimus, adhuc nihilominus expediat in principio, aut etiam in augmento Febris deſcriptæ, hominem, probabiliter (non tamen æquè certò, ac in aliis Pernicioſarum ſpeciebus) intrà paucos dies periturum, certò ſervare, cum ſuſpicione intempeſtivæ ſuppreſſionis morbi, recidivæ frequentioris, vel diuturnioris malè firmæ habitudinis, forſitan contrahendæ ob impeditam depurationem fluidorum, mediâ febrili efferveſcentiâ cæteroqui probabiliter ſubſecuturam, ſi abſque uſu Corticis idem homo minùs celeriter, & per viam Criſeos, aut etiam Coctionis, ut ajunt, convaleſceret, An Illum periculoſæ incertitudini ſub ſpe firmioris valetudinis obnoxium relinquere, & conſuetâ tan-

tùm

tùm methodo eidem mederi ſinè adjumento Corticis, nonniſi circa morbi initia hìc profuturi.

Ad hoſce terminos redacta Quæſtio, claritatem quamdam videtur jam præſeferre pro ſolutione ſui ipſius, ſaltem aliquâ, ſi non integrâ, & omnimodâ. Quoniam tamen agitur hìc de re graviſſimâ, & in praxi frequenter obviâ, donari velim negotio tanti ponderis diſquiſitionem ulteriorem, & prolixius adhuc examen, etſi jam -- *bis, terque recoctum*. Haud equidem fuiſſet difficile paucioribus rem totam complecti, minùſque cunctanter, aut minùs cæſpitanter de eâdem decernere; ſed brevitas, hoc ſaltem loco, in minorem Tyronum utilitatem ceſſiſſet, minùs verò cunctabunda dicendi forma, in arrogantiam quamdam, quâ veluti ex *Tripode* certa nimis dediſſem reſponſa in re, circa quam in praxi verè non ſemel hæreo. Quia verò plurimùm conferre poteſt ad ſolutionem Problematis, vel ad partem illius alterutram ſeligendam, ingenuâ priùs, & ſeveriore nonnihil indagine quærere, quid verè agat China China in Febres, cùm illas ſiſtit, & ſpecialiter perpendere, quodnam intercedat diſcrimen inter curationem ipſarum Febrium, vulgaribus tantùm remediis, vel etiam ſponte Naturæ abſolutam, & inter eam, quam Corticis oblatione conſequimur: idcircò in hac conſideratione parumper immorari nunc libet, priuſquam ulteriùs procedamus in materiâ, quæ modò controverſiam patitur, ut ſcilicet, ſi quicquam decernimus, quid verè decernamus, appareat, pateatque quid ſperandum ſit, quidve metuendum ex citâ ſuppreſſione Febrium exitus cæteroqui ancipitis, ab adminiſtrato circa initia Cortice coercitarum.

Ante omnia, tamquam Theorema non alienum prorſus a veritate, illud præmitti, & admitti quodam-

modo poſſe videtur, quod olim prodidit *Thomas Campanella*, Febrem ſcilicet ſuapte naturâ ſimpliciter morbum non eſſe, ſed potiùs Remedium contra morbum, cum reapſe, ſi modum ſervet, evadat tandem remedium Cauſæ, imò quodammodo & remedium ſui ipſius. Atque id ſaltem ut verum poteſt admitti, ubi Febris depurativa fuerit, ut pluries diximus; ubi verò fuerit corruptiva, licèt hoc nomine veluti per accidens morbi naturam induat; attamen, cum ex inſtituto ipſius Naturæ excitari videatur ad hoc, ut cauſam morbificam maturet, ac concoquat (ut verbis Antiquorum utar) hoc alio nomine, ſpectatâ, ut ſic dicam, intentione Naturæ, non immeritò etiam Remedium poteſt audire, quemadmodum eam ab *Hoffmanno* vocari *Ignem Naturæ purgatorem*, diximus aliàs. Efferveſcentia enim febrilis, quæ ab heterogeneis particulis, ſalibuſve diſſymbolis, ſive originariis, ſive adventitiis, intrà humani Corporis fluida ad turgentiam congeſtis, vel aſſiduè, vel per intervalla excitatur, eò tendit, ut hujuſmodi particularum ſubactionem, aut ſecretionem moliatur, atque hac viâ ipſorum fluidorum depurationem, & nativæ illorum Craſis reſtitutionem producat. Per accidens autem videtur contingere, quòd, vel immodica ſit, & immanis ſuccorum efferveſcentium, ob Cauſæ ſcilicet vehementiam, vel copiam, excandeſcentia, vel quòd eadem efferveſcentia ſit debilior, quàm par ſit, pro obtinendo fine depurationis, adeòque in neutro caſu (ob rationes quidem oppoſitas) obtineri queat tentata cæteroqui fluidorum defæcatio. Per accidens pariter eſt, quòd ex improportione particularum agentium, & patientium, moventium, & commotarum, vel nimia fiat fluidorum fixatio, unde ſtagnationes, decubitus, & inflammationes, vel quòd peccantium particularum congeries, at-

que

que ſaburra tanta ſit, ac talis, ut mole, vel activitate partes utiliores ſuperet, adeòque nativam fluidorum texturam planè diſſolvat, pervertat, corrumpat, vel ipſa continentia Vaſa per vim aperiat, aut etiam diſrumpat, atque omnibus hiſce modis inferat mortem. Cum verò hoc, quod per accidens fieri dicimus, non rarò fiat, ſitque accidens, cùm contingit, inter contingentia maximum: ideo, cùm Febrem acutæ naturæ participem præ manibus habemus, eam, veluti morbum, & quidem naturæ ancipitis, conſiderare conſuevimus, & ut talem curandam ſuſcipere.

Duplici autem viâ, ut alibi jam vidimus, cùm ad ſalutem terminatur, ſolvi ſolet eadem Febris (ſive per curationem Artis, ut vocant, Methodicam, ſive ſponte Naturæ ſolvatur) videlicet, vel per *Criſim*, vel per ſolam, ut ajunt, *Coctionem*, ſive *Pepaſmum*: atque utroque modo, vel perfectè, ac omninò, itaut non recurrat morbus, vel imperfectè, & cum ſuſpicione aliquâ Recidivæ, quæ proinde, morbo, tam per Criſim, quàm per ſolam Coctionem ſoluto, & tam in ſpontaneâ, quàm in artificiali curatione, non rarò ſuccedit, juxta plura Hippocratis effata, qualia ſunt -- *Quæ relinquuntur in morbis poſt judicationem, recidivas facere conſueverunt -- Iis, qui non ob juſtam Cauſam leviùs ſe habent, fidere non oportet -- Qui morbi diebus paribus judicantur, malè judicantur, ac lubenter repetunt &c.* -- propter quas obſervationes practicas optamus quandoque, ut Febris, quantùm par eſt, protrahatur, neque ſuâ ſponte tam citò ſubſiſtat: ſecus, ex ipsâ ſpontaneâ, ſed præcoci ſuppreſſione, Recidivam metuimus, atque ominamur.

Cum ergo Methodi vulgaris ope exercetur curatio, Medicus nil aliud agit, quàm removere impedimenta, quæ ſanationem, vel per Criſim, vel per Coctionem, poſſent

poſſent remorari, eaque pro viribus conatur adminiſtrare, quæ eandem Coctionem, aut Criſim adjuvare poſſe creduntur; adeòque non aliud efficit, quàm effervescentiam fluidorum, & præſertim ſanguinis, moderari, ſcilicet, vel promovere tantillum, ſi opus videatur, vel, quod frequentius eſt, ſufflaminare, ut ſic redactâ, quantum licèt, ad opportunam mediocritatem ebullitione, poſſit deinde a Naturâ ſponte fieri, quod faciendum eſt pro requiſitâ eorumdem humorum deſpumatione. Atque hac in re Medicus, ut Inſpector morbi, & ut Naturæ Miniſter, adjutorque ſe gerit, aut ſtudet ſe gerere, eidem Naturæ deſerviendo, & laborantem adjuvando, ut morbum vincat eo pacto, quo Chirurgus cavi Vulneris, aut Ulceris repletionem promovet, non quidem carnem ipſam, quæ ope Naturæ ſuccreſcit, regenerando, ſed removendo impedimenta, ulcus ſcilicet abſtergendo, faſciiſque, ac ſpleniis conſolidationem adjuvando, a ſolâ Naturâ ſic adjutâ verè abſolvendam.

Cum verò Chinæ Chinæ uſu curatio Febrium perficitur, ipſa directè extinguitur febrilis effervescentia, illiuſque inhibetur progreſſus, & noxa quævis indè emerſura. Atque ita Medicus ſe gerit ut Dominus, & Arbiter morbi, & ut Inſtaurator Naturæ, morbum ſcilicet Remedio illum ſubigente repellens, ac vincens, Naturamque ipſam, vel labentem, vel lapſam, non ad ſe erigendum blandimentis invitans, aut irritamentis ſtimulans, ſed totis viribus ſuis ſuſtentans, ac erigens: eo pacto, quo Chirurgus, dum membri alicujus luxati repoſitionem, vel fracti oſſis coaptationem abſolvit, morbum ipſum directè tollit, Naturamque, propriis viribus impotentem ſe reſtaurare, manibus ipſis ſuis ſublevat, & in priſtinum reſtituit. Equus indomitus, & effrænis (ut rem eandem pluribus explanem exemplis)

Equus,

Equus, inquam, indomitus, quandoque eſt Febris. Ab eo Vita hominis trahitur, velut Currus, quò Fata ſinunt. Medicus moderator eſt, Aurigæ inſtar, lora tenens. Si vulgari utatur hic methodo in curatione Febris, id aget tantùm, vel ſtudebit agere, ut medium furens Equus teneat iter, ne in foveas hinc indè paratas obliquus feratur, Currumque, vel Hominem perdat; non verò impediet, quin curſum ſuum Equus expleat, uſquequo illi ſuppetunt vires, & furor, non ſinè gravi metu, quòd dum

Fertur equis Auriga, nec audit currus habenas,

offendat ille tandem ad obicem aliquem, ad quem alliſa, malè conſiſtens facilè frangatur machina. Quòd ſi Chinâ Chinâ utatur Medicus, id aget, ac ſi retracto magiſtrâ manu convenienter fræno, Equum vi ſiſtat, aut retrogradum faciat, & hoc pacto totius incerti curſus declinet pericula.

Hæc quidem, quæ tantam præſeferunt ſpeciem, vera ſunt pro ſtatu præſenti. Inquirendum ſupereſt, an eandem retineant ſpeciem pro ſtatu futuro, cui quoquè neceſſe eſt, ut proſpiciat providus, & prudens Medicus. Ut hoc feliciùs aſſequamur, non abs re erit aliam inſtituere comparationem, quâ examinemus, quodnam adhuc intercedat diſcrimen, generaliter loquendo, inter curationem Febrium, tum abſque uſu Corticis, tum medio Cortice peractam, & curationem aliorum morborum nequaquam Febrilium, ac præſertim Chronicorum; hinc enim non parum luminis forſan emerget ad id, quod quæritur, clariùs explanandum. Et, ut a curatione Febrium ſinè uſu Corticis, ideſt, vel a Naturâ tantùm, vel ab Arte, remediis, ut ajunt, methodicis inſtitutâ, exordiamur, ea inter hujuſmodi curationem, & curationem aliorum morborum, præſertim diu-

diuturniorum, eſt diſcrepantia, ut Febres ſic curatæ, vel etiam ſponte ſolutæ, per ſe ipſas, & ex ſe ipſis, videlicet per ipſam effervefcentiam ſuam continuatam, vel repetitam, & rite, atque cum moderamine ſemper protractam, ſolvantur, ut ignis accenſus extinguitur tandem per ipſam pabuli ſui conſumptionem; atque hâc viâ ſunt remedium, ut diximus, non tantùm ſuæ Cauſæ, ſuique Fermenti, verùm & quodammodo ſui ipſius: quandoquidem ipſum febrire, utut utile nonnunquam futurum ſit, incommodum tamen, ac proinde quoquo modo morboſum, ſemper eſt. Morbi vero Chronici, ſaltem quamplurimi, qui citrà ullam effervefcentiam, aut ebullitionem, & fiunt, & ſanantur, ſæpiſſimè ſaltem, ne dicam ſemper, curantur per depreſſionem, aut abſorptionem ipſius Cauſæ morbificæ, ſeu principii cujuſdam ſalini peccantis, per hujuſmodi abſorptionem inconſpicui redditi, nec ampliùs lædentis: quâ ratione per uſum Salſæ parillæ v. gr., alteriuſve ſimilis alterantis, corrigi quotidie dicitur humorum dyſcraſia multiplex in morbis quamplurimis diuturnioribus.

Hac poſitâ diverſitate, videtur id ſubſequi, quòd Curatio Febris, quæ per deferveſcentiam ipſam febrilem, rite, feliciterque perductam, atque *integrè* ac perfectè ſolutam, ſeu *judicatam*, abſolvitur, ita defæcat eo caſu ſuccos effervefcentes, & ita ſegregat per deſpumationem quamdam fermentum peccans, ut difficillima ſit ampliùs ejuſdem reviviſcentia, aut cum ſuccis jam depuratis nova commixtio, præſertim cum non minima illius portio tempore deferveſcentiæ, ſecerni non ſolùm, ſed & excerni conſueſcat. Ex oppoſito curatio morborum Chronicorum nequaquam febrilium, quæ per abſorptionem ſolam principii peccantis peragitur, ita principium illud deprimit, illaqueat, ac abſcondit, ut rationabi-

nabilis ſuperſit ſuſpicio, quòd tractu aliquo temporis poſſit illud, levi quâpiam datâ occaſione, rurſus ſui juris fieri, exaltari, conſpicuum reddi, & in libertatem rurſus aliquam vindicari, niſi provida Natura illud, priuſquam denuò exaltetur, excernat. Et ob hanc rationem morbi hujuſmodi Chronici, nonnunquam etiam Herculei, longè feliciùs curantur per ſupervenientem Febrem validam, quæ, completo curſu, *perfectè* poſtmodum *judicetur*, quàm per quamlibet Curationem artificialem, per abſorbentia, & ſpecifica, ut & per evacuantia quævis (quæ vi *excretoriâ* tantùm, ſed non *ſecretoriâ* pollent) abſolutam; ſecus verò contingit, ſi Febris morbo Chronico ſuperveniens judicetur *imperfectè*, ut ſæpe aſſolet; tunc enim ex imperfectâ Febris judicatione, & ex morbo adhuc ſuperſtite, geminatur incommodum. Atque hæc eſt differentia, quæ intercedit inter Curationem Febrium, ut ajunt, Methodicam, aut etiam ſpontaneam, & inter aliorum plurium morborum minimè febrilium curationem.

Hæc autem ipſa curatio, quæ competit morbis, ab humorum efferveſcentiâ minimè genitis (ut aliam partem aſſumptæ comparationis proſequamur) ea, inquam, ipſa eſt, quæ Febribus adhibetur, quando curantur ope Corticis; eo enim, & fermentum febrile abſorbetur, & occaſio efferveſcendi, non minùs, quàm efferveſcentia ipſa, demitur ab humoribus. Quamobrem Medicus Cortice utens, ubi verè Febrem, ſeu efferveſcentiam ipſam curare expediat, illique validum ſufflamen imponere (cujus rei opportunitas modò controverſa eſt) verè dici poteſt mederi Febri, illiuſque Cauſæ: utens verò vulgari methodo, dici poteſt potiùs eidem Febri blandiri, litare, & ſacra facere, tantùm ne noceat, ut blandiri mos eſt Equo furenti, ne potiatur fræno, cum nequit

eo-

eodem cohiberi; ni fortaſſis illam violentioribus remediis irritando, ad nocendum laceſſat, ut acriori regimine furentem Equum exaſperando, petulantior ille redditur, aut magis refractarius.

Hujuſmodi ergo curatio, quæ per Corticem peragitur, & fit per abſorptionem principii peccantis, hoc pacto depreſſi, & inconſpicui redditi, verè fit per *Coctionem* ſui generis *peculiarem*, ut tetigimus Libro primo; non eam ſcilicet, quæ Naturæ patienti competit, ſed quæ competit Arti agenti, qualis eſt, quæ pari ratione fit in Morbis, febrili efferveſcentiâ carentibus. Hæc tamen curatio per abſorptionem facta, ſeu per *artificialem Coctionem*, præſertim in morbi principio, obnoxia pariter eſt nonnunquam, & aliquâ ſaltem ex parte, novæ reviviſcentiæ principii abſorpti, ni tractu temporis illud a Naturâ ſubigatur perfectè, aut e corpore eliminetur, vel niſi ab Arte ipsâ peſſundetur penitùs per diuturnam, & per intervalla repetitam, oblationem remedii. Quæ conditiones cum ſint incertæ, ipſe aliàs Corticis uſum in Intermittentium *Benignarum* principio proſcripſi Lib. 1. Cap. 8., niſi illæ fuerint manifeſtè *Corruptivæ;* niſi enim tales ſint, nulla eſt neceſſitas ſtatim confugiendi ad Corticem, neque ex parte morbi, ſuâpte naturâ ſalutaris, nequè ex parte Remedii, etiamſi adminiſtretur ſeriùs, ſemper nihilominus etiam tunc profuturi. In curatione itaque Febrium, factâ per ſolam abſorptionem, aut depreſſionem Febrilis fermenti, & præcipuè in illarum principio, locum pariter videntur habere poſſe ſuſpiciones Hippocratis ſupra recenſitæ de facili Febrium, imperfectè judicatarum, recurſu, quemadmodum locum habet eadem ſuſpicio Recidivarum, & æquè militat in curatione non abſimili, ad alios Morbos non febriles communiter adhibitâ, ut non rarò

even-

eventus patefacit, utque notavimus jam Libro primo, & paulò ſupra confirmavimus.

Cum tamen hæc eadem ſuſpicio minimè remoretur Medicos a curationibus tot morborum per remedia, ſales humorum peccantes abſorbentia, vel, ſi magis placeat, diſgregantia, aut quovis alio modo corrigentia, quotidie exercitis; quin imò, cum ſuſpicionem hujuſcemodi infringat ſpes, quòd Natura, reſumptis viribus, depreſſum jam, devinctum, & detentum compedibus hoſtem, per conſueta excretionum loca, vel ſenſibiliter, vel inſenſibiliter, excernat: eadem idcirco ſpes, in concurſu ejuſdem ſuſpicionis, videtur eò magis fidentes poſſe nos reddere in hujuſmodi quoquè curatione, Febribus adhibendâ, quò majus eſt in hoc morbo, quàm in illis, periculum, & quò major eſt in hoc remedio, quàm in illis, certitudo effectus. Et ſicuti in curationibus, quæ ad Chirurgiam pertinent, quaſque ſupra tetigimus per modum exempli, ut in coaptatione partium Oſſis fracti, vel in occludendis ſtatim omni arte periculoſis, amplis, & penetrantibus Abdominis vulneribus, obvii tantummodo Morbi citam ſublationem, ſubitamque, quantùm licèt, Naturæ, & membrorum redintegrationem quærimus, difficillimam deinceps, viiſque naturalibus ſæpe carentem, ſaniei, puris, vel cruoris excretionem, uni Naturæ induſtrioſæ abſque magnâ ſolicitudine relinquentes: ita, ſuppreſsâ ſtatim, ut ſic dicam, per Chinam Chinam Febre, periculum minitante, non videtur attendenda plurimùm ſolicitudo de ſenſibili, aut inſenſibili expulſione pauculæ materiæ abſorptæ, a Naturâ jam victrice facilè inſtituendâ, per tot naturales, & amplas, quæ hinc illinc proſtant, patentque, vias.

Denique, quoniam curatio Febrium, quæ fit ab

Arte

Arte ope vulgaris methodi, ut & ea, quæ ſponte fit a Naturâ (& hæc quidem non eſt exigui ponderis conſideratio) illarum judicationem ſortitur, modò bonam, atque perfectam, nempe ad ſalutem, modò imperfectam, nempe ad alios morbos, aut Recidivas, modò malam, nempe ad mortem: curatio verò, quæ fit per Corticem, ſemper ſortitur judicationem, ſaltem imperfectam, & non raro etiam perfectam, ac optimam; hinc eſt, quòd, ad excludendum uſum Corticis in principio Febrium exitus cæteroqui ancipitis, opus eſſet, ut Medicus haberet certitudinem de futurâ Recidivâ, & quidem graviore, ex uſu Corticis, & de judicatione perfectâ, & ſalutari, abſtinendo a Cortice, vulgaremque tantùm methodum uſurpando. At revera vulgaris Methodus, non verè ſibi, ſed ipſi innititur, ut vidimus, efferveſcentiæ febrili, quæ, aut Criſeos, aut *naturalis Coctionis* inſtrumentum eſt Hæc autem ipſa efferveſcentia, cum ſimul ſit inſtrumentum, modò depurationis fluidorum, modò depravationis, & corruptionis eorum, non tantùm pugnat adversùs Cauſam morbificam, verùm etiam (vel tunc cùm proficit) adversùs Ægrum, quem mille cruciatibus torquet: cum Cortex ex oppoſito contra ſolam nervosè pugnet, ſinè ullo tamen tumultu, Cauſam Febris.

Non tamen ideo inficias ibo, quin iterum fatebor (quod & fatetur *Mortonus* ipſe) meliorem eſſe curationem, quæ fit per deflagrationem febrilis efferveſcentiæ, quando *perfectè* ſuccedit, ac ſit ea, quæ fit medio Cortice, per inhibitionem progreſſus ipſius efferveſcentiæ febrilis; prior ſiquidem, ignis adinſtar, eſt Remedium ſui, quaſi per abſumptionem, & conſumptionem Cauſæ: Cortex verò, per ſolam illius abſorptionem, vi cujus ita compeſcit fluidorum turbas, ut aliquis fortè tumul-

tus

tus queat iterum ſuſcitari. Etſi enim hoc remedio non ſola (quod perperam quiſpiam credat) tollitur efferveſcentia, ſed ipſa ſimul, ut diximus, occaſio efferveſcendi: attamen occaſio iſthæc non æquè tollitur uſu Corticis abſorbentis, ac tollatur ope incendii febrilis, fermentum ipſum, quod efferveſcendi occaſio eſt, veluti comburentis, quando *integrè*, atque *perfectè* hujuſmodi opus abſolvit. Proinde (ut redeamus ad nos) pars alterutra noſtri Problematis in Praxi non eſt caſu, ſed ſummâ cum animadverſione, & prævià conſideratione, eligenda. Cum enim, ſi ſubſecutura eſſet mors, idque nobis certò ab exordio morbi innoteſceret, procul dubio offerendus eſſet Cortex: &, ſi ſubſecutura eſſet ſalus per criſim perfectam, aut per perfectam coctionem, idque nobis ſimiliter conſtaret, ſatiùs eſſet, meo judicio, circa initia hujuſmodi Febris abſtinere a Cortice; ideo, utroque hoc ſcopo nobis propoſito, æquum eſt, cum ſe ſe offert agendi occaſio, examinare diligenter conditionem rei, ut tutiorem inſimul, & prudentiorem partem eligamus in caſu utrimque nonnihil, cum diſparitate tamen, ancipiti.

Dubium interim non eſt, quòd, ſi in æquâ lance ponatur utraque Problematis pars, non præponderet ea, quæ ſuadet oblationem Corticis, cum longè majus ſit, quod imminet ex illius omiſſione, quàm ex oblatione periculum, poſſitque inſuper iſtud faciliùs, & probabiliùs evitari, Naturâ videlicet ipsâ, etiam præcisâ efferveſcentiâ febrili, per mitiorem fermentationem morboſas particulas in ſanguine reſtitantes ſecernente, & tractu temporis per loca idonea expellente, ſecundùm eam ſaltem portionem, quam non valet planè ſubigere. Sanè, ſi imminentes datum eſſet prævidere, ac præcavere hujuſmodi Febres, ſive illæ *Corruptivæ* futuræ eſſent,

ſive etiam *Depurativæ*, quod nobis prorſus occultum, adeòque, ſi foret in poteſtate noſtrâ

——venienti occurrere morbo,

procul dubio omnibus, quibus poſſemus, remediis, præcautionem febrilis effervеſcentiæ tentaremus, etiamſi impeditâ hujuſmodi effervеſcentiâ, quotieſcumque ea depurativa futura eſſet, ipſa pariter præpediretur cruoris depuratio. Quia enim tunc eſſet incerta futura hæc depuratio, certus verò morbus, & conſequenter incerta ſalus, eſſet autem ſperabile quoquo modo depurationis opus, tum a remediis ipſis Febrem prævenientibus, ac impedientibus, tum ab aliis ſucceſſivè adhibendis, tum a Diætâ, tum ab ipsâ Naturâ, ſuarum ſecretionum, excretionumque nequaquam oblitâ: ideo cum ratione inſtitueretur Prophylaxis, pro inhibendâ imminente Febre, fortaſſis Hominem interempturâ, vel in morbos Chronicos, & inſanabiles, vel in ſtatum valetudinarium, Vitæque brevitatem deducturâ, & fortaſſis ex oppoſito etiam profuturâ. Quidni ergo, ſi Febrem imminentem licet (utinam æquè fieri poſſet, ac liceret) impedire, ne adveniat, quidni, inquam, liceat impedire, ne progrediatur?

Quamvis autem hæc valde præponderent alteri Problematis parti, magiſque adhuc præponderent, ſi celeritas, quâ Febris ad Continuam properat, pendeat, ut nonnunquam poteſt pendere, non tam a pravâ præexiſtente ſanguinis diatheſi, quàm ab influxu copioſo, ac celeri ipſius Fermenti redundantis, & per copioſum proinde, ac celerem Corticis uſum procul dubio reprimendi: non tamen ideo contemnendæ ſunt ſuſpiciones haud irrationabiles in contrarium, quòd nempe aliquando ſaltem ſatiùs ſit, propoſitas Febres ſinere progredi, quàm ſtatim ſupprimere; & conſequenter congruum erit videre

dere, ubinam talis ſuſpicio poſſit habere locum probabilem, vel ſaltem ubi non poſſit habere. Statutis etenim circumſtantiis, in quibus animosè poſſit, debeatve Cortex offerri in iſtarum Febrium principio, ſpreto ſcilicet in conſpectu gravioris, evidentiſque periculi, metu malorum, quæ forſitan ſuboriri poſſunt, & forſitan non, facile erit prudenti Medico ſe ipſum hìc, & nunc determinare ad hanc, vel ad illam partem, prout magis, vel minùs indicari videbit Febrium ſuppreſſionem, ſcilicet, prout magis, vel minùs accedunt ad eas, de quibus, ratione adjunctorum, & circumſtantiarum, minimè dubitandum eſt, quin ſint ſtatim ſiſtendæ, tamquam verè Corruptivæ, ut infra.

Si ergo Febris orta Intermittens, ſtatim verò *Subcontinua* reddita, & ad Continuam eſſentialiter citiſſimè progrediens, qualem a principio deſcripſimus per modum exempli, ſi, inquam, iſta, præter enunciata ibi, vel ſimilia ſymptomata, habeat peculiariter ab exordio ſui ſymptoma aliquod ex iis, quæ Febrem Intermittentem Pernicioſam reddunt, puta Lethargum, Syncopem, Cardialgiam &c., non quidem in eâdem præcipiti intenſione (tunc enim uti Comitata denominaretur ab illo ſymptomate Pernicioſa, non a Continuitate) ſed neque in gradu planè vulgari, hoc eſt, cum diſtincto aliquantulùm charactere non modici ponderis: eo caſu, Febris abſolutè pro *Corruptivâ* habenda eſt, & ad exitium non multò poſt terminandâ; ſiquidem, præter imminentem Continuitatem, & Acutiem, habet inſimul neſcio quid præcipitis in adjuncto peculiari ſymptomate intenſo, quod certam perniciem præmonſtrat. Vix enim fieri poteſt, quòd, poſt principium hujuſmodi grave, mors non ſubſequatur in ſtatu, in quo cuncta fortiora futura ſunt: adeòque in talibus circumſtantiis minimè hæſitan-

dum eſt circa oblationem Corticis in ipſo principio, priuſquam eſſentialis Continuitas, brevì ſuperveniens, occaſionem tollat citò labilem. Porrigendus autem eſt Cortex Methodo placidiore, ne uno ictu ſuffocetur Febris; eo tamen vigore porrigatur, qui potis ſit ſtatim eandem Febrem validè plectere, & enervare, exhibendo v. gr. drachmam unam mane, & ſerò per tres, aut quatuor dies, vel drach j ſs primâ vice, & ſemel tantùm eâ die, mox drachmam una mane, & ſerò ſecundâ die, ſemidrachmam verò tantùm bis in die per tres, vel quatuor ſequentes dies Uno verbo, eâ proportione incedendum eſt, quam exigit motus Febris, lentiùs, vel citatiùs ad continuam tendentis, cum ſufficiat nobis eo paſſu, & eo motu progredi, qui aptè ſufficiat ad prohibendam Continuitatem eſſentialem. Hoc poſito in tuto, quò blandiùs operamur in cohibendâ Febre, eò meliùs. In iſtis caſibus, ubi alicui in uſu remedii non ſatis verſato, & neſcienti exactè metiri proportionem inter activitatem Febrifugi, & extenuationem Febris, obſcuritatem aliquam, aut confuſionem offundant antedicta, is poterit uti laudabiliter, & cum fructu *Mortoni* methodo, æqualiter Chinam Chinam diſtribuentis, drachmam unam videlicet ſingulo quadrihorio uſque ad extinctionem Febris, licèt talis methodus, factâ collectione, ſit nonnihil ſuperabundans in doſi, nimiſque fortaſſe celeriter hoc loco Febrem ſuffocet. Nihilominus ſatiùs eſt ſic agere cum aliquo exceſſu, quàm nimis imbecilliter, cùm deeſt notitia debitæ proportionis: ne ſcilicet, ſi Æger, non ſubactâ per Corticem nimis parcè exhibitum Febre, naturali ferociæ morbi ſuccumbat, dicatur culpâ Corticis obiiſſe, & ipſe demum Cortex *videatur occidiſſe, cùm non ſervaverit*. Qui verò talem proportionem rite noſcit, longè meliùs finem aſſequitur, imò eo præciſè tem-

tempore, quo vult aſſequi, impendendo longè minorem Corticis quantitatem, ſed doſim modò largiorem, modò parciorem alternando, ſuſpendendo, & crebriùs, vel rariùs repetendo, pro morbi exigentiâ, & pro complemento propriæ intentionis. Illud tantummodò animadvertendum, quòd, ſi ſymptoma grave perniciem minitans, eam minitetur citò, vel citò pariter immineat, & ſinè intervallo temporis eſſentialis Continuitas, tunc, ſtatutâ jam ut neceſſariâ oblatione Corticis, opus eſt uti eâ ipsâ methodo, quam deſcripſimus Cap. 3. Libri antecedentis pro curandis Perniciofis iſtis, ad Continuas Acutas tendentibus in ſuo progreſſu. Quod enim dictum eſt fieri debere in progreſſu, faciendum ſimiliter eſt in principio, ſi eadem ſuadeat neceſſitas; adeòque & in hoc caſu duæ, vel tres drachmæ Corticis, ſi opus ſit, primâ vice poterunt exhiberi. Sedatâ autem Febre, Recidiva erit præcavenda modis iiſdem, vel ſimilibus, qui eodem Cap. 3. citati Libri, & alibi, fuere propoſiti, quoſque hìc repetere ſupervacaneum foret.

Inventâ jam circumſtantiâ aliquâ certâ, in quâ valde opportunum eſt, aut neceſſarium exhibere Corticem in deſcriptarum Febrium principio, cum proportione poſſumus (ſinè determinatâ tamen regulâ) uti hoc exemplari, pro dignoſcendis cæteris circumſtantiis, in quibus rationabiliter liceat idem aggredi. Quò magis ergo Febris Subcontinua, in ſuo principio ad Continuam Acutam celeriter vergens, juxta indicia ſuorum ſymptomatum, accedet ad naturam pernicioſam, Intermittentibus veris, ſeu Comitatis familiarem, adeòque valde præcipitem (etſi peculiare aliquod ſymptoma pernicioſum non planè eluceſcat) eò magis fidenter tentare poterimus uſum Corticis. Quò verò minùs accedet ad talem naturam, ſed potiùs nonnihil benignioris, lentio-

riſque progreſſus habebit ad Acutiem, & ad Continuitatem; etſi & a principio illuc tendat, eò cautiùs, & temperantiùs utendum erit ipſo Cortice, illum videlicet, vel planè omittendo, vel ſaltem minùs celeriter exhibendo, procraſtinando ſcilicet eâdem ſegnitie, quâ movetur Acutiem, & Continuitatem versùs ipſa Febris, cum advertentiâ tamen, ne occaſio interim præterlabatur. Atque in hiſce Febribus quandoque contingit uti cum maximâ ſecuritate Febrifugo circa earum augmentum, aliquot paucis nempe tranſactis diebus, in quibus nonnulla facta eſt ignis febrilis difflatio, acceditque illarum motus ad motum uſitatiorem reliquarum Subcontinuarum Malignantium, quarum exempla protulimus in Hiſtoriis, quaſque jam diximus Cortice curandas in ipſarum progreſſu, & tranſmutatione.

Tota difficultas reducitur ad primos dies, in quibus aliquando non priùs Intermittens eſt Febris, ac in Continuam migret, qui caſus non infrequens eſt in praxi: imò ſæpiſſime plures Acutæ Febres ſic incipere conſueverunt (neque enim ſemper oriuntur Continuæ eſſentialiter, neque ſemper tales paulò poſt deprehenduntur) idque præſertim contingit iis tempeſtatibus, & Conſtitutionibus, quibus Intermittentes Febres ſolent vigere, puta Æſtate, Autumno, aut Vere, rariùs verò Hyeme, quo tempore Febris Continua utplurimum verè Continua oritur, & ſibi ſemper, ſi non æqualis, ſaltem valde ſimilis: ſecus aliis temporibus, ut dicebam, quibus potiùs videtur, quòd Febres ſuâpte naturâ oriantur Intermittentes, nec, niſi per accidens, etſi quàm citò, in Continuas degenerent; de quâ diverſorum generum continuitate fuſiùs verba facturi ſumus Libro quinto, ubi *Subintrantium*, *Proportionatarum*, & ſimpliciter *Remittentium* Febrium, variam indolem declarabimus.

Inhærendo itaque arctè Problemati, reſtricto ad primum iſtud principium Febrium propoſitarum, & ſtatuto, quòd Cortex ſtatim in illis propinandus ſit, ſi aliquod ſymptoma Pernicioſo analogum ſimul appareat, imò etiam, quòd idem faciendum ſit, proportione adhibitâ, in caſibus, peculiari quidem, & valde gravi ſymptomate vacuis, ſed nihilominus ad naturam pernicioſam accedentibus, hoc eſt, de futuro tandem exitio valde probabiliter ſuſpectis, non aliud mihi dicendum ſupereſt pro clariori, magiſve ſpecificâ determinatione, niſi, quòd, poſito hoc ſcopo, quilibet in illum collimare debet pro ratione ſui captus, ſui metus, ſuæ ſpei, & ſuæ credulitatis. Mihi ſanè non alia menſura eſt, niſi metus meus, modò major, modò minor, modò nullus, tam pro determinatione exhibendi, vel non exhibendi Corticem, quàm pro electione modi, methodive, illum modò citiùs, modò tardiùs, modò lentiùs, modò celeriùs, modò crebriùs, modò rariùs, modò parciùs, modò pleniùs offerendi: quibus omnibus in caſibus pro re natâ utor arbitrio meo, ſinens, ut & alii utantur ſuo. Felix, quem nulla præoccupat intempeſtivæ animoſitatis, aut formidinis vehemens affectio, ſed, quæ ſunt metuenda, metuit, quæ ſpernenda, ſpernit, & quæ ſperanda, ſperat. Aſt & hìc verè

—— *Pauci, quos æquus amavit*
Juppiter, —— quos inter nec ego ſanè.

Ubi verò rationabilis metus prudentem, & expertum Profeſſorem ab initio meritò occupaverit; cumque ſit res maximi momenti non ſervare periclitantem, cùm poſſis; ſed ſinere in diſcrimine, ac tandem perire, quem certò ſanare poſſes: hinc eſt, quòd in valde ancipiti tutior pars eligenda videatur, & quocumque morbi tempore valde periclitetur hominis vita, ea ſit omni,

quo datum eſt, conatu, ſtatim ponenda in tuto; ſaltem pro imminente periculo, non neglectâ prævifione futuri. Facit pro hac determinatione conſideratio, quòd in caſibus iſtis res non ſe habet, ut in Intermittentibus vulgaribus, in quibus, ſi congruum non cenſeatur Corticem offerre in principio, poteſt ille pro libito offerri in progreſſu; aſt hìc, ſi non offeratur ſtatim, occaſio prætervolat jacturâ irreparabili: facitque magis paritas indè a fortiori deducta, nempe quòd, ſicuti in principio Intermittentium benignarum, a quibus abeſt omne periculum, poteſt ſecundùm plurimos impunè offerri Cortex, ita, & multò magis, id fieri poterit in principio Subcontinuarum Pernicioſarum, cum quibus non leve conjungitur, & ex quibus ſemper majus impendet, periculum. Facit pariter alia conſideratio, quòd, ſicuti in Pernicioſis Intermittentibus Comitatis, ex. gr. Tertianis, tutò ſemper, & non raròſinè ullâ recidivâ, ut retulimus in Hiſtoriis, offertur Cortex in fine tertiæ ſæpe ſæpiùs Acceſſionis, hoc eſt, die morbi quintâ, ita videtur poſſe æquè tutò, & ſimili cum ſorte, offerri die quartâ in iſtis: neque enim citiùs poſſumus noſcere Circuitum febrilem, & intermediam apyrexiam, utut breviſſimam, & fugacem, quæ oblationi Corticis fundamentum præbet. Diſcrepantia autem unius, aut alterius diei parum immutare videtur conditionem hujuſce rei. Immutat tamen aliquo pacto; quia, cum Subcontinuæ iſtæ Solitariæ ſint de genere Febrium Acutarum ſimpliciter, Intermittentes verò Pernicioſæ, ſeu Comitatæ, ſint de genere Peracutarum, & nonnunquam etiam Acutiſſimarum, quinta v. gr. dies, quæ in Perniciosâ Solitariâ habet rationem Principii, in Comitatâ poteſt habere rationem Status, quo tempore minor eſt difficultas in coercendo impetu Febris, præſertim exitium cer-
tum

tum afferentis, quàm in principio iſtius, anceps inſuper periculum tantummodo minitantis. Sed & hanc difficultatem nonnihil enervare videtur alia practica conſideratio in contrarium, quâ conſtat, quòd æquali cum fructu, & ſecuritate exhibetur Cortex, ut pariter vidimus, in his ipſis Subcontinuis Malignantibus, *tardiuſculè* tantùm Continuitatem ſuam acquirentibus, puta die octavâ, aut nonâ: ut proinde æquè bene fieri poſſe cenſendum ſit in *Principio*, eâdem cogente neceſſitate, quod non malè actum reputatur, ac reperitur in *Statu*, imò & in *Augmento* ipſo, quemadmodum etiam in Hiſtoriis, ſequenti Capite deſcribendis, patefiet.

Diſcrimen tamen aliquôd (ut nihil ſubticeam) adhuc intercedit inter ſuppreſſionem Intermittentis Comitatæ, Subcontinuæque Solitariæ, ſed *tardigradæ*, ex unâ parte, & inter ſuppreſſionem ejuſdem Subcontinuæ, ſed *velocioris*, ex aliâ. In Perniciofis ſiquidem Intermittentibus Comitatis tota, vel ferè tota malitia ſe tenet ex parte fermenti Cortice domabilis, paucâ, vel nullâ infectione ſuperſtite in ſanguine. Item in ipſis Perniciofis Subcontinuis, ſed tendentibus *pedetentim*, ac lentiore progreſſu ad Continuas eſſentialiter, vitium videtur pariter ſe tenere, præcipuè ſaltem, ex parte ejuſdem fermenti, ſeu portionis illius reſtitantis, nec quolibet Acceſſu integrè ſubactæ, ferè ut in Subcontinuis benignis, ſeu merè *Subintrantibus*; ſecundariò verò tantùm ex parte ſanguinis: & propterea in ipſis quoquè ſic progredientibus locus congruens videtur inhibitioni progreſſus ulterioris, abſque ullâ gravi ſuſpicione. In iiſdem autem, ad Continuas *celeriter* tendentibus, vitium magnâ ex parte etiam a cruore pendere, jam ſumus ſupra ſuſpicati, ut proinde non pari forſan paſſu, aut certitudine proceſſura ſit contra iſtas actio Corticis. Poteſt tamen adhuc

adhuc ex aliâ parte hìc conjici, quod aliàs conjecimus, quodque etiamnum diligenter perpendendum videtur, nempe, quòd iſtæ quoquè pendere poſſunt principaliter ex Fermento ipſo, vel *copioſiore*, vel *crebriùs influente*; & in hoc caſu, de quo non pauca eſt probabilitas, ampla eſſet, ut patet, offerendi ſtatim, & copiosè Corticem, occaſio, atque libertas.

Hæc tamen rurſus hæſitanter, &, datâ operâ, tantùm problematicè prolata, meliùs examinent, experianturve prudenter cordatiores Viri; neque enim ſemper auſus ſum exercere, quod modò videor ſuadere, ſive id factum ſit ob diuturnam conſuetudinem in contrarium, ſive ob præjudicia quædam in meâ forſitan mente adhuc latitantia. Quod autem a me actum eſt, aut obſervatum, tum paulò infra, tum ſequenti præſertim Capite fideliter deſcribam, ut cæteris, ſi qui ſint, minùs expertis, pro modulo valeat deſervire. Interim in hunc finem lubet præmittere practicam obſervationem *Mortoni*; ſiquidem ex eâ, quænam ſit (ipſo referente) diverſitas inter oblatum, & non oblatum quandoque Corticem in harum, aliarumque etiam graviorum Febrium *principio*, valde notabiliter videtur eluceſcere. *Nuperrimè* (inquit ille de Febribus Continuis in genere) *in familiâ Vicini mei Domini Man* (*ubi octo ad minimum ſimul decumbebant*, *uno*, *eodemque modo primùm correpti*) *ſex quos inviſi ante tertium diem morbi*, *ſcilicet priuſquam venenum* (ſubintellige febrile) *ex morâ exaltaretur*, *merâ Corticis exhibitione*, *cum*, *vel ſine Venæ ſectione*, *pro ratione ſymptomatum*, *ſpatio bidui*, *vel tridui integrè reſtitui*: *Dominum verò ipſum*, *atque ejus Conjugem* (*qui opem medicam ad ſeptimum*, *vel octavum diem diſtulerunt*) *ex Orci faucibus non niſi ſpatio Lunæ integræ*, *idque difficulter admodum*, *uſu frequentium Veſicatoriorum*, *Alexipharmacorum*, *cæterorumque ejuſ-*

ejuſmodi Antipeſtilentium remediorum liberare potui. Cortex hic nihil valebat. Delirabant enim, litpothymiâ, ſubſultibus tendinum, cæteriſque diris in genere nervoſo ſymptomatis afficiebantur Patientes, petechiis etiam, atque eruptione miliari quaquaverſum interſperſâ notabantur. Hæc *Mortonus*, cujus obſervatio experimentalis non parum afferre poteſt fiduciæ, pro exhibendo in Subcontinuarum malignantium principiis Cortice, vel utiliter, vel ſaltem innoxiè. Ulteriorem adhuc fiduciam poteſt addere *Sydenhamii* auctoritas, in Epiſtolâ ad *Bradyum*, ubi hæc habet, quæ Lector attentè perpendat velim -- *At verò Tertianæ, Quotidianæque, etſi poſt unum, alterumve paroxyſmum omninò videantur intermittere, tamen non ita rarò (quod & a me ante eſt notatum) poſtea ad Continuarum ferè ſpeciem vergunt, & ad remiſſionem tantùm, etiam diebus, quæ intermiſſionem pollicebantur, accedunt, præſertim ubi Æger lecto defixus, regimine juſto calidiori, aut medicamentis Febri per ſudores ejiciendæ dicatis, fuerit multatus. Hoc in caſu, a remiſſione quantumlibet exiguâ (id enim mihi unum ſupereſt) anſam arripiens, pulverem* (intellige Chinæ Chinæ) *quàm proximè a paroxyſmo (quantum conjecturà valeo) ingerendum propino.* Imò nedum in hoc, ſed & in Paragrapho immediatè ſubſequenti magis apertè idem profitetur, inquiens, Febres quaſdam ex *Intermittentium* genere nonnunquam graſſari, *quæ poſt ſecundum, tertiumve paroxyſmum reponere ſe in claſſem Continuarum nituntur:* ſubditque - *nulla mihi eſt religio, Corticem vel in maximè Continuis hujus ſpeciei ſumendum proponere, qui ad apyrexiam certò ægrum perducet, modò aſſiduus Lectuli calor, & intempeſtivus Cardiacorum uſus Continuitatem Febri non conciliaverint: quo in caſu Peruvianum Corticem nihil quicquam profeciſſe plùs ſemel obſervavi.* Ex quibus omnibus patet, Auctores iſtos minimè vereri Corticem offerre in Subcontinuarum Pernicio-

nicioſarum principio, videlicet *ante tertium morbi diem*, vel *poſt unum*, *alterumve paroxyſmum*, vel paulò poſt.

Animadvertendum eſt autem, quòd aliquando, licèt rariſſimè, Febres hujuſmodi tali vigore, impetu, & celeritate ad Continuas Continentes tendunt, ut nequeat ullo pacto impediri a Cortice, etiam circa initia propinato, illarum progreſſus: quo fit, ut, illum inutiliter quandoque adminiſtrari, contingat, quod & *Sydenhamius* adnotavit, procedente videlicet hujuſmodi habitudine Febris, non tantùm *a regimine calidiori*, *& ab intempeſtivo Cardiacorum uſu*, *aut ab aſſiduo Lectuli calore*, ut inquit idem Auctor, verum etiam, & quidem principaliter (ubi præſertim Cauſæ iſtæ procatarticæ non adfuerint) a copioſis impuritatibus, præexiſtentibus in ſanguine, & ab influxu parcioris fermenti commotis; atque iterum potiùs ab his, quàm ab ipſo copioſo fermento, modicas, aut exiguas ſanguinis impuritates agitante. In hujuſmodi caſu facile eſt rem dignoſcere, ſaltem a poſteriori. Cum enim effectus boni Corticis ſit citus, certus, ſtatimque ſenſibilis, eo ipſo, quòd ſemel validiuſculè, ſeu bis, ac ter modicè adminiſtratus nil proſit ſenſibiliter, certum eſt, Febrem, etſi obſcurè periodum quamdam ſervantem, a fermento Intermittentium proprio nequaquàm pendere; & tunc, vel ab uſu Corticis ceſſandum eſt, vel ſaltem non illi uni fidendum, ſed aliis remediis tractanda Febris, non quidem, quia nocuus (quòd ſciam, aut unquam noverim) poſſit eſſe Peruvianus Cortex, cùm non proficit, ſuppoſito quod congruenter ſit adhibitus; ſed ſolùm, ne inutiliter adminiſtretur. Privilegium enim, quod competit ex jure præſcriptionis immemorabilis reliquis remediis, quòd ſcilicet iis utamur, credentes, quòd inſenſibiliter tractu temporis proſint, contulerintque ſaluti intrà 14., vel 20.

dies

dies acquiſitæ (intrà quos ſanantur & ruſtici quâlibet Medicinâ deſtituti) non competit Cortici ; neque illud huic concedendum eſſe præſumpſerim, quippe Remedio, poſt annos 60. apud nos adhuc Recenti, ac Impuberi, nec mucidâ, & ſeculari, ut res exigit, barbâ inſignito.

Difficultas itaque, ſi qua eſt, non conſiſtit in hoc, quòd exhibitus Cortex fortaſſe non proſit, ſeu Febrem non tollat in caſu noſtri Problematis ; ſed conſiſtit in hoc, quòd proſit nimis citò, Febremque ſubmoveat intempeſtivè, cum fortaſſis expediret ſinere, eam vel aliquantiſper, vel omnimodè progredi. Et circa hoc tandem, non obſtantibus iis, quæ ſupra retuli pro illius uſu in Febrium deſignatarum principio, iiſque pariter, quæ ſequenti Capite ſum allaturus ex propriâ experientiâ, lubet nihilominus patefacere, quæ in contrarium mihi viſus ſum obſervaſſe, ſi non experientiâ meâ (quam cum cautelâ proportionatâ arduo Vitæ humanæ negotio ſemper inſtituere, & exercere ſtudui, ut Virum probum, & honeſtum decet) ſaltem fortuitò ex alienâ experientiâ, animoſioribus, minùſque peritis ratiociniis, ſive mavis inconſideratis præjudiciis innixâ. Non hæc loquor de Profeſſoribus veris, quos ſemper colam : loquor de Chirurgis quibuſdam (non omnibus) audacibus æquè, ac imperitis, & ſuperficiali quâdam inconcinnæ Theorices tincturâ infectis, quos ex Galliâ huc advexerunt bellicæ Cohortes, ac Turmæ, tunc cùm vaſti Torrentis ad inſtar, Sereniſſimi hujuſce Dominii ditionem ferme univerſam, Urbeſque omnes, ac præcipuè noſtram, quippe cæterarum Matricem, occupavere, donec Germanis, Noſtratibuſque ſimul armis, & Copiis depellerentur. Celticarum itaque Legionum Chirurgi non pauci (cæteris ſua ſit laus, ſitque major tot Viris illu-

ſtri-

ſtribus floridiſſimi illius Regni, Academiarumque, ac Univerſitatum illius) in principio quarumvis Febrium, quoquo modo periodum habentium, dilutam infuſionem aliquot unciarum Chinæ Chinæ ſuis Ægrotantibus ſinè ullâ ferme methodo propinabant: quo fiebat, ut perſæpe advocarer tractu temporis ad eos inviſendos; quoniam, & indè plures, contumaceſque recidivas, & malum corporis habitum, & nonnunquam acutas Ægritudines contrahebant. Quæ mala cum pluribus accidiſſe obſervarim (licèt plurimis etiam res ex voto ſucceſſerit, aliiſque eadem infortunia contigerint, Cortice nequaquam curatis) alienâ impensâ, alienoque periculo didici, aut mihi didiciſſe ſum viſus, Corticem Peruvianum indiſcriminatim in omnium Febrium, etiam periodicarum, principiis fortaſſe non ſemper tutò exhiberi. Inter hos memorabilis mihi viſus eſt caſus *D. de Beauxendroits*, Honeſtiſſimi Viri, & Gallicæ Militiæ Præfecti, quamvis hìc fortaſſe minùs, quàm alii alibi, errarit Chirurgus curans, ſive potiùs Pharmacopola; utroque enim ille munere fungebatur.

Laborabat Vir iſte Nobilis Tertianâ duplici, ad Continuam Acutam celerrimè properante, cum acerrimo inter cætera ſymptomata capitis dolore, levem quamdam mentis alienationem ipſi dignoſcenti inferente. Illi ſtatim obtulit, valde perperam, Pharmacopola Tartarum Emeticum, deinde Chinam Chinam paravit, & ex Vino bibendam præcepit, vel ſaltem infuſionem illius (Chinæ Chinæ ſubſtantiâ quò ad majorem partem in fundo remanente) ad cyathos plures, ſtatis horis ſumendos. Aſſumit ille, & Febris incipit miteſcere; dolor tamen capitis acutus perſeverat. Accitus ego ſanguinis miſſionem præcipio, & de continuando uſu Chinæ Chinæ ambigo anceps. Expetit tamen Æger continua-

nuationem remedii, illique animum adjicit ignarus Pharmacopola. Sino ego utrumque (neque enim aliud agere in meâ poteſtate erat) in manu conſilii ſui. Proſequitur Æger uſum Corticis, & a Febre paulò poſt liber evadit. Sed, licèt infebricitans, non tamen bene ſe habet. Dormit parum, ſibique ipſi videtur noctu non planè mente conſtare, medio quaſi inter ſomnum, & vigiliam ſtatu ſe habens, accuſanſque dolorem capitis gravativum ferè continuum. Suadeo illi novam ſanguinis miſſionem, frequentemque clyſmatum injectionem, cum circumſpecto, & parco victus regimine. Cuncta renuit; operaturque, & vivit ſuo marte. Redeunt Febres; repetitque uſum Corticis, me nequaquam vocato: illiſque fugatis, dum me per Urbem fortuitò offendit, narrat quæ geſta ſunt; conqueriturque graviter de contumaci capitis dolore. Et quoniam intrà Arcem, cui præerat, proximè ſe recepturus erat, ob imminentem Urbis expugnationem, noſtramque per conſequens liberationem, ſuaſi ſaltem ex officio meo, ut ſibi quàm maximè caveret, & curam diligentem adhiberet. Sed, paucis elapſis diebus, cum laborioſam, irregularemque noctu, & interdiu vitam traheret, imminente prandio repentè Apoplecticus factus eſt, ſtatimque vitâ functus, me quidem illum vix vivum, ac jam expirantem (quod poſt unam, vel alteram horam contigit) reperiente. Certè mihi incongrua, & intempeſtiva viſa eſt Emetici, ac Febrifugi oblatio; nihilominus fortaſſe idem contigiſſet, ſi aliter fuiſſet curatus: præſtititque non parum funeſto eventui, & prava diſpoſitio, & præpoſterum regimen victus. Sed & repentina rapidæ Febris ſuppreſſio aliquam hìc ſibi vindicat ſuſpicionem.

Contra in Pernicioſis Intermittentibus ſeptem priorum ſpecierum, videlicet pernicioſo ſymptomate *Comitatis*,

tatis, cum repentinus inopinatò contingebat morbi prolapſus in exitium, ſtupidi, attonitique curantes Chirurgi, & ipſi Medici, ne per ſomnium quidem cogitabant de porrigendo Cortice, cum tamen tunc temporis tempeſtivus fuiſſet illius uſus. Hujuſce generis infortunium obtigit infelici Principi, *D. Duci de Leſdiguieres*, ex Optimatibus Regni, & Nobiliſſimæ ſuæ Familiæ Unico, ac Ultimo. Cum laboraret Ille Tertianâ duplici, ſibi comparatâ ob laborioſam Expeditionem Tyrolenſem: & cum poſt uſum immodicum, diuturnumque Syrupi de Papavere, lethargicum repentè ſoporem in quodam paroxyſmo contraxiſſet, Medicus autem terrore perculſus ſtatim Tartarum Emeticum largâ doſi exhibuiſſet, ſuperaccitus ego interrogavi, num Febris periodum aliquam antea ſervaſſet, & num diebus anteactis aliqua in acceſſionis initio obſervata fuerint ſoporis indicia; ſed reſponſum retuli a Medico curante, ſymptoma illud eſſe planè novum, & quid diſtinctum a Febre, quæ nihilominus ſatis intenſa obſervabatur, periodicæ adinſtar in ſuo vigore conſtitutæ, Æger verò quaſi Apoplecticus jacebat. Erumpente non multò poſt Emetici operatione, ab acrioribus etiam clyſteribus inferiùs proritatâ, & ſubſequente poſtmodum noctu acceſſionis remiſſione, mane ſtatim plura propoſui, Cortice nequaquam excepto, quippe qui conjectabam, Febrem, obſcurè admodum mihi deſcriptam, eſſe verè periodicam. Sed nil ex iis, quæ proponebam, admittebatur. Dabantur mihi a Medico officioſa verba, prætereaque nihil. Venæ ſectio tantummodo communi ſuffragio ſancita jam fuerat, & celebrata, non ſinè aliquo etiam levamine. Tandem, cum Laudanum opiatum mihi proponi, non ſinè horrore, audiſſem, eo ſcilicet nomine, ut diaphoreſim promoveret, ad ſolvendum penitùs morbum, qui jam ſemi-

con-

confoſſus credebatur vi Emetici, palàm edixi, feriandum prorſus eſſe a Narcoticis, neque fidendum ei mentis alacritati, quam Generoſus Princeps adhuc conabatur oſtendere, cunctos benignè excipiens, meque ipſum non antea viſum promptè, ac humaniter alloquens; imò, cum expreſsè prædixiſſem Aſſidentibus, poſſe ſubſequente forſitan die renovari, quod contigerat antecedente, tamquam funeſtus Haruſpex malè audii a quodam de Familiâ, qui prognoſticum longè diverſum, ac longè felicius a curante Medico acceperat. Itaque, neglectis omnibus monitis meis, alterâ die lethargo conſimili correptus infortunatus Princeps diem ſuum obiit, remediis omnibus, etiam aſperioribus, quotquot a Medico ſuo, & a Primario Chirurgo Sereniſſimi D. Ducis de Vandomo ſuperaccerſito (quibus invicem acriter altercantibus Ægrum reliqui) excogitari potuere, incaſſum adhibitis, cum tamen Cortex validè adminiſtratus Acceſſionem, atque Lethargum mortiferum probabiliter inhibere potuiſſet. Atque his ex Gallorum aliquot Caſtrenſium Chirurgorum abuſu (Doctiſſimos cæteroqui, ac eximios, tam Chirurgos, quàm Medicos politiſſimæ Nationis illius iterum excipio) circa oblationem Chinæ Chinæ in omnium ferè Febrium Periodicarum principio, & circa omiſſionem illius in Pernicioſarum curatione, incidenter excerptis, Caput hoc lubet claudere, reſervatis in ſubſequens Hiſtoriis ex noſtrâ Praxi, & obſervatione depromptis.

CAPUT VI.

Exempla nonnulla felicia citæ oblationis Chinæ Chinæ in principio Periodicarum Pernicioſarum, greſſu celerrimo ad Continuas eſſentialiter, atque Malignas vergentium. Ea tamen nonniſi cautam circa hoc, circumſpectamque fiduciam prudenti Medico videntur præbere.

NOn omnes equidem curationes, quas modò ſum relaturus, Febrium Subcontinuarum Malignantium, abſolutæ ſunt oblatione Chinæ Chinæ in primo præcisè morbi principio, ſed tantùm nonnullæ. Aliæ verò ſunt abſolutæ, vel in augmento ipſius morbi, vel ſolùm in principio, ſumpto ſecundùm majorem ſuam latitudinem, & extenſionem. Nullæ autem in principio tam ſtrictè ſumpto tentatæ ſunt, quin tertia ſaltem morbi dies, vel præterierit, vel inclinarit, cùm in primâ morbi invaſione, imò nec alterâ die, poſſimus eſſe ſatis certi de Ideâ Febris, multòque minùs de periodo: quod tamen omnino neceſſe eſt pro congruâ exhibitione Corticis. Cum ergo primi principii, & primi progreſſus morbi parum diſpar ſit ratio, ubi præſertim principium ipſum latitudinem aliquam, nempe ad tres ſaltem dies, neceſſariò admittit, hinc eſt, quòd Hiſtoriis, invicem haud exactè ſimilibus, animadverſiones Capite antecedenti præmiſſas, in præſenti corroborare aggredimur, ab iis incipiendo, in quibus ab ipſo ſtatim initio oblatus eſt Cortex, & progrediendo ad eas, in quibus oblatus eſt in augmento, vel circiter. Hoc igitur ordine ſervato,

I. *D. Joſeph Carroccius* e Nurſiâ, Lithotomus Urbis noſtræ peritiſſimus, anno 1707. corripiebatur Febre, cujus

cujus ortus, atque progreſſus fuit hujuſmodi. Primâ die cum levi horrore Ægrum invaſit. Poſtridie manè vocatus *D. Candrinus* invenit illum Febre carentem: proinde non rediit ampliùs eâ die ad ipſum inviſendum. Medico vix recedente, iterum acceſſit Febris, quâ vix tantillùm remiſsâ, inſignis noctu facta eſt exacerbatio, tertiam diem præproperâ anticipatione præveniens. Vehemens ultra modum fuit hæc, tum ratione intenſionis, tum ratione ſymptomatum, inter quæ ſignatè ſoporoſus affectus eminuit. Jacebat Æger ſomniculoſus perpetuò, ſtupidus, interrogantibuſque vix, atque confusè reſpondens, vixque pariter mingendi memor. Urina illi pauca, ac impensè rubra, vomituritio frequens, ſed fere inanis, cum ſenſu gravativo in regione ventriculi, anxietas, & præcordiorum æſtus. Accito manè tertiæ diei celeriter Medico, eodemque mirante morbi faciem adeò diverſam redditam pendente curſu horarum 24., vix audet ille clyſterem præſcribere, meque interim in conſilium vocari inſtat enixè. Accedo & ego, hauſtumque olei amygdalarum dulcium ſinè igne recenter expreſſum, ſtatim ut exhibeatur, ſuadeo, cujus blanda operatio, per vomitum, perque ſeceſſum ſubſequuta, incidit, ut meditatus fueram, in horas cujuſpiam leviuſculæ remiſſionis. Veſpere accedens ſolus, cum ulteriorem adhuc venturo manè ſperarem Febris remiſſionem, non obſtante validâ etiamnum eorumdem ſymptomatum duratione, præcipio adſtantibus, indici curanti Medico ſtatâ horâ ſequentis diei conventum noſtrum; mihi namque mentem eſſe mittendi ſanguinem, & ſubinde ſtatim Corticem exhibendi, haud obſcurè iiſdem aperui. Contigit fortè, ut viciniæ, & amicitiæ causâ Ægrum inviſerit *Cl. D. Ramazzinus*, Mutinæ caſu moram trahens, qui penſitato illius ſtatu, & intellectâ inten-

tione meâ, ſciſcitatus eſt primùm, num ante plures horas Ægrum inſpexerim; & cum reſponſum retulerit, me vix tunc diſceſſiſſe, ſubjunxit humaniter, ut illi mos eſt, ſe quidem plurimam exiſtimationem habere pro aſſerto meo, attamen non agnoſcere locum ullum, neque tunc, neque (& quidem multò minùs) in craſtinum conſultationibus Medicis, ulliſve remediis, ſed rem Sacerdotibus potiùs, quàm Clinicis eſſe committendam. Adeò gravis erat in ipsâ incipiente remiſſione ſtatus Ægrotantis. Quartâ nihilominus, quæ ſubſequuta eſt, die, cum remiſſio eſſet mane, ut conjectaram, non parum conſpicua, ſtatim Venam ſecari juſſi, Medico ordinario facilè annuente, & ſatis liberaliter ſanguinem detrahi. Erat hæc hora correſpondens horæ matútinæ ſecundæ diei, quâ Medicus infebricitantem Ægrum deprehenderat. Cumque eâdem periodi proportione paulò poſt expectanda eſſet acceſſio nova, & mox, ipsâ adhuc vigente, nova ferox exacerbatio, tum continuitatem eſſentialem illatura, tum forte ſoporoſum affectum gravem: propterea credens, Ægrum his omnibus diu non ſuffecturum, habitâ ratione principii adeò vehementis, ad Corticem ſtatim confugiendum duxi, durante adhuc aliquâ periodi ſpecie, priuſquam ea integrè obliteraretur. Præſcripſi idcirco Corticem in formâ boli ad ſcrupulos tantùm duos, unâ horâ, vel alterâ a miſſione ſanguinis, expectans, an verè, qui credebatur imminere, appareret Acceſſus, longè gravioris ſuperventuri prodromus. Et revera non multò poſt ille ſe prodidit; quare veſpere horâ incipientis (qualiſcumque) remiſſionis, Corticem iterum præſcripſi, ſed ad ſcrupulos quatuor. Noctu validè exacerbata eſt Febris, cum minore tamen ſymptomatum, præſertim verò ſoporis, apparatu: quamobrem Febrifugum quintâ

die

die ad ſcrupulos duos manè, & ſerò repetendum duxi; & ſic deinceps; unde maxima morbi imminutio ſextâ die; ſeptimâ verò, omnimoda Febris ſolutio.

Obtentâ Febris expulſione, per duos vel tres dies feriatus ſum a Corticis oblatione, & clyſteribus frequentibus uſus ſum ad alvum ſubducendam, atque, iterum per intervalla reſumpto uſu Corticis, modò ad drachmam, modò ad ſemidrachmam, modò per longiora, modò per breviora intervalla, prout metus recidivæ, aut ejus indicia plus, vel minùs mentem meam torquebant, Decumbentem, neque ſanum, neque ægrotantem, ſed medio quodam valetudinario modo ſe habentem, perduxi ad diem vigeſimam primam: quâ die, motu Naturæ ſpontaneo, plura vomuit cum tolerantiâ, & notabili ſubinde levamine; unde critica morbi ſolutio ea reputata eſt. Sed neque id planè evênit. Meliùs quidem habuit, vireſque antea fractas reſumpſit; ſed nocturnas identidem, leveſque Febriculas, nullum typum ſervantes, pertulit, a quibus ſolo victus regimine, ſolâque patientiâ liber evaſit, intrà quadrageſimam diem perfectè convaleſcens.

II. Eodem fere tempore *D. Antonius Pacchionus* Sacerdos, & Phonaſcus Eccleſiæ Cathedralis, Vicinuſque meus, correptus eſt Tertianâ duplici, non admodum quidem intensâ, ſpectato calore ad tactum blando, & modicâ pulſus frequentiâ, ſed per paroxyſmos ſeſe mutuò excipientes ſtatim Continuâ. Pulſus illi parvus, atque depreſſus ab ipſo initio, linguaque admodum ſcabra, & arida ſinè ullâ appetentiâ potus, urina tenuis, mens hebes, tarda, & querelis vacua. Tertiâ die, cum ſponte, nullo tunc aſſidente, nullâque occaſione, ſolus e lecto ſurrexiſſet, in terram procidit pronus, ubi quaſi obdormiens paulò poſt repertus eſt, dicens, ſe propriam

erectionem exinde minimè tentaſſe, etſi potens, quoniam grata illi ibidem obvenerat poſt caſum quies. Quartâ pariter die, cum abſentibus itidem aſſidentibus, ad alvum deponendam in remotiorem locum ſe contuliſſet ſolus, novum caſum paſſus eſt, nec niſi poſt dimidiam horam deprehenſus humi jacens longè a cubiculo, verè dormiens, ac ſtertens. Expergefactus narrat iter, & itineris occaſionem, immemor tamen, an alvum exoneraſſet nec ne, etſi reduci potiùs, quàm eunti caſum ſibi obtigiſſe, aſſeveraret. Ajebat interim, ſe, licèt rei non bene conſcium, placidè obdormiiſſe, quaſi ægrè ferens, ſe ab eo loco dimotum fuiſſe, rem tamen quodammodo ſtupens, ſed nihil curans Repetitum iſtud haud leve phænomenon reliquis adjunctum acutiei ſignis, inter quæ inſignis fuit mutatio, ac extenuatio celer faciei, me impulit (peractâ jam ſanguinis miſſione, aliiſque paucis remediis, morbo incipienti poſſibilibus) impulit, inquam, confugere ad Corticem, quoniam aliquo adhuc horrore interpuncta obſervabatur periodus Febris. Metuens igitur ego, ne in ſtatu tantæ cruditatis, properantis acutiei, & latentis inſidiæ, funeſti aliquid, vel ſiniſtri ſaltem, cui non facile mox eſſet occurrere, citò ſuperveniret Ægroranti, Corticem illico, quartâ ipsâ videlicet die, cœpi præſcribere ad ſcrupulos quatuor in formâ boli. Quintâ die drachmam j. ſs. aſſumpſit partitis vicibus, & tantumdem ſextâ: ſeptimâ drachmam tantùm, & obliterata eſt Febris. Subſtiti tunc ab uſu remedii, Ægerque bene habuit ad paucos dies, perſeverante tantummodo eâdem, ipſi minimè connaturali, pulſus exilitate, atque concentratione, viriumque languore, cum appetentiâ tamen ciborum. Rediit poſt aliquot dies Febricula (feriante me ſemper ab uſu Corticis) quæ duplicis pariter Tertianæ Subcontinuæ

tinuæ

tinuæ typum habuit. Donec ea placidè proceſſit, remediis methodicis cautè per aliquot dies ipſam tractavi; ſed, cum ſuperveniſſet mentis hebetudo, atque balbuties vera, cum impotentiâ, ſeu difficultate in exprimendis conceptibus ſuis, ſtatim iterum eâdem, quin & validiuſculâ, methodo Corticem præſcripſi, & Febris cum ſymptomate ſublata eſt. Diuturnam nonnihil convaleſcentiam nihilominus paſſus eſt ille; nec, niſi poſt aliquod ſpatium temporis, nativam mentis alacritatem ſuſcepit, etſi quò ad reliqua redactus in priſtinum. Eam tamen ipſam integrè recuperavit non multò poſt, eâque, favente Deo, etiamnum (ſemper exinde ſanus) valde laudabiliter utitur in cunctis, & in ſuis præſertim modulationibus.

III. Faber Murarius, nomine *Petrus Antonius Arlottus*, patiebatur Tertianam duplicem, per ſubingreſſum paroxyſmorum continuam, eamque intenſiſſimam. Huic nullum erat valde formidandum peculiare ſymptoma, præter delirium aliquod, cum remittente tamen Febre evaneſcens. Tanta nihilominus erat Febris intenſio, ut de genere ardentium ea videretur, omniaque ſymptomata febrilia, ſitis videlicet, linguæ ſiccitas, jactatio, præcordiorum æſtus, urinarum paucitas, ac flammeus color, vigilia contumax, & ſimilia, talem ſpeciem præſeferebant, ut, acutiem veram, & æqualem Febris continuitatem præ foribus eſſe, palàm oſtenderent; minor quippe quotidie fiebat admodum illius remiſſio, & obſcurior periodus, quæ tamen uſque perſeverabat. Inſtabat ille, tolli celeriter Febrem, cui ferendæ imparem ſe fatebatur. Et, licèt frequens ſit in ore Ægrotantium, præſertim eorum, qui validis Tertianis etiam ſalutaribus detinentur, hujuſmodi querela, hoc tamen caſu metuebam & ipſe, cæteroqui non faci-

lè meticuloſus, quod metuebat & Æger, vel ſaltem inevitabilem morbi diuturnitatem, ſi eum manſuefacere licuiſſet, ſuſpicabar. Quamobrem, præmiſſis præmittendis juxta exigentiam intenſæ Febris, quintâ morbi die cœpi ſimul præſcribere Corticem, ſed diminutè, ad drach. ſs. videlicet manè, & ſerò: idque cum per duos dies peregiſſem non ſinè levamine, doſim adauxi ad drach. j. per alios duos dies; ſed ſemel tantùm in die: fuitque ſenſibilius indè juvamen; adeòque intrà nonam circiter, vel decimam, Æger a Febre remanſit immunis. Repetito verò poſt aliquot dies ad præcautionem per modum leviuſculi alterantis remedio, perfectè convaluit, nullum exinde incommodum, nullamque penitùs recidivam paſſus.

IV. *Chriſtophorus Landuccius*, Homo provectioris ætatis, duplici pariter Tertianâ vexabatur per ſubingreſſum Continuâ. Violenta Febris intenſio, omniaque ſimul ſymptomata acutiem indicantia, qualia fuerunt ariditas, atque ſcabrities linguæ, ſubdelirium, anheloſa reſpiratio, urinarum tenuitas, ſtupida capitis affectio, manuum tremor, totiuſque nervoſi ſyſtematis oppreſſio imminens in ipſo morbi principio, me facilè adduxerunt, ut metuerem, Hominem ætate ſatis provectum, aliis morbis jam fractum, vertiginoſum a longo tempore, atque ſurdaſtrum, morbo increbreſcenti minimè ſuffecturum. Quapropter, præmiſſis præmittendis pariter, ad normam affectus, ſubjectique curandi, circa ipſa morbi initia, vel ſaltem circa primum illius augmentum Corticem exhibui validiuſculè, ad drachmas ſcilicet duas uno hauſtu, remediumque ad drachmam unam altero die bis obtuli, ac dein ad ſemidrachmam per aliquot ſubſequentes dies; unde Febris quàm citò deſiit, optimâ ſtatim, ac diutinâ ſubſequente valetudine. Poſt

ali-

aliquod tamen tempus haud breve, cum Febrifugum ad prophylaxim præſciptum aſſumere neglexiſſet, levioribus aliquot Febriculis fuit iterum correptus, a quibus citò, & facilè (non bene ſum memor, an ſponte, an repetito Cortice) convaluit, intantum, ut novam, juvenemque, vetere prædefunctâ, valuerit, auſuſve fuerit, etſi ſenex, ducere Uxorem.

V. *D. Joſeph Ludovicus Agnanus*, duplici Tertianâ per paroxyſmos ſe mutuò excipientes continuâ laborans, etſi non leviter febricitaret, tamen nonniſi poſt aliquot dies, augmento ſcilicet morbi jam progrediente, cœpit præbere ſegniora quoquè acutiei advenientis indicia. Urgebat interim ille me, urbanè quidem, ſed, fere dixerim, importunè, ne ſinerem progredi morbum, cum liceret illum per Corticem corripere, allegans, & gracilem habitum ſuum, & *D. Carolum* Fratrem, a me paulò ante Corticis ope ſanatum, Febre tamen valde diutiùs protractâ, eâque conſtanter intermittente, ut Cap. x. Libri primi Hiſt. x. narravi. Ad hæc ſponſor fui, me attento animo cautelam omnem impleturum, ne mihi occaſio excideret, nolle tamen interim inhibere progreſſum morbi, nullum adhuc mihi timorem incutientis, mihi, inquam, ob quamdam illius in ſudorem proclivitatem, morbi lentam ſolutionem ſperanti. Cum nihilominus Æger mihi quotidie exprobraret moram, creſceretque non parum intenſio Febris, atque ſymptomatum, ſimulque virium dejectio in ſubjecto valde gracili, morem geſſi petitioni illius. Quod quidem nedum congruum fuit, ſed & neceſſarium: quandoquidem, cum mitiùs eſſem aggreſſus, ac diminutè oblationem Corticis, Febris verò jugiter increbreſceret, illique inciperet inter alia adjungi ſingultus (ſymptoma in Febribus mihi perpetuò metuendum) coactus fui celeriter,

ac pleniore doſi illum præſcribere. Intrà tres, vel quatuor dies, ut mos eſt, Febris planè receſſit. Plures tamen (quod prætereundum non eſt) recidivas ſubiit Æger, etſi leviores, non obſtante continuato, ac opportunè repetito uſu Corticis: adeout tandem Febriculas nonnullas irregulares, propriis interim, publiciſque negotiis addictus, per urbem circumtulerit, donec ſponte potiùs, quàm artis ope, illæ evanuerint.

VI. *D. Nicolaus de Pincettis* tunc Mutinæ agens, nunc Saxolenſis militiæ Tribunus, Tertianâ duplici ſubcontinuâ plurimùm intensâ laborabat, illique medicinam faciebat *D. Candrinus*. Is, in primo augmento morbi cum videret imminere uniformem continuitatem Febris, intendique ſymptomata, acutiem jam jam demonſtrantia (inter quæ non levis ſtomachi affectio, & angor) me quoquè in conſilium vocavit, ut Ægro impatienti, & irrequieto ſolamen daret. Decreverat ille jam, meis aliàs circa hoc ratiociniis imbutus, Corticem tentare, illumque proinde jam pararat, meum tantummodo calculum expectans, ut exhiberet: in quam ſententiam quò faciliùs me traheret, meas mihimetipſi obtrudebat, regerebatque rationes. Fateor, quòd, etſi clarè noſcerem imminere acutiem, & æqualem continuitatem Febris, Cortici in poſterum minimè forſan ceſſuræ, attamen, quia eam ſuperabilem a naturâ Ægroti robuſtâ ſperabam per viam ordinariæ coctionis, fateor, inquam, quòd, ſi ſolus curaſſem, fortaſſis abſtinuiſſem a Cortice. Sed, quoniam remedium paratum erat, incerta ſpes mea, Æger impatiens, & præceptis parum obtemperans, cumque præcipua alioqui remedia ſatis appoſitè præceſſiſſent, præbui manus adjutrices uſui remedii, ſuâpte naturâ innocui, neque tunc intempeſtivi. Sumpſit ergo Decumbens Corticem largiuſculâ doſi,

doſi, ut citiùs deſineret uſus ingrati medicaminis, impatiente naturâ Ægri diuturnitatem remedii minimè laturâ: & quâ celeritate Corticem abſorpſit, eâdem Febrem depulit, non ampliùs reverſuram, utut paulò poſt, ac in ipsâ convaleſcentiâ indulſerit, & Vino, & cuicumque appetitui adverſo exigentiæ boni regiminis.

VII. Nobilis, & Splendidus Vir, privatarum diſcordiarum ſedator eximius, & Pacifer, *D. Comes Robertus Fontana* corripiebatur Tertianâ duplici ſubcontinuâ eodem tempore, quo corripiebatur aliâ conſimili Clariſſimus quondam, atque, ut temperamento analogus, ita & ætate non longè major, *D. Nicolaus de Sanctis*, quâ, ut aliàs retuli, confectus obiit. Erant utrique haud inæqualia ſymptomata, vel, ſi qua intererat differentia, graviora erant ex parte Comitis, quàm ex parte Miniſtri, adeout judicio omnium, qui utrumque Ægrotum officii, & amicitiæ gratiâ inviſebant (erant autem permulti, & quidem Civitatis Proceres) longè majus impendere illi, quàm huic, videretur periculum: mihi verò minor erat formido de morbo D. Comitis Fontanæ, quoniam illum morbos etiam Herculeos ferre conſuetum noveram. Patiebatur autem is frequentem lipothymiam cum ſtomachi angore, virium proſtratione ſummâ, ſummâque pulſus depreſſione, gemebundus utplurimum languido queſtu, membris contractus, ſubfrigido ſæpe ſudore diffluens, & tempore majoris afflictionis actorum immemor, cum Miniſter e contrario, priuſquam in præceps rueret, ſatis alacriter ſe gereret, pulſumque conſiſtentem, & ſpem critici ſudoris exhiberet. Præceſſit nihilominus ruina Miniſtri, ut præceſſerat nonnihil invaſio morbi, majorque fuit mei ipſius, aliorumque Medicorum cunctatio circa oblationem Corticis ibi, quàm hìc, ubi medebar ſolus, & ubi jam ex alie-

no periculo oculatior fiebam, ne ultro fiderem incertæ ſpei. Quamobrem ſeriò penſitatis omnibus, circa primum morbi vigorem Corticem propinandum cenſui, exhibuique largâ doſi, quam cum poſt plures horas tentaſſem repetere, portionem illius Æger vomuit, retentâ tamen, tum priore doſi, tum modicâ portione ſecundæ. Ægrè quoquè, licèt imminutâ doſi deinceps offerretur, tulit remedium ingratum ſtomachus averſus. Utcumque tamen tulit, intantum ut valuerit Patiens intrà duos, vel tres dies a Febre ſimul, & ab omni ſymptomate liberari, abſque ullâ penitùs recidivâ.

VIII. *D. Comitiſſa Hippolyta de Savignanis Scappinella* æſtate mediâ anni 1706. conflictabatur Tertianâ duplici ſubcontinuâ plurimùm intensâ, agebatque inſimul quartum geſtationis menſem. Cum videret anxius, & prudens Conjux, Febrem jamjam in Continuam, acutamque migrare, noſceretque quàm grave malum ſit, *Utero gerentem morbo acuto corripi*, pluries inſtitit, ut Corticem Peruvianum (quem mihi familiarem in caſibus arduis ſciebat) vellem præſcribere, quin imò non ſemel mihi ſegnitiem meam in hoc caſu exprobravit, veritus, ne ſerò nimis, ideoque incaſſum tentarem, quod tempeſtivè neglexerim. Fidebam ego contra robuſto, & juvenili Ægræ temperamento, & tolerantiæ cuidam ſymptomatum, cæteroqui valde gravium, quæ recenſere ſuperſedeo. Cum tamen ſudor quidam quaſi colliquativus ſinè ullo levamine vires valde proſterneret, urina pauca eſſet, ac flammea, irritis refrigerantibus, & copioſis quibuſcumque potionibus, perpetuæ urgerent vigiliæ, aſſidua jactatio corporis metum abortus incuteret, Febris verò jam proximè omne periodi indicium videretur amittere, Mariteſque irrequietus opem Corticis imploraret, factus ſum petitioni

indul-

indulgens, morbo jam ad ſtatum prope vergente. Exhibitus ergo eſt Cortex manè, & ſerò ad drachmam unam per duos dies, poſtea per aliquot alios ad drachmam ſemis quotidie; & facilè ſtatim, prout de more, liberata eſt Ægrotans a Febre, atque ab omni Febrem comitante ſymptomate, vitaque, tum illius, tum fœtus (quarum utraque periclitabatur non parum) in tuto eſt poſita. Sed hìc notandum occurrit quod indè ſucceſſit, quodque candidè refero, velut partim militans pro remedio, partim adversùs uſum remedii in circumſtantiis deſcriptis.

Verè, ut modò ſum faſſus, morbus erat circa vigorem ſuum, ad quem properabat ſummâ vi, ſummoque impetu; quamobrem mihi viſus ſum exhibendo Corticem (licèt verè periculum non leve eſſet in morbo, & in morâ remedii) mihi, inquam, viſus ſum incendium effræne domus cujuſpiam ſuffocare per ſectionem trabium, tectique proximè cremandi, non per effuſionem aquæ extinguentis: nihilominus, ſi præſidium certum neglexiſſem, & Ægra obiiſſet, ſimulque fœtus, quæ infelix jactura! quæ Medici incuria! Vixit itaque; ſed pluries, ac pluries recidit, Tertianis, modò ſimplicibus, modò duplicibus correpta, & modò ſanata per uſum methodicum remediorum vulgarium, modò ſponte, modò per Corticem. Rus adiit, ibique pariter febriculas aliquot tulit. In urbem reverſa, & optimè habens, partum edidit felicem; proceſſere egregiè puerperia, Febremque ne Lacteam quidem ſenſit: imò eâ occaſione obliteratus eſt tibiarum tumor œdematoſus, eidem cujuslibet geſtationis tempore familiaris. Completo puerperio, Febribus iterum tertianis intermittentibus, primò ſimplicibus, mox duplicibus tentatur, iiſque diuturnis, & ipſo Veris tempore inexpugnabilibus,

a qui-

a quibus tandem ſponte Naturæ potiùs, quàm Artis ope (neque enim tunc Corticem mihi placuit adhibere, ſed Febris pertinaciam patientiâ vincere) perfectè convaluit; tantumque deinceps floridi coloris acquiſivit, ac roboris, ut nunquam antea meliùs habere viſa fuerit, licèt anno ſubſequente, morbo acuto correpta (datâ tamen occaſione evidenti) diem ſuum obierit Fato ineluctabili, ut Lib. 5. Cap. 4. in alium finem opportunè adnotabimus.

Interim ex adverſo hoc inſuper notandum venit, quòd quemadmodum Illi, quam Cortex curavit, pertinaces obtigerunt recidivæ, ita ſimiles, imò etiam pertinaciores, iiſdem ferme temporibus obtigerunt uni ex illius filiis, ſimul cum matre decumbenti, ſed nullo unquam Corticis uſu curato. Quæ collatio, quâlibet contingente recidivâ, ſemper fiebat a me, jugiter admirante in curatione tam diſpari tantam paritatem, ac uniformitatem eventus.

Hinc patet, quàm lubricæ ſint, ac fallaces conjecturæ noſtræ, etiam cùm maximam videntur præſeferre ſpeciem probabilitatis; quod maximè verum eluceſcit in prænarratis, ubi una obſervatio aliam quandoque videtur infirmare. Propterea, cum mihi ſatis adhuc exploratum non ſit, neque niſi diutinâ, prudenti, & cautâ experientiâ ſit explorabile, quinam conſtanter ſit profectus, & conſequenter quidnam rationabiliter ſperandum, quidve metuendum ex properâ Corticis oblatione in Febribus, de citâ, & celeri continuitate, acutie, atque malignitate acquirendâ ſuſpectis, ideo ab ulteriore, aut firmiore voto lubens abſtineo, donec longior dies, aut crebrior occaſio, & eventus, experientiæ nondum integræ ſolidiora fundamenta, majuſve complementum adiiciat. Non enim æquè experiri licuit,

aut

aut licet circa Febrium ſubitam ſuppreſſionem, utut benigno id fiat, innocuoque intrinſecè medicamento, ubi morbus eſt naturæ adhuc ancipitis, nec in certam perniciem planè propensùs, præcipuè circa prima illius initia, indeterminata etiamnum, & inſtabilia, ut licuit, licet, ſemperque licebit, ubi, vel morbus nonnihil protenſus pra am inclinationem ſuam, ſi quam habet, clariùs patefacit, vel pernicioſo, ferali, funeſtoque ſtipatus ſymptomate, certum, ac inevitabile portendit exitium. Ibi namque prorſus incunctanter exhibendus eſt Cortex Methodo noſtrâ, ſuis locis deſcriptâ, eamque, poſtquam publici juris eſt facta, ſalvâ conſcientiâ negligi, aut omitti non poſſe, æquè certò crediderim, ac credam, ſinè notâ impietatis omitti non poſſe oblationem funis, aut baculi, qui præſto ſit, Homini ſubmerſo in gurgite, & ob defectum manus auxiliatricis pereunti.

Quâ animi conſtantiâ hoc aſſero, & aſſerui toto Libro tertio, qui propoſitum fere totius Operis ſolus continet, non ſum auſus aſſerere Capite præcedenti in caſibus, & circumſtantiis ibidem recenſitis, utut Hiſtoriæ felices ſuperiùs allatæ, aliæque conſimiles, quas poſſem afferre, id ipſum haud inefficaciter ſuadeant. Mihi ſat ſit, obſervationes meas, praximque meam, circa hoc circumſpectam, in medium adduxiſſe, ut indè docti, prudentes, & experti Viri, quodque magis refert, a præjudiciis immunes, eandem praxim non ſinè exemplo valeant in uſum revocare, eamque, vel ampliare, ſi nimis cautam, reſtrictamque reperiant, vel moderari, ſi audaculam. Vix tamen poſſibile reputo, eam ullo temeritatis ſtigmate poſſe notari, ſi cautionibus luculenter expreſſis, a Viro temperanter fidenti in actum deducatur. Sufficiat ergo, non puſillis quidem, neque audacioribus, ſed moderatis tantùm, & cordatioribus, lu-

men

men aliquod, utut incertum, ac dubium, per animadverſiones, & conjecturas meas prætuliſſe : ex iis etenim vel titubanter prolatis, nec uſpiam firmatis, facilè cuilibet ſolerti ingenio pro re nata conſtare poterit, quid ipſa mea identidem ſuadeat, quidve diſſuadeat hæſitantia, vel ſubticentia. Atque ita, longè meliùs, ac ſi quicquam temerè pronunciaſſem, quodnam ſit cauti ſimul, ac providi Medici *munus*, & *officium*, tacitus innuam, & quempiam fortè præcipitanter nimis de hac materiâ ſcripturum,

—— nil ſcribens ipſe, docebo
Quid deceat, quid non, ——

ratus interim, me (cum non ultra valeam) alieno commodo ſatis præſtiturum, ſi

—— fungar vice cotis, acutum
Reddere quæ ferrum valet, exors ipſa ſecandi.

THE-

THERAPEUTICES SPECIALIS

LIBER QUINTUS

Febrium omnium Continuarum, necnon aliorum quorumdam Morborum, præſertim recurrentium, examen continens, docenſque, in quibuſnam earum, eorumve poſſit eſſe proficuus Cortex: item, quænam illius utilitas ad Prægnantium, ac Puerperarum Febres, & quæ vis ejuſdem in Clyſteribus, ac Epicarpiis adhibiti.

CAPUT PRIMUM.

Generalis præmittitur Febrium diviſio, materiæ, de quâ agitur, congruenter aptabilis.

EXplevi hactenus quod ſpoponderam, locutus non modò, quod præcipuum erat, de opportunâ, & minùs tritâ oblatione Peruviani Corticis in Febribus Intermittentibus Pernicioſis, verùm etiam de vulgari illius uſu in aliis omnibus earumdem Intermittentium non malignantium ſpeciebus. Quia verò Magni hujuſce Remedii activitas hæc quoquè pomæria tranſcendit, ſed ſorte nonnihil ancipiti, itaut illi vis nulla adversùs ullam Continuarum ſpeciem ab aliquibus concedatur, quod falſum vidimus, ſaltem in Pernicioſis continuitatem ali-

quam recenter adeptis, ab aliis verò, quod æquè falſum diximus, vis maxima illi tribuatur adverſùs omnes ipſarum Continuarum ſpecies, imò adverſùs alios Morbos, per intervalla potiſſimùm recurrentes, idcirco, ne quid noſtro huic qualicumque Tractatui deſit in hâc materiâ, lubuit veluti Corollarii loco quintum hunc Librum inſtituere, ubi omni, quâ licuerit, claritate, ac certitudine patefiet, in quibuſnam aliis, præter jam dictas, Febrium ſpeciebus, & Morbis, China China verè conveniat, & in quibus verè non.

Exordium itaque ducendo a Febribus (quibus univerſali conſenſu magis congruit remedium iſtud, quàm aliis quibuſcumque Morbis) neceſſe erit aliquam earum diviſionem præmittere, & explicare, ut, de quibus verè loquamur, dum uſum Corticis in illis, vel approbamus, vel reprobamus, ſinè ullâ æquivocatione innoteſcat. Hæc ergo, quæ ſequitur, nobis erit diviſio, ſi non omnibus numeris abſoluta (quandoquidem id omnino perficere ad ritus ſcholaſticos, inutile ſimul, & contentioſum foret) ſaltem ſufficienter commoda, in eum præcipuè finem, in quem illam conſtruimus, eritque magnâ quidem ex parte ab Antiquioribus deprompta, ſed inſimul ad Neotericorum leges, quantum ſat eſt, diſpoſita, retento tamen adhuc, in generalioribus præſertim membris, veterum terminorum, quippe notiorum, ſono, eſto falſis utplurimùm ſuppoſitionibus, quas minimè admittimus, innixa primùm fuerit eorum uſurpatio.

Dividebant igitur Antiqui, ſaltem quamplurimi, noſque pariter impræſentiarum cum illis ſub præmiſsâ nuperrimè proteſtatione, Febres omnes in Simplices, Putridas, & Peſtilentes, ſeu Malignas; neque enim Peſtilentes a Malignis differre dicuntur, ut notum eſt, niſi penes majorem in illis, quàm in iſtis malignitatis gradum.

dum. Nos autem tertium hoc membrum generale Peſtilentium, ſeu Malignarum omittimus modò; tùm quia illud non alias *Febres* ſub ſe continet, niſi antedictas, *Putridas* ſcilicet, ac, ſi velis, etiam *Simplices*, & ſolas, & omnes, vel ſaltem plurimas; tùm quia, cum tota diverſitas earumdem Malignarum ab iiſdem non Malignis in nullâ aliâ re ſita vulgò ſtatueretur antiquitus, niſi in venenatâ quâdam qualitate, putredini, ut ajebant, in Putridis ſuperadditâ, ipſisque, ſecundùm aliquos, Simplicibus, ac minimè putridis aſſociabili, non eſt, cur ſub duplici claſſe eandem penitùs rem iterum producamus; tùm denique quia malignitas iſta (in quocumque illa conſiſtat) ſi ſit adjuncta Febribus, quæ per Corticem curari queant, quando ſunt in ſtatu benigno, non officit, quò minùs eædem in ſtatu quoquè maligno per illum curentur; ſecus, ſi malignitas conjungatur cum Febribus, in ſtatu etiam non maligno Corticem reſpuentibus. Propterea de iſtâ malignitate Febribus accidentali ſufficiat in diviſione noſtrâ aliquam tantùm mentionem facere, ubi ea Febribus Cortici obtemperantibus fuerit aſſociata, ut quæ nonnullas accidentales, perniciales tamen, ut alibi vidimus, ipſarum Febrium differentias conſtituit. *Simplicem* ergo Febrim vocabimus cum Veteribus *Ephemeram*, ſeu Diariam, cujuſcumque ſit generis, *Synochum* imputrem dictam, & *Hecticam*, quam poſtremam dividimus in *Primariam*, quæ a principio invadit, & *Secundariam*, quæ, vel particularibus affectionibus, puta Phthyſi, aut conſimili viſcerum corruptioni, vel aliis nonnunquam Febribus, præſertim Ardentibus, ſolet ſuccedere, quatenus illæ, de genere licèt Acutarum ab ortu, in Hecticam tamen veram, ſed Secundariam, tractu temporis migrant.

Putridas autem, ſive Humorales Febres (quorum

terminorum nota eſt ſignificatio, quantùm exigit generica deſignatio reliquarum Febrium) dividebant Veteres in Continuas, & Intermittentes, rurſuſque Continuas in Continentes, ſeu Synochos, & in Proportionatas, ſeu Periodicas. Nos verò, majoris claritatis gratiâ pro fine noſtro, & abſque læſione ſubſtantiæ rei, prima quidem duo recipimus membra generalia, ſeu duo latiora Febrium genera, *Continuarum* videlicet, & *Intermittentium*; ſed Proportionatarum genus ſubalternum, non a Continuis ſolis derivamus, verùm partim a Continuo, partim ab Intermittente ſummo genere, non ordine quidem planè metaphyſico, ſed ordine phyſico, ac practico, abſque ullâ etiam Scholarum injuriâ. Haud equidem immediatè ex Continuâ, & Intermittente Continuam Proportionatam deducimus, ſed mediatê, & per gradus phyſicos ſuæ compoſitionis, ſuique exortus, videlicet ex *Continuâ Remittente*, & ex *Intermittente* Communicante, ſeu potiùs *Subintrante*: adeòque *Continuas*, ut infra explicabimus, non dividimus immediatè in Continentes, & Proportionatas, ut mos eſt, ſed in *Continentes*, & quoquo modo *Remittentes*, ſicut dividemus *Intermittentes* in *Diſcretas*, & *Subintrantes*, licèt Subintrans, ſtrictè loquendo, vix ampliùs dici queat Intermittens: deinde ex *Continuis* quomodolibet *Remittentibus*, & ſuo loco deſcribendis, ſimul ac ex *Intermittentibus Subintrantibus*, Continuas *Proportionatas*, ſeu Periodicas componi dicimus. Cum enim Febris *Continua Proportionata*, ſeu *Periodica*, ſit revera mediæ inter Continuam, & Intermittentem naturæ, habeatque communem cum Febre Continuâ ut ſic rationem Continuæ, & cum Intermittente rationem Periodicæ, non eſt extra rem illam ponere velut tertium quid, ex Intermittentis, & Continuæ concurſu,

ſeu

ſeu mavis ex Fermentorum earumdem mixturâ, reſultans, & de utriuſque naturâ participans. Ita ex duobus Animalibus diverſæ ſpeciei unum tertium progignitur; & ita in eodem Stipite, uno Ramo Aurantia, altero Citrea Poma ferente, unus & idem medius Ramus exurgens, veluti Hermaphroditus inter illos (norunt hæc quotquot elegans inſitionis artificium, & amœna monſtra callent, Hortorum luxui indè progenita) Poma edit ex Citreo, & Aurantio mixta,

Miraturque novas frondes, & non ſua Poma.

Haud aliter in Febrium geneſi, Febris Continua Proportionata ex Continuâ ſimul, & ex Intermittente quaſi conflata viſitur in praxi, qualis proſtat in Ideali noſtrâ Febrium Arbore Cap. 5. hujuſce Libri: adeòque cohærenter ad praxim, & ad intentum noſtrum, quod clariùs deinceps eluceſcet, & in cujus gratiam hæc dicta ſunt, Febres, *Putridas* appellatas, immediatè quidem dividimus in *Continuas*, & *Intermittentes*, ſed utraſque æqualiter ad *Continuam Proportionatam* gignendam, ut infra, diſponimus.

Primo itaque loco Febris *Intermittens*, vel Diſcreta eſt ſecundùm paroxyſmos, & planè disjuncta, adeòque Legitima, vel eſt Subintrans, & conſequenter Notha. *Subintrans* (ut de hac priùs loquar) dicitur, quando, priuſquam deficiat unus paroxyſmus, ſuâpte naturâ finiendus, ſubintrat alter; & ſi valde propinqua ſit, vel immediatè ante abſoluta, prioris ſolutio, cùm alter ſuccedit, hujuſmodi Febris dicitur tantùm Communicans, vel Coalterna, & adhuc naturam veræ Intermittentis retinet, aut plurimùm redolet: ſi verò paroxyſmus prior, tunc cùm alter ſubingreditur, non ſit admodum propinquus ſolutioni ſuæ, tunc hujuſmodi Febris dicitur Subintrans; jamque incipit a

naturâ veræ Intermittentis nonnihil deſciſcere, & lentâ quâdam metamorphoſi in *Continuam Proportionatam* tranſmutari : idque eò magis ſuccedit, quò major eſt paroxyſmorum ſe ſe mutuò excipientium commixtio, concurrente inſimul intimâ diſpoſitione cruoris ad æſtuandum aſſiduè, ut fuſiùs dicemus Cap. 3. *Diſcreta* ex adverſo vocabitur quæcumque acceſſiones ſuas planè diſtinctas habebit, quemadmodum veram, & Legitimam Intermittentem decet. Hæc autem, vel irregularis eſt, nullum ſcilicet typum, nullum certum Circuitum, nullamque determinatam periodum ſervans, & *Erratica* dicitur; vel has omnes conditiones, atque periodos certas ſtato ordine ſervat, & dicitur *Periodica*. Periodicæ tres ſunt potiores, & omnibus acceptæ ſpecies, quarum quæ quarto quoque die invadit, *Quartana*, quæ tertio quoque die, *Tertiana*, & quæ quotidie, *Quotidiana* vocatur. Rurſus notæ ſunt, abſque eo quòd crambem hanc recoquamus, illarum ſubdiviſiones in Legitimas, & Spurias, ſicut & in *Simplices*, *Duplices*, *vel Triplices &c.* item earum complicationes, aut commixtiones cum aliis, tam ejuſdem, quàm diverſi generis, unde *Complicatæ* dictæ, quas inter celebris eſt Semitertiana, aut *Hemitritæus* : pariterque tritæ ſunt degenerationes, ſeu tranſmutationes earum quandoque omnium in *Subintrantes*, mox in Continuas, tum *Acutas*, tum *Lentas*, veræ nonnunquam Cachecticæ, nonnunquam Maraſmodis, quin & Hecticæ ipſius æmulas &c.

Sed & his vulgatioribus, ac majori ex parte Benignis, addamus hìc loci cum *Mercato* Pernicioſas, ſeu Malignas Intermittentes; imò non quidem addamus, cum hæ non aliæ ſint, quàm prædictæ, ſed in gratiam Corticis Peruviani, ſpecialiter, & mirificè in illas agentis, conſideremus eaſdem ſub qualitate, more, aut chara-

ctere Malignarum; quod omnibus quidem Intermittentibus poteſt competere, ſive ab intrinſeco, ſive ratione alicujus adjuncti funeſti ſymptomatis, morbum graviſſimum ſimulantis, modò ſub unâ differentiâ, modò ſub aliâ, ut vidimus ſuo loco, ſed præcipuè Tertianis, quibus quælibet ſpecies malignitatis facilè accedit. Cæterùm Quartanæ quoquè lethargus non raro, quibuslibet autem aliis ſaltem Continuitas eſſentialis, & indè Malignitas, poteſt, ac ſolet nonnunquam accedere, eaque tam de genere Colliquativo, quàm de Coagulativo; ut proinde quod de Tertianâ, quippe potiore, dicitur, datâ proportione intelligendum ſit de quâcumque Intermittente. Præmiſſis itaque antedictis illarum diviſionibus, ſubdividimus Tertianam, tam ſimplicem, quàm duplicem, ratione moris, in *Benignam*, & *Malignam*. De Benignâ jam ſatis. *Malignam* diſtinguimus in *Solitariam*, & *Comitatam*, videlicet in eam, quæ ex pravâ naturâ ſuâ ad Acutam, Malignam, & Pernicialem vergit, & in eam, quæ talis repentè fit ob adjunctum ferale aliquod, & peculiare ſymptoma, morbo ipſo, quem mentitur, & Febre, quam comitatur, deterius. Cum autem hujuſmodi Malignum ſymptoma in Comitatis, ab humorum colliquatione, vel concretione neceſſariò dependeat, propterea Febris eodem *Comitata*, in *Colliquativam* dividitur, & *Coagulativam*. Colliquativæ ſoboles ſunt, *Cholerica*, *Subcruenta*, *Cardiaca*, *&* *Diaphoretica*. Coagulativæ verò, *Syncopalis*, *Algida*, *atque Lethargica*, de quibus omnibus jam ſuo loco. Malignæ autem Tertianæ *Solitariæ* (idem dic de Quartanâ &c.) unam tantummodo ſpeciem ponimus, quaſi, ut *Mortonus* inquit, Proteiformem, quam *Subcontinuam* dicimus, neque illam ad ullum determinamus Colliquationis, aut Concretionis genus, cum ad utrumque ſit identidem, & alterna-

tim diſpoſita. Et hæc eſt, ut & alibi, noſtra Intermittentium diviſio.

Diviſio autem *Continuarum* nobis erit in *Continentes* appellatas, & *Remittentes*. Continuæ *Continentes* ſunt (loquor cum communiori) ſunt, inquam, illæ, quæ nulla viciſſitudine exacerbationum, aut remiſſionum notatæ, a principio ad finem unâ veluti acceſſione protenduntur, ſive id fiat per æqualem ſemper, ſive per ſemper creſcentem, ſive denique per ſemper decreſcentem continuitatem, & dicuntur Synochi putridæ. Continuæ verò *Remittentes* (quas nomine Continuarum ſimpliciter placeret appellare, niſi nomen iſtud Continuis Proportionatis longâ tituli poſſeſſione communiter tributum foret) ex adverſo ſunt, quæ non unâ continuitate, vel ſemper æquali, vel ſemper creſcente, vel ſemper decreſcente ſunt præditæ, ſed tali, quæ, licèt jugiter perſeveret, aliquas tamen patitur identidem obſcuras, nec certo planè ordine recurrentes exacerbationes, ſeu motiunculas, aliquaſque pariter ſuſcipit remiſſiones, ſed eas quoquè, nec admodum conſpicuas, nec certo prorſus ordine redeuntes: adeòque a Continuis Continentibus *Remittentes* iſtæ diſtinguuntur ſecundùm nos præcisè per hoc, quòd non adeò fixam, ut illæ, habeant continuitatem ſuam, ſed planè inæqualem, & quidem, vel inordinatè talem, vel ad ſummum ordine quodam, pendente potiùs a rerum externarum, ſeu non naturalium, uſu, quàm ab intrinſecâ radice; non verò diſtinguuntur per hoc, quòd habeant continuitatem ſuâpte naturâ ordinatè inæqualem, & certo quodam typo diſtinctam, ut habent Continuæ Proportionatæ. Iſtæ ſiquidem, nempe *Continuæ Proportionatæ*, *ſeu Proportionales*, quæ ſecundùm nos ex Subintrantibus, & Remittentibus ſupra explicatis aſſurgunt, magiſque ad Intermit-

tentes

tentes in exortu ſuo, magis verò ad Continuas, & Acutas in progreſſu ſpectare videntur, ſunt illæ, quæ, licèt nunquam omnimodè ſolvantur, certas tamen, & periodicas habent incrementi, & decrementi viciſſitudines, & juxta diverſitatem periodorum, Febrium Intermittentium adinſtar (ex quarum fermento ſaltem partialiter pendent) *Quotidianæ*, *Tertianæ*, *aut Quartanæ Continuæ*, *ſive Simplices*, *ſive Duplices &c.*, aut, ſolo etiam retento generis nomine, *Continuæ* ſimpliciter, licèt forſan minùs appoſitè, nuncupantur, ut paulò ante diximus; de quarum indole æquivocâ fuſiùs acturi ſumus Cap. 3. hujuſce Libri. Harum ſubdiviſiones, ſeu differentiæ accidentales plurimæ recenſentur, quarum aliquæ Tertianam, aliquæ Quotidianam Continuam reſpiciunt. Quæ ad *Tertianam Continuam* pertinent, ſunt præ cæteris, *Cauſon*, *ſeu Febris Ardens*, *Aſſodes*, *Helodes*, *Syncopalis minuta &c.* Quæ verò reſpiciunt *Quotidianam Continuam*, ſunt, *Hepiala*, *Syncopalis humoroſa &c.*

Continentium autem ab Antiquis aliæ dicebantur *Eſſentiales*, *ſive Primariæ*, aliæ *Accidentales*, *ſive Secundariæ*, aut communiter *Symptomaticæ*. Hæc tamen diviſio (ut fatear) omnibus indiſcriminatim Continuis aptari ſolita, præcedebat potiùs, quàm ſubſequebatur diviſionem Continentium, & Proportionatarum, nec malè: quandoquidem Continuæ Proportionatæ, non ſecus ac Continentes, ſunt Eſſentiales. Sed nobis, pro dilucidâ noſtræ intentionis explicatione, commodius eſt Eſſentialium, & Symptomaticarum diviſionem a Continente derivare, tamquam a potiori, non excludendo præciſione noſtrâ rationem Febris Eſſentialis ab ipsâ Proportionatâ. Interim hoc pacto Symptomaticas ad Continentium genus, ad quod ſaltem plerumque ſpectant, revocaſſe non piget. *Eſſentiales* erant Antiquis, ſuntque &

nobis,

nobis, illæ, quæ ex ingenito univerſali, ac proprio fluidorum vitio, nullâ concurrente peculiari determinatæ partis affectione, excitantur. Symptomaticæ autem ex adverſo appellabantur illæ, quæ, non ex primario fluidorum vitio, ſed ex peculiari nonnullarum corporis partium affectione, puta Inflammatione, Eryſipelate &c. ortum ſuum trahere videbantur. Sed, cum pluribus placuerit, *Platero* duce, illas potiùs ut Eſſentiales reſpicere, & adjunctum Eryſipelas, Inflammationem &c. conſiderare velut quidpiam ab iiſdem Febribus, tamquam a primo fonte promanans, eas idcirco, non *Symptomaticas*, ſed potiùs *Comitatas*, hoc eſt, peculiari morbo, aut incommodo, in aliquâ corporis parte ab iiſdem excitato, ſtipatas, lubuit nominare: quæ opinio plurimis etiamnum Neotericis arridet. Nos cunctis morem gerendo, quoniam id rei noſtræ non officit, ut litem componamus, unicuique aliquid detrahentes, & aliquid ſuperaddentes, retentâ diviſione noſtrâ Febrium, ut ajunt, Putridarum in Intermittentes, & Continuas, & Continuarum in Remittentes (quibus Proportionatas ſubnectimus) & in Continentes, nec non admiſsâ hâc poſtremâ, ſcilicet Continentium in *Eſſentiales*, ſeu Primarias, ut ſupra, & in Accidentales, ſeu Secundarias, aut communiter *Symptomaticas*, eaſdem rurſus Continentes Eſſentiales, majoris claritatis gratiâ, ſubdividimus in *Solitarias*, & *Comitatas*.

Primaria, ſeu *Eſſentialis Continens Solitaria* eſt Synochus jam ſupra expoſita, ex ſolâ fluidorum dyſcraſiâ, nullo inſigni concurrente, vel concomitante ſolidarum partium vitio, genita; & in tres ſpecies dividi ſolet, quarum quæ pari ſemper paſſu, & intenſione procedit, dicitur *Acmaſtica*, quæ paulatim ſemper creſcit, *Epacmaſtica*, & quæ paulatim ſemper decreſcit, *Paracmaſtica*.

ca. *Comitata* verò eſt, quæ cum aliquo morbo particulari a ſe genito, vel ſaltem cum gravi quopiam Symptomate morbum verum ſimulante, aut etiam æquante, copulatur, eſtque illis ortu prior, aut ſaltem ſimultanea, ut iis originem dediſſe credi poſſit. Cumque id potiſſimùm accidat mediâ Colliquatione, vel Concretione fluidorum, idcircò in *Colliquativam* dividitur, & *Coagulativam*. Colliquativæ Febris ſoboles erunt v. gr. *Diabetica*, quæ ſcilicet immodicum urinæ profluvium, *Diaphoretica*, quæ nimium ſudorem, *Dejectoria*, quæ frequentes alvi dejectiones inducit, & aliæ hujuſmodi, quæ humores noſtri corporis nimiùm fundendo, ac diſſolvendo, enormes evacuationes, partiumque, quibus mediis illæ exercentur, moleſtas, atque morboſas affectiones ſibi aſciſcunt comites. Coagulatoriæ verò Febris (quæ varias, vel in unâ, vel in pluribus corporis partibus, aut viſceribus, fluidorum ſtagnationes, aut concretiones inducens, alios morbos, vel affectiones ſaltem graves pro morbis habitas gignit) Coagulativæ, inquam, Febris erunt ſoboles, *Morbilloſa*, *Varioloſa*, *Scarlatina*, *Catarrhalis*, & aliæ pariter hujuſmodi, imò & *Inflammatoria* quævis, aut *Eryſipelatoſa*, ut *Pleuritica*, *Arthritica*, *Anginoſa* &c., dummodo Inflammatio a Febre, non Febris ab Inflammatione ortum duxerit.

Symptomatica autem Febris nobis erit, quæ vero alicui morbo particulari, cui juncta eſt, ſed ortu poſterior, non dedit originem, verùm illam ab eodem recepit; cujus ſententiæ fuit & olim *Galenus*, ſubſcribens Prædeceſſoribus ſuis -- *A Febribus* (inquit ille) *malè habere, & vexari Antiqui dicebant eos, qui ſinè certâ inflammatione, aut abſceſſu, aut dolore, aut eryſipelate, aut, ut generatim, & univerſim dicam, abſque aliquo membro eximiè præ aliis affecto ægrotabant. Quod ſi, vel propter lateris,*

aut

aut pulmonis , aut alterius cujuſdam partis inflammationem febricitabant , non jam febricitantes ipſos appellabant , neque Febribus vexari dicebant , ſed Pleuriticos , aut Peripneumonicos , aut Hepaticos , aut ſimilibus aliis nominibus nuncupabant .

Symptomaticam ergo , reſpectu habito ad partes , ex quarum affectione illa ſuboritur , dividemus in *Officialem* , & *Privatam* . Officialis dicetur ea , quæ pendet ab actione vitiatâ partis alicujus , cujus officium ſit publicum , hoc eſt inſtitutum in gratiam totius corporis , vel in gratiam ſpeciei ; quæ verò pendet a vitio partis , cujus actio privata ſit , & ſibi ſoli deſerviens , vocabitur Privata . *Officialis* erit idcirco Febris *Lactea* Puerperarum , & *Alba* , ſeu Pallida Virginum Chloroſi laborantium *Privata* autem Symptomatica dividetur in *Fixam* & *Vagam* . *Fixa* , quæ alicui parti determinatæ laboranti , velut radici ſuæ , primitùs adhæret , cum a pluribus , diverſiſque omnium planè corporis partium morbis pendere poſſit , ſubdividetur ſaltem in ſpecies aliquot frequentiores , & magis obvias , quales ſunt *Inflammatoria* (quo ſub nomine *Eryſipelatoſam* quoquè comprehendo) *Puſtuloſa* , ſeu Tuberculoſa , *Ulceroſa* , & *Lenta* , ea ſcilicet , quæ ex latente , & contumaci Viſcerum , imi præſertim Ventris , obſtructione , tamquam a cauſâ procedit , ipsâ labefactatâ eorumdem viſcerum glanduloſorum intimiore ſubſtantiâ . Quæ enim , citra Viſcerum labem , ex diuturnâ tantùm Febrium Intermittentium duratione , & ſucceſſivâ earum in Continuas tranſmutatione , progignitur , adeòque obſtructiones ipſas , eaſque etiam vulgares , etſi durabiliores , producit , vel productas , & antea genitas auget , eſto etiam , quòd , vel maciem , vel Cachexiæ initium valeat inducere , ad *Lentas* tantummodo eſſentiales ex *Intermittentium* , non ad *Symptomaticas* ex *Continuarum* ſtirpe debet referri.

Ad

Ad *Inflammatoriam*, ſeu Phlegmonodem *Symptomaticam* ſpectabit Febris, quæ ab aliquâ procedat, Febrem ipſam præcedente, partis alicujus Inflammatione; ſi enim Febris Inflammationem præceſſerit, vel ſi utraque ſimul etiam fuerit excitata, Febris potiùs Comitata vocabitur, quàm Symptomatica, ut ſupra diximus; & hac de causâ juxta regulam modò traditam, una, eademque ſpecificè, non individualiter, Febris, v. gr. Podagrica, Pleuritica &c., modò Symptomatica, modò Comitata dici poterit. In ſuppoſitione igitur, quòd Febrem verè præceſſerit v. gr. punctorius dolor lateris, Tuſſis, & difficultas ſpirandi, Febris hujuſmodi *Pleuritica* reducetur ad Symptomaticam Privatam Fixam, & quidem Inflammatoriam; ita & *Anginoſa*, *Arthritica*, & alia quævis, quæ ex quâlibet priùs inflammatâ corporis parte proceſſerit, quarum ſeges copioſa exiſtit, ac propemodum innumera. In eâdem ſuppoſitione, quòd Febri det anſam comes affectio, non Febris affectioni comiti, ad *Puſtuloſam*, ſeu Tuberculoſam pertinebit Febris *Herpetica*, quæ ex Herpete, & *Scabioſa*, quæ ex Scabie; ad *Ulceroſam* verò *Dyſenterica*, quæ ex Dyſenterìâ, & *Tabida*, quæ ex Phthyſi, vel alio quocumque ulcere, ſive interno, ſive etiam externo, cavo, & ſordido, originem ducat: ſicuti ad *Lentam* Symptomaticam ſpectabit Febris *Maraſmodes*, quæ cum ſummâ corporis extenuatione, ac conſumptione, & *Cachectica*, quæ cum univerſali, ac inſigni illius tumefactione, mortiferoque pallore, conjungitur. Et hæc de Symptomaticâ Fixâ. *Vaga* ex adverſo Sympromatica nobis nuncupabitur, quæ nulli peculiariter parti de more addicta eſt, imò nec ulli præcisè Febrium generi, ſed a nonnullarum partium, actionem, tam privatam, quàm officialem edentium, morbo præexiſtente procedit, & per varias, quas facilè ſuſci-

ſcipit, identidem vagatur Febrium ſpecies. Hujus ordinis erunt Febris *Verminoſa*, *Venerea*, ſeu Gallica, & *Scorbutica*, quæ omnes ex certis quidem, ſed variis partibus graviter affectis poſſunt pendere, & per diverſa Febrium, etiam non Continentium, confinia vagari. Ad hæc, ſi poſſibilis ſit generaliter mutua commixtio Febrium Putridarum Continuarum, puta Symptomaticæ cum Eſſentiali, vel Continentis cum Proportionatâ &c, hinc emergent quoquè *Continuæ Complicatæ*, complicationi Intermittentium cum Intermittentibus, vel cum Continuis, proportione reſpondentes.

Hoc denique coronidis loco circa Symptomaticas animadvertendum, quòd, pro intentione noſtrâ, non modò conſideramus ut tales Febres illas, quæ a morbo partis alicujus originem traxere, verùm & eas (cujuſcumque fuerint ſpeciei, vel generis) quæ, licèt ortum ab iiſdem non traxerint a primordio, talem nihilominus in progreſſu cum aliquâ ex ipſis affectionibus connexionem acquiſierunt, & tale fœdus iniere cum illis, ut Febris eadem, quæ primò fortaſſe hujuſmodi affectionem genuit, ab eâdem poſtmodum, circulari quadam, & veluti reciprocâ cauſalitate, alimentum, fomitem, atque diuturnitatem ſuam mutuetur; quo caſu, Febris de *Comitatâ* in *Symptomaticam* tranſit. Atque iſtæ metamorphoſes paſſim obviæ, etſi ſcholaſticæ nugæ videantur, ſedulò animadvertendæ ſunt in praxi, eaſquè hìc lubuit obiter indicare, quandoquidem ſic una, & eadem Febris, pro variâ ſui habitudine, modò curationi per Corticem inſtituendæ opportuna eſt, & modò non.

CAPUT

CAPUT II.

Peruvianus Cortex inutiliter exhibetur in Febribus Continuis Continentibus, ſeu non Remittentibus, tam ſimplicibns (ut vocant) quàm Putridis, atque his quidem, tum Symptomaticis, tum Eſſentialibus, tum Solitariis, tum Comitatis, ſive Malignæ fuerint, ſive Acutæ ſimpliciter. Mortoni Praxis in hoc caſtigatior detegitur, ac vulgò ſit credita; non tamen planè recipitur.

JUxta allatam nuperrimè diviſionem, & terminorum acceptionem, quæ niſi ordinatè præmiſſa fuiſſet, ac per extenſum explicata, ab aliquibus uno, ab aliis alio modo potuiſſet intelligi, jam ſeorſim examinare fas eſt ſingulas obiter Febrium Continuarum ſpecies, ut, quibus ſanandis China China competat, & quibus non competat, clarè determinemus.

契Genericè interim præmittendum eſt, tamquam Theorema inconcuſſum in Praxi, quòd energia Peruviani Corticis unicè ſe ſe exerit adversùs fermentum illud, quod per intervalla ſanguini affunditur, ut diximus Lib. primo, illumque in febrilem efferveſcentiam concitat; minimè verò adversùs fermentum, quod in ipſo jugiter ſanguine radices habet. Hinc ſequitur, quòd, poſt Febres verè Intermittentes, nullæ aliæ in lineâ Continuarum occurrant Cortice curandæ, niſi illæ, quæ accidentalem, ut ſic loquar, continuitatem adeptæ, ſuam tamen primævam originem, vel potiorem ſaltem ſuæ originis partem, agnoſcunt a fermento extraneo, in eumdem ſanguinem influente, ut ipſarum Intermittentium mos eſt.

Hoc

Hoc jacto fundamento, cui conſtans, quantùm novi, aſtipulatur experientia, facile erit deducere, quòd nullis Febribus Simplicibus dictis, videlicet, nec *Ephemeris*, neque *Synochis imputribus* (quibus ob citam, & facilem ſolutionem ſuperfluus eſſet, etiamſi prodeſſet) multòque minùs *Hecticis* veris, tam *Primariis*, quàm *Secundariis*, cujuſcumque ſit indolis fermentum pertinax, quod illas fovet, Peruviani Corticis aptetur actio.

Quò ad *Continuas Putridas* dictas, ſive Humorales, ſi *Continentes* illæ fuerint, more ſcilicet a nobis expoſito, hoc eſt, nullis Exacerbationum, aut Remiſſionum viciſſitudinibus interpunctæ, fuerintque pariter *Eſſentiales*, atque Primariæ, tàm *Solitariæ*, quàm *Comitatæ*, & tam de genere *Colliquativo*, quàm de *Coagulativo*, ſingulæque, tam *Malignæ*, quàm ſimpliciter *Acutæ*, extra dubium videtur, illarum quibuſvis, ſtabile intrà cruorem, diverſumque valde ab Intermittentium fermento fermentum habentibus, Corticem Peruvianum opitulari non poſſe.

Quia tamen nec obeſſe ex ſui naturâ crediderim, aut unquam credidi, neque Aliorum favore Corticis opinantium, illudque remedium in quibuſvis etiam Continuis Febribus approbantium, auctoritatem temerè ſeponendam duxi, in juventute præſertim meâ; ideo tunc meæ minimè fidens Minervæ, nondum ſatis expertæ, de Cortice in *Continuis Primariis*, & *Continentibus* exhibendo periculum aliquod innoxium, aliorum fretus auctoritate, ut dictum eſt, faciendum cenſui. Sed, ut ingenuè confitear, præſcripto aliquoties non paucis Ægrotantibus, parcâ quidem, ſed congruâ, & partitâ doſi, ſub ſpecie boli cardiaci, remedio, vel nullum indè levamen, ſicut nec damnum ullum, emergere agnovi, vel illud beneficium tantummodo, quod aliis

reme-

remediis vulgaribus adſcribendum facilè creditur, tunc cùm morbus, exacto jam Acutorum curriculo, finem ſuum, ſive bonum, ſive malum aſſequitur; neque enim promptiorem antedicto, ſicuti nec feliciorem, aut infeliciorem terminum in iiſdem Febribus uſu Corticis obtentum potui dignoſcere, non modò cùm ipſe præſcripſi, ſed & cùm a *Fraſſono* Præceptore meo (poſtquam ſcilicet Remedii vires, in Caſu xvi. Cap. x. Libri primi deſcripto, fuit expertus) præſcriptum vidi. Penes me autem, cui operatio Corticis ſemper prompta, & celer apparuit, etiam cùm diminutè præſcriptus eſt, apparuit, inquam, ſemper talis, habitâ ſaltem proportione ad doſim præſcriptam in aliis caſibus: idcirco, quotieſcumque morbus Cortice curatus ſuum de more ſtadium abſolvit, ut contigit tunc, profectò illius curationem Cortici non magis tribuam, quàm cæteris remediis, aut ipſi Naturæ. Et ideo in hujuſmodi Febribus, quâvis incrementi, ac decrementi alternatione carentibus, inutilem ſaltem, atque fruſtraneam crediderim, ingenuè loquendo, oblationem ejuſdem Corticis, niſi adhibitâ induſtriâ aliquâ, mihi hucuſque ignotâ, ſenſibiliores effectus datum ſit intueri: licèt non deſint, qui nedum ſperent ſe aſſecuturos, ſed & cenſeant jam aſſecutos modum, quo, aliis adminiculantibus auxiliis, commixtiſque medicamentis, puta, Opio, flore Salis ammoniaci, Viperarum ſale &c., Corticem ipſum, qui baſis reliquorum eſt, ad *Febrifugi univerſalis* faſtigium elevent. Neque hoc (ut nihil ſubticeam) planè intentatum ipſe reliqui; ſed nec rem acu tetigiſſe mihi ſum viſus, neque tuta tantummodo, minimèque ſuſpecta admittenti, ulla ampliùs mihi ſupereſt ultro experiundi cupiditas.

Cæterùm, ſi quis ſit locus Cortici in Febribus Continentibus, is erit ad ſummum, atque etiam rariuſculè,

non in Continentibus Originariis, ſed in iis, quæ ab Intermittentibus, vel Subintrantibus ortæ, priùs in Proportionatas, mox & in Continentes degenerant. Iſtæ enim, ſicuti in puncto ſuæ metamorphoſeos ſolent ſæpiuſculè curari Cortice, ità fortaſſe nonnunquam eodem curari poterunt, etiam poſtquam fuerint in eaſdem Continentes, ſaltem de recenti, penitùs tranſmutatæ, vigente ſcilicet adhùc in illis aliquâ primævæ originis conditione, etiamnum corrigendâ per Corticem, qui inſuper obſtare poterit occultis ſuppetiis a primo fonte extraneo fortaſſe latenter, & indeſinenter ſanguini accedentibus. De his tantummodo Febribus recenter Continentibus factis fortaſſe locutus eſt *Sydenham*, dum eas poſt amiſſam intermiſſionem vocat nomine *maximè Continuarum hujus ſpeciei*, in quibus cum fructu aſſerit Corticem exhiberi, *dummodo intempeſtivus Cardiacorum uſus ulteriorem Continuitatem Febri non conciliaverit: quo in caſu, Peruvianum* (inquit ille) *Corticem nihil quicquam profeciſſe, plus ſemel obſervavi*; quemadmodum aliàs retulimus.

Quò ad Febres verò *Symptomaticas*, tam *Privatas*, quàm *Officiales*, tam *Fixas*, quàm *Vagas*, tam *Lentas*, quàm *Acutas*, *Inflammatorias*, *Ulceroſas &c.*, & a quibuſvis organicis partium vitiis pendentes, nemo, quòd ſciam, tam animoſus fuit hucuſque, ut, in illis proficuum eſſe Corticem, abſolutè pronunciarit, ſalvis infra ſubdendis; nam, præterquamquod Febres hujuſmodi Symptomaticæ conſueſcunt de more, ac utplurimum potiùs ad Continentium genus, Cortici inacceſſum, referri, quàm ad aliud, utpote a ſtabili vitio affectæ partis progenitæ, habent hoc inſuper, ut, nonniſi ſublato eodem vitio, poſſint auferri; quod opus pariter ſolet excedere vires ejuſdem Corticis. Id quod intelligendum eſt, tam ſi-vi-

ſi vitium organicum, puta Ulcus, Tumor &c. ſit in aliquâ parte nobili, & internâ, quàm ſi ſit in ignobili, aut externâ, dummodo Febris a tali affectione ortum, aut fomitem ſuum agnoſcat, ſecus, ſi agnoſcat a fermento conſueto, habeatque per accidens comitem aliam, ſive præcedentem, ſive ſimultaneam recenſitorum generum affectionem.

Ne verò, quod experientiâ propriâ compertum habui circa hæc omnia, ſilentio prætercam, præſertim in confirmationem, quòd tenuiſſima ſit, vel nulla vis Corticis adversùs Febres *Symptomaticas*, nedum *Continentes*, verùm & *Remittentes*, atque *Periodicas*, fateor, me pluribus Tabidis, nondum conſumptis; &, præter quotidianas Febris, putridæ dictæ, periodos valde conſpicuas, vix tantillum Febris, habitualis appellatæ, tempore remiſſionis habentibus, Corticem obtuliſſe, tum ut eorum petitionibus indulgerem, tum etiam ut ipſas nimiùm increbreſcentes periodos inhiberem. At, licèt ex uſu remedii aliquod ſenſibile levamen ad aliquot dies ferè ſemper obſervarim, cum manifeſtâ etiam quandoque (non tamen ſemper) Exacerbationum conſuetarum interceptione; attamen morbus, paulò poſt vires reſumens, curſum ſuum jugiter proſequebatur uſque ad interitum Ægrotantis: quod infortunium (præter alios caſus, quos ſubticeo, ne longior ſim) eximiis Matronis, *D. D. Marchioniſſæ Fortunatæ Gherardinæ* tabidæ, gravidæ, &, ope forſan Corticis, ad feliciſſimum partum perductæ, ac dein Vitâ functæ, demumque *Marchioniſſæ Lucretiæ Molſæ* pariter tabidæ contigiſſe memini. Nec aliter ſe quoquè obſervaſſe refert in ſimilibus caſibus Cl. *Nigriſolus*. Contra, novi Militem in Xenodochio ictu ſcloppeti vulneratum, & ob diuturnitatem, profunditatem, ac ſordem vulneris, copioſo pure ſcatentis, Febri-

culâ irregulari correptum, cui tandem ſuperveniens Tertiana ceſſit actioni Corticis, ſuperſtite adhuc ad longum tempus vulneris ulcere, nullam cum extinctâ Tertianâ, ut patefecit eventus, cauſæ, vel fomitis cognationem habente. Sicuti enim, cùm Febris fermentum ſuum præcisè recipit a parte inſigniter læsâ, qui Symptomaticarum mos eſt, fermentum illud eſt indolis diverſæ a ſolito Intermittentium fermento, habetque Focum Cortici forſitan inacceſſum, unde inutiliter, his etiam de cauſis, miniſtratur remedium: ità, quando verum Intermittentium fermentum præcisè luxuriat, etſi aliqua vigeat alicubi ſejunctim labes, eventus nihilominus actioni Corticis proportionatus, intactâ provinciâ extra ditionem poſitâ, ab illius oblatione poterit expectari.

Sic, ſi Febri alicui Corticem admittenti, ut ſunt Intermittentes omnes, & Continuæ nonnullæ, adjungatur per accidens Verminoſa affectio, hæc non impediet, quò minùs Febris curetur eodem Cortice; neque enim ea Symptomatica erit, cum non a Lumbricis, ſed a conſueto pendeat talium Febrium fermento, verùm potiùs cenſenda erit Comitata illiuſmodi affectione. Quòd ſi verè a Lumbricis pendeat, ſitque verè *Vaga Symptomatica Verminoſa*, ſimulque ex ordine earum, quæ Cortici conſueſcunt obtemperare, adhuc tamen Cortice tractari poterit, tum quia in eâ recognoſci poteſt fermentum ipſius ordinarium, tum quia etiam ipſi Cauſæ ſuppoſitæ, Lumbricis nempe, idem Cortex convenire cenſetur (quâcumque id ratione fiat) ut ſuo loco videbimus. Et ſanè non ſemel Febres periodicas, in quibus Vermes, ſi non integram cauſæ, ſaltem cumcauſæ rationem habere viſi ſunt, Cortice ſanatas vidimus, ut patet etiam ex unâ, aut alterâ ex noſtris Hiſtoriis. Poſito

to autem, quòd Cortex ex vi peculiaris virtutis, quâ pollere dicitur ad curandas Verminoſas affectiones, curare quoquè per conſequens poſſit Symptomaticam aliquam, non modò ex Intermittentium ſtirpe, verùm & Vagam Verminoſam indè genitam ex Continentium genere, attamen, cum id non efficiat eo caſu (dato quod poſſit efficere) ex vi febrifugæ virtutis, ſed ex vi alterius, quâ Vermes dicitur reſpicere, ideo hìc a nobis id minimè attenditur, ſicuti nec attendetur in noſtro Febrium Stemmate infra ponendo, ubi Cortex nonniſi ut Febrifugus conſideratur; utque talis, nulli Continenti, præſertim Symptomaticæ, prodeſſe poteſt ex naturâ ſuâ, ſed tantùm fortaſſe per accidens, quatenus Cauſæ, Febrem hujuſmodi producenti, per accidens opponatur.

Hâc occaſione quæri poſſet, quid ſit agendum, ſi Symptomatica aliqua Vaga, vel Fixa ſit de genere, non Continuarum, ſed Intermittentium, nempe, an ea ratione ſuæ naturæ Corticem admittat, an ratione cauſæ illum reſpuat. Sed breviter dico, me Symptomaticas Febres, præſertim Fixas, collocaſſe ſub genere Continentium, quia revera Continentes utplurimum ſunt, aut Remittentes ſimpliciter, vel ad ſummum Proportionatæ: Intermittentes enim eſſe poſſe Symptomaticas, communiter negatur in Scholis, niſi Symptomaticæ vocentur omnes Intermittentes, eo quia ex obſtructione alicujus Ductus, aut Glandulæ oriri dicantur. Verùm uſus invaluit, ut pro Symptomaticis habeantur illæ tantummodo Febres, quæ, non a levi obſtructione facilè ſuperabili, quæ per ſe morbus non eſt, ſed a vitio aliquo, & fixo, & gravi, ſolent procedere; cujuſmodi vitium non videtur Febrem Intermittentem gignere poſſe. Quotieſcumque verò eam progigneret, cum illud non ſit Cortice ſuperabile, ut ſuperabilis fortaſſis eſt

obſtructio alicujus ductus Lymphatici, vel Chyliferi, Febrem Intermittentem (hâc datâ hypotheſi) producens, ideo etiam in Intermittente verè Symptomaticâ, & a gravi labe particulari progenitâ, ſi ſit poſſibilis, Corticem minimè prodeſſe, crediderim. Duæ ſiquidem aliàs expreſſæ conditiones ſimul requiruntur ad felicem uſum Corticis, nempe primò, ut Febris Continens non ſit, ſecundò, ut ab aliquo gravi, & peculiari partis cujuſpiam vitio non pendeat.

Quòd ſi quæratur, quid ſaltem ſit agendum, ſi morbus aliquis Febrem Continuam gignere ſolitus, vel cum eâdem aſſociari, ut inflammatio aliqua, aſſocietur Febri Intermittenti, vel ab eâdem dependeat, dico, hujuſmodi caſum rarum, alioſque forſan poſſibiles, ſed non conſuetos, non cadere ſub regulis generalibus; indicationes tamen in ipsâ facti inſpectione ſumendas eſſe a potiori. Quamobrem in datâ poſitione, ſi Febris verè ſit Symptomatica, & pendens a morbo, v. gr. ab Inflammatione, indicationes erunt ſumendæ ab ipſo morbo, per Corticem minimè curabili. Si verò ſit Comitata, non quidem ſymptomate ſimplici, utut gravi (tunc enim abſolutè curandam eſſe Cortice, vidimus jam Libro tertio) ſed vero morbo, cum illa in tali caſu huic originem dederit, indicationes ſumi poterunt ab ipsâ Febre, quæ idcirco ut Intermittens etiam curari poterit Cortice, ſi urgeat aliqua neceſſitas, ſecus, ſi non urgeat; hâc enim non urgente, ſatius eſt forſitan pugnare remediis, utramque affectionem æquè reſpicientibus, quàm Cortice, Febrem ſolam reſpiciente, cujus extinctioni fortaſſe non ſubſequetur extinctio morbi, licèt a Febre geniti, cum poſſit ille ſuas jam jeciſſe radices, iiſque ſeipſum alere, quin & Febrem ſibi propriam, Continuam nempe, paulatim accerſere.

In

In hanc rem ſit brevis iſta caſus infrequentioris Hiſtoria, videlicet de non mentitâ Pleuritide, copulatâ cum Febre Tertianâ duplici, ne Subintrante quidem, ſed verè ſtatis horis Intermittente. Eximius, aliàſque memoratus Vir, *D. Comes Robertus Fontana* anno 1708. cœpit decumbere cum quâdam Rheumatis ſpecie in pectore, & faucibus, quam affectionem nomine Gravedinis appellabat, accedente inſimul motu quopiam febrili, qui veſpertinis horis cum horrore, & frigore, moleſtâque inter reſpirandum ſenſatione invadebat, & manè ſudore modico ſuperveniente ſolvebatur. Poſt tres, vel quatuor dies cœpit fieri apertè difficilis reſpiratio, ſimulque dolor lateris punctorius apparuit ſatis acerbus, horâ præſertim ingruentis paroxyſmi, tandemque Pleuritis, ſaltem Spuria dicta, ſe prodidit, deficiente tantummodo, conſuetâ cæteroqui, Febris Continuitate: ſiquidem ſervabat hæc exactiſſimè typum Tertianæ duplicis, cujus minor acceſſio ſuperveniebat quidem majori nondum ſolutæ, ſed inter ipſam mitiorem, & ſubſequentem fortiorem, manifeſta intercedebat aliquot horarum apyrexia. Quia verò, toto paroxyſmorum admodum intenſorum tempore, valde graviter torquebatur Ægrotans, itaut præ nimio dolore lateris, difficili reſpiratione, & tuſſi moleſtâ, fere deliquium animi pateretur, implorabat auxilium Corticis, cujus ope a Tertianâ duplici Subcontinuâ, & ad Acutam properante aliàs convaluerat. Aſt ego renui, non ſatis credulus, remedium hujuſmodi in Febre, licèt Intermittente, cui conjuncta erat pectoris inflammatio, & cui forſan (ut tunc ſuſpicabar) inflammatio ipſa, primis diebus latens, originem dederat, poſſe ſufficere ad integram curationem, præſertim cum ſputum ſubcruentum copioſum, & ad coctionem tendens, ſatis procederet. Igitur Ægrum tracta-

vi ut Pleuriticum, non præcisè ut Febricitantem tertianarium, & curatio ſucceſſit ex voto: ſiquidem circa undecimam morbi diem, ſudoribns in fine acceſſionum abundè fluentibus, ſputoque inſigniter ſubcruento, & ſubflavo, copiosè pariter per tuſſim excreto, tum Febris, tum dolor punctorius, evanuere; illa quidem priùs, iſte poſteriùs. Etenim extinctæ Febri aliqua inter reſpirandum, & ſcreandum triſtis ſenſatio in parte affectâ ſuperſtes remanſit, quæ poſt aliquot dies ope ſputi ſemper cruenti, ſemperque copioſi, tandem diſperiit. In hoc caſu ordinatus morbi progreſſus me non coegit ad uſum Corticis, quem tamen, Ægro poſcente, quotieſcumque minùs congruè proceſſiſſet morbus, fortaſſis obtuliſſem, licèt animo non planè fidenti. Non eſt tamen ideo, quòd improbem conjecturam oppoſitam, quin potiùs illam admitto, nempe quòd, ſi Corticem obtuliſſem, non modò ſtatim ceſſiſſet Febris, ſed &, illâ temporiùs ſublatâ, ipſa forſan faciliùs evanuiſſet inflammatio, uti ab eâdem Febre non minùs probabiliter pendens, atque progenita.

Cæterum quæ datâ occcaſione hìc lubuit apponere de uſu ancipiti Corticis in Febribus Intermittentibus Symptomaticis, ſi quæ ſint, vel morbo Comitatis, nil detrahunt, quin potiùs robur adjiciunt iis, quæ de minimâ, vel nullâ illius activitate adversùs Febres Continentes omnes, tam Comitatas, quàm Solitarias, tam Symptomaticas, quàm Eſſentiales, locutus ſum, & adhuc expertus loquor: cujus etiam ſententiæ ſunt omnes præcipui Scriptores (ſi attentè aſſerta eorum perpendamus) cum moderamine, ac delectu, Cortice utentes.

Quòd ſi *Mortonus*, in adminiſtrando Cortice plurimùm verſatus, ubi de illo agit, & de virtute illius Febrifugâ, inquit, quòd -- *Febres Continentes Inflammatoriæ,*

æquè

æquè ac Intermittentes hâc antidoto penitùs abſque aliquâ recidivatione quotidie evincuntur, ac extinguuntur (quem Textum de aliquâ animoſitate ſatis modeſtè notaſſe viſus eſt *Cl. Nigriſolus*) animadvertendum eſt, ut ſequenti Capite fuſiùs dicetur, *Mortonum* per Febres *Continentes* reverà intelligere, non Continuas omni alternatione carentes, ut nos cum communiori intelligimus, ſed Continuas *Proportionatas*, ſeu manifeſtè, ac periodicè ſeſe remittentes, ac exacerbantes, quas omnes indiſcriminatim, quomodocumque remiſerint, ac alternatim recruduerint, Cortice ſemper (utinam verè ſemper) ſanabiles eſſe contendit. Hanc limitationem innuit ille in ipsâ Præfatione ſuæ *Pyretologiæ* ad Lectorem, ubi, idem ac ſupra repetendo, clariùs tamen ſe explicat, inquiens, *Febres Continuas Syneches dictas, & quaſcumque alias, ſive Inflammatorias, ſive Colliquativas, quouſque typum ſuum ſervent* (& hìc notanda ſatis explicita conditio typi) *reapſe a Polychreſto hoc remedio ritè exhibito æquè certò ac citò, ac Intermittentes ipſas fugari.*

Hinc eſt, quòd ex profeſſo conſiderans Inflammatorias ipſas, *Pleuriticam* nempe, *Scarlatinam*, *Morbilloſam*, *Varioloſam &c.*, quas omnes Cortice quandoque curandas vult, tunc tantùm eodem verè curabiles cenſet (quidquid ſit de hujus aſſerti nimiùm forſan latè patentis ſoliditate) cùm Continentes, eo quo intelligit modo, fortuitò evaſerint, & quamdiu permanſerint tales, hoc eſt manifeſtis Exacerbationibus, ac Remiſſionibus præditæ; ſecus, cùm fuerint veræ Synochi hiſce viciſſitudinibus caſſæ, aut, ſi in quopiam ſui curſus ſtadio conſtiterint, in quo nondum ulla fuerit, ſeriùs tantùm, & in alio ſtadio obſervanda, ratio periodi. Cum enim hæc non adfuerit, Febriſque Inflammatoria veræ, ac, ſecundùm ipſum, ſemper malignæ, Synochi naturam, & motum

jugi-

jugiter æqualem præ ſe tulerit, tunc Corticem nullo pacto poſſe prodeſſe, conſtanter, apertiſque literis aſſeverat -- *Febris Synochus* (inquit ille de Febribus Continuis in genere) *unam tantùm generalem indicationem ſuppeditat &c.*, ſubditque. *A Cortice Peruviano nihil opis omnino jam expectandum eſt, donec ſpiritus antidoti vires regere poſſint, & a veneno ſopiti* (quælibet namque Febris, ut aliàs adnotavimus, ſecundùm hunc Auctorem, a veneno plus minùs activo ortum ducit) *Cardiacis, Alexipharmacis &c. exſuſcitentur, & muniis ſuis iterum fungantur. Quo facto, Febris genium ſuum non mutare, & in Synechem Benignam tranſire non poteſt, ejuſque mutationis ſpecimen exhibere in Exacerbationibus, & Remiſſionibus periodicis, ſingulis, vel alternis diebus, recurrentibus, & pro ratione victoriæ partæ, plus minùs manifeſtis.* Et paulò ſupra -- *A gradu veneni* (dixerat) *intenſiſſimo ſuboritur Febris Synochus, ubi utut mitia ſub initium cuncta appareant ſymptomata, quia ſpiritus primo ictu mortificati luctæ inſtituendæ impares redduntur, Febris tamen plus minùs maligna eſt: ſpiritibus enim mortificatis, Antidotus febrifuga* (intellige ſemper Corticem) *nullius eſt uſus, donec Arte, vel Naturâ venenum quadantenus ſubigatur, & Febris typum Benignæ, ſeu Synechis induere incipiat.* Quod idem etiam repetit, atque confirmat ubi de apparatu Variolarum -- *Siquidem* (ait) *Cortex Peruvianus, ubi venenum ſpirituum vires vel æquet, vel ſuperet (quod in quâque Febre malignâ, ac Synocho accidit) nihil omninò valet, ut in Exercitatione præcedenti obſervavimus.*

De Inflammatoriis autem Febribus agens, *Pleuriticâ* nempe, *Scarlatinâ*, *Morbilloſâ*, *Varioloſâ* &c., eas, ut ajebam, non in primo ſui curſus ſtadio, neque unquam dum eundem ſemper tenorem ſervant, ut Synochorum mos eſt, nempe ubi -- *Venenum* (ut inquit) *morbificum in ſtatu ſpirituum depreſſo, ut in cæteris Malignis Febribus, vires*

res Corticis Peruviani, *aut alterius cujuſcumque Antidoti ſpecificæ ſpernit*, ſed in progreſſu earumdem, fidenter curat eodem Peruviano Cortice, ſub hâc tamen ſemper conditione, ac circumſtantiâ, ut videre eſt ubique apud ipſum, quòd Febris jam in Remittentem regulariter, & Recrudeſcentem degenerarit, & non aliter -- *Sin ob reliquias* (ſubdit ille de Methodo medendi morbillis) *veneni hactenus non ſubactas Criſis fuerit magis imperfecta, ut in Morbillis malignis, & Epidemiis, indeque Febris Synechos cum Exacerbationibus, & Remiſſionibus quotidianis conjuncta ſuperſtes fuerit, eam incunctanter Cortice Peruviano profligare oportet*. Nec aliter ſentit ubicumque Febrem Inflammatoriam, aut etiam non Inflammatoriam, ſed ſimpliciter Continentem (intelligendam tamen ſuo more, ut ſupra) Cortice Peruviano curandam proponit.

Verùm, ſi liceat ſuper hâc re pro modulo meæ ingenuitatis apertè loqui, quando Febris Synochus, ſive Solitaria illa fuerit, ſive Comitata, Inflammatoria &c. ad eum ſtatum devenit (devenit autem rariuſculè, cum potiùs per decrementum inſenſile ſolvi conſueſcat) ut in periodicè Remittentem degeneret, tunc ſanè ex ſe ipsâ facilè, ac omnimodè ſolvitur, abſque adjumento Corticis, quem propterea in tali caſu minimè præſcriberem, niſi diuturnitas Febris, fermentum ordinarium, atque ſejunctum Intermittentium accuſans, illiuſque pertinaciam, extinctâ etiam Inflammatione ſuperſtitem, oſtendens, planè me cogeret, utut idem *Mortonus* alacrem nobis addat animum univerſali aſſertione, quod -- *Quandiù Febris ſpeciem Continentis* (intellige ſemper Proportionatæ) *induerit, ſpirituum robur ſupereſt, quod ſufficiat ad vires Antidoti in actum deducendas, cujus exhibitio ad Veneni* (intellige ſemper Fermenti febrilis) *reliquias frangendas apprimè neceſſaria eſt, Corticis ſcilicet Peruviani, cu-*

jus

jus vires in hâc æquè certò, & citò efficaces, ac in Intermittente curandâ, multo uſu, & communi Medicorum conſenſu comprobantur. Sed de hoc quoquè, quod aliquâ diſtinctione, ac limitatione videtur indigere, in ſequentibus ex profeſſo.

Interim obiter indicare liceat, quòd ſicuti non facilè admittimus id, quod ille agens de Febribus Continuis in genere univerſaliter adſtruit, nempe, *Febrem quamcumque Synochum nunquam poſſe ſanari, donec typum ſuum mutet, ac fiat Synechès*, ſive, ut vult, Continua Periodica, quaſi poſſibilis non ſit ſanatio ullius *Synochi* in Proportionatam non permutatæ, ita nonniſi difficulter poſſumus univerſaliter admittere alterum, quod inquit ipſe, nempe, quòd quotieſcumque eadem Synochus in periodicè Remittentem, & Recrudeſcentem migrat (migrat enim nonnunquam) *vires Corticis in eâ æquè citò, ac certò efficaces ſint, ac in Intermittente.* Atque id difficiliùs adhuc admittimus, ſi Febres hujuſmodi a principio jam Continentes, ſeu Synochi, mox in Continuas Proportionatas converſæ, non Solitariæ fuerint, ſed, vel Variolis, vel Pleuritide, vel aliâ inflammatione Comitatæ. Ita nobiſcum ſentiunt apertè *Sydenhamius*, *Nigriſolus*, & alii -- *In Continuis Epidemicis* (inquit *Sydenhamius*) *debellandis non alios effectus ex ejus* (videlicet Corticis) *uſu expectare licet, quàm eos, quos hodie in Pleuritide, Peripneumoniâ, Anginâ, ac id genus Febribus Inflammatoriis videmus, quibus non tantùm non prodeſt, ſed & planè obeſt. Nigriſolus* verò in Schol. ad *Blegnium* diverſimodè ſentientem -- *Ab ejus*, nempe Chinæ Chinæ, *uſu* (inquit) *in internis inflammationibus abſtinere meliùs ſemper ſum arbitratus, nunquam in internis inflammationibus illam propinare auſus fui, quin parum felici exitu ſemper ab aliis exhibitam vidi.* Hæc Viri iſti experti, licèt non deſint, qui eam

in

in quibuſvis indiſcriminatim Continuis, Ardentibus, & Malignis Febribus etiam incipientibus, quin & ſignatè in Pleuritide, ratione ipſius quoquè inflammationis, uſurpandam contendant, ſed inexperti. Pro officiosâ tamen *Mortoni* excuſatione, fas eſt ſuſpicari, eidem forſitan crebriuſculè contigiſſe in regione ſuâ, quod non ſemel mihi anno præſertim 1708. contigit in meâ, nempe, quòd Febres Inflammatoriæ periodicam ſimul, & talem præ ſe tulerint remiſſionem, ut Intermittentes ipſas æmulari, ne dicam æquare, viderentur, ut in caſu paulò ante deſcripto. In quibus ſanè circumſtantiis, cum Febris pro Eſſentiali, atque Primariâ ſe ſe prodiderit, nec non de naturâ earum, quæ, ſaltem cùm Solitariæ ſunt, Cortice ſæpius conſueſcunt curari, credere non renuo, quin Viro illi animoſiori felix ſæpiuſculè potuerit eventus favere. Facile autem eſt Homini, ex propriâ induſtriâ ſemel, atque iterum remedio quopiam feliciter utenti, & eventus minùs fauſtos, ſi qui fuerint, in alias poſtmodum cauſas refundenti, a particulari, infrequentiùs licèt repetito, bono ſucceſſu, in univerſalem credulitatem, & aſſertionem labi. In propatulo itaque poſitâ, quantùm interim ſat eſt, *Mortoni* mente, clariùs adhuc a nobis develandâ, uti Auctoris in uſu Chinæ Chinæ nimiùm prodigi a plurimis habiti, ſatis conſtat, totam illius liberalitatem in adminiſtrando Cortice pro curatione Febrium Continuarum extendi ſimpliciter ad Continuas Remittentes, ac Proportionales, tam Comitatas quidem, quàm Solitarias, & tam ab ortu, quàm ex tranſmutatione tales, minimè verò ad Synochos, ſeu Continentes veras, niſi quatenùs iſtæ, mutatâ in progreſſu naturâ, & facie, in Proportionatas, ſeu ſaltem Remittentes migraverint.

Supereſt ergo, ut de iſtis Proportionatis, ac Remit-

mittentibus (quæ tamen poſtremæ ſecundùm nos conſiderantur, quantùm in ſe ipſis, ut diverſæ ab iiſdem Proportionalibus) peculiariter agamus, perpendendo, an verè in illis omnibus proficuus ſit Cortex, ut *Mortonus* videtur aſſerere, dato quòd alicubi, per accidens illum non prodeſſe ratione ſymptomatum, aſſeveret. Sed, cum negotium iſtud, nec ſit facilis, nec contemnendæ indaginis in praxi, imò ſit res ſummi ponderis, & ſæpe obvia (cum valde raro occurrat Continua Febris, Putrida dicta, quæ aliquâ non polleat, ſive manifeſtâ, ſive obſcurâ, ſive ordinatâ, ſive inordinatâ Exacerbationum, & Remiſſionum viciſſitudine) illius ideo examen, plura exigens, & plura comprehendens, in ſequens Caput reſervabimus, variâ circa hoc diſtinctione proceſſuri. Interea ſat fuerit, eas Continuarum ſpecies recenſuiſſe, ac ſepóſuiſſe, in quibus minimè proficuum Corticem experti credimus. Poſito namque ex unâ parte, quòd ille in Continuis Continentibus Primariis, ac Eſſentialibus, tum Solitariis, tum Comitatis, tum Malignis, tum ſimpliciter Acutis, ſicut & in Symptomaticis dictis nequaquam proſit, & poſito ex aliâ parte, quòd in Intermittentibus omnibus, tum Benignis, tum etiam Malignis miranda præſtet, etiamſi iſtæ aliquam continuitatem redolere incipiant, haud difficile erit dignoſcere, quid ſtatuendum ſit de reliquis Febribus, inter duo hæc extrema conſtitutis: quippe, quò magis ad Intermittentium naturam accedent, eò faciliùs Cortice curabiles erunt cenſendæ, dummodo a nullo gravi ſolidarum partium vitio procedant (quæ, ut diximus, eſt altera conditio neceſſariò requiſita pro utili actione Corticis) quo verò magis accedent ad naturam Continuarum Continentium, ſeu Synochorum, eò difficiliùs; cui ſanè ratiocinio ipſa adamuſſim, quantùm novi, reſpondet

det experientia. Jam verò hanc ipſam majorem, & minorem approximationem ad alterutrum ex iſtis extremis, in reliquis, quæ ſuperſunt examinandæ, Febrium ſpeciebus (ne ſcilicet nos fallat hæc remota nimis, & indeterminata inſpectio) quàm proximè dimetiamur.

CAPUT III.

Explicatur adhuc Mortonus: mox ſtatuitur, Chinam Chinam utilem eſſe in Febribus Continuis per ſubingreſſum Paroxyſmorum, Subintrantibus appellatis; non ita in ſimpliciter Remittentibus, quarum peculiaris natura deſcribitur. In Remittentibus autem periodicè, ſive Proportionatis, quæ generali Continuarum nomine ſolent donari, diſtinguitur. Diſſenſus & hìc aliquis a Praxi Mortoni.

CONvenit ergo nobiſcum, ut vidimus, vel ipſe *Mortonus*, Corticem ſcilicet nullis Continuis Febribus, quæ alternâ careant remiſſione, ac exacerbatione, proficuum experientiâ digноſci. Diſcrepantia noſtra hucuſque ſita eſt in hoc, quod; cum ambo has Febres, quâcumque remiſſione carentes, *Synochos* appellemus, ut appellant Scholæ, Ille has ipſas *Synochos*, non *Continentes* poſtea vocat, ut eas vocant Scholæ, ſed *ſimpliciter Continuas*, dum nos cùm iiſdem Scholis, non Continuas tantùm vocamus, ſed & *Continentes*. Ex adverſo, dum Febres manifeſtò, ac periodicè *Remittentes* nuncupat Ille *Continentes*, ſeu *Syneches*, nos pariter cum Scholis eas, non *Continentes* dicimus, ſed, vel *Continuas ſimpliciter*, vel *Continuas Proportionatas*. Sed & alia inſuper inter nos eſt diſcrepantia, ſcilicet, quòd Ille omnibus Febribus Continuis pe-

rio-

riodum ſervantibus, ſeu quomodolibet etiam Remittentibus (quas parum refert ſi *Continentes* appellare velit, vel aliter) aſſerit Corticem verè prodeſſe: nos verò id quandoque, & in quibuſdam facilè concedimus, quandoque autem, & in quibuſdam aliis, nequaquam. Prima diſcrepantia conſiſtit in vocibus, quibus explicatis tollitur æquivocatio. Altera conſiſtit in re eſſentiali, quâ explicatâ, creſcet dubio procul diſſenſus noſter, ut in ſequentibus.

Sed ad tollendam priùs aliam æquivocationem, quæ meâ fortaſſe culpâ poſſet obrepere, ob aliquam novitatem a me invectam ſub nomenclaturâ *Remittentis* Febris, advertendum eſt, ut innuebam Cap. primo hujuſce Libri, me, per Febrem ſimpliciter Remittentem, intelligere ſpeciem Febris ex ordine Continuarum a Proportionatâ valde diverſam, ſicuti per Subintrantem intelligo ſpeciem Febris ex ordine Intermittentium valde diverſam pariter ab eâdem Proportionatâ; adeòque, ſecundùm me, omnis quidem Proportionata poteſt dici etiam Remittens, atque quoquo modo Subintrans, quatenùs & remiſſionem neceſſariò ſubit, & Exacerbationum minimè ſolubilium mutuam ſupervenientiam admittit: ſed, nec omnis Remittens, nec omnis Subinintrans poteſt dici Proportionata, juxta acceptionem meam, mox clariùs explicandam, pro conſtituendâ ideâ quâdam iſtarum Febrium, ſi non abſolutè verâ quò ad Theoriam (neque enim id ſuſtinere auſim, neque ob id cum quoquam dimicare) ſaltem utili, & congruâ quò ad Praxim, quantùm ſit pro Cortice ritè adminiſtrando, & pro indigitandâ verâ in iiſdem Proportionatis illum offerendi opportunitate.

Quamobrem Febrium iſtarum naturam, & incerta per conſequens Ægrotantium

Fata,

Fata, ſi liceat mihi
Fingere arbitrio meo,

graphicam illarum deſcriptionem pro modulo mei captus proſequar fidenter ut infra, præmiſsâ interim proteſtatione, me a multiplici earum ſubdiviſione, ad rem noſtram inutili, uti hactenus abſtinui, ita & nunc conſultò abſtinere, eſto quòd illæ non minùs, quàm Intermittentes, & Continentes, modò Solitariæ ſint, modò Comitatæ, & tam Colliquativæ, quam Coagulativæ, imò forſan Symptomaticarum ſortem ſubire poſſint. Malignarum verò characterem præ cæteris tam facilè ſuſcipiunt, ut nil facilius; adeòque plurimas ſaltem, ſi non omnes, Pernicioſarum Intermittentium differentias (præter conſuetas Intermittentium vulgarium, quas cum communi indicavimus in diviſione, & infra apponemus in Febrium Schemate) haud difficulter ſortiuntur; imò veram, & genuinam *Subcontinuæ*, in Malignis Intermittentibus deſcriptæ, naturam referunt. Illud enim rationi valde conſentaneum videtur, nempe, Malignas Febres maximâ ex parte a fermento Intermittentium cum fermento Continuarum commixto, & valde inæqualiter influente, progigni (quod & agnoviſſe viſi ſunt Veteres in deſcriptione Hemitritæi ſæpius maligni, atque lethalis) unde crebræ reduplicationes, horrores, ſenſus caloris, & frigoris in eâdem parte, aliæque conſimiles ſenſationes, quæ non minùs ſunt indices exoticæ malignitatis, quàm occultæ miſcellæ fermenti, Febres Intermittentes producentis, cum inſito Continuarum fermento. Cum itaque conſonet probabilitati, ut dicebam, hæc conjectura, Febres nempe *Malignas* (quod adnotat & *Reſtaurandus*) *ab iiſdem cauſis*, *ac Intermittentes*, magnâ ſaltem ex parte, *ortum ducere*, nulla Febris aptior erit malignitati ſuſcipiendæ, quàm Febris quælibet Pro-

portionata Continua, præſertim Tertiana, ut quæ ab utroque enunciato fermento, ſimul ſub variâ proportione commixto, originem trahit. Hinc fortaſſe memorabile illud, & tritum *Hippocratis* -- *Febres quæcumque non intermittentes tertiâ die fortiores fiunt, judicium habent difficile:* neque enim ullibi major eſt judicii difficultas (etiam judicii medici) quàm ubi ſtat in ancipiti, vel in propinquo character malignitatis, ut in Febribus hujuſcemodi, præſertim Tertianis. Verùm iſtas Proportionatarum diverſas habitudines hìc examinare non vacat, utpote rem noſtram minimè alterantes; ſive enim malignæ illæ ſint, ſive non, parum refert, quantùm ſit pro ſuſcipiendâ actione Corticis, dummodo cæteroqui ſit locus oblationi opportunæ illius: hoc verò, non a præſentiâ, aut abſentiâ malignitatis, ſed a naturâ fermenti prædominantis, Febremque Proportionatam principaliter producentis, omnino dependet. Hanc unam idcirco inter alias habitudinem lubet perpendere, quæ hujuſmodi Febres, actioni Corticis ſuſcipiendæ magis, vel minùs diſpoſitas, poteſt oſtendere.

Contrahendo itaque hùc, quæ alibi ſparſim diximus, & poſito quod aliàs firmavimus valde probabiliter, nempe, fermentum omnium Febrium ſuâpte naturâ Continuarum intrà maſſam ſanguineam oriri, deliteſcere, ac exaltari, fermentum verò Intermittentium extra ſanguinem gigni, ac commorari ad tempus, & ad tempus in eumdem ſanguinem periodicè influere, ſequitur per conſequens, quòd Febris *Continua Periodica*, ſeu *Proportionata*, quæ de Continuâ ſimpliciter ratione continuitatis, & de Intermittente ratione periodi participat, ex utroque fermento partialiter conſtituatur. Verùm & hìc aliquâ opus eſt explicatione, priuſquam ulteriùs procedamus, ne cum hâc quaſi Hermaphroditâ Propor-

por-

portionatâ *Subintrantem* ſimpliciter, vel ſimpliciter *Remittentem* confundamus, ſed ſingulas ſeorſim minutiori indagine proſequamur, ut cuilibet Quæſito in titulo propoſito ſeorſim pariter, & particulatim ſatisfiat.

Per *Subintrantem* igitur Febrem (quæ, ſtrictè loquendo, Intermittens ampliùs non eſt, quatenus Æger eâ detentus nunquam febrire deſinit, cum unus Paroxyſmus ſubintret, priuſquam prior planè ſolvatur) per Subintrantem, inquam, intelligo Febrem ex naturâ ſuâ Intermittentem, & per accidens tantùm Continuam, quatenus per accidens eſt, quòd novus Paroxyſmus accedat ante perfectam ſolutionem antecedentis, qui cæteroqui ſuâpte naturâ perfectè ſolveretur, ſi novus ſeriùs accederet. Id, quod manifeſtè cernitur in Tertianis duplicibus, ſæpiſſime Subintrantibus, in quibus cùm ſecunda acceſſio priori citò ſupervenit, de more inter ipſam ſecundam, & tertiam (quæ non tam citò ſolet ſuccreſcere) aliqua intercedit major remiſſio apyrexiæ proxima: ſignum evidens diſpoſitionis naturalis ejuſdem Febris, etſi Subintrantis, ad omnimodam ſolutionem. Et hæc Febris pro Intermittente habenda eſt, & ut talis curanda Cortice temporibus opportunis, perinde ac ſi foret pura Intermittens, ut oſtendit experientia: nequaquam verò habenda eſt pro Proportionali, niſi tractu temporis unus Paroxyſmus ita urgeat alterum, ut, reſtitante in quolibet acceſſu notabili portione Fermenti febrilis, minimè ſubacti intrà maſſam ſanguineam, ſtabile quoddam exinde gignatur intrà ipſum ſanguinem febrile fermentum, ex ſupradictis portionibus fermenti extranei, & ex impuritatibus in ipſo cruore præexiſtentibus coagmentatum, quod conſtituat inibi, ſaltem per accidens, radicem Febris Continuæ; cui ſanè ſi novus rurſus accedat, ut aſſolet, fermenti extra-

nei influxus, Febris, quæ a principio fuit merè Subintrans, per accidens ſaltem, inteſtinâ metamorphoſi in Proportionatam migrabit. Dupliciter igitur conſiderari poteſt Febris Subintrans, ſcilicet, vel quando talis eſt, quia unus Paroxyſmus ſupervenit alteri, prope ſolutionem exiſtenti; & in tali caſu Febris hujuſmodi eſt quaſi pura Communicans, quæ, quandiu ſic perſeverat, veræ Intermittenti æquiparanda eſt in omnibus, & præſertim in uſu Corticis: vel quando talis eſt, quia unus Paroxyſmus corripit alterum, a ſuâ adhuc ſolutione diſtantem; & in hoc caſu Febris Subintrans ad Continuam Proportionatam vergit, ac in eam facilè tranſmutatur. Sed per hoc non fit, quin ſit adhuc mera Subintrans, & quin (uſquequo talis eſt) obediat Cortici, cui etiam utplurimum cedere conſuevit, ſtatim ac in Proportionatam ceſſit, ſi ille tempeſtivè fuerit exhibitus, priuſquam ſcilicet Febris, novâ metamorphoſi, de Proportionatâ in ſimpliciter Remittentem tranſierit.

Per *Remittentem* autem ſimpliciter (quæ, ſtrictè loquendo, Continens verè non eſt, cum aliquibus polleat interdum incrementi, & decrementi notis) ex adverſo intelligo Febrem ſuâpte naturâ Continentem, & remittentem tantùm per accidens, ſeu, ut ita dicam, Continentem *Spuriam*. Memet explico. Rarò viſitur in praxi Febris Continua, quæ, vel in eodem ſemper tenore perſeveret, vel ſemper creſcat, vel ſemper decreſcat, qualis eſt Synochus Acmaſtica, Epacmaſtica, & Paracmaſtica; ſæpiſſime verò obſervantur Febres, quæ, licèt ab intenſione ſuâ non multùm unquam recedant, aliquibus tamen horis, utplurimum incertis, & modò diurnis, modò nocturnis, modò matutinis, modò pomeridianis, aut veſpertinis, alicujus incaleſcentiæ, ut & alicujus nonnunquam refrigerii notas obſcurè præſeſe-

ſeſerunt; id quod potiùs dignoſcitur poſtquam contigit, & *in facto eſſe* (ſit venia rancidis veterum Scholarum terminis, rem tamen ſatis exprimentibus) quàm dum efficitur, ſeu *in fieri*. Hoc autem non procedit ex influxu fermenti Intermittentium proprii, ſed potiùs, vel ex inæqualitate fermenti Continuarum inſiti, cujus materia ſummè inæqualis eſſe poteſt, & inæqualem propterea fermentationem, aut efferveſcentiam inducere, vel ex influxu novi Chili, novi ſcilicet cibi, ac novi potus, per alterata ſtomachi fermenta, & per vitioſos ſuccos præterlabentis, ac Cruori ab intrinſeco conſpurcato, atque efferveſcenti, veluti novus hoſpes, ſe ſe immiſcentis, novaſque proinde, ſed obſcuriores turbas excitantis, ut in ipsâ Hecticâ ſimplici fieri obſervamus, tribus, vel quatuor horis a paſtu, itemque in Febribus Inflammatoriis Pleuriticorum, aliorumque, Cortice de more, ut dicemus, non curabilibus. Vix enim poſſibile eſt, quòd quidquid, ſive alimentale, ſive medicamentoſum, ſive comeſtibile, ſive ſorbile, ſive potulentum ingeritur ab Ægro, Febrem Continuam patiente, aliquam in adventu ſuo, vel in ſuâ digeſtione, aut ſubactione alterationem in efferveſcentibus jam fluidis non producat, concurrente inſimul variâ rerum non naturalium, ut vocant, habitudine; ſicut vix poſſibile eſt, ut, rebus iiſdem poſtmodum ſubactis, aliqua in iiſdem fluidis non ſuccedat tranquillitas. Quòd ſi in Synochis veris, atque legitimis id non contingit, ſaltem ſenſibiliter, utut in illis adſit eadem novi cibi, novique potus aſſumptio, æqualiterque concurrat varia rerum omnium non naturalium diſpoſitio, ac uſus, hoc fit, quia in illis tanta eſt, tamque valida ſanguinis efferveſcentia, ut quidquid de novo accedit, ſit parum ſenſibile, paucamque, aut nullam ſenſibilem mutationem inducat, cum potiùs a

præexiſtente tumultu abſorbeatur, ac ſecum rapiatur confuſum, & inconſpicuum. Sic aqua turbidi fluminis inconſpicua eſt in Mari æſtuante: non ita in eodem minùs procelloſo. Status autem ſanguinis in Continuâ Remittente longè minùs æſtuoſus eſt, quàm in Synocho; æſtum tamen ſuum, qualemcumque, habet ab intrinſeco, & quod novi habet ab extrinſeco, ſi quid habet, recipit a rebus externis, non a fermento Intermittentium: adeòque Febris Remittens, qualis a nobis intelligitur, de genere Continuarum eſt in radice, & a fermento illarum, viribus Corticis inexpugnabili, originem ſuam agnoſcit; unde & ipſa virtuti ejuſdem Corticis refractaria cenſenda eſt, ut uſus me docuit.

Jamque videor mihi, circumſcribendo confinia Subintrantium, & Remittentium, naturam *Proportionatarum* adumbraſſe. Iſtæ namque, & fixam quandam Continuitatem habent, quam non habent regulariter meræ *Subintrantes*, & claram quandam periodi rationem obtinent, quam non obtinent ſimpliciter *Remittentes*. Proportionatæ ſiquidem habent hoc perpetuum, ut cum continuitate non levi, diſtincta, plùs quidem, ac minùs, habeant periodi indicia, eaque ordine certo, ſive quotidie, ſive alternis diebus, ſive per majora intervalla, &, ſive cum anticipatione, ſive cum poſtpoſitione, utplurimum regulari, recurrentia, ut Periodicarum Intermittentium mos eſt. Imò, cum ſæpiſſime referant typum Tertianæ duplicis, manifeſtus in illis eſt ejuſdem character, ob alternam ſimilitudinem exacerbationum, quæ fiunt diebus imparibus, & diſſimilitudinem ab iis, quæ diebus paribus accidunt, quatenus videlicet unâ die major, alterâ minor, unâ citior, alterâ tardior eſt Exacerbatio, & ſic alternatim; ut proinde dubitandum minimè videatur, quin ad Proportionatam gignendam

(& hæc

(& hæc tandem eſt ſumma rei) concurrat, tum prava ſanguinis diſpoſitio ad æſtuandum aſſiduè ex principio, ſeu fermento intrinſeco, ut de Continuis dictum eſt, tum novus adventus alterius fermenti, recenter, ac periodicè aliunde influentis, ut de Intermittentibus.

Quia verò ex unâ parte uni fermento extinguendo, aut corrigendo par eſt Peruvianus Cortex, alteri verò non: & ex aliâ parte inæqualis eſſe poteſt in Proportionatâ hujuſmodi fermentorum concurſus, ſive commixtio, adeout, modò fortius ſit fermentum continuitatem producens, modò fermentum producens periodum, unumque eorum in eâ Febre teneat locum principii eſſentialis, alterum accidentalis; idcirco eam Proportionatam Cortice curabilem dico, cui eſt eſſentialis periodus, & accidentalis continuitas, non ſic eam, cui eſſentialis eſt continuitas, & accidentalis periodus, ſeu (ne videar diſtinctionibus metaphyſicis rem practicam implicare, ac involuere) eam magis, quæ naturam *Subintrantis* redolet, quàm quæ redolet naturam ſimpliciter *Remittentis*, ſeu denique illam, quæ, phænomenis omnibus inter ſe collatis, talis apparet intellectui practicè judicanti, ut, ſi eidem demi poſſet ea mali portio, quam infert noviter recurrens exacerbatio, ipſa probabiliter portio præexiſtens, ac exacerbationem patiens, ſponte evaneſceret; ſecus, ſi appareat talis, ut, etiamſi dematur eidem quidquid mali noviter accedit ex ipsâ exacerbatione, adhuc tamen remanſura videatur ſuperſtes, fixa, & pertinax ea mali portio, quæ durabilem, & ſtabilem Febris continuitatem valeat conſervare. Hanc diſtinctionem a poſteriori me docuit uſus ipſe Chinæ Chinæ, & varius pro variâ iſtius Febris ratione indè obſervatus effectus. Id quidem dignoſcere a priori, non ita facile; ſed neque tam difficile, quin credam, eum,

qui, omnibus rite penſitatis, practicâ quâdam ſecuritate id ipſum non novit, ſaltem utplurimum, nomen boni, ac experti Medici nequaquam mereri.

Approximatio igitur major, vel minor ad alterutram ex recenſitis ſpeciebus, Subintrantis nempe, vel Remittentis tantummodo Febris, haud difficulter a perito Medico dignoſcetur in praxi, licèt nulla menſura certa hujuſce rei poſſit conſtitui, ſed pendeat quàm maximè a judicio, & peritiâ ipſius Artificis. Si qua tamen, ſaltem generalis, poteſt indicari Tyronibus, ea eſt hujuſmodi, nempe quòd, quò clarior eſt, manifeſtior, & in ſuo typo magis regularis periodus, eò certior eſt effectus, ac uſus Corticis, quia tunc Febris præfert magis naturam Intermittentis Subintrantis, quàm Continuæ Remittentis: adeòque ſi exacerbationes ſibi invicem reſpondeant typo periodicarum Intermittentium vero, & proprio, ipſaque exacerbatio, non per meram incaleſcentiam ſe prodat, ſomnolentiam, capitis dolorem, aut gravitatem, vel per quandam pulſus elevationem, atque turgentiam, ſenſim obrepentem, & potiùs *in facto eſſe*, quàm *in fieri* conſpicuam, ſed per motum aliquem adſtantibus ipſis ſenſibilem, ac obſervabilem, nempe, vel per frigus aliquod, utut breve, ac leve, extremorum, aut naſi, vel per horrorem, aut horripilationem aliquam, per unguium livorem, per oſcitationem, aut pandiculationem, per internam quandam ſenſationem, auræ alicujus æmulam, uno verbo, per motionem aliquam motibus Intermittentium analogam, quæ introductionem fermenti per lacteas accuſet (quod & confirmare poteſt aliqua ſimul incidens vomituritio, vel nauſea) in tali caſu Cortex fidenter, cæteris illum coindicantibus, poterit exhiberi; ſecus, vel nonniſi cunctanter, ſi notæ febriles ſint potiùs in lineâ caloris, quàm

quàm frigoris, ut ſupra; & eo minùs, ſi obſcuriores illæ ſint, aut irregulariter valde contingant, fere in morem Simplicis Remittentis. Et hæc pro diagnoſi deſumendâ ab ipsâ Exacerbationum invaſione.

Sed & alia ſigna nobis præbet ipſa Remiſſio: ſiquidem remiſſio Proportionatæ, ad Subintrantem accedentis, typum periodorum ſæpe exprimit clariùs, ac ipſa invaſio. Poſito enim, quòd Febris habeat proportionem Tertianæ duplicis, etiamſi unâ die, v. gr. poſt potiorem exacerbationem, remiſſio ſit obſcurior, propter celerem ſupervenientiam minoris exacerbationis; attamen alterâ die poſt iſtam, nempe minorem, clarior apparere ſolet remiſſio ante ſupervenientiam tertiæ fortioris; & hâc proportione procedunt reliquæ. Quare iſta viciſſitudo alterna remiſſionis majoris, atque minoris, eſt index Circuitus Subintrantium proprii; & ideo in hujuſmodi remiſſione ſenſibiliore conſpicua eſt pulſus tranquillitas, non modò reſpectivè ad ſtatum ipſius exacerbationis, verùm etiam reſpectivè ad tempus ipſum, exacerbationem poſtremam antecedens, calor ad tactum blandus eſt, aut parum mordax, apparetque aliqua, utut imperfecta, ſudoris, aut urinæ copioſioris excretio. Remiſſio autem Proportionatæ accedentis ad ſimplicem Remittentem, non habet eam, quam diximus, correlativam inæqualitatem, ſed æquè obſcura eſt unâ, ac alterâ die, pulſus non minùs tumultuat poſt, ac ante ipſam, quæcumque illa ſit, exacerbationem; unde parvi momenti eſt talis remiſſio, quæ vix apparet, habito etiam ad ſtatum exacerbationis reſpectu: calor ſiquidem adhuc ſenſibiliter tactum ferit, nec ulla conſpicua viſitur urinæ immutatio, ullumve laudabilis diaphoreſis rudimentum.

Dixi, Corticem in poſtremis hiſce circumſtantiis

non

nonniſi cunctanter exhibendum videri; experientia enim oſtendit, id ſæpiuſculè contingere, ſi ille tunc offeratur, quod paulò ante innuebam, nempe quòd, etiamſi per illius oblationem tollatur motus periodi, non tamen tollitur continuitas, quæ illi viget ſuperſtes; ex quo patet, illiuſmodi Febri verè eſſentialem eſſe continuitatem, accidentalem verò periodum; illi namque, etiamſi non aſſociaretur periodus illa qualiſcumque, adhuc tamen tenaciter adhæreret ipſa continuitas. Quòd ſi offeratur Cortex in circumſtantiis primo loco recenſitis, non modò tollitur per eum periodus, verùm & paulò poſt abolетur conſecutione quâdam ipſa continuitas, in hujuſmodi Febre imbecilliter vigens, vel in eam, ſuâpte naturâ periodicam, quaſi per accidens introducta.

Inſuper non parum confert ad diagnoſim Proportionatæ, Corticem reſpuentis, vel admittentis, varium tempus exortus illius, variaque ipſius quocumque tempore naſcentis origo. Quò ad primum, diſtinguere oportet inter Continuas Proportionatas, quæ Æſtate, mediiſque temporibus, & eas, quæ Hyeme ſolent generari. Quæ enim hyberno tempore regnant (regnant autem frequentiùs, quàm tempore fervidiori Febres Continuæ Proportionatæ) de more graviores ſunt, faciliùſque de ſimpliciter Remittentium naturâ prædominante participant, quàm quæ regnant Æſtate, Vere, aut etiam Autumno, quibus temporibus ex Intermittentium Subintrantium radice ſolent aſſurgere; imò auſim dicere, Febres omnes Continuas Proportionatas Hyeme ortas, non alias eſſe, quàm eas, quæ Æſtate ſunt Intermittentes, aut tantummodo Subintrantes. Omnis enim earum diverſitas videtur conſiſtere in hoc, quòd Hyeme ſanguis in ſuâ compage ſtrictior, &, ob impeditam tranſpirationem, aptior ab intrinſeco ad fermenteſcen-

ſcendum febriliter, eo ipſo, quòd inficitur fermento extraneo Febrium Intermittentium auctore (quod fermentum tunc temporis inertius eſt, minùſque activum) ab eodem non aliud ferme recipit, niſi primam occaſionem effervеſcendi, periodicè repetitam; ſed a ſe ipſo, ſuoque ex penu, nempe ab ipsâ intimâ diſpoſitione ſuâ abundè habet, unde ſuſceptam effervеſcentiam conſervet jugiter, ac ultra protrahat, fermento videlicet inſito ſupra fermentum extraneum præpollente, illudque ſecum rapiente, & in propriam naturam tranſmutante. Oppoſitum planè ſolet ſuccedere, ſaltem utplurimum, Æſtivo tempore; tunc enim laxior reddita ſanguinis compages, liberâque gaudens tranſpiratione, & depuratione univerſali, minùs diſpoſita eſt, quantùm ex principiis intrinſecis, ad febriendum tenaciter, & aſſiduè, adeòque, etiamſi aliqua in eodem degat impuritas, quæ Febrem ſit potis inducere, ea tamen levior eſt, aut citiùs, faciliùſve diſſipabilis, ac Hyeme. Quamobrem etſi accedat illi de novo Fermentum febrile extraneum (quod tunc temporis activius eſt, fortius, atque vehementius) non propterea tranſit iſtud in naturam fermenti præexiſtentis, ſed illud ſuperat, ac ſecum rapit, & diſpoſitionem ſanguinis intrinſecam qualemcumque ad febriendum aſſiduè, convertit in diſpoſitionem ad febriendum periodicè, ſeu ad defæcandum periodicâ effervеſcentiâ ab inteſtinis inquinamentis ſe ipſum. Et propterea, univerſaliter loquendo, tempeſtatibus fervidioribus Continuæ Proportionatæ feliciùs curantur Cortice, quàm rigidioribus, ut Hyeme, propter majorem earum approximationem ad Subintrantes illis tempeſtatibus, & ad meras Remittentes his aliis. Et hæc quò ad varium tempus originis ipſarum Proportionatarum.

Quò

Quò verò ad variam ipſam illarum originem, diſtinguere pariter oportet inter Continuam Proportionatam, quæ talis orta eſt, vel orta eſt ſimpliciter Remittens, & eam, quæ orta eſt Intermittens. In primis caſibus maxima eſt conjectura, quòd Febris pendeat a fermento, Febrem eſſentialiter Continuam producente: in ſecundo caſu altera oppoſita emergit conjectura, quòd Febris orta Intermittens, ſuum adhuc nativum characterem in radice ſervet, etiamſi fiat Continua, adeoque Cortici etiamnum poſſit ſe ipſam ſubmittere, ut adnotat *Sydenham*, dum inquit (ſiquidem fas ſit textum aliàs relatum hìc opportunè repetere) -- *Cum autem Febres quædam apud nos graſſentur, quæ, etſi poſt ſecundum, tertiumve paroxyſmum, reponere ſe in claſſem Continuarum nitantur, tamen ad Intermittentes debeant referri* (en hìc quid ſit in praxi Continuitas accidentalis) *nulla mihi religio eſt, Corticem in Continuis hujuſmodi ſumendum proponere, qui dicto more* (videlicet ad ſcrup. ij. quartâ quâque horâ) *iteratus, ad apyrexiam certò Ægrum perducet*. In his itaque caſibus, & circumſtantiis, etiamſi periodus valde obſcura ſit, & confuſa, nihilominus ſæpe exhibetur Cortex cum certitudine eventus majore, ac exhibeatur in caſu, ubi Febris fuit ab ortu Continua, etiamſi poſtmodum manifeſtiores nonnihil habeat periodos. Si tamen eas acquirat manifeſtiſſimas, tunc in Subintrantis naturam migrat, & fidenter Cortice tractanda eſt: ſicuti contra, quamvis incœperit Intermittens, eo ipſo, quòd omnem jam periodi motum amiſerit, atque in Continentis omninò, nedum Remittentis, naturam tranſierit, inutilis ſolet eſſe Cortex; quoniam tunc fermento extraneo in ſanguinem influenti prævalet jam fermentum in ipſo ſanguine præexiſtens, & datâ occaſione ſuſcitatum, demumque ex portionibus ſimul

mul reſtitantibus extranei non ſubacti validè coagmentatum, ac ibidem permanenter vigens.

Et hæc eſt ratio, propter quam agentes de Subcontinuâ Malignâ (quæ cum Proportionatâ primò coincidit, mox etiam cum Continente, ut in Arbore infra poſitâ) fuimus adeò ſoliciti, quærentes anxiè, utrum in illius præcipiti tendentiâ ad Febrem eſſentialiter Continuam, liceret in ipſo principio Corticem exhibere, ne ſcilicet præterlaberetur occaſio præceps, & ſæpius irrevocabilis. Attentè ſiquidem conſiderandum eſt punctum iſtius metamorphoſeos, citra quod utilis, & ultra quod inutilis eſſe conſuevit oblatio Corticis -- *Cum enim* (inquit egregiè Experientiſſimus *Mortonus* de Febribus Continuis in genere) *eadem ipſa Febris brevi temporis ſpatio genium ſuum ſæpius mutare ſoleat, Medici intereſt varias metamorphoſes, quas eadem Febris ſubit, animadvertere, ut inde tamquam Cynoſurâ ductus, non temerariò, & more Empiricorum Febres omnigenas, vel eandem ipſam in diverſis ſuis ſtadiis (heu quantum!) mutatam, unâ methodo abſque diſcrimine tractet.*

Punctum autem iſtud, ſeu linea hæc dirimens in Proportionatâ unum fermentum ab alio, & unam Febris naturam ab aliâ, exprimitur in citato Stipite noſtro eâ paritate, quâ ſurculus medius inſertus in Arbore phyſicâ, duorum generum poma ferente, mixti cujuſdam generis edit poma, modò de uno, modò de altero, magis, vel minùs participantia, prout magis, vel minùs ipſe participat de ſucco nutritio unius, aut alterius lateralis rami, in ipſum medium influente.

Verùm non eſt, ut ſimilitudinem a Vegetabilibus emendicemus, cum in promptu ſit doctrina Veterum in ſubjectâ materiâ. Sit pro omnibus *Daniel Sennertus*, ut qui omnium Prædeceſſorum vota collegit. Hic verba

faciens

faciens de Febribus Nothis, eas, licèt a duobus humoribus mixtis productas velit, non tamen Compoſitas vocat, ſed Simplices, ſive incompoſitas, quippe ab intimâ duorum, in unum coaleſcentium, mixtione indiviſibiliter procedentes. Sunt hæc illius verba -- *Febres Nothæ non ſunt compoſitæ: nam licet Notha Febris ex duobus humoribus eodem loco, & tempore putreſcentibus* (hanc, quæſo, putredinem lubeat benigniùs interpretari) *oriri poſſit, ita tamen illi duo humores ſunt mixti, ut unum mixtum conſtituant, & unâ formâ contineantur: unde etiam cùm mixtus ille, & ex duobus aggregatus humor putreſcit, ſimplex Febris eſt, mixtam tamen, ac mediam naturam quaſi referens.* Quidni ergo Notham vocemus nos Febrem Proportionatam, ex Continuâ, & Intermittente, ſive ex utriuſque ſucco radicali ſimul commixto progenitam? Quæ ergo unum tantùm ſuccum infringit China China, Febrem tantùm ab eo principaliter ſucco prodeuntem, utut de utroque participantem, valet deprimere, non verò prodeuntem principaliter ab altero ſucco, quantumvis ſimilem.

Quòd ſi quis quærat, quibus regulis ſit procedendum circa Corticis adminiſtrationem in iis Proportionatis, quæ Solitariæ non ſunt, ſed, vel Symptomaticæ, vel Comitatæ, reſpondeo, rationem Febris Symptomaticæ, ſicuti faciliùs forſan poteſt competere Proportionatis, quàm Intermittentibus (ſiquidem iſtæ queant eſſe Symptomaticæ) ita ex adverſo reddere illas curatu difficiliores, quàm iſtas, etſi Proportionatæ quoquè ſint naturæ cæteroqui Cortice medicabilis. Idque ob duplicem rationem, nempe, & ob vitium, a quo pendent, tali remedio, ut reor, inſuperabile, & propter adjunctam periodo Continuitatem, quæ grave quidpiam alteriùs eſt, ab eodem remedio ſuperandum. Si verò

Quæ-

Quæſitum reſtringatur ad Proportionatas Comitatas, reſponſio eſt, quòd, ſi Febris hujuſmodi ſit Comitata mero ſymptomate, utut gravi, & novum morbum ſimulante, hoc non obſtat, quò minùs curetur Cortice, dummodo in illâ prævaleat natura fermenti Subintrantium proprii, concurrantque conditiones pro recto uſu Corticis requiſitæ, ut ſupra eſt explicatum. Sed ſi ſit Comitata morbo vero, ipſa autem ex ſe videatur Corticem admittere, adhuc nonniſi cum ſummâ incertitudine optati ſucceſſus ille poterit exhiberi, tum ratione continuitatis ſupra periodum adjunctæ, tùm maximè ratione morbi connexi, v. gr. Inflammationis, Eryſipelatis &c., qui morbus, licèt ab ipsâ Febre in factâ ſuppoſitione progenitus, ſuas tamen, ut alibi dictum, poteſt jeciſſe in affectâ parte radices, quibus ſe ſolo valeat ſubſiſtere, imò Febrem indè Symptomaticam gignere, ſolâ interim periodo inutiliter ſublatâ, ſiquidem ullo pacto in hujuſmodi circumſtantiis poſſit hæc ſubmoveri.

Quòd ſi morbus Febri aſſociatus planè organicus fuerit cum læſione inſigni, ſatis notum eſt, hunc reddere Cortici refractarias vel ipſas Intermittentes, nedùm Continuas Proportionatas, quarum nonnullæ etiam Solitariæ huic remedio nonnunquam non cedunt, ut diximus, ſi nempe de naturâ ſimpliciter Remittentium a prædominio participent, multòque minùs cedunt, ſi verè ſint Remittentes ſimpliciter, aut ſi in ipſas jam prorſus degeneraverint.

Et hìc aſſentiri planè non poſſumus *Cl. Mortono*, Remittentes *omnes*, ſive omnes non Synochos (datâ etiam eidem illarum diſtinctione in Legitimas, & Spurias) aſſignanti pro objecto actionis Corticis. Nos enim, licèt æquè ac *Mortonus*, ne dicam ampliùs, admittamus ut Cortice curabiles, non modò eas Remittentes *Pro-*

por-

portionatas, quas ipſe vocat *Legitimas*, ſeu *Simplices*, quæque verè ſunt de naturâ Subintrantium, verùm etiam multoties eas, quas vocat *Spurias*, ſeu *Mixtas*, quæque Malignarum, ſeu Pernicioſarum characterem proximè induunt, quatenus Intermittentium ad inſtar *Comitatæ* ſunt uno, vel multiplici verendo ſymptomate, dummodo tamen in illis prævaleat fermentum Subintrantium, ſeu (quod idem eſt) Intermittentium, eo, quo explicuimus, modo: nihilominus, hâc conditione deficiente, ab objecto activitatis ejuſdem Corticis excipimus, non modò *Remittentes* ſimpliciter a nobis dictas, verùm etiam plurimas ex *Proportionatis* deſcriptis, ut ſupra, ſive Malignæ illæ fuerint, ſive non, eas videlicet, quarum fomes magis ſit intrà ſanguinem, quàm extra illum.

Certè, ſi attendantur probè ſcripta *Mortoni*, & quæ candidè proſtant in illius hiſtoriis, facilè conſtabit, quòd, ubi Cortex aliquando munus ſuum non exegit (ut alicubi ingenuè fatetur) in Febribus ſcilicet, quas ipſe *Mixtas* appellat, quæque cum noſtris, vel ſimpliciter Remittentibus, vel Proportionatis quidem, ſed de ſimplici Remittente maximè participantibus, planè coincidunt, Febris revera talis erat, qualis a nobis deſcripta eſt, plus ſcilicet de Continuâ eſſentiali, licèt quoquo modo Remittente, quàm de Intermittente Subintrante participans. Atque hinc mirum non eſt, ſi eo caſu cogitur concedere, *ſe haud rarò ſortem cæterorum Medicorum participaſſe*, & *reſtitutionem elaſticitatis ſpirituum* in quibuſdam Remittentibus Febribus, facilè in Synochos degenerantibus, Cortice quamvis adhibito, *ſæpe incertò*, *ſæpe incaſſum tentaſſe*.

Ex aliâ parte, ubi in iiſdem Febribus *Mixtis*, ſeu *Spuriis*, ut vocat (vocat autem *Mixtas* in ſenſu valde di-

verſo

verſo a ſenſu noſtro) ubi, inquam, in iiſdem Febribus eventum felicem ſortitus eſt, & Cortici, nec forſan immeritò, gloriam tribuit, non raròtardiuſculus, ut pariter fatetur pluribus in locis, & nonnihil difficilis fuit effectus, protractâ videlicet ad conſuetum tempus morbi judicatione. At, bonâ veniâ tanti Viri, tarda operatio Corticis copiosè adminiſtrati, mihi, ut alibi faſſus ſum, redditur ſuſpecta, non quidem de noxâ, ſed tantùm de incertitudine, an illi adſcribenda verè ſit gloria, nec ne. Sed interim praxis illius felix id attulit certi, ut Cortice tutò poſſimus uti etiam in caſibus ambiguis de effectu remedii, idque ſimul attulit utilitatis, ut majore fiduciâ poſthac liceat Peruvianum Corticem effœtis Confectionibus Cardiacis identidem ſubſtituere, ne dicam (ob metum ſugillationis) anteponere. Anteponendus autem procul dubio foret, ſi, quæ Auctor iſte ſe obſervaſſe refert in Febribus, de Proportionatis in Synochos malignas degenerantibus, velimus attendere, a quibus ſcilicet plures ex iis evaſiſſe inquit, licèt exacto tantùm conſueto morbi ſtadio, quibus Cortex ab initio fuerat oblatus, quàm quibus oblatus non fuerat -- *Palam autem affirmo* (inquit ille) *me multò plures hujuſmodi ægrotantes, Deliriis, Subſultibus Tendinum, cæteriſque id genus Symptomatis Malignis obſeſſos, ab Orci faucibus Arte liberaſſe, ubi Antidoti uſus curationem auſpicabatur, quàm cùm ab initio aliâ quâcumque Methodo uterer: modò cùm accerſitus primò eſſem, umbra aliqua Remiſſionum, & Exacerbationum ſupereſſet. Fundamentum curationis in Cortice ſemper jacio. Poſtea pro modulo ingenii, juxta normam Artis, quod a Symptomatis indicatur, efficio, atque haud raro cum optato ſucceſſu curationem ad umbilicum duco.* Hæc Auctor ille, qui, licèt utilitatem remedii fortaſſe per hæc (me quoquè judice) haud ſatis probet, illius tamen

innocentiam in his quoquè caſibus videtur ſaltem ſufficienter teſtari. Cætera, ſi qua ſunt in ejus praxi, quæ aliquâ caſtigatione indigere videantur, ea potiùs illius hypotheſi, quàm ipſi Praxi ſatis methodicæ adſcribenda ſunt, & condonanda. Sed & eadem quoquè hypotheſis, ſeu Febrium Ætiologia, etſi nobis, nec arriſerit in anteactis, neque arrideat modò, ſuis tamen non caret fundamentis, quò ad plura ſolidis, plauſibilibus, nec univerſim contemnendis, ut videre eſt apud eumdem *Mortonum* in *Apparatu Curationis Morborum univerſalium*, ubi nonnullas etiam ex iis, quas in Scholiis ad ipſum Lib. ſecundo protulimus, ſibimetipſi opponit, & ſolvere ſatagit objectiones.

Ex qualicumque autem noſtro in praxi diſſenſu, contra facilis reſultat conciliatio quædam tot contrariarum aſſertionum, quæ apud Scriptores minùs exactos in hâc materiâ paſſim occurrunt. Ajunt ſiquidem nonnulli, Corticem curare, præter Intermittentes, Febres quoquè Continuas, atque Malignas, & aliqui non. Utrique rectè, utrique minùs rectè; utraque etenim propoſitio de aliquibus Continuis, atque etiam Malignis vera eſt, de aliquibus falſa: quandoquidem, juxta diſtinctionem noſtram, curat Continuas, nec non Malignas aliquas, & aliquas non curat; non verò curat omnes, aut curat nullas.

CAPUT

CAPUT IV.

Allata nuperrimè diſtinctio de Cortice in quibuſdam Proportionatis utili, & in quibuſdam inutili; illuſtratur quò ad hanc poſtremam partem (de primâ enim jam ſatis aliàs) nonnullis exemplis.

EXempla curationum Febrium Continuarum Proportionatarum, quas Cortex ad bonam frugem reduxit, plura retulimus, ubi *Subcontinuarum* etiam Malignantium, quæ non aliæ ſunt ab his, Hiſtorias deſcripſimus, quibus illuſtrata jam ſufficienter eſt ea pars noſtræ diſtinctionis, quæ ſtat pro Corticis oblatione; quandoquidem in illis caſibus Febrium continuitas erat per accidens introducta, & ſuperaddita præexiſtenti periodo. Modò caſus aliquot lubet deſcribere, ubi in Proportionatis, continuitatem eſſentialem cum accidentali tantùm periodo ſortitis, Corticis inefficaciam datum fuit experiri.

I. Corripiebatur in medio curſu proſperæ valetudinis *D. Comitiſſa Hyppolita de Savignanis Scappinella* Febre Tertianâ duplici Continuâ, quæ inter Proportionatas eſt omnium frequentiſſima. Cauſæ procatarticæ Febris hujuſmodi plurimæ fuerunt, tum in ratione victus, tum in violentâ corporis exercitatione. Illius Exacerbationes, licèt regulares, parum tamen conſpicuæ erant in invaſione, quæ ſinè ullo ſenſu frigoris, imò potiùs cum levi aliquâ incaleſcentiâ paulatim obrepente fiebat, tantùmque ſenſibilis circa ſtatum erat ipſa exacerbatio; quemadmodum tranſacto vigore notabilis erat ejuſdem remiſſio. Uti plethorica tractata eſt ab initio, ſemperque methodicè in morbi progreſſu hujuſmodi Ægro-

tans: quo toto tempore, ſpei ancipitis, atque metus identidem ſigna prodebat. In decurſu morbi inſtitit amantiſſimus Conjux exhiberi Corticem, memor, quòd eadem ex Tertianâ duplici Subintrante, imò Subcontinuâ acutiem veram acquirente, ope ejuſdem Corticis, ipſoque tunc etiam ſuadente, ante biennium evaſerat, ſorte, quâ diximus. Non ego aſſenſum præbui, reſpondens, Febrem hanc dubio procul excedere vires Corticis, neque me velle ſubire cenſuram vulgi, ſi citra ſucceſſum, etiamſi citra noxam, illum exhiberem. Acquievit ille dictis meis, maximè cum ſpoponderim, me non prætermiſſurum occaſionem, ſi quando eadem apparuiſſet. Vix tranſactâ decimâ quartâ morbi die, reddito nonnihil manifeſtiore Exacerbationum motu, ſed & inſimul gravioribus factis ſymptomatis, & ceſſante, quod antea apparuerat, ſudoris univerſalis rudimento, Capiteque demum ſatis gravato, cœpi timere, ne muneri meo deeſſem, ſi Corticem omitterem jam mihi propoſitum a Conjuge, & a clariore aliquantulùm Febris periodo indicatum, in circumſtantiis creſcentis periculi, & Naturæ feriantis ab omni motu critico. Sed, ne ſubirem calumniam in caſu carentiæ fauſti ſucceſſus, quoniam Febris ab ortu viſa erat eſſentialiter Continua, Chinam Chinam præſcripſi ſub formâ boli cardiaci, manè, & ſerò ſumendam. Duravit uſus illius ad aliquot dies; ſed æquè perſeveravit Febris de more increbreſcens. Cognito invalido Cortice, uſu illius abſtinui, curationem aliis remediis pro variâ morbi indicatione proſecutus; ſed fruſtra: mille namque ſupervenientibus diris ſymptomatis, videlicet, ſuppreſſione urinæ, nonniſi aſſiduâ ope catheteris per plures dies extractæ, & gangrænis hinc indè ſubortis, aliiſque ſuperadditis cruciatibus, die tandem morbi 27. obiit.

II. *D.*

II. *D. Lucretia de Sigoniis Agnana*, poſt contractum ex numeroſis geſtationibus, & ex frequentibus abortionibus, ſucceſſiviſque hæmorrhagiis, habitum corporis ſubtumidum, & decolorem, præter morem ſuæ floridæ conſtitutionis, imò, poſt ſuperatam non multò ante acutam ægritudinem, a quâ vix cœperat mediocriter reſurgere, recidit iterum in Febrem Tertianam Continuam duplicem, exacerbationes inæquales, & planè inordinatas habentem, ac inconſpicuè cum quodam tantummodo ſenſu caloris, & vomituritione irregulari recurrentes, exiguamque ſimul, ac pariter irregularem remiſſionem ſortitas; adeout potiùs mera Remittens, quàm vera Proportionata dici poſſet hujuſmodi Febris. Omni, quâ datum fuit, arte, cautelâ, & induſtriâ curata fuit. Seriem remediorum hìc perſequi, & indicationes eorum, foret inutile. Sat ſit pro re noſtrâ referre, quòd, poſt varias ambages, & plura exantlata Vitæ pericula, a die morbi undecimo, uſque ad decimum ſeptimum, Febris tandem, Continua licèt, cœpit ad notabilem remiſſionem redigi, & typo Tertianæ duplicis, uno die gravioris, altero levioris, perſpicuè diſtingui: quodque magis eſt notatu dignum, Exacerbatio ipſa, præſertim validior, aliquo frigore ſignabatur, in morem Acceſſionis Intermittentis. Per tres Circuitus completos, nempe per dies quinque, hunc motum obſervavi, nec tamen Corticem præſcripſi: imò Conjugi, qui aliàs eodem remedio convaluerat, illum proponenti, primis diebus obſtiti, ſperans vigeſimâ primâ die, ſi non ſolutionem morbi, ſaltem permutationem in meliùs. Sed res aliter ceſſit; tertia ſiquidem fortior Exacerbatio, utut ſuo frigore, levi quidem, ac horrore inſignita, ferocem ſe prodidit in ſtatu, & Ægrotantem malè vexavit. Quamobrem, tranſacto jam tertio ſeptenario, & rebus,

meliore licèt facie quò ad ſpeciem, in pejùs tamen ruentibus quò ad rem ipſam, Conjugi filiis onuſto morem gerendum duxi, promptâ Corticis præſcriptione. Peractum eſt id partitis vicibus, & doſi modicâ, ſed quæ Febrem debuerat ſiſtere: attamen jugiter perſeveravit, iiſdem pertinaciter recurrentibus, obſcuriore licèt motu, Exacerbationibus; quare, cum inanem experirer Corticis operam, poſtquam in ejus uſu ſufficienter perſtiti, ab eodem feriatus ſum, ad conſueta iterum remedia revertens. Cum verò nulla proficerent, vocatus eſt in conſilium *D.* quoquè *Davinius*, Ægrâ tamen ad extremum prope redactâ. Is, viſo graviſſimo Ægræ ſtatu, & intellectâ morbi ſerie, ultimiſque periodi Febrilis motibus, neque conſcius de Chinâ Chinâ oblatâ (oblitus ſiquidem fueram in tumultuariâ, & inutili Conſultatione, de hoc remedio inter tot alia diſtinctam mentionem facere) ad me converſus, dum egrediebamur domo Ægrotantis, quam ſolo fere prognoſtico dereliquimus, dixit, parum abfuiſſe, quin propoſuerit uſum Chinæ Chinæ, atque tantummodò abſtinuiſſe, eo quia a me, in illius oblationem proclivi, nullam de eâ mentionem factam fuiſſe obſervarat, ne per modum quidem dubitationis, cum tamen cæteroqui remedium tentari poſſe videretur, niſi Ægra jam foret ſuo Fato propinqua. Narravi propterea, quæ immemor ſubticueram, quæque incaſſum tentaveram, refundens omnem culpam in ipſam naturam Febris ab ortu Continuæ. Suſpicatus tamen ſum inſuper de aliquo Uteri vitio organico, ſive alterius Viſceris infimi Ventris, puta, Pancreatis, aut aliarum Glandularum Meſenterii; ſed hujuſce ſuſpicionis nonniſi remota indicia, nulla verò proxima, aut immediata mihi præluxerant. Vixit illa per duos adhuc, vel tres dies, irritiſque omnibus,

quæ

quæ adminiſtrare licuit, remediis, die morbi 33. deſiit vivere.

III. Clariùs adhuc inefficaciam Corticis in Febribus Continuis ab ortu, & per accidens periodicis, patefaciet ſequens caſus, cujus compendiaria quidem, ſed per ſingulos dies diſpoſita ſeries hìc exhibetur. Egregius, Claruſque Adoleſcens *D. Antonius de Roncaleìs* æſtate anni 1709. correptus eſt Febre, quæ cum nullo rigore, aut frigore illum invaſit. Habita eſt pro Ephemerâ, ut quæ poſt 24. horas plurimùm remiſit; ſed paulò poſt, ſecundâ nempe die, circa veſperas iterum recruduit, pariter ſinè frigore, ſed cum vomitu, & ſtomachi angore, Tertianæ incipientis ad inſtar, & per dies pares ſe ſe moventis. Protrahitur Febris per totam tertiam diem æqualiter intenſa, & ſinè ullâ exacerbatione. Exhibetur eâ die Ol. Amygd. dul. ad unc. iv., ſubſequiturque modica dejectio bilioſa, nec ampliùs redit vomitus, vel angor ſtomachi. Quartâ die manè adhuc intenſa eſt Febris contra expectationem; quare ſanguinis miſſio, quæ cæteroqui ſtatuta erat, ob id ſuſpenditur, ejuſque loco offertur cibus, ob metum exacerbationis, citioris futuræ creditæ, reſpectu habito ad ſecundam diem. Et revera circa meridiem quartæ diei validè exacerbata eſt Febris, ut ſuſpicatus fueram: quod Ægrotanti anſam dedit, ut a me avidè ſtatim Corticem expeteret, quem ſciebat plurimis graviter febricitantibus opem tuliſſe; ſed, cum reſpondiſſem, Remedium illud non ſatis aptari huic Febri, acquievit ille quidem, ſed animo turbatus eſt, illique propterea ſpopondi, me oblaturum Corticem tempore opportuno, quotieſcumque Febris remedium admitteret. Quintâ interim die manè miſſus eſt ſanguis, remiſsâ aliquantulùm Febre. Veſpere ſubſecuta eſt Exacerbatio, obſcura quidem dum fieret,

ret, ſed paulò poſt manifeſta. Fuit hæc omnium leviſſima, præter expectationem. Sextâ die manè admodum remiſſa eſt Febris, Ægerque viſus eſt ab apyrexiâ non admodum diſtans. Succeſſit ante meridiem Exacerbatio cum levi, brevique extremorum perfrigeratione. Tunc credidi, Febrem diſponi ad acquirendam naturam, & motum Cortici obſequentem, ſi opus fuiſſet offerre; de quo tamen ut certior fierem, & remiſſionem illius Exacerbationis, & motum alterius correſpondentem ſolicitus expectabam. Modicè intenſa ea fuit: cum tamen eſſet in ſtatu, circa veſperas Æger animo deliquit citra cauſam manifeſtam, Febriſque ultro protracta eſt. Septimâ die, perſeverante Febre, nec alvo ſatis fluente, præſcribitur clyſter ex Lacte, & Saccharo, quem diutiùs retinet, ægrè fert, ac tandem reddit, ſummè bilioſa, ac ſpumoſa dejiciens, & animo rurſus delinquens, dum ſedens alvum exonerat. Poſt meridiem, durante adhuc ultimâ exacerbatione, frigidiuſculè ſudat cum pulſu minuto, & celeri. Propterea, rebus in præceps ruentibus, & reſpectu habito ad prægreſſas Febris periodos qualeſcumque, confeſtim exhibetur Cortex ad drach. ij. ſs. Octavâ die manè exhibetur iterum ad drach. j. ſs.; utrâque tamen vice ſinè fructu: ſequitur ſiquidem pari paſſu Febris, ac ſudatiuncula ſubfrigida. Veſpere videtur pulſus tantillùm reſurgere, ſed parum: quamobrem circa finem octavæ iterum præſcribitur Cortex ad drach. ij. Nonâ verò, ne quicquam intentatum relinquerem pro ſalute Adoleſcentis, plurimis nominibus mihi cariſſimi, eundem Corticem (quoniam aliunde non erat ſperabile auxilium) per clyſterem adminiſtrari juſſi ad drach. v., ſed ſemper incaſſum; in fine ſiquidem ejuſdem nonæ diei frigidè ſudans, e vivorum ſtatione ſublatus eſt.

IV. De-

IV. Denique decumbebat Mutinæ ex non levibus animi pathematis *D. Ludovicus Maggius* Canonicus Carpenſis ſexagenarius, gracilis, & delicatulus. Febris, quâ detinebatur, Tertianæ duplicis Continuæ regularem typum ſervabat. Et cum in eâ æquè eluceſceret ratio continuitatis, ac ratio periodi, utra pars prævaleret, haud potui dignoſcere: cum tamen admodum ſenſibilis eſſet ſtatis horis quotidie remiſſio, Subintrantem potiùs, quàm merè Remittentem, Proportionatam hanc ſuſpicabar. Progrediente nonnihil morbo, cœpere admodum obſcuræ fieri exacerbationes, & remiſſiones, quæ priùs ſatis patenter ſe ſe prodebant. Metuens ego proinde, habito reſpectu ad virium imbecillitatem, & tenuitatem pulſus, ne Æger, conſuetis licèt ab initio jam ſatis methodicè tractatus remediis, impar progreſſu temporis evaderet ferendo morbo, in dies creſcenti, decrevi Corticem illi præſcribere manè, & ſerò ad drach. ſs.: ex cujus remedii uſu, ad paucos dies continuato, omnis planè ſublata eſt exacerbatio Febris, reſtitante tamen jugiter tenui illo, ſed tenaci, ejuſdem filo, quod pariter ante uſum Corticis, tempore quoquè majoris remiſſionis, ſuperſtes eſſe conſueverat. Verè tam exiguum erat illud, ut vix nomen Febris mereretur: quare Æger ipſe, ſanum ſe reputans, inſtabat, ut eum dimitterem ad patrios Lares. Illi tamen annuere non potui, quia nondum extinctum noſcebam incendium, cujus fomes alter adhuc vigebat. Uno verbo: poſtquam per aliquot dies ſatis vegetus viſus fuit, paulatim illi cœpere atteri vires, cœpit vox clangoſa fieri, oculi rubore, ac lippitudine quâdam perfundi, ſomnus diuturnus, & intempeſtivus, placidus licèt, ac levis, caput obruere, & Ipſe tandem vix febricitans, nec ſe febricitare noſcens, aut credens, inſenſibiliter deficere. Quod demum

planè

planè contigit circa vigeſimam quartam, ni fallor, morbi diem, quâ placidè, & ſinè ullo doloris, aut moleſtiæ ſenſu, perpetuò quievit, me in poſterum relinquens ancipitem de uſu, & virtute Corticis in hujuſmodi Febribus Periodicis, quæ ſimul ſtabilem quamdam, fixamque, utut levem, continuitatem ſunt ab exordio ſortitæ. Opinor equidem, ut ingenuè loquar, quòd ille valde citiùs obiiſſet, ni ſumpſiſſet Corticem; Febris namque, penſitatis penſitandis, ſatis ſe prodebat pro Corruptivâ cruoris, & Individui; ſed æquè cenſeo, quòd, dum abſorpto fermento extraneo, quotidie influente, ſublata eſt effervefcentia periodica, ita & ſublata ſit occaſio, etſi periculo plena, ipſi cruori, ſe forſitan (ſi per moderatam effervefcentiam licuiſſet) ſe defæcandi in progreſſu (quod tamen præ imbecillitate Ægri minimè videbatur ſperandum) ab impuritatibus, in eodem ſtabili contubernio præexiſtentibus, a quibus poſtmodum, per ſepultam quamdam, & inconſpicuam ebullitionem, citra ullam deſpumationem effervefcentibus, ultima tandem, æquè ac ſi Cortex fuiſſet omiſſus, Ægrotanti illata eſt clades.

Ex his Caſibus ſelectioribus, & ex aliis nonnullis, quos poſſem adducere, imò & ex quibuſdam allatis inter infauſtos, Libro 3. Cap. 5. recenſitos, ſatis conſtat, quàm incertus ſit, & ſæpe quàm inutilis uſus Peruviani Corticis in illis Continuis Proportionatis, quibus plus ineſt de naturâ Febris Continuæ ſimpliciter Remittentis, & per accidens periodicæ, quàm de naturâ Subintrantis, ac Periodicæ, & per accidens tantùm continuæ; Febris enim quò magis recedit ab Intermittente, & accedit ad Continuam, eò magis ſe ſubtrahit actioni Corticis, atque adhuc eò magis, quò magis continuitas illius accedit ad æqualitatem intenſionis, atque tenoris.

Eam

Eam ideo mihimetipſi metam poſui, quam in ſuperioribus per extenſum explicui, circa uſum illius in Febribus Proportionatis, meâ qualicumque fretus experientiâ, cui aliquam, craſſiuſculam licèt, conatus ſum adaptare rationem. Cæterum, ſi cui lubeat ulteriùs experiri, experiatur; puto quidem ſinè noxâ, ſed & puto ſinè fructu, ſaltem ſenſibili: quamvis me non lateat, nonnullos, Febribus Proportionatis, de naturâ Remittentium potiùs, quàm Subintrantium, laborantes, & Cortice tractatos, feliciter convaluiſſe, ſed exacto tantùm Acutorum curſu; cujus rei, præter Auctorum teſtimonia, plura ipſe poſſem adducere exempla. At China China, ut pluriès ſum faſſus, propter excellentiam ſuam habet hoc præjudicium in exiſtimatione meâ, ut, cum ſoleat, ubi convenit, non modò ſemper prodeſſe, ſed & citò, & manifeſtè, eo ipſo, quòd citò, & manifeſtè non profuit, minimè credatur a me ullo pacto profuiſſe, ad differentiam aliorum plurium remediorum, quæ cum, nec citò, nec manifeſtè (utinam aliquo ſaltem modo) prodeſſe ſoleant, etiam tunc creduntur profuiſſe, cùm non profecerunt, dummodo res, etſi forſan aliunde, benè ceſſerit. Quos tamen protuli infauſtos eventus, non protuli, quaſi cladem illorum Cortex intulerit, & quaſi alii felices non proſtent, ad ſalutem, ſed non citam, ut dixi, pendente uſu Corticis, perducti: verùm lethales conſultò ſelegi, ut oſtenderem, illum aliquando certò in deſcriptis circumſtantiis ſatis non profuiſſe, quod æquè certò oſtendi non poſſet in caſibus exitum felicem ſortitis, dum talis exitus oblationi Corticis (etſi tardiuſculè tantùm, non verò celeriter, ut in Intermittentibus aſſolet) ſucceſſiſſet. De reliquo, ſicuti poteſt Medicum decipere Febris Proportionata, a prædominio Remittens ſimpliciter, ſub ſpecie

Febris

Febris, a prædominio Subintrantis, & videri Cortice ſanabilis, licèt revera non ſit, ut in relatis poſtremò caſibus, ita poteſt decipere Proportionata, Subintrans a prædominio, ſub ſpecie Febris, a prædominio ſimpliciter Remittentis, ac videri ex iis, quæ ſunt Cortice inexpugnabiles, & tamen revera eodem Cortice nonnunquam curari; quod non ſemel mihimetipſi contigit, hâc in re quandoque minùs planâ cæſpitanti. Ideo, ubi prædominium Continuitatis ſit minùs perſpicuum, ſitque ex unâ parte locus rationabili dubietati, an Febris Proportionata ſit Cortici ceſſura, nec ne, & ex aliâ parte ſit rationabilis ſuſpicio de aliorum remediorum invaliditate, minimè improbare poſſum animoſitatem Medici, qui, ſpretis Detractorum calumniis, innoxium medicamentum, etſi tunc vigoris ob circumſtantias incerti, tentare velit.

Caveat tamen in hoc, ne ſibi aduletur, tribuatque remedio plus quàm par ſit, ſi res ex voto ſucceſſerit; ſed videat, num illi, an aliis remediis, vel Naturæ adſcribenda ſit ſanitas; facillimum quippe hìc eſt incidere in Paralogiſmum appellatum, *Ex non causâ ut causâ*: Sicuti enim non valet hæc illatio -- *Æger tandem mortuus eſt ſumpto Cortice; ergo propter Corticem* -- ita neque valet hæc alia -- *Sanatus tandem eſt ſumpto Cortice; ergo propter Corticem* -- ad ſummum enim inferri poteſt -- *Ergo Cortex non obfuit Curationi*. Sanitas autem, quando a Cortice verè procedit, facilè dignoſcibilis eſt ex inſolitâ, quâ acquiritur, celeritate; non ſic in aliis caſibus. Si quid ergo certi quis diutiùs obſervet in hâc materiâ, quod ipſe non ſatis obſervarim, facto priùs, ut decet, ſerio, ac diligenti examine, in publicam demum utilitatem fideliter referat. Id forſan aliquando nobis ſperandum a Doctiſſimo *Lanciſio*, ut ju-

vat

vat conjectare ex paragrapho Epiſtolæ Illius ad me conſcriptæ, quem retuli jam Lib. 2. Cap. 8. in Schol. ad *Mortonum* num. 4., quandoquidem modò certior ſum factus, Virum hunc Ampliſſimum nondum ſuas edidiſſe, quas ibidem recenſuit, circa hanc materiam Obſervationes, ut, illas edidiſſe, ex eâdem Epiſtolâ falsò fueram ſuſpicatus.

Hallucinationi meæ haud multùm abſimilis ea fuit, quæ nuperrimè, ut ſubaudio, occupavit nonnullos, quibus viſæ nunquam fuere *Conſtitutiones Epidemicæ Mutinenſes*, olim a *Cl. Ramazzino* conſcriptæ, exordio ducto ab anno 1690. ad uſque annum integrum 1694: quæ ſanè hallucinatio, quoſcumque corripiat earundem Diſſertationum ignaros, mihi dubio procul apud hos notam hominis toto hoc Tractatu parum veridici ſtatim inuret. Putarunt ergo hi, falsò licèt, eundem *D. Ramazzinum*, tunc apud nos Medicinam facientem, in iiſdem Conſtitutionibus ſuis argumentum meum (quod ego Medicis Noſtratibus ante annum 1695. nedum intactùm, ſed & ignotum aſſerui) aliquo ſaltem modo tractaſſe; idque illis viſum eſt poſſe deduci ex iis, quæ Vir iſte Cl. prodidit in Eruditiſſimâ Diſſertatione ſuâ recèns editâ *De Contagioſâ Epidemiâ, quæ in Boves irrepſit*, ubi, de Chinâ Chinâ verba faciens, meorumque interim aſſertorum veritatem propriâ auctoritate confirmans, hæc habet. *Equidem hoc præſidii genus in febribus periodicis miranda præſtat, ac præſertim in tertianis intermittentibus malignis, quæ in ipſo impetu acceſſionis, ægros interdum necant, quarum febrium in Conſtitutionibus meis epidemicis Mutinenſibus mentionem habui; hoc enim febrifugum, fermentum illud malignum, ſive penitus reſtinguit, ſive ita enervat, ut periculum illud tollatur, ne æger in ipſo febris acceſſu intereat.*

Tex-

Textus autem hujuſmodi ſenſus, nec eſt, nec eſſe poteſt, quantumvis eſſe credatur, aut videatur, Auctorem hunc promulgaſſe in Conſtitutionibus ſuis Epidemicis, aut eo tempore noviſſe, *Corticem Peruvianum miranda præſtare in Tertianis malignis Intermittentibus, quæ in ipſo impetu acceſſionis ægros interdum necant*, quales reapſe ſunt, quas deſcripſit olim *Mercatus*, mox *Mortonus*, & ego tandem. Ibi enim de iſtiuſmodi Febribus verè nec egit ille, nec mentionem fecit, cum vix obiter innuerit, in Tertianis Febribus *diuturnis*, & *contumaciſſimis* a ſe deſcriptis, quæ *utplurimum* (ſunt ejus verba) *citra malignitatis ſuſpicionem* populariter graſſabantur, *malignum quid nihilominus aliquando etiam adfuiſſe*, vel eas, *cum protractiores erant, in malignas nonnunquam degeneraſſe*; ſubdens inſuper, quòd *præ multitudine hominum decumbentium, pauci extincti fuere, ac potiùs ex diuturnitate morbi, & frequentibus recidivis, quàm ex Febris vehementiâ ſuccubuere*. Sed quotieſcumque etiam ex vi paucorum verborum, quæ ſupra recenſui, mentionem aliquam de Perniciosis noſtris ipſum implicitè habuiſſe quiſpiam contendat, quod parum refert; tantùm tamen abeſt, ut Corticem Peruvianum in iis Febribus, imò in ullis primæ *Conſtitutionis*, ſeu *Diſſertationis anni* 1690. (quæ potior eſt in hac materiâ) commendarit, ut contra aſſeruerit, eundem Corticem in illis omnibus *inſalubrem* planè, *doloſum*, ac *noxium* extitiſſe, quemadmodum latè videre eſt num. xv. & num. xxxxvii. ejuſdem Conſtitutionis. Et propterea illud remedium in *Quartanis* dumtaxat, ac *Diuturnis* Febribus, & quidem *in calidis tantùm, ac ſiccis conſtitutionibus*, cùm *temporum*, tum *humorum*, minimè verò *in frigidis, & humidis*, generaliter uſurpari poſſe, ac revera anno 1691. ad eaſdem *Quartanas*, & *diuturnas* Febres fuiſſe feliciter uſurpatum,

prodi-

prodidit in ſolâ Conſtitutione ejuſdem anni 1691 num. xxxiv. circa finem, & num. xxxvii.: quemadmodum parum utiliter, aut cum detrimento adhibitum fuiſſe in *Lentis* Febribus, Peticulari malè judicatæ ſuccedentibus, retulit in Conſtitutionibus annorum 1692. 93. & 94. num. xxxii. & num LVI. Quæ cum clariſſima ſint, & proſtent cuique, non eſt, quòd quiſquam, niſi cohærenter ad ea, textum allatum velit interpretari, quaſi nempe dicat Auctor ingenuus in confirmationem aſſertorum meorum, ut conjeci (utque fas eſt credere de Amico, imminentis editionis Tractatus mei optimè conſcio) quaſi, inquam, dicat -- Sibi *modò* notum eſſe, Corticem Peruvianum miranda præſtare in Febribus Periodicis, & præſertim in Tertianis Intermittentibus malignis, quæ in ipſo impetu acceſſionis Ægros interdum necant: cujus generis, aut naturæ Febrium, aliquo modo participes dici poſſe, putat nonnullas earum, quas deſcripſit in primâ ex Conſtitutionibus ſuis, licèt tunc ad illas eundem Corticem parum ſalubrem crediderit, talemque ſe reperiſſe, eâ ſaltem conſtitutione, perſuaſum habuerit.

Atque his quidem ita ſe habentibus (ut ad rem noſtram reditus fiat) ne, quæſo, dedignetur perpendere quiſquis plurima, a nobis circa praxim hujuſce remedii haud ſatis forſan in anteactis dilucidata, in clariorem lucem, ut optandum eſt, aggrediatur evehere, ne, inquam, dedignetur perpendere, quâ diligentiâ, quâ cautelâ, & examine, item quàm longâ, & accuratâ experientiâ ſibi ſit opus, priuſquam quidquam certi valeat decernere. Quamvis enim ſupra laudatus Vir poſt repetitam, & firmam, ut illi tunc viſum, plurium annorum obſervationem, & experientiam, uſque ad totum nempe annum 1694., tam trepidanter, tam reſtrictè, imò

non

non rarò tam ſiniſtrè, fuerit opinatus de Cortice in Conſtitutionibus ſuis (licèt, ut verum fatear, etiam ſic ſentiens eminuerit velut inſignior Corticis fautor inter omnes, quotquot tunc aderant, & in hanc uſque diem perſtitêre in hâc Urbe, Medicos) quamvis, inquam, tam ſcrupuloſè tunc fuerit opinatus de Cortice; factâ nihilominus progreſſu temporis animadverſione magis exactâ, admodum diverſimodè ſenſit. Etenim, perſpectis paulò poſt, ac præſertim anno 1696. illius viribus, cùm ſcilicet ego ipſe, cæteroqui proximè periturus, remedium ſimul, ac ſanitatem uno hauſtu potavi, eodem *D. Ramazzino* ſpectante, atque calculum ſuum apponere non renuente, cognitâque pariter in aliis caſibus haud minoris momenti tanti medicaminis efficaciâ, ut proſtat in Hiſtoriis meis pag. 428., & ſeq., pag. 182., & pag. 563., his, inquam, omnibus ab eo ſatis perſpectis, aliiſque deinde, ut reor, ex propriâ praxi depromptis, longè majora, & longè magis favorabilia ſcripſit Ille de hoc celeberrimo Febrifugo. Sic in *Orationibus*, ſeu Proluſionibus ſuis in Patavino Athenæo ſubinde habitis, & typis editis, ac ſignatè in *Primâ*, *Tertiâ*, & *Septimâ*, ut & in nuperrimâ Diſſertatione *De Contagioſâ Boum Epidemiâ*, tam latè, tamque magnificè locutus eſt de virtute illius, velut cujuſdam *remedii planè divini*, *quod quolibet*, ut inquit, *anni tempore, in quâcunque regione, ætate, ſexu, temperamento, ad Febres periodicas exterminandas miranda præſtet*, ut, poſthabitâ in concurſu recentioris, certioriſque palàm repertæ (neque enim aliud poteſt inferri) priore experientiâ, minimè veritus ſit, ſuam quadantenus mutare ſententiam, *more ſcilicet Magnorum Virorum* (ut de Hippocrate ajebat Celſus) *& fiduciam magnarum rerum habentium*. Utinam verò ipſum aliquando imitentur ii, qui non ſatis adhuc experti, in veritatis tamen injuriam,

& in

& in damnum publicæ utilitatis, expreſsè ſunt oblocuti de Cortice, ut & ii, qui, favore illius nimiùm præoccupati, nimia pariter, ac ſæpius inania, præcoci calamo ſcripſere hactenus, vel poſthac ſcripturi ſunt de eodem. Sed tam laudabilis animi candor raro viſitur, ut qui datus eſt tantùm *Magnis ingeniis, multaque nihilominus habituris; nam levia ingenia, quia nihil habent, nihil ſibi detrahunt:* quamvis id revera Viros omnes cultos deceret, ac benè moratos, *in eo præſertim miniſterio* (omnia ſunt verba ejuſdem Celſi) *quod utilitatis causâ poſteris traditur, ne qui decipiantur eâdem ratione, quâ quis ante deceptus eſt.*

CAPUT V.

Proficuus aſſeritur Peruvianus Cortex, primò *ad Febres Complicatas vulgatiores, puta, Hemitritæos &c.,* ſecundò *ad Lentas, præſertim Puerorum, Hecticas abuſivè dictas. Confirmatur exemplis poſtrema hæc aſſertio. Demum ad Febres ſingulas indigitandas, quibus utilis eſt China China, & quibus non, univerſalis earum Categoria, & varia inſimul metamorphoſis, Corticem modò admittens, & modò reſpuens, iconicè exprimitur, ac explicatur.*

OMnes dari, vel eſſe poſſibiles, quas tradiderunt Antiqui, Febrium Complicationes, haud facilè admiſerim; dari plurimas, haud facilè negaverim. Juxta illos, complicari poſſunt Febres Putridæ dictæ cum non Putridis, ut, quando Febris periodica Hecticæ copulatur in Tabidis; quod paſſim videmus. Item commiſceri poſſunt Putridæ cum Putridis: & hoc pluribus modis, nempe, vel per Complicationem Continuarum cum Continuis (atque hæc, quam *Fernelius* vocat potiùs Confuſionem Fe-

brium, quàm veram Complicationem, reapſe mihi videtur confuſio, non modò Febrium, ſed & quodammodo intellectuum) vel per Complicationem Intermittentium cum Intermittentibus, tum ejuſdem (quod facile) tum diverſæ ſpeciei (quod non ita facile) vel denique per implicationem Intermittentium cum Continuis: & hìc quoquè aliqua fortaſſe contingit hallucinatio. Inordinatæ ſiquidem Febrium, præſertim Intermittentium, mox & Proportionatarum, reduplicationes ſæpe Medicis imponunt ſpecie Hemitritæi, ſeu Semitertianæ, alîuſve conſimilis Monſtri, ne dicam cum nonnullis, Chymeræ. Ex oppoſito ea, quæ nonnunquam viſitur in typis inordinatis Febrium nunquam deſinentium ordinata viciſſitudo, itaut ſtato ordine, quandoque bis in die, quandoque unâ die bis, & alterâ ſemel, adeòque ter intrà duos dies, Febris recrudeſcat, itemque non multò poſt unam invaſionem, nova reduplicatio ſuccedat, iſta, inquam, viciſſitudo, & alia quævis conſimilis, in praxi non ſemel obvia, tollere videtur perpetuæ, qualem nonnulli reputant, impoſturæ ſuſpicionem. Datis itaque ad abundantiam (quidquid ſit de veritate rei) ut poſſibilibus combinationibus Veterum ante memoratis, vel ſaltem earum plurimis, facile eſt ex dictis colligere, quid de ſingulis ſentiendum ſit quò ad uſum Corticis in iiſdem.

Si enim commiſceantur Putridæ cum Hecticis, diximus jam, experientiâ duce, illas per Corticem non ſubmoveri, vel, ſi leniantur, aut quoquo modo ſiſti videantur, hoc non impedire, quò minùs Ægrotans tabe conſumptus ſuo tempore ad interitum ruat.

Si poſſibile ſit complicari Putridas Continuas cum iiſdem pariter Putridis Continuis, certum eſt, quòd, ſi ambæ, vel etiam alterutra ex illis (cujuſmodi duorum caſuum

caſuum proſtat icon in Arbore noſtrâ, datâ eorum poſſibilitate) ſi, inquam, ambæ, vel alterutra ex illis ſit de Continentium ſtirpe, Cortex non proderit: ſi verò fingantur duæ Continuæ Proportionales, ſuſpicandum meritò eſt, ne parum prodeſſe poſſit adversùs duos hoſtes remedium, quod uni ex illis ſæpe non ſufficit; vix enim perceptibile eſt in caſu poſito, quòd in maſsâ ſanguineâ non ſit tale (ſive præexiſtens, ſive noviter cumulatum) taliterque radicatum fermentum, ut vires Corticis eludat, etiamſi aliqua extranei cujuſdam accedat portio, cæteroqui eodem Cortice domabilis.

Quòd ſi Complicatio ſit Febrium Intermittentium cum Intermittentibus, ſive illæ dicantur eſſe diverſæ, ſive ejuſdem ſpeciei (in quâ lineâ octo ſimul Tertianas in eodem Ægro dari poſſe, *Caprilius* non dubitavit aſſerere) extra dubium eſt, illis quomodolibet commixtis, ac, per varios ſubintrantium, ſeque mutuò, ac diverſimodè excipientium paroxyſmorum recurſus, Continuis per accidens factis, Peruvianum Corticem ſtrenuè opitulari, ac ſi forent disjunctæ, atque diſcretæ: dummodo non eò uſque ſinantur progredi, ut jam continuitatem eſſentialem, ac fixam, & in maſsâ ipsâ ſanguineâ ſtabiles radices agentem, acquirant, aut acquiſierint.

Major difficultas verſatur circa complicationem Intermittentium cum Continuis, non Continentibus quidem, quæ, quoquo modo adſint, vim Corticis ſolent enervare, ſed Proportionatis: cujuſmodi eſſe dicuntur Semitertiana, aut Hemitritæus, cùm ſcilicet Tertianæ Continuæ Quotidiana Intermittens, vel Tertianæ Intermittenti Quotidiana Continua copulatur. Circa hanc rem, quæ non æquè explicatur ab omnibus (cum aliqui ex Continuis ſymptomaticis, & Inflammatoriis, ſimul ac ex Intermittentibus Hemitritæos componant, alii ex

 variis,

variis, & inæqualibus Intermittentium tantummodo commixtionibus) fateor, me quoquè non parum hæſitare, & probabiliter credere, famoſam hanc Febrem eſſe de Tertianarum Intermittentium, multiplicium tamen, puta duplicium, vel triplicium genere, quæ in hâc Febris ſpecie ſuas adeò frequenter repetunt Acceſſiones, ut illam, non modò crebris rigoribus, & horroribus ſuis reddant toto decurſu Horridam, ſive Horrificam, verùm etiam tali intenſione aſſiduè præditam, ut ſimul de genere Continuarum ab ortu eandem repræſentent. Et revera, tam facile eſt, ut, licèt Continua ſuâpte naturâ orta non ſit, talis tamen ob rationes recenſitas evadat, ſimulque Maligna, & ſæpiſſime lethalis, noſtræ aliquando Subcontinuæ malignantis adinſtar, ut non prorſus immeritò ex Continuâ, & Intermittente quodammodo conflata dicatur.

Si itaque Hemitritæus, aut Semitertiana verè procedat, ut ſuſpicor, ex Tertianâ Intermittente multiplici (Veteribus ipſis, ſaltem aliquibus, non planè diſſentientibus) ſive ex crebro, & æqualiter inæquali fermenti Tertianam producentis influxu, patet, quòd activitas Corticis validè, citò, ac frequenter oblati, par eſt morbo vincendo, dummodo id fiat, antequam Febris eſſentialem continuitatem acquirat, quod in enarratis circumſtantiis proximè imminet. Cæterum, quæ primis diebus apparet in Complicatis hujuſmodi Febribus continuitas, ſæpe non eſt eſſentialis, qualis creditur; idque conſpicuæ pulſuum concentrationes, identidem contingentes, palam teſtantur. *Quamvis Febres quædam* (inquit ſatis appoſitè hoc loco *Sennertus*) *continuæ videantur, ſi tamen ſæpius fiat pulſus contractio, illa novi paroxyſmi, novique materiæ motus indicium eſt*. Ob hoc igitur in Semitertianâ, ſic dictâ, Corticem opportuno tempore exhibendum

dum cenſeo, & datâ occaſione nonnunquam fidenter exhibui: nec de felici ſucceſſu inexpertus loquor.

Si verò, juxta communiorem Antiquorum, Febrem iſtam ex Continuâ Proportionatâ, & ex Intermittente prognatam, quis velit, cum in illâ duplici titulo prævaleat natura Febris Intermittentis, aut Periodicæ, & minore parte concurrat in eam natura Continuæ (ipſa ſiquidem Proportionata continua participat aliquo modo de ratione, ac fermento Febris Intermittentis, ut diximus) major eſt probabilitas, quòd in eâ debeat eſſe proficuus, quàm inutilis Cortex, dummodo ille viriliter, ac tempeſtivè offeratur: niſi videlicet jam Febris Intermittens, crebris, & ſubintrantibus reduplicationibus ſuis, ipſi Continuæ, ejuſve præexiſtenti fermento, ſuppetias contubernales attulerit, ipſius præexiſtentis fermenti naturam adeptas; vel niſi id fuerit jam ſubortum, quod non raro aſſolet, & quod ad Semitertianæ generationem concurrere, autumat idem *Sennertus*, fretus auctoritate *Spigelii*, & aliorum, videlicet, niſi aliqua lateat in imi Ventris viſceribus inflammatio, quæ Febri, cæteroqui Intermittenti, fixam continuitatem adjungat. Febrem ſiquidem Semitertianam, cenſet ille (ſuntque ejus verba) *ex Febre Primariâ, & Symptomaticâ componi, & primò quidem naturâ ſuâ Intermittentem Febrem eſſe, cui poſtea continuus calor accedit ex inflammatione Ventriculi, Inteſtinorum, & vicinarum partium:* quo caſu, niſi Cortex propinetur priuſquam fiat inflammatio, actum eſt; cum hujuſmodi Febris, & ex hoc capite, & ex more ſuo, ſit pravæ ſupra cæteras indolis, itaut, non modò maligna, verùm, & epidemica, & contagioſa, & lethalis, præ aliis meritò reputetur, unde illud *Q. Sereni*

Mortiferum magis eſt quod Græcis Hemitritæum
Vulgatur verbis ——

Exempla tamen curationum Hemitritæi, etſi adeò periculoſi, uſu Corticis abſolutarum, exhibet, ut aliàs diximus, *Badus*; item & *Reſtaurandus* Capite peculiari — *De Curâ Hemitritæi per Chinam Chinæ*, ubi animadverſione dignum eſt Scholium *Cl. Nigriſoli* circa Febres hujuſmodi Complicatas; quæ omnia conſulat Lector, noſque a longiore circa hanc materiam eximat morâ.

Quò ad ſecundum in titulo propoſitum, nempe, an China China conveniat Febribus *Lentis*, & Puerorum Hecticis, ſaltem abuſivè dictis, diſtinguere oportet Lentas, quæ de genere Symptomaticarum, ac Continentium ſunt, & quæ ſunt de genere Intermittentium a radice, ac proinde Eſſentialium, quemadmodum utraque ſpecies diſtincta eſt in Arbore infra poſitâ. In primo enim caſu Corticem non congruere, ſeu ſaltem non ſufficere, jam ſatis conſtat ex pluries dictis. In ſecundo verò caſu nullus dubito, quin conferat, ſaltem utplurimum (quantùm novi in praxi) imò, quin abſolutè conveniat, uſquequo in Lentis hujuſmodi aliqua ſubcernitur originariæ periodi umbra, ut explicitè monet *D'Acquin*, qui egregiè præ cæteris ſphæram activitatis remedii paucis diſtinxit, ac circumſcripſit; quare etiamſi, rebus nimis ultro provectis, per accidens China China fortaſſe non proſit, attamen fidenter dico, quòd rationabiliter, & tutò exhibetur; quoniam convenit naturæ intimæ ipſius Febris. Quamobrem, pro ſtatuendâ oblatione illius, ſufficit dignoſcere Lentam a fermento Intermittentium pendentem, & gravibus viſcerum vitiis (inter quæ non connumero vulgares obſtructiones) minimè copulatam, ſufficit, inquam, dignoſcere illam a Lentâ, ex radice Continentium Symptomaticarum, & ex gravibus viſcerum læſionibus, pullulante. Hoc autem unicuique in arte verſato non admodum difficulter vi-

detur poſſe innoteſcere ; quandoquidem ex ipſius Ægrotantis relatu poteſt quilibet doceri , num Lentam illam diuturna Intermittens præceſſerit , & ex ſeipſo cognoſcere (poſito, quòd Hecticam veram a meris Lentis diſcernat) an aliqua in Lentâ hujuſmodi obſervari poſſit incrementi , & decrementi qualiſcumque nota : illius quidem per unguium v. gr. livorem temporaneum , ne dicam , perfrigerationem : iſtius verò , per interpolatas v. gr. , nocturnaſve ſudatiunculas , vel per alia quælibet obſcura ſaltem periodi indicia . In quibus circumſtantiis , aliiſque ſimilibus , ſi Febris Intermittens , ſive duplex , ſive triplex , ſive alterius compoſitionis præceſſerit , imò aliquando (præſertim in Pueris) etiamſi non præceſſerit , ſed præceſſerit Febris Continua , dummodo tamen in Lentâ ſuccedente appareat levis aliqua imago periodi , Cortex exhibendus eſt cum ſpe boni exitus , ſi non certâ , ſaltem probabili, & omnis ſuſpicionis experte . Quod intelligendum eſt etiam, quamvis Febris diuturnitas Cachexiæ rudimenta ſimul induceret , habito tamen aliquo ad hujuſmodi circumſtantiam reſpectu , ſimulque habitâ conſideratione , quòd a Cachexiâ ipsâ ortum , aut fomitem Febris non trahat : tunc enim referenda eſſet ad Lentam Symptomaticam , vires Corticis eludentem . Hâc conditione abſente , & concurrentibus reliquis antedictis , Cortex in Lentâ ipsâ non ſinè ſpe propinandus.

Idem dicendum de Lentis illis , quæ Pueros peculiariter , vel ex prægreſſis Intermittentibus , vel ex ſimplici etiam *Adephagiâ* , ſeu ingluvie obſidere ſolent , & *Hecticarum* nomine *abuſivè* audiunt ; nam, præterquamquod ab Hecticis veris videtur excipere Hippocrates ætatem infra completos pubertatis annos conſtitutam, experientia ipſa ſolet oſtendere , Febres iſtas a crudita-

tibus genitas, ad Cachexiam ſæpius, quàm ad maciem, Hecticæ veræ ſequacem, deducere: etſi, eas cum macie quoquè conjungi, nequaquam inficier; quo caſu, ſi macies ad conſpicuum gradum perducta ſit, Corticis effectus valde incertus redditur; non tamen ideo ſemper ejus uſus omittendus. Quamobrem in iſtis Puerorum Lentis, ſive ex præcedentibus Periodicis, ſive ex nimiâ voracitate, & ciborum ingurgitatione procedentibus, videtur peccare, vel fermentum Intermittentium, vel materia aliqua ejuſdem farinæ, vel ſaltem analoga, quæ ab uſu Peruviani Corticis, poſt univerſalia congrua propinati, correctionem non levem poteſt recipere, ut non ſemel uſus me docuit, utque meliùs patefacient nonnullæ ex ſequentibus Hiſtoriis, quibus alias etiam, curationem Lentarum in diverſis ætatibus exhibentes, placet immiſcere.

I. Anno 1696. memoratus aliàs *D. Comes Andreas de Sanctis* tunc impuber, ex frequenti, ac intempeſtivo eſu fructuum præſertim, & bellariorum, aliarumque rerum ſaccharo obductarum, incidit in Febrem Acutam Continentem (convaluerat autem non ita pridem ex diuturnâ Quartanâ ſponte ſolutâ) & periculo plenam, cujus ſymptomata, & graviſſima fuere, & inſolita, adeòut etiamnum ambigam, num ea Febris fuerit ſimul Varioloſa, propter peregrinam quamdam eruptionem cutaneam innumerarum puſtularum, variolas quodammodo, ſed admodum imperfectè, ac abortivo, ferè dixerim, modo, æmulantium. Febre non integrè judicatâ, ſupervenêre inſignes Abſceſſus ad articulos, aliaſque corporis partes, ſanie, & pure ſummè fœtido abundè ſcatentes, qui Ægrum unà cum *Lentâ* quâdam Febriculâ ad inſignem maciem deduxerunt, nec niſi poſt bimeſtre ſaltem ſpatium ſanati ſunt, & ad cicatricem perducti.

ducti. Illis nihilominus planè conſolidatis, eadem remanſit ſuperſtes Lenta Febricula, creſcente in dies totius corporis macie, nihilque proficientibus iis, quæ, pro Febre extinguendâ, & pro reparandâ nutritione, ad longum tempus præſcribebantur, remediis. Aſſidebat illi perpetuò *D. Candrinus*, medebaturque *D. Cervius*, cui & ipſe ſocius de more adjungebar. Profeſſores iſti mihi non ſemel obtruſerunt per modum Quæſiti, num in hoc caſu locum aliquem poſſet habere Peruvianus Cortex, quem aliàs in Febribus Lentis, me præſcribente (& interim ſatis memori caſus ipſos repetebant) non parum profeciſſe obſervarant. Rejiciebam ego, iiſdem amicè ſubridens, propoſitionem: & ajebam, maximam eſſe inter caſus illos, & iſtum diſparitatem. Tandem, cum quodam die ſtrictiùs interrogarer (progrediebatur enim in dies carnium conſumptio) cur hoc caſu abhorrerem a tentamine, quod cæteroqui innoxium fatebar, nec niſi de eâdem inefficaciâ, quam in cæteris quoquè remediis apertè experiebamur, ſuſpicabar incertus, reſpondi, me non ſuſpicari, ſed omnino credere inutilem Corticem, & ob id timere me cenſuram vulgi, aliorumque etiam Medicorum, propter radicem Febris, a Continente primitus proficiſcentis, demumque de ſymptomaticâ fortaſſe participantis (metuebam ſiquidem de novo aliquo latente Abſceſſu interno) & nullam præſertim periodi ſpeciem præſeferentis, quantùm colligere potui toto morbi tempore, bis licèt in die Ægrum inviſens. Addebam corporis emaciationem jam ad maraſmi gradum perduci, nec eſſe forſitan ullo pacto poſſibilem ampliùs reparationem. Ad hæc reponebant ambo, non omnia, quæ aſſerebam, ſibi talia prorſus apparuiſſe; ajebant ſiquidem, & præcipuè *D. Candrinus* inceſſanter Aſſidens, levem aliquam ſe nonnunquam depre-

hen-

hendiſſe Febris remiſſionem, horis præſertim antelucanis: quo tempore, & ſomnus placidus, & levis quandoque ſudatiuncula ſuccedebat, quam & quædam præcedebat, trium, vel quatuor horarum ſpatio, major incaleſcentia. Hâc unâ motus duorum aſſertione, Corticem tentandum cenſui, qui ad drach. ſs., primò ſemel, mox & bis in die præſcriptus, intrà 15., vel 20. dies, Febrem omnem penitùs ſuſtulit, & ad menſem circiter continuatus, integram valetudinem, colorem optimum, robur priſtinum, perfectam renutritionem, quin & obeſitatem cum aliquo etiam exceſſu, poſt modicum temporis admirabiliter invexit.

II. Nobiliſſima Virgo 15. agens ætatis annum, habitu corporis valdè gracili, & fervido prædita temperamento, anno 1707., latrante Syrio, incidit in Febrem Tertianam duplicem, primò quidem Intermittentem, mox Continuam per paroxyſmos ſeſe mutuò excipientes. Quantumvis omni cautelâ tractaretur, ne Febris plurimùm valida continuitatem eſſentialem, atque acutiem periculoſam acquireret, non aliud tamen utilitatis ab adhibitis remediis licuit referre, niſi tolerabiliorem, ſed diuturniorem, Febris intenſionem, cum periodis obſcuriſſimis, & macie notabili. Ut rem paucis abſolvam, progrediente morbo cum copioſis, ſeroſiſque dejectionibus, cum profuſis ſudoribus, tenuioribuſque ſimul urinis, & jugiter perſeverante Febre, jam familiari redditâ, quæ aliquod tantummodo incrementum ſuſcipere dignoſcebatur ab incaleſcentiâ quâdam horis pomeridianis adauctâ, cui nocturnus ſudor cum vix perceptibili remiſſione reſpondebat, pariterque creſcente ad gradum inſignem totius corporis, præſertim verò brachiorum, & crurum extenuatione, irritis omnibus, quæ, tam pro retundendo febrili calore, quàm pro reparandâ,

quæ

quæ abſumebatur in dies, humiditate, & pro nutritione inſtaurandâ, præſcripſeramus, *D. Floranus* Medicus illius ordinarius, & ego, conſilium cœpi de proponendo uſu Peruviani Corticis, priuſquam obſcura illa, qualiſcumque periodi umbra, penitùs obliteraretur, Febriſque in habitualem dictam migraret. Sub conditione alicujus quidem incertitudinis, ſed plurimæ inſimul ſpei, & omnimodæ ſemper ſecuritatis, remedium propoſui: nec ſinè plurimâ ſuſpicione de carentiâ ſucceſſus fuit admiſſum, ob fixam videlicet, ac fere æqualem Febris perſeverantiam, & ob inſignem metuendam carnium conſumptionem, cum calore adurente iiſdem impreſſo, tactu judice. Propinatus itaque eſt Cortex per modum alterantis, ſcilicet ad drach. ſs. quotidie, nec niſi poſt aliquot dies ſenſibile levamen emerſit. Emerſit tamen evidenter; &, continuato ad non breve ſpatium temporis remedio, Deo dante, convaluit Ægra, ſed tamen plurimùm emaciata. Recidit illa quidem pluries, Febribus ſemper typum Tertianæ, vel duplicis, vel ſimplicis primò referentibus, ſed mox in Lentam degenerantibus, quæ, licèt exigua, ac vix perceptibilis, ab unâ tamen ad aliam uſque Recidivam protendebatur. Modò curabatur illa eodem Cortice, quando gravior invaleſcebat Febris habitualis ſuſpicio, modò ſinè eo, quando Febris motu clariore procedebat, & laudabili diaphoreſi judicabatur. Hyberni Solſtitii ſolvit illa vectigal per novam conſuetæ Febris invaſionem, idemque tributum poſtremò dedit Verno Æquinoctio ſequentis anni 1708.: quo elapſo, priſtinas planè vires, habitum corporis pleniorem ac antea, integramque prorſus reſumpſit valetudinem.

III. Vividus, promptuſque Ephebus Sereniſſimæ Duciſſæ Brunſvicenſis Dominæ meæ, *D. Comes Cæſar*

Fur-

Furnius, poſtquam paſſus eſſet Æſtate anni 1708. longam ægritudinem ex Tertianâ duplici Subintrante, & participante de veræ Proportionatæ naturâ cum ſymptomatis valdè gravibus, nec periculo verè carentibus, imò, poſt ſuperatas Recidivas multiplices, a quibus omnibus ſinè ullo Corticis adjumento, ſed conſuetis tantùm præſidiis cum delectu, & peculiari advertentiâ adhibitis, Deo favente, ſemper evaſerat, Autumnali tandem tempeſtate, convaleſcentiam ſuam acturus in paternâ domo, adiit Oppidum Finalis Mutinæ, ubi Genitor pro Sereniſſimo Duce Gubernatoris munus exercebat. Ibi, vix elapſo Solſtitio Hyemali, Febre iterum correptus eſt, quæ, juxta relatum D. Medici curantis, duplicis Tertianæ de genere Subintrantium, ut aliàs, typum præſeferebat, cum quotidianâ videlicet, pomeridianâ, & alternatim graviore exacerbatione, ſinè ullo frigoris ſenſu recurrente. Cùm primùm mihi nunciata fuit invaſio hæc novi morbi, ſeu mavis recidiva præteriti, & ſcirem Ægrum jam ſatis a me antea expurgatum, ac repetitâ non ſemel (ſuaſerat id gravis vertigo, & crebra ſimul, ſed invalida, hæmorrhagia e naribus) phlebotomiâ curatum: cumque recenter intelligerem, iiſdem de cauſis rursùs celebratam fuiſſe ope hirudinum novam ſanguinis miſſionem, ſedulò monui, ut Cortex, a quo toto morbi decurſu abſtinueram, præſcriberetur, quotieſcumque periculum aliquod immineret, priuſquam gravius fieret. Patefacto voto meo, nil ultra quæſivi.

Tractu dierum aliquot (refero, quæ ex literis curantis Medici apud me ſervatis excerpo) intelligo, Febrem, aliis a Cortice curatam remediis, plurimùm quidem imminutam eſſe, ſed æqualiter continuam redditam cum rubore genarum, præſertim a cibo, & conſpicuâ admodum macie univerſali: quod movit mentem ipſius

ipſius Medici ad præſcribendum lac Vaccinum coctum, animo ad alterius lactis oblationem aliquando tranſeundi benigniori tempeſtate. Poſt brevem hujuſmodi lactis uſum, refert Medicus, Febrem Continuam increbruiſſe cum manifeſtiore ſemper incaleſcentiâ aliquot horis a cibo, tandemque inquit, ſe periodum obſervaſſe Quartanæ Continuæ, cum levi quodam frigore recrudeſcentis, quæritque rurſus, quid modò ſentiam de Chinâ Chinâ non oblatâ. Inculco denuò illius oblationem, etiam validiuſculam, nullâ morâ interpoſitâ. Negligitur hæc: & reſponſum refero, quòd jam Febris dubio procul non poteſt non haberi pro habituali, ideoque in animo eſſe præſcribendi juſculum ex decoctione Teſtudinis, Cancrorum, & Ranarum, dummodo ipſe conſentiam. Interim ſubdit idem Medicus curans, rem eſſe eò perductam (ſunt ipſiſſima illius verba) ut maxima ſit univerſalis emaciatio, virium proſtratio inſignis, notabilis ſurditas, facies ferme Hippocratica, vigiliæ aſſiduæ, dejectiones copioſæ, & ſummè fætidæ, oculi caligantes, Febris Continua, cum incremento a paſtu, genarum rubore, ſiti ardentiſſimâ, labiis aridis, & faucium ardore, cum moleſtiſſimo inſimul ptyaliſmo.

Eodem tempore ſcribit ad me alter Medicus ſuperaccitus, ſe planè invitum acceſſiſſe recenter ad curationem, ubi non Actoris, ſed Spectatoris tantùm partes erat acturus, aitque, ſe primâ viſitatione deſperatam agnoviſſe Ægri ſalutem, propter Febrem Continuam, cum pulſu, ne minimam quidem reſiſtentiam habente, facie Cadavericâ, totius corporis macie, ferinis unguibus, aſſiduiſque vigiliis, Diarrhæâ, Hæmorrhagiâ &c., tandemque concludit, aliis ſignis (ut inquit) lethaliſſimis, adjungi ulcus in Larynge, cum ſcreatu veri puris identidem ſubcruenti, neque levamen aliud adhuc dignoſci,

niſi

niſi moderamen aliquod vigiliarum nonnihil breviorum; quas tamen penſat ſomnus turbatus, & ſubdelirio perſæpe intermixtus. Ambobus reſpondi, me hos reputare acutiei potiùs, quàm morbi habitualis effectus, ac ſigna, maximè cum vix menſis eſſet elapſus ab ultimâ invaſione morbi; nihilominùs, quando jam Æger eſt proximè acturus animam, ſive id contingat ob unam, ſive ob aliam cauſam, prudentis Medici eſſe abſtinere a remediis in eo ſtatu inutilibus. Hoc non obſtante, ſi quid illis videretur tentandum, &, ſiquidem aliqua, utut levis, appareret, aut apparuiſſet umbra periodi (manebat quippe mente repoſta Idea primi morbi) loco Ranarum, atque Teſtudinum, quas poſtmodum pro reſtaurando Ægro ſuperſtite non improbaſſem, ſi fuiſſet opus, Chinam Chinam nondum oblatam, precabar, offerrent doſi validiuſculâ, quam idcircò indicavi, viſuri forſan, quæ antea non credidiſſent.

Amplexati ſunt illi tandem conſilium meum, jubar aliquod remiſſionis, & exacerbationis alternæ in Febre recognoſcentes; ſed, loco ſubſtantiæ Corticis, congruum viſum eſt illis, pro faciliori Ægri aſſumptione, ſubſtituere Julapium ex Chinâ Chinâ, neſcio quâ vi ſaturatum, ex cujus uſu, per ſex dies adminiſtrati, cum nullum levamen agnoſcerent, ut retulere (interim tamen non obiit Ægrotans pro deplorato jam habitus) quin imò, cum major fieret, ut ajebant, proſtratio virium, Febriſque æquè, & cum iiſdem ſymptomatis procedere videretur, iterum Decoctionem non modò, ſed & inſuper Julapium ex iiſdem Teſtudinibus, & Cancris, ſe libentiùs, quàm Chinam Chinam uſurpaturos, fatebantur, ni ego renuerem. Quibus tandem fidenter reſponſum feci, impræſentiarum ſolo Cortice viriliter agendum eſſe: reliquis remediis, in poſterum, ſi res exigeret,

geret, aut ſineret. Præſcriptâ itaque quotidie manè per tres dies drachmâ unâ Corticis in ſubſtantiâ, & ſemidrachmâ ejuſdem per quatuor alios dies ſuperadditâ Syrupo de eâdem Chinâ Chinâ, ad illum roborandum, iterumque ad alios tres dies exhibitâ quotidie drachmâ unâ, Febris cœpit paulatim remitti, ſed nondum quantùm erat in votis curantium Medicorum, qui, pro reparandâ Ægri macie, remedia, a Cancris, & Teſtudinibus petita, jugiter proponebant, verbiſque officioſis tantùm non implorabant, ut ego ab illis imploraveram promptiorem uſum Corticis. Quamobrem, ut ipſis morem gererem (ſunt quippe Viri docti non modò, ſed & Amici) etiam præter credulitatem meam, in illud remedium conſenſi, hac initâ pactione, ut eidem quotidie manè præmitteretur ſaltem ſcrup. j. vel drach. ſs. Corticis, quod libenter factum eſt ad longum tempus; ſicque communi concurſu, & voto, perfectè ſanatus eſt Æger, priſtinoque robori, mox & optimæ habitudini reſtitutus circa Æquinoctium Vernum, ante cujus etiam adventum, placuit iterum Ægrotantem novo uſu Corticis præmunire. An a Febre Lentâ, & propemodum habituali ſanatus is fuerit, an ab Acutâ, judicet Lector; a Cortice ſanatum, ambigat nemo.

IV. Æſtate proximè elapsâ *D. Ludovicus de Arboribus* ruri agens, quò me fortuitò & ipſe contuleram, inſtitit, ut Filium ſuum natu majorem, infra pubertatem tamen conſtitutum, mihique ab ortu notum, & peſſimè tunc habentem, vellem inviſere, ad ſolamen Matris, non ad curationem Filii, quem pro Tabido reputabat. Is aliàs pro Phthyſico prope habitus eſt, ob diuturnam tuſſim cum ſputo ſemipurulento, difficultate ſpirandi, raucedine inſigni, & lentâ Febriculâ; ſed ab his omnibus ſedulâ adhibitâ curatione, præter mei ipſius,

ſius, curantis licèt, expectationem, planè convaluit. Ante tres annos quoquè Spinam ventoſam paſſus eſt in cubito, & in pede, quæ, præter læſionem partium per triennium obſeſſarum, notabilem quoquè totius corporis maciem invexit. Poſt hæc omnia, circa prægreſſæ æſtatis initia, correptus eſt Tertianâ Febre Intermittente, quæ tractu temporis in Lentam migravit, exſiccatis eodem tempore ulceribus articulorum, perennes cæteroqui ichores fundere ſolitis. De curatione poſtremæ hujuſce Febris conſcius non ſum; ab alio enim Medico curatus fuit. Id unum ſcio, quòd adhuc lentè febricitans Rus adiit ſat malè habens, & ab aeris mutatione opem quæritans, ſuaſu, ni fallor, ipſius curantis Medici. Ibi moram trahens, aſſiduè febricitavit cum veſpertinis obſcuriſſimis exacerbationibus, & nocturnis circa caput, collum, & thoracem ſudatiunculis. Interim ulteriorem, ſummamque maciem contraxit, &, quod pejus, maximam ſimul ſpirandi difficultatem, tuſſim moleſtiſſimam, ſæpe ſiccam, ſæpe quoquè ſputo viſcido, ac craſſo comitatam, cum raucedine aſſiduâ adeò gravi, ut audientibus moleſtiam inferret. In hoc ſtatu illum Ruri deprehendi, dum ante domum ipſius caſu tranſveherer: cumque eumdem Tabidum, ſaltem fieri cœptum, & ipſe cenſerem, ut ab omnibus etiam non Medicis cenſebatur, Patri a me exquirenti, an China China illum, ſi non ſanare, ſaltem levare potis eſſet, negativè reſpondi. Cum tamen interrogarer, num ea citra noxam ſaltem poſſet tentari, reſpondi, quòd, habito reſpectu ad primam Febris radicem, tentari poterat, ſed parcâ doſi, quoniam cæteroqui conjunctæ pectoris affectioni non erat congruens. Quòd ſi a doſi parcâ levamen aliquod emerſiſſet, fidentiùs poſtea poterat pleniore doſi uſurpari. Præſcripſi itaque, non in Schedulâ

medicâ

medicâ (pudebat enim) ſed linguâ vernaculâ, mutato etiam charactere, ſemunciam Chinæ Chinæ in octo partes diviſam, & abii, iter meum proſecutus. Aſſumptâ ab eo intrà octo dies Chinâ Chinâ, nunciat mihi Pater, Filium leviùs ſe habere, ac manè præſertim videri a Febre immunem, vel ſaltem infebricitationi proximum. Tunc aliam ſemunciam in quatuor tantùm partes diſtributam præſcribo, eâque pariter aſſumptâ, narratur mihi, Ægrum bene ſe habere, non modò quò ad Febrem, quæ jam evanuerat planè, verùm etiam quò ad reliqua omnia. Vix licèt credulus, aliam tamen iterum ſemunciam præſcribo in octo partes diviſam; nèc aliud ampliùs a quoquam audio. Sub finem Autumni offendens Patrem Ægrotantis, in Urbe mihi obvium, interrogo illum de valetudine Filii. Optimam reſpondet obtinere, nec quicquam aliud pati, niſi incommoda a Spinâ ventosâ in articulis, uſque adhuc tamen etiam conſolidatis, relicta. Paulò poſt ipſe occurrit mihi per Urbem circumvagus Filius, quem vix dignoſco: adeò carnoſus, validus, vividoque colore præditus eſt. Qualem tunc vidi, talem etiamnum, Deo dante, haud infrequenter video, & (quod mirandum magis eſt) ab ipſis Spinæ ventoſæ reliquiis prorſus immunem.

V. Lectiſſima Virgo *D. Urſula Corſina*, gracillima, & universâ thoracis, totiuſque corporis ſtructurâ omnino diſpoſita ad Tabem, trigeſimum circiter agens ætatis annum, cujus Fratrem, unamque inſuper, & alteram Sororem ſinè ullo prævio ſanguinis ſputo Phthyſis confecerat, anno proximè elapſo corripiebatur lentâ quâdam Febriculâ cum tuſſi valde moleſtâ, & pauco nihilominus ſcreatu. Febricula hæc primis diebus me ancipitem reddidit de naturâ illius, ambigentem ſcili-

cet, an Chronica, & Tabem forſitan illatura, an ſubdolè Acuta, malique moris particeps eſſet; adeò difficilis, & obſcurus apparebat illius character. Tractu plurium dierum manifeſtè ſe prodidit Febris verè pro Lentâ, quam comitabatur tuſſis aſſidua, noctu præſertim excrucians, cum copioſo ſubinde ſcreatu materiæ lymphaticæ ſpumoſæ. Sæpius in die, horiſque incertis, modò noctu, modò interdiu aſſeverabat Ægra ſibi exacerbari, & aliàs nonnihil remitti Febrem; ſed ſæpius nil tale, pulſus, urina, vel carnium temperies aperiebat. Non negaverim tamen, me bis, aut ter, intrà ſpatium 40. dierum circiter, ſenſibilem aliquam deprehendiſſe remiſſionem, & exacerbationem. Reliquum temporis pari ſemper tenore, ac paſſu Febris Lenta commenſa eſt cum acri ad tactum calore, tuſſi importunâ, copioſo ſputo, albicante, ſpumoſo, & crudo, inſignique inſuper corporis macie.

Cum non proficerent remedia, quæ plurima fuere, notis indicationibus adimplendis deſtinata, motus ego a recenter, & crebriùs apparente ſenſibiliore nonnihil incrementi, & decrementi Febris viciſſitudine, Corticem Peruvianum tentare decrevi, parcâ quidem doſi, nempe ad drach. ſs., ſed ad plures, & plures dies. Ab illius uſu, viſæ ſunt aboleri obſcuræ illæ febriles exacerbationes; ſed Lenta Febris, ſibique deinde ſemper, aut fere ſemper, æqualis, pertinaciter perſtitit; quamobrem ab uſu Corticis, ſinè fructu, aut ſenſibili utilitate adhibiti, ſuperſedere coactus fui.

Jam verò ad maraſmum ferme deducebatur Ægrotans. Cum autem illi, poſt tot alia incaſſum uſurpata, decoctionem radicis Chinæ præſcribere aggrederer, neſcio quo œſtro percitus, radici Chinæ Kinkinam etiam adjunxi. Atque ita ex drach. iij. rad. Chinæ, &

drach.

drach. ij. Corticis Peruviani in duabus aquæ libris infuſis, atque ad medietatem decoctis, duos Syrupos confeci, pauco Syrupo de cortice Citri edulcatos, quorum unum quotidie manè ſumebat, & conſtanter perſeverabat. Ab uſu novi huiuſce remedii, ſemel in die, ut dictum eſt, aſſumpti, Ægra ſenſim meliùs ſe habere cœpit; quapropter uſus illius, ad 40. uſque dies protractus, integram valetudinem inferre viſus eſt, Febre videlicet tandem devictâ, vel ad inconſpicuam deductâ, tuſſi admodum imminutâ, imminutoque pariter ſputo, remanente tantummodo inſigni, quæ minimè reficiebatur, carnium extenuatione. In hoc ſtatu cum ea haud multùm incommodè perduraſſet, eidem valedixi: animo tamen Lac exhibendi adventante Vere, aliquam interim quietem, & ceſſationem a remediis cuilibet anteponens remedio. Sed vix menſis erat elapſus, cùm iterum advocabar, ut Ægram viſerem, eâdem Febre, eâdem tuſſi, eodemque ſputo a pluribus jam diebus laborantem. A remedio, quod manifeſtè profuerat, indicatione deſumptâ, iterum Syrupum ex Cortice Peruviano cum radice Chinæ portionibus æquis decocto, turbidum inſuper, & plurimâ Corticis ſubſtantiâ refertum, neque ſemel tantùm, ut antea, ſed bis in die ſumendum, præſcripſi: quo ad 30. uſque dies continuato, Ægra tandem perfectè convaluit, adeout nunquam antea æquè valuerit, abolitâ in integrum tuſſi, & ne veſtigio quidem, vel umbrâ Febris ſuperſtite. Quia tamen gracilitas membrorum, præſertim extremorum, non ſatis refici videbatur, Lac Aſininum exhibui ad duos circiter menſes, quo, pro ratione ſui habitus, fuit omnimodè reſtituta.

Aliam ex oppoſito Adoleſcentulam recèns nuptam, ex nativâ diſpoſitione minimè in Tabem pronam,

& Febri manifeſtiores exacerbationes, ſenſibileſque remiſſiones habente diutiùs vexatam, cum copioſis ſudoribus, tuſſi moleſtâ, & ſputo ſpumoſo, eâdem pariter methodo curare inſtitui, poſtquam conſueta, quæ non pauca fuere, remedia nil proficere obſervaſſem. Sed incaſſum planè id ſum molitus; hæc enim, licèt longè minùs diſpoſita videretur ad Tabem, inevitabili tamen ſorte Tabida facta eſt.

VI. *Frater* impuber Sculptoris æneæ Tabulæ, Stemma Febrium genealogicum referentis, quæ proſtat paulò infrà, laborabat a duobus jam menſibus Lentâ quadam Febriculâ, quæ ad maciem inſignem illum deduxerat. Cum pluries, inviſendi Operis gratiâ, domum Sculptoris adirem, Puerum hunc macilentum, modò jacentem, modò erectum deprehendebam, ſed ſemper febricitantem pari intenſione, cum pulſu celeri, urinâ malè coloratâ, appetitu vivido potiùs, quàm proſtrato, & ſiti fere nullâ. Occaſionem Febri videbatur ſuppeditare diuturnum ulcus Inteſtini recti, ante aliquot menſes a Chirurgo curati quidem, ſed imperfectè, aliquâ videlicet labe adhuc ſuperſtite. Cum interrogarer, datâ occaſione frequentioris acceſſus mei, an quicquam poſſet adminiſtrari pro curandâ hujuſmodi Febre, tergiverſabar, ſolum hordei cremorem indigitans pro alimento ſimul, & medicamento. Tandem, cum quâdam die ſciſcitaretur a me Sculptor, latinæ linguæ non ignarus, cujuſnam generis eſſet Febris Lenta Fratris ſui, quarum Febrium varias ſpecies in Arbore meâ incidendâ obſervarat, reſpondi, hærere me nonnihil circa hoc; ſed tamen probabiliùs credere, eam eſſe ex illarum potiùs ſpecie, quas in ramis delibratis excudebat, quàm earum, quas excudebat in ramis Cortice obductis, & conſequenter eſſe veram habitualem potiùs, quàm mentitam,

titam, inſuperque fortaſſe ſymptomaticam, adeòque Cortice Peruviano probabiliter non curabilem. Dum autem in confirmationem meæ aſſertionis adducerem æqualem ſemper Febris continuitatem, a me deprehenſam, ſubjungebatur mihi, Ægrum nullo ordine, & tantùm per accidens inviſenti, Febrem nonnullis horis, imò & nonnullis, inordinatè tamen, diebus, intenſiorem nonnihil, & nonnullis aliis remiſſiorem obſervari, ut & exacerbationem illius aliquâ nonnunquam breviſſimâ, & fugaci horripilatione notari. His intellectis, nec tamen planè creditis, primò Syrupum de Cichorio compoſitum cum Rhabarbaro ad aliquot dies præſcripſi, deinde, præmiſsâ proteſtatione de probabili invaliditate remedii, præſcripſi Corticem ad drach. ſs. omni manè per dies 8. Quod cum non planè inutiliter ceſſiſſet, cœpi idem remedium offerre manè, & ſerò ad dies 4. Validiori huic impulſui Febris nequivit reſiſtere; ſed abiit expulſa. Interjectâ verò unius hebdomadæ quiete, rurſuſque poſt eam repetito per octo dies uſu Corticis ad drach. ſs. quotidie manè, ita fugata eſt Febris, ut nunquam redire ſit auſa, ſuccedente loco illius decenti corporis renutritione, firmâque in integrum valetudine.

VII. *D. Andreas de Ferreitis* Sacerdos quadragenarius (ut aliquod etiam exemplum Lentarum Febrium in Subjecto provectioris ætatis afferam) habitus corporis ſummè gracilis, aduſtique, ut loqui mos eſt, temperamenti, Febribus acutis, & ardentibus facilè obnoxius, ſemperque ideo, quoties vel ægrotabat, vel convaleſcebat, de Habituali ſuſpectus, anno 1706. correptus eſt Febriculâ quâdam ab ipſo initio Lentâ, quam proinde per duas ſeptimanas, & ultra aſſiduè circumtulit. Excarnis ille inſigniter evaſerat, & decolor, ſiti aſſiduâ

premebatur, calorem exhibebat tactum ferientem, & ſudatiunculas tantùm nocturnas patiebatur, a quibus leviùs ſe habere ad aliquot horas aſſeverabat; reliquo tempore ſummam præſeferebat cutis ariditatem. Conſilio meo juſſus decumbere, ſubjecit ſe regimini medico, maximè cum jam inciperet ægrè ſtare, & circumvagari. Febre diligenter inſpectâ, & quidem diverſis horis, eandem fere ſemper æqualem reperi, non tamen tam exactè, quin pulſus unâ nonnunquam vice frequentior, quàm alterâ, nullâ tamen ſervatâ lege, reperiretur. Tantummodo aſſerebat ille, ſe noctes aliquot, vel aliquot ſaltem noctis horas tranſigere ſatis tranquillas, Febre tunc juxta ſenſum illius etiam citra ſudorem leviore redditâ, cujus tamen levaminis vix ullum ego veſtigium clarum manè poteram tactu explorare. Tractatus eſt blandis remediis per plures dies, Alterantibus ſcilicet humectantibus, & refrigerantibus, Emulſionibus, Cremore hordei, juſculis Cancrorum, & ſimilibus, præmiſsâ parcâ ſanguinis detractione, & interjectis clyſteribus ex lacte, & ſaccharo, aliiſque hujuſmodi diutiùs adminiſtratis. Sed cum ſinè ullâ diminutione protraheretur Febris, macies autem ingraveſceret, & roridæ humiditatis conſumptio, ad uſum Corticis anceps confugi: quo ad drach. ſs. quotidie manè per dies 12. aſſumpto, Febris omnino ſublata eſt, &, repetito, continuatoque ad longiuſculum tempus remedio, inhibita quoquè eſt omnis Recidiva, & reſtituta in integrum naturalis carnium conſtitutio. Poſt duos annos iterum idem decubuit ex duplici Tertianâ Continuâ ſatis intensâ, & diuturniore, a quâ per viam methodicam vulgatiorem liberatus eſt citra auxilium Corticis, cujus tamen uſum jam proximè meditabar, ni Febris evanuiſſet.

Per

Per hoc autem, quòd utilitatem Corticis in enarratis caſibus expertus commendem, non fit, quòd incertum aliquando non fatear in Febribus Lentis, a radice quoquè Intermittente procedentibus, juvamen illius; non enim deſunt caſus, in quibus quandoque hoc remedium non ſufficit, etſi ſuffecturum videatur. Hujuſmodi exemplum recèns habui, præter alterum ſupra indicatum, in *D. Paulo Paſſarino*, qui poſt duos menſes ruralis ægritudinis ex duplici Tertianâ Intermittente, in Urbem redux factus eſt cum Lentâ Febriculâ, prægreſſis periodicis ſuccedaneâ. Hæc cum ingraveſcere nonnihil inciperet, & prorſus amittere levem, quam antea ſervarat, Exacerbationis, & Remiſſionis umbram, tandem poſt alia remedia inutiliter adminiſtrata, tractata eſt Cortice ad drach. ſs. exhibito bis in die, proteſtatione tamen præmiſsâ de incertitudine juvaminis in circumſtantiis hujuſmodi. Licèt autem ad nonnullos dies productus fuerit illius uſus, nihilominus Æger ſenſim conſumptus Fatis ceſſit. Neque diuturna admodum fuit Ægritudo, quippe (ut mecum animadvertebat Medicus curans) priuſquam Corticem præſcriberemus, Febris illa aliquem jam acutiei characterem ſuſcipere incœperat. Pectus huic Juveni erat non bene diſpoſitum; aliàs enim de Phthyſi fuerat ille ſuſpectus. Graveolens erat eidem halitus, tuſſiſque moleſta cum ſcreatu materiæ craſſioris, minimè tamen purulentæ. Quare præcordia ſaltem non bene conſtituta fortaſſis habebat. Alios tamen interim pejùs habentes, magiſque de Tabe ſuſpectos, ut in Hiſtoriis ſupra relatis, Cortice ſanatos vidi.

Hinc eluceſcit, remedium iſtud ſtrenuam operam, non ſemper quidem, ſed tamen ſæpius, navare in curatione Febrium Hecticas æmulantium, præſertim in

ætate citra completos pubertatis annos conſtitutâ, nec non in aliis etiam ætatibus, dummodò circumſtantiæ congruentes pro illius utili adminiſtratione concurrant, ut de aliis quoquè Febribus naturæ ancipitis abundè jam dictum eſt, nec tamen forſitan dictum ſatis.

Ne igitur hâc in re maximi momenti, a quâ non rarò pendet Hominis Vita, decipiantur Tyrones, aliive parum verſati, quibus cuncta, quæ diximus, poſt abſolutam Tractatus hujuſce lectionem (ſiquidem integram, ut prolixiorem ferre poterunt) facilè forſan memoriâ excident: idcircò ante complementum ejuſdem Tractatus placet hìc, pro faciliori, commodiori, & regulari uſu Remedii, quoddam veluti localis memoriæ ſpecimen cunctis exhibere in Arbore infra delineatâ, quæ univerſalem, quantùm ſat eſt pro re, de quâ agitur, Febrium Geneſim, & frequentiores earum metamorphoſes, atque idcircò congruentem quibuſdam, & quibuſdam non congruentem, imò & eidem Febri opportunam uno tempore, & alio non opportunam, Corticis adminiſtrationem comprehendit. Pro cujus itidem Arboris clariore intelligentiâ, e re erit ſummatim præmittere ſequentia monita.

Explicatio Arboris generatim.

ARbor hæc ſimulat (neque enim graphicè poteſt exprimere) Plantam, cujus Cortex *China China* dicitur. Et quoniam ab Hiſpanis vocatur illa *Palo de las Calenturas*, referente *Bado*, quod idem ſonat, ac *Lignum Febrium*, propterea nos quoquè commodam hìc loci nomenclaturam eandem retinendo, Categoriam Febrium ordine ad rem noſtram magis, quàm ad ritus ſcholaſticos accommodato (non enim rigoroſam Febrium Synopſim primariò deſcribimus, ſed illarum obtemperantiam, vel reluctantiam Cortici) voluimus inſculptam eidem Arbori, Febres ipſas, quas exhibet, magnâ ex parte extinguenti, cui prælusimus jam alterâ, utut puſillâ, *Icone*, ſimulque *Lemmate* ſitis in fronte ipſâ Tractatus.

Quia verò tota *Vis inſita* eſt mero Arboris *Libro*, ſeu puro illius

Cor-

Cortici, nec ultra ipſum extenditur: propterea Febres, quas Cortex certò ſanare ſolet, in nodis Ramorum Cortice obductorum, ideoque & fronde inſignitorum, inſcribi curavimus; quas verò Cortex non ſolet ſanare, ſculpi juſſimus in nodis Ramorum decorticatorum, omnique propterea fronde carentium. Quas tandem modò ſanat, & modò non ſanat idem Cortex, inciſas voluimus in nodis Ramorum, ſecundùm medietatem decorticatorum, & ſecundùm aliam medietatem Cortice obductorum: quod quidem eâ, quâ potuit, diligentiâ, & arte conatus eſt Sculptor exprimere, ut ſcilicet dimidia pars Rami, ut ſic dicam, Hermaphroditi, duplicisque generis faciem præſeferentis, productorem ſuum decorticatum reſpiciens, dirimatur, quantùm licet, ab aliâ medietate, productorem ſuo Cortice tectum reſpiciente; idque pariter in ipsâ Febrium tranſmutatione, ubi tenuiores ſunt ſurculi, mens fuit aliquo modo adumbrare, ut, quantùm fieri potuit, innoteſceret, uſquequo in ipsâ etiam metamorphoſi ſit locus, vel non ſit, uſui Corticis, quemadmodum attentè conſideranti patere poterit.

Ob eandem rationem non una ex iſtis tranſmutationibus, propter quas in aliam naturam Febres degenerant, in eâdem Arbore expreſſa viſitur, vi cujus metamorphoſeos identidem contingentis, Febres nonnullæ, de admittentibus Corticem, evadunt non admittentes, & e converſo. Hinc emergit quidam veluti earum Circulus imperfectus, quo mediante fere quælibet tranſit in quamlibet, ubi ſcilicet aliqua ſit ſymboleitas. Sic Intermittentes omnes migrant facilè in Continuas, & plurimæ Continuæ nonnunquam in Intermittentes. Intermittentes pariter ab unâ ſpecie migrant in aliam, ut Tertiana in Quartanam, & e contra. Continuæ quoquè plurimæ, etiam ab Intermittentibus ortæ, tranſire poſſunt in Hecticam, ut Lentæ, vel etiam Acutæ, & Ardentes, ab iiſdem Intermittentibus primitus ortæ. Unde verè quævis in quamvis poteſt tranſmutari, ut dicebam, dummodò non adſit inter illas omnimoda diſſymboleitas, aut improportio. Sic Hectica v. gr. non poteſt in Ephemeram, aut Tertianam Intermittentem degenerare, curſu retrogrado, etiamſi in aliis caſibus detur, aut debeat intelligi in Arbore noſtrâ, aliqua Febrium plurimarum Circulatio, non modò a Ramis majoribus ad minores, & a minoribus unius majoris ad minores alterius, ſed & mox a minoribus ejuſdem ad ipſum majorem, ordine, ſi non planè inverſo, ſaltem quodammodo circulari. Quia ergo tranſmutationes omnes proſequi non eſt poſſibile ſinè confuſione, nimiâque implicatione ramorum Arboris, ſufficiat pro modulo adumbraſſe potiores. Exemplo ſint variæ metamorphoſes Diſcretarum in Subintrantes, & Subintrantium in tandem Hecticam. Idem ſubintellige de Lentis, etiam ex radice Intermittente prodeuntibus, aliiſque in eandem Hecticam degenerantibus, de Benignis in Malignas converſis &c., intellige, inquam, hæc & ſimilia, ne iſthæc Febrium diviſio manca magis videatur, ac ſit, vel diſtributa in membra non ſatis oppoſita. Et hæc univerſim de conſtructione Arboris.

Expli-

Explicatio Arboris particulatim.

(A) exhibet Ramum decorticatum, & ſegregatum ab aliis, Febrium, ut ajunt, SIMPLICIVM.

(B) ſignat Ramum pariter decorticatum CONTINVARVM CONTINENTIVM PVTRIDARVM, ut ajunt, tam ESSENTIALIVM, quàm SYMPTOMATICARVM &c.
Notanda hìc occurrit coaleſcentia (h) duorum ramuſculorum, quorum unus ab ESSENTIALI COMITATA procedit, alter a SYMPTOMATICA FIXA, & ambo in unam INFLAMMATORIAM (intellige hoc nomine & ERYSIPELATOSAM) uniuntur, utrique communem. Pariter notandum, differentias individuales Febrium indè prodeuntium, nec non aliarum plurium poſitas eſſe pro exemplo innumerabilium.

(C) denotat Ramum itidem delibratum, & Spurium Continuarum REMITTENTIVM SIMPLICITER, ex quo aſſurgit pro medietate Ramus Hermaphroditus PROPORTIONATARVM.

(D) oſtendit Ramum ſuo Cortice pollentem Febrium INTERMITTENTIVM DISCRETARVM, & ſpecierum frequentiorum earumdem, tam benignarum, quàm malignarum.
Character tamen malignitatis, Continentibus etiam, & Proportionatis ſæpius familiaris, exprimitur in ſolis Intermittentibus, imò in ſolis TERTIANIS, inter Intermittentes potioribus, idem ſubintelligendo de aliis Intermittentibus, in quibus peculiares, minùſque obſervatas Febrium differentias conſtituit. Neque per hoc, quòd eædem Malignæ Intermittentes non conſpiciantur diviſæ in Simplices, Duplices, vel Triplices, ut Benignæ, putet quiſpiam, id, quod ſatis notum eſt, eò quòd ſubticetur, excludi.

(E) repræſentat Ramum ſuo pariter Cortice velatum, Spuriumque, Febrium Intermittentium SVBINTRANTIVM, qui pro altera medietate producit Ramum Hermaphroditum PROPORTIONATARVM.

(F) exhibet ipſum Ramum Hermaphroditum Febrium PROPORTIONATARVM, ſuo medietate velatum ſuo Cortice, & pro altera medietate nudum, parte nempe, qua reſpicit Intermittentes, Ramumque Spurium SVBINTRANTIS, Cortice præditum, qua verò reſpicit Continentes, Spuriumque Ramum REMITTENTIS, decorticatum.
De hoc Ramo generaliter notandum eſt, illum, paucis licèt ſurculis, reſpectu ad alios habito, inſignitum, eſſe tamen plurium diviſionum capacem, quas hìc repetere minimè placuit, non ſecus ac Rami Continuarum, & Intermittentium, a quibus proficiſcitur; ſiquidem Proportionatæ quoquè, præ cæteris Febribus in praxi frequentiſſimæ, vel ſimplices ſunt, vel duplices &c.: item, vel Solitariæ, vel Comitatæ, &, vel Coagulativæ, vel Colliquativæ &c. Sed hìc ad confuſionem evitandam, ſat eſt expoſuiſſe quod ad intentum facit.

(G. G. G. G) monſtrant, mediis complicationibus exiliorum aliquot ſurculorum, a Ramis majoribus prodeuntium, vulgatiores (ſaltem Antiquis) Febrium de genere quovis putrido Complicationes. Implicatio ſiquidem Hecticarum cum Putridis de Intermittentium genere, neque ulla cum utilitate, neque ſinè confuſione exprimi poterat.

Ramuſculorum Arboris minutiores Notæ.

(a) indicat tranſmutationem CAVSONIS, ſeu Febris ardentis, in Hecticam.

(b) tranſmutationem Synochi ACMASTICAE in eandem HECTICAM innuit.
Idem de pluribus aliis, ut dictum eſt, intelligas velim.

(c) duarum pariter Symptomaticarum, ſcilicet, MARASMODIS Lentæ, & TABIDAE Vlceroſæ, inſertionem in eandem indigitat.

(d) denotat ejuſdem TABIDAE, & MARASMODIS mutuum coalitum.

(e) exprimit metamorphoſim Tertianæ Simplicis SVBCONTINVAE Malignantis in Tertianam CONTINVAM ACVTAM, pariter Simplicem. Intellige quoquè Malignam.

(f) binam comprehendit metamorphoſim ſimul coincidentem, quarum una eſt ejuſdem Tertianæ SVBCONTINVAE MALIGNANTIS, ACVTAE, ac DVPLICIS factæ, altera Tertianæ Duplicis Intermittentis Benignæ, primò SVBINTRANTIS, mox ACVTAE pariter factæ, in eandem Tertianam Duplicem Continuam.
Idem intellige de Quotidiana, de Quartana triplici &c., quæ omnes de Subintrantibus in Acutas æquè tranſire poſſunt.

(g) notat utriuſque recenſitæ Febris ab ortu Intermittentis, mox in Continuam Proportionatam converſæ, ulteriorem propagationem, & tranſmutationem in ACMASTICAM.

(h) deniquè indigitat per modum exempli communionem originis plurium Febrium de genere inflammatorio, modò ad ESSENTIALES COMITATAS, modò ad SYMPTOMATICAS FIXAS pertinentium, ut notavimus in explicatione Rami (B).
Intellige quid ſimile de pluribus aliis, tam ejuſdem, quàm diverſi generis. Cætera per ſe patent.

CAPUT

LIGNVM FEBRIVM

CAPUT ULTIMUM.

Enodantur nonnulla Quæſita variis titulis comprehenſa circa uſum etiam ulteriorem Peruviani Corticis:

Et Primò

Quæritur, an ille conveniat aliis Morbis, præſertim periodicis, præter Febres; nec niſi cunctanter creditur, ſpectatis exemplis.

VIrtutem Peruviani Corticis adeò mirandam in Febribus, tùm clarè, tùm etiam ſubobſcurè periodicis, nùllam prorsùs eſſe in aliis Morbis, & præſertim in iis, quibus ratione cujuſdam, qualiſcumque, Circuitus, aliqua videtur ineſſe cum Periodis Febrium proportionalis analogia, ſibi adhuc nonnulli, nec planè forſan immeritò, ſuadere neſciunt. Neque caret auctoritate plurium Virorum illuſtrium hujuſmodi opinio. Sebaſtianus ſiquidem *Badus* putat, Corticem prodeſſe poſſe in omnibus affectibus frigidis, & diuturnis, aſſertque teſtimonium Hieronymi *S. Sophia* celebrantis illum in Catarrhis, & Rheumatiſmis, in Ventriculo firmando, & ſignatè in affectibus Hypochondriacis, pro quibus pariter curandis valere Corticem, probat inſuper idem *Badus* auctoritate Nicolai *Suſannæ*, & Chriſtophori *Paravicini*, quibus addit *Nigriſolus* etiam *Malpighium*; quod & ex ineditis illius Conſultationibus ipſe nonnunquam deprehendi. *Monginotius* conjectat huic Cortici, etſi in alios uſus hactenus traductus non fuerit, quàm ad Febrium curationem (utor ipſis ejuſdem verbis) Naturam tamen alias proprietates medicas certò indidiſſe, pro ſuperandis in genere,

nere,

nere, aut impediendis quibuſdam aliis fermentationibus, alios morbos inducentibus, illis præſertim, quæ ortum debent exuberantiæ ſuccorum acidorum. Ob id & ipſe pro affectionibus hypochondriacis, & hyſtericis præſtantiſſimum remedium appellat. Laudat item ad obſtructiones Lienis, Meſenterii, aliarumque partium, ad ſuppreſſiones quarumdam evacuationum naturalium, ac proinde ad Chloroſim, alioſque affectus iſtis finitimos, propriamque experientiam in teſtimonium adducit, & alienam invitat. *Blegnyus*, eundem Corticem, cuicumque Febris ſpeciei deſtinetur, vel morbo, quem vaporis nomine donant (adversùs quem Chinam Chinam eximiam credit) omni hydropis ſpeciei, aut alteri cuipiam ægritudini, ſive illius ſubſtantia, ſive infuſio, ſive tinctura &c. exhibeatur, ſuo ſemper fungi munere, pro certo habet. *Morton* ad morbos omnes quoquo modo periodum habentes videtur admittere, atque præſcribere, præſertim ubi abſconditum latere poſſe credat febrile fermentum; idque probare nititur etiam ex curatione hemicraniæ periodicæ habitâ in ſe ipſo. Nec quid abſimile nuperâ Epiſtolâ ad me conſcripſit Accurâtiſſimus rei anatomicæ Cultor, atque Promotor *Pacchionus*, Ophthalmiam videlicet periodicam, ſimulque vehementer dolorificam, & epilepticos inſultus proximè minitantem, Cortice curatam aſſeverans in quodam Eminentiſſimo S. R. E. Cardinali. Eundem Corticem mirandas vires habere in confortandis ſpiritibus, & ad ſanam, firmamque corporis craſim reſtituendam Viris hypochondriacis, & hyſtericis fœminis, dejectâ jam quaſi corporis œconomiâ, Thomas *Sydenham* propriâ obſervatione ratum facit, additque, magis conſpicuum eſſe remedii effectum in illâ hyſtericâ affectione, quâ Mulieres *ſpaſmis* affectæ niſus edunt fortiſſimos, & pluſquam mulie-

muliebres, pectora ſimul ferientes &c., quàm in aliis. Lumbricos illum necare, & pellere, plurimi autumant; idque ſibi multiplici experientiâ compertum eſſe, Cl. *Ramazzinus* aſſerit pluries in ſuis *Conſtitutionibus*, nec non Erudit. *Lanzonus* peculiari obſervatione. Dolorem Ventriculi acerbiſſimum, ſtatâ horâ quâlibet die recurrentem, Cortice feliciter a ſolertiſſimo rerum naturalium ſcrutatore, Clariſſimo ſcilicet *Valliſnerio*, ſanatum legi. Antiepilepticam, quod magis miremur, eſſe Chinam Chinam, ipſe, qui expertus eſt in caſu nobilis Pueri Epilepticis inſultibus unà cum Tertianâ Febre detenti (quo tamen caſu ego eam reſpicerem potiùs ut merè Febrifugam) ſcribit *Tozzius*, *De Epilepſiâ*, credulitatem inſuper ſuam aliis etiam experimentis innixam, innuens. Ad Aſthma quoquè convulſivum, per intervalla recurrens, eandem proficuam eſſe, nonnulli aſſerunt; nuperque accepi ab Excellentiſſimo *Corghio*, Mantuæ Medicinam exercente, hiſtoriam ſuper hâc re notatu digniſſimam, quam, ex illius Epiſtolâ ad me conſcriptâ fideliter excerptam, huc transferre non piget. Eſt autem hujuſmodi.

D. Comes Franciſcus Cajetanus Ferrarius Mantuanus, optimæ indolis Adoleſcens, mihique ſat notus, quandoquidem pluries illum Mutinæ decumbentem curavi, dum in eximio hoc Nobilium Collegio Convictor degeret, anno 1709., ætatis verò 23., labente Octobris menſe, ut habeo ex enunciatâ Epiſtolâ, correptus eſt Tertianâ Intermittente, quæ in vigore acceſſionis gravem inferebat anhelitus difficultatem, veri Aſthmatis æmulam. Ope Chinæ Chinæ ſublatâ Febre, ſublata eſt pariter difficilis reſpiratio, remanente tantummodo ad tempus aliquod hypochondriacâ quâdam affectione, quæ pariter remediis opportunis curata eſt. Circa me-

die-

dietatem Aprilis anni ſubſequentis, nempe 1710. iterum correptus eſt Febre, ſed Continuâ, & ad acutam vergente, atque (ut puto) periodicâ, quam vehemens Aſthma convulſivum comitabatur. Affectio iſthæc ad plures dies omnia Medicorum, & remediorum conamina eluſit; vixque bis, aut ter, ſpirituoſis antiepilepticis ad breve temporis intervallum auſcultaſſe viſa eſt; ſed paulò poſt æquè recruduit. Itaque, omnibus irritis, habitâ demum ratione, tum prioris morbi, & curationis illius, tum affectionis hypochondriacæ ipſi priori morbo ſuperſtitis, tum ſenſationis cujuſdam moleſtæ, ſuperius orificium Ventriculi, totamque Meſenterii regionem occupantis, tum denique motus cujuſpiam alterni, quo hujuſmodi ſenſatio unà cum convulſivo Aſthmate recrudeſcebat, ſancitum fuit a curantibus Medicis, Corticem rurſus offerre: quo ad duas uncias ſucceſſivè propinato, & Febris, & adjunctum ſymptoma ſimul evanuere. Nonis Maji revixit Aſthma ſolitarium, ſcilicet ſinè Febre, & cum moleſto tantùm in partibus jam memoratis ſenſu. Repetitus ideo eſt Cortex; & trium unciarum abſumptione extinctus eſt morbus. Continuatum eſt per plures dies ad præcautionem remedium; vixque eodem omiſſo, fortior rediit morbus, ſinè Febre tamen, ut & deinceps ſemper: aſſumptis verò rurſus totidem unciis Chinæ Chinæ, ſubſtitit. Diutiùs propterea uſurpatum eſt idem medicamen ad prophylaxim; ſed, eo non obſtante, circa medietatem Julii æquè, ac ante inſurrexit Aſthma. Mutato proinde conſilio, ad alia remedia animum convertêre iidem Medici; ſed nullâ unquam arte datum fuit morbum compeſcere, niſi facto ad Corticem reditu, cujus Extracto antiepilepticis mixto, nec non ſolitariâ illius infuſione, eodem tempore utiliter ſunt uſi. Morbo verò jam decli-

clinante, ad Thermales Aquas confugerunt, quibus feliciter vias permeantibus, bene habuit Patiens uſque ad Decembris initium. Eo autem tempore, novo invaleſcente Aſthmatis inſultu, eodem medicamine ſedatus eſt. Tunc memoriâ recolentes Medici levamen, quod intulerant Thermales Aquæ, ſtatim ad valentiora diuretica tranſitum fecerunt, quibus valetudinem antea dubiam, ſubinde firmam, ac ſtabilem Ægrotanti reddidere.

In hoc ſanè caſu (ſi quid liceat animadvertere) China China nonniſi ſimplicis Febrifugi munere functa eſt ab initio; Febrim enim pellendo, adjunctum quoquè ſymptoma difficilis reſpirationis indirectè tantummodo viſa eſt ſuſtuliſſe; ipſa verò Febris, tam primò, cùm fuit Intermittens, quàm deinceps, cùm rediit Continua, videtur fuiſſe de Pernicioſarum Comitatarum ſtirpe, quarum Iconem aliquam nobis exhibuerunt *Mercatus* pag. hujus Tractatus 239, & 240., nec non *Mortonus* pag. pariter hujuſce Tractatus 250. In progreſſu autem, cùm Aſthma, ſolitarium redditum, & depulſæ jàm Febri ſuperſtes, eadem China China pluries compeſcuit, in ipſo tunc Aſthmate, a Febre olim primitus excitato, febrile fermentum adhuc quoquo modo latuiſſe, ſuſpicaretur *Mortonus*. Et revera difficilis illius reſpirationis radicem, ſi non planè intrà Focum febrilem, ſaltem infra Septum tranſverſum quærendam potiùs eſſe, quàm ſupra illud, aut intrà Thoracem, ſatis patefacere viſa ſunt accidentia concomitantia; quare, quod hâc occaſione contigit Cortice adhibito, forſitan haud ita facilè, in Aſthmate primario, ac idiopathico æquè eventurum, licebit conjicere.

Denique, ut ad inſtitutum redeam, eumdem Peruvianum Corticem haud exiguis pollere viribus ad ipſam

ſam demulcendam ſævitiem, & modificandam Cauſam Arthritidis, aliorumque hujuſmodi affectuum identidem recurrentium, non deſunt, qui affirmant. Intellexi nuperrimè a præclaro quodam Concionatore ex Ordine Cler. Regul., ſe, ad ſedandos dolores podagricos, quibus crebrò obnoxius eſt, Chinam Chinam pluries uſurpaſſe ex conſilio cujuſdam P. Cappuccini, teſtem expertum ſe perhibentis, modò ad ſeſquidrachmam, modò ad drachmas duas cum magno levamine, itaut, aſſumptis tractu 20. dierum unciis duabus, & ſemis circiter Corticis, valuerit intrà illud tempus cum exiguo cruciatu a podagrâ liberari Hyemali tempeſtate, cum cæteroqui longè diutiùs, atque crudeliùs vexari conſueviſſet. An prædicta omnia vera ſint, an ſibi blandiantur aliquando tam ſpecioſa aſſerentes, non parum ambigo, præſertim cum identidem neget unus, quod alter aſſerit, & uterque propriam experientiam adducat. Cum enim lis agitur inter duos Cortice utentes, præſertim Profeſſores Artis, incertitudinem eventus ſatis probat aſſertio hinc indè oppoſita, quod non æquè contingit, quando ab aliquibus non expertis, & perperam præoccupatis negantur cæco quodam modo de eodem effectus palpabiles, quales in hoc Tractatu retulimus; hujuſmodi enim controverſia, quæ cadere nequit niſi inter Medicum Cortice utentem, & inter non utentem, vel raro, & ſinè Methodo utentem, nullius juſtæ incertitudinis index eſſe poteſt.

Super hâc re ſi mihi dicendum ſit determinatè quid ſentiam, quidve ſim expertus, haud erubeſco fateri, me, nec ſatis compotem eſſe opinionis, nec, quod magis eſt, experientiæ meæ; nam quò ad primam, nimis alta, & inacceſſa eſt, jam non dicam, luminibus, ſed potiùs fugacibus coruſcationibus intellectus mei, vir-

tus

tus Corticis, ut de illius efficaciâ valeam hìc, & nunc a priori diſſerere, aut ita opinari, ut cunctis placeam: quò verò ad ſecundam, ea adeò me ſemper cohibuit Obtrectatorum Corticis dicacitas, ut illum in caſibus, morbiſve, in quibus nondum communi voto ſufficiens creditus eſt, raròpropinare ſim auſus, etſi citra omnem penitùs periculi aleam id fieri potuiſſet: quâ viâ conatus ſum -- *poſticæ occurrere ſannæ* --, quam cæteroqui declinare, non ſuccedente effectu, nullatenus licuiſſet. Utut ergo videatur parum decere, de rebus hiſce haud ſatis expertum loqui, en nihilominus quod ex mancâ, nec planè completâ obſervatione meâ circa prædicta potis ſum edere: ſatius eſt enim (ut ajebat Famigeratiſſimus *Borellus*) *pauca, & minùs elaborata, quàm nihil ad Poſteros tranſmittere*, ut ſcilicet (ſubdam cum *Plinio*) *quatenus nobis denegatur diu vivere, relinquamus aliquid, quo nos vixiſſe teſtemur*.

Si ergo reminiſci liceat, quæ diximus hæſitanter Libro primo circa virtutem Corticis, & circa ſuccos in Febrium Intermittentium curatione ab eodem probabiliter correctos, ſive per abſorptionem peculiarem, ſive per aliam quamlibet ſalium peregrinorum iiſdem inexiſtentium retuſionem: itidem, quæ ſumus effati circa vias, vaſa, & loca, in quibus vividiorem conſervari, ac exerceri ſuſpicati ſumus illius activitatem, non abs re erit pariter opinari, quòd in morbis, qui ſuam ſedem potiſſimùm in Ventriculo, Inteſtinis, Meſenterio, Glandulis, Ductibuſque Chylo-lymphicis obtinent, aliquid opis afferre poſſit, ſaltem ut afferre creduntur alia remedia actionis lentæ, minùſque conſpicuæ. Ob id in morbis, hypochondriacis appellatis, & benigniùs acceptis, in Apepſiâ, Diſpepſiâ, indeque ortis affectionibus, non planè rejiciendum arbitramur. Et licèt captu non

ſit admodum facile, quo pacto Cortex Febrifugus poſſit opitulari Hominibus hypochondriacis, humores parum diſpoſitos ad febricitandum habentibus: nihilominus, quotieſcumque experientia reſpondeat, credi poteſt, id fieri eâ ratione, quâ Melancholici, ſeu Hypochondriaci, & Quartanarii cenſentur humoribus conſimilibus prædıti: adeòque cenſendi videntur eodem quoquè remedio curabiles. Utcumque, Corticem reſtaurare infirmas Ventriculi coctiones, ac indè habitum corporis firmiorem inducere, tono viſcerum, infimi præſertim ventris, non ſolùm reſtituto, ſed & in meliorem ſtatum redacto, identidem obviàm eſt. Circa quod conſideratione digna videtur obſervatio *Mortoni* -- *De Proteiformi Febris Intermittentis genio*, quæ obſervatio proſtat in illius *Hiſtoriâ* 29., aliàs etiam a nobis memoratâ; in eâ ſiquidem deſcribitur *Vetula elumbis, ac paralytica, & 67. annum ætatis agens, quæ poſt aſſumptas tractu temporis libras duas Chinæ Chinæ, quadantenùs iterum juveneſcere viſa eſt, appetitum integrum, & firmam valetudinem brevì conſecuta: jamque ubi octuageſimum ætatis annum penè attigit, vultu vivaciori, ac animo hilariori prædita apparuit, corpore magis erecto, & greſſu magis cito, ac firmo incedens, quàm ante uſum Corticis*. Proinde affectionibus etiam ſupra recenſitis, quæ ſimul hypochondriacarum nomine audiunt, quæque a vitiatâ digeſtione utplurimum pendere ſolent, proficuus idem Cortex, quoquo ſaltem modo, cenſendus videtur.

Memini & ego (ne propria experimenta ſubticeam) me cuidam Adoleſcentulæ, hujuſmodi affectibus malè vexatæ, Corticem, cæteris non proficientibus, præſcripſiſſe; cumque ab ejus uſu convaluerit, puto, non ſinè aliis quidem rationibus, quòd convaluerit ob ejus uſum: cum tamen id non immediatè contigerit, neque frequen-

tia

tia proſtent hujuſmodi exempla, quod hìc conjecto, non eâ certitudine aſſero, quâ Pernicioſas Intermittentes ſanatas aſſerui. Patiebatur illa a duobus jam menſibus aſſiduum ſtomachi angorem cum frequentiſſimis vomitionibus materiæ acidæ, ac ciborum aſſumptorum, & cum ventris rugitibus, ac eructationibus valde moleſtis: identidem tentabatur Febriculis levioribus, ſed per inæqualia, & ſæpius valde diſtantia, nonnunquam & brevia intervalla, recurrentibus, quæ ſolvebantur levi ſudore; & quandiu Febris aderat, cætera leniebantur ſymptomata, eademque iterum, eâ deficiente, ſuſcitabantur. Maciem illa contraxerat admodum inſignem, viriumque imbecillitatem, quæ vix ſinebat eam e lecto ſurgere. Plura, & varia, pro varietate circumſtantiarum, fuere a me præſcripta remedia toto morbi decurſu. Sed, nec oleoſa ad leniendos angores, nec teſtacea ad abſorbendum acorem, nec ſalia fixa ad roborandas fibras, nec aperientia ad reſerandas vias, nec lenientia epicraticè præſcripta ad abſtergendas ſordes, quicquam profecerunt. Uno verbo, non Rhabarbarum, non oleum amygdalarum, non ſerum caprile, non juſcula alterata, non ſal Abſynth., non tinctura, nec magiſterium Martis, non lac, ſive chalybeatum, ſive coctum, non aliud denique medicamentum viſum eſt morbum dimovere a conſuetudine ſuâ. Solus Peruvianus Cortex, ad drach. ſs. per 20. circiter dies oblatus, utramque paginam implere viſus eſt; quod & in aliis quoquè caſibus non longè abſimilibus (forte quidem, vel tardiore, vel minùs conſpicuâ) mihi nonnunquam contigiſſe, poſſum teſtari; ſed æquè poſſum teſtari, aliàs etiam cum nullo planè ſucceſſu idem remedium me exhibuiſſe. Imò, cum aliquando Uxorem meam ex Tertianâ Cardiacâ Spuriâ curaſſem Cortice, ut in Hiſtoriis retu-

ſi, plurima poſtmodum, etiam ſibi familiaribus moleſtiora, incommoda de genere hypochondriaco eidem ſucceſſiſſe memini. Quamobrem, etſi Corticem in recenſitis caſibus prodeſſe aliquo modo identidem credam; tamen, nec tam certò, nec tam citò, nec tam inſigniter prodeſt, ut prodeſt in Febribus.

Ad Lumbricos necandos utilem eſſe poſſe, ſuadere videtur illius amarities, ſuccis omnibus Inteſtinalibus, ubi hoſpitantur illi, facilè communicabilis: ſiquidem verum ſit, ut vulgò creditur, amara Lumbricos necare: quod tamen cum experimentis Clariſſimorum *Redi*, ac *Valliſnerii*, &, ſi fas ſit dicere, etiam cum meis, utroque eorum viam præmonſtrante nuperrimè inſtitutis, minimè concordat. Utcumque hæc ſint, & quâcumque ratione fiant, ego in Febribus periodicis, quas vermes potiùs comitabantur, ut reor, quàm producebant, plusies Corticem propinavi cum ſucceſſivâ Febris, & Lumbricorum depulſione, cujuſmodi exemplum vidi (non me quidem remedium præſcribente, ſed aliis Medicis) in *D. Comitiſsâ Blancâ* febricitante, ac utero gerente, quæ, poſt aſſumptam per aliquot dies Chinam Chinam, copioſos Lumbricos per alvum excrevit. Obſervavi pariter, Mercatorem quemdam Venetum, duplici Quartanâ Mutinæ laborantem (cui poſt horam ab aſſumptâ, me præſcribente, Chinâ Chinâ, Acceſſio inexpectata præter morem ſupervênit) Lumbricum poſt tres horas vomitu rejeciſſe ſatis inſignem. In Hiſtoriis quoquè noſtris caſus hujuſce generis viſitur Lib. 4. Cap. 3. Hiſt. 9., habeoque inſuper recens aliud exemplum a Juniore Medico Praxim mecum exercente, quod hìc ſubdam. Curabat ille Puerum Febre Tertianâ ſimplici laborantem, quæ, præter conſueta, & conſuetis etiam graviora, ſymptomata, inſigne inſuper intulerat delirium, maxi-

mam

mam pulſus inæqualitatem, necnon totius corporis convulſivos motus cum halitu verminoſo, & ſubcinereo fæcum colore: Cum autem ſymptomata hujuſmodi in dies majora fierent, præſcripſit ille circa quartam, vel quintam Acceſſionem Ægro admodum debili Peruvianum Corticem, imminutâ, ſed repetitâ doſi: quo remedio ad quatuor dies aſſumpto, nedum Febris, verùm & verminoſa ſymptomata evanuere. Febre verò jam penitùs abolitâ, & continuato nihilominus uſu Corticis, verminoſæ dejectiones ſubſecutæ ſunt, quibus abſolutis, citò Æger, & planè convaluit. An utrique morbo in recenſitis Caſibus æqualiter adverſatus ſit Cortex, an uni Febri, ad cujus ſolutionem quaſi per accidens ſit conſecuta Lumbricorum excretio, præcisè non novi; ſiquidem in affectu verminoſo ſolitario haud ſatis mihi contigit Corticem experiri, ut meam alienæ poſſim, vel opponere, vel juxtaponere experientiam.

De experimentis circa hanc rem extra humanum corpus, a me, ut ſupra innui, aliquando inſtitutis, modò nolim intelligi, utpote quibus haud ſatis forſan fidendum eſt. Etenim, cum in iis adversùs ſolos Lumbricos Vitulinos, atque Terreſtres vim Corticis explorare tentaverim, fortaſſe haud ſatis efficaciter ab his ad Humanos licet quicquam arguere; quod enim uni Lumbricorum generi adverſatur, id alteri generi poteſt forſan congruere, & e converſo. Ut enim in diverſis ſpeciebus Corporum, Vermes internos alentium, diverſæ ſunt eorumdem Vermium ſpecies, ita diverſum cuilibet eorum ſpeciei poteſt convenire, aut adverſari pabulum: etſi minimè inficier, dari poſſe nonnulla quibuslibet hujuſmodi Inſectorum ſpeciebus pernicialia, qualia vulgò cenſentur, Petroleum, Mercurius, Viride æris &c., licèt hæc verè talia, qualia putabam, ego non deprehenderim.

derim. Verùm, quamvis etiam licuiſſet mihi Lumbricos humanos (quos minimè quærens ſæpius inveni, rariùs autem, cùm queſivi) facilè ad manus habere, & ad experimentum paratos, adhuc tamen mihimetipſi haud integrè ſatisfeciſſem. Hujuſmodi etenim Vermes, vel ab hominibus ægrotantibus excreti, vel e denatis per ſectionem extracti, poſſunt & ipſi ægrotare quodammodo, aut malè ſe habere, & propterea inæquali inter ſe robore pollere: ut proinde eorum aliqui diutiùs, aliqui breviùs poſſint in diverſis liquoribus vivere, abſque eo, quòd ad eorum citiorem, vel tardiorem necem liquor ipſe multùm contribuat, ut, eoſdem ab Ægrotantibus excretos, modò citiùs, modò tardiùs, ſponte naturæ mori, obſervamus. Atque ideo neque hâc viâ quid planè certi mihi viſus eſſem deprehendere, etſi in amarâ v. gr. Corticis infuſione Lumbricus aliquis humanus citiùs obiiſſet, ac obiiſſet in alio liquore alius conſimilis; ut omittam (quod noſtrorum experimentorum incertitudinem auget) cuncta, quæ a nobis in hujuſmodi experimentis adhibentur, remedia, a fermentis poſtmodum noſtris alterata, probabiliter ſortiri poſſe activitatem diverſam ab eâ, quam extra humanum corpus præſeferunt. Hâc etiam de causâ, de ſeligendis humanis, non æquè ſemper, ut dictum eſt, inventu facilibus, ſolicitus non fui; ſed Vitulinos tantùm, atque Terreſtres, eoſque quò ad exteriorem apparentiam inter ſe æqualiter vegetos, arripui, & uno, eodemque tempore in amaricantem Corticis infuſionem, ac in diverſos alios liquores conjeci, obſervaturus quinam eſſet eis locus infeſtior. Atque Vitulinis equidem Lumbricis primariò lubenter ſum uſus; quoniam cum Vitulorum æquè ac Puerorum, vivo hoc morbo laborantium, valde ſimilis ſit odor, tum eorum halitui, tum omnibus etiam

etiam illorum excretis, imò & ipſis carnibus inexiſtens: propterea, nec paucam inter utroſque Vermes intercedere ſymboleitatem, perſuaſum habui. Quamvis autem hinc nonniſi incertas, nulliuſque forſan ſoliditatis conjecturas quis valeat elicere, minimè tamen gravabor referre obiter, quæ obſervarim in eo, quod ſpectat ad inſtitutum noſtrum. Cætera altioris indaginis quærenda apud *Cl. Valliſnerium*, pluribus quidem in Lucubrationibus Illius, ſed potiſſimùm in elaboratiſſimo Opere recèns edito circa Vermium humani corporis Originem, ac Geneſim, ubi peculiares edit obſervationes, ſummâ curâ, ac diligentiâ inſtitutas, ſingularemque ſuam proponit in hâc materiâ, roboratque ſententiam, naturalium Philoſophorum ſtudio, ac animadverſione digniſſimam.

Itaque, ut rem perſtringam, extractâ e Vituli recèns mactati inteſtinis numeroſâ Lumbricorum familiâ, Lacte, & Chylo inebriatâ, unum ex illis ſingillatim, & ſtatim, in unoquoque ex hiſce, quos mox referam, liquoribus, magno vigente Æſtatis calore, uno, ac eodem tempore demerſum volui, nempe, in Petroleo flavo, Mercurio, Aceto, Vino, Bile bubulâ, ſucco Abſynthii, Oleo communi, Mellicrato, ſive Aquâ mulsâ, Infuſionibus, Chinæ Chinæ, Aloes, Colocynthidis, & Viridis æris, factis in Aquâ communi, conjunctâque ſimul ipsâ rerum infuſarum ſubſtantiâ.

Statim ac in hoſce liquores fuere conjecti Lumbrici Vitulini, obſervabiles admodum fuere motiones, & contorſiones eorum ad finem uſque ſpectaculi hoc ordine ſervato, nempe, ut inſigniores apparuerint primò quidem, ac valde notabiliter, in infuſione Viridis æris, deinde in Petroleo, mox in infuſione Colocynthidis, & tandem Aloes. In cæteris liquoribus modicæ tantùm,

nec ſpecialiter obſervabiles extitere eorum motiones; connumerando inter fluida, ut mos eſt, ipſum Hydrargyrum, in quo identidem vi illatâ ſubmergebatur Lumbricus; qui aliquo etiam nonnunquam Mercurii granulo exteriùs onuſtus emergebat. Huic poſtmodum Aqua ſimplex ſuperaddebatur; ipſius præexiſtentis Mercurii agitatione, quantùm licèt, roborata, quâ Lumbricus ab externi aeris immediato contactu, ac injuriâ tutus evadebat.

Decem horarum ſpatio tota ſeries experimenti inſtituta eſt, cujus progreſſus is fuit. Poſt horas ſex elapſas, primus obiit Lumbricus in Aceto demerſus; poſt horas octo, demerſus in vino; demerſus autem in Bile bubula (quæ mihi viſa eſt hâc occaſione graveolens, ac malè habens, magiſque diluta, & minùs ponderoſa, ac apparuerit in experimentis Lib. primo Cap. 3. inſtitutis, atque relatis ad exploranda Chinæ Chinæ phænomena, ut proinde facilè credam, in omnibus individuis etiam ejuſdem ſpeciei non eſſe idem pondus, ſicuti non eſt eadem conſiſtentia bilis eorum) demerſus, inquam, in hâc bile, mortuus eſt poſt horas novem circiter, & poſt novem pariter pro mortuo habitus qui in Mellicrato poſitus fuerat, licèt revera nondum planè extinctus, ſed tantùm ab interitu parum diſtans fuerit poſtmodum deprehenſus.

In cæteris liquoribus omnibus vivebant adhuc, & quidem vegeti, ſuoſque motus (in quatuor præſertim liquoribus paulò ſupra recenſitis) jugiter edebant: cùm ego tædio quodam affectus, ad comparandam aliquam ſpectaculo novitatem, hos alios inſuper liquores aſſumpſi, nempe, Vini ſpiritum, ſuccum Allii cum tantillo Aquæ ſolutum, & Oleum Magni Ducis Hetruriæ ad Vermes necandos, cum pauxillâ pariter Aquæ portione

com-

commixtum. Singulis hiſce liquoribus unum Lumbricum indidi, ut in reliquis a primordio peregeram; imò illum, quem in Oleo Magni Ducis, ut ſupra, infundere meditabar, eodem Oleo priùs oblinivi, ac poſtmodum in antedictam mixturam conjeci. Paulò poſt Lumbricum in Vini ſpiritu ſubmerſum emori obſervavi: quod mihi incitamento fuit, ut alterum ſubſtituerem, qui pariter brevì eandem ſortem ſubiit, ut & tertius, ſecundo extincto ſtatim ſubſtitutus. Interim, cum reliquos vitam facilè protrahere in aliis liquoribus obſervarem, nempe in Oleo communi, Petroleo, Mercurio, ſucco Abſynthii, & Allii, Oleo Magni Ducis, infuſione Chinæ Chinæ, Aloes, Colocynthidis, & Viridis æris, necem illorum ſum meditatus, eos a liquoribus, quibus innatabant, extrahendo, & in Vini ſpiritum conjiciendo: quâ viâ ſinguli ſucceſſivè brevì interibant; ſcilicet, non modò ii, qui in primis condebantur liquoribus, verùm & ii, qui poſtremò, ut dictum eſt, in Alliorum ſucco, & in Oleo Magni Ducis fuere conditi, ubi ſcilicet, poſt horam circiter viventes adhuc, placidè morabantur. Tam notabilis autem fuit celeritas necis eorum in Vini ſpiritu, & agitatio eorumdem in infuſione Viridis æris præ cæteris liquoribus, ut non ſemel ad explorandum, an Vermis aliquis, de quo adhuc ambigebatur, num eſſet extinctus, verè viveret (quod in Inſectis hiſce haud ita facilè ſemper noſcitur) tamquam ad Lydium lapidem factus fuerit recurſus ad infuſionem Viridis æris, ubi, ſicut Lumbricus aliquis, qui non planè mortuus erat, ſtatim motum aliquem edebat, ac proinde iterum ſubmerſioni in Vini ſpiritu damnabatur, ibique illicò necabatur omnino: ità quoties alii nullum motum edebant, certò mortui deprehendebantur, ac revera tales erant.

Po-

Poſterâ die in iiſdem Vaſis, iiſdemque liquoribus, fere omnibus, inſtitutum eſt experimentum Lumbricorum terreſtrium, nempe, in Vini ſpiritu, Petroleo flavo, Aceto, Vino, Oleo communi, Mellicrato, Hydrargyro, ſucco Abſynthii, infuſione Chinæ Chinæ, Viridis æris, Colocynthidis, & Aloes. Parum abſimilis ab antecedente fuit exitus experimenti poſtremi. Aliqua nihilominus in non paucis, nec levibus circumſtantiis fuit diverſitas. Lumbrici namque terreſtres in liquoribus ſibi infeſtis longè citiùs extincti ſunt, ac Vitulini, niſi forſan id contigit eò quia Vitulini craſſi erant valde, ac robuſti; terreſtres verò, etſi vividi admodum, ac vegeti, erant nihilominus modicè graciles; propterea Scena hujuſce ſpectaculi vix ultra duas horas protracta eſt. Item in hoc experimento, motus, agitationes, ſaltus, & contorſiones Vermium terreſtrium fuere longè violentiores, ac Vitulinorum in alio, primò quidem, ac longè ſenſibiliùs in infuſione Viridis æris, deinde in Petroleo. In cæteris liquoribus, plus minùs, modicæ. In Vini ſpiritu, motus eorum breves, & pariter modici; ſed mors citiſſima.

Necabantur itaque in Vini ſpiritu fere ſtatim, ac illum attingebant Lumbrici terreſtres, eádemque ferme celeritate interibant in Aceto. In Viridis æris infuſione, & in Vino ſatis quoquè celeriter moriebantur; ita tamen, ut, dum unus in eâdem infuſione Viridis æris (in quâ Vitulini vixere) extinguebatur, tres, vel quatuor ſucceſſivè eandem ſortem ſubirent in Vini ſpiritu, ut & fere æqualiter in Aceto. In Mellicrato denique aliquantulum ſeriùs necabantur, ac in Vino, non tamen admodum ſerò. In cæteris liquoribus, videlicet, Oleo, Petroleo, ſucco Abſynthii, Mercurio, infuſione Chinæ Chinæ, Colocynthidis, & Aloes, vivebant, & diu-

diutiùs vixiſſent, niſi ad aliquot eorum torquendos inſigniter, in infuſionem Viridis æris conjeciſſem, & ad alios ſtatim necandos, in Vini ſpiritum, aut Acetum.

Hinc videtur poſſe conjici, cum primò in Vini ſpiritu, mox in Aceto, & tertio loco in Vino interire Lumbrici utriuſque ſpeciei fuerint obſervati, videtur, inquam, conjici poſſe, quòd Vino, aliiſque liquoribus ex Vino prodeuntibus, præcipuè verò parti illius ſpirituoſiori inſit aliquid hujuſmodi Inſectis inimicum, quod illos hebetet, inebriet, ac tandem occidat, quemadmodum, Gallinas, grano Vini ſpiritu imbuto nutritas, fere ut mortuas ad tempus, in terram concidere, vulgò ſatis eſt notum.

Interim, nec Chinæ Chinæ infuſionem (quod erat noſtrum tentamen) nec plures alios liquores ex ſupra memoratis, utut vario, exoticoque ſapore præditos, quicquam contuliſſe ad illorum Lumbricorum necem, datum fuit obſervare, quamvis eorum nonnulli Vermibus infenſiſſimi cenſeantur, & verè videantur in Praxi. An verò in Vermes Humanos agant remedia, quæ non agunt in Vitulinos, neque in Terreſtres, & an agant quandoque fortiùs intrà corpus, quæ infirmiùs agunt extra illud, idipſum eſt, quod adhuc ignoro, & quod diligentioribus attentè magis explorandum concedo.

Quò ad alios Morbos quodammodo periodicos (ut redeamus unde longè admodum fuimus digreſſi) quales ſunt Arthritis, Aſthma, præſertim convulſivum, Epilepſia, Præfocatio hyſterica, & hujuſmodi, paucis me expediam, dicamque ingenuè, nimis altas, & fortes mihi videri iſtorum morborum radices, ut eas actio Corticis, quantùm verè opus eſt, poſſit attingere, vel planè confringere: niſi velimus in gratiam Celeberrimi *Sydenhamii* excipere violentos affectus hyſtericos, quibus revera ex

ra ex propriâ quoquè obſervatione habeo potiùs, unde Corticem aliquo modo proficuum credam, quàm aliter. Imò, generaliter loquendo, videtur non extra ſpem omnem, quòd China China aliquid forſan præſtare poſſit quò ad ſuſpenſionem, & protractionem intervalli inter unum paroxyſmum, & alterum, etiam in aliis Morbis periodicis, iis præſertim, quibus frequentes, & violenti ſunt paroxyſmi, non quò ad germanam, & completam illorum curationem. Cæterum, ut pateat, quàm facile ſit, & lubricum, ut adulemur nobiſmetipſis, ni cauti ſimus in ſuſpendendo judicio, ubi agitur de noſtris votis, & opinionibus favorabiliter explendis, narrare non piget duos ſequentes Caſus.

I. Mulieri quinquagenariæ a pluribus jam annis Epilepticæ, & poſt trigeſimum ætatis ſuæ, in hunc morbum primò delapſæ, Corticem præſcripſi ad longiuſculum tempus, mox, interpoſitâ quiete aliquâ, iterum, atque iterum eam coegi ad repetendam aſſumptionem, præcipuè prope tempora, quibus utplurimum eo morbo conſueverat corripi. Perſtitit illa, præter conſuetudinem ſuam, immunis ab inſultu epileptico per notabile intervallum temporis, & (quod magis mirabere) cum aliquando morbus tentaſſet accedere, adeò languidus, & enervis apparuit, ut illi vix ad momentum temporis caligaverint oculi, defecerint vires, & palluerit facies, ſubſequente ſubitâ coloris, virium, & viſionis reſtitutione, cùm antea ſemper decidere, convelli, ſpumam ab ore, & lotium a veſſicâ emittere conſueviſſet. Pharmacopola, qui unus conſcius erat de qualitate remedii, cœpit evulgare, Epilepticam quinquagenariam jam planè curatam Cortice; eum tamen acriter increpui de incautâ aſſertione, nonniſi duorum, vel trium annorum tractu comprobandâ. Et ſanè, pendente

dente ipſo uſu Corticis diuturniore, unum paſſa eſt paroxyſmum ſatis gravem, qui prægreſſorum invaliditatem, & moram interpoſitam penſavit. Quamobrem omiſſus fuit ab Ægrotante uſus remedii, & de more curſum ſuum proſecuti ſunt epileptici paroxyſmi, quibus etiamnum vexatur identidem. Sed revera affirmat, opinaturque, ſe ab aſſumpto remedio aliquid opis reportaſſe, aſſeritque, morboſos inſultus toto tempore, quo iis vivit obnoxia, tanto nunquam intervallo feriatos eſſe, quanto feriati ſunt tunc, cùm Corticem aſſumebat; propterea etiam proximè elapſis menſibus me allocuta, ſponte ſtatuit, velle ſe iterum experiri remedium, & quâvis Lunâ ad plures dies repetere. An in eo conſilio manſerit, verè neſcio. Epilepticam adhuc eſſe, extra dubium eſt.

II. Adoleſcens annorum 19. ab ipſo ortu ſurdaſter, ac mentis hebes, poſt longam, lentamquc Febrem tuſſiculoſam, quæ illum ad inſignem maciem priùs deduxit, poſtmodum ſponte ſenſim evanuit, Epilepticus ſubinde factus eſt. Jamque a pluribus menſibus novi hujuſce morbi inſultu identidem recurrente non parum vexabatur, cùm, increbreſcentibus in dies paroxyſmis, eò devênit, ut iiſdem per menſem integrum, alternis primò diebus, mox & quotidie, corriperetur. Irritis remediis omnibus, viſa tandem eſt mihi ordinata hæc, & crebra periodus, ipſaque morbi peculiaris origo, videlicet ſuccedanea Febri, quamvis Continuæ, admittere poſſe tentamen aliquod deſumptum a Cortice, quemadmodum nonnullorum Auctorum mens eſt. Itaque præſcripſi ſemunciam ejuſdem Corticis cum Conſervâ florum Peoniæ, hoc ordine diſtribuendam, ut ſcilicet primâ die dimidium miſturæ illius aſſumeret Æger, alteramque medietatem duobus ſequentibus diebus, in

duas

duas partes ſubdiviſam : quo pacto, primâ aſſumptione duas Corticis drachmas, reliquis verò duabus, unam tantùm drachmam quotidie deglutiebat. Abſumptâ miſturâ illâ, nova ſimilis denuo parabatur, eâdem partitione diſtribuenda, & ſic deinceps : interpoſitâ tamen identidem inter unam, & alteram ſemunciam, duorum, vel trium dierum quiete, quibus ab uſu remedii feriabatur; adeòque unius Lunæ ſpatio, nonniſi tres uncias Chinæ Chinæ in totum aſſumpſit. Atque, ut verum fatear (ni per accidens id contigit) conſpicuum juvamen, primis præſertim diebus, viſum eſt emerſiſſe; ſiquidem loco Paroxyſmorum, alternis diebus, vel etiam quotidie invaleſcentium, levis tantùm vertigo, & oculorum caligatio ſucceſſit, quæ pariter illico evaneſcebat, verique propterea paroxyſmi invaſio ultra dies 15. protrahebatur; imò cùm fiebat inſultus, levior erat, neque omnimodam inferebat, ut antea, ſenſuum abolitionem. Duabus interim circiter tranſactis hebdomadis, quibus habita eſt ceſſatio ab oblatione remedii, cum nonnihil increbreſcerent iterum paroxyſmi; modò ſcilicet poſt octo, modò poſt ſex tantùm dies, repetitus eſt denuo uſus Corticis ad ſemunciam cum eâdem Conſervâ florum Peoniæ. Miſtura tamen hæc in quatuor partes æquales dividebatur, quotidie manè ſejunctim ſumendas, & poſt trium, vel quatuor dierum quietem, iterum repetendas, ita ut intrà menſem duæ, plùs minùs, unciæ Corticis fuerint uſurpatæ. A novâ hâc oblatione, nullum ſenſibile levamen datum fuit obſervare: etenim æquè ac ante, exactis, modò ſex, modò octo, modò etiam quindecim diebus, redibat inſultus, parique ratione etiamnum redit, etſi nullus ampliùs fuerit, aut modò ſit, uſus Corticis: & quò majus eſt intervallum temporis inter unam, & alteram invaſionem, eò

fortior

fortior eſt paroxyſmus indè ſuccedens; levior verò, cùm intervallum eſt brevius. Id unum ſupereſſet adhuc tentandum, nempe, ut uno, aut altero die ante paroxyſmi adventum (ſiquidem ille præmonſtrari ſolet ex certis ſignis, ante duos, vel tres dies apparentibus) larga doſis Corticis, v. gr. ad tres ſaltem drachmas, uno hauſtu exhiberetur; videtur enim poſſe conjici, quòd hâc forſan viâ prorogetur nonnunquam, aut enervetur inſultus imminens. Neque hoc forſan intentatum tandem relinquam; imò hucuſque non reliquiſſem, niſi ſpontanea, & valde inæqualis, quæ paulò poſt obſervata eſt, intervallorum protractio, me ab hoc tentamine retraxiſſet: etenim quodvis emerſiſſet indè juvamen, meritò me reddidiſſet ancipitem, an illud Cortici potiùs adſcriberem, an Caſui. Quamobrem, etſi in violentioribus forſan circumſtantiis de levamine aliquo non prorſus deſperandum cenſeam primis vicibus, parum tamen ſperandum crediderim progreſſu temporis; vereorque inſuper, ne aliquando major paroxyſmorum intenſio protractionem invaſionis eorumdem, ut Hiſtoriâ præcedente adnotatum eſt, nimiùm compenſet, vel ſaltem, ne morbi pervicacia remedii tandem vires diutino uſu ſpernat, ac enerves reddat, dato quòd primis oblationibus videatur ille nonnihil miteſcere; quæ omnia nonnunquam etiam in quarumdam contumacium Febrium curatione experimur.

Ex enarratis itaque caſibus facilè, ut ajebam, deducitur, ad ſtabiliendum levamem certum in morbis iſtis Herculeis, paroxyſmos inæquales, & modò ſemel in anno, modò bis in menſe, vel etiam in die, recurrentes habentibus, requiri perſeverantiam plurium annorum in ſtatu ſano, & experientiam æqualem in pluribus ſubjectis, libertatemque experiundi, non tantùm innoxiè,

ſed

ſed & longè a præoccupatione, tum Vulgi, tum Proſeſſorum Artis.

Denique, ut aliquid quoquè de morbis quibuſdam, non ex ſui naturâ, ſed per accidens periodicis ſubdam; ſit caſus iſte. Monialis quædam dolorem acerbiſſimum patiebatur in eâ parte genæ, cui ſubjacet Os, Jugale dictum. Recurrebat hic quotidie, noctu tamen, ſtatâ horâ, tamque vehementer illam excruciabat, tamque gravia inferebat ſymptomata, ut de aliquo graviſſimo affectu imminente in nervoſo genere ſuſpicarer. Cum ad longum tempus perduraret affectio iſthæc moleſtiſſima, nec repetitæ ſanguinis miſſiones, nec purgationes, nec revulſiones, nec diuturniora remedia, ut Salſæ parillæ maceratio longiuſculè uſurpata, nec alia hujuſce ordinis quicquam proficerent, tandem confugi ad Corticem, per octo ſaltem dies ad drach. ſs. quotidie uſurpandum, tentandi gratiâ. Alterâ die ab incœpto remedio ſanum ſibi dentem, paulò infra locum doloris conſitum, evelli voluit, me licèt reluctante. Dens evulſus eſt poſt primam Corticis aſſumptionem, & inculpatæ omnino conſtitutionis repertus eſt. Ab evulſo dente bis tantùm eumdem Corticem aſſumpſit; & dolor, qui per menſem horâ ſemper noctis tertiâ obſervari conſueverat, evanuit, remanente tantummodo ſenſatione quâdam moleſtâ in parte, nempe circa os Zygomatis in ipsâ genâ: quæ ſenſatio ex ſimplici, utut levi, labri ſuperioris contactu exacerbabatur. Cum tamen ea non magnum negotium faceſſeret, neque Ægra me urgentem haberet, quippe eam rariùs inviſentem, ſubſtitit illa ſponte ab uſu Corticis, poſt trium tantùm dierum uſurpationem. An levis adeò, & brevis uſus remedii, an evulſio dentis ſani, cum affectâ parte nullam ferme connexionem habentis,

an Ca-

an Caſus levamen attulerit, neſcio, aliiſque æquo animo dijudicandum relinquo. Id unum addam, me poſt aliquot menſes eandem Monialem allocutum, intellexiſſe, ipſum ei dolorem quibuſdam temporibus etiamnum renovari, & per tres, vel quatuor ſucceſſivos dies, ſtatâ horâ periodicè recurrere, illique ſubitam ſanguinis-miſſionem (pro cujus celebratione me permittentem habet) non parum opitulari. Addoque inſuper, repetitam tandem hâc ipsâ de causâ Corticis aſſumptionem ad ſeptem dies nil opis omnino contuliſſe: ac idcirco etiam modò eidem affectioni, planè irregulariter recurrenti, ipſam identidem ſubjacere.

Hæc habui dicenda de Corticis actione adversùs morbos extra lineam febrilem conſtitutos, quibus, vel eorum ſaltem nonnullis ſiquidem ille verè proſit, ut Affectionibus Hypochondriacis, Hyſtericis, & hujuſmodi aliis, lentum tantummodo, & tardum eſt, non præſentaneum ejus auxilium; propterea ex hoc capite minùs certa redditur illius operatio, quæ aliis quoquè Cauſis, vel ipſi demum Naturæ nonnunquam poteſt adſcribi. Quamobrem id ſaltem candidè fateri oportet, quod & fatetur *Sydenhamius* ipſe poſt celebratas eximias hujuſce remedii vires adversùs affectionem hyſtericam vehementer ſpaſmodicam, præ cæteris iſtius ordinis morbis, ipſo judice, Cortici obſequentem -- *Interim tamen* (inquit ille) *conſitendum eſt, quòd hoc medicamentum non ita certò, crebròque huic malo ſuccurrat, ac Febribus Intermittentibus*. Quæ aſſertio, ſicuti vera eſt in hoc caſu, verior a fortiori in reliquis erit habenda. Ulteriorem denique nobis ſuſpicionem de exiguâ Corticis activitate, adversùs morbos a Febribus Periodicis diverſos, apertè ſuggerit *Mortonus* ipſe, de nimiâ cæteroqui erga hoc Remedium credulitate ſuſpectus, in Præfatione

ne ſuæ *Pyretologiæ* , dum inquit -- *Nuſquam hactenus eum* (ſcilicet Corticem) *titulo Catholici Remedii (ac ſi Archæus ad mentem Helmontii quocumque modo irritatus eo compeſceretur) donandum judicavi, utut non deſint Auctores, uti videre eſt in Badi Anaſtaſ. Lib.* 1. *Cap.* 20. , *& Medici aliqui hodierni, qui vires ejus in Hydrope , Ictero, Hypochondriacâ affectione , Scorbuto , imò in Peſte ipsâ , plurimiſque aliis morbis , tam Chronicis , quàm Acutis debellandis , mirum in modum prædicant . Verùm, ut rem ipſam dicam , licèt hoc* ἱερόν πικρον *præ cæteris quibuſcumque amaris abſterſivâ ſuâ , ſeu quâcumque aliâ qualitate humorum* ἀταξίαν *corrigendo , & partium labefactatarum tonum confirmando, ad Curationem Hydropis, Scorbuti, Icteri, Hypochondriacæ affectionis, Digeſtionis everſæ , appetitus proſtrati , vel cujuſcumque alterius morboſæ affectionis , incerto cum eventu , conducere nonnunquam obſervetur , nunquam tamen* Corticem *officium antidoti præſtitiſſe memini , fomitem ſcilicet morbi venenatum delendo, præterquam in Morbis univerſalibus acutis, præſertim in Febribus Intermittentibus , & Remittentibus veris , ac Spuriis , atque Inflammatoriis , & Colliquativis, quibus cum prioribus ſimilitudo quædam eſt .* Adde & hìc congruam explicationem , mox & debitam limitationem, ad normam eorum , quæ quinto hoc Libro ſtatuimus, & germanas Corticis vires in univerſum ſatis perſpectas habebis. Id unum cura, ut genuinus ille ſit, ac vegetus. Boni Corticis notas apud plures invenies ; illas ideo de induſtria ſubticui : etſi, nec graphica, nec planè uniformis ſit apud omnes illius deſcriptio, ſive de ſapore, ſive de aliis qualitatibus ſit ſermo ; imò non deſunt, qui Corticem hunc , non e Trunco , vel Ramis Arboris, ſed e Radice detrahi putant . Ita rebus caliginem offundit Locorum diſtantia . Bonum ego Corticem reputo , quem experientiâ talem aliàs deprehendi.

Quæ-

Quæritur Secundò,

An, ubi Cortex verè indicatur, liceat ratione Subjecti illum adminiſtrare citra periculum Mulieribus Gravidis, Puerperis, Abortum paſſis, aut Menſtruas purgationes actu patientibus: & incunctanter aſſeritur, experientiâ duce.

QUæ diximus toto decurſu hujuſce Tractatus, & quæ paſſim tradunt Auctores omnes in adminiſtratione Corticis magis verſati, nullum videntur propoſito Quæſito locum relinquere. Ad tollendam nihilominus omnem, ſi qua ſit adhuc, ſcrupuloſitatem in hâc materiâ delicatiore, in quâ ſuſpicio quævis Prudentiæ ſoboles eſt, lubuit hæc pauca ſeorſim ſubnectere.

Chinam Chinam, vel amarore ſuo, vel aliâ quâvis qualitate adverſari fœtui in utero exiſtenti, nemo ex iis poterit ſuſpicari, qui noſtras perluſtrarint Hiſtorias; ſiquidem Lib. 4. Cap. 1. Hiſt. 2. ex Cholericis, & Cap. 2. Hiſt. 14. ex Subcontinuis Malignantibus, nec non Cap. 6. Hiſt. 8. ejuſdem Libri, proſtant caſus mulierum Geſtantium, uſu Corticis valde copioſo ſanatarum, & debito poſtmodum tempore vitalem fœtum feliciter enixarum. Sanè, ſi, ubi adfuere vomitus, & alvi fluxus immanes, Febreſque, tum matri, tum fœtui ſuâpte naturâ perniciales, atque inſimul adfuit copioſa affatim Corticis exhibitio, repetitio, & diuturna continuatio, partus nihilominus ad ſuam maturitatem, & excluſionem vitalem auſpicatò pervênit, quid, quæſo, nobis metuendum ſupereſt in quibuslibet aliis Gravidarum Febribus ab eodem, ſæpe ſæpius moderatiori, Corticis uſu? At, ſicuti tres tantùm per accidens, ac ob alium finem, ibi recenſui fœminarum utero gerentium caſus in lineâ Febrium Pernicioſarum, & in circumſtantiis per

conſequens liberalioris oblationis Chinæ Chinæ, ita nonnullos alios in eâdem lineâ poſſem recenſere, quemadmodum nonnullos quoquè videre eſt in Hiſtoriis a *D. Ferrario* Lib. 4. Cap. 4. mihi communicatis: innumeros autem poſſem adducere in lineâ Intermittentium benigniorum, atque vulgarium, conſueto, atque parciore uſu remedii depulſarum in iiſdem prægnantibus, cum incolumitate, tam fætus, quàm matris. Imò memini, *D. Marchioniſſam Gherardinam*, Tabidam, & Febre ſimul putridâ dictâ detentam, auxilio, ut reor, Corticis feliciſſimum ſuo tempore partum edidiſſe, quemadmodum innui jam Cap. 2. hujuſce Libri. Ut ergo incœptum argumentum proſequar, fidenter aſſeram, me in Febribus Intermittentibus benignioribus, in quibus majus, quod impendet, periculum, eſt Abortus, tum ratione concuſſionis violentæ corporis in frigidâ, & horrificâ Febris invaſione, tum ratione vomitus, alvi fluxus, jactationis, aliorumque ſymptomatum, aſſuetum eſſe confugere ad Corticem, non tam ad curationem Febris (a quâ parum timeo, ſi ſit ſincera) quàm ad præcautionem ipſius abortus ex Febre imminentis, impedibilis verò, Febre inhibitâ. Ob id, quaſi in morem adagii, dicere conſueverat Experientiſſimus *Fraſſonus* Præceptor meus ſemper colendus, Chinam Chinam eſſe Remedium Gravidarum, & Senum, quippe diuturnis Intermittentibus ferendis imparium.

Quemadmodum autem centies obſervavi in Gravidis proficuum Corticem, ita nunquam, quòd meminerim, noxium, vel obſervavi, vel ſuſpicari rationabiliter potui. Et licèt quis metuat, ne inſit eidem vis quædam irritans, ac ſtimulans, quæ tormina in Ventriculo, & Inteſtinis, imò teneſmum ipſum valeat excitare, ac ſubinde abortum parere, ego certè poſſum teſtari, me

nil

nil tale unquam animadvertiſſe, imò obſervaſſe potiùs oppoſitum, ut ſupra memoravi, in Febribus ipſis Cholericis, aliiſque Teneſmo, aut Dyſenteriâ accidentali comitatis, in quibus China China Febres ſubmovens, indè producta ſimul tollebat recenſita ſymptomata. Quòd ſi uni inter innumeros aliquam excitet China China in Stomacho irritationem, id ſoli idioſyncraſiæ talis ſubjecti imputandum eſt, non remedio, nec ab ipſo propterea abſtinendum in aliis: ſicuti ab eſu caſei abſtinere non debet humana ſpecies, eò quia caſeus alicui hominum minimè conferat. Sed & hìc aliqua nonnunquam poteſt contingere hallucinatio, refundendo crimen aliarum forſan diſpoſitionum in medicamen inſons. Memini (& recens quidem eſt caſus) *D. Comitiſſam Blancam* paulò ante memoratam, cui febricitanti ſimul, atque utero gerenti, China China a curantibus Medicis præſcripta fuerat, ultimo tandem ſuæ ægritudinis tempore paſſam eſſe Teneſmum. Sed hunc ipſum in unico ferme hoc, quem noverim, caſu, quis, quæſo, potiùs non adſcribat Lumbricis, paulò poſt uſum Chinæ Chinæ copiosè per alvum excretis, ut retulimus, quàm ipſi Cortici longè priùs epoto? Convaluit illa nihilominus ab omni morbo, partum feliciſſimum ſuo demum tempore enixa. Pariter, ſi alicui fortaſſe contigerit obſervaſſe abortum ab epotâ non multò ante Chinâ Chinâ (ut apud nos quoquè Lib. 4. Cap. 2. Hiſt. 15.) is, ſi bene animadvertat, inveniet, puto, proceſſiſſe abortum, non a remedio, ſed a morbo, in cujus gratiam, fortè nimis ſerò, adhibitum eſt remedium, vel ab aliquo alio accidenti. Ita mihi nonnunquam contigit abortum cernere poſt venam ſectam, quæ tamen ſecta fuerat ad præcautionem prævifi periculi. Neque propterea abſtineo ego a venæ ſectione in

morbis prægnantium, ubi ea cæteroqui indicetur; imò eâdem frequenter, & repetitis quoquè vicibus identidem utor, tamquam remedio utplurimum efficaciſſimo, & tuto, ad ſolam præcautionem abortus.

Quod dixi de Prægnantibus, cum proportione dico de Puerperis, Abortum paſſis, & Menſtruas purgationes actu patientibus, quarum nullis denegari poteſt uſus Corticis, dummodo aliunde indicetur, maximè cum, nullas illum ſupprimere evacuationes, alibi ſtatuerimus, & cum apud plurimos, ut *Monginotium*, *Mortonum*, alioſque, viderimus, eumdem ad menſes ciendos, & promovendos directè idoneum cenſeri, & *in Puerperio* (ut idem inquit *Mortonus*) *ſalubriter miniſtrari*. Saltem inferri poteſt, ſi hujuſmodi etiam Auctores decepti ſint, tribuendo Cortici virtutem, quam verè non habeat, videlicet menſes, vel lochia promovendi, inferri poteſt, inquam, quòd ille ſaltem, nec menſes, nec lochia cohibeat; neque enim potuerunt Auctores illi decipi in facto: multòque minùs credendum eſt, voluiſſe alios decipere. Sed omiſsâ experientiâ alienâ, jam propriam adducamus.

Quò ad Puerperas itaque, aut abortum recenter paſſas, non admodum frequens eſt occaſio utendi Cortice, nec conſequenter frequens mihi experimentorum numerus, cum tempore partus, aut abortus raròſuboriri ſoleat Febris ulla, loquendo etiam de admittentibus Corticem, quæ illius uſum circa prima puerperii tempora (de quibus Quæſtio poſſet eſſe rationabilior) ſtatim exigat, præcipuè cum ex rebus partus non bene procedentibus, quibus ſemper proſpiciendum eſt, æquè ac ex conſueto fermento, occaſionem plurimam Febris quælibet Puerperarum ſoleat nanciſci. Quòd ſi partum, aut abortum, quâvis de cauſâ contingentem, Febris jam

an-

anteceſſerat, ut Quartana, aut Tertiana vulgaris, vix ulla occaſio poteſt eſſe, vel Corticem ſtatim exhibendi, vel incœptum antecedenter illius uſum, ſinè ullâ, utut brevi (quæ ſufficeret) interruptione, continuandi, habitâ ratione, tum morbi moras admittentis, tum aliorum remediorum, partui utplurimum, vel abortui neceſſariorum, quæ oblationi Corticis, in tali caſu ex vi Febris minimè periculoſo, debent anteponi. Vera itaque, ac propria occaſio exhibendi Corticem, illiuſve uſum continuandi tempore ipſo partus, abortus, aut puerperii, erit tantummodo, ſi, vel Febris Pernicioſa, a fermento, de quo jam alibi, pendens, immediatè ante partum, aut abortum, vel non longè a partu, aut abortu ſuboriatur, aut, ſi Febris non Pernicioſa, ſive partum antecedens, ſive ſubſequens, in eum ſtatum deveniat tempore ipſo partus, abortus, aut puerperii, ut aliquo modo periculoſa evadat: ſive deinde id accidat ob Ægræ imbecillitatem, ſive ob gravitatem ſymptomatum, quæ ſymptomata, licèt maligna, aut pernicialia adhuc non ſint, a lochiorum tamen fluxu, etſi congruo, non alleventur, & conſequenter nonniſi ſublatâ Febre poſſint auferri. In his circumſtantiis, præmiſſis, quæ præmittenda ſunt ratione partus, aut abortus, ſiquidem ſint aliqua præmittenda, alacri animo offerendus eſt Cortex, eo prorſus modo, eâque doſi, quæ reſpondeat exigentiæ morbi, perinde ac ſi Ægrotans non eſſet Puerpera; quod a me feliciter actum eſt, non modò in caſu Lib. 4. Cap. 2. Hiſt. 15. relato, ac paulò ſupra citato, verùm & in aliis minùs urgentibus, actumque eſt æquè feliciter a *D. Ferrario*, ut conſtat ex illius Hiſtoriis mihi communicatis, pariterque paulò ante citatis: adeòque (ut circa hoc apertè me explicem) allatas ſupra conditiones, & circumſtantias, oblationi Corticis, tempore

puerperii inſtituendæ, opportunas, non retuli ut neceſſarias, quaſi citra urgentiam inſignem nequeat ille propinari, vel incœptus antecedenter illius uſus continuari abſque ſuſpicione periculi, ſed quia extra illas ſuperflua viſa mihi ſemper eſt ejuſdem oblatio, cum partus ipſe, & puerperia rite fluentia ſoleant plurium Morborum, Febriumve præexiſtentium medelam ſe ſolis inducere. Atque ob id etiam Cortex in Puerperis haud crebrò mihi uſu venit. Addo, quòd retroactis longè temporibus, priuſquam me neceſſitas cogeret ad experimentum, hæſitabam & ipſe, non ſatis conſcius de modo inteſtinæ fermentationis excretoriæ lochiorum, aut menſtruorum, ſicut nec de modo intimo actionis Peruviani Corticis (circa quæ, ac hujuſmodi alia Naturæ arcana cæcutient diu *tabeſcentes omnes Sapientes terræ*) multòque minùs de eventu ſucceſſuro ex ſimultate utriuſque. At (quod inanes ſpeculationes meæ nequaquam præſtiterant) ſatis tandem me ſuaſit, docuitque, nec tamen ſinè ratione, urgens neceſſitas, & ex re feliciter geſtâ, ſubinde ortus uſus diuturnior.

Inculpabilem quoquè cohærenter ad antedicta eſſe Chinæ Chinæ oblationem, pendente ordinario menſtruorum fluxu, non modò evincit a fortiori uſus felix ejuſdem in fluxu lochiorum, tam congruo, quàm imminuto, & (ut reor) etiam immodico; verùm & idem a poſteriori pluries me docuit caſus; ſiquidem non ſemel mulieribus, quibus præſcripſeram in Febribus diuturnioribus, modò ad curationem, modò ad prophylaxim, Peruvianum Corticem ad longum tempus, ſupervenere interim purgationes menſtruæ. Cumque, me tunc illas minimè inviſente, neſcirent præcisè, quid agendum ſibi, uſum remedii ſinè ullâ interruptione proſecutæ ſunt, utpote non admonitæ de ſuſpenſione illius

in

in tali caſu ; neque proinde remoram ullam injecit remedium fluxui, nec ullam promovit exuberantiam ; finem verò, pro cujus conſecutione illud aſſumpſerant, ipſæ feliciter attigerunt. Fortuitò itaque factus compos tutiſſimæ adminiſtrationis illius in hujuſmodi caſibus, deinceps in iiſdem cœpi exhibere incunctanter. Quamobrem, ubi opus exigat præſcribere Corticem in Febre periculosâ (dummodo ſit ex admittentibus illum) præſcribo, tam in hâc circumſtantiâ, quàm extra illam, &, tam copiosè, ſi occaſio ferat, quàm modicè, probè conſcius, nullam eſſe circumſtantiam a tempore, ætate, ſexu, temperamento, vel aliâ quavis conditione petitam, quæ uſum Corticis, cæteroqui rationabiliter indicatum, valeat prohibere. Ubi verò Febris careat periculo, & moram admittat, relinquo arbitrio Mulierum, plus, vel minùs meticuloſarum, uſum illius inchoare, vel non, fluentibus menſtruis, incœptumve proſequi, vel ſuſpendere ad libitum, ſive ad curationem aſſumant, ſive ad præcautionem, dummodo uſum ſuſpenſum, abſoluto poſtmodum fluxu menſtruo, iterum reſumant. Atque eò faciliùs in eam interruptionem conſentio, quoniam extra hanc quoquè occaſionem utile eſt, mihique admodum familiare, Corticis adminiſtrationi intervalla aliquot vacua intermiſcere, cùm ſcilicet ad prophylaxim pro inhibendâ recidivâ præſcribo. Idque eo præſertim nomine faciendum puto, ne, degenerante ſenſim in quemdam veluti torporem Naturæ diu remedium ferentis tolerantiâ, ejuſdem tandem aſſidui, placidique remedii vires nimia frangat, infirmetve, ipſum ferendi conſuetudo.

Quæ-

Quæritur Ultimò,

An Cortex Peruvianus per clyſteres injectus, aut carpis appoſitus quicquam curationi Febrium conferre valeat. Primus modus, utut imbecillus, non planè rejicitur. Secundus nil prope præbet fiduciæ, languidâ illinc, hinc inani reſpondente experientiâ.

FEbres Cortice curabiles, nullo per os exhibito medicamine, ſed ipſo tantùm Cortice, per clyſteres frequenter ad plures dies injecto, facillimè curari, vulgatum fuit ab *Helvetio* ante annos aliquot peculiari Libello, ad hanc Methodum innuendam, & promovendam, edito. Paradoxa tamen pleriſque viſa eſt hæc opinio; nec ſinè ratione quidem; eamque diſertè ſatis examinat *Nigriſolus* in Libro aliàs citato, ad quem curioſos relegamus. Nos, qui, dimiſſis opinionibus, de ſolâ experientiâ ſumus ſoliciti, ſi non alienâ, quam ſuis Auctoribus relinquimus, & legentium fidei, ſaltem propriâ, quid nobis circa hoc experiri licuerit, paucis hìc perſtringemus.

Et primò, quoniam hujuſmodi curatio Febrium per frequentiſſimos clyſteres, ter ſcilicet, ac quater in die, curſu plurium dierum injectos, deberet abſolvi, Methodus hæc apud nos Italos, præſertim Circumpadanos, qui ægrè admodum unum, vel alterum clyſterem ad alvum exonerandam admittimus, univerſaliter uſurpari nequit, illamque ideo, etſi certa foret, vix auderem cuiquam proponere. Quam ergo experientiam talis Methodi, penes nos propemodum inviſæ, poſſidere poſſim, vel ex hoc uno deducat quilibet.

Fateor tamen, quòd, licèt olim mihi non innoteſceret hæc *Helvetii* Methodus, tamen meo marte hoc ten-

tentamen qualecumque ipſe inii anno 1695., prout conſtat ex Hiſtoriâ unicâ Cap. 6. Lib. 3. deſcriptâ. Aliàs poſtmodum placuit mihi idem experimentum repetere, Ægro quidem modò feliciter convaleſcente, ut tunc, modò non convaleſcente, ut in Hiſtoriâ tertiâ Cap. 4. hujuſce Libri. Verùm, quoniam nunquam præſcripſi Corticem in clyſteribus, quin ſimul præſcripſerim aſſumendum per os, ſanationem, ubi contigit, longè probabiliùs tribuendam cenſeo ingeſto, quam injecto remedio, dato, quòd, ut erat in votis, ipſa ingeſtionem roborarit injectio. Ex adverſo, cum, ubi Æger ſervari non potuit, ne propinatus quidem profuerit Cortex, mirum non eſt, quòd neque profecerit injectus, præſertim cum ſemel tantùm, aut bis, ad ſummum ter, fuerit ope clyſteris intruſus.

Cæterum, ſi liceat liberè proferre quod ſentio etiam adversùs me ipſum, vereor, ne, quæ ſolis clyſteribus facilè adſcribitur medela, proficiſcatur potiùs, maximâ ſaltem ex parte, ab ipsâ Naturâ: tum quia curatio hujuſmodi nonniſi plurium dierum curriculo poteſt obtineri, quod æquè ſolet contingere ſponte, & citra hanc methodum: tum quia nonniſi difficulter poteſt ad Lacteas pertingere (ſiquidem *Bauhini* valvulam ſuperare queat) injectum medicamen; nec, niſi ad illas pertingat, videtur poſſe corrigere, ſaltem efficaciter, Fermentum febrile, quodcumque illud ſupponatur, & ubicumque, in ipſis videlicet etiam Inteſtinis, deliteſcens. Quoniam ergo vix poteſt intelligi, quòd Febris ulla, quæ grave periculum inferat, ut aliqua v. gr. ex Pernicioſis, poſſit debili hâc methodo ſanari, propterea nulli auctor ero, ut huic uni præcisè fidat in caſibus arduis, niſi videlicet ſimul Corticem, & quidem largiore doſi, per os exhibuerit, quærens in ſubſidium tantùm

tùm ab injectione ejuſdem tenue id, quod poterit obtineri. Si verò Febris ſit mitior, atque diuturnior, videtur mihi longè major Ægro moleſtia ex remedio, nempe ex repetitâ toties Enematum admiſſione, quàm ex morbo, ad conſuetum ferè terminum nihilominus perventuro; aut ex breviori Corticis per os aſſumptione, morbum ipſum ſtatim tollente. Quapropter hujuſmodi methodo locus tantùm eſſe videtur in iis caſibus, ubi Febricitans Corticem, vel renuit, ut ſi ſit delirans, vel nequit aſſumere, ut ſi ſit lethargicus, vel aſſumptum retinere, ut ſi aſſiduè vomat; in quibus caſibus, & circumſtantiis, meliùs eſt ancipitem, aut imbecillam, quàm nullam methodum experiri; ſiquidem, ſepoſitâ etiam ancipiti, & infirmiore experientiâ meâ, ſufficiens teſtimonium perhibere poteſt de aliquâ ſaltem activitate Corticis, per clyſteres infuſi, aſſertio conſtans ejuſdem *Helvetii* de maximâ, adminiculantibus præſertim hujuſmodi aſſertionem aliorum quoquè Virorum fide dignorum ſuffragiis, quos inter Clariſs. *Sbaralea*, qui de Chinâ Chinâ verba faciens, hæc habet -- *Qui non tolerant in ſtomacho hunc pulverem, ad unciam unam in clyſteribus utiliter recipiunt, ut nobis contigit obſervare in muliere cum facie ſemper maximè rubicundâ: hæc enim aſſumptam per os Chinam non tolerabat; a prædicto autem clyſtere ſanata eſt*. Si quis tamen curationem iſtam Chinæ Chinæ potiùs per os aſſumptæ, nec per vomitum forſan planè rejectæ (poſito etiam, quòd eam, vel magnâ ex parte, vel non multò poſt aſſumptionem mulier illa vomuerit) quàm per clyſterem admiſſæ, tribuere velit, is, puto, de oppoſito poterit difficulter convinci.

De appoſitione Corticis ad Carpos, non eſt, quòd multa loquar. Experientia, quæ docet, ipſius ſubſtantiam prævalere Extractis, atque Tincturis, videtur pariter

riter ſuadere, virtutem illius conſiſtere, non in particulis ſpirituoſis, aut volatilibus, per externum contactum facilè communicabilibus, ac ſuſceptibilibus, ſed in terreis, aut reſinoſis, ægrè admodum per poros inſenſiles cutis uſque ad ſedem qualemcumque Febrilis fermenti traducibilibus, & conſequenter, vel tenuiſſimum, vel, quod credibilius eſt, nullum planè ab externâ Corticis appoſitione juvamen eſſe ſperandum. Huic ratiocinio reſpondere viſa eſt experientia ipſa, quæ cum potis ſit, ſi inaniter ſuccedat, Medicum exponere deriſioni vulgi, ideo ſemel vacua, non ampliùs a me tentata fuit. Sic autem ſe habuit. Quartanariæ cuidam pauperculæ, in Xenodochio degenti, Corticem in tenuiſſimum pollinem redactum, & vini ſpiritu ſubactum, in formam Emplaſtri, ſive, ut ajunt, Epicarpii, utrimque ad carpos apponi juſſi, addendo quotidie, per dies octo, novum pulverem ſimiliter ſubactum in locum exſiccati, atque deperditi. Paroxyſmi interim pari paſſu procedebant: cumque Ægram tæderet remedii æquè, ac morbi, mihique exprobaret illa prioris inefficaciam, audaculæ mulierculæ repoſui, me non alio, quàm illo eodem *in ſpecie* medicamento velle ipſam ſanare. His dictis, eveſtigio juſſi Emplaſtrum removeri, duaſque novi Corticis drachmas, non carpis ampliùs admoveri, ſed interiùs exhiberi, ex Vino potandas. Cum verò illa malè credula ſuſpicaretur, ne quid aliud loco Corticis, vel ipſi ſaltem Cortici furtim commiſcendum, præſcriberem, ſubdidit, malle ſe (dummodo ipſe non renuerem) illum eumdem pulverem per os aſſumere, quem per octiduum circum brachia fruſtra geſtaverat. Miratus ego pervicaciam mulieris, annui. Potavit illa Epicarpium ipſum Vino dilutum, & futuram arcuit Acceſſionem, continuatoque ſenſim remedio, recidivam

etiam

etiam evaſit, Cortici, cui priùs maledixerat, plaudens poſtmodum, ac benedicens.

Sunt hæc, quæ de omnifario uſu Peruviani Corticis, reſpectu habito ad ſingulas Febrium, aliorumque morborum ſpecies, hactenus mihi licuit colligere, ac per ſex luſtra, & ampliùs, experiri; *nullius enim morbi nomen* (dicam cum *Hippocrate*, intelligendo tamen de morbis, quibus Cortex poſſit opem conferre) *nullius*, inquam, *morbi nomen deſiderare oportet*, *quod hìc non eſt adſcriptum*. Quâ verò ſorte peractum id fuerit, videat Lector. Non hìc mihi loqui mens eſt de inelegantiâ ſermonis, vel de illius implexâ, & in ſuo ſæpius intercisâ circuitu prolixitate. Tyronibus etenim ſcribens, id egi, ut a Prælectionum mearum conſuetudine nequaquam recederem, Stylo uſus merè ſcholaſtico, ne dicam barbaro, verbiſque identidem, quæ *Priſcianus*, aut *Orbilius* horreat, videns non raró meliora, probanſque, ſed perſæpe deteriora ſecutus, utpote rem, quæ doceri exigit, non ornari, commodiùs explicantia. De his ergo levioribus, & ſuperficiem tantùm reſpicientibus hìc non loquor; loquor unicè de ſubſtantiâ rei. Hæc ipſa verò, ſi quædam ſpectemus craſſioris Theorices intermixta ſpecimina, delicatulis quibuſdam, atque ſubtilibus, fore identidem ut parum arrideat, ſatis, ſuperque prævideo. Sed & hanc Theoreticam partem ipſemet non magni facio, ac do libenter caſtigandam doctioribus: non enim refert, ſi Remedium non prodeſt propter eam præcisè rationem, propter quam illud profuturum credidi, dummodo proſit. Materiam autem practicam, in eâ præſertim, quæ præcipua eſt, Tractatus parte, adeò ſartam tectam puto, experientiâ vindice, ab Adverſantium cavillationibus, ut, ſi quas forſitan ſubire cogar, eas univerſali Practicorum judicio tacitè ſim relicturus,

paca-

pacato interim animo cum *Sydenhamio* concludens -- *Si-
cubi circa Theoriam me hallucinatum fuiſſe Lector depreben-
dat, errori veniam peto; verùm quod ad Praxim attinet,
profiteor, me omnia ex vero tradidiſſe, nihilque uſpiam propo-
ſuiſſe, niſi quod probè exploratum habeam* &c.; *ratus, quan-
tulamcumque in hoc ſcientiæ genere acceſſionem, etſi nihil ma-
gnificentius, quàm Odontalgiæ, aut Clavorum pedibus inna-
ſcentium, curationem edoceat, longè maximi faciendam eſſe,
præ inani ſubtilium ſpeculationum pompâ, ac levicularum re-
rum notitiâ, quæ fortaſſe Medico ad abigendos morbos non
magis ex uſu futura eſt, quàm Architecto ad conſtruendas
ædes Muſicæ artis peritia.*

De Cortice dixi, quæ animadverti in Urbe, ac Regione meâ. Quid præſtet ille apud Alienigenas, imò, non in Europâ tantùm noſtrâ, ſed & in Americâ, & Aſiâ, ex Scriptoribus fide dignis jam ſatis innoteſcit. Facile eſt autem, ex eo, quod hucuſque præſtitit, quid ſit in poſterum præſtiturus, conjicere. Nemo proinde me inſimulet vanitatis, ſi quando (quod ægrè crediderim) votis reſpondentem non planè ſortiatur eventum in Regione ſuâ, ut ego dubio procul, eâdemque certitudine, quâ protuli, ſum ſortitus in meâ. Nullus tamen dubito, quin, ſervatis exactè regulis, & limitationibus a me conſtitutis, eventurum ſit ſemper ubique terrarum, quod hìc quotidie contingit, ſive Curationem ſpectemus, ſive Febres, ac Signa febrium curandarum. Sicuti enim ex *Hippocrate* -- *In omni anno, & omni tempore mala malum, & bona bonum ſignificant*, ita probabiliter idem ſignificant in omni loco. Quia verò de his omnibus, quæ latè ſpero, me vadem nequeo præbere, niſi iis tantùm in locis, in quibus circumcirca eadem mihi contigit experiri, liceat ideo mihimet pariter, huic Tractatui finem impoſituro, imitari eumdem

Hippo-

Hippocratem, Prænotionum Librum hâc declaratione claudentem -- *In Lybia, & Delo, ac Scythia* (dicam ego, *In Æmiliâ, & Longobardiâ Ciſpadanâ*) *præſcripta vera comperiuntur. Proinde ſciendum eſt, minimè difficile eſſe, in iiſdem Regionibus poſſe aliquem pleraque ex ipſis aſſequi, ſi memoriâ tenens ipſa, judicare, ac rectè expendere ſciat.*

Finis Tractatus.

INDEX

INDEX
Rerum Notabilium.

A

ABortum paſſa Mulier tùtò poteſt curari Peruviano Cortice, ſi Febris id remedium exigat, non omiſſis aliis, quæ Abortum reſpiciunt. *pag.* 694. 695.
Circumſtantiæ rationabiliores illum exhibendi Puerperis, vel Abortum paſſis. *ibid.*
Abſorptio fermenti febrilis per Corticem facta, eſt peculiaris, & ſui generis Coctio. 542.
Aceti ſolutivi portiuncula in acetario ſumpta, Febrem Chinâ Chinâ fugatam ſtatim revocavit. 416.
Acetum, nondum ſtatutum eſt inter Medicos, an refrigeret, an calefaciat. 25.
Acuta facta Febris, hominem tamen non interemptura, ſi ex ſe judicetur *integrè*, atque *perfectè*, meliùs, etiam quò ad ſuſpicionem recidivæ, judicatur, quàm ſi curetur per Corticem. 356.
Adulterinus quandoque Cortex poteſt nos fallere. 6.
Ægris nonnunquam accepta magis officioſa jugulatio, quàm ſanatio minùs ſerviliter præſtita. 17.
Ægroti ex Pernicioſis Periodicis ad extrema redacti, & repentè animam cæteroqui efflaturi, debitâ oblatâ doſi Corticis, illico reſtituuntur. 266. 267.
Ægroto jam deplorato ex Pernicioſâ Intermittente, dummodo Vita in futuram acceſſionem poſtridie adventuram debeat protrahi, exihendus eſt Cortex Methodo validâ. 326.
Aeris noſtro ſeculo examen multiplex. 221.
Algidæ Intermittentis Pernicioſæ deſcriptio. 280.
Algidarum Febrium Chinâ Chinâ ſanatarum Hiſtoriæ. 437. uſque ad 454.
Algidæ Febris Hiſtoria num. v. 437.
Alia num. vi. 438.
Alia num. vii. 442.
Alia num. viii. 442.
Alia num. ix. 444.
Alia num. x. 453.
Alvi fluxus loturæ carnium ſimilis, Pernicioſæ Tertianæ aſſociatus, curatâ per Chinam Chinam Febre, ſimul evaneſcit. 409. 410. 411.
Item fluxus atro-ſanguineus. 505.
Amara non videntur Vermes necare experientiâ Redi, Valliſnerii, & Auctoris. 676.
Animadverſiones in caſu peculiari Chinæ Chinæ feliciter oblatæ. 452. 453.
Animadverſiones Auctoris in Hiſtorias ab aliis Medicis ſibi communicatas. 522. 523. 524.

Anonymus ſtupet Italorum incredulitatem erga Corticem. 20.
Apologeticè ſcribentibus de Cortice familiaris eſt tutela fervidior ejuſdem. 17. & 18.
Iiſdem neceſſe eſt ſe accommodare craſſioribus Adverſantium principiis, ut eos convincant. 18.
Apoplecticus inſultus periodicè cum Febre recurrens, & in Paraplegiam commutatus, unà cum Febre per Chinam Chinam ſublatus eſt. 510. 511.
Aqua Stibiata Pomponacii morbos plurimos ſanat ſæpius abſque ſenſibili evacuatione. 59.
Aquin, quidquid a Cortice dicatur relictum in corpore poſt Febres depulſas, maturari putat, concoqui, & diſcuti ſponte. 64.
Illius ſententia de Intermittentium Cauſis. 78.
Arboris Febrium Genealogicæ explicatio generalis. 664. 665.
Ejuſdem explicatio particularis. 666.
Ardentibus, Malignis ab ortu, & Inflammatoriis Febribus curandis aptari Corticem, aſſerunt nonnulli, ſed inexperti, & falsò. 605.
Ars medica ſuperfluis medicamentis alioqui ditiſſima, bonis, & certis, quæ innotuerint, identidem caret. 253.
Aſthmati convulſivo Chinam Chinam opem tuliſſe, Epiſtola Corghii ad Auctorem ratum facit. 669.
Caſus ipſe deſcribitur. 669. & 670.
Aſthmaticum affectum, Catharrhum ſuffocativum, dolorem Pleuritico ſimilem, Arthriticoſque dolores Perniciofis Intemittentibus aſſociatos obſervavit Mercatus; neque tamen veluti Morbos conſideravit, ſed veluti accidentia, ut verè ſunt, a Febre producta. 243.
Atrabilaris Febris pernicioſa Intermittens deſcribitur. 277.
Atrabilaris dejectio immanis Pernicioſæ Tertianæ adjuncta, unâ cum Febre curatur ope Chinæ Chinæ. 411. uſque ad 414.
Atrabilaris Febris Chinâ Chinâ curatæ Hiſtoria una num. vii. 411.
Ejuſdem Hiſtoria altera num. viii. 412.
Auctor anno 1696. uſu Chinæ Chinæ ab imminente morte liberatur. 10. & 430.
Hiſtoriam ſuæ ægritudinis, & curationis refert. 424. uſque ad 432.
Sobrius eſt in uſu Corticis ad *benignas* Intermittentes præ aliis Medicis Cortice utentibus. 149. & 190.
Vix unquam eo utitur ad Intermittentes tempore Veris, & in principio Æſtatis. 147.
Illius cum Mortono coincidentia quædam fortuita. 349.
Auget doſim Corticis germani, & vegeti, ut verè efficaciam ſortiatur, Pernicioſis fugandis in extremâ anguſtiâ neceſſariam. 351.
Quid ſuis Scriptis ominetur. 342. 343.
Quid de ſuâ Methodo ſentiat. 343. 344. 345.
Semel tantùm, vel bis intrà annos 30. illum fefellit Cortex in curandis Intermittentibus Febribus. 6.
Cogitata ſua manca adhuc, & imperfecta circa Febrium Intermitten-

mittentium Cauſas, & Geneſim innuit. 94. uſque ad 107. In Diſſertatione ſuâ Tricipiti anno 1698. editâ, difficultatibus circa rem Barometricam, a *Camerario*, atque *Fontanâ* ſibi objectis, reſpondens, Schelhamerum validè impugnavit, in eâ materiâ planè deceptum. 222.

B

BAconi animadverſio notatu digna in praxi Medicâ. 347. 348.
Baconus, nullum inquit remedium ſemel oblatum, curationi alicui grandiori poſſe ſufficere. 32.
Badus Corticem Peruvianum propugnavit Libro peculiari. 3.
Aſſerta ſua de Corticis activitate adversùs varias Febrium ſpecies, plurium ævi ſui illuſtrium Medicorum auctoritate roboravit. 4.
Circa Febrium Intermittentium Cauſas non coincidit cum Protoſpatario, ut opinatur Morton, ſed illi adverſatur. 80.
Barbette opinio circa eſſentiam Febris, & Intermittentium Cauſas. 79.
Bellot ſectator Magati in re Chirurgicâ. 253.
Benignarum Intermittentium apud Auctores mentio frequens, & curatio copioſa; Perniciosarum ferè nulla. 193.
Bili Humanæ, magiſque Bubulæ, injecta China China pulverata citò ſubmerſa eſt: non ita in Aquâ, licèt hæc levior tunc apparuerit eâdem bile. 50.
Bilis abſorbetur a Chinâ Chinâ faciliùs, ac abſorbeantur plures alii liquores, ob peculiarem proportionem particularum illius cum poris Chinæ Chinæ. 51.
Bilis æquè ac aqua extinguit ignem, nec eſt facilè inflammabilis: ardet tamen olei adinſtar, ſi fortiori igne urgeatur. 53.
Bilis, poros Corticis facilè replens, illius ſubmerſionem in ipsâ bile faciliorem reddit. Horum neutrum efficit aqua. 52.
Blegny de Cauſis Intermittentium, & actionis Chinæ Chinæ in illas opinio. 78.
Bolus paregoricus Auctori familiaris non multò ante paroxyſmum Tertianarum Cholericarum. 220.
Borelli opinio de Intermittentium cauſis. 74.
Borellus, acredinem ſalinam fermenti febrilis retundi vult a ſalibus contrariæ naturæ, citra priorum expulſionem. 57. & 58.
Idem ab actione Corticis deducit, Febres evacuationibus non eſſe curandas. 34.

C

CAmpanellæ opinio de primâ Febrium Causâ. 80.
Camphora, dubium eſt apud Medicos, an refrigeret, an calefaciat. 25.
Caprilius, octo ſimul Tertianas dari poſſe in eodem Ægro, non dubitavit aſſerere. 643.
Cardiacæ Febris Intermittentis perniciosæ deſcriptio. 277.
Cardiacarum Febrium Chinâ Chinâ ſanatarum Hiſtoriæ. 414. uſque ad 424.

Cardiacæ Legitimæ Hiſtoria. num. ix. 414.
Ejuſdem Cardiacæ Legitimæ Hiſtoria altera. num. x. 416.
Cardiacæ Spuriæ Hiſtoria. num. xi. 416.
Ejuſdem Cardiacæ Spuriæ alia Hiſtoria. num. xii. 419.
Alia ſimilis. num. xiii. 420.
Alia pariter. num. xiv. 421.
Carpis appoſita China China nihil probabiliter conferre credendum eſt ad curationem Febrium. 700.
Narratio Hiſtoriæ cujuſdam lepidæ, idipſum confirmantis. 701.
Caſus minùs felix notatu dignus. 484. uſque ad 488.
Animadverſiones in hunc caſum. 489. 490.
Cataleptici quodammodo facti Ægrotantes in Pernicioſis Febribus, Chinâ Chinâ feliciter curati. 492. item. 496. 497. item. 506.
Catharticum, poſt pernicioſam Febrem Chinâ Chinâ curatam, aſſumptum, in majus ſtatim diſcrimen Ægrum conjecit; eodem tamen remedio ille iterum ſanatus eſt. 504. 505.
Cauſa Febrium eſt res molis exiguæ. 45.
Non aliter poteſt figi a Cortice, niſi per ſimplicem abſorptionem ipſiuſmet Cauſæ, ſeu Fermenti febrilis. 46.
Cauſa antecedens Febrium Intermittentium ægrè per diuretica, aut diaphoretica poteſt educi. 66. 67.
Cauſæ Quartanam, Tertianam, & Quotidianam Febrem producentes, in quâdam ratione univocâ conveniunt. 311.
Quænam probabiliter ſit hæc ratio. 311. 312.
Cauſæ Febrium quærendæ ſunt in humoribus notis, alteratis in motu, & craſi, ſeu ſtructurâ, non in fictitiis putreſcentibus, qui debeant evacuari. 60.
Cauſas plurium Morborum periodicè recurrentium, non evacuatione ſemper ſenſibili, ſed ſæpius alteratione curare conſueſcimus. 59.
Cautela de non exhibendo Cortice deploratis omnino, & proximè animam efflaturis. 359. 360.
Cenſura adversùs Corticem, cuipiam patenter morituro fruſtra adminiſtratum, inanis. 365. 366.
Charas peculiarem Chinæ Chinæ præparationem docet, ut inhibeantur Recidivæ. 32.
China China circa annum 1649. in Italiam tranſlata operâ Eminen. Card. de Lugo, aliorumque P. P. Soc. Jeſu. 3.
Illius varia nomina. 1. 4.
Ejuſdem, quamvis innoxiæ, oblatio intempeſtiva poteſt obeſſe, ut & oblatio aliorum remediorum, atque ciborum. 36.
Illam Catharticis admiſcere ad evacuandam ſimul Cauſam Febris, error eſt. 112.
Eandem obeſſe pinguibus, ipſamve poſt annum, vel poſt ſeptennium ſaltem Febres iterum, alioſve morbos accerſere, ridiculum eſt. 9. 10.
Humano ſanguini recenter educto commixta, illius concretionem, ut putarunt aliqui, non impedit. 48. & 49.
Utiliter commiſcetur cum Conſervis, Syrupis &c. 122.
Creditur, cauſam Febris figendo,

intus

intus detinere, ad graviora mala inducenda; ſed perperam. 33. item 43. uſque ad 47.
Relinquit ſanguinem in eo ſtatu, in quo illum reperit, nec adversùs illius impuritates pugnat. 138. & 139.
Sive in formâ ſolidâ exhibeatur, ſive liquidâ, ſive in Vino tenuiore, ſive in generoſiore, ſive præviâ, ſive omiſsâ infuſione (quod perinde eſt) Febrim tollit. 4.
Cauſæ Febrium Antecedenti per viam ſolius alterationis, non evacuationis, adverſatur. 39.
Neque figit, neque fundit humores, aut ſanguinem. 41.
Quid verè efficiat, cùm Febres ſiſtit. 535.
Si offeratur doſi congruâ in Febre Intermittente, poteſt Medicus certò ſpondere, Febrim minimè redituram. 6.
China China. Vide plura in Verbo, Cortex Peruvianus, in Verbo, Febrifugum Peruvianum, & in Verbo, Peruviani Corticis.
Chirurgia paucis medicamentis contenta. 253.
Chirurgorum quorumdam Caſtrenſium abuſus in præſcribendo Cortice in quarumlibet Febrium, quoquo modo periodi ſpeciem præſeferentium, principio. 557. 558.
Chocolatæ, Coffee, & The uſus, ac juvamen anceps. 25.
Cholerica Febris Intermittens perniciofa deſcribitur. 275.
Cholericarum Febrium Chinâ Chinâ curatarum Hiſtoriæ. 400. uſque ad 406.
Febris Cholericæ humidæ Hiſtoria i. 400.
Ejuſdem Cholericæ humidæ Hiſtoria ii. 402.
Cholericæ ſiccæ Hiſtoria iii. 405.
Cibi diſtantia ab aſſumpto Cortice, quænam. Vide, Intervallum.
Cichorii ſuccum ſinè metu noxæ præſcribentes, cichorium probè conditum ſæpe proſcribunt. 27.
Cichorium, controvertitur, an ad caliditatem magis vergat, an ad frigiditatem. 25.
Circumſtantiæ, in quibus certò licet Corticem offerre in Subcontinuarum Malignantium principio. 547.
Clyſteribus infuſa China China imbecillium eſt virium. 699.
Coctionem quamdam humorum patenter illico inducit aſſumptus Cortex. 12. & 542.
Coctionem illam humorum, quam citò ſolet Cortex inducere, poteſt pro libito noſtro inducere ſegniùs. 63.
Cole opinio circa Intermittentium cauſas. 75.
Comitata Febris, quænam. 587.
Comparatio inter ſuppreſſionem Febris Intermittentis Comitatæ, Subcontinuæ tardigradæ, & Subcontinuæ velocioris. 552. 553.
Comparatio Mortoni inter curationem Febrium Proportionatarum, in Malignas Synochos tranſeuntium, peractam Cortice, & peractam ſinè Cortice. 625.
Complicationes Febrium quot, & quales apud Antiquos. 641.
Omnes illas non facilè admittit Auctor; ad abundantiam tamen eas ſupponit. 642. 643.
Conditio neceſſaria pro utili oblatione congruæ doſis Chinæ

Chinæ in Pernicioſis, mortem cæteroqui intrà horas 24. illaturis. 331.

Continentes Febres quænam ſint Auctori. 584. item 601. item 607.

Quænam ſint Mortono. 601. item 607.

Continentes Febres humorales nullas ſolet ſanare Cortex experientiâ Auctoris. 592. 593.

Quænam Cortice ſint fortaſſe curabiles (ſi quæ ſunt) & quando. 593. 594.

Continua Proportionata. Vide, Proportionata.

Continua Periodica. Vide, Proportionata.

Continuarum, & Intermittentium Febrium ſimilitudo, & diſſimilitudo. 133.

Continuarum Febrium fermentum ipſi ab intrinſeco ſanguini inſidet. 133. & 134.

Continuitas Periodicarum pernicioſarum acquiſita ſolùm in progreſſu, aliter conſideranda, & tractanda eſt, ac acquiſita in principio. 292.

Continuitas in Subcontinuæ progreſſu ſuperveniens, ſi celerrimo properet gradu, *validâ*, ut in reliquis Pernicioſis, Corticis oblatione curanda. 337.

Continuitas, Febribus intermittentibus circa initia ſuperveniens, poteſt quandoque procedere ab influxu copioſo, & celeri fermenti extranei redundantis potiùs, quàm ex pravâ ſanguinis diatheſi. 546.

Continuitas blanda Febrium Subintrantium ſinè gravi ſymptomate, non conſtituit Subcontinuam Febrem Pernicioſam; ſed continuitas cum gravitate ſymptomatum conjuncta, quæ acutiem ſimul oſtendit. 288. & 289.

Conygii opinio de Chinâ Chinâ, fermenti febrilis particulas diſſociante, ac diſtrahente, non planè recipitur. 55.

Corruptiva Intermittens ab ipſo initio Cortice poteſt curari. 133.

Corruptivæ Febris Chinâ Chinâ feliciter curatæ exempla duo. 187.

Corruptivæ Intermittentes, quocumque tempore tales ſe prodant, Cortice ſunt curandæ. 146.

Corruptivæ Intermittentis conditiones. 145.

Cortex Peruvianus nullas evacuationes criticas ſiſtit, ſed tantùm ſymptomaticas. 42.

Unicâ, & antiquâ doſi exhibitus in paroxyſmo leviore, correſpondentem tantùm leviorem fugare ſolet, non graviorem; oblatus verò in graviore, fugat utrumque. 115.

Etiamſi, abſorbendo fermentum febrile, dicatur illud figere, non tamen figit cruorem, qui fermenti ſubjectum eſt. 42. 43. & 44.

Noxius non eſt, cùm non proficit, ſeu cùm Febrem non pellit; ſed potiùs forſan aliquando, cùm nimis citò proficit, hoc eſt, cùm Febrem aliquam citò ſubmovet, quam expediret ſinere progredi. 557.

Cortex non exhibendus deploratis omnino. Vide, Cautela.

Cortex adulterinus. Vide, Adulterinus.

Cortice in extremis anguſtiis oblato, ſi intrà illum eundem paroxyſ-

roxyſmum occumbat Æger, nil imputandum remedio. 367.

Corticem Peruvianum, ſunt qui non a Trunco, vel Ramis, ſed a radice Arboris detrahi putant. 690.
Illum, ejuſdemque germani, & vegeti notas deſcribere, Auctor renuit. 2. & 690.
Optimus ille cenſendus, qui aliàs profuit. 690.

Corticem, neque figere, neque fundere ſanguinem experientiâ patet. 42.
Eumdem, neque tormina, neque teneſmum, neque Abortum in prægnantibus excitare. 692. 693.

Cortici nonnunquam adſcripta curatio tardior, Auctori redditur incerta. 625.

Corticis innocentia. Vide, Innocentiam Corticis.

Corticis ſex ſcrupuli, ſejunctim aſſumpti, non æquivalent activitati, licèt æquivaleant ponderi, duarum drachmarum, uno hauſtu aſſumptarum. 117.

Corticis effectus citus, citò dignoſcitur, an ſperabilis. Vide, Effectus.

Corticis uſus exuberans. Vide, Uſus.

Corticis Fraxini cum Peruviano Cortice collatio pro fugandis Febribus. 30.

Corticis Peruviani effectus eſt inhibere, non paroxyſmum ipſum, quo exhibetur, ſed correſpondentem. 367.

Criſis copioſa per urinam, modicâ inſimul diarrhœâ comitatam, poſt uſum Corticis ſubſecuta. 469.
Eadem Criſis per urinam ſimul, & ſudorem, poſt uſum ejuſdem Corticis. 471.

Curatio præſentanea Febris Pernicioſæ non minùs exigit regulariter, quàm drach. vi. Corticis, nec plus, quàm unc. i. 323.
Integra verò, ac univerſalis Curatio, duabus, plus minùs, unciis Chinæ Chinæ perficitur. 336. 337.

Curatio Pernicioſarum in genere, Vide, Idea.

Curatio, quæ ad Morbos diuturnos, & non Febriles ſolet adhiberi, ea ipſa eſt, quæ Febribus adhibetur, quando curantur Cortice. 541.

Curatio Febrium, & quorumvis morborum, facta per abſorptionem principii peccantis, obnoxia eſt reviviſcentiæ ejuſdem principii. 542.
Melior eſt propterea, ſi fiat per febrilis efferveſcentiæ deflagrationem, quando hæc *perfectè* ſuccedit, quàm ſi fiat medio Cortice per abſorptionem fermenti, adeòque illa curatio ſub tali conditione, cæteris paribus, huic anteponenda. 544. 545.
Non tamen ideo videtur hæc in caſibus periculi ancipitis abſolutè rejicienda. 543.

Curatio Pernicioſarum Periodicarum ope Chinæ Chinæ probabiliter exercetur quodammodo indirectè, & fortuitò, ubicumque genericè ad Febres Continuas, & periculoſas ea ſolet adhiberi, ut in Galliâ, & alibi. 257.

Curatione Febrium, ut ajunt, methodicâ inſtitutâ, Medicus ſe gerit ut Inſpector morbi, & ut Miniſter Naturæ: curatione verò inſtitutâ per Chinam Chinam, ſe gerit ut Arbiter morbi, &

bi, & ut Inſtaurator Naturæ. 538.
Curationes inſignes Febrium Perniciofarum Periodicarum ex quâvis earum ſpecie, Chinâ Chinâ peculiariter adminiſtratâ ſanatarum, ordinatim diſpoſitæ. 400. uſque ad 524.

D

D'Aquin quid opinetur circa Febrium Intermittentium Cauſas, & Chinæ Chinæ actionem in illas. Vide, Aquin.
Davinius Sereniſſimi Mutinæ Ducis Medicus, & Auctoris Collega, Lucubrationes quaſdam, tum Latino, tum Hetruſco idiomate conſcripſit in laudem Corticis Peruviani, ſuo tamen ſuppreſſo nomine. 502.
Illius modeſtia laudatur. *ibid.*
Quæ Methodus illi familiaris in exhibendo Cortice. *ibid.*
Decocta aliorum Corticum, & Lignorum pluries, ac diu uſurpantur cum incertitudine eventus. Cur non & Cortex Peruvianus cum certitudine? 32.
Definitio Febrium Periodicarum Perniciofarum in communi. 272.
Defunctorum aliquot, Cortice modò tractatorum, & modò non, Hiſtoriæ. Vide, Hiſtoriæ Defunctorum.
Dejectiones alvinas, tum ſpontaneas, tum artificiales, utplurimum in Febribus Intermittentibus parum proficere, experientiâ comprobatur. 155.
Hiſtoriæ idipſum teſtantes. 155. uſque ad 159.
Hiſtoria i. 155.
Hiſtoria ii. 156.
Hiſtoria iii. 157.
Hiſtoria iv. 159.
Hiſtoria v. *ibid.*
Hiſtoria 6. *ibid.*
Depurativa, ſeu Perfectiva Febris Intermittens, non ab initio ſupprimenda per Corticem: 132. 133.
Depurativæ Intermittentis conditiones. 144.
Depurativam Intermittentem, licèt Cortice curari poſſit, tutius videtur non curare. 144.
Depurativam nonnunquam, & nonnunquam Corruptivam naturam Intermittentium efficiunt plura. 142. & 143.
Deſcriptio ſpecierum omnium Febrium Periodicarum Perniciofarum. 275. uſque ad 295
Diæta quæ ſervanda tempore uſus Corticis in Pernicioſis. 340. 341.
Diagnoſis pernicioſi ſymptomatis a non pernicioſo illuſtratur exemplo. 285.
Diagnoſis Febris Subcontinuæ pernicioſæ, illiuſque ortus, atque progreſſus. 292. uſque ad 295.
Diaphoreticæ Intermittentis pernicioſæ deſcriptio. 278.
Diaphoreticarum Febrium Chinâ Chinâ curatarum Hiſtoriæ. 424. uſque ad 437.
Diaphoreticæ Febris Hiſtoria i. 424.
Hiſtoria ii. 432.
Hiſtoria iii. 433.
Differentiæ Febrium Periodicarum Perniciofarum ab earum ſymptomatis peculiaribus derivatæ. 272. & 273.
Prima Febrium Intermittentium Perniciofarum differentia, quæ *Cholerica* dicitur. 275.
Item & quaſi *Dyſenterica*. 275. & 276.
Secunda differentia, quæ dicitur *Sub-*

Subcruenta. 276. & 277.
Item & *Atrabilaris*. 277.
Tertia differentia, *Cardiaca* nuncupata. 277. 278.
Quarta ſpecies, *Diaphoretica* dicta. 278. & 279.
Quinta ſpecies, quæ *Syncopalis* appellatur. 279. 280.
Sexta, quæ dicitur *Algida*. 280.
Septima, nempe *Lethargica*. 281.
Octava denique, quæ *Subcontinua* nuncupatur. 290. uſque ad 295.

Difficultates contra uſum Corticis in mitioribus Febribus, afferri ſolitæ, & per modum fictionis etiam admiſsæ, in caſibus præcipitis exitii locum non habent. 191.

Difficultates contra uſum Corticis in Subcontinuarum Malignantium principio, quænam ſint. 530. 531. 532.

Difficultates contra omiſſionem Corticis in principio Subcontinuarum Malignantium. 533. 534.

Diſcrepantia inter Mortoni, & Auctoris Methodum. 350.

Diſcrepantia quænam ſit inter curationem Febrium, tum methodicè, tum ſponte, tum ope Corticis abſolutam, & curationem aliorum morborum, præſertim Chronicorum. 539. 540. 541.

Diſcrepantia practica inter oblatum, & non oblatum Corticem in Subcontinuarum Malignantium principiis, ex Mortono. 554. 555.

Diſcrimen inter Febres, certum exitium, & inter alias, anceps tantùm periculum, inferentes, quò ad oblationem Corticis. 574. 575.

Diſcrimen quodnam intercedat inter curationem Febrium methodicam, vel etiam ſpontaneam, & eam, quæ fit ope Chinæ Chinæ. 535. uſque ad 539.

Diſtributio congrua doſis Corticis pro citâ, & certâ curatione Febrium Pernicioſarum. 323. uſque ad 326.

Diſtributio Hiſtoriarum Curationum inſignium, ſecundùm variam Pernicioſarum actionem in triplicem humani Corporis Regionem inſtituta. 400.

Diſtributione Corticis congruenter factâ, curantur Pernicioſæ Periodicæ cum minori Corticis quantitate, ac a multis curentur Benignæ. 333.

Diviſio Febrium omnium ſecundùm Auctorem exponitur. 578. uſque ad 590.

Diviſio Periodicarum Pernicioſarum, & ſpecierum earumdem, ab accidentibus potioribus illas concomitantibus petita. 272. 273.
Alia diviſio ad ritus Scholarum. 273. 274.

Dolæi de Cauſis Febrium Intermittentium opinio. 79.

Dolor periodicus in maxillâ ſuperiore Cortice ſedari viſus; ſed non curatus. 688.

Dolorem Ventriculi periodicè recurrentem Chinâ Chinâ ſanatum, refert Valliſnerius. 669.

Donzellus (Joſeph) quodammodo ſubſcribit Protoſpatario circa Febrium Cauſam. 81.

Doſim liberaliorem Chinæ Chinæ, tum univerſim, tum particulatim conſideratam, obeſſe non poſſe, probatur ex Sydenhamio, Mortono, Monginotio, & Charas. 352. 353. 354.

Doſis liberalior Chinæ Chinæ, experien-

perientiâ ſaltem 15 annorum Auctori familiaris, in uſu eſt quoque apud alios Practicos. 338. 339.

Ducis de Leſdiguieres defuncti Hiſtoria. 560. 561.

Dyſenterica Febris Intermittens pernicioſa deſcribitur. 275.

Dyſentericæ Febris Chinâ Chinâ curatæ Hiſtoria unica num. iv. 406.

E

Effectus Corticis citus cum ſit, citò dignoſcitur, an ille ſperari debeat necne, ubi idem Cortex in caſibus ancipitis naturæ fuerit oblatus. 556.

Emetica, & Cathartica, fermento febrili ſæpius analoga, & Febrem Cortice curatam ſtatim revocantia, cauſam febrilem nequeunt evacuare. 65.

Epilepſiæ Chinam Chinam opem ferre, aſſerit Tozzius. 668.

Epileptica quinquagenaria viſa eſt curari Cortice; nec tamen curata eſt. 684. 685.

Epilepticus Adoleſcens ab uſu Corticis plurimum levaminis viſus eſt ab initio reportaſſe; minimè tamen ſanatus eſt. 685. 686. 687.

Ettmulleri ſententia de Febrium Intermittentium Cauſis. 77.

Evacuatio Cauſæ Febrilis ſæpe ſuccedit aſſumptioni Corticis ſub velamine conſuetarum excretionum. 56.

Nulla ſenſibilis exigi debet a Chinâ Chinâ, etiamſi hæc dicatur febrile fermentum præcipitare. 40, & 41.

Evacuatio artificialis in Febribus Intermittentibus, neque a Cauſâ Conjunctâ indicatur, neque ab Antecedente. 37.

Evacuationem, vel nullam, vel facilem tantùm, ac ſalubrem excitat Cortex. 11.

Evacuationes omnes ad Febrium Intermittentium curationem damnat Morton. 67. 68.

Ita ſentit & Sydenham. 68. 69.

Evacuationes nonnunquam criticæ ſuccedunt poſt Chinam Chinam aſſumptam. 34.

Evacuationis defectus cuilibet alii præter Chinam Chinam ſpecifico Febrifugo poſſet imputari. 82.

Evacuatis ſinè Febris levamine copioſis humoribus, Ægrum ab imminente lethali ægritudine ſaltem præſervatum, pronunciant curantes Medici. 22.

Excretiones copioſæ in Febribus, materiâ inconcoctâ, quamvis ſpontaneæ, vel morbi longitudinem, vel difficilem ſolutionem portendunt. 38.

Exempla oblationis Corticis vario cum ſucceſſu inſtitutæ variis Intermittentium temporibus, & in circumſtantiis variis Febrium, modò Depurativarum, & modò Corruptivarum, taliumque, modò ob ſolam diuturnitatem, & modò ob ſupervenientia gravia ſymptomata. 161. uſque ad 184.

Hiſtoria i. 161.
Hiſtoria ii. 165.
Hiſtoria iii. 166.
Hiſtoria iv. 167.
Hiſtoria v. 167.
Hiſtoria vi. 169.
Hiſtoria vii. 171.
Hiſtoria viii. 172.
Hiſtoria ix. 173.
Hiſtoria x. 174.

Hiſtoria xi. 175.
Hiſtoria xii. 177.
Hiſtoria xiii. 178.
Hiſtoria xiv. 181.
Hiſtoria xv. 183.
Hiſtoria xvi. ſpecialiter notanda. 184.
Exemplum pro innuendâ præſtantiâ Methodi Auctoris. 346. 347.
Aliud illuſtrans dignotionem pernicioſi ſymptomatis a non pernicioſo. 285.
Exemplum circumſtantiarum graviſſimarum, quæ Corticis adminiſtrationem validam, & ſuadent, & feliciter admittunt, & quomodo. 327. 328. 329.
Exemplum offerendi Corticem in Pernicioſis lentiore Methodo, indicatâ ordinatim diſtributione remedii. 334. 335. 336.
Experientiam, praximque propriam nonnihil hæſitantem, circa oblationem Corticis in Subcontinuarum Malignantium principiis, exponit Auctor, ab alienâ complementum ſperans. 575. 576.
Experimenta Auctoris circa plurima, quæ Lumbricos dicuntur necare, connumerando inter hæc Chinam Chinam. 679. uſque ad 683.
Experimenta ex Cortice commixto cum ſuccis humanis, præſertim cum ſanguine, & bile. 48.
Experimenta quædam ad Corticis vim ſenſibiliter explorandam fermè incaſſum ab Auctore inſtituta. 48.
Extracta Tincturas &c. Chinæ Chinæ noverunt & primis illius temporibus Medici, qui tunc aderant. 124.
Extractum Chinæ Chinæ, & Tinctura illius utilia ſunt; ſed utiliora, ſi illis ſubſtantia ipſa Corticis adjungatur. 121.

F

FEbres Intermittentes, Febres Ardentes, Febres Inflammatoriæ &c. Vide, Intermittentes Febres, Ardentes, Inflammatoriæ &c.
Febres in ſuis tranſmutationibus poſſibilibus quemdam veluti Circulum imperfectum videntur agere. 665.
Febres imminentes (ita & alias ægritudines) ſicuti licet impedire, ne adveniant, cùm fieri poteſt, ita congruum videtur eas impedire per Corticem, ne progrediantur, poſtquam advenêre. 545. 546.
Febres ab ortu Intermittentes, ut tales eſſe conſiderandas, etiam poſt acquiſitam recenter continuitatem, & Cortice curandas, docent Morton, & Sydenham. 252.
Febribus nullis, quæ ſimplices vocantur, ut Hecticis, Synochis imputribus, aut Ephemeris aptatur actio Corticis. 592.
Febrifuga vera non ſolent eſſe ſenſibiliter evacuantia. 39.
Quæ talia ſunt apud Auctores, atque vehementia, inutilia ſunt, & noxia. 21.
Febrifuga nonnulla vegetabilia in locum Peruviani Corticis ſuffecta, eodem imbecilliora. 6.
Ita & alia quævis Febrifuga. *ibid.*
Febrifugum univerſale hucuſque non eſt China China, licèt aliqui, ſe Arte talem eam reddidiſſe, putent. 593.

Febri-

Febrifugum diu quæſitum reperitur in Cortice, ſtatimque repertum rejicitur. 23. 24.
Febrifugum Peruvianum ſaltem loco Febrifugorum ineptorum uſurpandum, poſt tentatas ad exceſſum uſque evacuationes. 114.
Febrile Fermentum. Vide, Fermentum Febrile.
Febris fere quælibet tranſit in quamlibet, ubi aliqua ſit inter illas ſymboleitas. 665.
Febris Algida, Febris Atrabilaris, Febris Cardiaca, Cholerica, Comitata, Continua, Diaphoretica, Dyſenterica, Lethargica, Lenta, Subcontinua, Subcruenta, Subintrans, Symptomatica, Syncopalis, Verminoſa &c. Vide, Algida Febris, Atrabilaris, Cardiaca &c.
Febris quælibet periodica Continua, quò magis ad naturam Intermittentium accedit, eò faciliùs ſe ſubmittit actioni Corticis: quò verò magis accedit ad naturam Continentium, ſeu Synochorum, eò faciliùs eidem ſe ſubtrahit. 606. item. 634.
Febris ſecundùm Campanellam Morbus non eſt, ſed Remedium contra morbum. 536.
Fermenti Febrilis abſorptio. Vide, Abſorptio.
Fermenti, ſeu Succi febrilis, ſtagnatio temporanea requiri videtur, ad efficiendam periodum. 93.
Fermentorum Pernicioſas, & non Pernicioſas producentium Symboleitas. Vide, Uniformitas.
Illius ſola retuſio, a ſalibus Chinæ Chinæ facta, abſque ullâ etiam ſenſibili evacuatione, ſufficit ad curationem Febrium. 56. & 57.
Excretio ejuſdem, a Chinâ Chinâ abſorpti (ſi qua nonnunquam requiritur) ſæpius ſuccedit, abſque ſenſibili conſuetarum evacuationum incremento. 111.
Fermentum Intermittentium. Vide, Intermittentium Fermentum.
Fermentum Pernicioſum. Vide, Pernicioſum Fermentum.
Fermentum febrile ſubit potiùs poros Corticis, quàm Cortex poros fermenti. 56.
Sic abſorptum a Cortice, per ordinarias Naturæ vias ſenſim, & ſponte ſolet excerni. *ibid.*
Pro variâ ſubjectorum conſtitutione, & ſuccorum commixtione, modò indolis Colliquativæ, modò Coagulativæ poteſt evadere. 309.
Vel non ſtabulatur in cavitatibus Ventriculi, & Inteſtinorum, vel ſaltem ab iis per purgantia, & vomitoria non ſolet educi. 65.
Debet leniri, & corrigi potiùs, quàm evacuari, & agitari. 92.
Sub conſuetis, nec adauctis evacuationibus, poſt epotam Chinam Chinam, ſæpius excernitur. 35. item 111.
Credi poteſt habere ſtructuram bili, vel oleo quadantenus analogam. 54. 55.
Ipſius fixatio, ſeu depreſſio, per abſorptionem a Cortice peracta, eſt vera omnium Febrifugorum, aliorumque ſpecificorum, quæ paſſim adhibentur intentio. 46.
Formula antiquior exhibendi Corticem in benignis Intermittentibus, reliquis omnibus anteponenda, dummodo opportunè repeta-

petatur, & continuetur uſus remedii. 123.
Formula certior, & ſimplicior fugandi diuturnas Intermittentes, & Recidivas arcendi ope Corticis. 126.
Formula duplex offerendi Corticem ex Sydenhamio. 127.
Alia ejuſdem pro Infantibus. *ibid.*
Formulæ Chinam Chinam præſcribendi plures, ex Mortono. 128.
Tinctura ejuſdem diluta pro delicatulis. *ibid.*
Fraſſoni obitus anno 1680. 5.
Ejus diſciplinam in praxi ſubiit Auctor anno 1677. 5.
Illius Methodus in uſu Chinæ Chinæ. 4.
Ejuſdem epiſtolâ ſibi inſcriptâ confirmat Badus virtutem Peruviani Corticis. 3.
Fraſſono curationes omnes, mediâ Chinâ Chinâ inſtitutæ, feliciter ceſſerunt. 5.
Caſus ſingularis excipitur. *ibid.*
Fraſſonus Auctoris Præceptor laudatur. 5.
Inter primos Chinæ Chinæ fautores connumerandus. 3.

G

GAleni, & Hippocratis doctrina purgationem in Febribus minimè ſuadet. 71. & 72.
Galenicorum etiam datis principiis, ſæpius evacuatione ſenſibili opus non eſt, pro curatione Febrium. 62. 63.
Glandulæ Meſenterii commoda ſedes eſſe videntur fermenti febrilis in Intermittentibus. 85. 86.
Graaf circa cauſas Febrium Intermittentium Sylvio ſubſcribit. 75.
Gravida ſeptimeſtris ex Subcontinuâ Acutâ per Chinam Chinam curata, & ad partum felicem perducta. 459. 460. 461.
Aliæ pariter. 521.
Gravida quadrimeſtris Cholericâ Febre laborans, Chinâ Chinâ copioſè epotâ ſanatur, & partum edit ſuo tempore felicem. 402.
Gravidis, & Puerperis tutò exhibetur Cortex. 43.
Item. 691. uſque ad 696.
Gravidis febricitantibus Chinam Chinam non modò non adverſari, ſed & ſpecialiter convenire ex Fraſſono. 692.
Gravitas major, vel minor, fluidorum ligno graviorum, præcisè non efficit faciliorem, vel difficiliorem ligni ſubmerſionem, ſed facilior, vel difficilior ingreſſus particularum fluidi intrà poros ligni. 54.

H

HAllucinatio nonnullorum circa textum Ramazzini. 637.
Interpretatio germana ejuſdem textus. 639.
Hallucinationem ſuam fatetur Auctor circa Epiſtolam Lanciſii ſibi inſcriptam. 637.
Hecticæ abuſivè dictæ, Lentæ ſcilicet puerorum Febres, a cruditatibus genitæ, Cortice ſæpiſſime ſunt curabiles. 647. 648.
Helvetii Methodi nondum conſcius Auctor, Chinâ Chinâ per clyſteres injectâ, febrilis fermenti correctionem aliquam pertentavit. 698. 699.
Eidem tamen Methodo parum,

vel nihil fidendum cenſet, in arduis præſertim caſibus. 699.
Quibus in circumſtantiis eam tentare liceat: 700.
Helvetius, nullo per os oblato medicamento, ſed tantùm Cortice per clyſteres frequenter injecto, Febres curare ſatagit. 698.
Hemitritæi origo probabilior exponitur. 644.
Ejuſdem ortus, & compoſitio varia ſecundùm Veteres. 645.
Curatur Cortice ſecundùm Auctorem, Badum, & Reſtaurandum: 645. 646.
Hippocratis, & Galeni doctrinæ malè conformis eſt uſus Purgationis in Febribus. 71. & 72.
Hiſtoria peculiaris primæ inventionis, ac adminiſtrationis Methodi ab Auctore traditæ. 384. uſque ad 396.
Hiſtoriæ variæ circa varium Corticis uſum in variis Intermittentium non Pernicioſarum circumſtantiis. Vide, Exempla.
Hiſtoriæ Algidarum Febrium, Hiſtoriæ Atrabilarium, Hiſtoriæ Cardiacarum, Cholericarum, Diaphoreticarum, Dyſentericarum, Lentarum, Lethargicarum, Subcontinuarum, Subcruentarum, Syncopalium &c. Vide, Algidarum Febrium Hiſtoriæ, Atrabilarium Hiſtoriæ, Cardiacarum, Cholericarum &c.
Hiſtoriæ Defunctorum, quibus falsò vulgatum eſt fuiſſe oblatum Corticem, cum verè oblatus non fuerit. 367. uſque ad 375.
Hiſtoria i. 367.
Hiſt. ii. 368.
Hiſt. iii. 370.
Hiſt. iv. 371.
Item. 381. 382.
Hiſtoriæ defunctorum, quibus verè Cortex fuit oblatus, tam iis ſcilicet, quibus jam deploratis propinatus fuit indulgendi gratia, quam iis, quibus, etſi non deſperatis, nullatenus profuit. 374. uſque ad 383.
Hiſtoria i. 374.
Hiſt. ii. 375.
Hiſt. iii. 376.
Hiſt. iv. 377.
Hiſt. v. 378.
Hiſt. vi. 379.
Hiſt. vii. viii. 380.
Hiſtoriæ Febrium Pernicioſarum Chinâ Chinâ curatarum, communicatæ Auctori ab uno ex Collegis illius. 508. uſque ad 522.
Hiſtoria i. 508.
Hiſt. ii. 510.
Hiſt. iii. 511.
Hiſt. iv. 513.
Hiſt. v. 514.
Hiſt. vi. 515.
Hiſt. vii. 518.
Aliæ plures aceruatim enunciatæ. 521.
Hiſtoriæ Febrium Pernicioſarum Chinâ Chinâ ſanatarum, Auctori pariter communicatæ ab alio ex ipſius Collegis. 503. uſque ad 508.
Hiſtoria i. 503.
Hiſt. ii. 504.
Hiſt. iii. 505.
Hiſt. iv. 505.
Hiſt. v. 506.
Hiſtoriæ Febrium Periodicarum Pernicioſarum ex unâquâque ſpecie, curatarum Chinâ Chinâ, peculiari Methodo oblatâ. 400. uſque ad 524.
Humoriſtarum etiam datâ doctrinâ, ſæpe non eſt opus evacuatione ſenſibili ad curationem Febrium. 62. & 63.

Humo-

Humores per alvum, & per vomitum excreti in Tertianarum principio, ſunt illarum effectus, non Cauſæ. 45.
Humorum quaternarius numerus à Scholis jamdudum explosſus. 60.
Hydropi Febres Intermittentes ſubſequenti ex Reſtaurando opitulatur Cortex; non ſic Hydropi Febres præcedenti. 179.
Hypochondriacis affectibus Corticem opitulari putant Badus, & alii. 667.
Hypochondriacis affectionibus malè vexata Adoleſcentula, viſa eſt curari Cortice. 674. 675.
In aliis hujuſmodi caſibus aliud obſervatum eſt. 675. 676.
Hypotheſi quâlibet probabiliore ſuppoſitâ circa Intermittentium originem, uſus Chinæ Chinæ ad illarum curationem indicatur, & explicatur, nullâ indè emergente ſenſibilis evacuationis neceſſitate. 107. uſque ad 110.
Hyſtericis, & Hypochondriacis inſultibus Chinam Chinam prodeſſe, ſpirituſque, & craſim corporis roborare, affirmat Sydenham. 668.
Non planè diſſentit Auctor. 683. 684. item. 674. 675.

I

IDea quædam practica generalis, pro curandis, mediâ Chinâ Chinâ, Pernicioſis Intermittentibus. 314. uſque ad 318.
Inflammatorias Febres Mortonus putat Cortice curabiles, quando manifeſtas exacerbationes, & remiſſiones habent. 601. 602. 603.
Inflammatoriis Febribus Corticem non congruere, affirmant ex adverſo Sydenham, & Nigriſolus. 604.
Infuſio Chinæ Chinæ turbida, & referta ipſo Cortice, longè activior eſt, ac percolata. 120.
Infuſio ſimplex Chinæ Chinæ, rejectâ ſubſtantiâ, duplâ ſaltem doſi exhibeatur neceſſe eſt, & longiore maceratione inſtituatur, ut proſit. 130.
Innocentiam Corticis jurejurando teſtatur Auctor. 7.
Innocentiam, & præſtantiam Corticis teſtatur Badus, atque Conygius. 12.
Idem aſſerit Reſtaurandus, & D'Aquin. *ibid.*
Item Monginotius, & Sydenham. 14.
Idipſum inculcat Morton. 15.
Intermittentes Febres, & quæcumque ab initio tales fuere, necdum omnino a ſuâ naturâ deſciverunt, ſunt verum objectum actionis Corticis. 20.
Intermittentes quædam contumaciſſimæ reperiuntur nonnunquam, Cortici non auſcultantes. 147.
Exemplum hujuſce generis. 148.
Intermittentes Pernicioſæ. Vide, Pernicioſæ Intermittentes.
Intermittentium Febrium origo per conjecturas varias, & imperfectas ab Auctore quæſita. 94. uſque ad 107.
Intermittentium origo, & Cauſæ ſecundùm celebriores plurium Neotericorum opiniones &c. Vide, Sententiæ.
Intermittentium Fermentum probabiliter advenit ſanguini aliunde. 84.
Videtur affatim torrentis adinſtar

ſtar ſanguini accedere, invadente paroxyſmo, non paulatim tempore intermiſſionis in ſanguine congeri. *ibid.*
Item. 134. uſque ad 137.
Nonniſi per Vaſa Lactea, vel per Lymphatica, videtur poſſe in ſanguinem deferri, minimè verò per Venas cum ſanguine refluo ab extremis artubus. 85.
Ubicunque condatur, tandem in Lacteas ſecundi ordinis, ſeu in Vaſa Chylo--lymphica citra ſanguinem poſita, majori ſaltem ex parte influat neceſſe eſt, priuſquam deferatur in ſanguinem. 94.
Conſideratum ut eaſdem excitans (quæcumque ſit illius materia) videtur potiùs accedere, vel ineſſe ſanguini, quàm alteri cuipiam ſucco, v.gr. nerveo. 83.
Etiamſi in Ventriculo, & Inteſtinis ſtabuletur, non tamen poteſt per Cathartica, aut Emetica, a ſcaturigine ſuâ mineram inſtaurante radicitus extirpari. 91.
In Lacteis ſecundi potiùs, quàm primis ordinis deliteſcit. 88. 89.
Poteſt tamen forſan ſuum focum habere ubicumque repleri incipiunt Vaſa Lactea, vel Lymphatica. 86.
Idem, vel in Vaſis Chyliferis, vel in Lymphaticis, vel in Glandulis iiſdem appenſis, probabiliter ad tempus congeritur, ut ad tempus pariter ab illis erumpat, vel cum iiſdem Vaſis ſaltem communicat, ut per ea deferatur in ſanguinem. 85.
Intervallum temporis quodnam ſervandum inter oblationem Cibi, & Febrifugi in Perniciosis. 341.
Inteſtina non congerere intra ſe fermentum Intermittentium, neque illud aliunde recipere, ut per Lacteas *primi ordinis* tranſmittant in ſanguinem, plura videntur ſuadere, inter quæ Peruvianus Cortex. 87. 88. 89.
Joneſii opinio circa Febrium Intermittentium Cauſas. 76.
Itali præcipuè notantur de incredulitate erga Corticem, præſertim a Gallis. 19. & 20.

K

Kinkinæ cum radice Chinæ decoctio Febrem Lentam curavit Hecticæ æmulam. 658, 659.
Non ſic in alio caſu, quantumvis ſimili. 659. 660.
Kinkinam, ſeu Quinquinam vocant Galli, quam nos dicimus Chinam Chinam. 1.

L

Lampadis ignis vitalis cum Lampade ignis elementaris comparatio. 136. & 137.
Lanciſii Epiſtolæ fragmentum ad Auctorem circa Febres Pernicioſas Chinâ Chinâ curandas. 257. & 258.
Auctoris hallucinatio deprehenſa poſtmodum ab eodem circa ſenſum hujus Epiſtolæ. 637.
Lanciſius Pontificius Archiater, ejuſque Tractatus -- *De nativis, deque adventitiis Romani Cœli qualitatibus*, -- laudatur. 220.
Leibnitii experimentum Hydroſtaticum non parum luminis contulit, ad abſtruſum Barometri phænomenon explicandum, etſi rem

rem forſan non adhuc confecerit. 222.
Lentæ Febres quænam Cortice ſint curabiles, & quænam non. 646. 647.
Diagnoſis unius caſus ab alio. *ibid.*
Lentarum Febrium, in Pueris, aliiſque etiam Subjectis, Cortice ſanatarum, Hiſtoriæ. 648. uſque ad 662.
Hiſtoria i. 648.
Hiſtoria ii. 650.
Hiſtoria iii. 651.
Hiſtoria iv. 655.
Hiſtoria v. 657.
Hiſtoria vi. 660.
Hiſtoria vii. 661.
Lentarum Febrium in duplici caſu inutiliter Cortice tentata curatio. 659. 663.
Lethargica Febris Intermittens perniciosa deſcribitur. 281.
Gravior eſt ex inſpectione, ac eſſe videatur ex relatu. 472.
Lethargicarum Febrium Chinâ Chinâ curatarum Hiſtoriæ. 472. uſque ad 500.
Lethargicæ Febris Hiſtoria i. 473.
Hiſtoria ii. 476.
Hiſtoria iii. 477.
Hiſtoria iv. 480.
Hiſtoria v. 484.
Hiſtoria vi. 490.
Hiſtoria vii. 492.
Hiſtoria viii. 494.
Hiſtoria ix. 495.
Hiſtoria x. 496.
Hiſtoria xi. 497.
Hiſtoria xii. 497.
Hiſtoria xiii. 499.
Lethargicas, ſeu veterno comitatas, Febres momento temporis ſolvit Cortex. 11.
Ligna, ſecluſis poris, materiam habent aquâ graviorem. 51.
Lignorum innatatio in aquâ procedit ex copiâ, & amplitudine quâdam pororum compaginis ligneæ. 51.
Lochia ſuppreſſa in Febre Cardiacâ, curatâ per Corticem Febre, ſtatim revocata ſunt. 521.
Locus natalis Chinæ Chinæ. 3.
Lumbrici Vitulini, & Terreſtres in amarâ Corticis infuſione diu vivunt, experientiâ Auctoris. 681.
Item in infuſione Aloes, & Colocynthidis, in ſucco Abſynthii, in Petroleo, Mercurio ipſo &c. *ibid.*
Lumbrici Vitulini citiſſimè necantur in Vini ſpiritu, deinde in Aceto, mox in Vino, Mellicrato &c. 680. 681.
Ita, & quidem citiùs, etiam Terreſtres. 682.
Lumbrici Vitulini oleo Magni Ducis Hetruriæ obliniti, ac in eodem aquæ commixto infuſi, vivunt: non ſic in Vini ſpiritu. 681.
Lumbrici Terreſtres primo loco, mox & Vitulini motus edunt plurimos, & violentiſſimas contractiones, præcipuè quidem in infuſione Viridis æris, ſecundariò verò in Petroleo. 682.
Lumbrici Terreſtres necantur facilè in infuſione Viridis æris: non ita Vitulini. 682.
Lumbricis diverſi ordinis, diverſum probabiliter convenit, & adverſatur pabulum. 677.
Lumbricorum poſt aſſumptam Chinam Chinam excretorum exempla. 676.
Lumbricorum excretio depulſæ per Corticem Febri ſubſequens. 495. 496. item. 676. 677.
Lumbricorum humanorum necandorum, & aliorum, eadem forſan non eſt ratio. 677.
Lumbricos humanos adhibere in expe-

experimentis fortaſſe non ſufficit ad ſtatuendum quid verè illos valentiùs necet. 678.

Lumbricos necare credita Remedia forſan aliud præſtant extra corpus humanum, & aliud intrà. 678. 683.

Lumbricos a Chinâ Chinâ necari, ſibi compertum ſcribunt Ramazzinus, & Alii. 669.

Lympha, & Chylus primariò, ſecundariò verò ſucci omnes eidem Chylo immiſceri ſoliti, videntur eſſe materia fermenti Febrium Intermittentium. 92. 93.

M

MAgati (Cæſaris) Methodus *de rarâ vulnerum ſolutione*, & *de turundis ablegandis*, laudatur. 253.

Magatus (Jo: Baptiſta) Cæſaris frater Apparicio cuidam tribuit ingenuè primum uſum ablegandarum turundarum, Romaniſque Chirurgis morem raræ vulnerum ſolutionis: Cæſari verò fratri adſcribit Methodum hujus praxeos rationalem. 254.

Malignæ Intermittentes quænam ſint. 582. 583.

Malignæ Febres magnâ ex parte a fermento Intermittentium cum fermento Continuarum commixto ſolent progigni. 609.

Manzii Profeſſoris Bononienſis prognoſticum in lethali quâdam ægritudine, per adminiſtrationem Corticis ſubinde curatâ. 390.

Medicamenta Chinæ Chinæ addita ad illam roborandam, utplurimum ſupervacanea. 124. & 125.

Medicamenta inutilia præſcribentes, in Legem de *Repetundis* incurrunt ex Bado. 27.

Medicamenta evacuantia, titulo febrifugi ante paroxyſmum exhibita, ſi præſertim plus quàm par ſit expellant, noxia. 38.

Medicamenti adminiſtratio præpoſtera, ac ideo inutilis, nil detrahit eidem medicamento, cæteroqui ſalubri. 383.

Medicamentorum cum Chinâ Chinâ commixtionem (vehiculo neceſſario excepto) Sydenham damnat. 131.

Medici nimiùm creduli ante inventum Corticem, primò crebris purgationibus, mox Specificis invalidis, Amuletis &c. Intermittentium curationem tentabant incaſſum. 23.

Medici cordatiores ante inventionem Corticis, diuturnarum Febrium curationem ſæpe Naturæ committebant, & Tempori. 23.

Medici prudentia ſola debet decernere in quibuſdam caſibus naturæ ancipitis, an Cortex ſit offerendus, nec ne, habito ad rationabilem ſpem, metumve reſpectu. 551.
Rationes quædam hinc indè militantes afferuntur, & perpenduntur. 552. 553.

Medicis, tempore primi adventus Corticis in Europam florentibus, condonanda aliqua trepidatio. 29.

Medicorum nonnunquam ſcrupuloſa ſuperſtitio, ſeu vana Artis oſtentatio, in morbis curandis. 318. 319.

Medicus aliquis vix ab unciis tribus Chinæ Chinæ obtinebit quod obtinebit alter ab unciâ unâ, ob aptam

tam unius, & ineptam alterius diſtributionem. 117.
Tenetur, tum Veterum, tum Recentiorum ſcripta callere, & ex utriſque meliora ſeligere, ne ſuo muneri deſit. 61. & 62.
Niſi in principio Subcontinuæ malignantis, quæ Corruptiva futura ſit, Corticem exhibeat, non ampliùs poteſt illum utiliter exhibere. 530.
Curans Febres Chinâ Chinâ, id agit, quod agit Chirurgus reponens oſſa luxata: curans verò aliis remediis, agit, quod agit Chirurgus vulnera curans, & ulcera. 538.
Medicus, qui in Febribus Continuis Proportionatis, etiam de continuitate eſſentiali ſuſpectis, velit Corticem tentare, cum incertitudine de activitate Remedii in tali circumſtantiâ, culpandus non eſt. 636.
Medicus miſericors poteſt etiam proximè, ut ſibi videtur, morituris Corticem nonunnquam offerre, præſertim ſi ſit requiſitus, præmiſſo tamen de innocui tentaminis invaliditate prognoſtico, dummodo Febris, quâ detinetur Æger, ſit ex naturâ ſuâ de admittentibus Corticem. 361.
Menſtruas purgationes actu patientibus fœminis tutò exhibetur Cortex, ſi Febris tunc exigat. 696. 697.
Suſpenſio eo tempore uſus illius ante inchoati arbitraria eſt, nec improbanda, ſi Febris moram admittat. *ibid.*
Mentis torpor quidam ex gravi Febre, immeritò Cortici adſcriptus, Cortice ipſo furtim præſcripto ſublatus. 467.
Mercati Tractatulus de Tertianâ Perniciosâ recuſus. 195.
Mercato obſervatæ ſunt Febres quædam pernicioſæ non obſervatæ ab Auctore, & Auctori quædam fortè non obſervatæ a Mercato. 282.
Mercatus Tertianarum Pernicioſarum primus Obſervator, & Scriptor. 193.
Pro Pernicioſarum curatione quò ſe vertat anceps, minimè anceps fuiſſet, ſi noviſſet Corticem. 229.
Meſenterii Glandulæ. Vide, Glandulæ Meſenterii.
Metamorphoſes Febrium diverſæ, eas modò reddunt Cortici obſequentes, & modò non. 621.
Methodi plures curandarum Febrium, Methodo Auctoris ſuccenſeant neceſſe eſt. 363. 364.
Methodi lentioris, ad curandas Subcontinuas Pernicioſas propoſitæ, deſcriptio. 333. 334.
Methodo Auctoris quid probabiliter ſint objecturi Vaniloqui. 342 343.
Methodo validiſſimâ offerendus eſt Cortex in extremo periculo, extremâque temporis anguſtiâ; modicè validâ in periculo modico. 322.
Methodum Auctoris quid reddat ſpectabilem. 345. 346.
Methodus antiquior offerendi Corticem in diuturnis Intermittentibus ex Romanâ Schedâ. 115.
Methodus Auctoris ad Intermittentium diuturniorum recurſum præcavendum, poſt adhibitam methodum Romanæ Schedæ. 116.
Methodus exhibendi Corticem in Pernicioſis duplex eſt, & pro occaſionum diverſitate adhuc varia. 321.

Fortior generaliter convenit magis Septem prioribus Perniciosarum ſpeciebus ; levior verò Octavæ ſpeciei. 321.
Methodus ſervanda in exhibendo ad prophylaxim Cortice, poſt Perniciosas Intermittentes depulſas. 332.
Methodus, quâ exhiberi debet Cortex in Subcontinuarum Malignantium principio, ubi illum expediat exhibere. 548. 549. 550.
Methodus Mortoni, ubi Cortex offerri debeat in Subcontinuarum Malignantium principiis, poterit uſurpari ab iis ſaltem, qui non valent exactè metiri proportionem inter vires Remedii, & Morbi, ut fert Methodus Auctoris. 548. 549.
Methodus Auctoris ad Perniciosas Periodicas proponitur, non ſolùm uſquequo illæ patenter ſunt periodicæ, verùm etiam poſtquam jam in Continuas, obſcuratis admodum periodis, degenerarunt, cum aſphyxiâ, & aliis ſignis lethaliſſimis. 247.
Methodus nonnullorum mitior offerendi Corticem, in debiliorum Febrium diuturnitate utilis. 116. 117.
In Febribus fortioribus ſatius eſt doſim juſtam ſemel ſaltem præmiſiſſe. 117.
Minera fermenti Febrium Intermittentium potiùs ultra, vel citra ſanguinem ſita eſt, quàm intrà. 93.
Monginot, datâ Humoriſtarum hypotheſi, nullâ ſæpe opus eſſe evacuatione ſenſibili pro curatione Febrium, oſtendit. 64.
Monginotii de Cauſis Intermittentium opinio. 78.
Morbi Herculei, ut credi poſſint verè curati ab aliquo Remedio, experientiâ opus eſt pluries repetitâ, & diutinâ perſeverantiâ in ſtatu ſano. 687.
Morbi omnes periodici extra lineam Febrilem, qui dicuntur a multis Cortice curabiles, aliquando forſan ſortiuntur ab eodem aliquam modificationem, non curationem veram. 684.
Morbis omnibus frigidis Corticem mederi putant Badus, & S. Sophia. 667.
Morbis ab exuberantiâ ſuccorum acidorum, diverſimodè in Viſceribus ſtagnantium, vel fermenteſcentium, ortis, Chinam Chinam mederi, affirmat Monginotius. 667.
Morbos nonnullos (præter Febres) identidem recurrentes, Chinâ Chinâ curat Morton. 269.
Imò omnes, quoquo modo periodum habentes, ac de latente præſertim fermento febrili ſuſpectos, poſſe a Cortice levamen obtinere, videtur innuere. 668.
Ejuſdem Auctoris limitatio rationabilior quò ad ſphæram activitatis talis Remedii. 690.
Morbos, vaporis nomine donatos, Febres quaſcumque, Hydropes &c. per Chinam Chinam curari, aſſerit Blegny. 668.
Morbus idem, in iiſdem circumſtantiis iiſdem remediis curatus, ab uno Medico ſanari poteſt, & non ab alio, propter diverſitatem ordinis adminiſtratorum remediorum. 244.
Morton, etſi Cauſas Febrium minùs dilucidè forſan explicarit, earum tamen curationem ſatis viriliter docuit. 81.
Perniciosas Intermittentes, ſub aliorum Morborum larvâ deliteſcen-

teſcentes, poſtremus deſcripſit, eaſque mediâ Chinâ Chinâ feliciter jugulare docuit. 194.
Illius reſponſio ad objectionem petitam a Recidivís. 8.
Mortoni ſcripta, ut in praxi utiliſſima, laudantur, & obiter defenduntur in nonnullis. 352.
Nondum cuſa, vel nondum nota, cùm Auctor propriam Methodum ad perniciosſas exercuit. 245.
Mortoni ſententia de Febrium omnium, etiam Intermittentium benignarum, Causâ. 80.
Illius Textus de Febribus Continentibus Inflammatoriis, æquè curabilibus Cortice, ac ſunt Intermittentes, explicatur. 600. 601.
Ejuſdem Capitulum unicum recuſum, *De Proteiformi Intermittentis Febris genio*. 247.
Mortonum præceſſerunt in dignotione, & obſervatione Intermittentium Pernicioſarum, Mercatus, Sennertus, Mercurialis, Saxonia, Riverius, & alii. 254. 255. 256.
Mortonus, augendo doſim Corticis, illam revera non intendit augere, quia Corticem magnâ ex parte putat effœtum. 350.
Solús, inter omnes Pernicioſarum Intermittentium Obſervatores, congruam earumdem Febrium curationem docuit ope Chinæ Chinæ. 256 259.
In Puerperio, ſalubriter miniſtrari Corticem, aſſerit, nullâ idcirco vi adſtrictoriâ pollentem. 43.
Recentiorum licèt doctrinis imbutus, Veterem tamen praxim aſperiorem, & minùs caſtigatam, identidem exercet. 268.
Nomine Febris Continentis intelligit omnes Continuas Remittentes, ſeu Periodicas; non Febres omni remiſſione, atque incremento carentes. 601. item. 607.
Mulie ribus gravidis. Vide, Gravidis.
Mulieribus menſtruas purgationes patientibus. Vide, Menſtruas.
Mundii ſententia de Cauſis Intermittentium. 74.
Mutinæ quando incœptus Chinæ Chinæ uſus, & quomodo. 3. 4.
Mutinæ perpauci ſunt ex Medicis, qui non faveant Cortici: plurimi autem qui favent, variâ Methodo eodem utentes. 501. 502.

N

NArcoſim nullam in ſe continet China China. 11.
Narcoticorum uſus in morbis longè infidelior eſt uſu Corticis in Febribus. 31.
Natura fermenti pernicioſi, ſeu venenati, in primam Corporis regionem agentis, explicatur analogicè pluribus modis. 302.
Natura, vel indoles fermenti pernicioſi, in primam Corporis regionem ſævientis, Emetica eſt, atque Cathartica. 301.
Naturæ nomine quid intelligendum. 144.
Neceſſitas exhibendi Corticem in extremo ſaltem Pernicioſarum periculo probatur, & illuſtratur exemplo. 320. 321.
Neotericorum plurium ſententiæ potiores de Febrium Intermittentium Cauſis, obiter conſideratæ, favent curationi per Chinam Chinam inſtitutæ, etſi ea nullam ſenſibilem inferat evacuatio-

tionem. 73. uſque ad 81.
Nigriſoli ſententia circa Cauſas Febrium Intermittentium. 75.
Nigriſolus, luculenter de Cortice ſcribens, laudatur. 16. & 17.
Idem, ad Febres inflammatorias ſanandas minimè aptum eſſe Corticem, teſtatur. 604.
Idem ex Hippocrate, humores noſtros fieri meliores, ac mitiores concentratione, aſſerit, & permixtione. 64.
Nomenclatura Arboris, cujus Cortex China China dicitur. 3.

O

OBjectio quævis adversùs certum Corticis uſum laborat ſemper ſuppoſitione aliquâ incertâ, quippe ſundatâ ſupra hypotheſim aliquam ſemper incertam. 58.
Objectio, reſultans ex dictis de fermento Intermittentium extra ſanguinem poſito, quâ videtur probari, nullam Intermittentem eſſe poſſe depurativam. 139. & 140.
Ad objectionem reſponſio. 140. & 141.
Objectio nulla valida poteſt adduci contra Corticem, ignotâ verâ Febrium Causâ. 58.
Objectioni a Recidivis petitæ in curatione Pernicioſarum, peragendâ per Chinam Chinam, feſtiva priùs, mox & ſeria reſponſio. 357. 358.
Oblatio Chinæ Chinæ, impurgatis Ægris, Reſtaurando uſitata. 151.
Oblationem Chinæ Chinæ ſinè prævià purgatione, aut Venæ ſectione inſtituendam eſſe, vult Sydenham. 149. 150.
Oblationis Corticis omiſſio. Vide, Omiſſio.
Olei, & Bilis analoga eſt ſtructura, licèt inæquale ſit pondus. 52.
Oleum facillimè abſorbetur a Cortice præ aliis liquoribus. 50. 53.
Omiſſio oblationis Corticis, in Subcontinuarum principio forſitan indicatæ, corrigi nequit in illarum progreſſu, ut in meris Intermittentibus. 552.
Opera Mortoni nondum cuſa, vel nondum nota, cùm Auctor ſuam Methodum curandi Pernicioſas Intermittentes exercuit. Vide, Mortoni.
Opiata ex Chinâ Chinâ in Zodiaco Medico-Gallico deſcripta. 129.
Eandem efficaciorem reddit Nigriſolus. *ibid.*
Opiatæ ex Chinâ Chinâ, cum Cardiacis Confectionibus mixtâ, confectæ, utilis quidem ſunt effectus, ſed inutilis expenſæ. 130.
Opiniones incertæ de Febrium Cauſis nequeunt infirmare certam Corticis operationem. 34.
Opiniones Neotericorum communiores de Intermittentium Cauſis &c. Vide, Neotericorum.
Opium, dubitatur, an refrigeret, an calefaciat. 25.
Oppoſitio vulgaris in Chinam Chinam ex ſenſibilis evacuationis defectu. 33.

P

PAcchionus, Ophtalmiam periodicam, epilepticos inſultus præ dolore minitantem, Cortice curatam refert. 668.
Palo de las Calenturas vocatur ab Hiſpanis China China. 664.

Paralogiſmus, *ex non causâ ut causâ*, obvius æquè poteſt eſſe, adſcribendo Cortici effectum bonum, qui ab eo non procedat, ac malum. 636.
Parotides, Febribus periodicis ſupervenientes, Corticis Peruviani medelam non reſpuunt. 504. item. 457.
Paroxyſmo lethali jam invadente, vel proximè inſtante, Ægroque etiam ante jam conclamato, non exhibendus, nec infamiæ exponendus inſons Cortex. 362.
Paroxyſmus intenſior, nonnunquam oblationi Corticis ſuccedens, certioris curationis indicium eſſe ſolet. 475.
Frequentiùs tamen ſuccedit mitior; idque pariter utile. 479.
Periculum extremum Febris Perniciosæ, curationem etiam tantummodo Palliativam, æquiùs quàm Cancer, admitteret, nedum veram. 317.
Periculum reviviſcentiæ principii depreſſi non remoratur Medicos a curatione plurium Morborum nequaquam Febrilium. 543.
Exemplo Chirurgiæ res hæc quodammodo illuſtratur. *ibid.*
Periodica Continua. Vide, Proportionata.
Periodica Perniciosa. Vide, Perniciosa.
Perniciosa Febris in univerſum quænam ſit. 271. 272.
Perniciosæ Intermittentes, præſertim Comitatæ, vocantur Intermittentes ab Auctore, etiam tunc cùm, extremo imminente exitio, fiunt Continuæ. 283.
Perniciosæ pro ſuâ curatione quandoque indigent drachmis ſex Corticis ſimul oblatis: quandoque vel duæ tantùm drachmæ more veteri poſſunt ſufficere. 329. 330.
Perniciosæ Intermittentes non ſunt admodum infrequentes in praxi; imò quandoque quaſi epidemicè graſſantur. 192.
Perniciosarum Intermittentium Fermentum nonniſi accidentaliter differt a Fermento non Perniciosarum. 310.
Evincit id Peruvianus Cortex, utrumque Fermentum æqualiter domans 310. & 311.
Perniciosarum Febrium periodicarum ex quâlibet earum Specie, Chinâ Chinâ peculiari Methodo miniſtratâ ſanatarum, Hiſtoriæ ordinatim deſcriptæ. 400. uſque ad 524.
Earumdem Cortice curatarum gravia ſymptomata non ſunt curanda remediis peculiaribus, ſaltem ſi hæc remedia ſint onerosa Ægrotanti, ea enim ſymptomata ſolvuntur ſponte ad ſolutionem Febrium. 267.
Confirmat id Monginot. 267. 268.
Perniciosum Fermentum, in primam Corporis regionem agens, imitatur indolem Venenorum Colliquantium. 297. 298.
In ſecundam agens regionem, æmulatur utramque naturam Venenorum, Colliquantium videlicet, atque Fixantium. 304. 305. 306.
Agens verò in tertiam regionem, Venenis tantùm ſoporiferis analogicè reſpondet. 307. 308.
Perniciosum Fermentum febrile, in primam Corporis regionem agens, quaſdam Perniciosarum ſpecies producit. 297. uſque ad 301.
Idem, in ſecundam agens Corporis

poris regionem, quaſdam alias gignit Pernicioſarum ſpecies. 304. uſque ad 307.

Idem, agens in tertiam Corporis regionem, peculiarem Pernicioſæ Intermittentis ſpeciem conſtituit. 307.

Pernicioſus character in primo exortu ſuo mitis: in progreſſu ferox. 284.

Peruviani Corticis uſus in principio Subcontinuarum Pernicioſarum ad hoc, ut poſſet damnari, oporteret habere certitudinem de futurâ judicatione *perfectâ* morbi, abſtinendo ab illo, & de Recidivâ graviore, illum adminiſtrando. 544.

Peruviani Corticis actio videtur ſuadere coacervationem Fermenti Febrium Intermittentium extra cruorem. 138. 139.

Peruvianum Corticem damnant nonnulli perinde ac ſi Toxicum foret. 18. 19.

Pleuritis cum Febre Intermittente conjuncta: Caſus peculiaris ab Auctore obſervatus. 599. 600.

Podagricus quidam aſſerit, ſe a dolore, & diuturnitate inſultus allevari conſuetum, per uſum Chinæ Chinæ. 672.

Pomponacii Aqua ſtibiata curat varios morbos abſque excretionibus ſenſibiliter adauctis, habitâ ad potum adauctum proportione. 59.

Præfecti cujuſdam Gallicæ militiæ defuncti Hiſtoria. 558. 559.

Praxeos medicæ cardo conſiſtit, non in multiplicitate, ſed in electione remediorum, & in captandâ occaſione. 244.

Praxis Mortoni id ſaltem attulit utilitatis, ut in caſibus ambiguis de effectu Remedii poſſimus ſinè metu uti eodem. 625.

Privilegium bonæ fidei, quo fruuntur alia remedia citra ſucceſſum adhibita, non competit Cortici 556. 557. item. 635.

Prognoſticum Auctoris in peculiari quodam caſu controverſæ oblationis Corticis. 448.

Prophylaxis, poſt depulſam Subcontinuam Pernicioſam, quo pacto inſtituenda. 336.

Proportionata Continua quænam ſit, & quomodo producatur. 580. 581. item. 584. 585.

A fermento Continuarum, & Intermittentium ſimul commixto procedit. 610.

Ea, neque ſimpliciter Subintrans eſt, neque ſimpliciter Remittens, ſed de utrâque, ſeu de fermento utriuſque ſimul concurrente participat. 614. 615.

Proportionata talis orta, vel orta ſimpliciter Remittens, Cortici refractaria eſſe ſolet; ſecus ſi orta fuerit Intermittens. 620.

Proportionata quævis Continua poteſt dici Remittens, ac quoquo modo Subintrans; ſed, nec omnis Subintrans, nec omnis Remittens, poteſt dici Proportionata. 608.

Proportionata Continua facilè curatur Cortice, quando magis de naturâ, ſeu de fermento Subintrantis participat: difficillimè verò, quando magis participat de naturâ, ſeu de fermento Remittentis ſimpliciter. 615.

Diſtinctio hæc explicatur. *ibid.*

Proportionatæ, Corticem admittentis, ejuſdemque Corticem reſpuentis, varia deſcriptio. 616. uſque ad 621.

Proportionatæ, ſi Symptomaticæ

ſint, minimè Cortice ſunt curabiles. 622.
Ita ferè, ſi ſint Comitatæ vero morbo. 623.
Comitatæ verò mero ſymptomate, eodem Cortice curari poterunt, cæteris conſentientibus. *ibid.*
Vere, Æſtate, atque etiam Autumno facilè de naturâ Subintrantium participant; Hyeme facilè de naturâ Remittentium ſimpliciter. 618. 619.
Characterem malignum ſuſcipiunt facillimè 609.
Proportionatarum, accidentalem continuitatem cum eſſentiali periodo habentium, & Chinâ Chinâ feliciter curatarum, Hiſtoriæ. Vide, Subcontinuarum &c.
Proportionatarum, eſſentialem continuitatem cum accidentali periodo habentium, & Chinâ Chinâ inutiliter tractatarum Hiſtoriæ. 627. uſque ad 634.
Hiſtoria i. 627.
Hiſtoria ii. 629.
Hiſtoria iii. 631.
Hiſtoria iv. 633.
Animadverſio in quartam, Hiſtoriam. 634.
Proportionatis, ac Remittentibus omnibus curandis idoneam Chinam Chinam Mortonus reputat. Auctor in quibuſdam admittit, & in quibuſdam non. 608.
Propugnatores Corticis quandoque abundant aliquo exceſſu, orto nihilominus ex admirabili deprehensâ pluries illius virtute. 18.
Proteſtatio Auctoris de integritate, quâ præditos putat ſentientes aliter, ac ſentiat ipſe, & de ſuâ erga illos exiſtimatione. 364.
Proteſtatio Auctoris de innocentiâ Corticis, per experientiam deprehensâ. 366.
Proteſtationes Auctoris pro Coronide Tractatus. 702. 703.
Protoſpatarii opinio de Febrili miaſmate, a Joſepho Donzello explicata. 81.
Puerorum Febres Lentæ, Hecticæ abuſivè appellatæ, Cortice frequenter curantur. 647. 648.
Puerorum, & Vitulorum, Lumbricis laborantium, conſimilis halitus, aliquam ſuadet ſymboleitatem inter iſtorum, & illorum Vermes. 678. 679
Puerpera ex Febre Acutâ Subcontinuâ feliciter curatur ope Corticis. 462 463.
Item 521.
Puerperis, Febre periodicâ laborantibus, Cortex tutò adminiſtratur, non neglectis, quæ Puerperio congruunt. 694. 695. 696.
Pulſus primas tenet pro manifeſtando charactere pernicioſo in ſex prioribus Intermittentium Pernicioſarum ſpeciebus, non autem in ſeptimâ ſpecie. 286. 287. & 288.
Purgantia Chinæ Chinæ perperam admiſcentur. 125.
Purgantia, aut Lenientia non æque prohibentur ante, ac poſt uſum Corticis. 152. 153.
Purgantia ut noxia in Febribus damnat Monginot, & Corticem laudat. 66.
Purgatio, & Venæ ſectio ante uſum Chinæ Chinæ poteſt omitti: ſed & ſæpe poteſt inſtitui. 150.
Purgatio levis ante uſum Chinæ Chinæ poteſt inſtitui, inquantum indicatur ab aliis corporis diſpoſitionibus, non ab ipsâ Febre, ejuſve Causâ. 151.

Quo-

Quomodo eâdem utendum, & quibus ſolventibus utendum, pro variâ Febrium, & tempeſtatum ratione. 151. uſque ad 155.

Purgatio præſertim (ſæpe etiam Venæ ſectio) in Febribus Intermittentibus non indicatur, nec ratione Cauſæ, nec ratione Febris, ſed potiùs prohibetur ratione utriuſque. 151.

Purgationis, etiam Minorativæ dictæ, noxa in Febribus. 70. 71.

Q

QUæſitum maximi ponderis in Praxi, exemplo practico explanatum, mox fusè, & analyticè pertractatum. 525. 526. 527.

Qualitatem nullam, ſive manifeſtam, ſive occultam, quâ poſſit nocere, obtinet Cortex. 10.

Quando, *Ubi*, & *Quomodo* ſit adhibenda China China, ſunt tria attentè reſpicienda in uſu illius. 348. 349.

Quartanæ triplicis in uno ſubjecto, & duplicis in altero, in utroque autem jam completè hydropem producentis, feliciterque Chinâ Chinâ curatæ cum hydropis ipſius eradicatione, exempla duo. 159. 160.

Querimoniæ Ægrorum, etiam in extremo periculo Cortice ſanatorum. 358. 359.

Qui Corticem ſtrenuum Febrifugum reſpuunt, utuntur remediis, quibus, vel nullam, vel invalidam ineſſe virtutem pluries noverunt. 26. & 27.

Quibus modis Febris ſolvi conſueſcat, ſive per curationem methodicam, ſive ſponte ſolvatur. 537.

Quid verè ſentiendum de aliis viribus Cortici attributis præter Febrifugam. 689.

Quid fateantur de hoc Sydenham, & Morton. 689. 690.

Quinquina, ſeu KinKina dicitur a Gallis, quæ a nobis dicitur China China. 1.

Quo pacto in curandis Intermittentibus Corruptivis ſit exhibendus Cortex, ſi id fiat præ ſymptomatum gravitate, & quomodo, ſi fiat præ ſolâ Febrium diuturnitate. 146.

Quo pacto, & per quas vias poſſit Peruvianus Cortex occurrere Fermento febrili, Pernicioſas Periodicas producenti. 315. 316. 317.

R

RAmazzini monitum in Libro *De Principum valetudine tuendâ*. 221.

Ramazzini Ephemeridibus Barometricis adnexa Diſertatio Auctoris, anno 1695. edita, ad Borelli tutamen aliquod, non ad completam defenſionem. 221.

Ramazzinus Auctori vel diſſentiens, ſemper humanus. 563. 564.

Nuſquam tractavit Argumentum Auctoris, nec ei ſimile. 637. item. 450.

Etſi in Conſtitutionibus ſuis Epidemicis Cortici parum amicus, & ſæpe cunctabundus, fuit tamen vel tunc inſignior ejuſdem fautor inter alios Medicos Conterraneos. 640.

Poſt Annum 1695. longè meliùs cœpit ſentire de Cortice, ac ante 640. item. 369.

Expoſitio textus illius circa uſum Corticis in Tertianis Intermit-

termittentibus malignis. 639.
Ratio occurrendi tempeſtivè recidivis. Vide, Recidivarum.
Rationes militantes pro omiſſione Corticis in Subcontinuarum malignantium principiis contemnendæ non ſunt, licèt illis præponderare videantur militantes pro illius oblatione. 545. 546.
Recentiorum plurimorum opiniones circa Febrium Intermittentium Cauſas curſim examinatæ, optimam ſuadent illarum curationem, mediâ Chinâ Chinâ inſtitutam, licèt ab eâ nulla fiat ſenſibilis evacuatio. 73. uſque ad 81.
Recidiva facta, poſt ſui depulſionem Cortice peractam, Subcontinua Perniciosa, non adeò ſollicitè iterum Cortice fuganda, ut reliquæ Perniciosæ recidivæ. 339. 340.
Recidiva, poſt fugatas medio Cortice Febres, ad ſummum imperfectam judicationem arguit, non noxam. 30.
Recidiva poſt curatas Cortice Perniciosas quandoque contingens, ſed frequentiùs non contingens, ab oblatione Corticis non debet Medicum remorari. 355.
Contingens poſt Corticem non ſatis diu uſurpatum, priorem, vel ſimilem Febrem de more iterum infert, non deteriorem. 35.
Recidivæ periculum ex fermento febrili tantùm abſorpto, nec ſenſibiliter evacuato, æquè imminet ex aliis Specificis, ad alios morbos communiter adhibitis. 47.
Recidivæ depulſis ope Corticis Febribus ſuccedentes, ſæpe adeò leves, ut nullâ prorſus egeant curatione. 31.
Recidivarum Febrium poſt aſſumptum Corticem objectio diluitur. 7. 8. 9.
Recidivarum præcavendarum ratio. 31.
Recidivo eodem morbo, eadem quoquè repetenda curatio. 31.
Remedia Vermes necare credita, aliud forſan præſtant extra humanum corpus, & aliud intrà. 678. 683.
Remedia pauca, ſatis nota, ferè totam implent medicam ſupellectilem. 253.
Remediis incertis utuntur Medici, Corticem, qui certum præſidium affert, reſpuentes. 24. & 26.
Remediorum celebriorum abuſus ad omnes indiſcriminatim Ægros extremè periclitantes. 383.
Remiſſio acceſſionis expectanda, ſi fieri poſſit, cùm Cortex offertur in extremo Perniciosarum periculo, ne cum dedecore, etſi citra culpam, exhibeatur. 360.
Remittens ſimpliciter Febris quænam ſit Auctori. 584. item. 608.
Remittentes Febres omnes, & omnes Continuas Proportionatas, Mortonus appellat Continentes. 601. item. 607.
Remittentes omnes, ſive omnes non Synochi, non ſunt objectum actionis Corticis, ut vult Mortonus; imò nec plurimæ ex Proportionatis. 624.
Remittentis ſimpliciter Febris deſcriptio, & productionis modus. 612. 613. 614.
Eſt veluti quædam Continens, tantùm Spuria. 612.
Motum cujuſdam incrementi, & decrementi habet aliunde, quàm a fermento Intermittentium. 613. 614.

Riverius donat nomine *Inſignis experimenti, quod ſilentio præterire ſit nefas*, curationem Febris malignæ Epidemicæ a ſe inſtitutam, repetitâ ſolùm Venæ ſectione, & purgatione. 347.

Reſtaurandi in eos, qui, Chinâ Chinâ oblatâ, poſtridie purgans exhibent, acris cenſura. 112.
Illius reſponſio ad objectionem a Recidivis petitam. 8. 9.

Reſtaurandus, etſi acerrimus Humoriſta, Chinæ Chinæ uſum doctrinæ Hippocratis conſonum eſſe probat Tractatulo peculiari. 64.
Idem, non evacuationem, ſed ſolam humorum alterationem quærit a Chinâ Chinâ. 63. & 64.
Idem (enervi licèt methodo) quarumdam Perniciosſarum curationem aliquam ope Chinæ Chinæ tradidit. 258.
Idem, ut Humoriſta, dum purgationem aliquam in Febribus conatur admittere, illius omiſſionem, experientiâ ductus, potiùs commendat. 69. & 70.

S

SAcchi ſententia peculiaris de Cauſis Febrium Intermittentium 78.

Salium liquores componentium ſola variatio texturæ poteſt eos, modò infirmare, modò reſtituere. 56.

Sancaſſanus ſponſor Operis inſcribendi -- *Magatus redivivus*. 254.

Sanguinis ſtatus quinam Vere, quinam Æſtate, & Autumno. 152.

Sbaralea utilem ſe reperiſſe refert Chinam Chinam per clyſterem injectam. 700.

Schelhamerus a Ramazzino, & ab Auctore, mox & a Placentino circa rem Barometricam fuit impugnatus. 222.

Scholarum humoriſtarum doctrinæ ſunt innixa præcipua machinamenta contra Corticem. 29.

Scholia Auctoris ad Capitulum Mortoni. 252. uſque ad 270.

Scholia Auctoris ad Tractatum Mercati, & ad ſingula illius Capitula. *pag.* 201. 202. *pag.* 210. 211. 212. *pag.* 218. uſque ad 223. *pag.* 228. 229. *pag.* 237. 238. *pag.* 242. 243. 244.

Scopulus duplex, in quorum alterutrum facile eſt impingere, offerendo, vel omittendo Corticem in Subcontinuarum Malignantium principiis. 530.

Scriptores, qui recèns advenientem Orbi noſtro Chinam Chinam primò ſalutaverunt, excuſandi, & laudandi, ſi cauti fuere, vel nonnihil hæſitantes. 29.

Senex nonagenarius, & ultra, curatus eſt Cortice. Et poſt biennium iterum. 518. uſque ad 521.
Simillimum quoquè exemplum habet Badus. 523.

Sennerti doctrina, Febres Nothas deſcribentis, aptatur deſcriptioni, quam de Proportionatis Febribus habet Auctor. 622.

Sennertus vim Alchalicam Febrifugorum quorumdam explicat, ad depreſſionem Acidi fermenti, efferveſcentiam ſuſcitantis. 40.
In epilogum contraxit, quæ ſcripſit Mercatus de Tertianâ Perniciosâ. 193.

Sententiæ communiores plurium Recentiorum de Febrium Intermittentium Cauſis. Vide, Recentiorum.

Similitudo graphicè repræſentans diſcrepantiam inter ſolutionem Febrium ſpontaneam, & curationem illarum Cortice inſtitutam. 357.
Spiritus Vitrioli caliduſne ſit, an frigidus, ambigitur. 25.
Sponii ſententia circa Febrium Intermittentium Cauſas. 76. & 77.
Subcontinua Malignans, præſentibus omnibus quàm proximæ mortis indiciis, per Chinam Chinam ſanata. 454. 455. 456.
Si in ſuo principio cenſeatur cohibenda Cortice, blandè tantùm, niſi neceſſitas urgeat, & artificiosâ valde diſtributione remedii tractanda eſt. 548. 549.
Eadem in ſuo principio comitata ſymptomate valde gravi, analogo iis, quæ Comitatis Intermittentibus Perniciofis ſolent aſſociari, ſtatim Cortice curari debet. 547. 548.
Quò magis accedit ad naturam Perniciofarum Comitatarum, eò fidentiùs vel in ipſo principio tractanda eſt Cortice: quò verò minùs accedit, eò cautius, & temperantiùs. 549. 550.
Omnes differentias Continuarum Proportionatarum poteſt ſortiri. 291.
Eadem cum Parotidibus, ope Chinæ Chinæ feliciter curata. 457. 458. item. 504.
Subcontinua Febris, celeriter ad Acutam vergens, ægrè dignoſci poteſt in principio, an Depuratoria futura ſit, an Corruptiva. 530.
Subcontinuæ Febres frequentiores ſunt Æſtate, Autumno, ac Vere: Hyeme autem verè Continuæ. 550.
Quædam ex iis nonnunquam ſunt, in quibus Cortex inutiliter exhibetur etiam in illarum principio. 556.
Subcontinuæ Febris malignantis deſcriptio. 290.
Subcontinuarum Febrium Malignantium, in ſuo progreſſu Chinâ Chinâ ſanatarum, Hiſtoriæ. 454. uſque ad 472.
Subcontinuæ Febris Hiſtoria prima num. xi 454.
Alia num. xii. 457.
Alia num. xiii. 458.
Alia num. xiv. 459.
Alia num. xv. 462.
Alia num. xvi. 463.
Alia num. xvii. 464.
Alia num. xviii. 465.
Alia num. xix. 468.
Alia num. xx. 470.
Subcontinuarum Malignantium, in ipſo principio Chinâ Chinâ oblatâ feliciter curatarum, Hiſtoriæ. *pag.* 562. uſque ad 574.
Hiſtoria i. 562.
Hiſtoria ii. 565.
Hiſtoria iii. 567.
Hiſtoria iv. 568.
Hiſtoria v. 569.
Hiſtoria vi. 570.
Hiſtoria vii. 571.
Hiſtoria viii. 572.
Animadverſiones in hanc Hiſtoriam. 573. 574.
Subcruenta Febris pernicioſa Intermittens deſcribitur. 276.
Subcruentæ Febris Chinâ Chinâ ſanatæ Hiſtoria prima. num. v. 409.
Ejuſdem Subcruentæ Hiſtoria altera. num. vi. 411.
Subintrantis Febrìs deſcriptio. 611.
Veræ Intermittenti æquiparanda eſt. *ibid.*
Facilè in Continuam Proportionatam migrat. 612.

Subſtantia Corticis ſuperſtes infuſioni, etſi nonnihil exhauſta, validior adhuc eſt ipsâ percolatâ infuſione. 120.
Subſtantiam ſimplicem Corticis præferendam eſſe Tincturis, Extractis &c. teſtantur Mortonus, & Blegnyus. 123. & 124.
Succus nerveus eſt potiùs terminus *ad quem* progrediuntur quandoque Febres, quàm terminus *a quo* ſoleant incipere. 83.
Sydenham ſymptoma quoddam Febris Perniciosæ graviſſimum, non ut morbum conſiderandum cenſuit; ſed ut ſymptoma Febris, Cortice ſimul cum Febre curandum. 260. & 261.
Idem, Febribus Inflammatoriis Corticem, non modò non prodeſſe, ſed & obeſſe, affirmat. 604.
Oblationem Corticis in Subcontinuarum Acutarum principio videtur ſuadere. 555.
Intermittentis cujuſdam Perniciosæ ſpeciem aliquam exhibet, Chinâ Chinâ ſanabilem. 258. 259.
Illius cautela de non exhibendo ſolvente medicamento iis, qui ope Chinæ Chinæ curati ſunt. 113.
Illius opinio de Cauſis Febrium Intermittentium. 76.
Ejuſdem Methodus ad diuturnas Intermittentes curandas quænam fuerit, priuſquam vires Corticis ſatis noſſet. 22.
Sylvii opinio circa Intermittentium Cauſas. 73. & 74.
Symptoma pernicioſum non differt a non pernicioſo, niſi ratione majoris intenſionis. 313.
Symptomata Febrium, depulſis per Corticem Febribus, nullo indigent diſtincto remedio. 139. item. 243. 244.
Symptomatica Febris quænam. 587 588.
Symptomatica Intermittens (ſi dari poteſt) Cortice curabilis non eſt cenſenda. 597. 598.
Symptomaticis Febribus nullis opitulatur Cortex. 594. 595.
Hujuſce rei aliqua obiter recenſentur exempla. *ibid.*
Symptomatis lethaliſſimis omnibus comitata Febris Cortice curata, & notatu digna. 506. 507.
Syncopalis Intermittentis pernicioſæ deſcriptio. 279.
Syncopalis Febris Chinâ Chinâ curatæ, Ægro licèt in agone mortis ferme conſtituto, Hiſtoria unica num. iv. 435.
Synochos permutatas in Remittentes, ſeu in Proportionatas, Cortice curandas cenſet Mortonus: non ita Auctor. 603.
Synochos veras nunquam ſanabiles Cortice cenſuit Mortonus, quamvis eodem ſanabiles dixerit Febres Continentes. 602.
Synochum nullam cenſet ullo pacto ſanabilem Mortonus, niſi priùs in Periodicam mutetur: ſic mutatam ſemper aſſerit curabilem Cortice. Neutrum facilè admittit Auctor. 604.
Syrupus ex Chinâ Chinâ, præſertim pro pueris, ex deſcriptione Auctoris. 122.

T

Albotii, & Aſſeclarum ejus Methodus in exhibendâ Chinâ Chinâ. 119.
Non planè laudatur, licèt nec improbetur. *ibid.*
Illius præparatio non admodum efficax: & potiùs diuturno uſu, quàm ex ſe ipsâ, talis. 129.

Tertiana Pernicioſa, & non Pernicioſa differunt minùs inter ſe, ac differant Tertiana, & Quartana non Pernicioſæ. 313.
Differunt enim ſolùm ratione inæqualis intenſionis æqualium ſymptomatum. *ibid.*
Ita & eorum Fermenta differunt fortaſſe ſolùm ratione majoris, & minoris intenſionis propriæ acrimoniæ, aut dyſcraſiæ. *ibid.*
Thè, Chocolatæ, & Coffèe potus. 25.
Theorema inconcuſſum in Praxi eſt, Corticem adverſari fermento febrili, quod ſanguini accedit ab extrinſeco, non illi, quod eidem innaſcitur. 591.
Tincturæ, & Extracta Chinæ Chinæ, jucundiora; ſed certior effectus ſubſtantiæ illius. 121.
Tozzi opinio de Cauſis Intermittentium. 75.
Illius æquivocatio quædam levis circa nomenclaturam Chinæ Chinæ, Auctori dedit anſam felicis curationis citra diffidium. 482.

V

Valleſii expoſitio in Textum Hippocratis de Pernicioſis Intermittentibus. 218. 219.
Valliſnerius de Inſectis plura ſcripſit, laude, & animadverſione digniſſima. 679.
Varia Chinæ Chinæ commixtio cum Conſervis, Syrupis, &c. 122.
Ubi, *Quando*, & *Quomodo* ſit adhibenda China China, ſunt tria ſcitu neceſſaria in uſu illius. 348. 349.
Venæ ſectione, & Purgatione ante Chinæ Chinæ oblationem ſi placeat uti, quomodo utendum, & quibus laxantibus utendum, pro variâ tempeſtatum, Febriumque ratione. 151. uſque ad 155.
Venenatum, ſeu pernicioſum magis adhuc reddit fermentum febrile varia diſpoſitio *medii*, & *termini ad quem*. 303. & 304.
Veneni febrilis nomenclatura a Mortono uſurpata examinatur, nec (niſi lis ſit de voce) facilè admittitur. 261. uſque ad 266.
Ventriculus, & Inteſtina non excluduntur abſolutè ab hoc, quòd præbeant, vel ſedem, vel ſemitam fermento febrili in ſanguinem ingreſſuro. 90.
Vermes. Vide, Lumbrici.
Verminoſa Febris periodica Cortice poteſt tractari. Multò magis, ſi Verminoſa affectio ſit tantùm comes, non cauſa Febris. 596. 597.
Veſſicantia certò dolorifica, incertum eſt, an proficua. 28.
Vetula elumbis, ac paralytica, aſſumptis tractu temporis libris duabus Chinæ Chinæ, iterum juveneſcere viſa eſt, referente Mortono. 674.
Victus ratio in Pernicioſis Cortice curatis quænam. 340. 341.
Victus regimen Chinâ Chinâ utentibus tale præſcribendum, quale indicatur a morbo: nec enim aliud exigit Febrifugum ipſum. 125. 126.
Villis, Chinam Chinam, neque ſanguinem figere, neque fundere putat, ut alia Febrifuga. 41.
Villiſii ſententia de Cauſis Intermittentium. 73.
Vini uſus pro Chinæ Chinæ infuſione, etſi non neceſſarius, non

tamen noxius, imò utilis. 118.
Vini uſum pro Chinâ Chinâ propinandâ minimè noxium eſſe, teſtatur Sydenham. *ibid.*
Vinum, & ab eo prodeuntes liquores, præcipuè verò illius Spiritus, experientiâ videntur ſpecialiter adverſari Lumbricis, ſaltem Terreſtribus, & Vitulinis. 683.
Vipera, controverſum eſt, an calefaciat, vel refrigeret. 25.
Virtus Chinæ Chinæ in omni ſexu, ætate, temperamento, ac climate ſemper æqualis. 29.
Virtutes plurimas, præter Febrifugam, Cortici a multis tributas, ſuſpectas habet Auctor. 672.
Viſcerum læſionibus organicis aſſociatæ Febres, ſive Pernicioſæ ſint, ſive non, Corticis medelam reſpuunt. 362. 363.
Uniformitas plurima, ſeu Symboleitas Fermentorum, Pernicioſas, & non Pernicioſas Intermittentes producentium, oſtenditur. 312. 313.
Urina poſt Chinam Chinam aſſumptam ſemper ſenſibiliter augetur, & in meliorem ſtatim apertè mutatur. 111.
Uſus Corticis exuberans quandoque fœdus ſocietatis init cum Febribus, etiam cæteròqui benignioribus, ſed refractariis. 337.
Utero gerentibus. Vide, Gravidis.

Z

Zodiaco Medico-Gallico inſerta ſparſim Opuſcula quædam de Chinæ Chinæ uſu, Nigriſolus conjunctim recudit. 16. 17.
Variæ Chinæ Chinæ præparationes ex eodem Zodiaco. 129.
Opiata Chinæ Chinæ elegans ex eodem. *ibid.*

F I N I S.

Craſſiuſcula, quæ obſervare licuit,

ERRATA	*ſic*		*CORRIGE.*
abjere	*pag.* 22.	*lin.* 12.	*abiere*
ſati-	67.	15.	ſatis
propoſuesram	67.	16.	propoſueram
principis	69.	16.	principiis
abſtinendnm ad	154.	31.	abſtinendum ab
præſertim	184.	2.	præſtitum
1696.	221.	29.	1695.
Trigidis	284.	23.	Tigridis
diſcebamus	390.	3.	diſcedebamus
reliquis	415.	20.	reliquiis
Terâtian	421.	33.	Tertianâ
quiâ	479.	31.	quâ

Minutiorum obvia cuique correctio.